

ILLUSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI

D. F. JOSEPH-MARIÆ PERRIMEZZI

EX ORDINE MINIMORUM

S. FRANCISCI DE PAULA

ARCHIEPISCOPI BOSTRENSIS

SS.D.N. Prælati Domeſtici & Pontificio Solio Epiſcopi Aſſiſtentis, Epiſcoporum in Urbe Examinatoris, & Congr. Examinis pariter Epiſcoporum a Secretis, ac Sanctæ & Univerſalis Inquiſitionis Conſultoris.

IN SACRAM DE DEO SCIENTIAM

DISSERTATIONES SELECTÆ

HISTORICÆ, DOGMATICÆ, SCHOLASTICÆ,

PARS OCTAVA.

Ad Eminentiſſimum & Reverendiſſimum

PRINCIPEM

THOMAM RUFFO

S. R. E. CARDINALEM AMPLISSIMUM,
EPISCOPUM PORTUENSEM, ET S.RUFINÆ.

ROMÆ, MDCCXXXIX.
Ex Typographia Komarek in Viâ Cursûs.
SUPERIORUM FACULTATE.

Ad Eminentissimum & Reverendissimum

PRINCIPEM

THOMAM RUFFO

S. R. E. CARDINALEM AMPLISSIMUM,
EPISCOPUM PORTUENSEM,
ET S. RUFINÆ.

AUCTOR.

UFFORUM Gens, qua originis antiquitate, qua ſanguinis claritudine, qua principatus potentia, adeo apud Noſtrates omni tempore excelluit, ut ſuperfluum omnino ſit mihi, Tibi, PRINCEPS EMINENTISSIME, volumen hoc dedicanti, ea

retexere, quæ in aliis voluminibus, Principibus aliis dicatis, ad illorum gentis laudem, fuso quidem calamo, at veridico, recitavi. Sat enim est familiæ tuæ meminisse, ut omnes pro comperto habeant, & eam pro originis antiquitate in Romana Republica diutius floruisse; pro sanguinis claritudine cum Regibus non semel matrimonia pro utraque parte contraxisse; & pro principatus potentia totam ferme Calabriam sub ditione servasse, ita ut Ruffi de Calabria dicerentur. Hoc unum nihilominus triste Genti tuæ accidit, quod ei quum regna non dederit Venus, mulieres nempe Viris tuis connubii nexu junctæ; mulieres nihilominus abstulerunt. Siquidem nullæ fuerunt mulieres, quæ per nuptias detulerint imperia Ruffis; sed fuerunt potius mulieres, quæ eadem a Ruffis amoverunt, ut ad alias Gentes, qua opibus, qua gloria cumulandas, transferrent. Hæc de Gente tua indicasse tantum contenti sumus: Ad Te modo devenio, CARDINALIS AMPLISSIME, & in Operibus tuis omne, quod laudem quacunque ex parte meretur, deprehendo; & quod magis est, sine assentatione, & sine fuco. Romam advoco, Florentiam appello, rogo Ferrariam; quæ urbes felicissimæ fuerunt, a quibus ætatem tuam, quanta ipsa fuerit, & quam maxime Ecclesiæ utilis, & gloriosa, discere quisque poterit. In locis istis, sive studiis tuis, sive laboribus, sive regiminibus, adeo notus omnibus evasisti, ut quanvis quacunque arte procurares merita tua obtegere, ea tamen adeo clara cunctis gentibus fuerunt, ut etiam Te obnitente, urbi, orbi, Ecclesiæ demum universæ, innotuerint.

Romæ privatum adolescentem agens in nobili Clementis VIII. palestra sic feliciter exercitus es, ut brevi tempore evaderes, quem Te domus, Patriâ, universa Respublica desiderabat. Sic videlicet, sive ad literas, sive ad regimina, & quod magis est, sive ad mores, & ad animi pietatem, compositum, ut æqualibus exemplo fueris, minoribus excitamento, majoribus vero æmulatione, & dixerim quoque invidia, si licet. Resonant adhuc aulæ nobilissimæ Academiæ tuis laudibus; & hoc ab illo prorsus tempore, quo Te vel disputantem, vel respondentem, demirabantur; at ea modestia, ut etiam Magistrum ageres, quando annorum ratione discipulum agere debuisses. Ad

Ad munera poſtmodum promotus, non quidem precum vi, nec humanis adminiculis adjutus, ſed ſola meritorum tuorum conſideratione, ac ſpe, Apoſtolicæ Sedi deſervire ſic feliciter incepiſti, ut brevi temporis ſpatio laborum tuorum præmia obtineres. Siquidem Quæſitoris fidei munere in Inſula Melitâ functus, Apoſtolici Nuncii in Tuſcia, ſtatim ad cubiculi pontificii præfecturam a ſanctæ memoriæ Innocentio XII. advocatus, illam apud eundem, ac ejuſdem ſucceſſorem Clementem XI., cunctis aulæ proceribus acceptus, ſumma gloria adminiſtraſti; & ita quidem, ut ab ipſa inter ampliſſimos S. R. E. Cardinales, tota urbe plaudente, evocaveris. Hic demum in ſupremum Ordinem coaptatus, ut plures fuerunt Conſeſſus, qui ſapientiam Tuam in ferenda ſententia ſuſpexere; ita & Conventus, qui donis tuis Tibi arctiſſime devinciebantur. Quis unquam, PRINCEPS HUMANISSIME, a Te diſceſſit invitus, aut triſtis? Quis ad Te non acceſſit juſtitia ſimul ac fiducia motus, & impulſus? Uno ore audiebantur omnes, qui tuam prædicabant in audiendo facilitatem, in penetrando acumen, in promovendo fidelitatem, in repellendo conſtantiam, in remunerando æqualitatem. Itaut vox omnium una foret, Te ad regendos populos natum; ut enim continere illos poteras fortitudine, ac pietate, ita pariter illos valebas æquanimitate, & vigilantia conſervare.

Ferrariæ denique pontificia dignitas non tantum Te vocavit, ſed pene coegit, ut ad illam capeſſendam annueres; a qua tam alienum animum tuum ſentiebas, ut ad illam, non niſi ſupremo Jerarcha adſtringente, pervenires. Quot fuerunt modeſtiæ tuæ certamina, totidem evaſerunt obedientiæ triumphi; & dum fugeres quando ad regendum vocabaris, viciſti poſtmodum quando in regimine apparuiſti. Et ita quidem viciſti, ut victæ omnino ad triumphalem currum proſtratæ jacerent, & ambitio ab humilitate dejecta, & avaritia a liberalitate ſubacta, & amor ſui a ſui contemptu omnino ſuperatus. Inter minora, quæ a Te obtinuit epiſcopalis illa Cathedra beneficia numerat, ſe in Archiepiſcopalem evaſiſſe; majora enim oportet ut reputet, & jura ſua a Te invicte defenſa, ut mores ſub

tuo

tuo regimine compositos, & scientias tuo ab exemplo postliminio veluti revocatas.

Faxit Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, faxit, EMINENTISSIME DOMINE, ut quæ una & quidem nobilissima Ecclesia recepit, eadem & majora universalis Ecclesia exspectet. Hoc sane exigit meritorum tuorum amplitudo, hoc Christiani Orbis votum, hoc totius Ecclesiæ desiderium. Ego vero pro modulo tenuitatis meæ Te deprecor hujusce munusculi mei promptum animum non renuendi; ut postmodum merear de benignitate voluntatis tuæ gratulari.

L E-

L E C T O R I
PROLOQUIUM.

Aucis Te detinebo, amice Lector. Tot enim tantaque in præcedentibus Voluminibus dixi, ut ea hîc ſolummodo repetens, plenior quam ut quiſquam poſſit exſpectare, alloquutio mea futura ſit. At nihil ex illis repetam; tantum aliqua ad mentem tuam revoco, ut in primævo tuo inſtituto confirmeris, recipiendi ſcilicet quæ ſcribo illo eodem animo, quo ego ſcribo, & Tibi offero.

Ego quidem ſcribo, ut annorum, quos mihi Deus optimus ſuperaddere dignatur, rationem utcunque reddere poſſim, & poſteritati, quæ adveniet, & divinæ Bonitati, quæ confert. Poſteritas videbit, me in hoc mundo non fuiſſe tantum, ſed vixiſſe quoque; quum vitâ, quam vivo, laboribus compleam, & oſtendam. Si vani labores ſunt, defectus eſt ingenii, non finis; ſi opera ſunt inania, culpa eſt mentis, non voluntatis; ſi volumina plura, non plena, deficit quidem vis, ſed non labor.

Deus autem, quod mihi conferre dignatus eſt, hoc colligit. Illud minimum talentum, quod dedit, in lucro poſui, & non aliud quam unum reportans, illud totum ipſi reddo. Si plura dediſſet, majora redderem: proinde ego contentus minimis, & ipſe quoque minima acceptabit.

Tu vero, ſi non eadem reportas in legendo beneficia, quæ in aliorum operum lectione colligis, non proinde accuſabis intentionem, qua ego conor, ut poſſum, Tibi majori ſollicitudine deſervire. Colliges ex aliis, ſi non colligis ex his; & mihi ſat erit alia illa Tibi indicare, ſi neſcis; ut qui non poſſum proprio labore juvare, poſſim ſaltem alieno. Jam experimento comperis, me quolibet anno volumen unum edere, & hoc eſt Octavum. Si Deus poſt annum ſexageſimum nonum, quem modo ago, alios dederit, alia quoque volumina recipies, quæ erunt uſque ad duodecim. Te igitur quam maxime rogo, ut Deum deprecari digneris, ſi alia volumina exſpectas, quod mihi annos protrahat, ut ego quoque in laboribus perſeverem; & mi-

& mihi pariter ſalutem continuet , ut ego in ſcribendo , & in edendo proſequar , quod huc uſque proſequutus ſum , ſed non perfeci , nec complevi .

Denique voluntatem , quam in omnibus , quæ ſcripſi & evulgavi , perpetuo habui , hic renovo ; ſubjiciendi nimirum omnia infallibili S. Romanæ Eccleſiæ judicio , a quo me totum pendere , & omnia mea , coram Deo ac toto mundo libentiſſimo ac ſinceriſſimo animo profiteor , & clamo .

APPRO-

APPROBATIO.

MAndato Reverendissimi Patris Magistri Sacri Palatii obtemperans, legi Octavum Tomum Theologicarum Dissertationum ab Illustrissimo, & Reverendissimo Domino Josepho-Maria Perrimezzi Archiepiscopo Bostrensi, examinis Episcoporum á secretis, Episcoporum examinatore, & Romanæ Inquisitionis Consultore, lucubratum, in eoque, quod orthodoxæ fidei, bonisque moribus adversaretur, nihil offendi, immo doctrinæ robur, atque eruditionis varietatem adeò sum admiratus, ut non solum inoffenso pede decurri posse, verum etiam amplissimum fructum, cum animi jucunditate excerpi posse, arbitror; quapropter communi literatorum bono publica luce dignum esse censeo. Datum ex Collegio S. Francisci de Paula ad Montes postridie Kalendas Julii, anno 1739.

F. Antonius Maria Mazzei Ordinis Minimorum Lector jubilatus, Exprovincialis, & Sac. Indicis Congregationis Consultor.

APPROBATIO.

Eximium ac omnibus numeris absolutum Opus; cui Titulus: *Dissertationes Selecta Historica Dogmatica-Scholastica. De Augustissimo Eucharistia Sacramento* exaratum ab Illustrissimo, & Reverendissimo Domino D. F. Josepho-Maria Perrimezzi ex Ordine Minimorum Archiepiscopo Bostrensi: Promovendorum ad Episcopatum Examinatore; ac Congregationis ejusdem Examinis à secretis; nec non Romanæ, & Universalis Inquisitionis Consultore; de mandato Reverendissimi P. S. Palatii Magistri pervolvi. Dignum Authore Opus, omnigena sanè sacrarum facultatum doctrina, qua pollet Author, exundat & opus: Nec minimum, quod Fidei, ac morum integritati adversetur, nactus sum: quinimmò, veluti in horto concluso prælibato, omnium Sacrarum Scientiarum flores in promptu Lector habet; unde, quà industris apis, quod magis optat hauriens, *Christi bonus odor fiat*: hinc Theologico-Scholasticæ Disceptationis præsidio, uberrimum lumen, quo Eucharistiæ Mysterium, ac manna absconditum pervadat, assequitur: illinc Moralis Theologiæ ductu, ad dirigendos erga cælestem Patriam, cujus Eucharistia est pignus, gressus suos instruit; Ex Dogmaticis, & Historicis Dissertationibus, mille clypeos, veluti ex mystica arce sint pendentes, depromit: Eapropter pro operis merito; ac pro expeditiori assequendarum scientiarum beneficio, prælo consignari operæ pretium duco. Romæ ex Ædibus S. Silvestri in monte Quirinali die 1. Julii A. 1739.

D. Franciscus Antonius Cavalcanti Procurator Generalis Clericorum Regularium: Consultor Sac. Congregationis Indulgentiarum: Qualificator S. Romanæ & Universalis Inquisitionis; & Theologus E.E. Cardinalium Firrao, & Passari.

APPRO-

APPROBATIO.

INoffenso oculo, maximaque oblectatione perlegens Dissertationum Selectarum Octavam Partem, quam Illustrissimus & Reverendissimus D. D. Joseph-Maria Perrimezzi Archi-Episcopus Bostrensis, Episcoporum Examinator, & Congregationis Examinis Episcoporum a Secretis, nec non S. R. ac Generalis Inquisitionis Consultor conscripsit, nihil reperi, quod Ecclesiasticæ Historiæ veritati, Dogmatis integritati, & Theologicæ disciplinæ candori gravitatique dissentiat: Immò oculatissimam doctrinam, & fervens pro Religione tuenda mentis acumen ingeniumque in commune bonum exercitum semper & impigrum. Opus itaque præclarissimum Auctoris censuræ meæ a Reverendissimo Patre Sacri Palatii Apostolici Magistro demandatum lubens approbo, &, ut ad omnium utilitatem in lucem prodeat dignissimum censeo. Romæ ex Monasterio S. Bernardi ad Thermas hac die 10. Julii 1739.

D. Valentinus Valentini Abbas, & Procurator Generalis Monachorum S. Bernardi Ordinis Cisterciensis, Episcoporum Examinator.

Imprimatur.

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

Ph. Spada Archiep. Theodosiæ Vicesger.

Imprimatur.

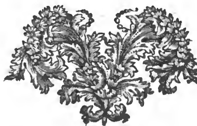
Fr. Joachim Pucci Mag. Socius Reverendissimi Patris Magistri Sacri Apostolici Palatii Ord. Prædicatorum.

INDEX

INDEX DISSERTATIONUM.

DIS-

INDEX DISSERTATIONUM.

IN SACRAM
DE DEO SCIENTIAM
DISSERTATIONES SELECTÆ
HISTORICÆ, DOGMATICÆ, SCHOLASTICÆ
PARS OCTAVA.
DISSERTATIO CCCCI.
De Sacramento Eucharistiæ. Quænam ipsius nomina? Quæ Definitiones, per quas ejus essentia metaphysica explicatur?

UÆCUNQUE a Christo Domino instituta sunt Sacramenta, ea omnia licebit ingentia amoris sui miracula, nuncupare; tot autem, tantique amoris miracula unum Eucharistiæ Sacramentum, adeo excedit, ut in ipso divina Charitas mirabilium suorum memoriam faciens, miraculorum omnium maximum manifestaverit. Hinc, si per cætera Sacramenta Gratiam nobis conferre dignatus est, qua Filii Dei nominemur,& simus; per Eucharistiam tamen non tantum Gratiam, sed & Gratiæ Auctorem, seipsum scilicet, sic nobis exhibuit manducandum, atque bibeudum, ut vere nos in ipso, & ipse in nobis manere, atque adeo ipsi quodammodo incorporari,diceremur.Quum dilexisset proinde suos,quorundam Sacramentorum institutione, in finem dilexit eos; quando Eucharistiam instituens, finalis amoris pignus, ultimumque charitatis suæ testimonium, nobis adeo reliquit, ut nil aliud ostenderet penes se esse, quod nobis tradere posset, si post tot, tantaque dona collata, seipsum denique Donatorem dono dedit. Obstupentes iccirco Patres in hujus divini Amoris contemplando, ut sic dicamus, Paradoxo, quæ encomia ipsi non tribuerunt, ut infinitæ Charitatis excessum manifestarent? Unum præ cæteris sufficiat audireBernardum, cujus quanto simplicia videntur, tanto & amore plena sunt verba: Sanctum scilicet Sanctorum, hoc Sacramentum appellans, Sacramentum Sacramentorum, Amorem Amorum, dul-

dulcedinem dulcedinum : Quæ & illis Augustini affinia sunt verba, quibus de Deo, Eucharistiam instituente, sic fidenter est alloquutus : Quum esset potentissimus, plus dare non potuit ; Quum esset ditissimus, plus dare non habuit ; Quum esset sapientissimus, plus dare nescivit. Quæ sane sufficere judicamus, ut corda nostra ad amorem benignissimi Redemptoris adeo accendantur, ut in tanti Sacramenti, ab eo pro nobis amantissime instituti, cognitione comparanda impensissime desudemus. Ea enim amabimus mensura, qua cognoscemus; Et si Sacramentum hoc, quia Amoris præcipue est, non aliter quam Amore quis digne prosequitur, opus est prius, si eum volumus amore prosequi, ut & ipsum cognitione prosequamur.

Ut ad nomina Sacramenti hujus deveniamus, non loquimur hic de nominibus periphrasticis, quibus in hujusmodi Sacramenti laudes Sancti Patres excurrunt. Et quis hæc numerare, immo etiam poterit indicare ? Quum ferè omnes in illius commendationem plurimas, easque illustres, appellationes concedere conati sint ? Ignatius Martyr a nascentis Ecclesiæ exordio antidotum mortis, pharmacum immortalitatis appellavit : Panem beatitudinis Origenes: Eucharistiam medicam Tertullianus : pheretrum mortalitatis Amphylochius junior : Panem beatificantem Athanasius : æternæ vitæ cibarium Chrysologus: Alimoniam immortalitatis, & vitæ æternæ portionem Cyprianus : Omnium novitatum novitatem Hieronymus : Omnium officinam miraculorum Damascenus: Ita cœteri quique Patres in eodem Sacramento commendando, atque extollendo convenientes, loquuti sunt. Nos autem ea tantum nomina perstringentes investigabimus, quæ ad institutum nostrum, & ad majorem dicendorum cognitionem conferre poterunt, adducemus; Et hæc, quæ modo adduximus, ostendisse tantum, contenti sumus.

Primo igitur, hoc Sacramentum dicitur Eucharistia a verbo græco Εὐχαριστία, quod latine bonam gratiam significat; vel a verbo græco Εὐχαριστῶ, quod latine importat gratiarum actionem ; Ευ enim sonat *bene*, & χαρις *gratiam* ; & Ευχαριστῶ idem est ac *gratias ago*. Porro Bonagratia appellatur Sacramentum hoc, vel quia Christum continet, qui vera gratia est, & gratiarum omnium fons: vel quia significat vitam æternam, de qua scriptum est : *Gratia Dei vita æterna*. Gratiarum etiam actio dicitur, vel quia in ejus institutione, Christus gratias egit, Matthæi XVI : *Accipiens panem fregit, ac gratias egit, dicens : Hoc est corpus meum* : vel quia in hujus sacramenti usu gratias Deo, propter illius in nos beneficia, agimus : Unde, Augustinus in epist. ad Dardanum: *Nosti autem, in quo sacrificio dicatur, gratias agamus Domino Deo nostro*.

Secundo, dicitur Panis, vel ratione materiæ, ex qua conficitur : Unde Joannis 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est* : Vel ratione specierum panis, quæ post consecrationem remanent, unde extrinsecus formam, & figuram panis exhibent ; quemadmodum Genesis 18. & 19. Angeli in humana specie apparentes homines dicuntur : Vel quia sicut panis corpus alit, ita Christus animam nutrit. Panis etiam fractio dicitur, quia in Scripturis, panem frangere idem est, ac panem comedere ; ut Actorum 2. *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus* : Et Lucæ 24. discipuli in Castellum Emmaus euntes, *cognoverunt Dominum in fractione panis*.

Tertio, vocatur, vel ratione significati corpus, & sanguis Christi : vel ratione significati simul, & signi, Sacramentum corporis, & sanguinis Christi: Primo modo eam vocavit Tertullianus lib. de resurrectione carnis cap.8. *Caro corpore, & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur* : Secundo modo eam dixit Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap.24. *Quid aliud etiam, qui Sacramentum mensæ dominicæ vitam vocant, nisi quod dictum est, Ego sum panis vitæ ?*

Quarto, vel ratione loci, in quo celebratur, & conficitur, dicitur Sacramentum Altaris; Ut Augustinus epist. 50. Vel ratione suscipientium, dicitur Sacramentum fidelium, ut idem Augustinus serm.2. de verbis Apostoli cap.1. quia scilicet, & soli fideles sunt hunc percipiendi capaces ; & solis fidelibus antiquitus licebat audire, quæ de hoc sacramento dicebantur ; & quia demum hoc sacramento præcipue fidelium unitas perficitur, fides ostenditur.

Quin-

Quinto, dicitur Communio, hoc eſt communis fidelium unio, & inter ſe, & cum Chriſto; ut habet Apoſtolus prima ad Corinthios 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus, non ne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Et Cyprianus epiſt. 54. *At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt; nec morientibus, ſed viventibus communicatio a nobis danda eſt, ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, ſed protectione ſanguinis, & corporis Chriſti muniamus; & cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra Adverſarium volumus, munimenta dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius ad bibendum in Eccleſia poculum Domini jure communicationis admittimus?* Et Chryſoſtomus homil. 24. in primam ad Corinthios ad illa verba Apoſtoli: *Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* hæc ſcribit: *Cur non dixit, participatio? quoniam voluit aliquid amplius ſignificare, & magnam indicare conjunctionem. Non ſolum enim communicamus, eo quod ſumus participes, & ſumimus, ſed etiam eo quod uniamur.... Quid enim, inquit, dico communicationem? ſumus ipſum illud corpus. Quid enim eſt panis? Corpus Chriſti. Quid autem fiunt, qui ſumunt? Corpus Chriſti: non corpora multa, ſed unum corpus*. Ut hanc communionem oſtenderent majores noſtri, particulas, ex eadem panis conſecrati mole exciſas, plebi communicaturæ tradere ſolebant; Unde & illæ, quæ populo dantur particulæ dictæ ſunt; Qui mos etiam modo apud Orientales durat, qui non plures panes conſecrant, ſed unum tantum, qui in particulas diviſus toti populo ſufficiat. Cæterum hoc communionis nomen, quanvis proprie Euchariſtiæ conveniat, in ſacris tamen Canonibus, & in Eccleſiaſticis Scripturis, non raro ſumitur pro omni eo, in quo homines ſecum invicem communicant, ſive ad civilem ſocietatem pertineat, ſive ad eccleſiaſticam.

Sexto, dicitur Synaxis, ideſt conventus, ſeu congregatio; vel quia præcipue fidelium conventus fiunt, ad hoc Sacramentum, quando venerandum, & quando participandum; vel quia eſt Sacramentum unitatis, pacis, & concordiæ inter fideles; ut aſſerunt Author libri de eccleſiaſtica hierarchia cap. 3., & Sanctus Ignatius Martyr epiſt. ad Epheſios.

Septimo, vocatur Eulogia, ſeu Benedictio; quia hoc myſterium per benedictionem, vel conſecrationem fuit a Chriſto confectum, & modo a Presbyteris conficitur, ut S. Cyrillus Alexandrinus in epiſt. ad Neſtorium. Verum nonnunquam Eulogiæ ab Euchariſtia diſtinguuntur, quatenus ſignificant particulas exciſas ex panibus oblatis a populo, qui licet conſecrati non eſſent, peculiari tamen benedictione ſanctiores facti fuerant; eaſque particulas Epiſcopi fidelibus diſtribuebant, qui ob aliquam cauſam, quæ ipſorum culpa non erat, ab Euchariſtia recedebant. Dabantur etiam Eulogiæ ad communionem Eccleſiarum inter ſe oſtendendam, de qua multi canones intelliguntur, præcipue Canon 15. Concilii Laodiceni.

Octavo, dicitur Cœna Domini, vel Cœna dominica, ratione temporis, & horæ, quibus hoc Sacramentum inſtitutum eſt. Ea tamen vox apud Patres frequens non eſt, quia fideles ab ipſo Eccleſiæ exordio jejuni ad Euchariſtiam accedebant; Et hujus cœnæ figura eſt cœna illa, cujus parabolam Chriſtus Dominus propoſuit Lucæ 14. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos*.

Nono, dicitur Menſa Domini, vel quia fideles ad altaris cancellos, tanquam ad ſacram menſam communicaturi accedebant, ut habet Apoſtolus 1. ad Corint. 10., vel quia poſt ſuſceptam Euchariſtiam fideles ſolebant ad communes epulas convenire, in quibus pauperes a ditioribus reficiebantur, & quæ agape dicebantur; & de his infra fuſius dicturi ſumus.

Decimo, Viaticum appellatur, quando ſcilicet Sacerdos ægrotanti eum mortis periculo eam elargitur, & hæc verba profert: accipe frater Viaticum &c. Viaticum autem idem eſt, ac cibus itinerarius, quia hoc cibo munimur ad iter

iter peragendum, quo ad æternitatem pergimus. Verum aliquando Viatici nomen in Conciliis, & Patribus tribuitur Sacramento pœnitentiæ, ut legere est in Can. 13. Concilii Nicæni I. & in epist. Innocentii Papæ I ad Exuperium Tolosanum cap. 2. Hujus nominis figura legitur 3. Regum 19., ubi Angelus dixit Eliæ: *Surge, comede: Grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.* De eo etiam loquuntur Patres Chrysostomus lib.6. de Sacerdotio: *Alius quidam mihi narravit, non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id, & vidisset ipse, & audisset, quod qui de vita hac emigraturi sunt, si Mysteriorum hujusmodi cum pura, ac munda conscientia fuerint participes spiritum efflaturi, ab Angelis illorum corpora satellitum more stipantibus, propter assumptum illud Sacrum, hinc recta in cœlum abducuntur*: S. Hieronymus ad cap. 15. S. Matthæi: *Non vult eos Jesus dimittere jejunos, ne deficiant in via. Periclitatur ergo, qui sine cœlesti Pane ad optatam mansionem pervenire festinat. Unde, & Angelus loquitur ad Eliam; SURGE, & manduca, quia grandem viam ambulaturus es*: S. Gaudentius Tractatu 2. in Exodum: *Hoc illud est Viaticum nostri itineris, quo in hac vita alimur, ac nutrimur, donec ad ipsum pergamus, de hoc seculo recedentes. Unde dicebat idem Dominus: Nisi manducaveritis meam Carnem, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam in vobis ipsis.*

Pro secunda Dissertationis parte, in qua quæritur essentia metaphysica Eucharistiæ Sacramenti, quia hæc ostenditur per definitionem, ideo ejusdem definitiones a recentioribus Theologis scriptas afferimus, & easdem Legentibus observandas remittimus, si quid aliud observatione dignum in eis est, ultra observationes, quas nos hic adnectimus. Jueninus sic definit Eucharistiam: Est Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus Panis, & Vini, ad spiritualem fidelium refectionem ab ipso Christo institutum. Natalis Alexander definit etiam: Est Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi ad spiritualem fidelium alimoniam a Christo institutum. Cacheranus hoc etiam pacto definit: Est Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus Panis, & Vini, significativum, & causativum gratiæ per modum alimenti, refectionisque spiritualis.

In his definitionibus, seu potius descriptionibus, ut plurimum inter se convenientibus, videntur plura, ut certa affirmari, alia innui, & quæ majori explicatione indigent, atque probatione. Primo affirmatur, quod sit Sacramentum, & in hoc conveniunt omnes, sicut per eamdem vocem cum aliis Sacramentis hoc Sacramentum convenit, adeoque dici potest, quod fiet loco generis. Secundo innuitur, quod hoc Sacramentum consistat in Corpore, & Sanguine Christi sub speciebus panis, & vini, sed non determinatur in quonam ex his, & an in utroque consistat? Tertio innuitur quoque, quod sit ad spiritualem fidelium refectionem, sed non affirmatur, an hæc spiritualis refectio ad Sacramenti essentiam pertineat? Quarto tandem affirmatur, quod sit a Christo Domino institutum, & in hoc Catholici omnes conveniunt. At quia hæretici plura, in quibus Catholici conveniunt, temere inficiantur; ideo & contra hos, quæ apud nos certa supponuntur, probare opus est, & alia, quæ inter nos controvertuntur, oportet etiam examinare.

DISSERTATIO CCCCII.

De Eucharistia. An sit Sacramentum? An sit Sacramentum permanens?

Tsi Gentiles fere omnes, Judæi, Mahumetani, Sacramentum hoc totis viribus persequuti & execrati fuerint; inter Hæreticos tamen, sive antiquos, sive recentes, vix aliquem inveniemus, qui hoc Sacramentum existere inficiatus fuerit. Et quidem de modernis Hæreticis certum est inter Eruditos, neminem Eucharistiam Sacramentum esse negasse, quanvis in ipsa explicanda innumeras commenti fuerint falsitates. De antiquis idem judicium habet Vasquez, quem communiter sequuntur Scriptores; quanvis Suarez putaverit, Archonticus, Messalianos, Bogomilos, Petrobusianos, Sacramentum hoc de medio etiam abstulisse. Archontici, ex Valentinianorū fæce progeniti, quemadmodum Ascondериti, qui secundo seculo floruerunt, omnia Ecclesiæ Sacramenta rejecerunt, tanquam superflua, & improportionata inter visibile signum, & invisibilem gratiam; ut habet Dominicus Berninus in suo Opere Historiæ omnium hæresum, seculo secundo cap. 9. Et sic intelligendi sunt Epiphanius hæres. 40. & Theodoretus hæreticarum fabularum lib. 1. Messaliani vero seu Massaliani, ex Arianis oborti, & qui quarto seculo florebant, Sacramentum Eucharistiæ non negabant, sed virtutem & efficaciam ipsius ad sanctificandum, ut ait Vasquez, quemadmodum de omnibus Sacramentis loquebantur, virtutem illam soli orationi tribuentes; sicuti testatur Berninus seculo 4. cap. 7. & ita etiam intelligi debent Theodoretus lib. 4. hist. cap. 10. & Coccius tract. 2. lib. 7. art. 3. Bogomili, Basilio Medico Authore, seculo 12. sic dicti quasi Deum precantes, hi porro, ut asserit Vasquez, non omnino negabant Eucharistiæ Sacramentum, sed illud nihil aliud esse dicebant, quam Orationem dominicam, & Evangelium. Et hoc quidem quanvis contra veram naturam cujuslibet Sacramenti sit, itaut ipsum e medio tollat; tamen hoc solum non est expresse negare hoc Sacramentum; alioquin hæretici omnes nostrorum temporum negarent; quia contra ipsius naturā plura docent. Et ita intelligi debent Euthimius in secunda parte Panopliæ tit. 23. cap. 17. & Sanderus lib. 7. de visibili Monarchia hæres. 238. referens hunc Bogomilorum errorem, dicit: ***Mysticum venerandum Sacramentum contemnunt, ut hodie Lutherani***: contemnere autem non est negare, quemadmodum Lutherani non negant. Petrobusiani denique, qui fuerunt discipuli Petri de Bruis, & qui floruerunt in Gallia sub Honorio II. ut tradit Sanderus lib. 7. cit. hæres. 142. præsentiam tantum negaverunt Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini, sicut negavit Berengarius, non vero hoc Sacramentum existere inficias iverunt. Hoc constat ex verbis Epistolæ ejusdem Petri de Bruis, quæ est secunda §. *Contra id quod dicunt, Missam nihil esse &c.* quam refert Petrus Cluniacensis lib. 1. Epist. 1. & ita etiam idem Petrus Cluniacensis est intelligendus, ut Vasquez ostendit.

Tandem si his adjungantur Donatistæ, qui hoc Sacramentum canibus projecerunt: dicitur quoque, quod Donatistæ non absolute hoc Sacramentum de medio tollere volebant, sed illud, quod Catholici confecerant, quod solummodo aspernabantur. Ut de Confirmationis Sacramento suo loco dictum est. Adeo ergo constans est, Eucharistiam Sacramentum esse, etiam inter hæreticos, ut illi, qui unicum tantum Sacramentum admiserunt, hoc Eucharistiam esse dixerint; ut tradit Bellarminus

minus lib. 2. de Sacramentis cap. 24. Quinimmo Mahumetes, ut notat Prateolus parte 2., qui in suo Alcorano omnes evangelicas veritates abjecit, vel fœdavit, tamen cap. 4. fatetur, hoc Sacramentum esse veneratione dignum. Tandem quanvis judicium Svaresii sequatur Valentia, sententiam tamen Vasquesii sequuntur Lugus, Frassen, Gonetus, Cacberanus, aliique communiter; unde stat, quod nullus omnino hæreticus Eucharistiæ Sacramentum esse negaverit; licèt contra aliud quodque Sacramentum tot hæreses, & tot hæretici, infinitos de illo errores comminiscentes, non surrexeriut, quot contra Eucharistiæ Sacramentum; ut in sequentibus videbimus.

Dicimus I. Eucharistiam esse Sacramentum.

I. Probatur ex Scripturis. In pluribus novi Testamenti locis invenitur Eucharistiæ tributum quidquid ad Sacramenti rationem requiritur; ut esse signum sensibile, a Christo permanenter institutum ad significandam, & causandam gratiam. Dicitur enim Joannis 6. *panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita .... qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & bibentis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. In quibus verbis nomine panis importatur aliquod sensibile; & nomine vitæ æternæ intelligitur gratia, quæ est vita spiritualis animæ. Item Matthæi 26. *accepit Jesus panem & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis; & ait: accipite & comedite: hoc est corpus meus*.

II. Probatur ex Conciliis. Concilium Nicænum I. Can. 18. expresse hoc docet: *Pervenit ad sanctum magnumque Concilium, quod in locis quibusdam & Civitatibus Presbyteris gratiam sacræ Communionis Diaconi porrigant. Hoc neque Canon, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his, qui offerunt, dent Corpus Christi. Et lib. 3. cap. de divina mensa, & de eo, quod in ipsa est, mysterio Corporis & Sanguinis Christi: Iterum etiam hic in divina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & poculum: sed attollentes mentem, fide intelligamus situm in sacra illa mensa Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, ineruente a Sacerdotibus immolatum, & pretiosum ipsius Corpus, & sanguinem nos vere sumentes, credere, hæc esse nostræ resurrectionis symbola: propter hoc enim neque multum accipimus, sed parum: ut sciamus, quod non satietati, sed sanctimoniæ sumimus*. Concilium Constantinopolitanum VI. Act. 8. „ Ita quippe accedimus ad benedictiones arcanas, & sanctificamur, participes effecti tam sanctæ carnis, quam pretiosi sanguinis Christi, omnium nostrorum Salvatoris: & non ut communem carnem suscipimus, absit: neque iterum, ut viri sanctificati, & copulati Verbo, per unitatem dignitatis, sive, ut divinam inhabitationem habentis, sed sicut vere vivificatricem, ut propriam ejusdem Verbi. „ Concilium Trullense can. 26. „ Presbyter per ignorantiam illicitis nuptiis implicatus, nec publice, nec privatim benedicat, nec Christi corpus aliis distribuat, nec aliquod aliud ministerium obeat. „ Canon. 102. „ Corpus Christi & templum, hominem ad imaginem Dei creatum divinus Apostolus magna voce appellat. Omnem ergo sensibilem creaturam superans is, qui salutari passione cœlestem dignitatem est assecutus, Christum bibens vel comedens, æternæ vitæ adaptatur, animam, & corpus divinæ gratiæ participatione sanctificans. Quare si quis immaculati corporis in Synaxis tempore esse participes voluerit, etiam antequam ejus fiat communio, manus in Crucis formam figurans, sic accedat, & gratiæ communionem accipiat. „ Concilium Lateranse IV. sub Innocentio III. cap. 1. „ Christi corpus, & sanguis in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, & transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate divina, ut percipiendum mysterium unitatis accipiamus, ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro: „ Et refertur in cap. *firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica*. Concilium Constantiense sess. 13. „ Firmissime credendum est, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem, tam sub specie panis, quam sub specie vini, veraciter contineri. „ Concilium Florentinum sess. 25. „ Hoc sacro uni-

„ ver-

„ verfali approbante Florentino Concilio definivimus, ut hæc fidei veritas „ ab omnibus Chriftianis credatur, & „ fufcipiatur, in azymo five fermento „ pane triticeo Corpus Chrifti veraciter „ confici &c. Sacerdos in perfona Chrifti veraciter conficit hoc Sacramentum. Nam ipforum verborum virtute fubftantia panis in Corpus Chrifti, „ & fubftantia vini in fanguinem convertuntur. „ Concilium Tridentinum feff. 13. cap. 4. „ Quoniam autem „ Chriftus, Redemptor nofter, corpus „ fuum id, quod fub fpecie panis offerebat, vere effe dixit, ideo perfuafum „ femper in Ecclefia Dei fuit, idque „ nunc denuo fancta hæc Synodus declarat, per confecrationem panis & „ vini, converfionem fieri totius fubftantiæ panis in fubftantiam corporis Domini noftri Jefu Chrifti, & totius fubftantiæ vini in fubftantiam fanguinis „ ejus: quæ converfio convenienter & „ proprie à fancta Catholica Ecclefia „ Tranfubftantiatio eft appellata. „ Et Can. 1. „ Si quis negaverit in Sanctiffimo Euchariftiæ Sacramento contineri vere, realiter, & fubftantialiter, „ corpus & fanguinem, una cum anima & „ divinitate, Domini noftri Jefu Chrifti, „ ac proinde totum Chriftum: fed dixerit, „ tantummodo effe in eo, ut in figno, „ vel figura, aut virtute: anathema fit.

III. Probatur ex Patribus Græcis. Irenæus lib. 4. cap. 34. „ Quomodo autem conftabit eis, cum panem, in quo „ gratiæ actæ fint, corpus effe Domini „ fui, & Calicem fanguinis ejus; fi non „ ipfum fabricatoris mundi Filium dicant, ideft, Verbum ejus, per quod „ lignum fructificat, & defluunt fontes, „ & terra dat primum quidem fœnum, „ poftea deinde fpicam, deinde plenum „ triticum in fpica? Quomodo autem „ rurfus dicunt carnem in corruptionem „ devenire, & non percipere vitam, quæ „ a corpore Domini & fanguine alitur? „ &c. Quemadmodum enim qui eft a „ terra panis percipiens invocationem „ Dei, jam non communis panis eft, fed „ Euchariftia, ex duabus rebus conftans, „ terrena & cœlefti: fic & corpora noftra, „ percipientia Euchariftiam, jam non funt „ corruptibilia, fpem refurrectionis habētia. „ Origenes lib. 8. contra Celfum: „ Quocirca Celfus, ut Dei ignarus, gratias demonibus reddat, nos vero conditori omnium Deo gratias agentes, „ & pro collatis ejus in nos beneficiis, „ actis gratiis, oblatis panibus vefcimur, „ qui utique per precem efficiuntur corpus fanctum, & fanctificans eos, qui „ fano propofito, & mente ipfa utuntur. „ Bafilius Magnus exhortatione de Baptifmo ad finem: „ Debemus itaque attendere, quod fit judicium ejus, qui indigne edit ac bibit. Nam fi qui fratrem quoque per cibum contriftat, a „ charitate excidit, fine qua magna quoque charifmata, & juftificationes quoque operantia nihil profunt; quid de „ eo dicendum eft, qui otiofe & inutiliter edere audet corpus, & bibere fanguinem Domini noftri Jefu Chrifti? & „ & hac ratione plus aliquanto contriftat, & infeftat Spiritum Sanctum, dum „ fine focia charitate vefcitur? Judicemus itaque hoc, ne nobis ipfis vivamus, fed ei, qui pro nobis mortuus „ eft, & refurrexit, Chrifto Jefu Domino noftro, edamus ac bibamus. Oportet igitur accedentem ad corpus & „ fanguinem Domini, ad rememorationem ejus, qui pro nobis eft mortuus, „ ac refurrexit, non folum purum effe „ a quovis inquinamento carnis, ac fpiritus, ne ad judicium edat ac bibat, „ fed & evidenter oftendere & exprimere memoriam ejus, qui pro nobis „ mortuus eft, & refurrexit. „ Cyrillus Hierofolymitanus Catechefi 3. Myftagogica: „ Panis Euchariftiæ, poft „ Spiritus Sancti invocationem, non „ amplius eft panis communis, fed eft „ corpus Chrifti. „

IV. Probatur ex Patribus Latinis. Cyprianus epift. 54. „ At vero nunc non „ infirmis, fed fortibus pax neceffaria „ eft; nec morientibus, fed viventibus „ communicatio à nobis danda eft, ut „ quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, fed protectione fanguinis & Corporis Chrifti muniamus: & cum ad „ hoc fiat Euchariftia, ut poffit accipientibus effe tutela, quos tutos effe „ contra adverfarium volumus, munimento dominicæ faturitatis armemus. Namquo modo docemus aut provocamus eos in confeffione nominis, „ fanguinem fuum fi non fundimus? aut „ quo modo ad martyrii poculum idoneos facimus, fi non eos prius ad bibendum in Ecclefia poculum Domini „ jure communicationis admittimus? „ Hilarius lib. 8. de Trinit. „ Si vere

„ Ver-

Verbum caro factum est, & nos vere Verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui & naturam carnis nostræ jam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis, sub Sacramento nobis communicandæ carnis, admiscuit? Ita enim omnes unum sumus: quia in Christo Pater est, & Christus in nobis est &c. De naturali Christi in nobis veritate quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stulte atque impie dicimus. Ipse enim ait: *Caro mea vere est esca, & sanguis meus vere est potus. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus. Hunc enim, & ipsius Domini professione, & fide nostra vere caro est, & vere sanguis est. Et hæc accepta & hausta id efficiunt, ut nos in Christo, & Christus in nobis sit. An-ne hoc veritas non est? Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eo, dum secum hoc, quod sumus, in Deo est. Quod autem in eo per Sacramentum communitatæ carnis, & sanguinis simus, ipse testatur dicens: *Et hic mundus jam me non videt, vos autem me videbitis: quoniam ego vivo, & vos vivetis: quoniam ego in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.* „ Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. „ Tu forte dicis: meus panis est usitatus, sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hoc igitur adstruamus, quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio igitur quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur: oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris: ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. Jussit Dominus, & factum est Cœlum. Jussit Dominus, & facta est terra. Jussit Dominus, & facta sunt maria. Jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergo quam operatorius sit sermo Christi? Si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quæ non erant: quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat. Sed audi dicentem: *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.* Ergo tibi ut respondeam: non erat Corpus Christi ante consecrationem; dico tibi, quod jam corpus est Christi &c. Ergo didicisti, quod ex pane Corpus fiat Christi, & quod vinum, & aqua in Calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cœlestis. Sed forte dicis: speciem sanguinis non video. Sed habet similitudinem. Sicut enim mortis similitudinem sumpsisti, ita etiam similitudinem pretiosi sanguinis bibis, ut nullus horror cruoris sit, & pretium tamen operetur redemptionis. Didicisti ergo, quia quod accipis, corpus Christi est. „

Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 4. „ Nec signa quippe ejus, nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos lingua editos, nec signa literarum conscripta pelliculis, corpus Christi & sanguinem dicimus, sed illud tantum, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, rite sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam pro nobis dominicæ passionis. Quod cum per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non sanctificatur, ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter spiritu Dei: cum hæc omnia, quæ per corporales motus, in illo opere fiunt, Deus operetur. „ *Hieronymus Epist. 150. ad Hedibiam quæst. 2.* „ Nos audiamus panem, quem fregit Dominus, deditque discipulis, esse Corpus Domini Salvatoris &c. Nec Moyses dedit nobis panem verum, sed Dominus Jesus: ipse conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur: illius bibimus sanguinem, & sine ipso potare non possumus. „

V. Probatur ex veteribus Scholasticis. Isidorus Hispalensis lib. 1. Officiorum cap. 18. „ Panis, quem frangimus, corpus Christi est, qui dicit: *Ego sum panis vivus, qui de Cœlo descendi.* Vinum autem sanguis ejus est. Hæc autem duo sunt visibilia; sanctificata tamen per Spiritum Sanctum, in Sacramentum divini corporis transeunt. „

San-

Sanctus Eligius Homilia 8. „Sicut verè „ carnem corporis nostri Christus as- „ sumpsit, & vere homo, qui ex Maria „ Virgine natus est, Jesus Dei filius est, „ non quemadmodum alii homines per „ gratiam, sed natura filius, ex substan- „ tia Patris: ita vera est caro, & verus „ est sanguis ejus, quem ad manducan- „ dum & potandum in mysterio sumi- „ mus, sicut ipse testatur. Et nos, qui „ vere sub mysterio carnem & sangui- „ nem corporis ejus sumimus, per ea „ naturaliter unum cum eo efficimur: in „ quibus manet post consecrationem si- „ militudo panis & vini, ne sicut quidam „ horror cruoris, sed manet in eis gra- „ tia Redentoris. De naturali enim in „ nobis Christi veritate ipse ait: *Caro* „ *mea vere est esca, & sanguis meus vere* „ *est potus &c.* De veritate carnis & san- „ guinis ejus nullus relictus est ambigen- „ di locus. „ Alcuinus lib. de Divinis Officiis cap. 39. de Celebratione Mis- sæ: „ Hoc corpus, hic sanguis, non „ in spicis, sed Sacramentis colligitur: „ & consecratione mysticus fit nobis, „ non nascitur. Et ille quidem panis, „ & illud vinum, per se irrationabile est: „ sed orat Sacerdos, ut ille rationabili- „ ter tractatus, rationabilis fiat, tran- „ seundo in corpus Filii ejus &c. Sicut „ divinitas Verbi Dei una est, quæ to- „ tum implet mundum: ita licet multis „ locis & innumerabilibus diebus illud „ corpus consecretur, non tamen sunt „ multa corpora Christi, neque multi „ Calices; sed unum Corpus Christi, & „ unus sanguis cum eo, quod sumpsit in „ utero Virginis, & quod dedit Aposto- „ lis. Divinitas enim Verbi replet illud, „ quod ubique est, & conjungit & facit, „ ut sicut ipsa una est, ita conjungatur „ Corpori Christi, & unum corpus ejus „ sit in veritate. Unde animadverten- „ dum est, quia sive plus, sive minus, „ quis inde percipiat, omnes æqualiter „ corpus Christi integerrime sumunt, & „ & generaliter omnes, & specialiter „ unusquisque. „ Rabanus Maurus de Institutione Cleri lib. 1. cap. 31. „ hæc „ duo panis, & vinum, dum sunt visibi- „ lia, sanctificata tamen per Spiritum „ Sanctum, in Sacramentum divini cor- „ poris transeunt. „ Petrus Damianus serm. de Mariæ Virginis Natali. „ Hic, „ dilectissimi fratres mei, hic rogo per- „ pendite, Dei Genitrici quantas illi post „ Deum, de nostra Redemptione gratias „ agere debeamus. Illud siquidem cor- „ pus Christi, quod beatissima Virgo ge- „ nuit, quod in gremio fovit, quod fa- „ sciis cinxit, quod materna cura muni- „ vit; illud, inquam, absque ulla du- „ bietate, non aliud, nunc de sacro Al- „ tari percipimus, & ejus sanguinem in „ Sacramentum nostræ Redemptionis „ haurimus. Hoc catholica fides habet, „ hoc sancta Ecclesia fideliter docet. „

VI. Probatur Rationibus. I. Christus dixit Matri de Joanne Evangelista: *Hic est Filius tuus*; dixit etiam Discipulis: *Hoc est Corpus meum*; Sed per priora verba intellexit de vero & reali Joanne: ergo per posteriora inintellexit etiam de vero & reali Christi corpore. Argumentum est Petri Damiani serm. 2. de S. Joan. Evang. in quo dicit: *Cælum, inquit ipse pius Jesus, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*. Sicut enim dixit Matri: *Hic est Filius tuus*, ita dixit Discipulis: *Hoc est Corpus meum*. Et tantus fuit in illis verbis effectus, ut illico panis ille, quem dabat, dominicum fieret Corpus. *Dixit enim, & omnia facta sunt: mandavit, & creata sunt*. II. Tria requiruntur ad Sacramenti essentiam; Scil. quod sit signum sensibile; quod sit a Deo institutum; & quod significet effectum gratuitum ad nostram sanctificationem ordinatum; sed Eucharistia est hujusmodi: ergo &c. Probatur minor. Est signum sensibile per species panis & vini; fuit a Christo Domino institutum, quod negari non potest; & significat effectum gratuitum, scil. Corpus & Sanguinem Christi. Insuper significat gratiam sanctificantem, & eam confert suscipientibus illam. Etenim quando Christus Joannis Sexto dixit. *Panis, quem ego dabo, caro mea est*, illico subjunxit, *qui manducaverit hunc panem, vivet in æternum*: & denuo: *qui manducat me, vivet propter me*. III. Ubi aliud sensibus apparet, & aliud in veritate est, ibi est vere Sacramentum; sed hoc totum in Eucharistia verificatur: ergo Eucharistia est vere Sacramentum; Minor ab Anselmo Cantauriensi ad Caput 10. epist. ab Hebræos sic probatur: „ Caro Christi, quam ex al- „ tari sumimus, idcirco velamen appel- „ latur, quoniam sensibus nostris in „ Sacramento velatur. Nam sensus no- „ stri aliud renuntiant, & aliud fides.

„ Visus enim persuadet nobis esse solummodo panem secundum panis speciem; fides autem insinuat esse carnem vivam, & vivificatricem: gustus panem in sapore, auditus etiam illud idem in fractione; fides vero integrum Agnum a fidelibus sumi, sine aliqua ipsius læsione. Non enim sumimus carnem exanimem, sed consecratione & operatione divina viventem. „ IV. In Sacramento Eucharistiæ continentur species panis & vini, & sub bis occultantur corpus reale, & realis Christi sanguis; sed bæc omnia sufficiunt ad rationem veri Sacramenti in Eucharistia constituendam: ergo Eucharistia est verum Ecclesiæ Sacramentum. Minor, immo tota argumentatio, desumitur ex verbis Bernardi in serm. de Cœna Domini. „ Hostia, quam vides, non jam est panis, sed caro mea, quæ pependit in Cruce pro mundi vita. Sane mutatio ista benedictionis est opus, non originis: virtus hæc facit, non usus: effectus est potentiæ, non usus naturæ. Similiter liquor iste, quem vides, non jam est vinum, sed sanguis meus, quem pro te fudi in pretium, tibi reservans in altari poculum, in peregrinatione tua præsidium, in exitu de Ægypto conductum, in cœlo viaticum &c. Odor, species, sapor, pondus remanent ad mysterii ritum, & ad gustus suffragium, ut horror penitus tollatur, & meritum fortiatur. Etenim ne humana infirmitas esum carnis, & potum sanguinis in sumptione horreret, Christus velari, & palliari illa duo voluit speciebus panis & vini, quæ inter humani generis victualia quodammodo tenent principatum. „

Objiciunt I. Eucharistia non est signum gratiæ, quæ conferatur homini suscipienti illam: ergo non est Sacramentum novæ legis. Antecedens probatur. Eucharistia ubi perseverat in Altari post consecrationem, nemini gratiam confert: ergo tunc saltem non est signum gratiæ, quæ conferatur suscipienti illam. II. Eucharistia non efficit, quod significat: ergo non est Sacramentum novæ legis. Probatur antecedens. Eucharistia significat verum corpus & sanguinem Christi contineri sub speciebus consecratis; sed species consecratæ ejusmodi præsentiam non efficiunt: ergo Eucharistia non efficit, quod significat. Probatur minor. Nulla virtus finita potest eam præsentiam caussare: ergo &c. III. Eucharistia non cōstat, rebus pro materia & verbis pro forma: ergo non est Ecclesiæ Sacramentum. Probatur antecedens. Verba, quæ sunt forma Sacramenti, debent esse simul cum Sacramento; sed verba Eucharistiæ non sunt simul cum Eucharistia: ergo &c. Probatur minor; & quia Eucharistia subsistit non remanentibus verbis; & quia nondum est Eucharistia quando verba actu proferuntur, sed tantum in fine prolationis verborum. IV. Dicitur, quod Eucharistia confert animæ robur, & gratiæ augmentum: sed hoc ipsum Confirmatio confert, quæ est Ecclesiæ Sacramentum: ergo non potest tribuere Eucharistia; quia idem enim effectus non potest a duobus Sacramentis produci.

Respondemus ad I. dicendo, quod Eucharistia significat, & confert ipsum Christum, qui quoque dicitur gratia; & etiam significat, & confert gratiam habitualem, quæ proprie nomine gratiæ intelligitur; at cum hac diversitate, quod Christum significat, & confert semper immediatè, & quando actu porrigitur sumentibus, & quando in Altari perseverat: gratia vero habitualis confertur immediate, quando actu porrigitur Eucharistia percipientibus illam; & confertur mediate, quando in Altari perseverat.

Ad II. Dicitur, quod argumentum valet contra Thomistas, qui asserunt Sacramenta physice caussare gratiam, non vero contra illos, qui defendunt caussare gratiam, non physice, sed moraliter. Quapropter Scotus dist. 8. num. 6. scribit. „ Unde propositio quod Sacramenta efficiant quod significant, accipienda est disjunctive & per accommodationem; ita quod si Sacramentum significet aliquid fieri & conferri, illud revera per Sacramentum, tanquam per signum efficax fit, & conceditur; quemadmodum contingit in Sacramentis, quæ in usu consistunt; si autem significat aliquid esse, sicut contingit in hoc Sacramento, quod est permanens, illud per Sacramentum, tanquam per signum verax est. Nam sicut Deus instituit assistere signo sensibili ad gratiam conferendam in Sacramentis

„ sic-

„ fucceffivis; ita inftituit affiftere per „ confecrationem fpeciebus panis, & „ vini, ut fub eis præfentialiter con- „ tineatur corpus, & fanguis Chrifti. „ Et ideo cum dicitur: Nulla virtus „ finita poteft agere ad effe corporis „ Chrifti in Sacramento, concedo pro- „ prie loquendo de actione phyfica; „ poteft tamen aliqua virtus finita, vel „ aliquid virtutis finitæ effe difpofitio „ immediata, hoc eft, caufa moralis „ ad effe corporis Chrifti ibi; non a „ fe, fed a Deo affiftente ibi; & hoc „ modo inftituit iftas fpecies, ut poft „ confecrationem affiftat eis, tanquam „ caufis moralibus ipfum moventibus „ ad efficiendam hanc præfentiam Cor- „ poris Chrifti. „

Ad III. Hoc pacto refpondit idem Scotus, quem refert Fraffen tom. 4. tract. 2. difput. 1. artic. 1. fect. 1. quæft. 1. „ Refpondet ibidem Doctor, majorem „ effe veram de Sacramentis habenti- „ bus effe fucceffivum, & quorum „ tota virtus, & ratio confiftit in ufu; „ non autem de Sacramento Euchari- „ ftiæ, quod habet effe permanens, „ quodque propterea non poteft habe- „ re verba, quæ fint fucceffiva pro for- „ ma fui effe permanentis. Quamquam „ requirat verba pro forma confecra- „ tionis, feu ut fiat Sacramentum, non „ vero ut factum perfeveret: unde „ non eft de ratione effentiali Sacra- „ menti, quod intrinfece conftet rebus „ pro materia, & verbis pro forma; „ fed folum, quod res, & verba necef- „ faria fint, ut Sacramentum confi- „ ciatur: Unde verba confecratoria „ requiruntur in hoc Sacramento, tan- „ quam forma extrinfece efficiens, non „ autem ut afficiens, & conftituens.

Ad IV. Dicitur, quod repugnantia eft in eo, quod duo Sacramenta conferant eundem effectum fpecificum; non vero in eo, quod conferant eundem effectum genericum. Idem effectus genericus eft quod Euchariftia, & Confirmatio conferant gratiæ augmentum; quod vero conferant per hunc modum vel per alium, tunc eft diverfus effectus fpecificus. Unde licet conveniant Euchariftia, & Confirmatio producendo gratiæ augmentum; differunt tamen, quia Euchariftia confert per modum nutritionis, & alimenti, Confirmatio vero per modum roboris, & fortitudinis.

DISSERTATIO CCCCIII.

De Eucharistia. An sit Sacramentum permanens, vel transiens? An Consecratio sit quid intrinsecum Sacramento? An sint species panis & vini? An sint Corpus & Sanguis Christi?

Rimo, Lutherani omnes reponunt Eucharistiæ Sacramentum in solo usu; & volunt illud ipsum consistere in iis omnibus actionibus, quas in ipsius institutione Christus Dominus exercuit, scilicet in acceptione panis in manus, in benedictione, in fractione, in distributione, & in manducatione: Hoc pacto explicat Kemnitius, Lutheranorum Coryphæus, in examine Concilii Trid. part. 2. ad caput 3. & ad Can.4. sess.13.

Secundo, Calvinus lib. 4. Institutionum cap.17. vult, panem & vinum eucharisticum non habere Sacramenti rationem, nisi cum actu sumitur. Unde ait num. 37. „ Quæro, qua virtute putant, hostiam esse ritè consecratam? „ nempe verba illa proferunt. *Hoc est Corpus meum*: ego vero contra objiciam, simul dictum esse, *Accipite, & manducate*, neque id de nihilo faciam; „ cum enim præcepto annexa sit promissio, dico hanc sub illo ita inclusam „ ut separata fiat omnino nulla. Et n.39. „ Totam siquidem vim consecrationis „ a Sacerdotis intentione pendere voluerunt, quasi hoc nihil ad populum „ pertineret, cui mysterium maxime „ explicare oportuerat: inde autem natus est hic error, quod non observant promissiones illas, quibus conficitur consecratio: non ad elementa „ ipsa, sed ad eos, qui recipiunt, destinari: atqui non panem alloquitur Christus ut Corpus suum fiat, sed discipulos jubet manducare, atque illis Corporis, & Sanguinis sui in communicationem pollicetur..... His rationibus „ clare patet, repositionem Sacramenti, quam nonnulli urgent, ut ægrotis „ extra ordinem distribuatur, inutilem „ esse. „

Tertio, Marcus Antonius de Dominis, Archiepiscopus, & Apostata Spalatensis, lib.5. de Republica Christiana cap.6. num. 253. scripsit, quod Eucharistiæ Sacramentum permaneat quidem ab una publica Communione usque ad aliam, ac pro iis tantum, qui in publica Communione non participant, qui esse possunt, vel advenæ, vel infirmi, vel alii legitime impediti: attamen si diutius Eucharistia conservetur, Sacramenti rationem non habebit. Unde in sententia horum omnium Eucharistia non est Sacramentum permanens, sed transiens; utpote in solo usu, seu sumptione consistens. Contra hos omnes.

Dicimus I. Eucharistiæ Sacramentum non consistere in solo usu, seu sumptione; adeoque esse Sacramentum permanens, & non transiens.

I. Probatur ex Scripturis. Lucæ 22. Christus Dominus Eucharistiæ Sacramentum instituens, in conversione panis in Corpus, num.19. dixit. „ Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens. Hoc est Corpus meum, „ quod pro vobis datur: hoc facite in „ meam commemorationem; „ & in conversione vini in Sanguinem n. 20. subdit: „ Similiter & Calicem postquam cœnavit, dicens: Hic est Calix „ novi testamenti in sanguine meo, „ qui pro vobis fundetur. „ Atqui Christus Dominus, quando in nocte Cœnæ enunciata verba protulit, erat præsens sub speciebus panis & vini: ergo Christus erat præsens ante sumptionem & usum. Et quidem minor propositio est certa, quia aliter Christus pro-

protulisset falsum, & mentitus fuisset, quia dixit in præsenti: *Hoc est Corpus meum*; & non dixit in futuro: *Hoc erit Corpus meum*; & similiter dixit in præsenti: *Hic est Calix*; non vero, *hic erit* &c. Insuper Marci 14. dicitur: *Accepto Calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex eo omnes & ait illis*: Hic *est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur*. In his verbis *Hic* est demonstrativum, ac proinde Sanguinis Christi præsentiam indicat; unde sequitur quod ante manducationem, & bibitionem Apostolorum, verificata fuerint Christi verba, & per consequens ante sumptionem, & usum.

II. Probatur ex Ecclesiæ traditione, & Consuetudine antiqua & constanti, qua docemur, asservatam fuisse Eucharistiam a Fidelibus privatim, & in propriis domibus; tum ut esset iisdem in venerationem; tum ut deferri posset ad absentes; tum ut ægrotis tanquam Viaticum ministraretur. Hujus traditionis & consuetudinis Testes sunt luculentissimi & ineluctabiles antiqui Patres, quos in probatione, ex iisdem desumpta, adducemus.

III. Probatur ex Romanis Pontificibus. Pius Papa I. cujus verba refert Burchardus lib. 5. cap. 27. insuper & Ivo in dec. lib. 1. cap. 16., & Gratianus dist. 2. de Consecrat: „ Si per negligentiam aliquid de Sanguine Domini stillaverit in „ terram, lingua lambetur, & tabula „ radatur. Si non fuerit tabula, ut non „ conculcetur, locus corradatur, & Sacerdos quadraginta diebus pœniteat. „ Si super altare stillaverit Calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus „ pœniteat. Si super linteum altaris, & „ ad aliud stilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat. Si usque ad tertium, „ novem diebus pœniteat. Si usque ad „ quartum, viginti diebus pœniteat, & „ linteamina, quæ tetigit stilla, tribus „ vicibus minister abluat, calice supposito: & aqua ablutionis sumatur, & juxta „ altare recondatur. „ Hilarius relatus in dist. 2. de Consecrat. „ Ubi pars est „ Corporis, est & totum. Eadem ratio „ est in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in ejus figura præcessit, de „ quo dicitur: Qui plus collegerat, non „ habuit amplius: neque qui minus paraverat, invenit minus. Non est omnino quantitas visibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus Sacramenti spiritualis. „ Gregorius Magnus *homil. 22. in Evangel.* „ Quid sit Sanguis Agni, non jam audiendo, sed bibendo didicistis: qui Sanguis super „ utrunque postem ponitur, quando non „ solum ore Corporis, sed etiam ore „ Cordis hauritur. In utroque enim poste Sanguis Agni est positus, quando „ Sacramentum passionis illius, cum ore ad redemptionem sumitur, sed ad „ imitationem quoque intenta mente „ cogitatur. Nam qui sic Redemptionis „ suæ Sanguinem accipit, ut imitari illius passionem necdum velit, in uno „ poste Sanguinem posuit, qui etiam in „ superliminaribus domorum ponendus „ est. „ Innocentius III. *Mysteriorum Missæ lib. 4. cap. 17.* „ Si ad prolationem istorum verborum: *Hoc est Corpus meum*, panis mutatur in Corpus; & „ ad prolationem istorum verborum: „ *Hic est Sanguis meus*, vinum mutatur „ in Sanguinem; prius proferantur ista „ verba, quam illa. Prius ergo mutatur „ panis in Corpus, quam vinum in Sanguinem. Nunquid igitur Corpus est sine Sanguine, vel Sanguis sine Corpore? Propterea dicitur a quibusdam, „ quod cum totum est dictum, totum est „ factum, nolentes, vel non valentes „ ipsius conversionis determinare momentum. Alii vero dicunt, & bene, „ quod licet ad prolationem præcedentium panis a natura mutetur in Corpus, & ad prolationem sequentium „ vinum præterea mutetur in Sanguinem, nunquam tamen est Corpus „ sine Sanguine, vel Sanguis est sine „ Corpore, sicut neutrum est sine anima, sed sub forma panis Sanguis existit in Corpore per mutationem panis „ in Corpus, & e converso. Non quod „ panis in Sanguinem, vel vinum mutetur in Corpus: sed quia neutrum potest existere sine reliquo. Est ergo Sanguis sub speciebus panis, non ex vi Sacramenti, sed ex naturali concomitantia. „ Gregorius IX. *lib. 1. Decret. cap. 1.* „ Una est fidelium universalis „ Ecclesia, extra quam nullus homo salvatur. In qua idem ipse Sacerdos est „ & Sacrificium Jesus Christus: cujus „ Corpus & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transsubstantiatis pane „ in Corpus, & vino in Sanguinem, potestate divina, ut ad perficiendum „ mysterium unitatis, accipiamus ipsi

„ de

„ de suo, quod accepit ipse de nostro. „ Et hoc utique Sacramentum nemo „ potest conficere, nisi Sacerdos, qui rite „ fuerit ordinatus, secundum claves Ec- „ clesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eo- „ runque Successoribus Jesus Christus. „

IV. Probatur ex Conciliis. Concilium Nicænum I. *Lib. 3. cap. de divina mensa, & de eo, quod in ipsa est, mysterio Corporis & Sanguinis Christi*. „ Iterum etiam hic in divina mensa ne hu- „ militer intenti simus ad propositum „ panem & poculum: sed attollentes „ mentem, fide intelligamus situm in „ sacra illa mensa Agnum illum Dei, „ tollentem peccata mundi, incruen- „ te a Sacerdotibus immolatum, & „ pretiosum ipsius Corpus, & Sangui- „ nem uos vere sumentes, credere hæc „ esse nostræ resurrectionis symbola: „ Propter hoc enim neque multum ac- „ cipimus sed parum: ut sciamus, quod „ non satietati, sed sanctimoniæ sumi- „ mus. „ Et *Can.* 8. „ Pervenit ad san- „ ctum magnumque Concilium, quod „ in locis quibusdam & civitatibus Pres- „ byteris gratiam Sacræ Communionis „ Diaconi porrigant. Hoc neque Canon, „ neque Consuetudo tradidit, ut hi, qui „ offerendi Sacrificii non habent pote- „ statem, his, qui offerunt, dent Cor- „ pus Christi. „ Concilium Constanti- nop. *Action*.8. „ Ita quippe accedimus „ ad benedictiones arcanas, & sanctifi- „ camur, participes effecti tam sanctæ „ Carnis, quam pretiosi Sanguinis Chri- „ sti, omnium nostrorum Salvatoris: & „ non ut communem carnem suscipi- „ mus, absit: neque iterum ut viri san- „ ctificari, & copulari Verbo, per uni- „ tatem dignitatis, sive ut divinam in- „ habitationem habentes, sed sicut vere „ verificatricem, ut propriam ejusdem „ Verbi. „ Concilium Trullense can. 26. „ Presbyter per ignorantiam illi- „ citis nuptiis implicatus, nec publice, „ nec privatim benedicat, nec Christi „ Corpus aliis distribuat, nec aliquod „ aliud ministerium obeat. „ Can. 102. „ „ Corpus Christi, & templum hominem „ ad imaginem Dei creatum divinus A- „ postolus magna voce appellat. Om- „ nem ergo sensibilem creaturam supe- „ rans is, qui salutari passione cœlestem „ dignitatem est assecutus, Christum bi- „ bens vel comedens, æternæ vitæ ada- „ ptatur, animam & corpus divinæ gra- „ tiæ participatione sanctificans. Qua- „ re si quis immaculati Corporis in Sy- „ naxis tempore esse particeps voluerit, „ etiam antequam ejus fiat communio, „ manus in Crucis formam figurans, sic „ accedat, & gratiæ communionem ac- „ cipiat. „ Concilium Florentinum sess. 25. „ Hoc sacro universali appro- „ bante Florentino Concilio definivi- „ mus, ut hæc fidei veritas ab omnibus „ Christianis credatur, & suscipiatur, in „ azymo sive fermentato pane triticeo „ Corpus Christi veraciter confici, &c. „ Sacerdos in persona Christi veraciter „ conficit hoc Sacramentum. Nam ipso- „ rum verborum virtute substantia pa- „ nis in Corpus Christi, & substantia vini „ sanguinem convertuntur. „ Concilium Tridentinum session. 13. cap. 4. „ Quoniam autem Christus, Redemptor „ noster, corpus suum id, quod sub spe- „ cie panis offerebat, vere esse dixit, „ ideo persuasum semper in Ecclesia Dei „ fuit, idque nunc denuo Sancta hæc Sy- „ nodus declarat, per consecrationem „ panis & vini conversionem fieri totius „ substantiæ panis in substantiam Corpo- „ ris Domini Jesu Christi, & totius sub- „ stantiæ vini in substantiam Sanguinis „ ejus: quæ conversio convenienter & „ proprie a Sancta Catholica Ecclesia „ Transubstantiatio est appellata. „ Et Can. 1. „ Si quis negaverit in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento conti- „ neri vere, realiter, & substantialiter „ Corpus & Sanguinem, una cum ani- „ ma, & divinitate Domini nostri Jesu „ Christi, ac proinde totum Christum: „ sed dixerit, tantummodo esse in eo, „ ut in signo, vel figura, aut virtute: „ anathema sit. „

V. Probatur ex Patribus Græcis. Irenæus lib. 5. c. 2. „ Quando ergo est „ mixtus calix, & fractus panis, percipit „ verbum Dei, fit Eucharistia Sangui- „ nis, & Corporis Christi, ex quibus au- „ getur & consistit carnis nostræ substan- „ tia: quomodo carnem negant capa- „ cem esse donationis Dei, qui est vita „ æterna, quæ Sanguine, & Corpore „ Christi munitur, & membrum ejus? „ Quemadmodum & Beatus Apostolus „ ait in ea, quæ est ad Ephæsios Epistola: „ *Quoniam membra sumus Corporis ejus*, „ *de carne ejus, & de ossibus ejus*: non de „ spirituali aliquo, & invisibili homine „ dicens hæc: (*Spiritus enim neque ossa*, „ *neque carnes habet*:) sed de ea disposi- „ tione, quæ est secundum verum ho-

„ mi-

„ minem, quæ ex carnibus, & nervis, &
„ oſſibus conſiſtit, quæ de calice, qui eſt
„ Sanguis meus, nutritur; & de pane, qui
„ eſt Corpus ejus, augetur. „ Origenes
Homilia 13. in Exodum: „ Volo vos
„ admonere religionis veſtræ exemplis:
„ noſtris, qui divinis myſteriis intereſſe
„ conſueviſtis, quomodo cum ſuſcipitis
„ Corpus Domini, cum omni cautela &
„ veneratione ſervatis, ne ex eo parum
„ quid decidat, ne conſecrati muneris
„ aliquid delibatur: Reos enim vos cre-
„ ditis, & recte creditis, ſi quid inde
„ per negligentiam decidat. Quod ſi
„ circa Corpus ejus conſervandum tanta
„ utimini cautela & merito utimini,
„ quomodo putatis minoris eſſe piaculi,
„ verbum Dei neglexiſſe, quam corpus
„ ejus? „ Chryſoſtomus homil. 24. in 1.
ad Corinthios docet, quod Euchariſtia
in altari conſervatur ſub his verbis: *Si*
ſanguinem cupis, inquit, Chriſtus non
idolorum aram brutorum cæde, ſed meum
altare, & ſanguine cruentat ..... pro
cæde brutorum ſeipſum juſſit offerri ....
quando ipſum videris, propoſitum Dei
corpus, dic: Propter hoc corpus non ſum
amplius terra, & cinis, ſed liber homo,
corpus clavis confixum, & flagellis cæ-
ſum non tulit mors: Hoc corpus etiam
jacens in præſepi reveriti ſunt Magi; tu
vero non in præſepi vides, ſed in altari;
non fæminam ipſum tenentem, ſed Sa-
cerdotem adſtantem. Cyrillus Alexan-
drinus in Epiſt. ad Caloſyrium dicebat
contra illos, qui putabant, Corpus
Chriſti non remanere ſub hoc Sacra-
mento, ſi in craſtinum reſervabatur;
& hoc probabant exemplo Agni Paſ-
chalis, de quo quippiam non remane-
bat uſque ad craſtinum. De his ſane
ſcribebat: *Inſaniunt quidam, dicentes,*
myſticam benedictionem ceſſare a ſanctifi-
catione, ſi quæ ejus reliquiæ remanſerint
in diem ſubſequentem: non enim muta-
tur Sacramentum Corporis Chriſti, ſed
virtus benedictionis, & vivificans gratia
jugis eſt. Gregorius Nazianzenus orat.
11. da Sancta Gorgonia Sorore ſua hæc
habet: *Ea cum ægrotaret, deſperatis om-*
nibus aliis auxiliis, intempeſta nocte ſugit
ad omnium Medicum, ad ejus altare cum
fide procumbit, eumque, qui ſuper ipſo
hortamur (Chriſtum interpretatur He-
lias Cretenſis) *imitata mulieris, quæ*
diuturnum Sanguinis fluxum patiebatur
audaciam, & peccatricis amorem invo-
cans magno clamore, multiſque lacrymis,
& variis ejus nominibus appellans, &
omnia prodigia commemorans, ait, ſe non
dimiſſuram priuſque ſanitatem obtinuiſ-
ſet: & ſi quid uſpiam antityporum pre-
tioſi Corporis & Sanguinis manus recon-
diderat, veluti theſaurum aliquem lacry-
mis admiſcens, & eo veluti pharmaca
totum corpus perungens, ſtatim libera-
tam ſe morbo ſenſit.

VI. Probatur ex Patribus Latinis. Am-
broſius in lib. de obitu Satyri fratris ſui,
circa medium, ſcribit: *Quid igitur ob-*
ſervantiam ejus erga Dei cultum prædi-
cem? Qui prinſquam perfectioribus eſſet
initiatus myſteriis, in naufragio conſti-
tutus, cum ea, qua veheretur navis ſco-
puloſo illiſa vado, & urgentibus hinc at-
que inde fluctibus ſolveretur, non mortem
metuens; ſed ne vacuus myſterii exiret è
vita; quos initiatos eſſe cognoverat, ab
his divinum illud fidelium Sacramentum
popoſcit, non ut curioſos oculos inferret
arcanis; ſed ut fidei ſuæ conſequeretur
auxilium. Etenim ligari fecit in orario,
& orarium involvit colla, atque ita ſe
dejecit in mare, non requirens de navis
compage reſoluta tabulam, cui ſuperna-
tans juvaretur, quoniam fidei ſolius arma
quæſierat. Itaque his ſe tectum atque mu-
nitum ſatis credens, alia auxilia non de-
ſideravit. Optatus Milevitanus lib. 6.
contra Donatiſtas. „ Quid eſt tam ſa-
„ crilegum, quam altaria Dei (in qui-
„ bus & vos aliquando obtuliſtis) frange-
„ re, radere, removere? In quibus vo-
„ ta populi, & membra Chriſti portata
„ ſunt: quo Deus omnipotens invocatus
„ ſit, quo poſtulatus deſcendit Spiritus
„ Sanctus: unde a multis pignus ſalutis
„ æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſur-
„ rectionis accepta eſt. Altaria, inquam,
„ in quibus fraternitatis munera non
„ juſſit Salvator poni, niſi quæ eſſent de
„ pace condita. *Depone*, inquit, *munus*
„ *tuum ante altare, & prius concorda cum*
„ *fratre tuo, ut poſſit pro te Sacerdos of-*
„ *ferre*. Quid enim eſt altare, niſi Sedes
„ & Corporis, & Sanguinis Chriſti? Quid
„ vobis fecerat Deus, qui illio invocari
„ conſueverat? Quid vos offenderat
„ Chriſtus, cujus illic per certa momenta
„ Corpus & Sanguis habitat? &c. Hoc
„ tamen immane facinus geminatum
„ eſt, dum fregiſtis etiam calices San-
„ guinis Chriſti portatores. „ Hiero-
nymus in Epiſt. ad Ruſticum ſcribit de
Sancto Exuperio, Epiſcopo Toloſano:
Nihil illo ditius, qui Corpus Domini Ca-
ni-

vistro vimineo, Sanguinem portat in vitro. Gregorius Turonensis lib. de Gloria Martyr. cap 26. meminit Turrium argentearum, in quibus Corpus Christi asservabatur, cum his verbis: *Accepta turre, in qua ministerium (seu Mysterium) Dominici Corporis habebatur, ferre hanc ad ostium cœpit Diaconus, ac templum ingressus est, ut eam Altari superponeret.*

VII. Probatur ex veteribus Scholasticis. Humbertus Cardinalis lib. contra Nicetam, apud Baronium tom. 12. „ Hodie, sive tertia, sive quacunque fiat a „ vobis Missa non fit, nisi perfecta, nec „ reservatur ex oblatione pars aliqua, „ ut per dies quinque agatur inde Missa „ imperfecta: quia nec Apostoli leguntur quidquam ex illo primo Corporis „ & Sanguinis Christi mysterio sub ipsa „ Cœna distributo reservasse: nec actus „ eorum indicant, eos aliquando tale „ quid egisse aut præcepisse: quinimo „ S. Lucas ita narrat Actor. 1. erant fi- „ deles perseverantes in doctrina Apo- „ stolorum, & communione portionis „ panis, quæ communicatio qualiter, & „ quibus diebus fieret, post pauca de- „ monstrat, dicens. Quotidie perseve- „ rantes unanimiter in templo, & fran- „ gentes circa domos panem sumebant. „ Ex se verax Evangelista testatur sub „ Apostolis fideles quotidie orasse, & „ panem fregisse: Et vos qui estis? qui „ dicitis duobus tantum diebus Missam „ perfectam, fieri debere; reliquis quinq; „ imperfectā; nempe si in panis fractione „ & communicatione nonisi imperfe- „ ctam actionem Missæ debemus acci- „ pere; quemadmodum & ipsum Domi- „ num legimus non imperfectam, sed „ perfectam commemorationem suis „ Discipulis tradidisse in pane à se bene- „ dicto, & mox ab eo distributo. „ Hincmarus Rhemensis in Encomio S. Remigii: „ Vera est caro, & verus „ est sanguis ejus, quæ ad manducan- „ dum, & potandum in mysterio sumi- „ mus, sicut ipse testatur. Et nos qui „ vere sub mysterio carnem, & sangui- „ nem corporis sui sumimus, per ea na- „ turaliter unum eum ipsum efficimur. „ In quibus manet post consecrationem „ similitudo panis, ne quidam sit horror „ cruoris, sed manet in eis gratia Re- „ demptionis. „ S. Bonaventura parte 6. Breviloquii cap. 9. „ De Sacramen- „ to Eucharistiæ hoc tenendum est, quod „ in Sacramento verum Christi Corpus, „ & verus Sanguis, non tantum signifi- „ catur, verum etiam veraciter conti- „ netur, sub duplici specie, panis scili- „ cet, & vini, tanquam sub vino, & non „ sub duplici Sacramento. Hoc autem „ est post consecrationem sacerdota- „ lem, quæ fit in prolatione vocalis for- „ mæ, a Domino institutæ, super panem, „ scilicet: *Hoc est Corpus meum*; super „ vinum vero: *Hic est Calix Sanguinis* „ *mei*. Quibus verbis cum intentione con- „ ficiendi a Sacerdote prolatis, transub- „ stantiatur utrunque elementum se- „ cundum substantiam in Corpus & „ Sanguinem Jesu Christi, remanentibus „ speciebus sensibilibus, in quarum utra- „ que continetur totus non circumscri- „ ptibiliter, nec localiter, sed sacramen- „ taliter totus Christus. „ S. Laurentius Justinianus de Triumphali Christi Agone cap. 4. „ Comedunt Apostoli, „ atque de Verbi manibus suscipiunt, „ non vitulorum, non hircorum carnes, „ sed azymos panes, prout accidentia „ illa protendebant oculis, naribus in- „ sinuabant, ac manibus palpanda „ suadebant; sed revera Corpus Christi „ verum; quod de Maria Virgine per „ Spiritum Sanctum conceptum fuit, & „ natum; quod loquebatur, videbatur, „ tangebatur; quod nimirum in cruce „ pependit, expiravitque. Non denique „ similitudinem illius, neque aliud, sed „ ipsum verissimum, idem in quantitate, „ in substantia, in identitate, ex anima „ & carne constitutum, unitum Verbo, „ humanisque membris compositum at- „ que perfectum; sub diversis quidem „ opertum speciebus, sed nullum ex il- „ lis patiens divinitatis seu humanitatis „ detrimentum, neque divisum ex mul- „ tarum numero hostiarum, aut in ma- „ jori majus, sive in minori minus, sed „ unum idemque in singulis locis & ho- „ stiis, non prorsus angelico ministerio, „ sed divina consecratum virtute. „ S. Antoninus, Archiepiscopus Florentinus. III. Parte summæ tit. 14. cap. 4. „ In isto mirabili Sacramento non est „ aliqua materia communis, quæ ante „ consecrationem sit sub forma sub- „ stantiali Corporis Christi: sed to- „ tum, materia cum forma substantiali „ panis, & vini transit in materiam, & „ formam substantialem Corporis Chri- „ sti. Quomodo autem convertitur? „ Deus operatur. Ita autem est hoc mi- „ tabile,

„ rabile, ut nec oculus intellectus Angelici, absque lumine gloriæ, hoc possit intueri, quomodo Christus sit in Sacramento. Remanent autem accidentia panis & vini, idest color, figura, sapor, & hujusmodi mirabiliter sustentata sine subiecto: dicente Sacerdote verba consecrationis: *Hoc est Corpus meum*, totus Christus in carne & anima, & deitate est in Sacramento. „

VIII. Probatur Rationibus. I. Apud antiquitatem multa supersunt in Sanctorum scriptis monumenta, quę ostendunt sacrosanctæ Eucharistiæ asservationem. Videlicet tabernaculi, & sacrarii, in quo asservabatur, ut asserit Author Apostolicarum constitutionum lib. 8. cap. 13. *Sumant Diaconi Reliquias, & in tabernaculum inferant*, & Author Epist. 2. S. Clementi attributæ: *Reliquias fragmenti Corporis Domini custodire debent, ne qua putredo in sacrario inveniatur, nec eum id negligenter egitur Corpori Domini gravis injuria inferatur*. Item fit mentio Columbarum, sive de argento, sive de auro, in quibus Sacra Eucharistia asservabatur; turrium pariter argentearum pro eodem usu, de quibus superius ex Gregorio Turonensi diximus. Pariter pastophorii, quod arculæ vel pixidi olim inditum erat, in qua Corpus Christi includebatur. Denique ciborium, quo nomine pixis vel arcula appellabatur, quæ verum animæ cibum continebat. II. Ea necessitas erat, ut sacra Eucharistia pro viatico daretur infirmis, qui improviso moriebantur; sed hoc fieri non poterat nisi Corpus Christi asservaretur: ergo &c. III. In Christianorum Ecclesiis perpetuus erat cultus, qui Christo in Eucharistia latenti exhibebatur: ergo in Christianorum Ecclesiis Christus in Eucharistia latens repositus erat. IV. Apud antiquos, ecclesiasticarum rerum historias scribentes, fit mentio injuriarum, & irreverentiarum, quas Christo, in Eucharistia existenti, Pagani, Judæi, & Hæretici etiam quidam, intulerunt: ergo jam in Christianorum Altaribus Corpus Christi asservatum continebatur.

Opponunt I. Cap. *tribus, de Consecratione*, dist. 2. præcipitur, nihil de Eucharistia esse servandum, his verbis: *Tanta in Altario holocausta afferantur, quanta populo sufficere debeant; quod si remanserint, in crastinum non reserventur; sed Clericorum diligentia consumantur*. II. Origenes in VII. Levitici hom. 5. scribit: *Dominus panem, quem Discipulis dabat, & dicebat eis: accipite, & manducate; non distulit, nec servari jussit in crastinum*: ergo Eucharistia non est asservanda. III. Nicephorus lib. 13. historiæ cap. 25. refert, quod Constantinopoli, quæ supererant Reliquiæ Corporis Christi, manducandæ dabantur pueris impuberibus, qui essent innocentes, incorrupti, & jejuni: ergo in sacrario non servabantur. Quod confirmat etiam Evagrius lib. 4. hist. cap. 35. IV. Sunt verba Hesichii lib. 2. in Levit. cap. 8. ad rem nostram dicentis: „ Quod reliquum est de carnibus & panibus, in igne incendi præcepit; quod nunc videmus etiam sensibiliter in Ecclesia fieri, igníque tradi, quæcumque remanere contigerit inconsumpta, non omnino ea, quæ una die, vel duabus, aut multis servata sunt; ut enim apparet, non hoc Legislator præcepit: sed quod reliquum est incendi jubet: „ ergo saltem tempore Hesichii non erat mos in Ecclesia ut Christi Corpus in tabernaculo asservaretur: ergo exploratum inter fideles non erat Eucharistiæ Sacramentum esse permanens, & non solummodo transiens. V. Cardinalis Humbertus, jam nuper citatus, lib. contra Nicetam habet: *Dominus non benedixit sanctum panem, & servavit frangendum in crastinum, nec fregit tantum & reposuit, sed fractum, statim distribuit*. Ex quibus verbis eruitur, quod panis eucharisticus non asservabatur, sed tantum astantibus, & præsentibus dispensabatur. VI. Christus Eucharistiæ asservationem nullo in loco Evangelii sui præcepit: ergo non est præceptum ut eam asservemus. VII. Morinus lib. 8. de Pœnit. cap. 14. testatur; recentem esse consuetudinem asservandi Eucharistiam, & a Fratribus Mendicantibus introductam; & hæc sunt ejus verba. „ Consuetudo hodierna, Corpus Christi propter fidelium Communionem reservandi recens est, a Monachis Mendicantibus primum introducta, deinde ab aliis plerisq; usurpata, quam nondum tamen Romani Ritus Rubrica expungere potuit. „ VIII. Non alium ob finem dicitur, quod Eucharistia

ristia asservaretur, nisi ut Infirmis ut Viaticum ministraretur; sed hoc ex antiquitate non constat: ergo &c.

Respondemus ad I. Sensum illius capitis esse, quicumque ejusdem sit author, quod quum primis Ecclesiæ seculis in more esset quotidie in Conventibus Eucharistiam a fidelibus percipi, non erat necesse ut pro Viatico in Sacrario asservaretur; sed quia deinde non ita frequens fuit Eucharistiæ perceptio, inde evenit, quod eadem in Sacrario pro Viatico asservari cæpit.

Ad II. Origenes fecit comparationem inter sacrificium laudis, quod erat apud Hebræos, & erat vetus, & sacrificium laudis, quod erat apud Christianos, & erat recens, novum, & spirituale; non autem loquutus est de Eucharistiæ sacrificio. Cœterum Dominus Noster Jesus Christus multa per Apostolos præcepit fidelibus, quæ per seipsum non jussit, nec per seipsum operatus est.

Ad III. Nicephorus loquebatur de minimis particulis Eucharistiæ, quæ asservari non poterant; vel etiam de majoribus, quæ ad infirmorum Communionem necessariæ non erant: cœterum asservabantur Eucharistiæ formulæ in usum præcipue ægrotorum, & absentium, & hoc præsertim persecutionum tempore.

Ad IV. Hæc reponit Frassen cit. loc. „ Reliquias, quæ præ nimia vetustate, „ vel asservatione putredinem, aut aliquid simile contrahunt, ex quo manducanti nauseam, aut horrorem afferre possent, concedo; ne fiat enim injuria Sacramento, tradebantur illæ species igni, velut elemento omnium purissimo consumendæ; sicut Missale Romanum cap. 10. Rubricarum de defectibus circa Missam, jubet, ut vomitus ejus, qui sumpserit Eucharistiam, comburatur, si species in eo consumptæ non appareant; Reliquias, quæ fuerint immunes ab ejusmodi particulis, & integræ, nego: nam ex Hesichio tradi ea igni oportet, ut ea consumat, quæ sunt inedibilia, idest, non manducabilia. „

Ad V. Dicimus, mentem Humberti fuisse, non debere conservari panem eucharisticum, qui jam fuerat consecratus, ut iterum inserviret in sacrificium, & oblationem pro diebus sequentibus, ut Græci faciebant; non autem ut inserviret in usum & Communionem infirmorum vel absentium, & ut fidelibus in venerationem exhiberetur. Ratio est quia Humbertus arguebat Græcos, qui Quadragesimali tempore Sabbato tantum, & Dominica & in Annunciationis die, consecrabant & offerebant; aliis vero diebus, consecratis antecedenter utebantur; ut habetur in Concil. Trullan. can. 52. Et hoc constat ex Humberti verbis, quæ hæc sunt: „ Hodie, sive tertia, „ sive quacunque fiat à vobis, Missa non „ fit, nisi perfecta, nec servatur ex oblatione pars aliqua, ut per dies quinque agatur inde Missa imperfecta, quia nec Apostoli leguntur quidquam ex illo primo Corporis & Sanguinis Christi mysterio sub ipsa cœna distributo reservasse: nec actus eorum indicant, eos aliquando tale quid egisse aut præcepisse; quinimo S. Lucas ita narrat Actor. 1. Erant fideles perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione portionis panis, quæ communicatio qualiter, & quibus diebus fieret, post pauca demonstrat, dicens: Quotidie perseverantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem sumebant. Ex se verax Evangelista testatur sub Apostolis fideles quotidie orasse, & panem fregisse: Et vos, qui estis? qui dicitis duobus tantum diebus Missam perfectam fieri debere; reliquis quinque imperfectam? nempe si in panis fractione & communicatione nonnisi perfectam actionem Missæ debemus accipere; quemadmodum & ipsum Dominum legimus non imperfectam, sed perfectam commemorationem suis Discipulis tradidisse in pane a se benedicto, & mox a se distributo. „

Ad VI. Et si Christus non præceperit explicite, præcepit tamen implicite, quando scilicet præcepit, ut Eucharistia daretur ut cibus, qui permanens est, & paratus fidelibus omnibus, qui volunt eum percipere. Cœterum etsi non præceperit Christus, præcepit tamen Ecclesia, quæ a Christo habuit potestatem præcipiendi omnia, quæ ad Sacramenta spectarent, & ab ipso non fuerant expresse constituta; ut docet Apostolus 1. ad Corinth. 11. *Cætera cum venero disponam*; & explicat Trident. sess. cap. 2.

Ad VII. Dicimus, quod Morinus errat, di-

dicendo, a Monachis eſſe introductam conſuetudinem reſervandi Corpus Domini tum ad infirmorum, tum ad abſentium Communionem; ut Fraſſen teſtatur, & documentis probat.

Ad VIII. Negatur major; etenim Euchariſtia ſervabatur, ut ea fideles reficerentur opportuno tempore; ut per eam a periculis animæ, & corporis liberarentur; ut per eam ad beneficia impetranda recurrerent; quod patens eſt in verbis ſupra relatis S. Gregorii Nazianzeni in Orat. 11. pro Sorore ſua Gorgonia.

Pro Reliquis diſſertationis partibus, præmittimus, quod quatuor in Sacramento Euchariſtiæ conſiderantur; videlicet, conſecratio panis, & vini; ſpecies panis & vini conſecrati; Corpus & Sanguis Chriſti realiter deliteſcentis ſub conſecratis ſpeciebus; et uſus et ſumptio hujus Sacramenti, ſcil. manducatio, et bibitio. Quod quæritur in præſenti eſt, in quo ex iis quatuor formalis ratio Sacramenti Euchariſtiæ conſiſtat? Et circa hoc, quatuor ſententiæ referuntur a Fraſſen, quarum prima tribuitur Gabrieli, Marſilio, & Cajetano, volentibus, conſiſtere in actione tranſubſtantiativa, qua Chriſtus ponitur ſub ſpeciebus. Secunda dicitur eſſe Valentiæ & Suarii putantium conſiſtere formaliter in aggregato ſeu compoſito ex ſpeciebus, & verbis Conſecrationis. Tertia aſſignatur Alenſi, Bonaventuræ, & Scoto, dicentibus conſiſtere eſſentialiter in ſpeciebus conſecratis, ſignificantibus Corpus & Sanguinem Chriſti realiter ac ſubſtantialiter contenti ſub illis. Quarta tandem, eſt illorum, qui volunt, Sacramentum Euchariſtiæ eſſentialiter conſtare ex ſpeciebus ſimul & ex Corpore & Sanguine Chriſti; eo pacto ſcil., ut utrumque ad Sacramenti eſſentiam, & ſubſtantiam pertineat.

Dicimus II. Rationem formalem Sacramenti Euchariſtiæ non conſiſtere in Conſecratione; neque in aggregato ex ſpeciebus conſecratis, & ex Corpore, & Sanguine Chriſti; ſed in ſolis ſpeciebus conſecratis, quatenus connotant Corpus & Sanguinem Chriſti ſub ipſis contineri. Tres habet partes concluſio.

I. Probatur pro prima parte. Si Sacramentum Euchariſtiæ formaliter & eſſentialiter conſiſteret in conſecratione, hæc eſſet vel conſecratio interior, vel conſecratio exterior; ſed nulla ex his eſſe poteſt: ergo in conſecratione formaliter non conſiſtit. Probatur minor. Nequit conſiſtere in interiori conſecratione, quia hæc non eſt ſenſibilis; omne autem Sacramentum debet eſſe ſenſibile: ergo in interna conſecratione non conſiſtit: neque eſt externa conſecratio, quia Sacramentum Euchariſtiæ eſſentialiter eſt cibus animæ & alimonia ſpiritualis; ſed actio, qua cibus conficitur, non eſt cibus, at via ad ipſum: ergo conſecratio externa non eſt illa, in qua eſſentialiter hoc Sacramentum conſiſtit.

II. Pars concluſionis probatur etiam; quia in Corpore & Sanguine Chriſti non verificatur ratio ſenſibilitatis, quæ neceſſaria eſt ad hujus Sacramenti rationem: ergo hujus Sacramenti formalis ratio non conſiſtit in aggregato ex ſpeciebus, & ex Corpore & Sanguine Chriſti.

III. Pars concluſionis. I. Probatur ex Innocentio III. & refertur in cap. *cum Martha, de Celebratione Miſſarum*, ubi hæc docet: *Diſtinguendum eſt ſubtiliter inter tria, quæ ſunt in Sacramento diſcreta, videlicet formam viſibilem, veritatem Corporis, & virtutem ſpiritualem. Forma eſt panis & vini, veritas carnis & ſanguinis, virtus unitatis & charitatis. Primum eſt Sacramentum & non res; Secundum eſt Sacramentum & res; Tertium eſt res & non Sacramentum: ſed primum eſt Sacramentum geminæ rei: ſecundum eſt Sacramentum unius & alterius res exiſtit: tertium eſt res gemini Sacramenti. Credimus igitur, quod formam verborum, ſicut in Canone reperitur, & a Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis eorum acceperunt Succeſſores.* Quibus verbis verificantur, quæ nos dicimus de formali ratione hujus Sacramenti, prout conſiſtat in ſolis ſpeciebus conſecratis, connotantibus contineri ſub ipſis Corpus & Sanguinem Chriſti.

II. Probatur ex abjuratione Hereſiarchæ Berengarii, quam fecit in Synodo Romana coram 113. Epiſcopis, & refertur in cap. *ego Berengarius, de Conſecrat. diſt. 2.*; verba autem hæc ſunt. „Conſentio S. Romanæ, & Apoſtolicæ Sedi,
„ & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ menſæ, eandem fidem
„ me tenere, quam Dominus, & Venera-

„ rabilis Papa Nicolaus, & hæc S. Synodus authoritate Evangelica, & Apostolica tenendam tradidit, mihique firmavit: scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter non solum Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri; jurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & per hæc Sacrosancta Christi Evangelia: Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ergo ipse aliquando contra hæc aliquid sentire aut prædicare præsumpsero, subjaceam Canonum severitati; lecto & perlecto sponte subscripsi. „

III. Probatur verbis & rationibus Hugonis a Sancto Victore lib. 2. de Sacramentis part. 8. cap. 7. qui post Magistrum sententiarum hæc scribit: „Cum unum sit Sacramentum, tria ibi discreta proponuntur; species visibilis, quæ visibiliter cernitur; veritas Corporis & Sanguinis, quæ sub visibili specie invisibiliter creditur; virtus gratiæ spiritualis, quæ cum Corpore & Sanguine invisibiliter & spiritualiter percipitur. Quod enim videmus, species est panis & vini: quod autem sub specie illa credimus, verum Christi Corpus est, & verus Sanguis Jesu Christi, quod pependit in Cruce: & qui fluxit de latere. Nec per panem & vinum Corpus & Sanguinem tantum significari credimus: sed sub specie panis & vini verum Corpus, & verum Sanguinem consecrari: & speciem quidem visibilem Sacramentum esse veri Corporis, & veri Sanguinis: Corpus autem & Sanguinem Sacramentum esse gratiæ spiritualis. Et quemadmodum species illic cernitur, cujus res & substantia ibi esse non creditur; sic res ibi veraciter & substantialiter præsens creditur, cujus species non cernitur. Videtur enim species panis & vini, & substantia panis & vini non creditur: creditur autem substantia Corporis & Sanguinis Christi, & tamen species non cernitur. Quod ergo videtur secundum speciem, Sacramentum est, & imago illius, quod creditur secundum Corporis veritatem: & quod creditur secundum Corporis veritatem, Sacramentum est illius, quod percipitur secundum gratiam spiritualem. Sacramentum ergo Altaris & Eucharistia divina, in vero Corpore & Sanguine Christi, Domini nostri Jesu Christi imago est, secundum speciem panis & vini, in qua cernitur: & res est, secundum substantiæ veritatem, in qua creditur illic atque percipitur: Et rursus quod nunc visibiliter secundum Sacramenti speciem, & corporaliter secundum carnis & sanguinis Christi veritatem, Christum in altari sumimus, Sacramentum est; & imago quod ipsum eundem invisibiliter & spiritualiter secundum gratiæ infusionem, & Spiritus Sancti participationem in corde sumere debemus. Ergo divinissima Eucharistia, quæ in altari & secundum panis & vini speciem, & secundum Corporis & Sanguinis Christi veritatem visibiliter & corporaliter tractatur, Sacramentum est, & signum: & imago invisibilis & spiritualis participationis Jesu, quæ intus in corde per fidem & dilectionem, conficitur.

Obstant I. Consecratio sola efficit in Eucharistia Christi præsentiam, quam significat; sed hoc essentialiter requiritur ad Sacramenti novæ legis rationem: ergo hæc in consecratione consistit. II. Patres concorditer dicunt, Sacramentum Eucharistiæ constare ex Corpore & Sanguine Christi: ergo in his duobus hoc Sacramentum essentialiter consistit. III. Ex Conciliis Sacerdos loquens in persona Christi conficit Sacramentum Eucharistiæ; sed non conficit species panis & vini: ergo in iis Sacramentum non consistit. IV. Species consecratæ adorari non debent cultu latriæ: sed ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 5. Eucharistia secundum se est cultu latriæ adoranda: ergo in speciebus non consistit. Minor probatur ex verbis Concilii, quæ hæc sunt: *Nullus enim dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christifideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant; neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino ut sumatur institutum: nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit.* Ref-

Reſpondemus ad I. minorem eſſe veram de Sacramentis tranſeuntibus, non vero de Sacramento permanenti, quale eſt Sacramentum euchariſticum: vel quod idem eſt, veram eſſe de Sacramentis in fieri, non vero de Sacramento in facto eſſe, quale eſt illud, de quo loquimur.

Ad II. dicitur quod dum illud Patres docent, ſolum intendunt aſſerere, quod Chriſti Corpus & Sanguis ſimul ſint cum ſpeciebus conſecratis; at non intenduut aſſerere quodnam ex his ſit de ratione formali Sacramenti; quia de hoc nullam habebant nec cum Hæreticis, nec cum aliis quæſtionem.

Ad III. dicitur, quod quanvis Sacerdos non conficiat ſimpliciter ſpecies entitativè, facit tamen eas ſacramentaliter; quatenus ſcilicet conſecrando eas facit ſimul ut præſentent Corpus & Sanguinem Chriſti, quæ ſub iiſdem occultantur.

Ad IV. dicitur, quod Concilium Tridentinum pro Sacramento Euchariſtiæ intelligit Chriſtum Dominum, non vero ſpecies panis & vini; & hoc clare patet ex citata Seſſione can. 6. ubi legitur: *Si quis dixerit in Sancto Euchariſtiæ Sacramento, Chriſtum Unigenitum Dei Filium, non eſſe cultu latriæ, etiam externo, adorandum; anathema ſit.*

DISSERTATIO CCCCIV.

De materia Sacramenti Euchariſtiæ. Quænam ſit ejus ſubſtantia? Quæ quantitas? Quæ qualitas?

IN Euchariſtiæ Sacramento duplicem materiam habemus, panem ſcilicet & vinum, quæ duæ materiæ partiales dicuntur, & unam conſtituunt, quæ dicitur totalis: Nos igitur hoc loco primo agemus de pane, deinde de vino. Præmittimus autem uniuſque materiæ convenientiam; quia enim Sacramentum hoc ad animæ ſpiritualem nutritionem ordinabatur, inde fuit quod ipſum inſtituit Chriſtus in rebus, quæ corporalem nutritionem conſtituunt. Inſuper quia idem Sacramentum importare debebat unitatem totius Corporis Eccleſiæ, & unitatem pariter membrorum cum ipſo capite, & inter ſe invicem; inde pariter fuit, quod ipſum inſtituit in rebus, quæ ordinantur ad unum; etenim panis ex multis granis conficitur, & ex multis racemis vinum.

De Pane igitur, qui eſt partialis materia Euchariſtiæ, in hac Diſſertatione inquirimus primo ejus ſubſtantiam, ſcilicet cujuſnam ſubſtantiæ eſſe debeat? Secundo quantitatem, nimirum, quæ quantitas requiratur ad validam ejus conſecrationem? Quæ ad licitam? Et quænam moralis, vel phyſica præſentia? Poſtmodum de qualitate ejuſdem panis tractantes, agemus de antiqua ipſius ad hoc Sacramentum præparatione, & de ejuſdem figura. Attamen ante hæc omnia congruum ducimus referre hæreſes, quæ contra Euchariſtiæ materiam Eccleſiam fœdarunt; & pariter Scholaſticorum opiniones, quæ circa eandem, ſalva fide, intra Eccleſiam ſuſtinentur.

Primo fuerunt Gnoſtici, ex Nicolaitarum fæcibus progeniti, qui adeo fœdas de hac materia cogitationes amplexi ſunt: ut eas calamus ipſe exponere erubeſcat. Referimus proinde verbis S. Epiphani lib. 1. adverſus hæreſes, hæreſ. 26. num. 4. qui hæc ſcribit:
„ Cum ſalutandi ac complectendi cauſa
„ manum porrigunt, eam infra palmam
„ contrectando ac defricando leniter ti-
„ tillant, eoque ſigno ejuſdem religio-
„ nis hoſpitem eſſe demonſtrant. Inde
„ poſteaquam mutuo ſe agnoverint, ad
„ convivium accinguntur. Quod ipſum
„ ta-

„ tametsi pauperes sint, ingenti epularum apparatu, vinoque & carnibus instructissimum, præbent. Finito convivio, cum satietate venas distenderint, ad libidinem proritantur. Tum vir ab uxore discedens sic eam alloquitur: Surge, & fratri charitatem exhibe. Ita ad concubitum venitur. Pudet me bona fide, quæ apud illos turpissime perpetrantur, exponere, quemadmodum ait Apostolus: Quæ apud ipsos fiunt, turpe est dicere. Verum quæ illos facere nihil pudet, neque me pudebit eloqui, ut qui fœdissima illorum flagitia audierint, horrore quodam afficiantur. Etenim peracto stupro, subinde contumeliosis Cœlum vocibus appetentes, utrique maris profluvium cavis manibus excipiunt, ac sublatis sursum oculis fœdum illud, & abominabile, manibus præferentes consistunt: ac preces concipiunt: Militares quidem & Gnostici ad universorum, ut ajunt, parentem, cui & quod manibus gestant offerunt, cum hoc solemni carmine. Hoc tibi munus, nimirum Christi Corpus, offerimus; atque ita tum eo vescuntur, & impurissimas suas sordes deguslant, atque dicunt: Hoc est Corpus Christi: & hoc est Pascha: Idcirco corpora nostra patiuntur, & Christi supplicia confiteri coguntur. Eodem modo quoties mulier menstruos fluxus patitur, fœdissimum sanguinem collectum una omnes absorbent. Atque hoc est, inquiunt, sanguis Christi. Propterea in Apocryphis legunt: *Vidi arborem duodecim fructus quotannis ferentem, & dixit mihi: Hoc est lignum vitæ*. Idipsum de menstruis mulierum profluviis interpretantur. Cæterum cum inter sese venerem exerceant, liberos tamen suscipere prohibent. Non enim prolis studio, sed ut libidini suæ serviant, ei corruptelæ vacant. Ita miseris hominibus diabolus illudit, & opus Dei fraudibus suis implicatum per ludibrium traducit. Proinde sic libidini satisfaciunt suæ, ut impurissimum semen in seipsos recipiant, neque illud ad propagandam sobolem emittant, sed sua ipsi turpitudine pascantur. Quod si forte quispiam excreti seminis immissionem anteverterit, & ex eo gravida facta sit mulier, audi quid demum flagitiosius aggrediantur. Nam informem adhuc fœtum ex utero detractum quocunque iis tempore visum, infantem, inquam, abortione projectum in mortario pistillo tundunt. Cui ad vitandam nauseam mel ac piper cum aliis aromatibus, & unguentis admiscent. Tum in unum collecto porcorum ac canum sodalitio, unusquisque è comminuto infantuli corpusculo digito de ibat: Sic humanis carnibus pasti ad orandum Deum sese convertunt. Et cupiditatis, inquiunt, princeps nequaquam nobis illusit; sed quod exciderat fratri nostro collegimus. Atque id perfectum esse Pascha demum existimant. Præter hæc, alia insuper dira, atque execranda committunt. Cum enim rursus in se mutuo bacchari ac furere cæperint, respersis spurcissimi humoris profusione manibus consurgunt, atque ita fœdatas gerentes toto corpore nudi comprecantur, ut ea re majorem sibi apud Deum fiduciam acquirant.

Secundo, fuerunt Ophitæ, qui Serpentis contactum pro Eucharistiæ materia posuerunt. De iis loquens Augustinus hæres. 17. voluit, nominatos fuisse a Serpente, qui græce dicitur Ophis; & rem sic exponit Frassen tract. 2. disp. 1. art. 1. sect. 1. quæst. 4. „ A Colubro, seu Serpente nominati, coluber enim, seu serpens sæpe Græce dicitur Ophis. Colubrum, qui decepit Adam & Evam Christum arbitrantur; sed & verum Colubrum nutriunt & venerantur, qui & incantante Sacerdote, egreditur de spelunca, & ascendit supra Altare, innixum speluncæ, & oblationes eorum lambit, & involvens se circa eas regreditur ad speluncam, & ita confingunt oblationes in Eucharistiam, quasi a Serpente Christo, ut illi putant, sanctificatas. Hi videntur statuisse, hujusce Serpentis contactum, ut quid pertinens ad proximam Eucharistiæ materiam. „

Tertio, Artotyritæ fuerunt, qui offerebant in Sacramento Eucharistiæ panem & caseum; & hos ex Augustino hæres. 28. dicebant, esse ejusdem Sacramenti materiam. Vasquez putat hoc dixisse de solo pane; at alii volunt hoc ipsum de pane simul, & caseo somniasse.

Quarto, Cataphrygæ, eodem Augustino hæres. 26. referente, hoc de materia Eucharistiæ insaniendo dixerunt, ut asserit Frassen citato loco: „ Sacra- „ men-

„ menta funesta habebant; infantis enim „ anniculi sanguine, quem de toto ejus „ corpore minutis punctionum vulneri- „ bus extorquebant, quasi Eucharistiam „ suam conficiebant, admixta tamen fa- „ rina, ut panem conficerent; puerum „ inde mortuum habebant pro Martyre, „ superstitem pro magno Sacerdote. Or- „ tum duxit hic non tam hominum, „ quam belluarum grex a Montano, hæ- „ reticorum post hominum memoriam „ amentissimo, qui se Spiritum Paracli- „ tum, adjutricibus insanis mulieribus „ Prisca, & Maximilla, somnia inanis- „ sima pro veris prophetiis venditanti- „ bus, comminiscebatur, cum ne qui- „ dem sensu communi præditus esset. „ Istos hæreticos secuti sunt Depusiani „ idem de sanguine infantium pro Eu- „ charistiæ materia conficientes, hæ- „ ref. 27. refert S. Augustinus. „

Quinto, fuerunt Aquarii, qui in Sacramento Eucharistiæ adhibebant pro materia aquam tantum & non vinum; qui etiam dicti sunt Eucratitæ, hoc est abstinentes; testatur Augustinus hæres. 64. His se adjunxerunt Manichæi, qui vinum ut Diaboli liquorem exhorrebant.

Sexto, Armeni quidam volebant pro Eucharistiæ materia vinum purum & sine aqua; quod colligitur ex can. 32. Concilii Trullani, in quo legitur: *Quoniam ad nostram cognitionem pervenit, quod in Armenorum regione vinum tantum in Sacramenta offerunt, aquam illi non miscentes, qui incruentum sacrificium peragunt, adducentes Ecclesiæ Doctorem Joannem Damascenum hæc dicentem in interpretatione Evangelii secundum Matthæum.* „ Homilia 83. „ Quamobrem non aquam bibit, cum „ surrexit, sed vinum....... „ *Ut non ab hoc tempore imposterum ignorantia teneantur, panis sententiam orthodoxi aperimus: eum enim improba Hydroparastostarum, hoc est, eorum, qui aquam offerebant, antiqua hæresis esset, qui pro vino sola aqua in proprio sacrificio usi sunt, refellens hic divinus vir detestabilem ejusmodi hæresis doctrinam, & ostendens quod directe Apostolicæ traditioni adversetur; quod & jam dictum est affirmavit, nam & suæ Ecclesiæ, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit &c.*

Septimo, Græci recentiores adeo adhibent azymum panem pro materia Eucharistiæ, ut fermentatum omnino execrentur; & de hoc Græcorum errore paulo inferius,& fusiori etiam calamo, pertractabimus.

Octavo, Lutherus lib. 1. contra Regem Angliæ scripsit, melius esse si aqua vino non misceatur; *quia*, ait, *& mixtio est merum figmentum humanum, & sinistram atque pessimam habet significationem.*

Pro Scholasticis vero, omnes quidem conveniunt, panem triticeum esse necessariam Eucharistiæ materiam; attamen Cajetanus putat,valere panis consecrationem, ex cujuscumque frumenti granis confectus fuerit. Ad hanc opinionem trahere conantur aliqui Angelicum Doctorem; sed de hoc mox latius loquemur.

Dicimus I. panem esse materiam necessariam Sacramenti Eucharistiæ; & hunc debere esse triticeum.

I. Conclusionis pars probatur I. ex Scripturis Matthæi 26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est Corpus meum.* Marc. 14. *Et manducantibus illis accepit Jesum panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: sumite, hoc est Corpus meum.* Lucæ 22. *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.* Prima ad Corinth. 11. *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis; quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite & manducate; hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.*

II. Probatur ex Romanis Pontificibus. Hilarius, qui refertur dist. 2. *de Consecratione.* „ Corpus Christi, quod su- „ mitur de altari, figura est, dum panis „ & vinum extra videtur: veritas au- „ tem, dum Corpus & Sanguis Christi „ in veritate interius creditur. „ Innocent. III. lib. 4. *Mysterior. Missæ* cap. 17. „ Si ad prolationem istorum verborum: „ *Hoc est Corpus meum*, panis mutatur in „ Corpus; & ad prolationem istorum „ verborum: *Hic est Sanguis meus*, vi- „ num mutatur in Sanguinem; prius „ proferantur ista verba, quam illa; Prius „ ergo mutatur panis in Corpus, quam

„ vi-

„ vinum in Sanguinem. „ Gregorius IX. lib. 1. *Decretalium* cap. 1. „ Cujus Cor„ pus & Sanguis in Sacramento altaris „ sub speciebus panis & vini veraciter „ continetur, transubstantiatis pane „ in Corpus, & vino in Sanguinem, po„ testate divina &c. „

III. Probatur ex Conciliis. Concilium Apostolorum quod vocatur a Frassen; Natalis vero Alexander vocat canones, qui dicuntur Apostolici, can. 3. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in Sacrificio offerat super Altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra Constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.* Concilium Braccharense cap. 54. *Non oportet aliud in Sacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur: quia cum in Cruce penderet, de Corpore ejus sanguis fluxit & aqua: Hæc tria unum sunt in Christo Jesu: hæc hostia & oblatio Dei in odorem suavitatis.* Similiter Concilium Carthaginense III. cap. 24. *In Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum, aquæ immixtum.* Idem ex Concilio Triburiensi cap. 19. *Confitemur & confirmamus, ne ullus sine commixtione vini & aquæ sacra mysteria conficiat; sed ut duæ partes sint vini, quia major est majestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi.*

IV. Probatur ex Patribus. Cyprianus Epist. 63. ad Cæcilium: *Quanquam sciam Episcopos plurimos Ecclesiis Dominicis in toto mundo divina dignatione præpositos, Evangelicæ veritatis, ac Dominicæ Traditionis tenere rationem, nec ab eo, quod Christus Magister & præcepit, & gessit, humana, & novella institutione recedere; tamen quoniam quidam, vel ignoranter, vel simpliciter, in Calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt, quod Jesus Christus Dominus, & Deus noster, sacrificii hujus auctor, & doctor, fecit, & docuit; religiosum pariter, ac necessarium duxi ad vos litteras facere, ut si quis in isto errore adhuc teneatur, veritatis luce perspecta ad radicem, atque originem Traditionis Dominicæ revertatur.* Et infra. *Sacerdote Melchisedech Sacrificii Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura divina testatur, & dicit:* „ & Melchisedech Rex „ Salem, protulit panem, & vinum. Fuit „ autem Sacerdos Dei Summi, & bene„ dixit Abraham. „ *Quod autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus Sanctus ex persona Patris ad Filium dicens:* „ Ante „ Luciferum genui te; tu es Sacerdos in „ æternum secundum ordinem Melchi„ sedech. „ *Qui ordo utique hic est de Sacrificio illo veniens, & inde descendens; quod Melchisedech Sacerdos Dei Summi fuit, quod panem, & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei Summi, quam Dominus noster Jesus Christus? Qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, idest panem, & vinum scilicet Corpus & Sanguinem.* Et infra: *Ut ergo in Genesi per Melchisedech Sacerdotem benedictio circa Abraham posset rite celebrari, præcedit ante imago Sacrificii Christi in pane, & vino scilicet constituta, quam rem perficiens, & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimplevit.* Augustinus serm. 227. alias 73. de diversis, qui sermo ad Infantes inscribitur, habet: *Debetis scire quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in Altari, sanctificatus per verbum Dei, Corpus est Christi. Calix ille, immo quod habet Calix, sanctificatum per verbum Dei, Sanguis est Christi. Per ista voluit Dominus Christus commendare Corpus, & Sanguinem suum, quem pro nobis fudit in remissionem peccatorum. Si bene accepistis, vos estis, quod accepistis. Apostolus enim dicit:* „ Unus Panis, unum Cor„ pus multi sumus. „ *Commendatur vobis in isto pane quomodo unitatem amare debeatis. Nunquid enim panis ille, de uno grano factus est? Nonne multa erant tritici grana? Sed ante quam ad panem venirent, separata erant: per aquam conjuncta sunt, & post quandam contritionem. Nisi enim molatur triticum, & per aquam conspergatur, ad istam formam minime venit, quæ panis vocatur. Sic & vos ante jejunii humiliationem, & Exorcismi Sacramento quasi molebamini. Accessit Baptismus, & aqua quasi conspersi estis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum est panis sine igne. Quid ergo signi-*

gnificat ignis, hoc est Chrisma? Oleum etenim ignis nostri, Spiritus Sancti est Sacramentum. Et sermone 229. *Quomodo unum videtis esse, quod factum est, sic unum estote vos diligendo, vos tenendo unam fidem, unam spem, individuam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt: quia illi quærunt divisionem, cum Panis iste Indicet unitatem. Sic & vinum in multis racemis fuit, & modo in unum est. Unum est in suavitate Calicis, post pressuram torcularis. Et vos post illa jejunia, post labores, post humilitatem, & contritionem, jam in nomine Christi tamquam ad Calicem Domini venistis: & ibi vos estis in Mensa, & ibi vos estis in Calice. Nobiscum vos estis. Simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul vivimus*. Hieronymus ad Psalm. 145. „ Esuriamus Christum, & ipse nobis dat „ cœlestem panem. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Hoc qui dicunt, esuriunt. Qui panem desiderant, „ esuriunt. Qui dicit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, utique esuriens loquitur. Dat escam esurientibus. Putat aliquis quod panem cœlestem de mysteriis dicat. Et hoc quidem accipimus: quia vera caro Christi est. „ Eucherius Lugdunensis 450. „ Sicut autem quicumque, qui ad fidem „ veniens, ante verba baptismi adhuc in „ vinculo est veteris debiti: his vero „ commemoratis, mox exuitur omne „ fœce peccati: ita quando benedicendæ verbis cœlestibus creaturæ sacris „ altaribus imponuntur, antequam invocatione summi numinis consecren„ tur, substantia illic est panis & vini: „ post verba autem Christi, Corpus & „ Sanguis est Christi. Quid mirum autem est, si ea, quæ verbo creare potuit, possit creator convertere? Imo „ jam minoris videtur esse miraculi, si „ id, quod ex nihilo agnoscitur condidisse, jam conditum in melius valeat „ commutare: „ Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. Mystogogica: „ Panis Eucharistiæ post Spiritus Sancti „ invocationem non amplius est panis „ communis, sed est Corpus Christi. „

Pro secunda vero Conclusionis parte præmittimus, non sufficere ad Eucharistiæ materiam determinandam, si dicatur quod ipsa debeat esse panis; siquidem panis ex diversitate fructuum, ex quibus conficitur, diversus quoque & multiplex ipse exurgit. Est panis, qui fit ex castaneis, ex ficubus, ex amigdalis, ex nucibus, & ex aliis. Insuper est panis, qui fit ex radicibus, & in usu habetur apud insulas Americæ, & vulgo dicitur *Casave*. Est etiam panis, qui conficitur ex leguminibus ut fabis, lupinis &c. Est quoque panis, qui fit ex granis, quæ dicuntur frumenta, & nomine frumenti veniunt omnia semina, quæ habent culmum, & spicas, & quæ falce metuntur; unde nomen frumenti est genericum ad triticum, hordeum, siliginem, avenam &c. Quod igitur in Conclusione asserimus, est, quod panis pro Eucharistiæ materia debeat esse triticeus, & insuper debeat esse aqua naturali compactus, & igne decoctus. Igitur.

II. Conclusionis pars: I. probatur ex Scripturis. Ille panis debet esse materia hujus Sacramenti, quo hoc Sacramentum fuit a Christo institutum atque confectum; sed hic fuit panis triticeus: ergo &c. Hujus argumenti veritas desumitur ex Osee 14. *vivent tritico*, & ex Psalm. 147. *adipe frumenti satiat te*; quæ verba Patres & Doctores de Sacræ Eucharistiæ communione intelligunt.

II. probatur ex Concilio Florentino pluribus in locis; & præcipue sess. ultima, in qua Græci responderunt Pontifici, qui interrogabat eos de Eucharistiæ materia, & dixerunt: *de pane sive, azymus sive fermentatus fuerit, Græci non curant; dummodo ex tritico constet*. Insuper in literis Unionis hæc habentur: *in azymo, sive fermentato pane triticea Corpus Christi veraciter conficitur*. Denique in Decreto unionis pro instructione Armenorum hæc reperiuntur verba: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite*.

III. probatur Rationibus. I. quando dicitur panis absque addito, intelligitur panis triticeus; sed Evangelistæ omnes, loquentes de pane, in quo Christus Eucharistiam instituit, dicunt fuisse panem simpliciter, & absque addito: ergo fuit panis triticeus. Major patet, quia alii panes, qui non sunt triticei, exprimuntur cum addito, hoc est hordeaceus &c. Ut legitur etiam in Evangelio. II. Christus voluit panem illum esse materiam necessariam hujus Sacramenti, in quo ipse primum hoc Sa-

cramentum instituit; dixit enim ibi Sacerdotibus & præsentibus, & subsequentibus: *hoc facite in meam commemorationem*: ergo panis triticeus est materia & materia necessaria hujus Sacramenti. III. Christi temporibus apud Judæos in usu erat solus panis triticeus; saltem apud homines, qui civiliter, & honeste vivebant: ergo in hoc solo pane Christus Dominus Eucharistiam instituit.

IV. probatur, quod panis iste debeat esse cum aqua naturali confectus; & quia sic est panis usualis, quo scilicet homines communiter utuntur: & quia etiam, si farina misceatur cum butyro, vel oleo, vel melle, non est amplius panis, sed placenta, vel torta.

V. probatur pariter, quod panis iste debeat esse igne decoctus; & quia hunc panem adhibuit Christus, quando Eucharistiam instituit; & quia, si panis non est igne decoctus, non est panis, sed pasta, adeoque non est hominum cibus, nec alimentum. Denique nec massa frixa, neque elixa, est materia sufficiens consecrationi, quia non est sufficiens panis communis, & usualis.

Objiciunt I. contra primam Conclusionis partem. Materia Sacramenti Eucharistiæ repræsentat spiritualem alimoniam; sed quicumque cibus, sive ex carne, sive ex pisce, sive ex fructibus, repræsentat spiritualem alimoniam: ergo quicumque cibus est materia Eucharistiæ. II. Dantur Loci, in quibus panis non invenitur: ergo saltem in his locis quicumque cibus potest esse materia Eucharistiæ. III. Illa erat materia Eucharistiæ, quæ in altari ad Deum offerebatur; sed ad Deum offerebatur ultra panem, etiam caro, vel fructus: ergo etiam hæc potest esse materia Eucharistiæ. IV. Saltem panis siligineus est materia sufficiens si non necessaria Sacramenti Eucharistici; præcipue ubi alius panis non invenitur; quia tunc satius est Eucharistiam aliquo modo conficere, quam nullo modo.

Respondemus ad I. dicendo, quod materia Eucharistiæ est cibus, qui repræsentat spiritualem alimoniam ex institutione Christi; ex Christi vero institutione solus panis fuit, non autem quicunque cibus; proinde solus panis est materia Eucharistiæ, non autem quicunque cibus.

Ad II. dicitur, quod si quis erit locus, in quo panis non inveniatur, potest tamen in illum aliunde asportari, ut ex eo Eucharistia conficiatur; proinde nulla erit ratio, ut ex alia materia, a Christo non instituta, Eucharistia conficiatur.

Ad III. dicitur, quod aliæ res comestibiles non offerebantur ad Consecrationem, sed vel in gratiarum actionem, vel ad religionis exercitium, vel ad Clericorum sustentationem. Unde dicitur in Concil. Cartag. III. cap. 24. *Primitiæ vero, seu mel, seu lac, seu alia, quæ solent offerri, quamvis in altari, tamen habent proprium benedictionem, & a divinis Sacramentis distinctam*. Et in Canonibus, qui dicuntur Apostolorum, can.4. dicitur: *Offerre non licet aliquid ad Altare præter novas spicas & uvas, & oleum ad luminaria, & thymiama, idest, incensum, tempore, quo Sancta celebrantur*. Et can. 5. *Reliqua poma omnia ad domum Primitiæ Episcopo, & Presbyteris dirigantur, non offerantur in Altari*. Concilium Vvormatiense cap.4.ubi ait: „ Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? Audivimus enim, quosdam schismatica ambitione detentos, contra divinos Ordines, & Apostolicas institutiones lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare. Alios quoque intinctam Eucharistiam populis pro complemento Communionis porrigere. Quosdam etiam expressum vinum in Sacramento Dominici calicis offerre: alios vero pannum lineum musto intinctum per totum annum reservare, & in tempore sacrificii partem ejus aqua lavare, & sic offerre: Quod quam sit Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini Ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probabitur, a quo ordinata ipsa Sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim Magister veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret Discipulis, non illis lac, sed panem tantum, & calicem sub hoc Sacramento cognovimus dedisse. Legitur enim in Evangelica veritate. Accepit Jesus panem, & calicem, & benedicens dedit Discipulis suis. Cesset ergo lac sacrificando „ of-

„ offerri, quia manifestum, & evidens „ Evangelicæ veritatis exemplum illu- „ xit, quod præter panem & vinum, „ aliud offerri non licet. „ Concilium „ Braccharense III. cap. 10. *Audivimus quosdam schismatica ambitione detentos contra divinas & Apostolicas institutiones, mel & lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare. . . . Quod quam sit Evangelicæ atque Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini Ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probatur, a quo ordinata ipsa Sacramentorum mysteria processerunt; ait enim Evangelista: Accepit Jesus panem, & calicem, &c. Cesset ergo lac in Sacrificio offerri, quia per evidens exemplum ad Altare, mel & lac offerre non licet.* Et ex Altissiodorensi can. 8. *Non licet in Altari in Sacrificio divino mellitum (quod mustum appellatur) vel ullum aliud poculum extra vinum cum aqua mixtum; quia ad grandem reatum, & peccatum pertinent Presbyteri illi, quicunque aliud poculum extra vinum in consecratione Sanguinis Christi offerre præsumpserit.* Ex Matisconensi II. can. 4. *Statuimus, ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur, tam panis, quam vini.* Ex Lateranensi IV. cap. firmiter: *Christi Corpus & Sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in Corpus, & vino in Sanguinem.* Idem habent posteriora Concilia supra a nobis laudata.

Ad IV. responsio patebit ex mox dicendis.

Opponunt I. contra secundam Conclusionis partem. Concilium Florentinum loquitur de necessitate præcepti, non vero de necessitate Sacramenti, dum verba facit de pane triticeo: ergo saltem panis non triticeus non obstat validitati Sacramenti. II. Panis Eucharisticus debet esse panis usualis; sed apud aliquas regiones panis usualis est non triticeus: ergo saltem apud illas nationes panis non triticeus est materia sufficiens Sacramenti. III. Ex Patribus & Conciliis panis Eucharisticus debet esse panis ex frumento; sed frumentum est genus ad omnem speciem grani quod habet aristas: ergo &c. IV. S. Thomas 3. part. quæst. 74. art. 3. ad 2. docet, panem siligineum satis esse ad consecrationem: ergo panis triticeus non est materia necessaria.

Respondemus ad I. negando, quod dicitur de Concilio Florentino; & ratio est quia hoc Concilium eodem modo loquitur de materia baptismi, quæ est aqua, ac de materia Eucharistiæ, quæ est panis; sed pro illa intelligitur de necessitate Sacramenti: ergo etiam pro hac. Insuper eodem modo loquitur de vino ac de pane; sed de vino intelligitur de necessitate Sacramenti: ergo pariter de pane. Denique quia traditio Apostolica docet, constans semper in Ecclesia fuisse panem esse Sacramenti Eucharistiæ materiam; & hoc testatur præcipue Catechismus Romanus num. 19. in quo legitur. „ Primum „ enim panis & vini symbola Christum „ nobis significant, ut vera est hominum „ vita; ipse enim Dominus ait: *Caro mea* „ *vere est Cibus, & Sanguis meus vere est* „ *potus*. Cum igitur Corpus Christi Do- „ mini vitæ æternæ alimentum illis præ- „ beat, qui ejus Sacramentum pure & „ sancte suscipiunt: recte iis potissimum „ rebus conficitur, quibus hæc vita con- „ tinetur, ut fideles facile possint intel- „ ligere, pretiosi Corporis & Sanguinis „ Christi communione mentem, ani- „ mumque saturari. Nonnihil etiam „ hæc ipsa elementa ad id valent, ut eam „ cognitionem accipiant homines esse „ in Sacramento Corporis & Sanguinis „ Domini veritatem. Nam cum panem „ & vinum in humanam carnem & san- „ guinem vi naturæ quotidie immutari „ animadvertamus; facilius adduci pos- „ sumus hac similitudine, ut credamus „ panis & vini substautiam in veram „ Christi carnem, verumque ejus san- „ guinem cœlesti benedictione conver- „ ti. Affert etiam aliquid adjumenti hæc „ elementorum mutatio ad adumbran- „ dum quod fit in anima. Ut enim, etsi „ nulla extrinsecus panis, & vini muta- „ tio apparet; tamen eorum substantia „ in carnem, & sanguinem Christi vere „ transit: ita etiam tametsi in nobis ni- „ hil immutatum videatur, interius ta- „ men ad vitam Eucharistiæ Sacramen- „ ta accipimus. Accedit ad hæc, quod „ cum unum Ecclesiæ corpus ex multis „ membris compositum sit, nulla re „ magis elucet ea conjunctio, quam ex „ panis vinique elementis. Panis enim „ ex multis granis conficitur, & vinum „ ex multitudine racemorum existit; at- „ que ita nos, cum multi simus, hujus

„ divini mysterii vinculo arctissime col-
„ ligari, & tanquam unum corpus effici,
„ declarant. „

Ad II. dicitur, quod panis usualis apud omnes locos ex se est triticeus, quanvis in aliquo loco per accidens non sit hujusmodi; potest tamen in illum locum aliunde asportari, ut dictum est.

Ad III. Minor propositio vera est de Scriptoribus profanis; videlicet Plinio lib. 18: hist. cap. 7. & Varrone de re rustica cap. 48. non tamen sic apud Sacram Scripturam, scilicet Deuteronomii 7. Jerem. 41. Ezechiel. 4. Joel. 1. ubi frumētum ab hordeo, millio, & aliis granis distinguitur. Hoc ipsum evidēter constat ex verbis Genes. 46. *Joseph jussit ministris, ut implerent saccos eorum tritico, & illi portantes frumenta in Asinis suis profecti sunt.*

Ad IV. S. Thomas supposuit, siliginem a tritico secundum speciem non differre; & hæc sunt ejus verba citato loco: *Ad secundum dicendum, quod generans generat sibi simile in specie, fit tamen aliqua dissimilitudo generantis ad genitum, quantum ad accidentia, vel propter materiam, vel propter debilitatem virtutis generativæ; & ideo si quæ frumenta sunt, quæ ex semine tritici generari possunt: sicut ex grano tritici seminato in malis terris, nascitur siligo, ex tali frumento panis confectus potest esse materia hujus Sacramenti: quod tamen non videtur habere locum, neque in hordeo, neque in spelta, neque in farre, quod inter omnia est grano tritici similius: similitudo autem figuræ in talibus magis videtur significare propinquitatem, quam identitatem speciei, sicut ex similitudine figuræ manifestatur quod canis, & lupus sunt propinquæ speciei, non autem ejusdem.*

Devenientes modo ad quantitatem, & qualitates panis consecrandi, qui est materia partialis Sacramenti Eucharistici; circa quantitatem, examinanda se offerunt hæc tria; scilicet primum, quæ quantitas panis valide consecretur? Secundum, quæ quantitas, ut licite consecretur? tertium, quæ præsentia sit necessaria materiæ, quando forma profertur?

Dicimus II. Quamlibet panis quantitatem posse valide consecrari, licite autem eam tantum, quam Sacerdos judicat prudentèr posse sumi a Fidelibus, antequam species putrescant; & præsentiam requiri, quando forma profertur. Tres habet partes Conclusio.

I. Conclusionis pars probatur. Quantitas panis, quæ designari potest per pronomen *hoc*, valide consecrari potest; sed per pronomen *hoc* quælibet panis quantitas designari potest: ergo quælibet panis quantitas valide consecrari potest. Minor patet. Quia pronomen *hoc* non restringitur ad majorem sive minorem panis quantitatem, sed complectitur quantitatem illam omnem, quæ consecranti est præsens.

II. Probatur. Fideles, qui ad communicandum accedunt, non determinantur numero aliquo, sed sunt aliquando in majori, aliquando in minori numero: ergo nec pariter determinanda est panis quantitas consecrati, quam suscipere habent: ergo valida est consecratio illius panis quantitatis, quam possunt Fideles sumere. Argumentum fundatur in doctrina S. Thomæ citato loco articulo 2., ubi sic habet: *Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod Sacerdos non posset consecrare immensam quantitatem panis aut vini; puta totum, qui venditur in foro, aut totum vinum, quod est in dolio. Sed quod non videtur esse verum, quia in omnibus habentibus materiam ratio determinationis materiæ sumitur ex ordine ad finem, sicut materia Serræ est ferrum, ut sit apta sectioni: finis autem hujus Sacramenti est usus Fidelium, qui nunc occurrunt, alioquin Sacerdos paucos parochianos habens non posset consecrare multas hostias; Unde relinquitur, quod materia hujus Sacramenti determinetur per comparationem ad usum Fidelium absolute: numerus autem Fidelium est indeterminatus: unde non potest dici, quod quantitas materiæ hujus Sacramenti sit determinata.*

II. Conclusionis pars probatur I. Non licet Sacerdoti consecranti exponere species panis consecrati periculo imminenti putrefactionis; sed hoc ageret Sacerdos, qui consecraret, non secundum illud, quod in conclusione posuimus: ergo illicite ageret. Probatur major: Sacerdos ubi advertit; panis consecrati species esse proxime corrumpendas, debet illas sumere, sub sacrilegii pœna, si eas opportune non sumit: ergo non licet &c. II. probatur. Antiquitus apud Ecclesias, & Orientalem, & Occidentalem hic mos vi-

vigebat, quod reliquiæ panis consecrati distribuebantur in templo pueris jejunis ad id advocatis; & hoc probatur, tum miraculo, quod refert Evagrius de puero judæo lib.4. hist. cap. 35 tum probatur etiam testimonio Nicephori quod adduximus supra, pro Ecclesia Orientali; & pro Ecclesia Occidentali facit quod ordinavit Concilium Matisconense habitum Anno 588. can.6. ubi hæc leguntur: *Quæcunque Sacrificiorum reliquia post peractam Missam in Sacrario superfuerint, quarta vel sexta feria innocentes pueri ab illo, cujus interest, ad Ecclesiam adducantur, & indicto eis jejunio, easdem reliquias conspersas vino percipiant*. Accedit quod statuit Concilium Aurelianense part.2. can.59. apud Yvonem; scilicet quod panes, qui incipiunt computrescere, comburantur, & cineres ad altare sepeliantur; & hoc ipsum tradit observatum fuisse seculo II. Algerus.

III. Conclusionis pars probatur. I. Falsa est consecratio, quando non habetur præsens materia, quæ designatur per pronomen *hoc*, vel *hic*: ergo est invalida. Antecedens probatur: quia pronomen *hoc* vel *hic* est demonstrativum rei præsentis: ergo si res non est præsens, falsa est illius prolatio.

II. probatur. Si materia panis, vel vini sit insensibilis, nulla est consecratio; sed hoc non per aliud, nisi quia nulla est præsentia materiæ, ergo &c. Probatur antecedens a Juvenino quæst. 2. de materia Eucharistiæ cap. 1. art. 2. his verbis: „ In particula panis, aut „ vini guttula, si sensus fugiat, non po„ test Sacramenti ratio reperiri, cum „ sit de essentia Sacramenti, quod sit si„ gnum sensibile, ut suo loco dictum est: „ ergo exiguarum partium consecratio „ irrita est, cum fieri non possit absque „ quod Sacramentum conficiatur. Ob„ servatum tamen velim non requiri in „ materia sensibilitatem in actu secun„ do, valet nempe consecratio hostiæ, „ quæ sub Corporali latitat; satis igitur „ est sensibilitas in actu primo, ita ut „ materia percipi possit, si sensibus non „ impeditis objiciatur. „

Arguunt I. particulæ panis consecrati, si dividantur, retinent Corpus Christi: ergo si sint divisæ, sunt capaces, ut consecrentur, & retineant etiam Corpus Christi. Antecedens est doctrina Concilii Trident. sess. 13. can.3. *Si quis negaverit in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit*. II. pronomen *hoc* etsi aliquando non demonstret rem, quæ sit præsens sensui, demonstrat tamen semper rem, quæ est præsens intellectui: ergo nihil refert si materia consecranda non sit sensibilis, dummodo sit intelligibilis. III. panis, qui per alium panem occultatur, valide consecratur, quando forma consecrationis super utrunque panem profertur: ergo non est necesse, ut valide consecretur materia, quod sit præsens sensui, quãdo verba consecrationis proferuntur. IV. ad tollendam hanc præsentiam deberet assignari distantia, quæ intercederet inter ipsam, & Consecrantem; sed hæc distantia assignari non potest: ergo nec pariter est assignabilis præsentia.

Respondemus ad I. Concilium Tridentinum loqui de particulis quidem minimis, sed sensibilibus; & hæ certe sunt capaces, & retinendi, & recipiendi Corpus Christi: nos autem loquimur de particulis insensibilibus, quæ sensibus scilicet non subsunt, & quæ proinde dici possunt corruptæ per separationem; & hæ non sunt capaces recipiendi, & retinendi Corpus Christi.

Ad II. dicitur, quod pronomen *hoc* est demonstrativum rei, quæ subjacet sensui, non rei, quæ subjacet intellectui; aliter quæcunque res, quæ est in mundo, & quæ intellectui subesse possit, posset etiam indicari & demonstrari per pronomen *hoc*; quod est omnino falsum.

Ad III. dicitur, quod hostia, quæ latitat, est præsens, si non immediate, saltem autem mediate. Præterquamquod tota illa multitudo hostiarum est vere præsens per modum unius; unde præsentia, quæ de singulis hostiis, proprie etiam verificatur.

Ad IV. dicitur, quod distantia requisita est illa, extra quam res aliqua humano, & consueto modo loquendi non dicitur præsens. Hoc pacto homo aliquis, qui non est cum Titio in Conclavi, in quo Titius reperitur, sed est in Cubiculo proximo & subsequenti, non dicitur præsens Titio, quando aliquam in Conclave illo exercet actionem.

nem. Hoc pacto communiter affirmatur, quod hostia, quæ est in pixide, seu vasculo inclusa, valide consecratur; non autem hostia, quæ est inclusa pixide, seu vasculo, quod non est super Altare, verum in Tabernaculo, vel Sacrario reposita.

Pro III. Dissertationis parte, quæ respicit qualitates panis consecrandi, hæc examinanda supersunt, nimirum, qui panis esse debeat? quam præparationem habere? & quam figuram?

Dicimus III Panem consecrandum olim fuisse a fidelibus oblatum; secundum temporum diversitatem fuisse diversimode præparatum; & variis quoque temporibus diversam habuisse figuram.

I. Conclusionis pars I. probatur. Cyprianus hæc loquebatur mulieri cuidam. *Locuples es, dives es, & dominicum celebrare te credis, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem ex sacrificio, quod pauper obtulit, sumis*: ergo ex Cypriano qui ad sacrificium accedebant, panem & vinum offerebant, & ex ipsis oblationibus Eucharistia conficiebatur.

II. Probatur Ordo Romanus seculo VII. præcipit Subdiaconis offerre Archidiacono panes a fidelibus oblatos, & ex iis Archidiaconum eligere, quos Altari imponebant, ut consecrarent.

II. Conclusionis pars probatur I. Sęviente Ecclesiæ persecutione quemcunque panem primis temporibus consecrabant Apostoli, & eorum Successores, quando in Antris celebrabant, & alium panem non habebant. Insuper persecutione jam finita habemus ex Concilio Toletano XVI. celebrato Anno 693. ut non *aliter panis in altari sanctificandus præponeretur, nisi mundus, & nitidus, & qui studio præparatus fuisset*; & hæc quidem de præparatione remota intelliguntur,

II. Probatur de proxima præparatione, de qua hæc scribit Juveninus cit. loco „ „ Nomine præparationis proximæ ea intelligitur, quæ fit cum instat sacrificii celebratio. In Ecclesia Latina sine ullo peculiari ritu ea pręparatio peragitur: nam quoad panem spectat, in sacrario cum brevioribus hostiis, quæ fideli populo post consecrationem dispensantur, patenæ imponitur. Vinum & aqua cum oratione, & data a Sacerdotum manibus benedictione, ante offertorium Calici infunduntur: Excipiendi sunt tamen nonnulli Monachi, qui vinum ante Missæ introitum in altari aqua diluunt. Apud Græcos in proxima materiæ consecrandæ præparatione is ritus observatur. I. Sacerdos Græcus lotis manibus, sese confert ad minus altare, quod ad majoris levam erectum est. II. Diaconus discum altiorem parat, quem collocat in sinistra minoris illius altaris parte, calicem ad dextram posito: III. Sacerdos manu læva panem accipit; dextera vero gladiolum, qui in breviores lanceæ figuram desinit: Panem gladiolo divisum in partes, reponit in disco. IV. Diaconus vinum, & aquam in Calicem infundit, multæque interim orationes recitantur, quas in Chrysostomi liturgia legere est. V. Facta majoris hostiæ oblatione, plures particulæ, quas *Meridas* vocant, sigillatim offerunt; Iis scilicet particulis Græci varios sacrificii fines designant: prima in honorem Christi offertur, altera ad Mariæ cultum; tertia in honorem S. Joannis Baptistæ, Sanctorum Apostolorum, aliorumque, quorum nomina recensentur: quartam offerunt pro salute viventium, quos nominatim appellant: denique pro defunctis, eorum pariter recitatis nominibus. „

III. Conclusionis pars probatur I. Primis Ecclesiæ temporibus, quando persecutio sęviebat, panes offerebantur sani, & in frusta comminuti post consecrationem fidelibus distribuebantur in quacunque figura. Post persecutionem vero panes consecrandi erant in figura orbiculari; ut colligitur ex Historicis Ecclesiæ, & præcipue ex Epiphanio in Ancorato num. 57. & ex Cęsario, qui erat Gregorii Nazianzeni frater Dialog. 3. de fide.

II. Probatur XI. Seculo in Ecclesia Occidentali consecrabatur panis ingentis magnitudinis, & fidelibus distribuebatur; ut colligitur ex Epistola, quam scripsit Humbertus Cardinalis contra Michaelem Cęrularium, Constantinopolitanum Patriarcham, Anno 1056., in qua hæc habet: *Sicut Sancta Romana Ecclesia usque nunc observat, panem integrum benedixit* (Christus) *& frustum singulis particulatim distribuit dicens; Accipite & comedite, hoc est Corpus meum.*

III. Probatur. In fine seculi XI. panis Eu-

Eucharifticus redactus fuit ad breviorem illam formam, qua nunc Occidentales utuntur. Teftantur Bernardus, Presbyter Coftantienfis, qui circa annum 1089. Ordinem Romanum notis illuftravit; Ernulphus Epifcopus Roffenfis Anno 1124. in Epiftol. ad Lambertum: illi,,(*Apoftoli*) panes quotidianos comederunt, nos in forma nummi panem accipimus.,,

DISSERTATIO CCCCV.

De materia Euchariftiæ. An Chriftus in Azymo Confecraverit? An valeat Confecratio in Azymo, five Fermentato? An liceat?

Ltra ea, quæ diximus tom. 4. Dift. 239. in qua de Chrifto ultimam cænam celebrante agebatur; ad rem, quam modo fufcipimus tractandam, hæc funt quoque prænotanda. Et quidem primo quod quanvis Græci aliquot concedant, Chriftum ufum fuiffe azymis quando Pafcha Mofaycum comedit, deinde tamen adhibuit fermentatum, quando comedit Chriftianum Pafcha, & Euchariftiam inftituit; & hujus opinionis fuit circa medium feculi undecimi Michael Cærularius, Patriarcha Conftantinopolitanus, in Epift. quam fcripfit ad Joannem Epifcopum Tranenfem, ubi de efu Pafchalis Agni loquens, hæc habet: *Hucufque univerfa legalis Pafchæ funt: deinde, quæ myftici, & noftri funt, addidit Evangelifta, edentibus illis, accepit Jefus panem &c.* quem quidem panem Cærularius intelligit de fermentato, quia ait, opponitur pani illi, quem adhibuit in Pafchate Mofayco, qui utique Azymus fuit. At vero Latini contrarium femper docuerunt, & etiamnum docent; ut clare conftat ex his, quæ fcripfit Leo Papa IX. contra eundem Cærularium, & hæc funt: *Illud autem quis non ftupefcat, quod poft tot Sanctos, & Orthodoxos Patres per mille, & viginti a Paffione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclefiæ Latinorum emerfifti anathematizans omnes, & publicam perfecutionem excitans, quicumque participarentur Sacramentorum ex azymis? quam præfumptionem tuam, & fama nobis obtulit, & litterarum fub nomine tuo ad Apulos datarum textus, manifeftavit: quæ violenter adftruere conantur fermentatum fuiffe, quo Dominus Apoftolis fuis corporis fui myfterium in cæna commendavit.*

Secundo prænotamus ex Chryfoftomo hom. 82. in Matth. quod Judæi die illo, quo fuum celebrabant Pafcha, duplicem cænam faciebant; primam fcil. quæ erat legalis, fecundam vero, quæ erat communis. Prima erat illa a lege præfcripta in memoriam tranfitus Ifraelitarum ab Egypto, & hanc faciebant ftantes, & comedentes azymum panem, & Agnum cum cæteris cæremoniis, quæ defcribuntur. Secunda vero fiebat ab iifdem pro corporali refectione totius familiæ, quæ fi numerofa effet, compleri non poterat uno Agno anniculo cum azymis panibus, & modicis lactucis agreftibus. Photius in fua Bibliotheca num. 115. affert Authorem incertum, qui vult Chriftum eo anno, quo mortuus eft, celebraffe folam cœnam vulgarem, non autem legalem. Marcus Antonius de Dominis lib. 5. de Republica Chriftiana cap. 6. num. 275. in hanc propendet fententiam; quam quoque docuit Villagagnouus ut refert Sanctefius repet. 1. de Euchariftia cap. 7. & primitus docuerunt alii, ut teftis eft Theophilactus cap. 26. hift.

Ter-

Tertio prænotamus, hanc controversiam inter Græcos, & Latinos secundū quosdā sumpsisse exordium a Photio anno 660. qui inter multos errores, quorum immerito Latinos accusavit, hic fuit unus, quod scil. Latini in azymo consecrarent, quando Christus Eucharistiam instituens, in fermentato consecravit. Secundū alios postmodum, ut diximus, circa medium seculi undecimi an. scil. 1053. Michael Cærularius, Patriarcha Constantinop. & Leo, Archiepiscopus Acridanus, scripserunt Epistolam ad Episcopum Ilaurensem, in qua Latinam Ecclesiam accusabant, quod Sabbata in Quadragesima custodiret, hoc est iisdem diebus jejunaret; quod suffocatis vesceretur; quod Alleluja in Quadragesima non psalleret, & quod Eucharistiam in azymis conficeret. De hoc ultimo hanc rationem addit Frassen. *Ultimum autem morem inde ibi reprehendunt, quod vox ἄρτος, quæ in Evangelio habetur, significat panem elevatum, sic dictum a fermento, & sale, a quibus calorem habet, & elevationem; azymus autem est similis luto, nihil saporis habens vel elevationis.* Deniq; subdit hanc Epistolam inveniri tom. 4. Biblioth. Patrum, quam Humbertus Cardinal. Episc. Silvæ Candidæ in latinum vertit, & ad Leonem IX. Pontificem Maximum misit. Historiam denique rei hujus completam quidem iisdem verbis citati Frassen hic subnectimus. „
„ Scripsit etiam ad Michaelem Patriarcham, Leonem Archi-Episcopum Leo „ Papa cujus Epistola ordine prima in „ voluminibus Conciliorum legitur. „ Ad Summum Pontificem rescripsit „ Patriarcha, Ecclesiæ unitatis, & pa„ cis cupidus, vel certe simulator: cui „ Leo Papa epist. 6. in Domino congra„ tulatus est. Anno sequenti 1054. „ Humbertum, & Fridericum Cardi„ nales Legatos suos Constantinopolim „ misit Papa, per quos ad Imperatorem „ Constantinum Monomachum scripsit, „ laudans ejus pacis zelum, & Michae„ lis damnans audaciam, qui aperta „ persecutione in latinam exardescens „ Ecclesiam, anathematizare non timu„ erat omnes qui Sacramenta attrectant „ ex azymis. Scripsit etiam idem Papa „ ad Patriarcham, quem novum Eccle„ siæ Latinorum calumniatorem, & pu„ licum persecutorem appellat. Præ„ sentibus Imperatore, Proceribus, „ & Legatis, Nicetas Monachus Pecto„ ratus, librum de azymo adversus La„ tinos sub ipsius nomine editum repro„ bavit, qui liber insistentibus Legatis „ jussu Imperatoris in ignem projectus „ est. Sequenti vero die Nicetas Lega„ tos adivit, & anathemate in suos er„ rores iterum a se lato, in Legatorum „ gratiam, & familiarem amicitiam re„ ceptus est. Ita refertur in Actis bre„ vioribus, quæ extant tom. 4. *Biblio„ thecæ Patrum*: Michael vero in errore „ pertinax, colloquium, & præsentiam „ Legatorum vitavit. Hinc Græci Schis„ matici Latinos azymatos palam vo„ citare cœperunt, necnon eorum in „ azymis consecrationem nedum irri„ tam, sed & omnino profanam non „ minus erronee, quam impie dixe„ runt. „

Denique de nostrorum temporum Hæreticis, nimirum Lutheranis, & Calvinistis, Jueninus in Institut. Theologicis part. 8. dist. 4. cap. 2. art. 1. §. 2. hæc dicit: Lutherani, & Calvinistæ docent, *liberum esse cuique uti, aut azymo, aut fermentato pane.*

Dicimus I. Christum panem azymum consecrasse, quando Eucharistiam instituit.

I. Probatur ex Scripturis. Matthæi 26. *Prima die azimorum accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha? At Jesus dixit; Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei; Magister dicit: tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis, Et fecerunt Discipuli, sicut constituit illis Jesus, & paraverunt Pascha. Vespere autem facto discumbebat cum duodecim Discipulis suis..... Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, hoc est Corpus meum.* Marci 14. *Primo die azimorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha? Et mittit duos ex Discipulis suis, & dicit eis: Ite in civitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, sequimini eum. Et quocumque introjerit, dicite Domino domus, quia magister dicit: Ubi est refectio mea, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem? Et ipse vobis demonstrabit cænaculum grande stratum, & illic parate nobis.* Lucæ 22. *Venit autem dies Azymorum, in qua necesse*

ceſſe erat occidi paſcha. Et miſit Petrum, & Joannem dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus. At illi dixerunt: Ubi vis paremus? Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam, amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat, Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi Paſcha cum Diſcipulis meis manducem? Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate. Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt Paſcha. Quæ quidem omnia teſtimonia intelligi nequeunt de pane fermentato, ſed tantum de pane azymo; & ratio eſt, quia diebus illis non ſolum non licebat Judæis panem fermentatum edere, ſed nec etiam in domibus ſuis retinere: ergo Chriſtus panem fermentatum non adhibuit, ſed tantum azymum: ergo Chriſtus in pane fermentato non conſecravit, ſed tantum in azymo.

II. Probatur ex Romanis Pontificibus, & præcipue ex Leone IX. his verbis præfatam rationem explicante, & contra Michaelem Cærularium arguente: *Qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxta ipſius legis præceptum ex azymis, & vino vetus Paſcha adimplevit, & protinus ex azymis, & vino novum* (ſicut aperte Lucas narrat) *Diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael; & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo ſuo. Quod ſi in Cœna Domini Jeſu apparuiſſet, aut ipſe, aut Diſcipuli ejus quoquo modo guſtaſſent, juſte ſicut prævaricatores perirent: nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus: Quis ex vobis arguet me de peccato? Nec eſſet opus, falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo perderetur juſte.*

III. Probatur. Si Chriſtus non celebraſſet Paſcha in azymo, ſed in fermentato, fuiſſet deſtructor, non conſervator legis; ſed hoc eſt contra ipſiuſmet Chriſti teſtimonium, & confeſſionem, ubi dixit: *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere*: Et pariter: *Jota unum, aut unus apex, non præteribit a lege, donec omnia fiant*: ergo Chriſtus in celebratione Paſchæ moſaycam legem ſervavit; ſed moſayca lex præcipiebat, ut Paſcha in azymo, & non infermentato celebraretur: ergo Chriſtus non in fermentato, ſed in azymo Paſcha celebravit.

Objiciunt I. Chriſtus eo anno, quo mortuus eſt, celebravit Paſcha ante diem ſolitum, quo a Judæis celebrabatur: ergo non tenebatur in azymo celebrare Paſcha. Probatur antecedens: Joan. 13. ubi agitur de lotione pedum, qua peracta, paſcha celebravit, dicitur: *Ante diem feſtum Paſchæ ſciens Jeſus &c.* II. Veneris die, quæ Paſcha præcedebat, Judæi nondum agnum paſchalem comederant; dicitur enim Joannis 18. *Erat mane, & ipſi non introjerunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha*: ergo Chriſtus diem lunæ 14. præoccupavit, ut comederet Paſcha: ergo non in azymo, ſed in fermentato celebravit. III. Eadem Veneris dies, qua Chriſtus crucifixus eſt, vocatur paraſceve Paſchæ, hoc eſt præparatio ad Paſcha; dicitur enim: *Erat autem paraſceve Paſchæ*: ergo non erat tempus Paſchæ, quo Chriſtus debebat azymum comedere. IV. Chriſtus dixit ad Judam. *Quod facis, fac citius*; ſed Apoſtoli interpretati ſunt hæc verba de præparatione ad Paſcha, ſcilicet de cibis, qui emendi erant per Judam, & conſumari debebant in Paſchæ peractione: ergo Chriſtus quando Euchariſtiam inſtituit non celebavit Paſcha Judæorum: ergo non in azymo, ſed in fermentato celebravit. V. Chriſtus eo die Paſcha celebravit, quo paſchalem agnum comedit; ſed quando inſtituit Euchariſtiam paſchalem agnum non comedit: ergo illo die Paſcha legale non celebravit: ergo azymum non comedit. Probatur antecedens. Paſchalem agnum ex præſcripto legis debebant comedere ſtantes, cum baculis, accincti ad iter agendum &c. ſed Chriſtus cum Apoſtolis, quando Euchariſtiam inſtituit, non erat ſtans, ſed ſedens, immo procumbens: ergo Chriſtus, quando Euchariſtiam inſtituit, paſchalem agnum non comedit: ergo Paſcha moſaycum non celebravit: ergo azymum non comedit. VI. Paſcha moſaycum anno illo, quo Chriſtus mortuus eſt, traslatum fuit in diem Sabbati; ſed Chriſtus cœnam fecit, & Euchariſtiam Inſtituit ante hunc diem: ergo non in eo tempore, quo moſaycum Paſcha ce-

lebrabatur. Probatur minor; quia dies illa Sabbati a Joanne 19. vocatur dies magnus; dicitur namque: *erat enim magnus dies ille Sabbati*; sed non ob aliam rationem dictus est magnus, nisi quia die illo Mosaycum Pascha celebrandum erat: &c.

Respondemus ad I. Quod Evangelium expresse dicit, Apostolos accessisse ad Jesum prima die azymorum, quæ incipiebat sub vesperam lunæ 14. ac ab eodem petiisse, ubi vellet Pascha sibi parari: igitur præparatio Paschæ fuit ante ipsum diem Paschæ, non autem fuit ipsum Pascha; sicque ex illis verbis non arguitur: quod anno illo, quo Christus mortuus est, ante diem solitum Pascha mosaycum celebrasset.

Ad II. dicitur, quod ad comedendum Paschalem Agnum multa erant necessaria, ut a Judæis præpararentur; & hæc apud illum patremfamilias, ad quem Jesus Discipulos misit, in promptu non erant; inde fuit quod Jesus Discipulis dixit, quod admonerent patremfamilias, ut antecedenter, quæ ad agnum paschalem comedendum necessaria erant, præpararet.

Ad III. Hæc reponit Jueninus in commentario dissert. 4. quæst. 2. art. 4. §. 1. „ Si (ut volunt nonnulli) Christus „ Eucharistiam instituit ante diem 14. „ lunæ; validum inde, & palmare argu- „ mentum adversus Quartodecimanos „ Ecclesia desumpsisset; contendebant „ illi hæretici, ideo Christianos teneri „ celebrare Pascha luna 14. mensis Mar- „ tii, in quamcumque hebdomadæ diem „ incideret, quod suum ea die Christus „ celebrasset. Atqui Patres, tũ Græci, tũ „ Latini illo argumento nusquã usi sunt; „ nusquã Victor Papa contra Asiaticos „ agens, nec Concilium Nicænum pri- „ mum, a quo Quartodecimani proscri- „ pti sunt, dixere hæreticos falsum sup- „ posuisse, cum asserebant Christum „ agnum paschalem manducasse, ac in- „ stituisse Eucharistiam luna 14. mensis „ Martii 4. Nihil causæ fuit cur Christus „ diem lege determinatam præoccu- „ paret; Nec contrarium evincitur ex „ iis, quæ ex Joanne objecta sunt. Primo „ enim cum asserit, pedum lotionem fa- „ ctam fuisse, *ante diem festum Paschæ*, „ non legali, sed more communi loqui- „ tur, secundum quem diem crastinum „ non dicimus, nisi eum, quem transa- „ cta nocte Sol Oriens adducit: nihil „ ergo impedit, quin diem Jovis dixerit „ præcessisse Pascha, quamvis secundum „ legem, festum Paschatis ipsa Jovis die „ sub vesperam inciperet. Nec vero a „ Scripturarum usu aliena est ea loquen- „ di consuetudo: Lucas enim cap. 23. „ hæc ait: *Dies erat parasceve, & Sabbatum illucescebat &c.* cum tamen ex „ legali institutione parasceve desiisset „ præcedenti die sub vesperam, hora „ nimirum nona, & tunc dies Sabbati „ incæpisset. Eadem loquendi ratione „ Matthæus cap. 28. loquitur, *Vespere* „ *autem Sabbati, quæ lucescit in prima* „ *Sabbati*; cum tamen vespera præce- „ dentis diei non esset revera Sabbati, „ sed prima Sabbati, quam ipse ab illu- „ cescente die denominat. Marcus eun- „ dem loquendi modum adhibet. *Et cum* „ *sero esset factum (qui erat parasceve* „ *quod est ante Sabbatum) venit Joseph.* „ Certe (inquit Baronius in hunc locum) „ proprie loquendo, illud *Sero* non erat „ *parasceve*, sed principium Sabbati. „ Sic itaque eodem modo (verba sunt „ laudati Cardinalis) Joannes vespere „ illud decimæ quartæ lunæ, quando fa- „ cta est cœna, nominat ante diem fe- „ stum Paschæ, cum tamen esset princi- „ pium Paschæ. „

Ad IV. Dicitur, incertum esse, an per ea verba Christus dixerit Judæ, ut præpararet, quæ ad Paschæ celebrationem necessaria erant; an potius, ut executioni mandaret, quæ de proditione Judas cogitaverat, ut per eam humanæ redemptionis opus compleretur; quod multi Authores etiam ex veteribus asserunt. At dato quod Christus loquutus fuisset de præparatione ad celebrandum Pascha; non inde sequitur, quod Adversarii intendunt, propter rationes, quas idem Jueninus affert.

Ad V. Subditur responsio Frassen, qua Paschatis nomen sub diversis significationibus explicat, & quæcunque contraria apparent, conciliare optimo jure prosequitur. Sunt ejus verba. „ „ Nomen Paschatis variis, sed maxime „ quatuor modis in Scriptura usurpari, „ ut observat Innocentius III. lib. 4. de „ celebratione Missarum cap. 2. *Primo*, „ pro eo solo die, in quo immolabatur „ Agnus Paschalis; sic Lucæ 22. *Appropinquabat dies festus Judæorum, qui di-* „ *citur Pascha*. Secundo, pro ipso Agno „ Paf-

„ Paschall, sic ibidem: *Venit autem dies* „ *azymorum, in quo necesse erat occidere* „ *Pascha*: Tertio, pro cibis Paschalibus, seu victimis, quæ diebus illis „ azymorum offerri solebant, & quibus „ per septem dies vesci licebat: anima-„ lia enim sic a populo oblata diceban-„ tur *Phase*, juxta illud 2. Paralipome-„ non cap. 25. ubi legimus: *Dedit Iosias* „ *omni populo, qui ibi fuerat inventus in* „ *solemnitate Phase, agnos, & hædos, de* „ *gregibus, & reliqui pecoris triginta mil-* „ *lia, Boum quoque tria millia ..... ad* „ *faciendum phase*. Quarto denique pro-„ vero Agno Paschali; sic 1. ad Cor. 5. „ *Pascha nostrum immolatus est Christus*: „ Alterutro ex quatuor prædictis modis „ intelligi, ac dissolvi possunt præfatæ „ Scripturæ authoritates; sed ut facilius „ diluantur, placet eam sigillatim ex-„ pendere & explicare. „

Ad VI. dicitur, quod illo anno in die Sabbati concurrebant simul duo Festa, Sabbatum scil. & dies secunda azymorum; & proinde dies magnus Sabbati appellatus fuit. Probatur hæc responsio a Juenino citato loco verbis hisce. „ Confirmatur ea responsio I. „ ex Joanne cap. 7. ubi ultimus dies Sce-„ nopegiæ, *Magnus* appellatur; *In no-* „ *vissimo autem* DIE MAGNO *festivita-* „ *tis stabat Iesus, & clamabat, dicens si* „ *quis sitit &c.* Quemadmodum igi-„ tur ille dies *Magnus* ideo dicitur, quod „ pari cum primo solennitate celebrari „ deberet: Ita & Sabbatum, quod sub-„ secutum est Christi mortem, *Magnus* „ *dies* appellatus est, quod duo festa „ compleEteretur. „

Dicimus II. Validam esse consecrationem sive in pane azymo, sive in fermentato fiat.

I. Conclusionis pars I. Probatur. Valet consecratio, si fiat in illo pane, quem Christus consecravit; sed Christus consecravit in pane azymo, ut in præcedenti conclusione probatum est: ergo valet consecratio, si fiat in pane azymo.

II. Probatur. Panis azymus, & panis fermẽtatus non differunt in substantia, sed tantum in accidentalibus qualitatibus: ergo in utroque consecratio valet. Argumentum est S. Thomæ 3. part. quæst. 75. art. 4. ubi habet: *Respondeo dicendum; quod circa materiam hujus Sacramenti, duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conveniens: necessarium quidem est, ut sit panis triticeus, sine quo non perficitur Sacramentum: non est autem de necessitate Sacramenti, quod sit azymus, vel fermentatus, quia in unoquoque confici potest*.

II. Conclusionis pars I. probatur ex Concilio Florentino, in quo Eugenius Papa IV. hoc definivit: *Definimus in azymo sive in fermentato pane triticeo Christi corpus veraciter confici*. Pariter in Concilio Lugdunensi II. sub Gregorio Papa X., in quo adfuerunt & Latini, & Græci; & Græci consecrabant in fermentato, & Latini nihil opposuerunt.

II. Probatur ex Leone Papa IX. qui in alias citata Epistola hæc scribit contra Michaelem Cærularium; „ *Vos alloqui-* „ *mur, qui clauditis regnum cœlorum ante* „ *homines, nec ipsi intrastis, nec alios in-* „ *trare permittitis; sed potius probibetis,* „ *matris venerandam faciem conspuere* „ *quæritis ..... Ut enim fertur, omnes* „ *Latinorum Basilicas penes vos clausistis,* „ *Monachis monasteria, & Abbatibus tu-* „ *listis, donec vestris viverent institutis*: „ Et deinde „ *Ecce in hac parte Romana* „ *Ecclesia quanto discretior, & clementior* „ *vobis est? Siquidem cum intra, & extra* „ *Romam plurima Græcorum reperiantur* „ *monasteria, sive Ecclesiæ, nullum eorum* „ *adhuc perturbatur, vel prohibetur a pa-* „ *terna traditione, sive consuetudine; quin* „ *potius suadetur, & admonetur eam ob-* „ *servare*. „ Et denique: *Nec enim animositatem impie hæreseos habet; quæ semper divisione gaudet, dicens per parricidam meretricem, nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur: sed pietate vere matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro Domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum; scit namque, quia nihil obsunt saluti Credentium diversæ pro loco, & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionẽ operans bona, quæ potest, uni Deo commendat omnes*.

Obstant I. Panis, qui debet esse valida Sacramenti Eucharistici materia, græce dicitur *Artos*; sed *Artos* significat panem fermentatum, non azymum; ergo materia valida Sacramenti Eucharistici est panis fermentatus, & non azymus. II. Melchisedech non obtulit panem azymum, sed fermentatum; sed sacrificium Melchisedech fuit figura Sacramenti Eucharistici: ergo hoc debet confici in pane fer-

mentato, & non azymo. III. Panis azymus est insipidus, quasi mortuus, & non vivificans; sed Sacramentum Eucharistiæ vivificat animam; ergo panis azymus non est materia apta Sacramenti Eucharistici. IV. Azyma conveniunt Judæis; ergo adhiberi non debent a Christianis. V. Azyma apud Judæos significabant tristitiam; sed Sacramentum Eucharistiæ significat lætitiam; ergo azyma non sunt propria Sacramenti Eucharistici materia. VI. In Concilio Trullano prohibitum fuit Christianis comedere azyma; dicitur enim Canon. II. *Ne Clerici aut Laici comedant azyma Judæorum*: ergo in Ecclesia adhiberi non debet pro materia Sacramenti Eucharistici panis azymus.

Respondemus ad I. Verbis Humberti Cardinalis in Dialogo contra Cærularium: *Illud quoque, quod azymum negantes panem esse, per etymologiam ejus nominis, quod est artes, conamini nos vincere. Sciatis omnino vanum, & puerile, quia & a linguarum peritis diversæ etymologiæ dantur ex uno nomine secundum humanum placitum magis, quam secundum naturam rerum.*

Ad II. Dicitur, convenire Sacramentum Eucharisticum cum sacrificio Melchisedech quod utrunque fuerit in pane & vino; non autem est necesse, quod in omnibus conveniant, quæ ipsorum respiciunt qualitates accidentales.

Ad III. Dicitur, sufficere pro convenientia inter panem azymum, & Sacramentum Eucharisticum, quod panis azymus corpus alat, ac nutriat; in cæteris vero superflua est convenientia.

Ad IV. Dicimus, quod scripsit Humbertus contra eandem objectionem: *Vos vero si non judaizatis, dicite, cur Judæis in simili observantia Sabbati communicatis? Sabbatum ipsi certe celebrant, & vos celebratis: epulantur ipsi, & solvunt semper in Sabbato jejunium. Illi in sua quadragesima solvunt a jejunio omne Sabbatum, præter unum. Illis duplex est causa Sabbatum celebrandi, scilicet ex præcepto Moysis, & quod contristatis Discipulis, ipsi fuere de morte Domini, quem non credebant resurrecturum, in hac die gavisi. Unde, quia cum Iudæis Sabbatum, & nobiscum celebratis diem dominicam, videmini in tali observatione imitari Sectam Nazæorum, qui sic recipiunt Christianismum, ut non dimittant Iudaismum.*

Ad V. Azyma apud Judæos significabant simul tristitiam, & lætitiam; tristitiam, propter mansionem in deserto; lætitiam, propter libertatem ab Ægyptiorum servitute.

Ad VI. Cardinalis Humbertus asseruit canones Trullanos nullius esse momenti. Hæc enim scribebat contra Nicetam Pectoratum, qui hos canones objiciebat: *Nos scientes sextam Synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monthelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas institutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub ejus authoritate opponitis, omnino refutamus: quia prima, & apostolica sedes, nec aliquando ea accepit, nec conservat hactenus.*

Dicimus III. Latinis non licere consecrare in fermentato; nec Græcis consecrare in azymo.

Conclusio hæc est communis inter Catholicos; quanvis illam irrideant Lutherani, & Calviniani; Calvinus enim putat, idem esse consecrare in azymo, vel fermentato, ac consecrare vinum rubrum, vel album; Lutherani vero in fermentato juxta ipsorum morem consecrant.

I. Probatur Conclusio ex Concilio Florentino, in quo dicitur: *Sacerdotes in Altari ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis, consuetudinem.*

II. Probatur. Quisque tenetur, sub præcepto, consuetudinem legitime introductam, ac probatam suæ Ecclesiæ servare; sed pro Ecclesia Græca viget consuetudo consecrandi in fermentato, & pro Ecclesia Latina viget consuetudo consecrandi in azymo: ergo non licet Græcis consecrare in azymo, nec licet Latinis consecrare in fermentato.

Arguunt I. Consecrare in azymo, vel fermentato spectat ad ritum Ecclesiæ; sed in his, quæ sunt ritus, unicuique licet sequi opinionem, quam mavult: ergo &c. Minor est Augustini in Epist. 118. ad Januarium cap. 2. in qua scribit. *Alia vero sunt, quæ per loca terrarum, Regionesque variantur, sicuti est, quod alii jejunant Sabbato: alii vero non; alii quotidie communicant Corpori, & Sanguini Dominico: alii certis die-*

bus

bus accipiant: alibi nullus intermittitur, quo non offeratur: alibi Sabbato tantum & Dominico: alibi tantum Dominico: & ſi quid aliud hujuſmodi animadverti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes: nec diſciplina ulla eſt in eis melior gravi, prudentique Chriſtiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quamcumque forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque bo os mores injungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, ſocietate ſervandum eſt. II. Sicut indifferens eſt in utraque Eccleſia conſecrare vinum rubrum, vel album, ita etiam indifferens eſſe debet in utraque Eccleſia conſecrare, ſive in azymo, ſive in fermentato.

Reſpondemus ad I. Auguſtinum loquutum fuiſſe de his ritibus, qui non ſunt præcepti ab Eccleſia, vel per legem expreſſam, vel per probatam conſuetudinem; conſecrare autem, vel in azymo, vel in fermentato, non ſunt hujuſmodi; ut dictum eſt.

Ad II. Non eadem eſt differentia inter panem azymum, & fermentatum, ac eſt inter vinum rubrum, & album; quandoquidem inter rubrum, albumque vinum differentia eſt ſola accidentalis, & nihil ſignificans; at vero inter panem azymum, & fermentatum, quanvis etiam differentia ſit accidentalis, ſignificatio tamen eſt varia, atque diverſa. Cæterum Myſteria, quæ exhibet uſus azymi, commemorat Jueninus in Commentario Diſſ. 4. quæſt. 2. §. 3. a quo traſcribimus hic tantum verba Cardin. Humberti, alias citati: *Romana quippe & Occidentalis Eccleſia a miniſtris ſacri Altaris in Secretario confectum offert azimum, quod ex grano frumenti, & limpida limpha per ignem fuerit præparatum, ſignificans ſe in una mediatoris Dei, & hominis, Jeſu Chriſti, perſona, tres perfectas credere, & venerari ſubſtantias, humanam ſcil. carnem, animam rationalem, & Verbum Dei Deum; & granum quidem aſſimilari carni, quam de ſola Virginis carne, quaſi ex gremio matris terræ, ſola virtute cœleſti, non autem aliqua commixtione virili factam, omnipotens divinitas animavit; puriorem ſubſtantiam, ideſt, animam, quaſi aquam præclaram, & mobilem ei infundens: quas geminas ſubſtantias ab ipſius virginalis conceptionis exordio Verbum Dei rite ſuſcepit, & mediante ſuæ Divinitatis calore, tanquam igne, ſibi conſtrinxit, & conſolidavit.. .... Hinc jam quæ apud vos habeatur diſciplina, & cautela ſuper tanto myſterio animadvertite. Vos panem..... ad menſam dominicam transfertis; qui ſane, juxta veſtram narrationem, quinque ſubſtantiarum particeps eſt, ideſt fermenti, farinæ, ſalis, aquæ, & ignis, quarum omnium ſignificationes congruas in illa ſimplici, & ſincera carne Salvatoris, ſi habetis, date nobis..... Quod vero fermentum in divinis, & humanis litteris in malum ponatur, Dominus ipſe in Evangelio teſtatur; cavete, inquiens, a fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis: Et Paulus, expurgate vetus fermentum.*

DIS-

DISSERTATIO CCCCVI.

De Materia Eucharistiæ. An in Ecclesia Orientali fuerit semper peracta Consecratio in fermentato? An in Latina fuerit semper facta in azymo? An propter aliquorum Hæreticorum hæresim fuerit aliquando omissa in utraque Ecclesia Consecratio, sive in azymo, sive in fermentato?

Ntequam ad proposita quęsita respondeamus, congruum ducimus, Catholicorū Scriptorum opiniones referre; ex quibus deinde seligemus illas, quę magis nobis arridebunt.

I. Non pauci Scholastici, inter quos sunt Alexander de Ales part. 4. de Sacrament. Eucharist. quæst. 10. memb. 4. artic. 1. §. 3. & S. Thom. in 4. sentent. dist. 11. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. & S. Bonavent. ibidem art. 2. quæst. 1. & Scotus ibidem quæst. 6. & Durandus quæst. 4. & Richardus ibidem, aliique plures, asserunt, post Eucharistiæ institutionem, a Christo factam, utranque Ecclesiam, Latinam, scil. & Græcam, pane azymo in Eucharistiæ consecratione fuisse usam. At deinde adveniente Ebionitarum hæresi, qui dicebant præcepta legalia simul cum evangelicis observanda esse, adeoque azymorum usum, quæ ad præcepta legalia pertinebant, esse manutenendum in Ecclesia: Catholici in hujusce hæresis execrationem, azyma omnino de medio abstulerunt, & eorundem usum in Ecclesia prohibuerunt; & in hoc fuerunt concordes duæ Ecclesiæ, Latina Scil., & Græca. At postmodum hæresi illa jam profligata & confossa, Latini redierunt ad azymorum usum, & Græci, ea recepta occasione, fermentati consuetudinem retinuerunt. Verum pluribus hæc narratio non probatur, & præcipue Cardinali Bona lib. 1. Rerum Liturgicarum cap. 23. qui scribit: *At unde prodierit hæc historia, qui eam primo scripserit, quis Pontifex, aut quæ Synodus hanc mutotionem sancivit; nemo dicit.*

Secundo, alii tribuunt Leoni Papæ, vel saltem temporibus Leonis Papæ, introductam esse in Ecclesia diversitatem hanc consecrandi, sive in azymo, sive in fermentato: at Authores isti non exprimunt, sub quonam num. fuerit iste Leo Pontifex; alii de eo silent; & Suarez ingenue fatetur, se non invenisse, quinam fuerit, vel cujus nominis, iste Leo. Insulsius agunt, qui recurrunt ad Tatiani hæresim, quum hæc fuerit tantum de aqua, & non de pane; & hi præcipue confutantur a laudato Cardinali Bona cit. loc. num. 5.

Tertio, sunt, qui putant Alexandrum I. Romanum Pontificem, anno Christi 132. statuisse, ut oblatio fieret ex azymo, & in modica quantitate. Hujus opinionis fuit Martinus Polonus; & Joannes Baptista Platina in vita Alexandri retulit: *Oblationem ex azymo, non autem ex fermento, ut antea, fieri mandavit, quia hoc modo purior, ac potior haberetur, & Ebionitis hæreticis calumniandi oceasio auferretur.* Ejusdem sententiæ fuit Barlaamus, Calaber, antea Monachus Basilianus, & deinde Episcopus Hjeracensis, in prima ad Græcos Epistola pro unione, ubi habet: *Romana Ecclesia, ante incboatum Schisma plusquam septingentis annis per azyma conficiebat Sacratissimam Theleten. Alexander enim, Romanus Pontifex, qui sub Adriano vitam glorioso martirio finivit, hostiam Romanæ Ecclesiæ de azymo statuit.* De hoc alia

alia profert citatus Bona, num. 6.

Quarto, Joannes Mabillonius, cap. 3. ſuæ diſſertationis, putat ab ipſis Eccleſiæ incunabulis cæpiſſe Græcos fermento uti, & eam ſemper conſuetudinem retinuiſſe. Huic ſententiæ accedere videtur Sirmondus, diſquiſitione de azymo.

Dicimus I. Omnes Orientales Eccleſias per ſex ſecula panem fermentatum conſecraſſe; & nunc etiam conſecrare, ſi excipiantur Armeni, & Maronitæ, qui azymos panes conſecrant.

I. Concluſionis pars I. probatur ex Patribus Græcis, qui panem conſecrandum vocabant vulgarem, communem, & uſitatum; ſic Juſtinus Martyr in fine Apologiæ ſecundæ, *non ita ſumimus, ut communem panem*. Sic Gregorius Nyſſenus in oratione in baptiſmum Chriſti: *panis item panis eſt initio communis; ſed ubi cum myſterium ſanctificaverit, Corpus Chriſti fit, & dicitur*.

II. probatur ex iiſdem Patribus, qui reprehendebant eos, qui in azymo conſecrabant; ita Epiphanius hæreſi 30. contra Ebionitas: *Myſteria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Eccleſia ab anno in annum per azymos, hoc eſt, non fermentatos panes*. Ita Philipponus in fine ſeculi 6. in ſua diſputatione de Paſchate, in qua probat, quod Chriſtus non conſecravit in fermentato, quia ejus Eccleſia pro illo tempore in azymo conſecrabat.

III. probatur ex Græcorum Liturgiis, a quibus præſcribitur, ut panis conſecrandus ſit integer, turgidus, & juſtæ magnitudinis; nihil autem addunt de azymo, vel fermentato, quia hoc ſupponunt.

II. Concluſionis pars I. probatur authoritate Demetrii Ciziceni, qui in tract. de hæreſ. Jacobitarum, hæc habet: *oblationem faciunt azymam, quia quem Chriſtus panem Diſcipulis tribuit in cœna myſtica, azymus erat*. Nicephorus Calliſtus hoc ipſum aſſerit lib. 8. hiſt. cap. 53. azymo pane utuntur.

III. pars probatur. Morinus in præfatione ad Maronitarum ordinationes, fuſe probat Maronitas azymum conſecrare; & præcipue probat ex Villelmo, Archiepiſcopo Tyri, qui lib. 22. cap. 8. hiſt. ſuæ hoc idem refert.

Arguunt I. Panis Euchariſticus dictus eſt communis, non quia eſſet fermentatus, ſed quia eſſet prophanus, antequã conſecraretur, & qui poſtea per conſecrationem fiebat ſanctificatus, & ſacer. II. S. Thomas, aliique Scholaſtici citati, docuerunt, utranque Eccleſiam ante Ebionitas uſam fuiſſe azymo in conſecratione, quod duravit uſque ad annum ſeptuageſimum quartum, quo exorta eſt Ebionitarum hæreſis, ut aſſerit Baronius. III. Iidem Scholaſtici docent, poſt hanc hæreſim, utranque Eccleſiam conſecraſſe in fermentato. IV. Ipſimet pariter aſſerunt, poſt extinctam hæreſim illam, Latinos conſecraſſe in azymo, & Græcos perſeveraſſe in conſecratione fermentati. V. Epiphanius, hæreſi 30. narrat, quod Ebionitæ celebrabant divina myſteria ad imitationem Sanctorum in Eccleſia: ergo Sancti in Eccleſia Græca in fine ſeculi 4. quo ſcribebat Epiphanius in azymo conſecrabant. VI. Cardinalis Humbertus aſſerit, quod Eccleſia Hieroſolymitana, ſeculo II., conſecrabat in azymo. VII. Michael Cærularius pariter dicit, quod Eccleſia Alexandrina conſecrabat in azymo.

Reſpondemus ad I. Quod Juſtinus panem communem intellexit, eo modo, quo ipſum intelligere poterat Imperator Antoninus, ad quem Apologiam ſuam dirigebat. Antoninus autem ſolum fermentatum intelligebat, & quia panis azymus ei ignotus erat, & quia panis azymus ei panis verus non videbatur.

Ad II. Natalis Alexander ex his verbis reſponſionem ſuam concinnat: *Verum hanc hiſtoriam, ſummo veterum ſilentio falſitatis convictam, & abſque ulla probatione ab autboribus laudatis aſſertam, eruditi omnes rejiciunt*.

Ad III. Componitur pariter reſponſio ex iis, quæ ſcribit Cardinalis Bona citato loco; & hæc ſunt ejus verba: *Unde prodierit hæc hiſtoria, quis eam primo ſcripſerit, quis Pontifex, aut quæ Synodus hanc mutationem ſanciverit, nemo dicit*.

Ad IV. Subdere poſſumus, quæ ſcribit Jueninus in Commentario citat. loc. §. 4. „ Præterea quis in animum in„ ducet ſuum, totam Eccleſiam Catho„ licam diſceſſiſſe a more conſecrandi „ panes azymos, quem, iis etiam Scho„ laſticis fatentibus, ab Apoſtolis acce„ ptum ubique gentium obſervaret, „ diſceſ-

„ discessisse (inquam) quod ea praxi non-
„ nulli hæresiarchæ abuterentur?

Ad V. Epiphanius loquitur de Sacrificio sumpto secundum substantiam, non vero secundum modum; hoc est secundum ejus materiam; quod sic explicat Jueninus, Epiphanium innuere voluisse quod Ebionitæ consueverant afferre sacrificium, sicuti Catholici offerebant; quod autem non adhibuerint eandem materiam, ex eodem Epiphanio probat ipsemet Jueninus.

Ad VI. Cardinalis Humbertus non loquebatur de azymo pane, sed de pane integro, ut consecrabant Romani, quando Græci prius panem in frusta dividebant, & postea consecrabant; & hæc sunt verba Humberti: *Neque enim, ipse Dominus panem in Calice immisit (sicut Græci solent;) & sic Apostolis dedit dicens, Accipite, & cum cochleari comedite, hoc est enim Corpus meum; sed sicut Sancta Romana Ecclesia usque nunc observat, panem integrum benedixit, & fractum singulis particulatim distribuit ..... quam reverendam Angelis institutionem .... etiam Sancta Sion retinuit ..... Ex ipsa Sancta Civitate Hierusalem exiit fides Christiana; in ipso sancto loco adimpletur divina, & immaculata oblatio Domini nostri Jesu Christi, sicut decet per ordinem, puta quia bene faciunt ibi quod nonnisi integras, & sanas ponunt ipsas oblationes in Sanctas patinas, nec, quomodo Græci habent, lanceam ferream, qua scindant in modum crucis ipsam oblationem; idest pro sancto Missa .... Lanceam ferream nesciunt, nisi quæ latus Domini nostri Jesu aperuit.*

Ad VII. dicitur, quod Cærularius id non refert ex visu, sed ex auditu tantum; insuper non dicit, quod semper Patriarchæ, Alexandrinus, & Hierosolymitanus, in azymo consecraverint, sed aliquando; quod tunc fuisse putatur, quando Latini, devotionis, & peregrinationis causa, erga Hierosolymam abibant; & tunc ne Latinis scandali occasionem darent: Et quod etiam putarent, vel in azymo, vel in fermentato consecrare, esset res potius ad ritum, quam ad dogma spectans.

Pro II. Dissertationis parte, nec pariter conveniunt Scriptores nostri; siquidem Sirmondus in disquisitione de azymo docet, utranque Ecclesiam, Latinam, & Græcam, solum fermentatum panem consecrasse per novem priora secula; & azymorum usum in Ecclesiam Latinam irrepsisse eo tempore, quod effluxit a Photiano Schismate usque ad Cærularium: scil. ab anno 886. ad annum 1053.; alii vero Scriptores volunt, Ecclesiam Latinam quovis seculo in azymo consecrasse, & fermentatum nunquam adhibuisse. Alii ex adverso tenent, Latinos per sex priora secula utrunque panem indiscriminatim usurpasse; & azymum solum sensim sine sensu post septimum seculum remansisse.

Dicimus II. Ecclesiam Latinam per sex priora secula adhibuisse in sacrificiis, & azymum, & fermentatum indiscriminatim; solum azymum panem in quibusdam Ecclesiis circa seculum septimum adhibitum fuisse; & ante Photii tempora fermentatum panem ab omnibus Occidentalibus Ecclesiis fuisse exclusum. Tres habet partes Conclusio.

I. Conclusionis pars I. probatur. Christus Dominus, azymo pane, ut ex Evangelio constat, bis usus est, quando scil. Eucharistiam instituit, & quando in Emmaus cum Discipulis manducavit. Apostoli vero non ita in promptu habebant panem azymum, ut habebant fermentatum; & proinde credendum est, quod modo in uno, modo in altero consecraverint. Præterea panis consecratus conservabatur a Fidelibus: si autem in azymo fuisset, eum facile Gentiles cognovissent, & proculcassent. Denique consecrationes fiebant ex pane, & vino, quæ offerebant fideles; fideles vero non offerebant panem azymum, qui in usu communi non erat, sed fermentatum, quo in suis mensis utebantur.

II. probatur ex Romanis Pontificibus, qui in suis Decretalibus loquuntur de fermento, per quod intelligitur fermentatus panis; & omissis Epistolis, quæ tribuuntur, vel Damaso, vel Melchiadi, vel Siricio, asserimus illam, quæ absque dubio est Innocentii I. ad Decentium, Episcopum Eugubinum, in qua cap. 5. hæc habet: *De fermento vero, quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ, quarum Presbyteri, quia die ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco*

cives fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se a nostra communione, maxime illa die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia nec longe portanda sunt Sacramenta: nec nos per Cæmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, & Presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.

Verum inter rerum ecclesiasticarum Eruditos quæstio emergit; an per fermentum Eucharistia intelligatur? Sunt etenim & qui negant, & sunt qui affirmant. Baronius negat ad annum 313. & vult per fermentum intelligi Eulogias. Alii vero affirmant, inter quos est Tournely de Sacramento Eucharistiæ artic. 5. concl. 3. in qua hæc habet: „ Negat Baronius ad an„ num Christi 313. contenditque sim„ plices intelligi debere Eulogias, quæ, „ in signum mutuæ communionis & „ charitatis ad absentes mittebantur. „ Verum opposita sententia probabilior „ nobis videtur 1. quia vox ipsa *Conse„ crationis*, qua utuntur laudati SS.Pon„ tifices, verisimiliter Eucharistiam de„ signat. 2. id quoque innuere videtur „ ratio, quam subjicit Innocentius I. „ *Quia*, inquit, *Sacramenta non sunt* „ *longius portanda*. Verisimile autem est, „ ibi Sacramenti nomen in propria, & „ stricta significatione usurpari, quo „ sensu cap. 8. ejusdem Epistolæ appel„ lat unctionem extremam, *Sacramen„ tum*. 3. Quia etiam ante Innocentium „ I. obtinuisse consuetudinem mittendi „ ad absentes, & exteros, Eucharistiam, „ antea probavimus, ubi de asservatio„ ne Eucharistiæ; ex Litteris S. Irenæi „ ad Victorem Romanum, apud Euse„ bium L. 5. Hist. cap. 24. „ Propter quas rationes nos citato Tournely adhæremus. Hic idem aliam quæstionem proponit, videlicet: An Presbyteri, ad quos die Dominica mittebatur Eucharistia, ex illa Missam celebraverint; An vero ipsi propriam consecraverint? Et ejusdem resolutionem apud eundem videndam remittimus.

Objiciunt I. S.Thomas affert verba Gregorii Magni 3. part. quæst. 79. art. 4. quæ sunt: *Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit carnem, sed ceteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris indutum est carne, sicut fermentum miscetur farinæ;* Sed Gregorius Magnus sæculo 6. florebat: ergo ante sæculum 6. panis azymi usus in Ecclesia Romana erat. II. Leo IX. in Epist. ad Cærularium supponit, etiam ante sæculum 7. fuisse in Ecclesia Latina azymi panis usum, his verbis: *Ecce jam post mille, ac ferme viginti a Passione Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria Passionis ejusdem sit recolenda; quasi nihil ei contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, qua clarificavit Deum mors pretiosa illius venerabilis Senis, cui specialiter Christus filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona &c. Non ergo perpenditis quanta impudentia dicatur Patri, qui est in Cœlis, abscondisse a Principe Apostolorum Petro cultum, sive ritum, visibilis Sacrificii &c.* III. Photius inter multa, quæ objecit Latinæ Ecclesiæ, altum silentium observavit de panis azymi usu: ergo signum est, quod ejus tempore panis azymi usus in Ecclesia Latina non invaluerat. IV. Primus, qui objecit Ecclesiæ Latinæ panis azymi usum, fuit Michael Cærularius; sed hic multo tempore fuit post Photium: ergo ante Photii tempora panis azymi usus in Latina Ecclesia non vigebat.

Respondemus ad I. allata Gregorii Magni verba referri quidem a S. Thoma, tanquam Doctoris hujusce verba, sed re vera illius verba non esse, at esse verba Gregorii VII., qui sæculo XI. florebat. Unde Jueninus ait. „ Sanctum Thomam referre „ quidem textum, de quo est quæstio, „ perinde ac si in Gregorii Magni re„ gistro legeretur; sed tanti Doctoris „ pace dixerim, ipsum tantum reperiri „ apud Gregorium VII., qui sæculo XI. „ Ecclesiæ Romanæ præerat. „

Ad II. Idem Jueninus hæc reponit; „ Cærularium duo circa azyma objecis„ se, primum quod Judaismo faverent, „ secundum quod irrita esset eorum „ consecratio: Utrunque Leo Papa IX. „ confutat, supponens Petrum azymo „ inter sacrificandum usum fuisse; quod „ quidem non inficiamur, cum apud „ nos certum sit, prioribus sæculis Ec„ clesiam modo fermentatum, modo „ vero azyma adhibuisse. „

Ad III. dicitur, quod Photius cognovit rationabilem usum panis azymi, quem Ecclesia Latina faciebat, & ipsi igno-

ta non erant rationum momenta, quibus eadem Ecclesia innitebatur ; ac proinde ritum illum nobisLatinis non objecit.

Ad IV. Michael Cærularius non fuit doctus, & eruditus, ut Photius erat, quanvis Photio fuerit audacior, & impudentior ; & proinde audaciàm, temeritatemque habuit objiciendi Latinis, quod Photius non objecerat.

Pro III. tandem Dissertationis parte, Frassen putat, id non videri probabile propter multas rationes, quas ipse affert, & nos in probationibus recitabimus ; unde.

Dicimus III. Nunquam universalem Ecclesiam intermisisse Eucharistiæ celebrationem propter hæresim Ebionitarum, & Quartodecimanorum.

I. Probatur de Ebionitis, ratione silentii omnium Patrum, & Scriptorum antiquorum hac de re ; & hoc solum constare, quod cessaverint celebrare in azymo, & celebraverint nihilominus in fermentato, ut dictum est nuper.

II. probatur : quia non erat ratio illa sufficiens, ut a celebratione Eucharistiæ abstinerent ; aliter enim abstinuissent quoque a Sacramentis illis, in quibus aqua, & oleum adhibebantur, quia etiam Judæi in quibusdam Cæremoniis suis aquam, & oleum adhibebant.

III. probatur: quia Ebionitæ adhibebant solam aquam ; & nihilominus Ecclesia ab admixtione aquæ cum vino nunquam abstinuit.

IV. probatur ex verbis Innocentii III. lib. 4. de mysteriis missæ cap. 4. *Sciendum ergo, quod non omnes antiquæ legis consuetudines abjecit Ecclesia, sed quasdam provida consideratione retinuit, dicente sponsa ad sponsum in Canticis: Omnia poma nova, & vetera, dilecte mi, servavi tibi. Adhuc enim conficit oleum unctionis, & thus suavitatis incendit ; adhuc solvit decimas, & primitias, adhuc habet candelabrum, & lucernas, & vestes, & vasa, & Pontifices, & Levitos. Nam si propterea repudiandum est azymum, quia lex illud admisit, pari ratione repudietur fermentum, quia lex statuit in Levitico, offerunt panes fermentatos cum hostia gratiarum. Non solum enim de constitutionibus legalibus ; verum etiam de [illegible] ptit Gentilium libenter assumit E[illegible]sia, si quid in eis probe dictum, vel factum agnoscit ; & tanquam mulieris captivæ resecat ungues, pilosque superfluos ; ut ab alienigena falsitate mundata, thalamum veritatis digna sit introire.*„ Postpauca subdit. *Cæterum id solum Latinis sufficere contra Græcos, quod Constantinopolitanam Ecclesiam multorum hæresũ corruptio fermentavit, ut non solum hæreticos, verum etiam hæresiarchas produceret : Romanam autem Ecclesiam, super apostolicæ fidei petram stabili soliditate fundatam, nulla prorsus hæreticæ pravitatis procella potuit conquassare, sed illud semper integra fide servavit, quod ab ipsis accepit Apostolis.... Ab ergo B. Apost. Petro, & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos custodit, hunc sacrificii ritum accepit, quem hactenus inviolabili cultu servavit.* Græci vero, postquam tunicam Domini inconsutilem diviserunt, *ut perpetuæ divisionis scandalum interponerent, sacrificii ritum temere mutavere ; quos Leo IX. per epistolam ad Imperatorem Constantinopolitanum directam super variis confutavit erroribus.*

I. probatur Conclusio de Quartodecimanorũ errore. Quæstio non fuit de azymis, sed tantum de Paschate, quo scilicet die Pascha celebrari deberet : ergo de azymo,& fermentato, erroris hujusmodi occasione, disputatum non fuit ; ergo propter Quartodecimanorum hæresim nunquam fuit intermissa Eucharistiæ celebratio ; cætera apud citatum Frassen legenda remittimus.

DIS-

DISSERTATIO CCCCVII.

De altera Eucharistiæ materia, quæ est Vinum: Qui circa hoc fuerint errores, & quæ sit Ecclesiæ fides? An debeat esse aqua temperatum? Quo Jure sit hujusmodi temperatio? Et quomodo aqua in Christi sanguinem transmutetur.

N Dissertatione cccciv. loquentes de erroribus Hæreticorum contra alteram inadæquatam Sacramenti Eucharistiæ materiam, quæ est panis, loquuti pariter fuimus de erroribus Hæreticorum contra hanc aliam inadæquatam ejusdem Sacramenti materiam, quæ est Vinum. Modo in hac Dissertatione de iisdem erroribus iterum fusiori calamo scribentes, eos, & eorundem Authores enumeramus.

Primo describuntur Hæretici, qui aquam omnino rejiciebant in sacrificio. Hunc errorem Patres Concilii Trullani anno 692. Armenis tribuebant can. 32. in quo declarant, quod Armeni vinum purum sine aqua offerebant in sacra mensa, & quod ipsorum usum, & consuetudinem præsumebant exemplo, & authoritate Sancti Joannis Chrysostomi confirmare. Nicephorus lib. 18. hist. cap. 53. asserit, quod hic error ex alio errore initium ducebat, scil. quod crederent, in Christo non esse duas naturas, divinam scil., & humanam, & propterea vinum cum aqua in Calice non miscebant. Non fuit extinctus tunc temporis hic error, sed quod diù etiam perseveraverit indicium habemus ab eo, quod Eugenius IV. in suo Decreto, seu instructione anno 1439. in Concilio Florentino aliquo modo ipsum memorare videtur, quando decernit, *ut Armeni se eum universo Orbe Christiano conforment, eorumque Sacerdotes in Calicis oblatione paululū aquæ admisceant vino*. Et denique Cassander in Liturgicis cap. 12. refert, quod iidem Armeni, adhuc ad præsens, in pristino errore perseverant.

Secundo, hunc eundem errorem Scriptores aliqui tribuunt Græcis; & sunt Innocentius III. lib. 4. de Sacrificio Missæ cap. 32. Guido Carmelita in hæresum Catalago, Alphonsus a Castro adversus hæreses, verbo Eucharistia, hæresi 7. At Scriptores alii Græcos ab hoc errore defendunt, & hanc suam opinionem probant ex Liturgia S. Chrysostomi, & ex notis Goarii ad illam; pariter ex Theodoreto, dialogo I. ex Theophilacto in Joann. ex Zonara ad can. 32. Concilii Trullani, ac demum ex decreto Eugenii IV. *In quo legitur Sanctam Romanam Ecclesiam, & antiquas omnes, tum Latinorum, tum Græcorum Ecclesias, semper in sacrificio obtulisse vinum aqua temperatum*.

Tertio, Lutherani, & Calviniani antiqui voluerunt, mixtionem aquæ cum vino in Sacrificio Missæ esse figmentum humanum contra Christi institutionem, & pessimam importare significationem. Habetur ex primo scripto Lutheri contra Henricum VIII. Angliæ Regem, & in formula Missæ pro Ecclesia Wictembergensi, & ex Petro Richero Calviniano, qui asserit, hunc errorem se a Calvino didicisse. At recen-

recentiores ipsorum sequaces ipsum emolliunt, docentes, aquæ mixtionem cum vino rem esse liberam, & indifferentem, quæ nec præcipi debeat, nec prohiberi, quod asserit Chemnitius in examine Concilii Tridentini, part. 2. sess. 22. cap. 7. & can. 9.

Quarto, fuerunt alii, qui dicebant, tantæ necessitatis esse aquam in Eucharistiæ Sacramento, ut sine ipsa confici Sacramentum non possit. De his loquitur S. Bernardus epist. 69. ad Guidonem Abbatem; & eadem sententia tribuitur, ut testatur Tournely, Armacano lib. 9. de quæstionibus Armenorum cap. 9.

Venientes modo ad Scholasticorum opiniones, sunt ex iis, qui docent, præceptum miscendi aquam cum vino non tantum esse ecclesiasticum, sed pariter divinum; tribuitur hæc sententia Alexandro de Ales, quarta parte, quæst. 10. memb. 4. articul. 1. Hosio in Confessione Catholica, cap. 14. & Alphonso a Castro adversus hæreses hæres. 7.

Secundo, Thomas Valdensis, tom. 3. de Sacramentis titul. 4. cap. 31. num. 10. vult, de aquæ mixtione nullum esse divinum præceptum, nullum præcessisse Christi exemplum, sed Ecclesiam illum induxisse usum propter aquam, quæ a latere Christi emanavit. Durandus in 4. dist. 9 quæst. 5. scribit, incertum esse, an Christus aquam vino miscuerit.

Tertio, alii Scholastici docent, aquam nō esse necessariam ad Sacramenti substantiam; esse tamen adhibendam ex præcepto ecclesiastico, & non divino; quod quidem præceptum ecclesiasticum habet fundamentum in facto, & exemplo Christi.

Dicimus I. de fide esse, Vinum esse inadæquatam Sacramenti Eucharistiæ materiam.

I. probatur Conclusio ex Scripturis veteris testamenti; & signanter ex figuris, quæ in veteri testamento præcesserunt ad significandum sacrificium Eucharisticum, tanquam dominicæ passionis commemorativum. Et hoc argumentum late prosequitur Cyprianus in Epistola ad Cæcilium, cujus verba exscribimus. Loquitur Sanctus Martyr de facto Noe „ Invenimus & in Genesi Sacramentum „ circa Noe hoc idem præcurrisse, & „ figuram dominicæ passionis illic extitisse, quod vinum bibit, quod in domo sua nudatus est, quod fuit recubans nudis, & patentibus femoribus; „ quod nuditas illa Patris a medio filio „ denotata est, & foras nunciata; a duobus vero, majore, & minore contecta; & cætera, quæ necesse non est „ exequi, cum satis sit hoc complecti, „ quod Noe typum veritatis ostendens, „ non aquam, sed vinum biberit, & sic „ imaginem dominicæ passionis expresserit. „ Prosequitur S. Martyr hoc ipsum probans ex figura Sacrificii Sacerdotis Melchisedech: „ In Sacerdote Melchisedech Sacrificii dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura „ divina testatur, & dicit, Melchisedech Rex Salem protulit panem, & „ vinum... quod autem Melchisedech „ typum Christi portaret, declarat Spiritus Sanctus in psalmis ex persona „ Patris ad filium dicens, ante Luciferum genui te, juravit Dominus, & „ non pænitebit eum, Tu es Sacerdos „ in æternum secundum ordinem Melchisedech.... Ut in Genesi per Melchisedech Sacerdotem benedictio „ circa Abraham possit rite celebrari, „ præcessit ante imago sacrificii, in pa- „ ue, & vino scilicet constituta. Quam „ rem perficiens, & implens Dominus „ panem, & Calicem mixtum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem „ præfiguratæ imaginis adimplevit. „ Pergit S. Pater, idem probans ex illo, quod legitur Proverb. 9. „ Sed per „ Salomonem Spiritus Sanctus typum „ dominici sacrificii præmonstrat, immolatæ hostiæ panis, & vini, sed & „ Altaris, & Apostolorum faciens mentionem, sapientia, inquit, mactavit „ suas hostias, miscuit in cratere vinum „ suum, & paravit mensam suam; & „ misit servos suos convocans tum excelsa prædicatione ad craterem, dicens. Qui est insipiens declinet ad „ me; & indigentibus sensu dixit, venite, & edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miscui vobis. „ Quæ verba sic exponit Cyprianus: „ *Vinum mixtum declarat, idest Calicem* „ *Domini aqua, & vino mixtum prophetica voce denuncians*, ut appareat, in „ passione dominica id esse gestum, quod „ fuerat prædictum. Benedictionem a „ Jacobo Judæ filio datam, deinde sub- „ jun-

„ jungit, & ait: In benedictione quo- „ que Judæ hoc idem fignificatur..... „ Lavabit in vino ftolam fuam, & in „ fanguine uvæ amictum fuum. Quan- „ do autem fanguis uvæ dicitur, quid „ aliud, quam vinum Calicis Domini „ fanguis oftenditur? „ Denique ex fi- militudine baptifmatis fic S. Doctor profequitur: „ Nec argumentis plu- „ rimis opus eft, ut probemus, appella- „ tione aquæ, baptifma femper fignifi- „ catum effe, & fic nos intelligere de- „ bere, cum Dominus adveniens bap- „ tifmi, & Calicis manifeftaverit veri- „ tatem, qui aquam illam fidelem præ- „ ceperit in baptifmo dari, calicem ve- „ ro docuerit exemplo magifterii fui „ vini, & aquæ conjunctione mifceri. „

II. probatur ex Scripturis novi Tefta- menti, fecundum eundem S. Marty- rem Cyprianum; prout eum adducit, & ait Juenmus citato loco. „ Quod „ fi, inquit, nec minima de mandatis „ Dominicis licet folvere; quanto ma- „ gis tam magna, tam grandia, tam ad „ ipfum Dominicæ paffionis, & noftræ „ redemptionis Sacramentum pertinen- „ tia, fas non eft infringere, aut in aliud, „ quam quod divinitus inftitutum fit, „ humana traditione mutare. Nam fi „ Jefus Chriftus Dominus, & Deus no- „ fter ipfe eft Summus Sacerdos Dei „ Patris, & facrificium Deo Patri ipfe „ primus obtulit,& hoc fieri in fui com- „ memorationem præcepit; utique ille „ Sacerdos vice Chrifti vere fungitur, „ qui id, quod Chriftus fecit, imitatur. „ Et facrificium verum, & plenum tunc „ offert in Ecclefia Deo Patri, fi fic in- „ cipiat offerre, fecundum quod ipfum „ Chriftum, videat, obtuliffe. Quibus „ verbis hæc addit Jueninus: „ S. Do- „ ctor confutat omnia argumenta, qui- „ bus meticulofi Sacerdotes, quos exa- „ gitat, fuæ praxi quærebant præfidium. „ Contendebant fe, cum vitæ periculo, „ non teneri vinum ad Euchariftiam ad- „ hibere. Ignaviæ vero tribuit illam ex- „ cufationem, aitque, periculofo effe „ fidelibus exemplo, *fic ergo incipit, & „ a paffione Chrifti in perfecutionibus fra- „ ternitas retardari, dum in oblationibus „ difcit, fe fanguine ejus, & cruore con- „ fundi*. Opponit, quas Chriftus, in „ Evangelio, ignaris minas intendat, „ *Porro autem Dominus in Evangelio fuo „ dicit, qui confufus me fuerit, confundet „ eum filius hominis*. Definit, iis qui fic „ agunt, periculum imminere perne- „ gandi fidem, fi poftea coram Tyran- „ nis evocentur. „ *Quomodo autem poffu- mus propter Chriftum fanguinem funde- re, qui fanguinem Chrifti erubefcimus bibere?*

III. probatur ex Concilis. Concilium Cartaginenfe III. Habitum 397. cap. 24. *Ut in Sacramento, inquit, corporis & fanguinis Domini nihil amplius offe- ratur, quam ipfe Dominus tradidit, hoc eft, panis, & vinum aqua mixtum*. Con- cilium Trullanum celebratum 992. can. 32. *Si quis ergo Epifcopus, vel Presbyter, non fecundum ordinem ab Apoftolis traditum facit, & aquam vino mifcens, fic immaculatum offert facrifi- cium, deponatur, ut imperfecte myfte- rium enuntians, & quæ tradita funt in- novans*. Concilium Bracharenfe IV. anno 675. cap. 2. Concilium Aurelia- nenfe IV. anno 541. can. 4. Concilium Triburienfe anno 895. can. 19.

IV. probatur ex Patribus Græcis. Jufti- nus Apologia 2. *Precibus finitis, mu- tuo nos ofculis falutamus. Deinde ei, qui fratribus præeft, offertur panis, & poculum aquæ, & vini*. Iræenus lib. 4. adverfus hæref. cap. 33. alias 57. *Ac- cipiens Dominus panem, fuum corpus effe confitebatur, & temperamentum Calicis fuum fanguinem confirmavit*. Chryfoftomus in Liturgia. quæ illius nomine infcribitur. *Deinde facit com- mixtionem in Calicem, mittens vinum, & aquam &c.*

V. probatur ex Patribus Latinis. Au- guftinus hæref. 64. loquens de Hære- ticis, qui dicti funt Aquarii hæc fcri- bit: *Aquarii ex hoc appellati funt, quod aquam offerunt in poculo Sacramenti, non illud, quod omnis Ecclefia*. Eucher- rius Lugdunenfis hom. 5. de Pafcha. „ „ Quando benedicendæ verbis cæleſti- „ bus creaturæ facris Altaribus impo- „ nuntur, antequam invocatione fum- „ mi numinis confecrentur, fubftantia „ illic eft panis, & vini: poft verba au- „ tem Chrifti, Corpus, & Sanguis eft „ Chrifti. Quid mirum autem eft, fi ea, „ quæ verbo creare potuit, poffit crea- „ ta convertere? Imo jam minoris vi- „ detur effe miraculi, fi id, quod ex „ nihilo agnofcitur condidiffe, jam con- „ ditum in melius valeat commutare. „ Eligius hom. 8. „ Et nos, qui vere „ fub myfterio carnem, & Sanguinem „ corporis ejus fumimus, per ea natu- rali-

„ raliter unum cum eo efficimur : in „ quibus manet post consecrationem similitudo panis, & vini, ne sit cuidam „ horror cruoris, sed manet in eis gratia redemptionis. De naturali enim „ in nobis Christi veritate ipse ait : *Caro* „ *mea vere est esca, & sanguis meus vere* „ *est potus &c.* De veritate carnis, & „ sanguinis ejus nullus relictus est ambigendi locus. „ Beda ad cap. 22. Lucæ. „ Finitis Paschæ veteris solemniis, quæ in commemoratione „ antiquæ de Ægypto liberationis agebantur, transiit ad novum, quod in „ suæ redemptionis memoriam Ecclesia „ frequentare desiderat, ut videlicet „ pro agni carne, vel sanguine, suæ carnis, sanguinisque Sacramentum in pa„ nis, vinique figura substituens, ipsum „ se esse monstraret, *cui juravit Domi-* „ *nus, & non pœnitebit eum : Tu es Sa-* „ *cerdos in æternum secundum ordinem* „ *Melchisedech.* „

Dicimus II. Aquam miscendam esse cum vino in Sacrificio Missæ, non ex necessitate Sacramenti, nec ex necessitate præcepti divini, sed ex necessitate tantum præcepti ecclesiastici.

I. probatur ex Pontificibus Romanis. Honorius III. & refertur in capite *Perniciosus* de Celebratione Missarum: *Perniciosus inolevit abusus : videlicet quod in majori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quam de vino ; cum secundum rationalem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino, quam de aqua ponendum*. Eugenius IV. in instructione Armenorum : *Vino ante consecrationem aqua modicissima admisceri solet.*

II. probatur ex Conciliis. Concilium Florentinum in decreto pro Armenis docet, quod antiquæ omnes Ecclesiæ, tum Latinæ, tum Græcæ semper in Sacrificio obtulerunt vinum aqua mixtum ; & rationes adducens, ait: I. *Quia juxta SS. Patrum testimonia creditur, ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc Sacramentum instituisse.* II. *quia convenit dominicæ Passionis repræsentationi.* III. *quia utrumque de latere Christi fluxisse legitur.* IV. *denique quia convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum, aqua enim populum significat.* Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 7. *Monet Sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miscerent : tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur ; tum quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur : & cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur ; ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.* & can. 9. *Si quis dixerit .... aquam non miscendam esse vino in Calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem ; anathema sit.*

III. probatur ex Patribus. Chrysostomus in Liturgia, quæ sub ejus nomine circumfertur : *deinde facit commixtionem in Calicem mittens vinum, & aquam..* Cyprianus in citata Epistola ad Cæcilium explicans illud Proverbiorum 9. *Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miscui vobis*, hæc scribit : *Vinum mixtum declarat, idest Calicem Domini aqua, & vino mixtum prophetica voce denuntiat.* Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. *Vinum cum aqua in Calice mixtum fit sanguis Consecratione verbi cælestis.* Hieronymus in cap. 14. Marci : *Format sanguinem suum in Calice vino, & aqua mixtis.* Bernardus Epist. 69. *nec nego panem, & vinum aqua quidem mixtum simul deberi appone.*

II. Conclusionis pars I. probatur. Consecratio vini non permixti aqua est valida : ergo mixtio hæc non est de necessitate Sacramenti. Antecedens probatur. Cyprianus in citata Epistola ad Cæcilium expresse asserit : *Sanguinem Christi esse in Calice, quando in Calice est vinum non temperatum prius aqua, his verbis : nam si vinum tantum quis offerat, Sanguinis Christi incipit esse nobis.* Subdit Jueninus, quasi dixisset. „ Sub sola vini specie conti„ neri quidem naturale Corpus Christi, „ non autem mysticum, quod est Ec„ clesia. „

II. probatur. Concilia, & patres dum loquuntur de materia Eucharistiæ necessaria, tantum memorant panem, & vinum, non autem aquam : ergo sine aqua consecratio est valida. Probatur antecedens. Chrysostomus explicans illud Christi *de genimine vitis*, subdit ; *quæ certe vinum, non aquam producit.*

III. probatur. Sub specie panis, & vini continetur Christi Corpus, & Sanguis; sed

ſed hoc ſufficit ad validam Euchariſtiæ conſecrationem: ergo &c. Major eſt doctrina Concilii Tridentini ſeſſ. 13. cap. 3. docentis: *Semper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri Corpus, verumque ejus ſanguinem ſub panis, & vini ſpecie.... exiſtere.*

IV. probatur, quod hæc mixtio non ſit de præcepto divino; tum quia nec in Scripturis, nec in Patribus hoc præceptum a Chriſto datum legitur; tum etiam, quia legitur tantum tanquam ab Eccleſia impoſitum; unde Tridentinum, ut ſupra retulimus, habet: *Monet S. Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miſceant.*

Objiciunt I. Nullæ rationes adducuntur, quæ efficaciter probent neceſſitatem aquæ in ſacrificio: ergo aqua non eſt neceſſaria. II. Non habemus exemplum Chriſti, quod in Euchariſtiæ inſtitutione aquam cum vino miſcuerit: ergo non eſt de fide tenendum, quod aqua ſit neceſſaria ad Sacrificii perfectionem. III. Non eſt de fide, quod ſit præceptum eccleſiaſticum, ut aqua vino miſceatur: ergo mixtio hæc nec etiam eſt de neceſſitate præcepti eccleſiaſtici. IV. Iſaiæ I. prohibetur aquæ mixtio cum vino; dicitur enim verſ. 22. *Vinum tuum mixtum eſt aqua;* quod damnatur. V. Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. docet: *Chriſtus Dominus, non aquam, ſed vinum poſt reſurrectionem bibit, ut radicitus evelleret perniciosam quandam hæreſim eorum, qui aqua in myſteriis utuntur.* VI. Cyprianus in Epiſt. ad Cæcilium docet eodem modo eſſe neceſſariam aquam, quo neceſſarium eſt vinum; ſed vinum eſt neceſſarium neceſſitate Sacramenti: ergo pariter aqua. Probatur major ex verbis ejuſdem, dicentis: *Sic autem in ſanctificando Calice Domini offerri aqua ſola non poſſet, quomodo nec vinum ſolum poteſt.* VII. Idem Cyprianus docet, ita eſſe neceſſariam commixtionem aquæ cum vino, quomodo eſt neceſſaria commixtio aquæ cum farina, ut fiat panis; hæc ſunt ejus verba: *Sic vero Calix Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi utrumque ſibi miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage ſolidatum.* VIII. Idem Cyprianus 1. docuit Chriſtum miſcuiſſe aquam cum vino; 2. Calicem non eſſe ſolam aquam, aut vinum ſolum; 3. Comparat Calicem cum vino & aqua pani ex multis granis confecto. Quæ omnia denotant, mixtionem hanc eſſe neceſſariam de neceſſitate Sacramenti. IX. Bernardus Epiſtol. 69. liberum, aſſerit, eſſe, aquam cum vino miſcere, vel non miſcere, his verbis: *Ajunt, neſcio quem alium aliud ſenſiſſe Scriptorem, non poſſe videlicet abſque tribus, id eſt pane, vino, & aqua, hoc ſacrificium eſſe; ita ut ſi quodlibet horum deeſſe contigerit, reliqua non ſanctificentur. Sed de hujuſmodi unuſquiſque in in ſuo ſenſu abundet.* X. Multa Concilia docent, aquæ mixtionem eſſe neceſſariam ex præcepto divino; & probatur. Concilium enim Carthagin. III. cap. 24. ait, *id offerendum, quod Dominus tradidit.* Concilium Aurelianenſe IV. can. 4. ait: *Vinum eſſe offerendum aqua mixtum, quia Sacrilegum judicatur aliud offerri, quam quod in mandatis ſacratiſſimis Salvator inſtituit.* Concil. Trull. ait, hunc ordinem eſſe *ab Apoſtolis traditum.* Hic igitur maxime locum habet effatum S. Auguſtini lib. 2. de Baptiſmo cap. 7. & lib. 4. cap. 24. *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec in Concilio inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt; nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur. Apoſtoli autem*, ut loquitur Tertullianus, *a Chriſto acceperunt, ſicut Chriſtus a Deo.*

Reſpondemus ad I. negando antecedens; & negationis hujuſce rationes afferuntur plures; quarum prima eſt, quia eſt traditio apoſtolica, quod Chriſtus ſic fecerit; ſecunda, quia exprimuntur ſanguis, & aqua, quæ ex Chriſti latere effluxerunt; tertia, quia exprimitur unio populi fidelis cum Chriſto capite; ut docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 7. *Monet deinde Sancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in Calice offerendo miſceant, tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum etiam, quia e latere ejus aqua ſimul cum ſanguine exierit; quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypſi Joannis populi dicantur; ipſius populi fidelis cum*

ca-

capite Christo unio repræsentatur.

Ad II. negatur pariter antecedens; & ratio est, quia exemplum Christi habemus, si non ex Scripturis, saltem ex traditione; unde Cyprianus in citata Epist. ad Cæcilium dicit; *Sic autem in sanctificando Calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest*.

Ad III. dicimus, ad fidem non pertinere, nec necessitatem aquæ, nec ejusdem mixtionem cum vino. Ad fidem tantum spectat, quod definitur in Concilio Tridentino can. 9. scil. anathema dicitur iis, qui negant aquam vino in Calice offerendo esse miscendam, eo quod sit contra Christi institutionem. Ad quæ subdit Tournely citato loco. „ Neque obstat quod „ idem Concilium eadem sess. cap. 7. „ dicat *præceptum esse ab Ecclesia Sacer-* „ *dotibus, ut aquam misceant, atque cre-* „ *di Christum Dominum ita fecisse*. Nam- „ que 1. ea tantum pro definitis de fide „ a Concilio Tridentino habenda sunt, „ quæ sunt canonibus expressa, & san- „ cita, non quæ in capitibus præmittun- „ tur ad Canonum subsequentium in- „ telligentiam, & probationem. 2. „ Quia dicere quis posset, Concilium „ ita præceptum Ecclesiæ designasse, „ ut tamen divinum noluerit exclude- „ re; imo ecclesiasticum expressisse, „ tanquam executionem divini. 3. Quia „ solemne fuit Patribus Tridentinis, „ nullam Scholæ Catholicæ opinionem „ configere; at non desunt, qui mixtio- „ nem aquæ jure, & præcepto divino, „ necessariam esse, contendunt; Ver- „ bum enim *creditur*, quo utitur Con- „ cilium, non pro fide supernaturali, „ & theologica hic usurpatur, quasi „ vellet esse de fide, Christum vino „ aquam miscuisse, sed propria tantum „ credulitate, quæ, inquit Isambertus, „ de Sacramento Eucharistiæ loquens, „ ad quæst. 74. disp. 4. art. 7. *in gradu* „ *certitudinis est inferior fide catholica*. „ Unde S. Thom. hic quæst. 74. art. 6. „ ait *probabiliter credi &c*. Etsi igitur „ temeritatis notam non effugeret, qui „ diceret, Christum non miscuisse „ aquam vino in Calice Eucharistico, „ non idcirco tamen hæreticus esset: „ erraret quidem ille, sed non errore „ contra veritatem revelatam, ac fide „ supernaturali certam, & definitam. „

Ad IV. dicitur quod Isaias exprobrabat Judæis admixtionem aquæ; quam faciebant in fraudem ementium vinum; sicque Isaiæ verba in alium tendunt scopum, quam in nostrum.

Ad V. Chrysostomus damnat Aquarios hæreticos, qui solam adhibebant aquā, non autem Catholicos, qui aquam cum vino mixtam offerebant; sicque eum Concilium Trullanum can. 32. interpretatur: *Ipse enim suæ Ecclesiæ, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quando incruentum peragi sacrificium oportet*.

Ad VI. Cyprianus dicit, esse necessariam aquam, ejusque admixtionem cum vino, sed non dicit esse necessariam eodem modo, & eadem necessitate, qua necessarium est vinum: unde stat, quod vinum sit necessarium necessitate præcepti divini, & necessitate Sacramenti, aqua vero sit necessaria tantum necessitate præcepti ecclesiastici.

Ad VII. Hæc reponit Jueninus in Commentario art. 3. §. 1. „ Calix Domi- „ ni, tum secundum id, quod significat, „ non est autem vinum solum, aut aqua „ sola; quemadmodum enim corpus „ mysticum per farinam, quæ aqua de- „ libuta non sit, non exhibetur, ita nec „ per solum vinum. Ut corpus mysti- „ cum per farinam repræsentetur, ne- „ cesse est, ut frumenti grana sub una „ superficie contineantur, ac sibi invi- „ cem coadunentur, quod sane sine „ aqua fieri non potest: ita etiam nisi „ sub una Calicis superficie, Christus, „ & Ecclesia contineantur, Calix non „ erit perfectus perfectione significatio- „ nis, quamvis perfectus sit ratione rei, „ quam realiter continet. Audiendus „ est ipse Cyprianus, quæ enim verbis, „ de quibus agitur, subjicit, mentem „ illius non obscure aperiunt, *Quo ipso* „ *Sacramento* (granorum nempe per „ aquam sub una superficie conjunctio- „ ne) *populus noster ostenditur adunatus*, „ *ut quemadmodum grana multa in unum* „ *conjuncta, & commolita, & commixta*, „ *panem unum faciunt, sic in Christo, qui* „ *est panis cælestis, unum sciamus esse* „ *corpus, cui conjunctus sit noster nume-* „ *rus, & adunatus*.

Ad VIII. dicitur, quod Cyprianus intelligendus est de præcepto, quod refertur ad vinum, non vero de præcepto, quod referatur ad aquam; & hoc patet

tet manifeſte, quia inſtitutum ſuum hoc erat, ut probaret neceſſitatem vini, non vero ut probaret neceſſitatem aquæ. Inſuper idem Cyprianus in comparatione illa attendebat ad ſignificationem myſticæ unionis populi cum Chriſto, non vero ad ſignificationem validæ conſecrationis. Denique ſignificatio illa myſtica non eſt eſſentialis Euchariſtiæ; adeoque quando Cyprianus dicit, Sacramentum perfici, verum & plenum eſſe, ſi adſit talis ſignificatio, intelligendus eſt de perfectione accidentali, & integrali, non vero eſſentiali.

Ad IX. Apud S. Bernardum quæſtio agitabatur de Sacerdote, qui omiſerat fundere vinum in Calice, & ut ſuam negligentiam ſuppleret, fuderat deinde vinum ſuper particulam hoſtiæ conſecratæ, abſque ulla peculiari vini conſecratione; circa quam quæſtionem aliqui dicebant, nec panem in eo caſu eſſe conſecratum, quod refutabat Bernardus; & ratio ipſius erat, quia panis conſecratur prius quam vinum, adeoque conſecratio unius ab alterius conſecratione pendere non debet. En ejus verba: *Non nego panem, & vinum, aqua quidem mixtum, ſimul debere apponi; quin potius aſſero, haud aliter debere fieri: ſed aliud eſt culpare negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud inquam, eſt, quod cauſatur non bene quidpiam fieri, & aliud, quod mentimur nec fieri.*

Ad X. dicitur, quod Concilium Carthaginenſe non intelligit præceptum per verbum illud *tradidit*, ſed traditionem; hoc eſt, oblationem. Concilium Aurelianenſe verbum *mandatum* refert ad panem, & vinum, non vero ad eorundem mixtionem. Concilium Trullanum intelligi debet de Apoſtolorum traditione, non vero de Chriſti mandato. Denique ad Auguſtinum dicimus, quod ipſe in hoc ſenſu dicit, mixtionem aquæ in Calice eſſe juris, ſeu inſtitutionis divinæ, quia Chriſtus hoc ipſum exemplo ſuo docuit, non vero expreſſa lege præcepit.

Pro ultima tandem Diſſertationis parte, in qua quæritur, quomodo aqua in Chriſti ſanguinem tranſmutetur?

Primo ſupponimus, circa finem ſeculi 12. Theologos circa hoc fuiſſe in Galliis diviſos; quibuſdam quidem ſentientibus, aquam revera mutari in Chriſti ſanguinem; aliis vero cenſentibus, aquam tranſubſtantiari in liquorem illum, qui ex aperto Chriſti mortui latere demanavit; aliis tandem, & non paucis, contendentibus, aquam in propria ſpecie ac natura remanere, etiam conſecratione peracta. At anno 1188. Gaufredus, Monachus S. Bernardi, hac de re Epiſtolam ſcripſit Epiſcopo Cardinali Albanenſi, qui erat tunc temporis Papæ Vicarius, & in ea, his verbis quæſtionem deſcribit, & opinantium Theologorum ſententias affert: *Ad partes Galliæ reverſus cum veſtra benedictione, novam, & mihi hactenus inauditam ventilari inter aliquos reperi quæſtionem de ſubſtantia aquæ, quæ vino mixta in Calice ſimiliter offertur, & an ipſa ſimiliter cum eodem vino in ſanguinem Domini convertatur.... Nec mediocris eſt inter modernos Theologos ſuper eadem quæſtione diſſenſio, negantibus aliis, aliis affirmantibus, totius liquoris mixti, ſicut panis, qui ex ſimilia, & aqua ſimiliter conficitur, unam fieri tranſubſtantiationem.* Quam reſponſionem Cardinalis Albanenſis Monacho Gaufredo dederit, nullus ex illius ævi Scriptoribus refert; Baronius tamen ad annum 1188. reſcripſiſſe putat, tenendum eſſe, quod ſemper credidit, & cuſtodivit S. Romana Eccleſia; nimirum, aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti.

At altera inſurrexit poſtmodum difficultas; an ſcilicet aqua vino in Calice mixta immediate tranſubſtantietur in Chriſti ſanguinem, an vero mediate; quod ſcilicet prius aqua convertatur in vinum, & poſtea vinum in ſanguinem? Hæc ſecunda opinio tribuitur a Thomiſtis S. Thomæ 3. part. quæſt. 75. art. 8 Attamen cæteri fere omnes Theologi volunt, aquam immediate tranſubſtantiari in Chriſti ſanguinem; proinde.

Dicimus III. aquam in Calice vino mixtam tranſubſtantiari in Chriſti ſanguinem; modum autem, quo tranſubſtantietur, non eſſe de fide; probabilius vero habendum, quod aqua immediate in Chriſti ſanguinem convertatur. Tres habet partes Concluſio.

I. Concluſionis pars probatur ex Patribus illis, quos Gaufredus in Epiſtola ad

ad Cardinalem Albanensem laudavit. Cyprianus Epist. 63. *Calix Domini non est aqua solum, vel vinum solum, nisi utrumque misceatur ... non potest vero nobis ignosci, qui nunc a Domino instructi sumus, ut Calicem Domini cum vino mixtum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus.* Hieronymus in cap. 14. Marc. *Format sanguinem suum in Calice, vino, & aqua mixtis, ut alio purgemur a vitiis, & culpis, alio redimamur a pœnis.* Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 3. *Sermone Christi hoc conficitur Sacramentum, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit Corpus Christi, & vinum cum aqua in Calice mixtum fit sanguis, consecratione verbi cœlestis.* Hoc ex Augustino effatum idem Gaufredus recitat; *Unde & aqua mittitur in Calicem, & fit sanguis consecratione verbi cœlestis.* Paschasius lib. de Corpore, & Sanguine Domini, hæc habet: *Aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed vertitur in sanguinem.* Hildebertus Cenomanesis in Bibliotheca Patrum tom. 6. *Aqua in sanguinem vertitur, ut populus, qui per aquam figuratur, in melius se mutatum intelligat.* Algerius, qui xi. Seculo scripsit, sic loquitur: *Sed licet in mensa Domini tria constituantur munera, sunt tamen duo, per quæ sacrificatur; est aqua mixta prius vino, sed quando sacratur, nonnisi sanguis erit; quo anima intus alatur.* S. Thomas, qui xiii. Seculo floruit, hæc habet: *Quidam dixerunt, quod aqua adjuncta vino per se manet, vino converso in sanguinem: sed hæc opinio stare non potest.*

II. Conclusionis pars probatur etiam testimonio Innocentii III. testificantis, hanc controversiam esse inter Theologos; attamen Ecclesiam neutram reprobasse, nec approbasse, sicut nec ipse approbabat, nec reprobabat; & refertur in cap. cum *Martha*, de Celebratione Missarum. Verba ipsius sunt: *Quæsivisti, utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur. Super hoc autem opiniones apud Scholasticos variantur: aliquibus enim videtur, quod cum de de latere Christi duo præcipue fluxerint Sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua; in illa duo vinum, & aqua, quæ commiscentur in Calice, divina virtute mutantur: alii vero tenent, quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa:* Cæterum post Innocentii III. tempora nulla legitur de hoc definitio, nec Concilii, nec Romani Pontificis: Si ergo nec Romanus Pontifex, nec Concilium aliquod definivit, restat, ut de fide esse nemo arbitretur.

III. Conclusionis pars I. probatur. Patres asserunt, aquam converti in Christi sanguinem; sed hujusce assertionis tutior, & propria intelligentia est, quod convertatur immediate; aliter dixissent, quod converteretur in vinum, & vinum deinde in sanguinem: ergo vere, ex intelligentia Patrum, aqua vino in Calice mixta, immediate transubstantiatur in Christi sanguinem.

II. probatur. Si Scholasticis xiii. Seculi notum fuisset, quod aqua prius vertetur in vinum, nullus ex iis negasset, quod verteretur in sanguinem Christi; omnes enim conveniebant, quod vinum in sanguinem Christi mutaretur; ergo si aliqui ex illis negabant, aquam converti in sanguinem, intelligebant de conversione immediata, non vero de mediata.

III. probatur. Multa experimenta recentiores Philosophi adducunt, quibus ad oculum ostenditur, quod aqua vino permixta a vino separetur: ergo signum est, quod aqua in vinum non convertitur: ergo si in vinum non convertitur, & transubstantiatur in sanguinem Christi, transubstantiari non potest, nisi immediate.

Obstant I. Eucharistiæ materia est tantum vinum de vite, & non est aqua: ergo aqua per consecrationem in Christi sanguinem non convertitur. Antecedens est doctrina Eugenii IV. in decreto pro Armenis. II. Illa materia transubstantiatur, cujus species remanent post consecrationem; sed remanent tantum species panis, & vini: ergo vinũ, & non aqua est, materia Eucharistiæ: ergo tantum panis, & vinum, & non aqua, in Christi Corpus, & sanguinem convertuntur; minor est doctrina Concilii Tridentini dicentis sess. 13. can. 2. *Manentibus dumtaxat speciebus panis, & vini.* III. Concilium Florentinum jubet, quod aqua in modicissima quantitate in Calice ponatur; sed hoc non aliunde, quã quia supponit aquã non immediate converti in vinum: ergo &c. IV. Innocentius III. refert fundamentum illo-

illorum, qui dicebant, aquam converti in Chriſti ſanguinem, & dicit eſſe illud, quod aqua in vinum tranſiret mixta vino, & hanc opinionem aſſerit eſſe probabiliorem: ergo ex Innocentio III. aqua prius convertitur in vinum, & deinde in Chriſti ſanguinem. V. Ex aqua mixta vino in Calice conſecrato, vel extrahi poteſt aqua vel non poteſt? Si non poteſt: ergo ſignum eſt, quod aqua jam verſa eſt in vinum. Si poteſt: ergo aqua illa non eſt conſecrata. VI. Dominicani, & Carmelitę, ante quam Miſſam exordiantur, miſcent aquam cum vino; ſed hoc non ob aliam rationem, niſi quia, ut dent tempus, quo aqua convertatur in vinum: ergo vere ex mente horum aqua prius vertitur in vinum, & deinde in ſanguinem Chriſti.

Reſpondemus ad I. Nos non dicere, quod aqua ſola ſit Calicis materia, ut ſupponit argumentum, ſed tantum aſſerere, quod aqua ſit materia ex *qua*, ſi vino admiſceatur; unde nihil contra nos ex Eugenii decreto inferri poteſt.

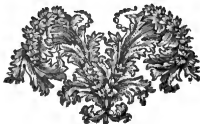
Ad II. Mentem Concilii Tridentini fuiſſe contra Lutheranos definire, quod non remaneat, nec panis, nec vinum, poſt conſecrationem; & nomine vini intelligit etiam aquam vino mixtam.

Ad III. dicitur, myſterium eſſe, quod vinum ſuperet aquam, quia exhibet, & ſignificat Chriſtum caput noſtrum, cui nos tanquam membra in ſacrificio copulamur.

Ad IV. Innocentius III. refert fundamentum illorum non aſſertive, ſed hiſtorice; ac proinde nullum robur contrariæ ſententiæ addit.

Ad V. dicitur, quod ſub illis ſpeciebus aquæ extractæ remanet Chriſti ſanguis; ſed ex hoc deduci minime poteſt, quod aqua ſola, vino ſcilicet non mixta, conſecrari valeat; & ratio eſt, quia aqua ſola non eſt materia Euchariſtiæ ex Chriſti inſtitutione.

Ad VI. hæc reponit Jueninus in Commentario Diſſ. 4. de Euchariſtiæ Sac. quæſt. 3. §. 3. „ Dominicanorum „ praxim non niti eo phyſicorum prin„ cipio, quod Adverſarii ſupponunt; „ ſed nonnullis Liturgiis, quibus præ„ ſcribitur, quod id totum, quod in Sacri„ ficio debet offerri, ante ipſummet „ ſacrificium præparetur. Illud philo„ ſophicum dogma, quod Calici aqua „ permiſceri debeat, multo ante quam „ conſacretur, ut vinum interea illam „ in ſeipſum mutare poſſit, nunquam „ venit in mentem Græcorum, qui ju„ xta Baſilii, & Chryſoſtomi Liturgias, „ oblata præparant, & aquam Calici „ infundunt, ante quam miſſa incipiat. „ Addendum eſt, miſſalis Romani Ru„ bricis injungi Sacerdotibus, ut im„ mediate ante conſecrationem vinum „ aqua temperent, ſi ſtatuto tempore, „ ideſt ante offertorium, temperatum „ non fuiſſe animadverterint; velim „ Adverſarii dicant, an eo tempore, „ veluti puncto, ſatis ſit, ut vinum per „ vim ſibi intrinſecam aquam in ſub„ ſtantiam ſuam immutet?

DISSERTATIO CCCCVIII.

De inadæquata Eucharistiæ materia, quæ est vinum. An vinum debeat esse vitigineum? An valeat Consecratio, si fiat in agresta, vel in botro? An sit valida, si fiat in musto, vel in aceto?

Icimus I. Materiam inadæquatã Eucharistiæ debere esse vinum vitigineum.

I. Probatur ex Script. Matthei 26. *Non bibam amodo ex genimine vitis*: Marci 14. *Amen dico vobis, quiajam non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam novum in Regno Dei*. Lucæ 22. *Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnumDei veniat.*

II. probatur. Solum vinum de vite proprie, & simpliciter dicitur vinum, sicut solum oleum de oliva proprie & & simpliciter vocatur oleum: ergo si de fide est, quod Christus consecravit vinum, de fide pariter debet esse, quod Christus consecravit vinum vitigineum: ergo si Christus consecravit vinum vitigineum, materia inadæquata Eucharistiæ est solum vinum vitigineum. Unde Bernardus, ad hoc exprimendum, in Sermone de Cœna Domini scripsit: „ Etenim ne huma- „ na infirmitas esum carnis, & potum „ sanguinis, in sumptione horreret, „ Christus velari, & palliari illa duo vo- „ luit speciebus panis, & vini, quæ in- „ ter humani generis victualia quodam- „ modo tenent principatum. „

III. probatur, quia ita definitum legitur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III., & refertur in capite *firmiter*, de summa Trinitate fide Catholica; in Concilio Florentino sub Eugenio IV. in literis unionis; in Concilio Altisiodorensi IV. cap. 4. & in aliis.

IV. probatur ex antiquo, & perpetuo Ecclesiæ usu, quæ semper adhibuit vinum vitigineum in sacrificio Missæ; qui quidem mos ubique gentium in omnibus Catholicis Ecclesiis invaluit.

Dicimus II. nullam esse consecrationem, si fiat in agresta, vel in botro.

I. Conclusionis pars I. probatur. Agresta distat specie a vino, non minus quam sanguis a carne: ergo non est materia apta consecrationis. Probatur antecedens; quia agresta diversas habet a vino qualitates; hoc enim est digestum, illa vero indigesta; hoc odoriferum continet liquorem, illa penitus nullum; hoc habet virtutem calefaciendi, illa vero refrigerandi.

II. probatur. Agresta nondum habet vini speciem, sed tantum est in via ad illud: unde sicut confici non potest Corpus Christi ex pasta, vel ex massa, ita nec sanguis Christi ex agresta. Et ita docet S. Thomas 3. part. quæst. 74. art. 5. quem sequuntur, post Suarez disput. 45. sect. 1. & Cardinalem de Lugo disput. 4. num. 8. omnes Theologi.

II. Conclusionis pars de botro, probatur I. quia botrum non est aptum, ut bibatur, sed ut manducetur; nos enim dicimus, manducare uvam, & non bibere; liquor autem, qui est materia inadæquata Eucharistiæ, debet esse aptus, ut bibatur; Unde sicut materia conficiendi corpus est simpliciter res manducabilis, ita materia conficiendi sanguinem debet esse simpliciter res potabilis.

II. probatur, quia mustum, quod continetur in uva, non potest sufficienter designari per pronomen *hic*, quando di-

dicitur *hic eſt ſanguis &c.* ergo non eſt materia ſufficiens conſecrationis, quæ requirit rem præſentem, & deſignabilem per pronomen *Hoc*, vel *Hic*; & ita docet S. Tomas citato loco art. 5. ad 3.

Ex his colligimus I. omne vinum vitis, ſive album, ſive nigrum, eſſe ſufficientem materiam conſecrationis ſanguinis; &ratio eſt, quia quodlibet ex his eſt ſimpliciter, & abſque addito vinum. II. quod nec urgente neceſſitate poteſt fieri conſecratio in alio vino, quam vitis; ſcilicet pomorum, granatorum, morornm &c. ratio eſt, quia Chriſtus dixit abſolute de genimine vitis; ſic pariter tenet S. Thomas art. 5. ad. 2. III. neque vinum coctum eſſe materiam aptam conſecrationis ſanguinis; & ratio eſt, quia non eſt vere vinum; per coctionem enim in aliam tranſivit materiam; quicquid alii dixerint, quos refert Gloſſa in capite *ficut 2. de conſecratione, diſt. 2. verbo Calix*.

Dicimus III. Conſecrationem eſſe validam, ſi fiat in muſto; eſſe vero invalidam, ſi fiat in aceto.

I. Concluſionis pars I. probatur ex Romanis Pontificibus. Innocentius III. lib. 4. de ſacrificio Miſſæ cap. 30. *Licet diligenti ſtudio optimum vinum ſit quærendum, ut ſacrificium offeratur, vitium tamen vini non maculat munditiam Sacramenti; quocirca ſive vinum novum, quod dicitur muſtum, ſive vinum acidum, quod appellatur acetum, in ſacrificium offerantur; Sacramentum conficitur, & divinitus conſecratur.* Julius Papa epiſt. ad Epiſcopos Ægypti hoc ipſum decrevit, prout refert Concilium Bracharenſe III. quod mox afferemus.

II. probatur ex Conciliis: Concilium Bracharenſe III. cap. 1. *Nam quod de expreſſo botro, ideſt, de uvarum granis populus communicatur, valde eſt omnino confuſum: ſed ſi neceſſe ſit, botrus in Calice comprimatur, & aqua miſceatur, quia juxta canonem, calix dominicus vino, & aqua permixtus debet offerri &c.*

III. probatur: quia muſtum eſt vinum ſubſtantialiter; habet enim rationem potus, eſt præſens conſecranti, & a multis bibitur ut vinum; unde Actorum 2. pro vino accipitur; dicitur enim: *muſto pleni ſunt iſti*. Denique apud Leandrum de Sanctiſſimo Sacramento tract. 7. de Sacramento Euchariſtiæ quæſt. 32. refertur, quod in quibuſdam Eccleſiis ſit conſuetudo, ut in die transfigurationis Domini, 6. Auguſti, conſecretur muſtum ex uvis recenter expreſſum.

II. Concluſionis pars I. probatur rationibus hiſce I. quia non habet rationem potus. II. quia ſpecie differt a vino, ut conſtat ex diverſis utriuſque qualitatibus. III. quia non eſt vere vinum, ſed potius vinum corruptum; unde Ariſtotiles 8. metaphyſices cap. 5. vinum, & acetum corpori vivo, & mortuo comparavit.

Ex his colligimus I. quod aqua infuſa in acinis ſeu in racemis expreſſis, quæ dicitur *vinaccia*, non eſt materia ſufficiens conſecrationis: ratio eſt, quia proprie non eſt vinum, ſed aqua; ſecus tamen eſſet, ſi magnæ copiæ meri vini parva quantitas aquę admiſceretur, ut fieret perfecta concoctio; quia tunc illud vinum non amitteret ſuam ſpeciē, ſed potius illa aqua tranſmutaretur vulgo in vinum. II. quod vinum incluſum in pane non eſt materia ſufficiens conſecrationis; tum quia non eſt materia potabilis; tum quia non poteſt deſignari per pronomen *hic*. III. quod vinum congelatum valide conſecratur, at illicite; tum quia vinum congelatum eſt eſſentialiter vinum, ſicut oleum congelatum eſt eſſentialiter oleum. Conſuetudo autem Eccleſiæ facit, ut non debeat conſecrari vinum congelatnm, & ſi quis conſecraret, peccaret; ita Suarez apud Leandrum citatum; at ſi congelatio ſolvatur, licite etiam conſecrabitur; huic enim doctrinæ conſuetudo Eccleſiæ non obſtat, & qualitas contraria congelationis jam tollitur.

Objiciunt I. Ut probetur, ſolum vinum de vite eſſe materiam inadæquatam Euchariſtiæ, deſumitur ratio ab effectu ejus, qui eſt lætitia; Unde pſalm. 103. dicitur: *vinum lætificat cor hominis*; ſed hoc convenit cuicunque vino, etiam ex vite non expreſſo: ergo &c. Minor probatur. Convenit cuicunque vino, quod inebriare poteſt; ebrietas enim principium ducit a lætitia. II. Vinum rubrum videtur convenientius ratione coloris, quem ſimiliorem habet cum ſanguine: ergo vinum rubrum eſt aptior materia inadæ-

dæquata, quam vinunm album. III. In aliquibus regionibus frigidioribus mustum debet esse necessario coctum, ut vinum fiat: ergo vinum coctum est materia sufficiens consecrationis sanguinis. IV. Multi sunt Theologi, qui docent, vinum acidum esse materiam sufficientem consecrationis sanguinis: ergo pariter hoc dicendum est de aceto. V. Aqua congelata non est materia sufficiens ad Sacramentum Baptismi: ergo neque vinum congelatum est materia sufficiens ad Sacramentum Eucharistiæ. VI. Vinum congelatum non est potabile; sed vinum, quod est materia sufficiens Eucharistiæ, debet esse potabile: ergo vinum congelatum non est materia sufficiens Eucharistiæ.

Respondemus ad I. quod quanvis vinum expressum ex alia materia possit lætificare, & inebriare hominem, nos tamen non ex hac sola ratione deducimus, & probamus, vinum ex vite esse materiam sufficientem consecratinis sanguinis; sed ob alias rationes, quas in præcedentibus adduximus; aliter si valeret hic arguendi modus, etiam dici posset; quod hæc materia debet esse potabilis, & etiam lac, & alii liquores sunt potabiles; & nihilominus nemo dixit, nec bene dicere potest, quod sint materia sufficiens hujus Sacramenti. Convenientia enim in uno non inducit convenientiam in omnibus, quæ sane verificari debet, ut paritas habeat locum.

Ad II. dato, quod sit convenientius, propter rationem adductam, ut etiam putavit Vasquez, non tamen est convenientius in omnibus; quia ratione munditiei convenientius est vinum album, ut voluerunt Joannes de Dicastillo, & Bartholomæus ab Angelo. Cæterum aliud est esse convenientius, aliud esse sufficiens, & solū sufficiens.

Ad III. dicitur, quod nos non loquimur de vino illo cocto, quod fit in aliquibus regionibus frigidioribus, sed de illo, quod per coctionem in aliam transit materiam, & quod proinde non dicitur vinum; sicuti dicitur illud, quod in frigidioribus regionibus igni admovetur, ut perfectum vinum fiat.

Ad IV. Theologi illi loquuntur de illo vino, quod incipit acescere, & nondum vini formam substantialem amisit; & nihilominus omnes docent, quod peccaret, qui absque necessitate in illo consecraret; & aliquando etiam mortaliter, ratione dubii, vel irreverentiæ; ita S. Thomas quæst. 74. artic. 5. ad 2. cujusmodi sane non est acetum, quod jam vini formam amisit.

Ad V. negatur paritas; & disparitas est, quod aqua in Baptismo debet abluere, quod non verificatur de aqua congelata; vinum vero congelatum, quod incipit liquefieri, ut nos diximus, est potabile, quod sufficit ad materiam sufficientem Sacramenti eucharistici.

Ad VI. dicitur, quod vinum congelatum, quod non incipit liquefieri, secundum suam naturam est in statu potabili, licet difficilius potetur, lambendo scil. vel suggendo, ut asserunt Palaus tract. 21. punct. 4. num. 8. & alii. Attamen putamus, in vino congelato consecrare esse peccatum; & quidem grave, propter consuetudinem Ecclesiæ, quæ congelatum vinum nunquam consecravit; ut testantur Suarez, & alii Theologi contra Vasquez, & Hurtado.

DIS-

DISSERTATIO CCCCIX.

De forma Sacramenti Eucharistiæ. An Christus instituerit formam pro Eucharistiæ consecratione? An hæc forma consistat in verbis? Et in quibus verbis?

Ntequam ad quæsita, quæ in Dissertationis titulo proponuntur, deveniamus, congrum ducimus, Hæreticorum errores contra Eucharistiæ formã afferre; & deinde Scholasticorum opiniones enarrare, ut nostræ consuetæ methodo respondeamus.

Primo, Manichæi vinum non consecrabant, quod in Sacramento non adhiberent, ut suo loco dictum est; panem verum eucharisticum nec pariter consecrabant, quia putabant hunc apud seipsos nasci, ac proinde consecrari non oportere. Refert S. Augustinus lib. 20. contra Faustum cap. 13.

Secundo, Græci Schysmatici, inter quos est Marcus Ephesinus in lib. de verbis consecrationis; est & pariter Nicolaus Cabasilas in explicatione Liturgiæ, cap. 29. & 30. est pariter Jeremias, Patriarcha Constantinopolitanus, in censura ad Augustanam Confessionem capit. 10. sunt & alii, quos nominat Arcudius lib. 3. concordiæ cap. 26. qui volunt, primo, quod eadem numero Christi verba *Hoc est &c. Hic est &c.* Semel ab ipso prolata, virtute nihilominus perseverent, ac vere operentur; secundo, quod Sacerdotes, quando consecrant, ea verba tantum narrative recitent, & historice, non vero significative, & effective; tertio, quod verba, quibus Christus Dominus consecravit, vim suam tantum consequantur, quando Sacerdos preces fundit, & verbis hisce conficit Sacramentum. Refert Bellarminus lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 12.

Tertio, Novatores posteriorum temporum verba consecrationis, tanquam quid magicum, omnino rejiciunt; ut est Bucerus, qui in cap. 26. Matthei scribit: *non esse necessarium, ut recitentur verba, & quod nulla Scriptura id doceat, & Dominus jusserit panem frangere, & manducare, non vero quod super panem diceretur: Hoc est corpus meum &c.* Calvinus vero fatetur, consecrationis verba proferri debere a Sacerdote, sed per modum concionis, & instructionis; scilicet ad excitandam populi fidem, non vero ad consecrationem peragendam. Lutherus denique vult, non modo evangelicis verbis, sed etiam tota & integra Liturgia opus esse ad dona consecranda; quod scribit in libro de abroganda missa privata, & in formula missæ pro Ecclesia Wittembergensi. Hoc idē docet Kemnitius, ut asserit Bellarminus; Carnieriũ vero, Albertinum, & Dallæum in hoc fuisse incertos, & inconstantes, narrat Tournely.

Ad Scholasticos modo devenientes, Primo scribimus illos, qui arbitrati sunt, Christum, interna, & occulta benedictione, sine ullis verbis, per potestatem excellentiæ, verbis non alligatam, consecrasse; nihilominus formam præscripsisse, qua posteri consecrare deberent. Hæc opinio tribuitur Innocentio III. scribenti, antequam Pontifex esset, lib. 4. mysteriorum Missæ cap. 6. ubi ait: *Dici potest, quod Christus virtute divina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse namque per se virtute propria benedixit, nos autem ex illa virtute, quam indidit verbis.* Durandus

Mi-

Nimatensis lib. 4. de divinis officiis cap. 41. num. 15. hoc ipsum asseruit.

Secundo, Catharinus voluit, Christum non verbis, sed arcana benedictione consecrasse; formam tamen nobis praescripsisse, qua consecrare deberemus; & verba illa, in quibus forma consistit, quanvis a Sacerdotibus historice tantum, ac narrative proferantur, non significative, & effective, necessaria tamen esse propter mandatum Christi; & denique consecrationem non tantum verbis perfici, sed etiam precibus, quae antecedunt apud Latinos, & sequuntur apud Graecos, verba Christi. Hanc Catharini opinionem sequutus est Salmeron tom. 9. tract. 13. qui simul cum Catharino hujusce opinionis antesignanos laudant Franciscum Mayronis, Gabrielem Biel, Godefridum Pictaviensem, Titelmannum, & antehos Rupertum, Anselmum, Odonem Cameraceosem, ad quos tempore Berengarii accessit Abbaulus lib. de fractione Corporis Christi, ut refert Mabillonius tom. 3. Analectorum.

Tertio, Christophorus a Capit-fontium, Ordinis Minorum Generalis, & Archiepiscopus Caesariensis, eandem Catharini opinionem docuit, sed hac sola diversitate, quod hic voluit, quod Christus consecravit, non tantum interna, sed etiam externa benedictione, seu sacerdotali ministerio; Catharinus vero sola potestate excellentiae, & occulta benedictione.

Quarto, aliqui voluerunt, Christum verbis quidem consecrasse, non sola interna benedictione; sed verba illa esse nobis incognita, & occulta.

Quinto, S. Thomae tempore fuerunt aliqui dicentes, Christum bis pronunciasse verba illa: *Hoc est corpus meum*; primo quidem secrete ad consecrandum; secundo manifeste ad instruendum. Et hoc testatur S. Doctor 3. part. quaest. 68. art. 1. ad 1. *Sed hoc stare non potest, quia Sacerdos consecrat proferens haec verba, non ut a Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolata. Et ideo alii dixerunt*, addit Angelicus Doctor, *quod Evangelistae non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestae; unde intelligendum est, ordinem rei gestae sic exprimi posse*. „ Accipiens panem „ benedixit, dicens, *Hoc est corpus me-* „ *um*, & inde fregit, & dedit Discipulis „ suis. „ *Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Evangelii non mutatis: nam hoc participium, dicens, co comitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea, quae praecedunt ..... ut sit sensus*. „ Dum benediceret, frao- „ geret, & daret Discipulis suis, haec „ verba dixit, *Accipite &c.* „

Sexto, discordant pariter Theologi circa verba singula, quae ad substantiam consecrationis, & praecipue Calicis, necessaria sunt. Etenim S. Thomas 3. part. quaest. 68. art. docet, ad formam consecrationis Calicis pertinere omnia haec verba: *Hic est Calix sanguinis mei, novi, & aeterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effunditur in remissionem peccatorum*. Scotus vero in 4. dist. 8. quaest. 2. vult, absolute necessaria esse ad consecrationem panis omnia verba illa, quae incipiunt; *Qui pridie quam pateretur &c.*

Septimo, narrat Tournely aliam opinionem, nuper in Galliis excitatam, de qua dicit: „ Praeseos controversia „ Jamdiu fere sopita, nostris his diebus „ excitata de novo fuit ab erudito Theo- „ logo P. le Brun Oratorio, in Opere, „ cui titulus est gallicè, *Explication lit-* „ *terale, historique, & dogmatique des* „ *pries, & des ceremonies de la Messe*. „ Tom. 3. pag. 212. & sequent. ubi mul- „ tis, tum ex Liturgiis Orientalibus, „ tum ex Ss. Patribus, congestis testi- „ moniis, efficere conatur, formam „ Eucharistiae non tantum verbis Christi „ perfici, sed etiam precibus, quae prae- „ cedunt apud Latinos, & sequuntur „ apud Graecos, solemnia ista Christi „ verba. *Hoc est corpus meum*, *Hic est* „ *sanguis meus*; itaut ex duplici illa for- „ ma partiali, & inadaequata, verbis „ scilicet, & precibus, moraliter con- „ junctis, coalescat forma totalis, & „ essentialis Eucharistiae. Nihil ille pro „ sua exquisita eruditione omisit, ut „ veri speciem huic sententiae appinge- „ ret. In eam tamen insurrexit unus e „ Societate Jesu doctus ac politus „ Theologus, quam scripto publice ag- „ ressus est. Commuois Scholae sententia „ est, Christum iisdem verbis conse- „ crasse, quibus jam consecramus; at- „ que benedictione usum illum fuisse, „ noo tanquam forma ad consecran- „ dum, sed oratione, seu divinae virtutis „ in

„ invocatione ad conſecrationem præparandam, & obtinendam; ideoque preces, quas Eccleſia in canone Miſſæ ad Deum fundit, neceſſarias quidem eſſe ex præcepto, non ex neceſſitate Sacramenti.„

Dicimus I. Chriſtum in Euchariſtiæ inſtitutione adhibuiſſe verba, non ſolam interiorem & occultam benedictionem: Euchariſtiam vero conſecraſſe poteſtate miniſteriali primaria, non poteſtate excellentiæ.

I. Concluſionis pars I. probatur ex Scripturis. Si ſola interiori & occulta benedictione, & non verbis, Chriſtus Euchariſtiã inſtituiſſet, Evangeliſtæ non retuliſſent verba, quibus Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, uſus eſt; ſed Evangeliſtæ diſtincte & nominatim referunt hæc verba, quibus Chriſtus conſecravit: ergo Chriſtus Euchariſtiam inſtituens verbis uſus eſt. Minor clare patet ex verbis Chriſti, quæ alibi retulimus, & mox iterum referemus.

II. probatur ex Romanis Pontificibus. Eugenius IV. in decreto, ſeu inſtructione pro Armenis, inquit: *Forma hujus Sacramenti ſunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentũ. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens, hoc cõficit Sacramentum. Nam ipſorum verborum virtute, ſubſtantia panis in corporis Chriſti ſubſtantiam, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur.*

III. probatur ex Conciliis. Concilium Florentinum ſeſſ. 25. approbat confeſſionem Græcorum, dicentium, per verba Chriſtum Euchariſtiam inſtituiſſe; & hæc ſunt verba Græcorum: *Fateri nos diximus, per hæc verba tranſubſtantiari ſacrum panem, & fieri Corpus Chriſti: ſed poſtea, quemadmodum, & ipſi* (Latini) *dicitis, Jube hæc perferri per manus S. Angeli tui in ſublime Altare tuum: ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus Sanctus deſcendat ſuper nos, & efficiat in nobis panem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui; & quod in Calice iſto eſt pretioſum ſanguinem Chriſti tui, tranſmutetque ipſa Spiritu Sancto ſuo, ut fiant communicantibus in purgationem animæ, in remiſſionem peccatorum, non fiant in judicium, aut condemnationem noſtram.* In hujus veritatis confirmationem, referuntur a Mabillonio tom. 1. Muſei Italici pag. 243. verba, quæ Archiepiſcopus Nicænus, Beſſarion, poſtmodum S. R. Eccleſiæ Cardinalis, in eodem Concilio Florentino habuit, & ſunt hæc: *Die dominica quinta Julii anno 1438. in generali Congregatione, præſidente in eadem Sanctiſſimo Domino noſtro Eugenio, divina providentia Papa Quarto,..... Reverendus Pater Dominus Archiepiſcopus Nicænus, ſuo & aliorum Patrum Eccleſiam Orientalem repræſentantium nomine, publice, alta, & intelligibili voce expoſuit in hæc verba, vel eis in affectu ſimilia. Beatiſſime Pater, voſque Reverendiſſimi Patres, & Domini, hic præſentes. Quoniam in præcedentibus Congregationibus noſtris inter alias differentias noſtras ortum eſt dubium de conſecratione Sacramenti Euchariſtiæ; & aliqui ſuſpicati ſunt, nos & Eccleſiam noſtram non credere illud pretioſiſſimum Sacramentum per verba Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti confici; propter hanc cauſam adſumus coram veſtra beatitudine, omnibuſque aliis hic adſtantibus, qui pro parte Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſunt, ad certificandum veſtram beatitudinem, & alios Patres & Dominos hic præſentes, de hac dubitatione, & dicimus breviter; Nos uſos fuiſſe Scripturis, & Sententiis SS. Patrum, cognoſcentes, & animadvertentes fragilitati humani ſenſus, volumus adhærere ſententiis Sanctorum Patrum, & rationibus, ſpretis humanis inventis; qua quidem de re, Pater Beatiſſime, cum in omnibus aliis auctoritatibus Patrum Sanctorum uſi ſumus, etiam hic in præſenti dubitatione utimur. Et quoniam ab omnibus Sanctis Doctoribus Eccleſiæ, præſertim ab illo beatiſſimo Joanne Chryſoſtomo, qui nobis notiſſimus eſt, audimus verba dominica eſſe illa, quæ mutant, & tranſubſtantiant panem, & vinum in corpus verum Chriſti, & Sanguinem; & quod illa verba divina Salvatoris omnem virtutem tranſubſtantiationis habent, nos ipſum Sanctiſſimum Doctorem, & illius ſententiam ſequimur de neceſſitate. De hac quæſtione breviter diximus, & ſufficienter, & veſtram beatitudinem de noſtra intentione certam reddimus.* Subſcriptum, Arnoldus Notarius. Concilium Tridentinum Seſſ. 13. cap. 3. *Corpus Chriſti eſſe ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis concomitantiæ,*

IV. Pro-

IV. Probatur ex Patribus Græcis. Justinus Martyr Apolog. 2. *Apostoli in Commentariis a se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Jesum: eum enim pane accepto, cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem, Hoc est corpus meum. Et poculo similiter accepto, & gratiis actis, dixisse: Hic est sanguis meus.* Iræneus lib. 4. adversus hæreses cap. 18. *Panem, dum percepit invocationem Dei, non esse panem communem, sed Eucharistiam*, & lib. 5. cap. 12. *Quando ergo & mixtus calix, & factus panis percipit Verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis, & corporis Christi.* Chrysostomus homilia 1. de proditione Judæ num. 6. *Hoc verbum* (nempe, Hoc est corpus meum) *transformat ea, quæ proposita sunt: ac quemadmodum vox illa, Crescite, & multiplicamini, & replete terram, semel quidem pralota est, omni vero tempore naturæ nostræ vim præbet ad filiorum procreationem; ita & vox hæc semel prolata in Ecclesiis ad unamquamque mensam, ab illo ad hodiernum usque tempus, & usque ad adventum ejus, sacrificium perfectum efficit.* Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 13. *In principio dixit* (Deus,) *producat terra herbam virentem; & ad hanc usque diem, accedente imbre, divino præcepto impulsa, & roborata, fœtus suos profert. Dixit perinde Deus*, Hoc est corpus meum; & Hic sanguis meus; &, Hoc facite in meam commemorationem: *idque omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur.*

V. probatur ex Patribus Latinis. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 40. *Acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus illud suum fecit, dicendo: Hoc est corpus meum.* S. Ambrosius lib. de initiandis cap. 9. num. 54. *Clamat Dominus Jesus, Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen; hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur: quod sermo sonat, affectus sentiat.* Et lib. 4. de Sacramentis cap. 4. num. 14. *Quomodo potest, qui panis est, esse Corpus Christi? Consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia, quæ dicuntur in superioribus, à Sacerdote dicuntur. Laudes Deo deferuntur..... Ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis Sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur Christi Sermonibus. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum.*

Dicimus II. Verba essentialia, quæ sunt forma Eucharistiæ, quibus Christus consecravit, & nos consecrare debemus, esse hæc: *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus: vel calix sanguinis mei*: Preces vero, quæ apud Latinos præcedunt, & apud Græcos sequuntur formam, esse tantum de necessitate præcepti, non vero de necessitate Sacramenti.

I. probatur. Illa sunt verba essentialia consecrationis, quæ determinate efficiunt in instanti, quo proferuntur, & efficiunt virtute, quam Christus illis contulit; sed sic sunt verba, quæ in Conclusione exposuimus: ergo verba in Conclusione exposita sunt essentialia consecrationi; ac proinde sunt illa, quibus Christus consecravit, & quibus nos consecrare debemus. Minor probatur. Per verba in Conclusione exposita determinatur per affirmationem explicitam, quod ibi sit corpus, & sanguis Christi, non vero rogatur, ut veniat; et in instanti præsenti, non ut veniat in instanti futuro; & proferuntur nomine, & virtute Christi: ergo verba in Conclusione exposita determinate efficiunt, quod significant, perficiunt in instanti, quo proferuntur, & efficiunt virtute, quam Christus illis contulit.

II. probatur. Preces, quæ apud Latinos præcedunt, & apud Græcos subsequuntur consecrationem, hanc ipsam consecrationem, vel invocant faciendam, vel factam supponunt, & pro ea Deo gratias agunt: ergo in ipsis non consistit consecratio; ac proinde necessaria non sunt necessitate Sacramenti, sed tantum necessitate præcepti.

III. probatur ex Rubricis Missalis Romani, in titulo *de defectu panis*, in quo legitur: *Si Celebrans ante consecrationem advertit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remota illa hostia, aliam ponat, & facta oblatione, saltem mente*

mente concepta, prosequatur ab eo loco, ubi desivit..... Si adverterit post consecrationem, etiam post illius hostiæ sumptionem, posita alia, faciat oblationem ut supra, & a consecratione incipiat, scilicet illis verbis, qui pridie quam pateretur..... Quod si hoc contingat post sumptionem sanguinis, apponi debet rursus novus panis, & vinum cum aqua, & facta prius oblatione, ut supra, Sacerdos, consecret, incipiendo ab illis verbis, qui pridie &c. Ad quæ verba addit Tournely: „ His in casibus „ non jubet Rubrica, ut Sacerdos repe„ tat orationem, *ut nobis corpus fiat &c.* „ & ab ea consecrationem incipiat; sed „ tantum ab his verbis, *qui pridem quam* „ *pateretur*. Ergo judicat Ecclesia La„ tina valide consecrari Eucharistiam „ sine illa oratione. Neque dicas ora„ tionem illam, quæ a Sacerdote pro„ nuntiata jam fuerat, moraliter perse„ verare. Namque in casu proposito „ non aderat materia sufficiens, ac le„ gitima, ad quam oratio illa, tanquam „ forma referri posset; ergo nullo mo„ do potest esse forma necessaria. Ne„ que etiam dicas, Rubricas illas, quæ „ nullius sunt auctoritatis, emendandas „ esse. Namque jam fere a 15. Seculo „ in usu sunt, atque ad privatos non „ pertinet eas emendare: quamdiu ergo „ ab Ecclesia non corrigentur (quod „ futurum aliquando vir cordatus sibi „ facile non persuadebit) diligenter „ observandæ sunt.

Dicimus III. verba essentialia in consecratione corporis Christi esse tantum hæc: *Hoc est corpus meum*; & in consecratione sanguinis esse tantum hæc: *Hic est sanguis meus*; vel *Calix sanguinis mei*.

I. probatur Conclusio. Illa tantum sunt verba essentialia in consecratione, quæ sufficienter, & efficaciter significant conversionem panis in corpus, & vini in sanguinem; sed ita sunt verba, quæ in conclusione posuimus: ergo eadem verba sunt in Consecratione essentialia.

II. probatur. Verba essentialia in Consecratione sunt illa tantum, quæ pertinent ad formam consecrationis: sed verba posita in Conclusione, & non alia, pertinent ad formam consecrationis: ergo &c. Probatur minor. verba illa: *Qui pridie quam pateretur &c.* Non sunt verba Christi, sed sunt verba Evangelistæ, & respiciunt historiæ narrationem, quam Christus gessit: adeoque non significant consecrationem. Insuper verba illa: *Accipite, & manducate*, significant usum eucharistiæ, non consecrationem; denique particula *enim*, quæ habet locum conjunctionis, non refertur ab Evangelistis omnibus, sed tantum a Mattheo in consecratione Calicis: unde tanquam causalis fuit addita ab Ecclesia, & debet a Sacerdotibus pronunciari propter usum, & præceptum Ecclesiæ; & qui eam non pronuntiaret, peccaret mortaliter; consecratio nihilominus esset valida.

III. probatur. Forma consecrationis essentialiter debet consistere in illis verbis, quæ proferuntur Christi nomine, & quæ eadem Christus protulit, ut significaret, & efficeret conversionē de qua loquimur; sed hæc tantum sunt verba illa, quæ in conclusione scripsimus: ergo verba illa sunt in consecratione essentialia. Prob. minor. Quod verba illa proferanturChristi nomine, ex Textu ipso patet, & ex Patribus explicantibus illum: quod vero illa tantum significent, & operentur consecrationem, obvium quoque est omnibus intelligentibus illa; & hoc eo magis, quia, alia verba a Christo prolata, & a Sacerdotibus recitata, ad alium finem, quam ad consecrationem peragendam, fuerunt a Christo prolata, & a Sacerdotibus recitantur.

Arguunt I. Evangelistæ narrant, quod Christus accepto pane, *benedixit*; Quæritur, vel ista benedictio fuit efficax, scilicet operativa consecrationis, vel inefficax: non secundum, quia fuisset indigna Christo, qui infinitam habebat potestatem: Si efficax: ergo jam ante verba, quæ dicuntur consecrationis, consecrationem operata est: ergo Christus per solam benedictionem, & non per verba, consecravit. II. Benedictio facit, ut res profanæ per ipsam in sacras & sanctificatas evadant: sed hoc ipsum importat consecratio: ergo per benedictionem Christi satis intelligitur facta consecratio; absque eo quod ad alia verba recurratur. III. Non semel Patres, & Ecclesia declararunt, consecrationem fieri precibus, & oratione; & ex multis proferuntur Hieronymus epist. 101. alias 85. ad Evange-

gelum: *Ad quorum* (Sacerdotum) *preces Christi corpus, sanguisque conficitur*; & in Concilio Romano sub Gregorio VII. anno 1079. Berengarius hanc fidei formulam, jussu, & authoritate Concilii, sua subscriptione firmavit: *Ego Berengarius corde, credo, & ore confiteor, panem, & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram, & propriam, ac vivificatricem carnem, & sanguinem Jesu Christi; & post consecrationem esse verum Christi corpus &c.* IV. In Liturgiis Græcocorum post prolata verba, quæ dicimus esse essentialia consecrationi, subnectuntur preces, quibus oratur Deus, ut conversionem panis in corpus, & vini in sanguinem, efficiat: ergo supponitur, consecrationem per verba illa non esse factam; V. Verba consecrationis, quæ nos posuimus in conclusione, si proferantur historice, non faciunt, quod significant: si proferuntur significative, significant potius corpus Sacerdotis, quam Christi: ergo nihil sine precibus pro consecratione operantur, VI. Gregorius Magnus lib. 9. registri epist. 12. alias 64. ait, morem Apostolorum fuisse, orationem dominicam in Missa recitari, *ut ad ipsam solam orationem oblationis hostiam consecrarent*: ergo per Gregorium Magnum consecratio in oratione consistebat.

Respondemus ad I. Christum utique potuisse per solam benedictionem consecrationem perficere, absque eo quod postmodum ad benedictionem verba superadderet; sed hoc noluit facere, volens per verba exprimentia consecratioem, efficere illam. Benedictionem autem præmisit, ut dispositionem ad consecrationem, non ut consecrationem ipsam.

Ad II. dicitur, quod non immediate per solam benedictionem fiunt de pane, & vino Corpus, & Sanguis Christi, sed mediate; hoc est per verba: quæ vel fiunt præparatorie, & dispositive per benedictionem, effective autem per verba.

Ad III. Per preces illas & orationes Patres, & Concilia intelligunt verba Christi, quæ involvunt tacitam orationem in ipsa verborum prolatione; non vero intelligunt preces illas, quas Græci post consecrationem, & Latini ante consecrationem, Deo fundunt.

Ad IV. Sunt qui respondent, immutatum esse Liturgiarum ordinem; sunt qui dicunt, orationibus illis non naturale Christi corpus, sed mysticum postulari; & denique sunt, qui cum Bellarmino asserunt, non peti simpliciter, & absolutè, ut fiat corpus, & sanguis Christi, sed ut fiat suscipientibus per effectum nutritionis. Quod idem est, ac dicere, quod non postulant physicam, & realem donorum in corpus, & sanguinem conversionem, quam factam supponunt, sed moralem dumtaxat respectu sumentium; quod clare exprimitur in Liturgia nostra Latina: *Ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filii tui corpus, & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti, & gratia repleamur*.

Ad V. dicitur, quod verba consecrationis sunt verba Christi, & a Sacerdote proferuntur recitative simul, & significative: recitative, quod constat ex serie canonis: *Qui pridie, quam pateretur, accepit panem &c.* significative pariter, quia Sacerdos per verba Christi in ejus persona loquens, intelligit facere, quod Christus fecit; nec verificari potest, quod loquatur de ipsomet Sacerdote, quia Sacerdos tunc induit personam Christi, ac proinde in persona Christi loquitur.

Ad VI. Gregorius Magnus non ponit orationem dominicam inter verba consecrationis, sed inter preces illas, quæ vel ante, vel post consecrationem Deo funduntur: & quam dicit fuisse ab Apostolis institutum, ut in Missa diceretur.

DIS-

DISSERTATIO CCCCX.

De reali præſentia Chriſti in Euchariſtia. Qui eam antiquis temporibus abnegarunt? Qui media ætate impugnarunt? Et qui poſtremo ævo Novatores ipſam inficiati ſunt?

Icimus I. illos, qui antiquis tẽ poribus realẽ Chriſti præſentiam in Euchariſtia abnegarunt, fuiſſe ſequentes. Primo, fuerunt Capharnaitæ, qui verbis eam inficias iverunt, ut legitur Joannis 6. num. 41. *Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi*: & num 53. & ſeqq. *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes: Quomoda poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum? Dixit ergo eis Jeſus: Amen, dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſima die. Caro enim mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.*

Secundo, ponitur Judas Iſcariotes, & deducunt ex verbis illis pariter Joannis 6. num. 61. *Multi ergo audientes ex Diſcipulis ejus, dixerunt: Durus eſt hic ſerma, & quis poteſt eum audire?* Quæ verba, quanvis de pluribus intelligi poſſint, ut ea tamen principaliter de Juda intelligamus, movent nos verba alia, quæ dixit Jeſus. num. 65. *Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus, qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.* Et num. 71. & 72. *Reſpondit eis Jeſus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt. Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cum eſſet unus ex duodecim.* Accedit teſtimonium S. Hieronymi, dicentis in Commentario ſuper Mattheum: *Judas Iſcariotes omnium hæreticorum Evangelicæ legis, & a fide Chriſtiana recedentium, primus, ea infidelitate, qua Dominum tradidit, putabat ſigna, & prodigia, quæ viderat facta a Chriſto, magicis artibus fuiſſe perpatrata.* Ad quæ conformiter ſcripſit Malvaſia hæreſum Centuria I. „ Judas Iſcariotes, „ Redemptoris noſtri proditor, ſacri„ que Apoſtolici Collegii Apoſtata, at„ que ideo primus totius Chriſtianæ Re„ ligionis hæreticus fuit: ita cenſuerunt „ Athanaſius *Epiſt. ad Epiſc. Carthag.* „ *adver. art. lib.* 1. Hiſtoria *tripar. cap.* „ 13. Prateolus *ver. 6. Iudas*. Et A e„ xander Patriarcha Alexandrinus; Et „ quia errores Judæ cum erroribus Lu„ theranæ, atque Calvinianæ Scholæ „ manifeſte coincidunt, propterea me„ rito illorum Sectæ perfidus Archite„ ctus cenſendus eſt. „

Tertio, ponimus illos, qui indirecte præſentiam Domini realem in Euchariſtia negarunt, eo quia impie aſſerebant, Chriſtum non veram habuiſſe carnem; & ſunt Simon Magus, qui a pluribus dicitur Sacramentariorum parens; & proinde nec Euchariſtiam, nec oblationes admittebat, quia veram Chriſti carnem abjicerat. Teſtatur S. Ignatius Martyr in Epiſtola ad Smyrnenſes, cujus verba refert Theodoretus Dialog. 3. & ſunt: *Ab Euchariſtia, & oratione abſtinent, eo quod non confiteantur, Euchariſtiam carnem eſſe Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ*

pro

pro peccatis nostris passa est, quam Pater benignitate sua suscitavit.

Quarto, Manichæi negantes Verbum divinum veram absumpsisse carnem, negabant pariter, veram Christi carnem in Eucharristia exstare; & hi fuerunt Manichæorum prima Soboles; cæterum de aliis Manichæis, qui ex Bulgaria in Gallias decimo seculo lambentes irrepserunt, Ducibus Lisojo, & Heriberto, asseritur, quod dixerint, non esse Sacramentum corporis, & sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis; quod volunt relatum in actis Concilii Aurelianensis anno 117. a quo damnati fuerunt, & proscripti. Et quanvis Bornagius, Calvinianus minister, contra hoc Concilium Aurelianense multa evomat impia, & execranda; cuique tamen cordato, & erudito viro certius est credere, quæ Sectarii ipsi fatentur, & damnant, quam quæ alii posteriorum temporum nebulones involvunt, & pernegant.

Quinto, fuerunt Menandriani, & alii Simonis Magi discipuli, qui negantes veram Christi carnem, negarunt pariter Christi carnis veram, & realem præsentiam in Eucharistia; de quibus hæc asserit Bellarminus de Sacramento Eucharistiæ lib. 1. cap. 1. „ Ne „ autem glorientur Calvinistæ, sententiam suam valde antiquam esse, illud „ est observandum, antiquissimos illos „ hæreticos, non tam Sacramentum „ Eucharistiæ, quam mysterium Incarnationis oppugnasse. Idcirco enim „ (ut Ignatius ibidem indicat) negabant Eucharistiam esse carnem Domini, quia negabant, Dominum habere carnem. Quare nullus veterum, „ qui de hæresibus scripserit, hunc errorem in Catalago posuit, ut patet „ ex Irenæo, Tertulliano, Philastrio, „ Epiphanio, Augustino, Theodoreto, „ Damasceno: neque ullus veterum dissputat contra hunc errorem ptimis „ sexcentis annis. „

Sexto, Eutichiani adnumerantur prædictis a quibusdam; eo quia effutiissent, carnem Christi fuisse per divinitatem absortam. Ita P. Boucat Dissert. 3, de Eucharistiæ Sacramento art. 1. sett. 1.

Septimo, fuerunt quidam appellati Stercolaristæ, qui concedebant, Corpus Christi esse in Eucharistia: sed delirabant, dicentes, ibi esse corruptibile, sicuti est cibus cõmunis Contra hunc, qui floruit seculo 8. scripsit S. Joannes Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. Refert P. Boucat citato loco.

Octavo, Iconomachi dicuntur a pluribus, quod negaverint corporalem Christi præsentiam in Eucharistia; & hoc ex eo, quia in Conciliabulo, quod celebrarunt Constantinopoli anno 754. contra sacras Imagines, asseruerunt, quod Christus Imaginem, materiam præcipuam, idest panis substantiam, præcepit offerri. At ab hoc errore Iconomachi vindicantur a Juenino in Commentario Dissert. 4. de Eucharistia quæst. 4. cap. 1. art. 1. his verbis: „ Sed illi authores immerito Iconomachis errorem illum „ affingunt. Fatebantur nimirum Eucharistiæ deberi latriæ cultum, quod „ esset Christi non falsa, sed vera imago, seu quæ, non sicut pictæ imagines, humanitatem a divinitate separatam exhiberet, sed & utramque „ complecteretur „ *Hoc enim* (inquiebant) *mercatus est, Dominus Iesus, ut sicut carnem, quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione, ex ipsa unitate deificavit; simpliciter & Eucharistiæ panem, non ut falsam imaginem naturalis carnis, per Spiritus Sancti adventum sanctificandum, divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote, qui oblationem de communi separans ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata, & intelligibili, juncta est Spiritu Sancto in divinitatem: similiter & divinitus tradita imago carnis ejus, divinus videlicet panis, repletus est Spiritu Sancto cum calice vitam ferentis sanguinis lateris ejus. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis, quæ in carne falsa est, scilicet Christi Dei nostri, quemadmodum supra dictum est, quam ipse nobis verus naturæ vivificator, & factor voce propria tradidit.* „ Eo tendit ea Iconomachorum argumentatio. Idololatriæ rei sunt, qui pictis „ Christi imaginibus latriæ cultum exhibent, quod nempe falsæ sint illius „ imagines, cum Verbum divinum, cui „ soli debetur latria, in se non contineant; sed illius sceleris rei non sunt, „ qui Eucharistiam adorant, quippe „ quæ non sit falsa Christi imago, sed „ vera, quæ nimirum humanitatem „ Verbo ea ratione conjunctam conti- „ neat,

„ neat, qua ipsamet caro, quam assum-
„ psit. illi unita fuit. Sed (inquies)
„ cur Nicæni Concilii Patres, eam
„ Iconomachorum sententiam confu-
„ tarunt, si Eucharistiam, verum Chri-
„ sti Corpus substantialiter continere
„ crediderint? Rep. Nicænos Patres
„ non ipsam Iconomachorum de Eu-
„ charistia sententiam arguisse, sed eo-
„ rum dumtaxat loquendi modum 1.
„ Quodvix ejus seculi, ac præcedentium
„ Scriptores figuræ, aut imaginis no-
„ mine uterentur, cum de Eucharistia
„ differebant. „ *Nullus enim aliquan-do tubarum Spiritus, sanctorum videli-cet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum sacrificium no-strum, quod in commemorationem Chri-sti Dei nostri, ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis.*
„ 2. Cum ter, aut quater in sua Pseudo
„ Synodo Iconomachi Eucharistiam
„ dixissent imaginem Corporis Christi,
„ timuerunt Nicæni Patres, ne tunc
„ inusitatus ille loquendi modus, in
„ sensu realitatis exclusivo, ab incautis
„ aliquibus sumeretur. Confirmatur ex
„ eo quod mox laudati Patres contra
„ Iconomachos argumentati fuerint
„ ex suppositione, quod ipsimet Ico-
„ nomachi corporalem Christi in Eu-
„ charistia præsentiam crederent, sic
„ enim eos urgent. „ *Deinde demisso mendacio, tangunt pusillum quid veri-tatem, divinum corpus dicentes fieri: Et si imago corporis est, non potest esse hoc divinum corpus..... Id ipsum pa-tiuntur, quod insanientes, alia scilicet pro aliis phantastice passi; aliquando qui-dem imaginem dicentes sancti Corporis Christi intelligibile sacrificium nostrum, aliquando vero positione corpus.*

Accedentes modo ad enumerandos Hæ-reticos illos, qui realem Christi præ-sentiam in Eucharistia, media ætate impugnarunt, sunt qui primo loco ponunt Joannem Scotum, Erigenam, qui legitur obiisse anno 833. vel 884. de quo Ascelinus in epist. ad Berengarium hæc scribit: *Ioannem Scotum nec inconsiderate, nec impie, nec indigne, Sacerdotio meo hæreticum habeo, quem tota nisu, totaque intentione ad hoc so-lum tendere vides, ut mihi persuadeas, hoc videlicet, quod in altari consecratur, neque vere corpus, neque vere Christi sanguinem esse: hoc autem astruere niti-tur ex Sanctorum Patrum opusculis, quæ prave exponit, quorum illam S. Grego-rii orationem hic annotari sufficit; Per-ficiant in nobis tua, Domine, Sacra-menta, quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capia-mus; Quam exponendo prædictus Ioan-nes inter cætera fidei nostræ contraria, specie (inquit) geruntur, non rei ve-ritate.* Frassen art. 2. sess. 1 plures numerat Joannes Scotos, qui antiquis temporibus floruerunt, ut plane evin-cat, nullum ex iis fuisse subtilem il-lum Doctorem, qui Joannes Duns, Scotus, fuit appellatus, in Minorum ordine florens, & de Catholica Ec-clesia optime meritus.

Secundo fuit Berengarius, Archidiaco-nus Andegavensis, qui floruit anno 1051. & quem S. Thomas hujus hære-sis Architectum appellavit. Is Scoti Erigenæ venenum hausit, ac sparsit apertius, & luculentius; unde a plu-ribus ut primus Sacramentariorum parens traditur. Ejus error in eo con-sistebat, quod diceret, in Eucharistia non esse verum, ac substantiale cor-pus Christi, sed ejus solummodo ima-ginem, & figuram. Attamen quidam ejus Discipuli admiserunt præsentiam realem, sed transubstantiationem ne-garunt, asserentes, Christum conti-neri in pane latenter, & in eo impa-nari; quod referunt Guitmundus lib. 1. & Algerus in Prologo Librorum de Sacramento Corporis, & Sangui-nis Domini. Berengarium multa Con-cilia damnarunt, & præcipue Roma-num anno 1050. vel 1053.; Brionense eodem anno; Vercellense, Parisien-se, Turonense anno 1055. Romanum alterum 1059. Rothomagense anno 1073. Pictaviense anno 1075. duo alia Romana sub Gregor. VII. anno 1078. & 1079. ubi subscripsit formulæ fidei, quæ incipit: *Ego Berengarius &c.*

Tertio, Petrus de Bruis, qui vixit anno 1126. & a quo ejus sequaces dicti sunt Petrobusiani, concedebat, Christum in ultima cœna proprium suum cor-pus, & proprium sanguinem sub spe-ciebus panis, & vini, Apostolis tradi-disse; sed negabat Sacerdotes idem sanctum corpus nunc consecrare. Te-statur Petrus Cluniacensis in epist. ad Archiepiscopum Ebrodunensem, scri-bens. *Quartum capitulum non solum veritatem corporis, & sanguinis Domi-ni quotidie, & continue per Sacramen-tum*

tum in Ecclesia oblatum negat, sed omnino illud nihil esse, neque Deo offerri debere, decernit. Insuper contra Petrum de Bruis scripsit alius Petrus, dictus *Venerabilis*, tractatum integrum, quem dedicavit Archiepiscopis Arelatensi, & Ebrodunensi, & Episcopis Diensi, & Vapensensi.

Quarto, circa annum 1146. vixit Henricus, olim Monachus, postmodum Apostata, a quo Discipuli nominati sunt Henriciani, & ipse Petri de Bruis Discipulus fuit, ejusque hæresis Tolosanis assertor. Contra hunc Eugenius III. Legatum Apostolicum misit Albericum, Episcopum Hostiensem, qui Comitem sibi voluit S. Bernardum,

Quinto, Petrus Waldo, a quo descenderunt Waldenses, seu Pauperes de Lugduno, rigidam paupertatem profitentes, inter illos pariter adnumerantur, qui Christum in Eucharistia esse realiter præsentem, negarunt, Defenduntur a Juenino in Commentario Dissert. 4. quæst. 4. cap. 1. art. 1. Sed P. Boucat, eos damnatos asserit in pluribus Conciliis, & ejus verba sunt citato loco Dissert. 3. de Eucharistia art. 1. ,, Damnati sunt Waldenses primo ab Alexandro III. Summo Pontifice in Concilio Turonensi; secundo, in Concilio Lumberiensi a Giraldo, Albigæ Episcopo, Judicibus ab utraque parte electis, Archiepiscopo Narbonensi, Episcopo Tolosano, anno 1174. habito, Quarto in Concilio Oecumenico Lateranensi tertio. Quinto in Concilio Senonensi anno 1198. celebrato: adhuc proscripti sunt in Concilio Lateranensi quarto ab Innocentio IV. contra eos calamum exercuerunt Elbertus Abbas, Ebrardus de Retunia Flandrensis, libro cui titulus est, *Antihæresis*, Bernardus Abbas Fontiscalidi, & alii per multi, quorum opera edidit Jacobus Gretserus, Societatis Jesu, memoratis auctoritatibus sese adjunxit Sanctus Antoninus. ,,

Sexto, fuerunt Albigenses, & Tolosani, sic dicti a locis, in quibus suos errores disseminabant, de quibus pariter P. Boucat citato loco scribit, ,, *Albigenses* impugnavere Arnaldus, Cisterciensis Abbas, Petrus de Castronovo, & Radulphus, ejusdem Ordinis Professores; sed inter cæteros refulsit Sanctus Dominicus una cum sua percelebri familia. In nonnullis Conciliis illorum hæreses eversæ, & contritæ sunt, sed præcipue in Avenionensi, Apamensi, Vaurensi, Montis Pessulani. Præsertim vero in Lateranensi quarto, in quo fides de transubstantiatione panis in Corpus Christi, & vini in sanguinem ita clare declaratur, ut nullus sit ambigendi locus de mente istorum Patrum circa illud Dogma; hæc sunt enim verba capitis primi: Idem ipse Sacerdos, & Sacrificium Jesus Christus, cujus corpus, & sanguis in Sacramento Altaris sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem. ,,

Septimo, fuerunt Joannes Wiclefus, Anglus, & Joannes Hus, Bohemus, de quibus scribit Frassen citato loco. ,, His accensendus est *Joannes Wiclefus*, Anglus, circa annum 1312. Nam ut in Concilio Constantiensi sess. 8. refertur: substantiam panis, & vini in Sacramento Altaris permanere affirmavit; & accidentia panis non manere sine subiecto, sustinuit: & Christum in eodem Sacramento realiter adesse negavit; & Sacerdotem in peccato mortali existentem non conficere, neque consecrare Eucharistiam, tradidit. Ejus errores secutus est *Joannes Hur*, Bohemus, ut patet ex sess. 57. ejusdem Concilii, & ex processibus contra illum factis, ac per testes idoneos, & locupletes probatis. Nihil tamen contra Eucharistiam scripsit, nec illum errorem omnes ejus Discipuli secuti sunt. ,,

Veniamus modo ad Novatores, qui realem Christi in Eucharistia præsentiam, vel aperte negarunt, vel erroribus aliis additis eam perverse, & ignoranter perverterunt. Et quidem.

Primo, Lutherus ab initio suæ prævaricationis negavit realem Christi præsentiam in Sacramento, ut asserit Gamacæus, & legitur pariter in Lutheri libro ad Waldenses. Insuper in libro de captivitate Babyloniæ asseruit Sacramenta novæ legis esse nuda signa. Tandem sæpe sæpius opinionem varians, in fine conclusit, Christum realiter esse in Sacramento, sed simul cum substantia panis, & vini; ut legitur in ejus epistola ad Arteginenses, in qua hæc scribit: *Vellem posset mihi ali-*

aliquis persuadere, nihil esse in Eucharistia, præter panem, & vinum, magno illo beneficio me devinceret: jam sæpe gravibus curis in hac materia desudavi, & videbam me hoc modo plurimum posse Papatui incommodare: verum ego me captum vidi, nullo elabendi via relicta; textus Evangelii nimis est apertus. Igitur non esset inscribendus Lutherus inter illos, qui realem Christi præsentiam in Eucharistia negarunt, quia in fine eam confessus est; sed ponitur, quia a principio negavit; ut dictum est; & ponitur quoque, quia ejus Discipuli, nempe Carolostadius, Zuinglius, & Bucerus, illius exemplo, eam expresse inficiati sunt; ut mox dicemus.

Secundo, Andræas Carolostadius, Archidiaconus Witembergensis, anno 1525. realem Christi in Eucharistia præsentiam expresse impugnavit. Et hoc ex eo evenit, quod quum Lutherus fateretur, non posse se respondere Scripturæ locis, in quibus realis Christi præsentia in Eucharistia continebatur, ipse ab hoc onere se eximere putavit, dicens, quod continebatur tanquam in signo, vel in figura, vel in imagine; & sic Scripturæ loca interpretatus est.

Tertio, Hildericus Zuinglius in libro de vera & falsa religione, asseruit, Christum in Eucharistiæ Sacramento non esse corporaliter præsentem, ac proinde Eucharistiam esse tantum signum, & Cæremoniam. Zuinglio adhæserunt Oecolampadius, Bulligerius, Ochinus, Petrus Martyr &c. & hoc fuit anno 1525.

Quarto, Martinus Bucerus, alter Romanæ fidei Apostata, Zuinglii errorem amplexus est, & eundem Argentoratensibus, apud quos erat minister, prædicavit; quamvis aliquibus adhibitis temperamentis eum moderare conatus esset: Et hoc fuit anno 1530.

Quinto, Joannes Calvinus, quum esset Buceri discipulus, ejusdem errorem amplexus fuit, sed illius temperamenta non adhibuit; expresse enim docuit, quod Eucharistia sit tantum signum realis Christi præsentiæ in illa, ut multis in locis fatetur; & præcipue lib. 4. institutionum cap. 17. §. 7. ubi ait: *Nihil restat, nisi ut in ejus mysterii admirationem prorumpam, cui nec mens plane cogitando, nec lingua explicando par esse possit...... Etsi autem incredibile videatur in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi carnem, ut nobis sit in cibum; meminerimus tamen, quantum supra sensus omnes nostros, emineat arcana Spiritus S. virtus, & quam stultum sit ejus immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum vere unire quæ locis disjuncta sunt..... Porro de modo* (ait §. 32.) *Si quis me interroget, fateri non pudebit, sublimius esse arcanum, quam ut vel meo ingenio comprehendi, vel enarrari verbis queat.* In quibus Conciliis damnata fuerit hæresis Calviniana, a quibus Scriptoribus impugnata, late scribit P. Boucat, dicens: „ *Demum* „ hæresis Calviniana anathematis telo „ primum confossa legitur in multis „ Conciliis Provincialibus Germaniæ, „ Galliæ, & Belgii, tum in Sacro Con- „ cilio Tridentino; scriptis vero erudi- „ tissimis eandem debellarunt inter cæ- „ teros Franciscus Balduinus, sui tem- „ poris Jurisconsultorum Princeps, Ja- „ cobus Cardinalis Sadoletus, Alber- „ tus Pighius, Campensis, Theologus „ Coloniensis, Guillelmus Alanus, An- „ glus, Stephanus Gardinerus, Win- „ toniensis Episcopus, Angliæ Cancel- „ larius, Nicolaus Sanderus, Claudius „ Espensis, Parisiensis Theologus, Jo- „ annes Tilius, Meldensis Episcopus, „ unus e Patribus Tridentinis, Andreas „ Vega, Ordinis Minorum Professor ce- „ leberimus. Eminentissimi Cardinales „ Bellarminus, & Perronius, Prote- „ stantium fulmina; Nicolaus Coeffe- „ teavv, ex Episcopo Dardanensi Massi- „ liensis Episcopus designatus, Cardi- „ nalis Richelius, & ætate nostra eru- „ ditissimus Dominus Bossuet, Melden- „ sium Præsul. Ast non omittendus „ continuator perpetuitatis fidei de Eu- „ charistia, Dominus Renaudotius. „ His præmissis sit. „

Sexto demum, adnumerantur Sociniani, de quibus Juenins in Commentario, citato loco, hæc refert: „ Sociniani „ Lutheranam, & Calvinianam de Eu- „ charistia doctrinam ex parte amplexi „ sunt, ex altera vero rejecerunt omni- „ no; cum Bucero nempe, & Calvino „ docuere, Christum non esse Corpo- „ raliter in Eucharistia præsentem; un- „ de verbum substantivum *est* metapho- „ rice, seu pro *significat*, usuparunt; „ sed

„ sed negarunt 1. Eucharistiam esse gratiæ sigillum, figuram efficacem, Christum realiter præsentem nobis ea sufficì, & alia hujusmodi, quæ maximo cum apparatu Bucerus, & Calvinus ipsis tribuunt : Id videre est in Vokelio Sociniano, qui sic de eorum doctrina loquitur, *Cujus quidem opinionis falsitas, vel hoc solo convincitur, quod non solum Christi verbis nequaquam continetur, sed & cum sane mentis ratione pugnat*. Negarunt 2. pronomen *Hoc* sumi pro pane, pugnat enim cum ratione quod panis pro figura aut imagine corporis humani, accipiatur; cum inter ipsum, & humanum corpus nulla sit similitudo; asseruerunt igitur illud pronomen sumi pro tota actionum serie, quam Christus, Eucharistiam instituens, & egit, & præcepit; seu contenderunt ipsum accipi debere pro panis fractione, distributione, manducatione, hunc itaque verbis Evangelicis sensum affinxerunt; Hoc (*idest fractio, panis distributio, manducatio, est, seu significat* Corpus meum, *non absolute quidem sumptum, sed prout affigendum est cruci*. Suam expositionem ex eo confirmant, quod Scriptura, (quam unam docent esse fidei regulam) cum agit de Eucharistia, non alterius finis meminerit, quam commemorationis mortis dominicæ, aut unionis fidelium inter se; *Hoc facite* (inquit Christus) *in meam commemorationem*; (seu ut illi interpretantur) *eum ritum a me institutum peragetis, præcipio, ut mortem, quam passurus sum, ponatis vobis ob oculos*. Idem (inquiunt) præcipit Paulus, cum hæc ait; *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*.

DISSERTATIO CCCCXI.

De reali præsentia Christi in Eucharistia, Quomodo probetur ex Scripturis, & præcipue ex figuris in veteri testamento præcedentibus? Quomodo ex promissione Christi? Quomodo ex ejusdem Christi institutione?

Robationes, quæ desumuntur ex Scripturis ad probandā realemChristi præsentiam in Eucharistia, ex triplici capite procedunt; quorū primum continet figuras veteris testamenti, præsentiam realem Christi futuram in Altaris Sacramento designantes : secundum vero continet promissiones, a Christo Domino factas, daturum se corpus, & sanguinem realiter sub speciebus eucharisticis ad spiritualem alimoniam animarum : tertium vero complectitur verificationē prædictarū figurarum, & promissionum, quas Christus per consecrationis verba demonstrative ostendit, se realiter præsentem esse in Sacramento Eucharistiæ.

Et quidem quantum ad primum caput, quod continet figuras, omnibus exploratum credimus, Judæos omnia futurorum dona, quæ ipsis per Prophetas promissa fuerant, per figuras a Deo indicata, & confirmata etiam, quodammodo accepisse. Multæ autem sunt figuræ, quæ in veteri testamento

mento præcesserunt ad indicandum, & comprobandum Christi corpus, & sanguinem sub speciebus panis, & vini; quas, principaliores saltem, hoc in loco exponere, & recitare, nobis in animo est.

Prima enarratur oblatio Melchisedech, panis & vini ab eo facta, & quæ legitur Genesis 14. verbis hisce: *At vero Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit Cœlum, & terram: Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.* Ad quæ Chrysostomus hom. 35. in Genes. scribit: *Et vide propter honorem in Patriarcham collatum, quomodo Sacramentum insinuatur, obtulit enim illi panem, & vinum; videns typum, cogita, oro, & veritatem.* Quod pariter docuerunt Cyprianus lib. 2. Epist. 3. Arnobius in Psal. 109. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 3. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. Mystagogica, Damascenus lib. 4. cap. 14.

Secunda figura fuit in panibus propositionis, de quibus fit sermo in Exodo, & Hieronymus in caput 1. ad Titum sic loquitur: „ Tantum interest inter panes propositionis, & Corpus „ Christi, quantum inter umbram, & „ corpora, inter imaginem, & veritatem, inter exemplaria futurorum, & „ ea ipsa, quæ per exemplaria figurantur. „ Pariter loquuntur Cyrillus, & Damascenus locis citatis.

Tertia figura fuit panis primitiarum, de quo legitur Levit 23. *Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis Segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ ad Sacerdotem.* Quam ob caussam Irenæus lib. 5. cap. 32. vocat Eucharistiam primitias divinorum munerum in novo testamento.

Quarta figura fuit in pane illo, quo confortatus Elias, ambulavit usque ad montem Dei, & de quo scribitur 3. Regum 19. *Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursum obdormivit. Reversusque est Angelus Domini secundo, & tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede: grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.* Unde Patres, referente P. Boucat, inquiunt, quod nos divina exaginati Eucharistia, pertingimus usque ad montem Dei, in quo Deus videtur facie ad faciem, scilicet usque ad gloriam Dei.

Quinta figura est agnus paschalis, de quo hæc habentur Exodi 12. *Loquimini ad universum cœtum filiorum Israel, & dicite eis; Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas. Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui junctus est domui suæ juxta numerum animorum, quæ sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hædum. Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Sic docet Tertullianus lib. 4. in Marcionem, & Hesichius in caput 23. Levitici; Hieronymus in caput 26. Matthei; Chrysostomus Homilia de proditione Judæ; in primis vero Augustinus lib. 2. contra Literas Petiliani cap. 37. his verbis pag. 105. *Aliud est Pascha, quod adhuc illi (Judæi) de ove celebrant, aliud autem, quod nos in corpore, & sanguine Domini accipimus.* Ex quibus infert P. Boucat: *Dubio procul, si sola adesset in Eucharistia figura, falsum foret Augustini effatum.*

Sexta figura est sanguis vitulæ, quo Sacerdos tabernaculum, & populum aspergebat; & legitur Exodi 24. & de ea loquitur Apostolus ad Hebræos 9. scribens. *Hic est sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Immo & Christus Lucæ 22. se executioni mandasse dicit: *Hic est Calix novum testamentum in sanguine meo.* Addit P. Boucat: „ Quæ verba non „ de passione, sed de Eucharistia dicun„ tur, cum tunc temporis tantum In„ stitueret Sacramentum Christus Do„ minus, qui, sicut magnus veteris le„ gis Sacerdos sanguine vitulæ totum „ aspergebat populum, sic etiam pro„ prio quasi aspersit Apostolos, singulis „ eis distribuendo calicem. „

Ultima figura fuit manna: ut legitur Exodi 16. *Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? Ignorabant enim, quid esset: Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum*. Christus vero Joannes 6. explicavit. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt: Qui manducat hunc panem vivet in æternum*. Subjungit autem P. Boucat: „ Quibus verbis Dominus Jesus „ præfert Eucharistiam Mannæ: quod „ dubio-procul non fecisset, si Eucha„ ristia solum esset sui Corporis, & san„ guinis figura, quandoquidem manna „ erat cibus manibus Angelorum præ„ paratus, ut habetur Psalmo 77. om„ nemque habebat saporem, itaut, non „ sine magno miraculo, unicuique sa„ peret, quod erat in voto; è contra „ vero si corpus, & sanguinem ab Eu„ charistia detrahas, nihil ibi est præter „ panem usualem, & vinum commune. Cohærenter ad hæc scripsit Ambrosius, scripsit S. Thomas; quos idem P. Bouca refert, *Ambrosius* lib. de initiandis cap. 8. pag. 1235. istam sic explicat figuram: „ Revera mirabile „ est, quod manna Deus pluerit Patri„ bus, & quotidiano cœli pascebantur „ alimento, unde dictum est; panem „ Angelorum manducavit homo; sed „ tamen panem illum, qui manducave„ runt, omnes in deserto mortui sunt. „ Ista autem esca, quam accipis, iste „ panis vivus, qui descendit de cœlo, „ vitæ æternæ substantiam subministrat; „ & quicumque hunc panem manduca„ verit, non morietur in æternum, & „ corpus est Christi. „ *S. Thomas* hic quæst 73. art. 6. omnibus absolvit numeris istud argumentum his verbis. „ In hoc Sacramento tria considerare „ possumus; scilicet id, quod est Sacra„ mentum tantum, quod est panis, & „ vinum; & id quod est res, & Sacra„ mentum, scilicet corpus Christi ve„ rum; & id, quod est res tantum, ni„ mirum effectus hujus Sacramenti: „ quantum igitur ad id, quod est Sa„ cramentum tantum, potissima figura „ fuit hujus Sacramenti oblatio Melchi„ sedech, qui obtulit panem, & vinum. „ Quantum autem ad ipsum Christum „ passum, qui continetur in hoc Sacra„ mento, figuræ ejus fuerunt omnia sa„ grificia veteris testamenti; præcipue „ sacrificium expiationis, quod erat so„ lemnissimum. Quantum autem ad „ effectum, fuit præcipua ejus figura „ manna, quod habebat in se *omnis saporis suavitatem*, ut dicitur Sapientiæ „ 16. sicut & gratia hujus Sacramenti „ quantum ad omnia reficit mentem. „ Subdit vero Agnum Paschalem quantum ad hæc tria præfigurasse Eucharistiam: „ Quantum enim ad pri„ mum, quia manducabatur cum pani„ bus azymis, ut habetur Exodi 12. „ Edent carnes, & azymos panes: Quan„ tum vero ad secundum, quia immo„ labatur ab omni multitudine filiorum „ Israel, quod fuit figura Passionis Chri„ sti, qui propter innocentiam dicitur „ Agnus: Deniq; quantum ad effectum, „ qui per sanguinem Agni Paschalis „ protecti sunt filii Israel a devastante „ Angelo, & educti de Ægyptiaca ser„ vitute. Quod quidem præfigurabat „ liberationem a servitute Diaboli per „ Christum operandam. „

Quod autem attinet ad Promissiones, principalis est illa, quæ continetur Joannis 6. per illa verba: *panis, quem ego dabo, caro mea est*. Ipsam tamen Heterodoxi moderni in dubium ponere, vel etiam aperte inficiari, non erubescunt; siquidem Protestantes post Claudium negant eo in loco promisisse Christum, daturum se hominibus, sicut suum corpus realiter manducandum, ita & suum sanguinem vere potandum; & proinde metaphorice intelligunt quæqumque in illo capite narrantur, scilicet vel de Verbo Incarnato, vel de comestione per fidem, vel de verbo Dei, habito per concionem. Ex antiquis vero Theologis fuerunt Thomas Waldensis, & Cornelius Jansenius, Gandavensis, qui quamvis non negaverint realem Christi præsentiam in Eucharistia, putarunt tamen, ex hoc loco Joannis posse illam efficaciter probari. Proinde.

Dicimus I. ex testimonio Joannis 6. invicte probari promissionem Christi de præsentia reali corporis, & sanguinis sui, sub speciebus panis, & vini.

I. probatur ex Scripturis. Si verba Joannis intelligi debent de manducatione reali, & non de manducatione spirituali per fidem, jam habemus intentum; sed ita intelligi debent: ergo &c. Probatur minor; & quidem I. quia Christus prætulit Eucharistiam man-

mannæ; non fuisset autem præferenda, si manducatio fuisset tantum figurativa, quia manducatio mannæ erat realis, & non debebat ipsi præferri manducatio præfigurativa. Insuper, Christus dixit *caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*; Sed si essent tantum figurative, non essent vere: ergo ut sint vere, non debent esse tantum figurative. Iterum, Judæi de illo Christi sermone scandalizati sunt; sed non fuissent scandalizari, si intellexissent illa Christi verba metaphorice, & per figuram: ergo intellexerunt vere, & realiter. Denique, Christus videns Judæorum, & Discipuli etiam incredulitatem, debuisset verba illa explicare, & dicere, quod verba illa dicebat in sensu metaphorico, & figurativo, non autem in sensu vero, & reali, quemadmodum in aliis similibus fecit; sed nec explicavit, nec aliud quidquam dixit: ergo signum est, quod illa verba intellexit Christus vere, & realiter, non autem metaphorice, & significative.

II. probatur ex Conciliis; & quidem hæc sunt Concilia, quæ explicant caput 6. Joannis in sensu vero, & reali, non autem metaphorico, & figurativo. Concilium Ephesinum Generale in Epist. ad Nestorium exponit verba illa: *nisi manducaveritis, & biberitis &c.* de perceptione Corporis, & Sanguinis Domini. Concilium Generale Nicænum II. actiou.6. hoc ipsum præstat. Concilium Alexandrinum approbatum, hoc idem habet. Et Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. sic explicat verba illa: *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Quorum verba in sequenti Dissertatione afferemus.

III. probatur ex Patribus, quos refert P. Boucat: *Sanctus Cyprianus* lib de Oratione dominica pag.268. Celebris est interpretationis datæ testis, sic enim loquitur de Christo: „ Quando ergo „ dicit in æternum vivere, si quis ederit „ de ejus pane, ut manifestum est eos „ vivere, qui corpus ejus attingunt, & „ Eucharistiam jure communicationis „ accipiunt: ita contra timendum est, „ & orandum, nedum quis abstentus „ separatur a Christi corpore procul „ remaneat a salute; comminante ipso, „ & dicente; nisi ederitis carnem filii „ hominis, & biberitis sanguinem ejus, „ non habebitis vitam in vobis; & ideo „ panem nostrum, idest, Christum dari „ nobis quotidie petimus, ut qui in Christo manemus, & vivimus, & sanctificatione ejus, & corpore non recedamus. „ *Sanctus Hilarius* Pictaviensis lib. 8. de Trinitate, ejusdem est labii: „ De veritate carnis, & sanguinis non relictus est ambigendi locus; „ nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra, vere caro est, & „ vere sanguis est.... Quod autem in „ eo per Sacramentū communicatæ carnis, & sanguinis simus participes, ipse „ testatur dicens..... Quoniam ego „ in Patre meo, & vos in me, & ego in „ vobis: si voluntatis tantum unitatem „ intelligi vellet, cur gradum quemdam „ atque ordinem consumandæ unitatis „ exposuit? nisi ut cum ille in Patre „ per naturam divinitatis esset, nos contra in eo per corporalem ejus nativitatem, & ille rursum in nobis per Sacramentorum inesse mysterium crederetur..... Quod autem in nobis „ naturalis hæc unitas sit, & ipse ita testatus est, qui edit carnem meam, & „ bibit sanguinem meum, in me manet, „ & ego in eo. Quibus verbis Sanctus „ Doctor os loquentium iniqua obstruit, probando ex ipso Scripturæ contextu, Christum in nobis esse, non „ desiderio tantum, & voluntate, sed „ unitate quadam naturali per Sacramentum corporis, & sanguinis sui. „ Sanctus Joannes Chrysostomus hom. 45. in Joannem 47. similia prorsus dicit: „ Unum corpus sumus, & membra ex carne, & ossibus ejus.... Ut „ non solum per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur: per „ cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cum enim suum in nos „ amorem judicare vellet, per corpus „ suum se nobis commiscuit, & in unum „ nobiscum redegit, ut corpus suum „ cum capite uniretur; hoc enim amantium maxime est; hoc Job significabat „ de servis, a quibus maxime amabatur, „ qui suum amorem præseferentes, dicebant: quis daret nobis ut ejus carnibus impleremur? Quod Christus „ fecit, ut majori nos charitate astringeret; & ut suum in nos ostenderet „ desiderium; non se tantum videri permittens desiderantibus, sed & tangi, „ & manducari, & dentes carni suæ in-

figi

„ figi, & desiderio sui omnes imple„ ri..... Parentes sæpe numero libe„ ros suos aliis alendos dederunt, ego „ autem mea carne alo, me his exhibeo, „ omnibus faveo, omnibus optimam „ de futuris spem præbeo..... Vester „ ego frater esse volui, & communicavi „ carnem, propter vos, & sanguinem „ &c. „ Sanctus Doctor futura Calvi„ ni, & Zuinglii commenta quasi præ„ videns perstrinxit suo stylo censorio, „ asserens fideles Christum ipsum in Eu„ charistia tangere, ipsius carne ali, & „ foveri, quæ quidem omnia cum sola „ figura cohærere non possunt. Ergo „ &c. „ Quibus adduntur Irenæus lib. 4. Origenes lib. 6. in Numeros, Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 4. Cyrillus Alexandrinus in cap. 6. Joannis. Ambrosius lib. de initiandis capit. 8. Leo Magnus homil. 6. Theodoretus lib. 4. hist. cap. 2.

Dicimus II. Institutionem Sacramenti Eucharistiæ continere præsentiam realem corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini.

Quæ diximus usq; modo continent promissionem Christi de Eucharistia; quæ modo dicemus continent institutionem, cujus verba ita clara apparuerunt Luthero, ut non ausus fuerit post illa realem Christi præsentiam in Eucharistia denegare. At quod non fuit ausus Lutherus, pertentavit Zuinglius, dicens: verba illa institutionis esse intelligenda metaphorice, & figurative, non autem vere, & realiter; inverecunde fubens, quod ita sibi Angelus revelavit.

I. probatur Conclusio. Christus Dominus testatus est, se dare suum corpus, & sanguinem in Eucharistia, sicut dedit ipsum in cruce, & in morte sua; sed ipsum dedit in cruce, & in morte sua vere & realiter, non metaphorice & figurative: ergo ita pariter dedit in Eucharistia. Major continetur expresse in verbis Christi Matthei 26. Marci 14. Lucæ 22., quæ sunt: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hic est Calix, novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.*

II. probatur. Ex Apostolo dicente in I. ad Cor. cap. 12. Accipiens indigne Corpus, & sanguinem Christi, fit reus Corporis, & sanguinis Christi; sed ita non esset, si corpus, & sanguis Christi essent metaphorice, & figurative sub speciebus panis, & vini, non autem vere, & realiter: ergo &c. Minor est certa, quia de figura nec possunt intelligi Apostoli verba, nec ratio ipsa convincit. Major autem continetur in Apostoli verbis I. ad Corinth. cap. 10. vers. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne Communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Quæ verba exponens S. Thomas in hoc caput lect. 4. scribit: „ Hic calix..... cui benedicimus, id„ est, quod nos fideles exaltamus cre„ dendo, & gratias agendo; vel cui be„ nedicimus, idest quem nos Sacerdo„ tes consecramus, nonne communica„ tio sanguinis Christi est, faciens nos „ unum cum ipso..... & panis, quem „ frangimus, id est, sumptio panis fra„ cti in altari, nonne participatio cor„ poris Domini est; faciens nos unum „ cum Christo, quia sub specie panis „ sumitur corpus Christi. „ Insuper Apostolus in dicta Epist. ad Corith. cap. 11. vers. 23. explicat verba institutionis Eucharistiæ, & dicit: *Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit; Accipite, & manducate: hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*; hoc est, pro vobis crucificetur &c. deinde pergit: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & Sanguinis Domini*. Quibus P. B ucat hæc subjungit: „ Certe si Christus „ foret solum in figura, & per fidem in „ Eucharistia, impius, & hæreticus „ accipiens cœnam, non esset reus „ Corporis, & Sanguinis Domini; „ quandoquidem in sensu Calvini, qui „ caret fide, vel hujusce virtutis actum „ non elicit, nihil recipit; namque „ absente fide, Christus non est in „ cœna, inquit Heterodoxus: ergo „ &c. „

Objiciunt I. Christus Joannis 6. de tribus panibus loquutus est; primo quidem de pane materiali, quem antecedenter multiplicaverat; secundo de pane spirituali, per illa verba: *ego sum panis vitæ &c.* Tertio de pane eucha-

eucharistico, per illa verba: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita &c.* Sed hic loquendi modus de tertio pane magis accedit ad secundum, qui est panis spiritualis, quam ad primum, qui est panis materialis: ergo verba illa Joannis potius significant panem spiritualem, & mysticum, quam alium quecunque. II. Sicuti Christus dixit Joannis 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*: ita etiam dixit Joann. 15. *ego sum vitis vera &c.* atqui verba hæc intelliguntur mysticę, & metaphorice:ergo pariter illa. III. Christus volens convincere Capharnaitas de veritate mysterii eucharistici, superaddidit verbis primis hæc alia verba, quibus prodit, verba prima esse spiritualiter intelligenda, & de Eucharistæ fide; & hæc sunt ejus posteriora verba vers. 62. *Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc Discipuli ejus, dixit eis; hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius? Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam; verba, quæ locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt: sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.* IV. Christus, quantum ad usum, comparavit Eucharistiam cum manna; sed per Apostolum Judæi manducaverunt manna, uti escam spiritalem: ergo pariter Christiani manducant Eucharistiam spiritaliter, & sola fide. V. Augustinus verba illa Joan. 6. *nisi manducaveritis &c.* explicat de manducatione spirituali; & patet hoc, quia tract. 26. in Joannem explicans verba illa, *hic est panis de cælo descendens &c.* hæc scribit: *Credere enim in eum hoc est manducare panem vivum*; ergo &c. VI. Idem Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 16. dat regulam, per quam sensus literalis Scripturæ distinguitur a spirituali; & hæc est: „ Si præceptiva locutio est, aut „ flagitium, aut facinus vetans, aut „ utilitatem jubens, non est figurata. „ Si autem flagitium videtur jubere.... „ figurata est locutio. „ Deinde in exemplum affert hæc verba Joan. cap. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* „ Facinus, vel flagitium „ videtur jubere. Figura est ergo, præ„ cipiens passioni Domini esse commu„ nicandum; & suaviter, atque utiliter „ recondendum in memoria, quod pro „ nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit. „

Respondemus ad I. quod Christus, quantum ad aliqua eodem modo loquitur de secundo, ac de tertio pane, non vero quantum ad omnia; quæ distincte expendens P. Boucat, hæc subdit. „ Tria potissimum in illo pane subnotanda sunt, & nusquam omittenda; „ videlicet principium, seu causa illius „ panis; deinde vero ejus natura; tertio „ loco effectus simul, & digna præparatio ad illum sumendum. Originem „ habet è Cœlo; effectus est dare vitam „ æternam: os, quo sumitur, fides est, „ & simul os corporale. Denique ejus „ natura in eo sistit, quod præcontineat „ corpus, & sanguinem Domini. Porro „ uterque panis cœlestis est, sic & utriusque effectus vita æterna; uterque „ etiam sumitur ore fidei, sed insuper „ eucharisticus, *præmitur dentibus*, inquit Augustinus. Denique natura prioris est ipse Christus incarnatus, ut fidei nostræ objectum; posterioris vero „ est idem Christus in Eucharistia realiter contentus. „

Ad II. Negatur paritas; & ratio disparitatis est, quia Christus dixit se esse vitem, non per proprietatem, sed per similitudinem; dixit vero suam carnem esse cibum per proprietatem; quod non semel, sed pluries confirmavit: Hoc autem non fecit de vite; immo de vite dixit, Patrem suum esse agricolam, quod magis similitudinem confirmat & negat proprietatem.

Ad III. Dicitur, quod Eucharistia non tantum ore fidei sumenda est, sed ore fidei simul, & reali; adeoque caro secundum se sumpta non prodest quicquam, caro vero ut Verbo unita, prodest. Proinde Augustinus tract. in Joan. explicans hæc verba, *caro non prodest quidquam*, & loquens de Capharnaitis, scribit: „ Sed quomodo „ illi intellexerunt? Carnem quippe „ ita intellexerunt, quomodo in Cada„ vere dilaniatur, aut in macello vendi„ tur, non quomodo spiritu vegetatur... „ Accedat spiritus ad carnem ...... & „ prodest plurimum; nam si caro non „ prodest, Verbum caro non fieret ... „ Sicuti illi intellexerunt carnem, non „ sic ego do ad manducandum carnem „ meam. „

Ad

Ad IV. Comparatio Christi fuit quantum ad aliquid, non quantum ad omnia: unde S. Cyrillus dixit, Judæos manducasse manna ore tantum, Christianos vero manducare corpus Christi ore & spiritu, sed non in specie sensibili, bene vero sacramentali,

Ad V. Augustinus sumit verba illa mystice, sed non excludendo sensum literalem; quod non est mirum, quia multa sunt Scripturæ loca, quæ mystice pariter, & literaliter intelliguntur. Denique Augustinus in eo totus est, ut velit, non sufficere ad gratiam consequendam ore manducare corpus Christi, nisi & corde manducetur, idest cum fide, & charitate; unde explicans verba illa: *Si quis ex ipso manducaverit, non morietur*: Subdit: „ Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum. Qui manducat intus, non foris; qui manducat in corde, non qui premit dente. „ Paulo ante loquutus fuerat de illa muliere, quæ Christum tetigerat: „ Quid est, tetigit, nisi quia credidit?

Ad VI. Latissime respondet P. Boucat, cujus verba opus est transcribere, & singula pariter, ac omnia recitare: „ Ut ista gravissima difficultas solvatur, observandum primo, figuram non excludere semper præsentiam rei, sed quandoque ab illa abstrahere, quandoque etiam veritatem, & realitatem continere; sic Filius Dei Hebr. 1. dicitur *Figura substantiæ paternæ*: item *imago Dei*, ut in Epist. ad Philippenses; sic idem Augustinus lib. 8. de doctrina Christiana cap. 1. „ Unctionem pedum Christi dicit a Magdalena factam, quæ vulgo ab hominibus non levius putabatur fuisse signum amoris Magdalenæ erga Salvatorem. Jam vero illa figura non excludit veritatem amoris: Sic pariter Apostolus dicit Abraham habuisse duos filios, unum de libera, alterum de Ancilla, quæ per allegoriam dicta sunt; veritas tamen est, quod Abraham habuerit duos filios: figura vero, quod illi præfiguraverint duo testamenta, novum scilicet & verus. *Secundo* observandum venit, duplex esse figuræ genus, aliud scilicet verborum, aliud vero sententiarum; figura verborum est, cum significatio propria vocum transfertur ad aliquid significandum; ut cum dicitur, *prata rident*, & hæc figura est ex omni parte metaphorica. Figura vero sententiarum esse intelligitur, cum verba propriam significationem retinentia, aliud ulterius designant, ut in exemplo Abraham allato, quippe qui vere duos filios habuerit. His prælibatis, respondeo primo, regulam illam non esse universaliter tenendam, si absque restrictione sumatur; quod multis exemplis ostendit Cardinalis Perronius, quæ licet facinus jubere videantur, sunt tamen litteraliter sumenda; primum exemplum est immolatio Isaaci: secundum spoliatio Ægyptiorum: tertium destructio Amalecitarum. *Respondeo* secundo distinguendo: Manducare carnem Filii hominis est flagitium in sensu Capharnaitarum, concedo; in sensu Christi, & Ecclesiæ, nego: Quisnam sit Capharnaitarũ sensus, supra ostensum est vel ipso Augustino interprete; flagitium est ergo in sensu illorum: Sancti Doctoris verba sic explicat Guitmundus, Episcopus Aversanus, lib. de veritate Eucharistiæ contra Berengarium: *Respondeo* tertio, distinguendo; in Eucharistia videtur flagitium, si caro manducanda, & discerpenda sit, ut caro, quæ in macello venditur, quomodo intelligebant Capharnaita, concedo; manducando modo sacramentali, qui fit divisione, & absorptione specierum, intactis manentibus, & corpore, & sanguine Domini, nego. Augustinus est sui ipsius interpres, quippe qui eo loci doceat esse tantummodo flagitium dilacerare carnem Christi, qualiter in cruce fuit discerpta; quo etiam ait: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis*. Facinus, vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter, atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit. Igitur ex Augustino illa caro eucharistica ore simul, & fide manducanda est. Eodem prope modo loquitur S. Doctor in Psal. 98. pag. 452. tom. 8. ubi Christum Capharnaitas alloquentem sic inducit: spiritualiter intelligite quod loquutus sum: non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem- quem

„ quem futuri sunt, qui me crucifigent; „ Sacramentum aliquod vobis commendavi: spiritualiter intellectum„ vivificabit vos. Sed quomodo Sacramentum ex mente Augustini, nisi quia „ caro Christi in Eucharistia non manducatur, ut cibus usualis, verum partim ore, parte etiam fide; alias non „ prodest quidquam, sed potius nocet, „ scilicet impiis: hinc idem Augustinus „ exponens illa verba, *Hic est ergo panis, qui de Cœlo descendit, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur*: „ ait: Sed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum; qui manducat „ intus, non qui manducat foris; qui „ manducat in corde, non qui manducat dente. „

DISSERTATIO CCCCXII.

De præsentia reali Christi in Eucharistia. Quomodo probetur ex Traditione? Quomodo ex Præscriptione? Quomodo ex Scriptorum consensu.

TRes vias in Dissertatione ingredimur ad probandum realem Christi præsentiã in Eucharistia; quę quanvis una & eadem appareant, diversæ tamen nobis probantur, prout hic eas antecedenter exponimus, & pariter referimus Novatores, qui in iisdem tribus viis nobis se opponunt, & nos eos debellare debemus. Prima via est Traditionis, quæ continet antiquam, publicam, & constantem veritatis professionem; insuper & impossibilem mutationem, quam in hujus mysterii fide Novatores fabulantur inductam 8. & 9. seculo. Secunda via est Præscriptionis, de qua Tertullianus lib. de præscriptionibus cap. 31. ait: *Ex ipso enim ordine manifestatur, illud esse dominicum, & verum, quod sit prius traditum: illud autem extraneum, & falsum, quod sit posterius immissum*: & hæc continet novitatem oppositi; si enim probatur, quod oppositus error fuit posterioribus temporibus inductus, jam probatum remanet, fidei veritatem fuisse in antiqua possessione Eccclesiæ, & errorem oppositum in moderna professione novitatis. Igitur hæc est differentia inter Traditionem & Præscriptionem; quod traditio respicit, & continet antiquitatem, præscriptio autem perpetuitatem; quod traditio excludat errorem oppositum, præscriptio vero inducat recentem illius nativitatem; quod traditio comprehendat universalitatẽ illorum, qui etiam sequuti sunt, præscriptio vero supponat hanc eandem universalitatem, ac pariter ostendat unum, aut alterum, qui errorem oppositum induxerunt. Tertia via nascitur ex duabus prædictis, quatenus consistens in Scriptorum consensu, ex hoc eodem consensu probandam se offert traditio simul, ac præscriptio. Ut autem deveniamus ad numerandum Novatores, qui scripserunt contra id, quod a nobis in hac Dissertaione probandum est.

Primo, ponimus Bondellum, qui vult, Anastasium Sinaitam posuisse prima fundamenta nostræ catholicæ veritatis circa annum Christi 636. & deinde Epiphanium Diaconum 8. Seculo in Concilio Generali Nicæno act. 6. eadem confirmasse.

Secundo, ponitur Claudius, qui fuit pseu-

pseudo-minister apud Carentonenses, & voluit primum authorem dogmatis præsentiæ realis fuisse Paschasiũ Radbertum, Abbatem Monasterii Corbajensis, in lib. quem scripsit circa annum 831 de corpore, & sanguine Domini,& ab eo, scilicet a Paschasio, eundem errorem Berengarium didicisse.

Tertio, alii Calviniani ponunt, Amalarium, Hetibaldum, Episcopum Antisiodorensem, Rabanum, Archiepiscopum Mogontinum, Bertramnum, Monachum Corbajensem, aliosque, eundem errorem scripsisse, ac docuisse. Verum contra hos omnes.

Dicimus I. præsentiam realem Christi in Eucharistia probari ex Traditione.

I. probatur Conclusio, Si realis præsentia Christi sub speciebus eucharisticis fuit a primis Ecclesiæ seculis cognita, & credita, eam opus est, ut habeamus traditione firmatam; sed sic fuit seculo illo, quo vivebant, & scribebant primi Apostolorum Discipuli: ergo fuit traditione firmata. Probatur minor authoritate Ignatii Martyris, Justini Martyris, ac S. Irenæi, qui circa Apostolorum tempora floruerunt. Et quidem Ignatius in Epist. ad Philadelphienses dicit, panem esse Domini Jesu carnem sub his verbis: „ Rogo vos, „ ut intetis uni fidei, uni prædicationi, „ una Eucharistia utentes: una est caro „ Domini Jesu, & unus ejus sanguis, qui „ pro nobis effusus est: unus etiam panis „ pro omnibus confractus, & unus calix „ totius Ecclesiæ. „ Insuper idem Ignatius in epist. ad Ephesios vocat Eucharistiam immortalitatis pharmacum, per hæc verba, *Unum panem frangentes, quod est pharmacum immortalitatis, antitodum ad non moriendum, sed vivendum in Jesu Christo semper*: esse autem pharmacum immortalitatis nequit figuræ convenire. Denique idem Ignatius impugnat Hæreticos, qui non admittebant veram Christi carnem in Eucharistia, eo quia non admittebant veram carnem in Christo ipso; & sic ait in Epist. ad Smyrnenses, quam citat Theodoretus dialog. 3. „ Eucharistias, & oblationes non admittunt, „ quod non confiteantur Eucharistiam „ carnem esse Servatoris nostri Jesu „ Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quamque Pater benignitate sua „ excitavit: „ Si ergo vult, carnem Christi esse veram in Christo, ex hoc pariter deducit carnem Christi esse veram in Eucharistia. Eodem prorsus modo se gerit Justinus Martyr, qui in apolog. 2. explicat Eucharistiæ confessionem, ejusque distributionem ab enumeratione partium, & eam vocat Corpus Christi. Insuper Eucharistiam dicit, non esse panem communem: & tandem loquitur de eadem tamquam de magno mysterio, omnibus indiscriminatim non revelando. Pro primo citantur ejus verba in apolog. 2. Antonino Pio Imperatori oblata, quæ potius dicenda est prima: „ Ei, qui „ fratribus præest, offert panem, & poculum aquæ, & vini, quibus acceptis „ laudem, & gloriam rerum universarum Patri, per nomen Filii, & Spiritus Sancti, offert Eucharistiam, sive „ gratiarum actionem, pro eo, quod „ nos donis suis hisce dignatus sit, prolixe exequitur.... Diaconi, atque „ Ministri distribuunt unicuique præsentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ sunt, panem, vinum, & „ aquam, & ad absentes perferant. Porro alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est. „ Pro secundo in „ eodem loco: „ Non enim, ut communem panem, *scilicet Eucharistiam*, „ neque communem potum sumimus; „ sed quemadmodum per verbum Dei „ Incarnatus Jesus Christus Salvator noster, & carnem, & sanguinem pro salute nostra habuit: sic etiam per preces Verbi Dei ab ipso Eucharistiam factum cibum, ex quo sanguis, & carnes nostræ per mutationem aluntur, „ illius Incarnati Jesu, & carnem, & „ sanguinem esse edocti sumus. „ Sic vertit ex Græco Bellarminus lib. 2. de Euch. 4. pag. 553. subjicitque: „ Hæc „ ad verbum ex Græco interpretatus „ sum; quia queri solent Hæretici sæpenumero de interpretatione Catholicorum. Solum ambigi posset de illa „ voce *Eucharistiam* factum; nam Græca „ vox, significare potest, super quem „ gratiæ actæ sunt, vel barbaro vocabulo, eucharistizatum, vel ut nos reddimus, eucharistiam factum, sed non „ refert quidquam hoc ad rem propositam. „ Pro tertia tandem idem Justinus dicit: „ Quod nulli alii participare licitum est. „ Hæc autem omnia non dixisset Justinus, si tunc temporis

poris in Ecclesia pro comperto fuisset credentibus in Eucharistia solam figuram, & imaginem Christi contineri, absque realitate corporis, & sanguinis ejusdem. Irænęus tandem asserit, Eucharistiam non esse panem communem, sed panem miraculosum, ex terrena, & cœlesti substantia conflatum: & hoc ait lib. 4. advers. hæres. cap. 34. „ Quemadmodum enim qui est a terra panis, percipiens invocationem Christi, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia. „ Insuper ibidem asserit, Hæreticos male asserere nos venire in corruptionem, quia alimur ex corpore & sanguine Domini, in quibus continetur semen æternæ vitæ; & hæc sunt ejus verba: „ Quomodo autem rursus dicunt, carnem nostram in corruptionem venire, & non percipere vitam, quæ a corpore Domini & sanguine alitur. „ Denique lib. 5. cap. 2. apertissime illos impugnat, qui negabant nos nutriri corpore Christi per Eucharistiam, sub his verbis: „ Quoniam membra ejus sumus, & per creaturam nutrimur; creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens, & pluens quemadmodum vult; cum calicem, qui est creatura, suum sanguinem, qui effusus est, ex quo auget nostrum sanguinem, & cum panem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. „ Certe quod talia non scripsisset, si Ecclesiæ fides tunc fuisset, sub Eucharistia non esse corpus & sanguinem, sed figuras tantum, & imagines Christi.

Opponunt I. Gentiles vocabant Deos simulacra Deorum; ergo pariter Justinus vocabat corpus Christi imaginem Christi. II. Justinus negat, panem eucharisticum converti in nostram substantiam: ergo habebat illum ut purum panem. III. Irenæus etsi affirmet panem eucharisticum esse proprium Christi corpus, non tamen per hoc evincitur esse verum, & reale Christi corpus; quia Patres dicunt pariter Ecclesiam esse propriam Christi sponsam, & tamen non est vera Christi sponsa. IV. Ignatius Martyr distinguit carnem a pane, & sanguinem a calice: ergo per ipsum non sunt idem panis & corpus, calix & sanguis. V. Idem Ignatius dicit, panem eucharisticum frangi; sed corpus Christi non frangitur; ergo &c. VI. Idem Ignatius intendit probare carnem Christi non esse phantasticam, sed non intendit probare Eucharistiā non esse tantum figuram; ut ex ejus verbis apertissime constat.

Respondemus ad I. Quod Gentiles ideo habebant ut numina Deorum suorum statuas, quia credebant Deos suos in statuis latere, & per eas oracula dare. Unde argumentum est potius pro nobis, quam contra nos.

Ad II. Reponit P. Boucat per hæc verba: „ Quando S. Martyr in eadem Apologia asserit, vel ipsa nostra corpora nutriri, seu mutari per Eucharistiæ sumptionem, hoc duplici modo intelligitur: primo quidem corporaliter per species, quæ vim nutriendi retinent, quæque in substantiam aliti secundum id, quod sensibile habent, transeunt. Secundo de mutatione spirituali, quatenus Eucharistia, teste D. Thoma, futuræ gloriæ, quam corpus habebit, ut pignus datur; recte enim ex Græco verba sic reddi possunt: *Ex quo, cibo, sanguis & carnes nostræ per mutationem aluntur.* „

Ad III. dicitur, ex antecedentibus constare tum ex mente Irenæi, tum ex mente aliorum Patrum, idem esse vocare Christi corpus proprium, ac reale & verum.

Ad IV. dicitur, Ignatium Martyrem facere illam distinctionem, quoad modum existendi, scilicet prout existit corpus Christi sacramentale, & prout existit corpus extensum in ordine ad locum.

Ad V. Ignatius ait, corpus eucharisticum frangi ratione specierum, non ratione sui.

Ad VI. Idem P. Boucat dicit, quod Ignatius Martyr silet figuram debellando Hæreticos, quia tunc cum hæreticis non erat de figura controversia; sed non per hoc fit, quod Ignatius concesserit in Eucharistia esse meram Christi figuram. Immo potius ipse suā mentem aperit, quando illos increpat; qui rejiciebant oblationes eucharisticas; & ideo increpat, quia in ipsis oblationibus eucharisticis veram

ram Christi carnem non agnoscebant.

Dicimus II. Præsentiam realem Christi in Eucharistia probari ex Præscriptione.

I. Probatur Conclusio, Præscriptio stat pro illa parte, quæ non incepit aliquo medio tempore ad occupandum locum in mentibus hominum, & in Ecclesiæ fide, sed quæ initium habuit a tempore, a quo præscriptio denominatur, & sumitur; sed sic est illa, quæ facit pro præsentia reali Christi in Eucharistia: ergo &c. Probatur minor. Si non faceret, ideo esset, quia medio tempore fides illa incepisset, atque adeo præscriptionis nomen, & rationem non mereretur; sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor. Volunt Heterodoxi, quod fides præsentiæ realis Christi in Eucharistia inceperit 9. Seculo in Ecclesia Latina; hoc autem est falsum; tum quia incredibile sane est, quod Paschasius Monachus, a quo volunt incepisse, impleverit totum mundum hac fide, & quidem per parvulum libellum, & agens de mysterio, quod est captu difficillimum, & sensibus pariter est oppositum: tum quia Ecclesia tunc temporis hoc novum dogma non damnavit, & nemo ex Catholicis Scriptoribus Paschasium debellavit; nullos enim habemus libros contra novum Paschasii inventum pro realitate præsentiæ corporis Christi in Eucharistia conscriptos.

II. probatur. Si 9. seculo, vel altero seculo antecedenti, invecta fuisset in Ecclesiam fides præsentiæ realis Christi, deberemus habere documenta, & doctrinæ novæ, quæ tunc inceperit, & doctrinæ veteris, quæ tunc desierit; sed nullum ex iis documentum habemus, immo potius contrarium pro perpetuitate probatur, eandem fidem semper in Ecclesia viguisse præsentiæ realis Christi in Eucharistia; ergo pro hac stat præscriptio; & hoc quidem adeo est certum, quod Novatores adversarii nullum ex his documentum contra nostram doctrinam ac fidem adducunt, & pro ipsorum errore propalant.

III. probatur. Si ante Scriptores illos, quos Herterodoxi opponunt, non fuisset fides universalis in Ecclesia præsentiæ realis Christi in Eucharistia, & tantum fuisset a Paschasio, vel ab altero, de novo inventa, & inducta, incredibile sane esset, quod populus Christianus Paschasii, vel alterius, verbis fidem adhibuerit, absque tumultu, absque dissidio, & sine sanguinis effusione; sed coguntur Adversari hoc ipsum, quod incredibile videtur, admittere: ergo &c. Probatur major ex paritate Calvinianorum, qui non potuerunt contrarium sine ingenti strage prædicare, & disseminare in regionibus illis, in quibus sua Paradoxa spargebat.

Opponunt I. Si ante Paschasium credebatur in Ecclesia, esse tantum imaginem Christi in Eucharistia, & non verum atque reale suum corpus, tunc bene diceretur a Paschasio, vel ab altero, initium habuisse doctrinam realitatis præsentiæ Christi in Sacramento: sed ita fuit: ergo &c. Probatur minor. Tertullianus asserit, Christum esse in Eucharistia solum repræsentative; ejus verba sunt lib. 1. contra Marcionem cap. 14. „ Sed ille „ usque nunc nec aquam reprobavit „ Creatoris, qua suos abluit, nec oleum, „ quo suos ungit, nec mellis, & lactis „ societatem, qua suos infantat, nec „ panem, quo ipsum corpus suum re„ præsentat. „ II. Origenes in Commentario ad caput 15. Matthei asserit, panem eucharisticum retinere suum esse naturale, scilicet a sua propria substantia non discedere, & in secessum mitti, per hæc verba: *Cibus ipse per verbum Dei, & orationem consecratus, secundum illud quidem ipsum, quo materia constat, in ventrem abit, & in secessum ejicitur; secundum orationem autem, quæ illi accessit, juxta proportionem fidei, utilis est*. III. Paschasius in Epist. ad Frudegardum fatetur, suæ doctrinæ adversarios habuisse, qui ad intelligentiam mysterii a se commoti, & excitati fuerunt: ergo Paschasii doctrina, quæ continebat realem Christi præsentiam in Eucharistia, fuit nova, IV. Ratramnus in suo libro de corpore, & sanguine Domini num. 22. fatetur, Christum convertisse in proprium suum corpus & sanguinem aquam de petra fluentem, & manna, sicut in nova lege convertit panem, & vinum; adeoque Judæos veteres vere, & realiter manducasse carnem Christi, etsi nondum natam, & bibisse sanguinem, etsi non dum ef-

fu-

fusum ; atqui hoc intelligendum est de manducatione, & bibitione metaphorica, & similitudinaria, non autem vera & reali : ergo &c. Ratramnus autem scribebat contra Paschasium : ergo si Ratramnus stabat pro metaphorica conversione, & Paschasius stabat pro reali, dicendum est, quod Paschasius novam doctrinam de præsentia reali defendebat, & Ratramnus antiquam de metaphorica.

Respondemus ad I. Cum P. Boucat, negando minorem, ad cujus qrobationem hæc habet : „ Corpus Christi „ repræsentatur in Eucharistia repræ„ sentatione practica, concedo : vacua „ & inerti, nego. Duplex est secer„ nenda repræsentatio, una practica, „ speculativa altera, prior ipsam rem „ exhibet in ipso Tertulliani sensu, qui „ lib. 4. adversus Marcionem circa me„ dium ait de Patre æterno: Itaque jam „ repræsentans eum „ *hic est filius meus* „ *&c.* „ Posterior est pura rei imago, „ ut videre est in tabella. Tertullianus „ eo loco loquitur de prima repræsen„ tatione ; ne mireris autem si dicat „ corpus Christi repræsentari in pane : „ cum enim Marcion, quem debellat, „ contenderet creaturas sensibiles a „ bono Deo non promanare, argumen„ tando ad hominem, mentionem fa„ cit de Sacramentorum Symbolis, quæ „ vel ipsi Marcionistæ ut bona habe„ bant. Igitur de pane, ut de symbolo, „ sub quo realiter continerur corpus „ Christi, mentionem facit. „

Ad II. Sic respondet Tournely : „ Pa„ nis sanctificatus retinet suum esse na„ turale, idest species visibiles, seu ac„ cidentia, quæ in hoc Sacramento ha„ bent rationem materialis, & quæ cor„ rupta a stomacho, & in novam con„ versa substantiam, vel in secessum „ abeuut, vel humani corporis formā „ induunt, concedo : retinet suum esse „ naturale, idest propriam substantiam, „ seu formam panis, quasi non mutetur „ in substantiam corporis Christi, nego: „ species igitur visibiles, ut observat „ Bellarminus, habent rationem mate„ rialis, nou quidem respectu formæ „ naturalis, sed respectu sanctificationis „ & significationis; & præterea ex acci„ dentibus eucharisticis præcipuum est „ quantitas, quæ ad materiam potius, „ quam ad formam pertinet. „

Ad III. dicitur, quod nonnulli obscuri nominis homines adversati sunt Paschasio, & quidem in obscuro, non autem in aperto; quod ipse Paschasius fatetur, exponendo illud Matthei, *Cœnantibus illis &c.* ubi habet : „ Quidam loquacissimi, magis quam „ docti, dum hæc credere refugiunt, „ quæcumque possunt ne credant quæ „ veritas repromittit, opponunt & di„ cunt nullum corpus esse, quod non „ sit palpabile, & visibile . . . . . Ecce „ quam bene disputant contra fidem „ sine fide. „ Illi vero, quos dixit Paschasius fuisse commotos, & excitatos, fuerunt quidem, sed ad pleniorem mysterii explicationem, ac notitiam, & quantum ad aliqua præsentiæ realis consectaria, quæ ad substantiam dogmatis non pertinent, non vero quantum ad substantiam ipsam præsentiæ realis ; ut ait Boucat.

Ad IV. dicitur, quod certissime si Ratramnus fuit in ea tam singulari opinione, ut asserit obiectio, confirmat sententiam suam de præsentia reali Christi in Eucharistia, & de conversione panis & vini in corpus, & sanguinem Christi; unde non possunt ejus verba a Calvinianis merito nobis opponi. Ut enim ait Tournely : „ Si in „ veteri Lege suum proprium ac natu„ rale corpus Judæis dedit ad mandu„ candum, & sanguinem ad bibendum, „ facta conversione mannæ in corpus, „ & aquæ de petra fluentis in sangui„ nem suum ; quanto magis istud in no„ va Lege perfecisse dicendum est? „

Pro III. tandem Dissertationis parte, ab ea nos expediemus, si induxerimus semel Scriptores, vel Patres in eo consentientes, ut omnes, & singuli asserant, Christum vere & realiter sub speciebus eucharisticis esse præsentem. Hoc autem quum præstiterimus de Ignatio, de Justino, & de Irenæo, convenit ut hoc ipsum prosequamur de aliis Scriptoribus, & Patribus Græcis, & deinde de Latinis, usque ad 8. seculum, in quo Novatores fidem realitatis præsentiæ Christi in Eucharistia comminiscuntur.

Dicimus III. realitatem præsentiæ Christi in Eucharistia ex consensu Scriptorum, & Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum, probari.

I. probatur ex Scriptoribus, & Patribus Græcis. Origenes hom. 13. in Exod. admonet illos, qui suscipiunt cor-

corpus Domini, ut reverenter illud suscipiant, & ne aliquid decidat in terram, per hæc verba: „ Volo vos „ admonere religionis vestræ exemplis: „ nostis qui divinis mysteriis interesse „ consuestis, quomodo cum suscipitis „ corpus Domini, cum omni cautela „ & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat; reos enim vos creditis, & recte creditis. „ Eusebius Cæsariensis asseruit, panem fieri Christi corpus, vinum vero ejus sanguinē; quod est clare agnoscere realem Christi præsentiam in Eucharistia. Eusebii verba refert Damascenus lib. 3. Parell. cap. 5. „ Multi peccatores cum „ Presbyteri sunt, sacris operantur, nec „ Deus eos aversatur; verum per Spiritum Sanctum proposita dona con„ secrant. At panis quidem pretiosum „ Domini corpus efficitur, poculum „ autem prætiosus Domini sanguis. „ Cyrillus Jerosolymitanus apud Bellarminum lib. 2. de Sacramento Eucharistiæ cap. 13. in Catechef. 4. Mystagogica docet: neminē posse dogma præsentiæ realis Christi in Eucharistia in dubium revocare, sub his verbis: „ Cum Christus ipse sic affirmet, atque „ dicat de pane: Hoc est corpus meum: „ quis deinceps audeat dubitare? Ac „ eodem quoque confirmante, & di„ cente: Hic est sanguis meus, quis in„ quam, dubitet, & dicat, non esse „ illius sanguinem? „ Cyrillus Alexandrinus lib. 10. in Joannem cap. 13. docet, Christum non esse in Eucharistia præsentem sola fide, & charitate, sed corporaliter, per hæc verba: „ „ Non negamus recta nos fide, chari„ tateque sincera, Christo spiritualiter „ conjungi, sed nullam nobis conjun„ ctionis rationem cum illo esse, id „ profecto pernegamus; idque a divinis „ Scripturis omnino alienum esse dici„ mus.... An fortassis putas ignotam „ nobis mysticæ benedictionis virtutem „ esse? Quæ cum in nobis sit, nonne „ corporaliterque facit communicatio„ ne carnis Christi, Christum in nobis „ habitare? „ Theodoretus, Episcopus Tyri in Syria, docuit corpus Christi esse in Eucharistia, & qui illud indigne sumit, esse reum corporis, & sanguinis Christi, sub hæc verba: in Commentario ad cap. 11. epist. 1. ad Corinthios: „ Non solum undecim „ Apostolis, sed etiam Judæ proditori „ pretiosum corpus, & sanguinem im„ pertiit,.... Illud autem, *erit reus* „ *corporis & sanguinis*: hoc significat, „ quod quemadmodum tradidit ipsum „ Judas, ipsi autem insultarunt, & eum „ probris, & conviciis affecerunt Judæi; „ ita eum ignominia, & dedecore affi„ ciunt, qui sanctissimum ejus corpus „ immundis manibus accipiunt, & im„ pollutum, & incestum os immittunt. „

II. probatur ex Patribus Latinis. Tertullianus lib. de resurrectione carnis. „ Caro corpore & sanguine Christi ve„ scitur, ut anima de Deo saginetur. „ Cyprianus lib. 2. Epist. ad Cæcilium: „ Videmus in aqua populum intelligi, „ in vino vero ostendi sanguinem Chri„ sti. „ Opitatus Milevitanus lib. 4. contra Parmenianum. „ Quid est „ altare, nisi sedes corporis & sangui„ nis Christi? „ Leo Magnus in sua Epist. ad Clerum, & plebem Constantinopolitanam: „ In quo hacte„ nus desidiæ corpora jacuere, ut nec „ auditu discerent, vel lectione cogno„ scerent, quod in Ecclesia Dei in om„ nium ore tam consonum est, ut nec „ ab infantium linguis veritas corporis, „ & sanguinis Christi inter communio„ nis Sacramenta tegatur? Quia in illa „ mystica distributione spiritalis alimo„ niæ hoc impertitur, hoc sumitur: ut „ accipientes virtutem cælestis cibi, in „ carnem ipsius, qui caro nostra factus „ est, transeamus. „ S. Gregorius Magnus hom. 22. in Evangelium: „ Quid „ sit sanguis Agni, non tam hauriendo, „ sed bibendo didicistis, „

Obstant I. Ex Origene Christus sic sumitur in Eucharistia, sicut sumitur in concione; sed in concione sumitur mystice: ergo pariter in Eucharistia. Pro majori propositione asseruntur ejus verba ex hom. 16. in Numeros: „ Bibere dicimus sanguinem Christi, „ non solum Sacramentorum ritu, sed „ etiam cum sermones ejus recipimus. II. Eusebius lib. 3. de Ecclesiastica Theologia contra Marcellum Ancyranum cap. 12. explicat verba Christi Joann. 6. *Spiritus est, qui vivificat*; & dicit, quod Christus docuerit spiritualiter intelligi debere, quæ dixerat de corpore, & sanguine suo. III. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 5. scribit: „ Gustantes autem non „ panem, aut vinum, ut gustare juben„ tur, sed antitypum corporis, & san-

gui-

„ guinis Christi; „ Et deinde subjungit: „ Sub typo panis datur tibi cor-
„ pus, & sub typo vini datur tibi san-
„ guis. „ IV. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joau. comparat Eucharistiam Eulogiæ; sed Eulogia est corpus Christi figurative: ergo pariter Eucharistia. V. Tertullianus lib. 1. contra Marcionem cap. 14. docet: Christum repræsentare corpus suum in Eucharistia: ergo est tantum in Eucharistiæ repræsentative & figurative. IV. Cyprianus serm. de cœna Domini docet, quod Christus corpus suum in Eucharistia præstat, sanctificat, & benedicit, ac pie suscipientibus dividit; quæ verba intelligi non possunt, nisi mystice, & figurative.

Respondemus ad I. Quod Origenes distinguit duplicem Eucharistiæ sumptionem; unam, quæ fit Sacramentorum ritu; alteram, quæ fit, quando sermones ejus recipiuntur. In priore datur realiter corpus Christi, in posteriore autem mere spiritualiter.

Ad II. dicitur, quod Eusebius excludit manducationem illam, qua corpus teritur, & dividitur dentibus, palato gustatur, in stomachum vadit; quo quidem sensu Capharnaitæ intelligebant: sed non negat manducationem sacramentalem, qua corpus Christi modo mirabili & indiviso in stomachum vadit, nec tamen consumitur, aut ullam mutationem subiit. Sic ait P. Boucat, qui subdit: „ Hæc Euse-
„ bii mens colligitur ex ejusdem loco,
„ quem refert Sanctus Joannes Dama-
„ scenus lib. 3. Paralellorum cap. 45.
„ ecce verba: „ Multi peccatores,
„ cum Presbyteri sint, sacris operantur,
„ nec Deus eos aversatur: verum per
„ Spiritum Sanctum proposita dona
„ consecrat, ac panis quidem pretio-
„ sum Domini corpus efficitur, pocu-
„ lum autem pretiosus Domini sanguis.

Ad III. dicitur, quod Cyrillus non vocat Eucharistiam figuram nudam, & vacuam, sed figuram plenam, hoc est continentem corpus Christi. Antitypi autem nomen in Cyrilli Catachesibus idem est, ac apud nos Sacramentum; unde Catachesi 4. scribit: „
„ Quare omni cum certitudine corpus
„ & sanguinem Christi sumamus, nam
„ sub typo datur sanguis, ut sum-
„ pto corpore, & sanguine Christi
„ efficians ei compartieeps corporis, &
„ sanguinis; sic Christophori erimus,
„ ideft Christum ferentes, cum ejus
„ corpus & sanguinem in membra no-
„ stra receperimus. „ Porro si S. Cyrillus solam figuram inanem agnovisset, dubio-procul non sic loquutus fuisset.

Ad IV. In aliquibus quidem bene comparatur Eucharistia cum Eulogia, sed non in omnibus. Cyrillus Alexandrinus loquutus est in primo sensu, non autem in secundo.

Ad V. dicitur, quod Corpus Christi repræsentatur in Eucharistia repræsentatione practica, non vacua, & inerti; quam sic explicat P. Boucat. „ Du-
„ plex est secernenda repræsentatio,
„ una practica, speculativa altera; prior
„ ipsam rem exhibet in ipso Tertulliani
„ sensu, qui lib. 4. adversus Marcionem
„ circa medium ait de Patre æterno: „ Itaque jam repræsentans eum *hic est filius meus &c.* „ Posterior est pura
„ rei imago, ut videre est in tabella.
„ Tertullianus eo loco loquitur de pri-
„ ma repræsentatione; ne mireris au-
„ tem si dicat corpus Christi repræsen-
„ tari in pane: cum enim Marcion,
„ quem debellat, contenderet creatu-
„ ras sensibiles a bono Deo non pro-
„ manare, argumentando ad hominem,
„ mentionem facit de Sacramentorum
„ symbolis, quæ vel ipsi Marcionistæ
„ ut bene habebant. Igitur de pane,
„ ut de symbolo, sub quo realiter con-
„ tinetur corpus Christi, mentionem
„ facit. „

Ad VI. dicitur, quod Cyprianus loquitur de multiplici Eucharistiæ effectu, & præcise de præsentia substantiali Christi, connotative tamen, sed non primario, & immediate: unde Cyprianus ipse scribit: „ Hæc quoties
„ agimus, non dentes ad mordendum
„ acuimus; sed fide sincera panem san-
„ ctum frangimus. „ Et deinde, „ conclu-
„ dit: „ Panis iste communis in car-
„ nem, & sanguinem mutatus. „

DIS-

DISSERTATIO CCCCXIII.

De præsentia reali Christi in Eucharistia. Quomodo probetur ex humana ratione non impossibilitatis præsentiæ ejusdem? Quomodo ex consensione utriusque Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis? Quomodo ex Gentilium loquendi modo circa ipsam?

Ro I. Dissertationis parte sufficit ad respondendum pro illa, Quæsito respondere, quod sub his terminis proponi valeat, videlicet: An probari possit impossibilis realis præsentia Christi in Eucharistia ex humana ratione & sensuum judicio? Cuiquidem quæsito sic per sequentem Conclusionem respondemus.

Dicimus I. probari non posse impossibilem realem præsentiam Christi in Eucharistia ex humana ratione, & sensuum judicio.

I. probatur Conclusio. Humana ratio, & sensus hominis, non sunt idonei ad judicandum, quod divina fides sibi soli reservavit, ut hominibus ad credendum proponat: ergo quicquid in contrarium dicat humana ratio, & sensus hominum velint, semper stat, quod impossibile non dicatur, quod divina fides nobis ad credendum proponit. Probatur antecedens. Humana ratio adeo tenuis est, ut pertingere non possit ad intelligendum illa, quæ supra ipsam sunt: unde Apostolus 1. ad Corinth. 2. docet: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Insuper sensus hominis non sunt potentes ut percipiant, quæ Deus ab humanis sensibus segregavit, & ea revelavit non carni & sanguini, sed spiritui nostro.* Et Christus Matthei 16. dixit ad Petrum: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est*; & cap. 11. *nemo novit filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit filius revelare.*

II. probatur. Plus potest facere Deus, quam humana mens concipere: ergo in his, quæ facit Deus, non est sufficiens ad judicandum humana mens a sensibus ducta, sed a Dei virtute, & potentia roborata. Antecedens probatur ex illo Matthei 19. *Apud homines hoc impossibile est; apud Deum omnia possibilia sunt*: & Augustinus epist. 37. alias 3. ad Volusianum: *Dandum Deo aliquid posse, quod fateamur nos investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.* Concinunt Ambrosius in epist. ad Romanos cap. 4. *Magni meriti est apud Deum, qui contra scientiam suam Deo crediderit, non dubitans posse illum, utpote Deum, quod scit secundum mundi rationem fieri non posse.* Et sanctus Chrysostomus hom. 6. in Joann. *De Deo loquimur, & quonam pacto interrogas? Nonne times? Nonne exhorrescis? Quod si abs te quispiam quærat, quomodo immortalem vitam, & corpora, & nostræ habituræ sint animæ, nonne ridicula esset quæstio? quia non humani est ingenii easdem inquirere; sed credere tantum oportet: neque curiosius est investigandum, quod sufficientem habet sui demostrationem, immensam promittentis potestatem.* Et S. Hilarius lib. 1. de Trinit. num. 13. *Respuit captiosas, & inutiles Philosophiæ quæstiones fides constans, neque humanarum ineptiarum*

fal-

fallaciis succumbens, spolium se præbet veritas falsitati; non secundum sensum communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Christo secundum mundi elementa decernens.

III. probatur. Multæ res naturales impossibiles apparent humanæ rationi, ac sensibus hominis, quæ tamen possibiles sunt, & de facto existunt: ergo a fortiori res supernaturales, quæ omnem humani ingenii captum excedunt, & totam humanæ sapientiæ aciem effugiunt. Antecedens clare constat Ecclesiastes 3. *Mundum tradidit disputationibus eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.* Et cap. 8. *Intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, & eorum, quæ fiunt sub sole, & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat.* Proinde in Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 1. loquens de præsentia Christi in Eucharistia, dicit: eam, *etsi verbis exprimere vix possimus, possibilem tamen esse Deo, nosque, cogitatione per fidem illustrata, assequi eam posse, & constantissime credere debere.*

Opponunt I. Impossibile est, unum & idem corpus esse simul in pluribus locis; atqui hoc eveniret, si poneretur præsentia realis Christi in Eucharistia: ergo &c. II. Impossibile est, verum corpus & naturale esse sine quantitate; quantitatem esse sine extensione, impenetratione, ac divisibilitate; sed corpus Christi in Eucharistia tale esset, scilicet modo inextenso, penetrativo, ac indivisibili: ergo &c. III. Impossibile est, accidentia esse sine subjecto, quod est substantia; sed in Eucharistia remanent panis & vini accidentia, seu species, scilicet quantitas, qualitas, figura, color, sapor &c. quæ erant ante consecrationem; & tamen non remanet substantia panis, & vini: ergo &c. IV. Impossibile est, accidentia operari totum id, quod substantia ex se apta est operari; sed substantiæ proprium est nutrire, corrumpi &c. quæ tamen in Eucharistia tribuuntur accidentibus: ergo &c. V. Impossibilia sunt; & Deo indigna, & absurda, quæ secum fert præsentia realis Christi in Eucharistia, scilicet in Pixide concludi, manducari, conculcari, corrumpi, a muribus corrodi. &c.

Respondemus ad I. Verum esse, quod unum & idem corpus naturaliter non potest esse in pluribus locis, nec circumscriptive, nec definitive: divinitus vero & supernaturaliter potest esse in uno loco circumscriptive, & in aliis definitive, seu sacramentaliter; & hoc secundum diversas Scholarum opiniones. Corpus autem Christi est in pluribus locis simul divinitus, & per summum divinæ virtutis miraculum, & quidem circumscriptive in Cœlo, in hostiis vero consecratis definitive, & sacramentaliter. Quod miraculum agnoverunt, & prædicaverunt Patres, præcipue Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio exclamans: *O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre sursum sedet, illa hora omnium manibus tenetur, seseque volentibus dat complectendum, & accipiendum.* Gregorius Nyssenus oratione Catechet. cap. 37. pariter exclamat: *Cum autem solum illud corpus, quod Deus suscepit, hanc gratiam acceperit..... oportet considerare, quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in universo orbe terrarum semper distribuitur, totum per partem sit in unoquoque, & per ipsum in se totum maneat?*

Ad II. Duplex est responsio: Prima est illorum, qui negant quantitatem esse distinctam realiter a substantia; adeoque volunt, non implicare, verum & naturale corpus esse sine quantitate; & hi sunt Durandus, Arriaga &c. altera responsio est illorum, qui admittunt quantitatem esse accidens realiter distinctum a substantia, ut sunt fere omnes Peripatetici; & hi distinguunt hanc propositionem: Implicat esse quantitatem sine extensione interna partium in ordine ad se, concedunt: sine externa extensione in ordine ad locum, negant: unde ait Tournely: „ Tria distinguenda „ sunt in quantitate 1. extensio externa „ & visibilis, quæ est positio partium „ extra partes in ordine ad locum. 2. „ extensio interna, quæ duplex est: alia „ entitativa, quæ non est propria quantitatis, sed formæ materiali competit, quæ non est quanta, sed penetrative se habet in materia; alia vero „ interna extensio quantitativa dicitur, „ quæ consistit in positione partium „ extra partes in ordine ad se, cum „ proxima aptitudine ad impetrationē, „ & re-

„ resistentiam actualem. 3. Est actua-
„ lis impenetratio & resistentia, qua,
„ fit, ut unum corpus alteri non cedat,
„ sed resistat. Ex his tribus sola exten-
„ sio interna partium in ordine ad se,
„ cum proxima aptitudine ad impene-
„ trationem & resistentiam actualem,
„ essentialis est quantitati; qua proin-
„ de privari non potest, & quæ corpori
„ Christi in Eucharistia existenti com-
„ petit; non enim confunduntur, &
„ permiscentur inter se partes illius,
„ sed unaquæque ordinem suum natu-
„ ralem servat in ordine ad se. Exten-
„ sio vero externa & actualis impene-
„ tratio fluit ab illa interna, tanquam
„ a causa: cum vero actuali ista exten-
„ sione privetur corpus Christi in Eu-
„ charistia: hinc fit, ut penetrative sit,
„ indivisibiliter, inextense, per modum
„ substantiæ, totum in tota hostia, &
„ totum in qualibet parte ejus. Reipsa
„ difficile id concipitur, aut potius non
„ concipitur a nobis: sed quid mirum?
„ mysterium est, eoque nomine ab-
„ strusum, reconditum a sensibus, &
„ ab humana ratione longe sepositum:
„ nihilominus tamen optime probant
„ Orthodoxi, nullam esse internam, &
„ essentialem implicantiam, ut corpus
„ privetur, Deo ita volente, sua actuali
„ extensione, & impenetratione. „

Ad III. respondent Philosophi Peripatetici, accidentia panis & vini remanere in Eucharistia sine panis & vini substantia, quæ destruitur, & in substantiam corporis & sanguinis Christi convertitur, & hoc fieri per miraculum. Attamen hi Philosophi, qui sunt de Aristotelis Schola, non conveniunt; aliqui enim volunt, quod accidentibus illis aliquòd aliud subiectum assignetur; & hoc dicunt esse, vel aerem, vel corpus Christi, vel aliquod aliud. Qui dicunt aerem, sunt Abaelardus, teste S. Bernardo epist. 190. ad Innocent. II. etiam secundum quosdam Magister sententiarum in 4. distint. 12. & Albertus Magnus, qui voluit, quod accidentia secundum suum esse naturale destruantur, secundum vero suum esse intentionale in aere maneant. Qui vero dicunt corpus Christi esse subjectum accidentiū, itaut quemadmodum panis ante consecrationem, ita fere Christi corpus post consecrationem dicatur videri, frangi, dentibus teri, ita rem totam disponente, & aptante ad ritum, & usum mysterii; & hi sunt Guilielmus a S. Theodorico contra Abaelardum cap. 9. Guitmundus Aversanus lib. 3. adversus Berengarianos, qui panem & vinum etiam post consecrationem superesse contendebant. Subdit Tournely: „ Eo revocari possunt ac de-
„ bent primo ii omnes, qui corpus Chri-
„ sti in Eucharistia corruptibile esse do-
„ cuerunt, quæ opinio tribuitur Isido-
„ ro, Damasceno &c. Secundo etiam
„ illis, quibus placuit nullum esse in
„ Eucharistia velum, ita ut ipsum cor-
„ pus Christi non tantum crederetur
„ intrinsecus, sed extrinsecus videretur,
„ contra quos scripsit Ratramnus. „

Denique alii Peripatetici voluerunt, & docent, accidentia illa sine ullo subjecto remanere; & hæc est communior sententia inter ipsos, quam defendunt Petrus Blesensis, Magister sententiarum loco citato, & Joannes de Ragusio in oratione, quam habuit in Concilio Basileensi de communione sub utraque specie. Illi vero Philosophi, qui non sunt Aristotelici, nulla admittunt accidentia solida, & absoluta, quæ a materia distinguantur; & quia ex fide tenendum est, quod facta consecratione non remaneat panis & vini substantia, sed ipsorum species, hoc est magnitudo, color, figura, sapor &c. quæ erant antea; inde est quod dicunt, ad hoc salvandum, Deum in sensibus nostris, & in anima easdem modificationes, seu impressiones, per seipsum operari ad præsentiam panis eucharistici, quas operabatur panis ipse ante consecrationem, & etiamnum operaretur, si ad pristinam suam rediret naturam. Sic explicat Tournely citatus, qui subdit pariter ad explicationem, & commendationem nostri Patris Maignan: „ Non alia videtur mens fu-
„ isse celeberrimi Patris Maignan, e Fa-
„ milia Minimorum insignis Philosophi
„ ac Theologi; qui species sensibiles,
„ quas intentionales vocat, non aliud
„ esse docet, quam actionem ipsam
„ objectorum in sensus juxta doctrinam
„ S. Thomæ 3. p. q. 54. art. 1. ad 2. ubi
„ ait: *Quod aliquid videatur, fit per*
„ *actionem visibilis ad visum*. Cum au-
„ tem in Eucharistia non supersit panis
„ substantia, haud dubie agere illa in
„ sensibus non potest; & cum aliunde
„ acci-

„ accidentia abſoluta ſenſu ariſtotelico
„ rejiciat dictus P. Maignan, neceſſe eſt
„ in ejus mente Deum per ſeipſum ſup-
„ plere actionem ſubſtantiæ panis, fa-
„ cta in ſenſibus noſtris eadem modifi-
„ catione, ac impreſſione, quam panis
„ faciebat ante conſecrationem: id ve-
„ ro Deum poſſe, manifeſte docet S. Th.
„ 1. p. q. 105. art. 7. *Erroneum eſt dice-*
„ *re, Deum non poſſe facere per ſeipſum*
„ *omnes determinatos effectus, qui fiunt*
„ *per quamcunque cauſam creatam.* At-
„ que hac ratione 3. p. q. 76. art. 5. ex-
„ plicat modum, quo aliquando viſa
„ eſt in Euchariſtia caro, viſus eſt puer;
„ Deum ſcilicet oculis repræſentante
„ carnem, puerum, in ſignum & ar-
„ gumentum realis præſentiæ Chriſti
„ in Euchariſtia: „ Ad quæ inſuper addit idem Tournely ulteriora hæc verba, quæ maxime faciunt ad dictorum intelligentiam & confirmationem; & ſunt: „ Concilia nempe Lateranen-
„ ſe, Florentinum, & Tridentinum,
„ *accidentium* nomen hic non uſurpaſ-
„ ſe, ſed *ſpecierum*; ex quo inferunt
„ Recentiores nonnulli, fide catholica
„ certum ac definitum non eſſe, agno-
„ ſcenda eſſe ſolida, & abſoluta acci-
„ dentia, quæ ſint a materia diſtincta in
„ ſenſu peripatetico; ſed hoc unum hic
„ ad fidem pertinere, totam ſcilicet
„ panis, & vini ſubſtantiam converti,
„ ſeu tranſmutari in ſubſtantiam corpo-
„ ris & ſanguinis Chriſti: ſpecies vero,
„ ſeu accidentia remanere, ſenſuum
„ quidem judicio certiſſimum eſſe; ve-
„ rum quid ſint, & in quo conſiſtant
„ ſpecies illæ, ſeu accidentia, Eccle-
„ ſiam non determinaſſe, nec definiſſe.
„ Qua propter quando Synodus Con-
„ ſtant. ſeſſ. 8. damnavit iſtam Wiclefi
„ propoſitionem, *in Euchariſtia non*
„ *manent accidentia ſine ſubjecto*, cen-
„ ſura, inquiunt, non cadit præciſe in
„ accidentia, quaſi vellet Synodus er-
„ rorem eſſe illa negare, ſed cadit in
„ ſubiectum illorum accidentium, hoc
„ eſt in ſubſtantiam panis & vini, quam
„ Wiclefus ſupereſſe dicebat. „

Ad IV. Dicitur, quod vel Deus operatur per ſeipſum eoſdem effectus, quos antecedenter operabatur ſubſtantia; vel quod dat accidentibus virtutem effectus illos producendi. Quapropter idem Tournely hæc ſubdit: „
„ Cum enim, ut jam non ſemel obſer-
„ vatum fuit, Deus in myſterio altaris
„ nullum ſenſibile miraculum operari
„ voluerit, ſed totus latere, ad fidei
„ noſtræ exercitium; neceſſe fuit, ut
„ permitteret, peracta conſecratione,
„ ſymbola euchariſtica easdem omnino
„ in ſenſus noſtros impreſſiones facere,
„ eoſdemque effectus ex iis ſequi, ac
„ ante conſecrationem. Porro divinæ
„ potentiæ non deeſt modus eoſdem
„ effectus producendi, quos ipſa pro-
„ duceret panis ſubſtantia, ſi adeſſet.
„ Namque dici poteſt, ut mox dictum
„ eſt, vel Deum per ſe ad præſentiam
„ Symbolorum Euchariſtiæ corpora
„ noſtra nutrire, & ſuſtentare: qui enim
„ ea ex nihilo produxit, poteſt haud
„ dubie ex ſe nutrire, & conſervare;
„ vel Deum accidentibus dare virtu-
„ tem nutriendi &c. vel denique cor-
„ ruptis accidentibus, cum ab iis rece-
„ dit corpus Chriſti, Deum priorem
„ reſtituere ſubſtantiam, per quam fiat
„ nutritio: neque enim difficilius eſt
„ eam iterum producere, quam de no-
„ vo creare. Ut ut ſit, effectus illos pro-
„ duci fatemur; modum productionis
„ ignoramus, quia myſterium eſt. „

Pro II Diſſertationis parte, in qua quæritur, quomodo præſentia realis Chriſti in Euchariſtia probetur ex conſenſione utriuſque Eccleſiæ, Occidentalis, & Orientalis? Pro certo habendum eſt, conſenſionem hanc negari non poſſe, quoties probatur ex utriuſque Eccleſiæ teſtimoniis, quod in ea, quam per Apoſtolos ſemel acceperunt fidem de eadem præſentia reali, in ea ad hæc uſque tempora perſeverarunt. Quod in præſenti dicimus & probamus.

Dicimus II. Eccleſiam Occidentalem, & Orientalem, ſemper conveniſſe, ut crederent præſentiam realem Chriſti Domini in Euchariſtia.

I. probatur de Eccleſia Occidentali. Et quidem P. Boucat primo loco affert Apoſtolos, qui Seculo I. floruerunt, & hujuſmodi præſentiæ luculenta teſtimonia exhibuerunt; & ſunt Paulus, & Andreas: ex II. Seculo profertur S. Pius I. Pontifex Romanus: ex III. citantur Tertullianus, & Cyprianus, quorum verba ſuperius retulimus: ex IV. laudantur Optatus Milevitanus lib. 4. contra Parmenianum, Hilarius lib. 8. de Trinitate, Ambroſius in lib. de Sacramentis: ex V. habemus Hieronymum, & Auguſtinum,

rum verba non semel laudata sunt: Leonem Magnum in Epist. ad Clerum, & Plebem Constantinopolitanam, cujus hæc sunt verba: „ In quo hactenus desidiæ torpore jacuere, ut nec „ auditu discerent, vel lectione cogno„ scerent, quod in Ecclesia Dei in om„ nium ore tam consonum est, ut ne„ que ab infantium linguis veritas cor„ poris & sanguinis Christi inter Com„ munionis sacramenta taceatur? Quia „ in illa mystica distributione spiritalis „ alimoniæ hoc impertitur, hoc sumi„ tur: ut accipientes virtutem cœlestis „ cibi in carnem ipsius, qui caro nostra „ factus est, transeamus: „ Et Gaudentium, qui tract. de Exodo, hæc habet: „ Ipse naturarum Creator „ & Dominus, qui producit de terra „ panem, de pane rursus, quia & po„ test, & promisit, efficit proprium „ corpus; & qui de aqua vinum fecit, „ & de vino sanguinem suum. „ Ex Seculo VI. & VII. habemus Gregorium Magnum, Romanum Pontificem, qui in hom. 22. in Evang. dixit: „ Quid sit sanguis agni, non tam au„ diendo, sed bibendo didicistis. „ Rursus lib. 4. Dial. cap. 58. „ Quis Fi„ delium habere dubium possit, in ipsa „ immolationis hora ad Sacerdotis vo„ cem cœlos aperiri, in illo Jesu Christi „ mysterio Angelorum choros adesse, „ summis ima sociari? „ Tandem pro Seculis subsequentibus adducuntur alii ab eodem P. Boucat, & præcipue Liturgiæ, quibus Ecclesia Latina Seculis VII. VIII. IX. & X. utebatur.

II. Probatur de Ecclesia Orientali. Laudavimus supra Justinum in Apolog. 2. Irenæum lib. 4. cap. 34. & lib. 5. cap. Origenem hom. 13. in Exod. & aliis in locis: Laudamus modo Gelasium Cyzicenum in lib. de actis Concilii Nicæni, cujus meminit Photius in Cod. 88. qui refert Dyatiposim de Eucharistia in Concilio Nicæno I. quæ hæc est lib. 2. cap. 30. „ In divina „ mensa ne humiliter intenti simus ad „ ad propositum panem & poculum; „ sed attollentes mentem fidei, intel„ ligamus, situm in sacra illa mensa „ agnum illum Dei, tollentem pecca„ ta mundi, incruente a Sacerdotibus „ immolatum: & pretiosum illius cor„ pus & sanguinem vere nos sumentes, „ credere hæc esse nostræ resurrectio„ nis Symbola: propter hoc enim ne„ que multum accipimus, sed parum, „ ut sciamus non ad satietatem, sed ad „ sanctificationem sumi. „ Referuntur hæc verba a Bellarmino lib. 2. de Eucharistia cap. 10. qui testatur ea hæc scripsisse ex actis, quæ sunt in Bibliotheca Vaticana. Alios Patres, & Scriptores pro sequentibus seculis refert idem P. Boucat, apud quem inveniuntur quoque monumenta sequentium seculorum usque ad hæc nostra tempora; & præcipue affert Disputationē, quæ habita est inter Jeremiam, Patriarcham Constantinopolitanum, & Lutheranos, de qua sic loquitur: „ „ Ut primum enim ad eum Confessio „ Augustana pervenit; suam de tran„ substantiatione exposuit mentem, „ scilicet in sua prima responsione c. 10. „ p. 65. 66. Ecclesia Catholica sic do„ cet panem mutari in idem corpus, & „ eumdem sanguinem Christi .... non „ quod dederit Discipulis carnem, „ quam ferebat manducandam, aut „ quod descendat de Cœlo: Sed quia „ tunc in cœna Domini, & nunc in no„ stro Sacrificio, invocatione, & gratia „ Spiritus Sancti omnipotentis, qui ope„ ratur, & precibus sacris, & verbis „ Domini, corpus & vinum in eumdem „ Sanguinem suum. „ Unde sensus est, „ Christum non relinquere Cœlum, ut „ sit in altari, & ita dedisse carnem „ manducandam, ut amplius non foret „ superstes; sed illud sit mutatione. „ Hac explicatione solvitur difficultas „ proposita a Claudio Ministro. De„ mum in fine articuli sic jugulat Cal„ vinistas; Panis Corporis Domini nec „ est typus, aut figura, nec azymus. „ Quum enim Græci vocant Euchari„ stiam panem fermentatum, sensus „ eorum est, quod ille sit materia hu„ jus Sacramenti. „ Post quæ ita concludit idem P. Boucat: „ *Jeremiam* „ igitur, & Græcos omnes docere, & „ tenere transubstantionem, ita clarum „ apparuit Theologis Wirtembergensi„ bus, ut isti eos ad illam abnegandam „ adducere tentaverint, sed incassum; „ namque Jeremias, responsione secun„ da n. 3. p. 240. iterum ita dilucide „ hanc profitetur veritatem, ut illud „ Lutherani ultro ingenue fassi sint. Igi„ tur Orientales a fide transubstantia„ tionis non recesserunt. „ Denique rem totam conficit idem P. Boucat ex facto Cyrilli Lucaris, qui fuit Patriar-

triarcha Constantinopolitanus; & hæc sunt ejus verba: „ *Confirmatur* ex facto Cyrilli Lucaris. Iste relictis Calvinistarum operibus, eorum suscepit „ errores, & suscepta a Batavis pecunia ad Patriarchatum CP. pervenit: „ Verum luit perfidiæ pœnas, quippe „ qui in Synodo a Græcis habito & proscriptus, & in exilium missus fuerit, „ patrocinante Turcarum Imperatore, „ & tum multoties in sedem restitutus, „ & toties etiam relegatus, tandem „ laqueo ultimum clausit diem. *Cyrillo* „ Lucari è vivis sic erepto, Cyrillus „ Beroensis, ejus successor, coegit „ Concilium, in quo aderant Patriarchæ Alexandrinus, & Jerosolymitanus, cum viginti circiter Episcopis, „ illique iterum anathema dictum est: „ Primo, quia dixit Ecclesiam Orientalem idem sentire, ac Calvinum: secundo, anathema ei, qui docet, & credit, panem, qui offertur, & vinum, „ non mutari benedictione Sacerdotis, „ & virtute Spiritus Sancti, in verum „ Corpus, & verum Sanguinem Jesu „ Christi. Cui definitioni parere non „ dubitarunt omnes Populi. *Parthenius* etiam Cyrilli successor, quique „ ejus molitus fuerat exilium, novam „ adunavit Synodum ex viginti quinque Episcopis; in eo Moscoviæ Metropolitanus aderat; ibique rursus „ articuli Cyrilli Lucaris proscripti „ sunt: Ejus fides, ejus est peculiaris, „ nec est Ecclesiæ Græcæ. Acta istius „ Concilii referuntur ab Allatio. Præsules vero, loquendo de Cyrillo Lucari, sic habent: Ita destruit Eucharistiam divinam, ut ei nudam figuram „ relinquat ...... negat panem post „ consecrationem esse verum Corpus „ Christi ..... quod est impietatis meta ultima; Christus enim non dixit; „ hoc est figura corporis mei, sed meum „ corpus, & meus sanguis. „

III. Probatur ex aliarum Ecclesiarum Orientalium cum Romana Ecclesia consensione. Et quidem I. ex Moscovitis, de quibus Joannes Lesegre, Ferdinandi Archiducis Confessarius, testatur ex relatione Legatorum Joannis Basilii, Russorum Magni Ducis, ad Carolum V. per hæc verba: „ Consecratio fit inter eos verbis a „ Christo pronuntiatis, eisque talem „ tribuunt virtutem, quod statim ac a „ Sacerdote pronuntiata sunt, credunt „ creaturam cedere Creatori. „ Insuper Olcarius Lutheranus, Bibliothecarius Ducis Holstenii in sua Epist. ad Dominum Ponchateau sub die 14. Januarii anni 1667. hæc scribit: „ Quæ „ de hac re, Ruthenos credere transubstantiationem, scripsi, non fuerunt mea somnia, sed accepi ex ore „ eorum, qui hujus rei bene conscii „ erant, nempe a Pastoribus nostræ „ Ecclesiæ in ipsa Moscua. 2. Ab illis „ Zuaris interpretibus, qui a nostra „ Religione discesserant in Ruthenicam. 3. Ab ipsis Ruthenicis mercatoribus, immo ab ipsis Sacerdotibus, & Monachis ..... Si quis insuper meæ relationi non vult credere, „ ducat in considerationem Epistolam, „ quam Joannes, Metropolita Russiæ, „ scripsit ad Papam... in qua mentionē „ facit transubstantiationis. „ Denique hoc ipsum asserit Papias Ligaridius, Gazæ Episcopus, in Epistola de Græcorum & Moscovitarum fide, data ad D. De Lilienthal, pro Sveciæ Rege Moscuæ residentem, ann. 1666. Ea vero in Epistola, Moscuæ conscripta, & missa deinceps ad magnum Sueciæ Cancellarium, sic loquitur: „ Manifeste constat, nullatenus nos admittere impanationem auditam, & „ prædicatam in hoc ferreo nostro sæculo tantummodo, neque similiter „ amplectimur figuram symbolicam, „ typicam repræsentationem, sed realem transubstantiationem, tam Græci, quam Latini fatemur. „ II. Ex Melchitis & Syris, quorum fidem exhibet Abrahamus Echellensis, Maronita, scribens supra Cathalogum librorum Chaldæorum, qui scriptus fuit ab Abdjesu, Episcopo Nestoriano, quod opus Melchitæ Orientales recipiunt, sub his verbis: „ Cum Sacerdos stans ante altare orat.... virtute „ & consecratione sua hæc efficit; ut „ panis fiat corpus, & ut vinum mixtum aqua fiat sanguis; ita ut nil quidquam quod sit crassum, & terrenum „ remaneat. „ Hoc ipsum docent Liturgiæ Ægyptiacæ, quæ ab his frequentantur populis. Videri etiam poterunt Liturgiæ Ægyptiacæ, quæ apud ipsos sunt in usu. III. Ex Armenis, de quibus Lanfrancus in suo libro contra Berengarium scribit: „ Interroga Græcos & Armenos, & universaliter omnes Christianos cujuscumque

„ cumque nationis, & respondebunt ti-
„ bi, se eandem nobiscum fidē tenere.„
Scilicet de Eucharistia. Addit P. Boucat hoc aliud insigne documentum, præter cætera, quæ etiam luculente adjungit: „ Eadem unio Armenorum
„ cum Ecclesia Romana illibata per-
„ mansit a Gregorio IX. usque ad Be-
„ nedictum XII. Anno 1318. Offinius
„ Rex ad Joannem XII. Legatos misit,
„ unionis renovandæ causa, inter quos
„ unus erat Episcopus: eis autem, re-
„ ferente Rainaldo ad annum 1318. hęc
„ professio fidei data est: „ Sacramentum Eucharistiæ ex azymo conficit eadem Ecclesia Romana, tenens, & docens, quod in ipso sacramento panis vere transubstantiatur in Corpus Christi, & vinum in Sanguinem Domini nostri Jesu Christi. „ Porro pro-
„ fessionem juris publici fecit ille Epi-
„ scopus in conspectu Summi Pontifi-
„ cis, & Cardinalium: hæc omnia re-
„ fert Joannes XII. in sua ad Regem
„ Armenorum Epistola, & in altera ad
„ Patriarcham, & Episcopos Armenos.
„ Hinc colligitur, eos in hac fide per-
„ mansisse ab anno 1053. usque ad an-
„ num 1348. Tametsi autem Armeni
„ in fide nutaverint, secundum quod
„ fuerunt conjuncti, vel divulsi ab Ec-
„ clesia Romana, nusquam tamen præ-
„ sentiam realem abnegaverunt; appa-
„ ret quippe & in Catholicis, & in Schis-
„ maticis, eadem fides; quod ulterius
„ probatur ex iis, quæ acta sunt in Con-
„ cilio Florentino, ad quod ab Euge-
„ nio IV. advocati sunt. Tunc postu-
„ latum est ab eis 1. ut apponerent
„ Symbolo, *Filioque*. 2. Ut reciperent
„ Concilii Calcedonensis definitionem
„ circa duas naturas: sed de præsentia
„ reali & transubstantiatione non lo-
„ quitur Summus Pontifex Eugenius
„ IV. „ IV. ex Jacobitis, Maronitis, Coptitis, & Æthyopis, quorum documenta ab eodem P. Boucat referuntur.

Opponunt I. Partes priorum seculorum nihil præter figuram in Eucharistia agnoscebant, & præcipue Græci, & & sunt S. Ephrem, in libro de natura Dei curiose ooo scrutanda, hæc habet: „ Diligenter intuere, quomodo
„ in manibus panem accipiens, bene-
„ dixit, ac fregit in figuram immacula-
„ ti corporis sui, calicemque in figuram
„ pretiosi sanguinis sui benedixit, de-
„ ditque Discipulis suis: Et esto tu quo-
„ que sacramentorum ejus particeps. „
II. S. Epiphan. in expositione fidei, & in Anacephalæosi de Eucharistia, negat realem Christi præsentiam, dum dicit: *Cibus quidē panis est, sed virtus in eo est ad vivificationē*, sed verba hæc important virtutem vivificantem in pane, nunquam vero Christi corpus: ergo &c. III. Hesychius, qui vixit VII. Seculo, agnoscit in Eucharistia sanguinem intelligibilem, hoc est metaphysicum & imaginarium; sed hoc non importat nisi figuram: ergo &c. Verba Hesychii sunt lib. 2. *Ipse Dominus primus in cœna mystica intelligibilem accepit sanguinem, atque deinde calicem Apostolis dedit*. Idem Hesychius dicit, Eucharistiæ reliquias comburendas esse igne; sed hoc dici non potest de corpore Christi: ergo in Eucharistia non agnoscebat verum & reale corpus Christi. IV. Doctrina de sola corporis & sanguinis Christi figura in Sacramento altaris habet etiam antiquitatem suam, quippe ipsam tenuerunt Waldenses, & ante hos Albigenses.

Respondemus ad I. Christum dedisse Apostolis in figuram passionis suæ futuræ panem, quem fregit, & calicem, quem accepit, non vero in figuram corporis contenti sub speciebus illis; quod sane fortiter confirmat P. Boucat, dicens: „ Immo hoc repugnat
„ vel ipsis terminis, & scopo S. Ephrem:
„ non enim omnem panem, omnem-
„ que Calicem dari in figuram a Chri-
„ sto, sed panem fractum, & Calicem
„ divisum, seu Discipulis distributum,
„ qui corpus in cruce dilacerandum, &
„ calicem seu sanguinem in ara crucis
„ fundendum, optime significant; sed
„ ab Eucharistia realitatem non exclu-
„ dit. Hunc ipsum aperiunt sensum
„ ista Sacti Præsulis subsequentia ver-
„ ba: „ Particips immaculatum corpus & sanguinem Domini tui fide plenissima, certus quod agnum ipsum integre comedas.

Ad II. Epiphanius nomine virtutis vivificantis intelligit Verbum incarnatum, quod latet sub speciebus, non vero virtutem accidentalem, a Christo divulsam. Et hoc patet ex aliis verbis Epiphanii in Ancorato, in quibus etiam fatetur præsentiam realem Christi in Eucharistia: „ Videmus
„ enim

„ enim Salvatorem ipsum panem in„ manus accepisse, ut in Evangelio legitur: quod a cœna surgens, hunc „ accepit, & gratias agens dixerit, hoc „ est corpus meum. *Hoc meum est boc....* „ Neque quisquam est, qui ei sermoni „ fidem nou adhibeat. Nam qui verum „ illud esse non credit, a gratia & sa„ lute prorsus excidit. „

Ad III. Hesychius vocat sanguinem in Eucharistia intelligibilem, non ratione sui, sed ratione modi cognoscendi ipsum, & videndi: quod idem est ac dicere, quod Christus in Eucharistia oculis corporis non videtur, sed conspicitur tantum oculis mentis, quæ per fidem adjuvatur. Idem dicitur de reliquiis corporis, & sanguinis Christi, quæ igni traduntur ut comburantur, non ratione sui, sed ratione specierum; quod quidem non semel factum legimus, ne venirent in manus inimicorum, qui eas conculcarent; hoc testantur Algerus lib. 2. cap. 1.& Guitmundus lib.2.Priori. verba sunt.„ Quod autem etiam a religiosis incen„ dio tradi, & ibi disparere dicuntur „ ipsæ sacramentales species, non ad „ indignitatem Christi fit, quasi ignibus „ exurendus tradatur, quod impossibi„ le est, cum sit, omnium elementorum „ Deus: sed quotiess aliqua talis indi„ gnitas ipsi Sacramento negligenter „ acciderit, ut horrorem sumendi in„ cutiant ipsi sensuales species, quasi „ ibidem Deus altissimo suo consilio „ post mutationem suæ substantiæ re„ manere voluit, ignibus traduntur, ut „ ostendant quod suum est, deficiendo „ & disparendo sine omni fæditate in „ illo purissimo elemento. „ Posterioris verba sunt: „ Sacramenti sub„ stantia nullatenus crematur, qualita„ tes vero sensuales, quas ibidem post „ immutationem substantiæ Deus re„ manere altissimo consilio voluit, ostē„ dunt quod suum est. „

Ad IV. Non est quæcunque antiquitas, quæ fundat præscriptiouem, sed illa tantum, quæ suam ducit originem a Christo per Apostolos; sic porro est doctrina catholica, non autem illa Adversariorum; quanvis concedatur, quod exordiū habeat a Waldensibus, & Albigensibus. Horum omnium novitatem ostendit P. Boucat, qui ipsorum ortum, progressum, errores, & interitum, late describit.

Pro III. tandem Dissertationis parte, in qua quæritur, quomodo realis præsentia Christi in Eucharistia probetur ex Gentilium loquendi modo circa ipsam? Præmittimus, hanc rationem probandi nos desumere ex objectione, quam nobis faciunt Adversarii, opponendo nimirum, quod Gentiles, etsi fuerint christiani dogmatis & nominis hostes implacabiles, nihil tamen nobis exprobrarunt circa Eucharistiam; quod utique fecissent, si eis nota fuisset credulitas nostra præsentiæ realis Christi sub speciebus panis & vini. Hoc autem facile videtur nostris Adversariis probare; tum quia Ethnici vel per seipsos poterant sese fidelium cætibus immiscere, & mysteria nostra cognoscere; tum quia per ipsorum servos, qui servi erat sub Gentilium imperio, & nobiscum Christiani, poterant hoc ipsum scire; tum tandem, quia desertores, & apostatæ religionis nostræ, poterant qnoque res nostras ipsis detegere. Si igitur apud Paganos arctum silentium præsentiæ realis Christi in Eucharistia invenitur signum est, quod nulla apud ipsos Eucharistiæ cognitio fuit. His nihilominus non obstantibus.

Dicimus III. Præsentiam realem Christi in Eucharistia probari ex Gentilium loquendi modo circa ipsam.

I. probatur Conclusio. Apud primos Cristianos lex silentii adeo observata fuit circa mysterium Eucharistiæ, ut Paganis omnem aditum præcluserint ad ipsam cognoscendam; ergo ex silentio Paganorum, quatenus ipsum proveniebat ex silentio Christianorū, non solum non impugnatur, sed potius probatur præsentia realis Christi in Eucharistia. Probatur antecedens. Lex silentii circa Eucharistiam apud primos Christianos manifeste liquet ex disciplina arcanii, de qua Emmanuel a Schelestrate publicavit Apologeticam Dissertationem, eanque munivit multis veterum Patrum testimoniis; nimirum Tertulliani cap. 7. Apologetici, Origenis Lib. 1. contra Celsum, Julii I. Romani Pontificis in Epistola 3. ad Orientales, ubi Eusebianos maxime redarguit, quod *sub externo Judice, præsentibus Catechumenis, & quod pejus est, Ethnicis, & Judæis, Christianismum blasphemantibus, quæstionem de sanguine & corpere*

pore Christi habuerint. S.Gregorii Nazianzeni, oratione 42. S. Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 6. Illuminatorum, ubi ait, ministros Christi *multa sæpe loqui obtecte, seu obscure, ut fideles, qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, non lædantur*. S. Cyrilli Alexandrini lib. 7. contra Julianum. *Plurima de his alia & vera dicerem ..... nisi profanorum aures metuerem*. S. Chrysostomi hom. in 1. ad Corinth. *Volo quidem aperte dicere: non audeo vero propter eos, qui non sunt initiati; ii enim difficiliorem nobis faciunt expositionem, ut qui nos cogunt vel non aperte dicere, ut eis arcana enuntiarem*. S. Augustini Sermone 4. de Jacob, & Esau, Epistola 120. cap. 19. in Psal. 33. Theodoreti Dialogo 2. ubi Orthodoxus ait: *Aperte dicendam non est; verisimile enim est adesse aliquos mysteriis non initiatos*. *Eranistes reponit: Respondeatur ænigmatice*.

II. probatur. Ipsimet Pagani opponebant nobis occultam mysteriorum nostrorum celebrationem; & quia hæc ut plurimum noctu fiebat, inde est quod Christianorum gentem vocabant latebrosam, ac lucifugacem nationem; ut dicebat Cæcilius apud Minucium Felicem: *Latebrosa & lucifugax natio in publicum muta, in angulis garrula ..... Cur occultare, & abscondere quidquid colunt, magnopere nituntur? Cum honesta semper publico gaudeant; scelera secreta sint*. Eadem habet Celsus apud Origenem lib. 1. adversus eundem. Igitur nostra ignorabant.

III. probatur. Compertum habemus, quod vel servi Christianorum, vel Christianæ Religionis Apostatæ, Eucharistiæ mysterium Ethnicis manifestabant; & de hoc querebatur S.Julius, Romanus Pontifex, apud Oecumenium, qui hoc narrat in Commentario in 3. epist. S. Petri cap. 3. in fine, ubi ait, se ex S. Irenæo didicisse: *Quod cum Græci servos Christianorum in divinis mysteriis edoctos apprehendissent, ipsisque vim inferrent, ut videlicet arcanum quidpiam ab his de Christianis discerent; hique servi non haberent quomodo vim inferentibus ad delectationem, & gratiam loquerentur, præterquam quod a Dominis audierant, divinam participationem esse sanguinem & corpus Christi, existimantes ipsi, quod vere sanguis & caro esset, hoc responderint inquirentibus. Illi vero id sumentes, tanquam reipsa hoc perageretur a Christianis, id aliis quoque manifestabant Græcis; & martyres Sanctum, & Blandinam tormentis id fateri cogebant*. Hoc ipsum confirmat Eusebius lib. 5. hist. cap. 1. Ex quibus duo se colligere testatur Tournely, & hæc sunt: „ Ex quo Oecumenii testimonio duo „ collig. 1. servos illos Christianorum „ aperuisse illis Græcis, quodnam esset „ Eucharistiæ mysterium apud Chri„ stianos, nempe corpus & sanguinem „ Christi: 2. Græcos illos existimasse, „ esse sanguinem & corpus humanum, „ quod pro more aliorum ciborum dis„ cerperetur, & coqueretur, ad man„ ducandum. „

IV. probatur ex modo loquendi Gentilium circa Eucharistiam, scilicet ex criminationibus, quas propter ipsam de Christianis faciebant, & de injuriis, quas in Christianos spargebant. Et quidē nos accusabant infanticidii, & epularum, quas vocabant Thyesteas; quod totum sic comprehendit & refert citatus Tournely, sub his verbis: „ At„ que hinc famosa illa & pervulgata „ Gentilium in Christianos criminis in„ fanticidii accusatio, cujus mentionem „ faciunt quotquot pro Christiana Reli„ gione Apologias adornarunt ex Ve„ teribus Justinus, Athanagoras, Ter„ tullianus, Minucius Felix, Arnobius. „ Non aliud enim videtur fuisse hujus „ accusationis fundamentum, quam „ Eucharistiæ mysterium. Quid enim „ aliud designasset *infans ille, farre con„ tectus, & accisus, cujus Christiani si„ tienter sanguinem lambunt, & certatim „ membra dispertiunt*; sicut accusat Cæ„ cilius apud Minucium Felicem in „ Octavio? „ Hinc apud Euseb. lib. 5. „ hist. cap. 1. „ Servi Christianorum ip„ sis objiciunt, & exprobrant Thyesteas „ quasdam cœnas, & incestos Œdipi „ concubitus. Thyesteæ autem illæ cœ„ næ, in quibus fingebant infantis car„ nem a Christianis comedi, non aliud „ quam Eucharistiam designabant. Sci„ licet, ut fieri solet in iis, quæ fama „ tantum & rumore quodam confuso „ cognoscuntur, & aliquid veri falso „ admixtum: fundamentum enim ac„ cusationis, aut potius occasio, verum „ supponebat, nempe a Christianis man-

„ du-

„ ducari & sibi Christi corpus & san-
„ guinem ; sed illud multis falsis &
„ putidis fabulis adulterabant Gentiles,
„ cum vivum corpus mactari, discerpi,
„ & cruento modo comedi, mentieban-
„ tur : „ Igitur falsum est, nihil Paganos audivisse, nec objecisse Christianis de mysteris Eucharistiæ .

Obstant I. Arcanum hoc, si fuisset, objecissent Ethnici Christianis; sed non objecerunt: ergo non fuit. II. de hoc silentio nec pariter Scriptores nostri fuse, & universaliter scripserunt: ergo signum est, quod vere in observantia non fuit. III. Pagani non objecerunt Christianis, quod manducarent Deum suum; quod ipsorum Deus esset panis; & alia similia: ergo Eucharistiæ mysterii veram cognitionem non habuerunt. IV. Julianus Apostata, quia fuerat Christianus, veram notitiam Eucharistiæ nostræ habebat; & tamen in scriptis suis, contra nos factis, nihil de Eucharistia dixit, nec nobis exprobravit quod in Eucharistia credimus. V. Infanticidium, quod Pagani nobis opponebant, non proveniebat ex Eucharistiæ mysterio, sed ex Gnosticorum sceleribus, quæ omnium Christianorum communia credebant. VI. Gentiles alia Christianorum mysteria ita irridebant, ut eadem ipsimet per ironiam, & per contemptum, inter suos replicarent; ut multoties factum legimus de Baptismo, cum Ginesio, & cum aliis; sed hoc non legimus factum cum aliquo de Eucharistia; ergo signum est nobis, quod de Eucharistia nostra nullum certum lumen Infideles habebant.

Respondemus ad I. quod Pagani confuse & obscure audiebant quæcunque de mysterio hoc dicebantur; & non erat iisdem locus, ut de rei veritate a Christianis edocerentur; ac proinde nobis non objiciebant veram mysterii nostri, & realem mentionem, quam nesciebant, sed tantummodo opponebant, quod vulgo dicebatur de Christianis, scilicet solitos fuisse in mysteriis suis corpus Dei sui comedere; modum autem ignorabant illius manducationis, & modum pariter nesciebant, quo Christus in Eucharistia absconditus permaneret. Et ex hoc fuit, quod Augustinus lib. 20. contra Faustum cap. 13. scripserit : *Nonnullos existimasse apud Christianos Cererem, & Liberum coli* : & Maximus Maudurensis apud eundem Augustinum Ep. 16. alias 43. incertus & dubius dicebat : *Quis est iste Deus, quem vobis, Christiani, quasi proprium vindicatis, & in locis abditis præsentem vos videre componitis ?*

Ad II. dicitur, quod Oeconomiæ ratione Catholici, & Ethnicis, & Catechumenis occultabant religionis mysteria, non vero quod non crederent realem Christi præsentiam in Eucharistia. De hac Oeconomia testatur P. Boucat multum esse sermonem in in operibus Patrum, & apud etiam Ecclesiæ Concilia, sub his verbis : „
„ De hac Oeconomia multus est in ope-
„ ribus Patrum sermo; eam commen-
„ dant Synodus Alexandrina apud S.
„ Athanasium apol. 2. Cyrillus Hiero-
„ solymitanus cath. 6. Illuminatorum,
„ Epiphanius Heres. 42. Tertullianus
„ Apol. cap. 7. & lib. 2. ad uxorem
„ cap. 5. inter omnes vero Sanctus Ba-
„ silius de Spiritu Sancto cap. 27. his
„ verbis : Quos in primordiis Ecclesiæ
„ certos ritus præscripserunt Apostoli,
„ & Patres in occulto, silentioque my-
„ steriis suam servavere dignitatem.
„ Neque enim omnino mysterium est,
„ quod ad populares, ac vulgares au-
„ res offertur. Hæc est ratio cur quæ-
„ dam citra scriptum tradita sunt, ne
„ dogmatum cognitio, propter assue-
„ tudinem, vulgo veniret in contem-
„ ptum. „

Ad III. eadem est responsio, ac ad primum.

Ad IV. sic respondet Tournely : „ In-
„ certum plane esse, an nihil contra
„ istud mysterium objecerit Julianus :
„ ex tribus enim Libris, quos adversus
„ Christianam scripsit Religionem, unus
„ dumtaxat, & ne integer quidem, su-
„ perest apud S. Cyrillum Alexandri-
„ num, qui eum ex professo confuta-
„ vit. Certe in primo illo Libro do-
„ ctrinam Eucharistiæ Julianus impu-
„ gnandam sibi non sumpserat, sed in
„ secundo potius, in quo falsa, ut im-
„ pius loquitur, Evangeliorum prodigia,
„ ut præstigias erat impugnaturus. Dein-
„ de, etiamsi Julianus aliquid oblatras-
„ set contra mysterium Eucharistiæ,
„ verisimile est S. Cyrillum, qui ex illo
„ primo libro multa se resecasse testa-
„ tur, illud silentio præteriturum fuisse,

„ ne Ethnicis tantum mysterium prodere cogerctur. Sic cum cum Julianus Baptismum Christianorum irrisisset, ut plane inefficacem purgandis animis, cum ne corpora quidem ab ullo morbo liberare posset, S. Cyrillus non explicat, quidquid Ecclesia credit de virtute Baptismi; atque se idcirco silere significat, quia mysteria prophanis nefas est aperire. „

Ad V. Sic respondet pariter & similiter Tournely: „ Nefanda Gnosticorum, qui se Christianos esse gloriabantur, flagitia, auxisse quidem in animis Gentilium suspicionem criminis, de quo postulabantur Christiani, sed ex jam confusa quadam mysterii Eucharistiæ notitia fundamentum habuerat ejusmodi accusatio. Quin ipsi Gnostici non alio consiglio infantem inter sacra trucidabant, ac ad manducandum porrigebant, quam ut Christianorum Eucharistiam, in qua vera Christi caro manducatur, & sanguis bibitur, sacrilega & horrenda imitatione repræsentarent: adeo verum est, accusationi Gentilium occasionem primo dedisse confusam quãdam ac perturbatam mysterii Eucharistiæ cognitionem. „

Ad VI. Sacramenta illa, quæ Judæi irridebant, & per ironiam imitabantur, fuerunt apertiora & manifestiora Gentibus ipsis, quam Eucharistiæ Sacramentum, quod Christiani omni conatu ab ipsorum oculis, & cognitione arcebant; & inde fuit, quod de hoc Sacramento, vel penitus essent ignari, vel omnino non essent certi; itaut de ipso non dubitarent. Quod potissimum constat, quia Sacras Synaxes noctis tempore peragebant, & ad eas nullum ex Ethnicis admittebant, & cum de eodem mysterio loquebantur, a suo consortio Catechumenos etiam expellebant.

DISSERTATIO CCCCXIV.

De modo existendi Christi in Eucharistia. An sit per Impanationem? An sit per Consubstantiationem? An sit per Transubstantiationem? Et quomodo hæc explicetur?

Diximus in superioribus, veram, realem, ac substantialem Christi præsentiam in Eucharistia Calvinianos negare, & contra ipsos usque modo pugnavimus: Diximus quoque, Lutheranos hac reali admissã præsentia, nullam admittere transmutationem substantiæ panis, & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi, sed utranque simul remanere; & hoc ad præsens impugnare debemus. Et quia tripliciter explicatur modus, quo Christus sit realiter præsens in Eucharistia, scilicet per Impanationem, per Consubstantiationem, & per Transubstantiationem; primum, & secundum modum hac in Dissertatione confutamus, & tertium defendimus; qui solus verus est, & a Catholicis admissus. Et quia etiam hic tertius modus variis explicationibus a Scholasticis proponitur, illam explicationem seligemus, quæ magis ad rem facere videbitur.

Ut autem ab Impanatione incipiamus, hæc

hçc explicatur a defendentibus illam, quod ſit unio hypoſtatica Verbi divini cum pane; ſcilicet, quod ſicut Verbum caro factum eſt uniendo ſibi unione perſonali humanitatem, non eam mutando, aut deſtruendo, ita etiam Chriſtus per conſecrationem, veluti per novam incarnationem, panem aſſumpſit, & eum eo intime conjunctus eſt in Euchariſtia. Devenientes modo ad Authores, ſeu Inventores hujuſce Impanationis, Berengarium, ejuſque diſcipulos fuiſſe, aſſerit Guitmundus lib. 1. de veritate corporis & ſanguinis Chriſti, ſub his verbis: *Rectis Eccleſiæ rationibus cedentes, nec tamen a ſtultitia recedentes, ut quaſi aliquo modo nobiſcum eſſe viderentur, dicunt ibi corpus & ſanguinem Domini revera, ſed latenter contineri, & ut ſumi poſſint, quodammodo (ut ita dixerunt) impanari. Et hanc ipſius Berengarii ſubtiliorem eſſe ſententiam ajunt*. Algerus vero, qui primum fuit Scholaſticus Leodienſis, & deinde Monachus Cluniacenſis, & floruit initio Seculi XII. teſtatur in prologo libri de Sacramento corporis, & ſanguinis Domini, ſuo tempore fuiſſe Impanatores: *Alii dicunt, panem non ſolum Sacramentum, ſed in pane Chriſtum quaſi impanatum, ſicut Deum in carne perſonaliter incarnatum*. Bellarminus quoq; lib. 3. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 11. primum Authorem Impanationis vult Rupertum, Abbatē Tutienſem, qui initio Seculi XII. mortuus eſt; at Gerberon, Monachus Benedictinus, eum ab hoc errore vindicavit.

Secundo, quidam Joannes Pariſienſis impugnavit hanc hypoſtaticam unionem panis cum Verbo, ſed excogitavit unionem hypoſtaticam panis cum humanitate Chriſti. Refert Thomas Waldenſis tom. 2. de Sacramentis cap. 65. Et hæc eſt explicatio erroris illius apud Tournely: „ Scilicet docuit ille, Chriſtum aſſumpſiſſe panem „ mediante corpore humanitatis, ut pro „ parte, ideſt quateous corpus acciperet pro parte hominis, non pro toto „ homine, ita ut panis proxime uniatur corpori humanitatis Chriſti, & „ illo mediante ipſi Verbo; quam opinionem ſe legiſſe teſtatur Waldenſis „ in Opuſculo illius Joannis Pariſienſis. „

Tertio, proſequitur idem Tournely; „ Lutherus lib. de captivitate Babylonica, etſi clare ac diſtincte hanc Impanationem non doceat, iis tamen „ exemplis, ac loquendi formulis nonnunquam utitur, quæ ipſam non obſcure inſinuant. Aliquando enim „ dicit, *Corpus Chriſti eſſe cum pane*, „ *ſicut ignis in ferro candente*; Aliquando ait, *Corpus Chriſti eſſe in pane*, „ *ſub pane, cū pane*: aliquando inquit, veram eſſe hanc propoſitionem, *Panis* „ *eſt corpus Chriſti*, propter unionem „ panis cum corpore; ſicut vera eſt iſta, „ *Chriſtus homo eſt Deus*. „

Quarto, Oziander, famoſus inter Lutheranos, hanc hypoſtaticam unionem panis cum Chriſto propugnavit; dixit enim hanc propoſitionem eſſe veram: *Hic panis Deus eſt*; ſic refert Melancthon lib. 2. epiſt. 447. Kemnitius autem in 2. parte exam. Concil. Trid. ad cap. 4. ſeſſ. 13. aſſerit, vulgo Lutheranos hanc hypoſtaticam unionem panis cum Chriſto rejicere.

Quinto, loquentes modo de Conſubſtantiatoribus, fuerunt Berengariani nonnulli, qui dixerunt, utranque panis & corporis Chriſti ſubſtantiam in Euchariſtia conſociari, & conjungi; Teſtis eſt Guitmundus, nuper citatus; proinde Berengarius in Synodo Romana ſub Gregorio VII. anno 1079. huic fidei formulæ ſubſcripſit: *Confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari per myſterium ſacræ orationis, & verba noſtri Redemptoris, ſubſtantialiter converti in veram & propriam, ac vivificatricem carnem, & ſanguinem Jeſu Chriſti*: quæ ſane verba, *ſubſtantialiter* converti, directe opponuntur errori conſubſtantiationis. Addit Tournely; „ Quod eodem Guitmundo „ teſte, lib. 1. & 3. in fine, nonnulli inter Berengarii impugnatores exiſti„ marunt, eam Euchariſtiæ partem, quæ „ indignis & peccatoribus porrigitur, „ non converti in Chriſti corpus, ſed „ panem verum remanere: alii dicebant, panem converti quidem tem„ pore conſecrationis in corpus, tem„ pore vero diſtributionis, cum indi„ gnus acciperet, reſtitui panis ſubſtan„ tiam, ac corpus Chriſti recedere. „ Verum, ne quid diſſimulemus, non „ videntur ii proprie inter Conſubſtantiatores numerandi, uti fecit Bellar„ minus; ſed inter eos, qui negarunt „ Cor-

„ Corpus Christi vere & realiter sumi
„ ab indignis. „

Sexto, Durandus in 4. dist. 11. quæst. 3. vult, quod virtute consecrationis forma panis convertatur in corpus Christi, materia vero panis uniatur cum anima, & divinitate Christi, & fiat materia corporis ipsius; & adducit exemplum nutritionis corporalis, per quam non mutatur materia panis, sed quæ ante nutritionem erat materia panis, post nutritionem fit materia carnis hominis; non quidem recedente priori materia, sed accedente dumtaxat nova forma. Hanc Durandi sententiam Bellarminus lib. 3. de Euch. cap. 13. vocavit hæreticam, quia Concilium Trident. sess. 13. can. 2. expresse definivit, *fieri conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem*. Si igitur Conciliū dicit conversionē esse totius substantiæ, nequit esse partis, scilicet formæ, & non materiæ, quæ est altera pars. Hanc Durandi opinionem sequutus est Petrus Callius, Cenomensis Pastor; sed ab Episcopo Bajocensi fuit censura notatus, & illius censuræ humiliter ipse se subjecit.

Septimo, alii defenderunt errorem huic Durandi ex diametro oppositum, asserentes nimirum, quod post consecrationem remaneat forma substantialis panis. Refertur a S. Thoma, qui eam impugnat 3. part. quæst. 75. art. 6.

Octavo, Lutherus, ut scribit Tournely: „ Extinctam ætate sua Consub-
„ stantiatorum doctrinam excitavit in
„ libro de Capt. Babyl. anno 1520. ve-
„ rum in ea propugnanda varius, & in-
„ constans fuit. Aliquando liberum
„ unicuique permittit, quod vellet se-
„ qui, cum nihil ea de re credendum
„ fides præscribat. Aliquando vero,
„ ut in responsione ad Henricum VIII.
„ Anglorum Regem, ait transubstan-
„ tiationem esse blasphemiam, & im-
„ pietatem. Subinde tamen quibusdam
„ Ecclesiis Italiæ permisit, ut crederent
„ panem & vinum transubstantiari in
„ in corpus & sanguinem Christi. Ita
„ colligitur ex Epistola Melancthonis
„ data an. 1543. idest annis 12. post da-
„ tam ad Henricum VIII. responsio-
„ nem. Lege de hisce variationibus
„ eruditissimum Illustrissimi Melden-
„ sium Episcopi Opus tom. 1. pag. 53. „

Tandem idem Tournely concludit, quod ex intima unione panis eucharistici cum corpore Christi, & corporis cum Verbo, nata sit opinio eorum, qui dixerunt, corpus Christi, quemadmodum & Verbum ipsum, esse ubique; ac proinde dicti sunt *Ubiquistæ*; & hunc errorem amplexi fuerunt Brentius, Illyricus, & alii.

Tandem devenimus ad opiniones Scholasticorum, qui in duobus discordant, quamvis in dogmate ipso conveniant. Sunt etenim qui volunt, dogma ex Scripturis probari vix posse, sed esse credendum propter Ecclesiæ definitionem; & inter hos est Durandus in 4. dist. 11. quæst. 1. num. 15. ubi docet, quod integre servata vera verborum consecrationis significatione, potuit manere substantia panis & vini, & reddi vera enunciatio ratione solius præsentiæ corporis & sanguinis Christi. Durandum sequuntur Paludanus in 4. dist. 21, quæst. 2. artic. 1. Ochamus in 4. quæst. 6. Biel in can. Missæ, Scotus in 4. dist. 11. quæst. 8. de Alliaco in 4. quæst. 6. art. 2. Insuper non conveniunt Scholastici circa modum exponendi dogma; siquidem Durandus citato loco asserit, communem Theologorum sententiam, sui temporis fuisse: *Conversionem panis in corpus Christi differre a creatione & annihilatione, & trasmutatione naturali. A creatione quidem, quia illa fit ex nihilo, non autem ista conversio, sed habet substantiam panis pro termino, a quo: ab annihilatione vero, quia illa non habet terminum ad quem positivum, scilicet corpus Christi: a transmutatione vero naturali dixerunt eam differre, quia omnis transmutatio naturalis habet subjectum commune, hac autem conversio nullum habet commune subjectū.* Cardinalis vero de Alliaco in 4. dist. 6. art. 11. scribens Seculo 15. has varias sui temporis opiniones refert circa modum, quo Christus in Eucharistia præsens est. *Licet Catholici concordaverint in hoc, quod corpus Christi sit in Sacramento, circa modum ponendi fuerunt diversæ sententiæ. Prima, quod substantia panis sit corpus Christi; secunda, quod non remanet substantia, sed reducitur in materiam per se stantem, vel aliam formam recipientem, & hoc sive in eodem loco, sive in alio, & corpus Christi coexistit accidentibus*

pa-

panis:& hęc opinio non poteſt reprobari, nec per evidentem rationem, nec per auctoritatem cogentem. Tertia fuit, quod remaneret ſubſtantia panis. Quarta & communior eſt, quod ſubſtantia panis non remanet, ſed ſimpliciter deſinit eſſe.

Denique rem conficere videtur circa Doctorum Scholæ varios opinandi modos citatus Tournely; ita quidem ut catholica veritas integra remaneat, quanvis a variis Scholaſticorum placitis diverſimode exponatur. Hæc igitur ſubdit citatus Author: „ Diſſentiunt non minus, tum circa naturam actionis, per quam panis & vinum convertuntur in corpus & ſanguinem Chriſti: an ſcilicet actio illa ſit annihilatio panis, & nova reproductio corporis Chriſti; an tantum ſimplex adductio rei jam productæ, & novus dumtaxat conſervationis illius modus; tum circa terminum illius actionis; an nempe ſit ipſum corpus Chriſti, an modus aliquis ab eo diſtinctus; an intrinſecus ſit, vel extrinſecus? Ipſa ætate Magiſtri ſententiarum excitatas fuiſſe ejuſmodi Scholaſticas opiniones, colligimus ex ipſo lib. 4. diſt. 11. In ipſo quoque Tridentino Concilio inter Franciſcanos, & Dominicanos litem de illis ſubortam fuiſſe novimus ex Hiſtoria illius Concilii, quod pro more ſuo, intactis Scholæ opinionibus, quod fidei erat tantum definivit adverſus Lutheranos, & Calviniſtas. Vaſquez 3. par. quæſt. 75. diſp. 181. cap. 1. de ejuſmodi quæſtionibus ſapienter ait, *Recentiores Scholaſticos, quo magis ab iis ſe extricare conati ſunt, eo majoribus difficultatibus ſe implicaſſe. Ex quo etiam effectum eſt, ut myſterium fidei noſtræ non modo difficilius ad explicandum, ſed etiam Adverſariorum noſtrorum argutiis & cavillationibus magis expoſitum fuerit*. Sic ille libere & candide declarat mentem ſuā circa ejuſmodi quæſtiones Scholæ, quæ myſteriorum rationes, & modos explanare volunt. Unde ſatius eſſet cum Magiſtro loco nuper citato reſpondere, *Si quis modum, quo id fieri poſſit, quærit, breviter reſpondeo: Myſterium fidei credi ſalubriter poteſt, inveſtigari ſalubriter non poteſt*. „

Dicimus I. poſt conſecrationis verba non eſſe amplius ſubſtantiam panis; & vini, nec per Impanationem, nec per Conſubſtantiationem, ſed tantum per Tranſubſtantiationem; quæ conſiſtit in converſione totius ſubſtantiæ panis & vini in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti.

I. probatur Concluſio. Patres communiter aſſerunt, panem euchariſticum non eſſe panem communem, ſed eſſe Chriſti corpus, & quidem verum, proprium, naturale, prout fuit natum ex Virgine, cruci affixum, & pro nobis mortuum; ſed non poteſt panis eſſe verum Chriſti corpus per impanationem, nec per conſubſtantiationem, ſed tantum per tranſubſtantiationem; hoc eſt per ſui converſionem in corpus; ergo &c. Minor patet; quia quandiu manet Chriſtus in ſubſtantia panis, nonniſi figurato, & metaphorico ſenſu corpus Chriſti dici poteſt; Chriſtus vero ſenſu reali ſubſtantiali ac veriſſimo dixit, *Hoc eſt corpus meum*. Major autem principalis argumenti ſupponitur probata ſupra, ex his, quæ ſcribunt Patres: Ita S. Ignatius Epiſt. ad Smyrnæos, S. Irenæus lib. 5. cap. 1. Juſtinus Apolog. 2. Tertul. lib. 4. contra Marcion. cap. 40. Cyprianus epiſt. 63. & 54. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtag. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. & lib. 6. cap. 1. Auguſt. ſerm. 71. alias 11. de verbis Domini, Gregorius Nyſſenus Oratione catachetica cap. 37. Hilarius lib. 8. de Trinit. Chryſoſtomus hom. 83. in Matth. Cyrillus Alexandrinus epiſtola ad Neſtorium.

II. probatur. Patres ſimiliter aſſerunt, Chriſtum feciſſe de pane corpus ſuum, vel panem feciſſe corpus ſuum; ſed horum verborum non poteſt eſſe alius ſanus, & legitimus ſenſus, quam mutationis, & converſionis, ut ſcilicet Deus virtute ſua panem & vinum tranſmutet & convertat in ſubſtantiā corporis & ſanguinis ſui: ergo &c. Majorem oſtendunt Tertullianus lib. 4. contra Marc. cap. 40. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 1. myſtagogica, S. Ambroſius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. S. Auguſtinus ſerm. 87. de diverſis, quem laudat Beda in cap. 10. I. ad Corinthios. Additur, quod omnes veteres Liturgiæ continent orationem, in qua Sacerdos a Deo poſtulat, ut dona ſan-

ćta

cta sua oblata efficiat corpus Christi; unde, subdit Tournely, non potest alius esse sensus verborum illorum, quam ille, quem diximus.

III. probatur. Sancti Patres quoque unanimiter dicunt, panem & vinum converti, mutari, transmutari, transire in corpus & sanguinem; at horum verborum sensus nequit esse, ut duo maneant in Sacramento, sed unum; scilicet corpus, vel sanguis: ergo &c. Majorem propositionem indubitatam reddunt S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. jam citata, *Aquam*, inquit, *Christus aliquando mutavit in vinum, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem suum transmutavit?* S. Ambrosius lib. de initiandis seu de mysteriis cap. 9. *Si tantum valuit sermo Eliæ, ut ignem de Cœlo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? .... & qui potuit ex nihilo quod non erat, producere, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erat? Non enim minus est novas rebus dare, quam mutare naturas.* Audis, loqui S. Doct. de mutatione naturæ seu substantiæ? S. Gregorius Nyssenus orat. Catachetica cap. 37. *Panis statim per verbum transmutatur, sicut dictum est a Verbo, hoc est corpus meum*; quod confirmat & illustrat comparatione panis materialis, qui a Christo dum in vivis esset comedebatur, atque in ejus convertebatur substantiam. S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *Qui hæc dona sanctificat, & trasmutat, ipse est (nempe Christus.)* S. Joan. Damascenus lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 13. *Panis ipse & vinum in corpus & sanguinem Dei transmutaretur. Si requiras quonam pacto istud fiat: sat tibi sit audire, hoc fieri per Spiritum Sanctum; qaemadmodum ex sancta Dei genitrice Dominus sibi ipsi carnem assumpsit, quæ in se ipso subsisteret: nec amplius quidquam nobis perspectum est & exploratum, quam quod Dei sermo verax efficax est, atque omnia potest; modus vero investigari prorsus nequit.* Audis, quomodo vera fiat panis & vini substantialis mutatio in corpus & sanguinem Christi? Etsi modum hujus conversionis assequi mens humana non valeat, exponit tamen & illustrat ibid. S. Doctor, exemplo naturalis mutationis ciborum in substantiam viventium. *Illud vero dicere alienum non est, quemadmodum naturaliter panis per comestionem vinumque & aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, ut nec corpus fiat aliud a corpore, quod prius extabat: sic panem, qui in Prothesi præparatus fuit, vinum item, & aquam per Spiritus Sancti invocationem, & adventum, modo qui naturæ viribus, & conditione sublimior est, in Christi corpus & sanguinem converti, ut nequaquam duo sint, sed unum & idem.* Ex quibus verbis patet apertissime, non esse in Eucharistia duo corpora, sed unum; quod si unum, panis substantia non remanet simul cum corpore Christi; aliter essent duo corpora, non unum.

IV. probatur. Si tota substantia panis & vini in Eucharistia convertitur, nihil earundem substantiarum simul cum Christo in ipsa manet; sed ita est ex Conciliis: ergo &c. Minor probatur. Synodus Romana sub Gregorio VII. anno 1079. definivit: *Panem & vinum substantialiter converti in corpus & sanguinem Christi.* Et Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. anno 1215. cap. *Firmiter*, adhuc clarius rem exponit ac definit: *Credimus ac confitemur, corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate divina.* Concilium Florentinum in Decreto seu Instructione Armenis data, ait: *Verborum Christi virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur.* Et Concilium Trid. sess. 13. cap. 4. can. 2. *Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini una cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat; anathema sit.* Ad quæ superaddit, ad argumenti explicationem simul ac corroborationem, sæpius laudatus Tournely: *Qua in definitione tria observabis. 1. fieri conversionem totius substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem; ergo si tota convertitur*

sub-

substantia. nulla ejus pars remanet: non materia, contra Durandum; non forma contra nonnullos tempore S. Thomæ. 2. conversionem illam plane miram esse ac singularem; ergo nec ullum habet in natura exemplum, quia singularis; *nec ab humana ratione comprehendi potest, quia* mirabilis; *hoc est tota in mysterio recondita. Unde inferes, exemplum nutritionis naturalis, in qua sola remanente materia cibi, v. g. panis, forma dumtaxat ejus mutatur, ita ut quæ antea fuerat materia panis, vi nutritionis fiat materia carnis hominis; exemplum, inquam, illud, quo Græci non infrequenter utuntur, omni ex parte hic accuratũ non esse, in quo non eadẽ materia remanet. 3. Denique, remanere dumtaxat species panis & vini sine panis & vini substantia. Hanc Concilii Trident. definitionem eludere conatur Durandi Commentator, Petrus Gally, quia scilicet, inquit ille, non remanet quidem in Eucharistia materia panis, quatenus est panis materia, sed quatenus per unionem illius cum anima, & divinitate Christi, fit materia corporis Christi. Verum mera hæc videtur illusio, & argutia. Quomodo enim, rogo, materia, quæ, ante consecrationem, panis fuit, post consecrationem fit materia corporis Christi? An per sui conversionem, seu mutationem, seu conversionem in materiam corporis Christi? Non certe in mente Commentatoris, qui putat eandem remanere portionem materiæ sub forma diversa. Ergo non mutatur ipsa panis materia, quæ pars est illius substantiæ; ac consequenter totius substantiæ panis non fit conversio, contra expressam Concilii Tridentini definitionem: unde melius in opinione Commentatoris transformatio panis dici debet quam transsubstantiatio, cum non materia, sed tantum forma panis mutetur.*

Arguunt I. Chrysostomus in Epistol. ad Cœsarium Monachum, scribens contra Sinusiastas, dictos Polemianos a quodam Polemio Antesignano, docet naturam panis remanere in Eucharistia; atqui per naturam S. Doctor intelligit essentiam, seu substantiam panis, non autem ejus proprietates, & accidentia: ergo &c. Major patet ex verbis ejusdem Chrysostomi, quæ hæc sunt: *Unus Filius, unus Dominus, idem ipse proculdubio unitarum naturarum unam dominationem, unam potestatem possidens, etiamsi non consubstantiales existunt, & una quæque incommixtam proprietatis conservat agnitionem, propter quod inconfusa sunt duo. Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis; dignus autem habitus dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum corpus Filii prædicamus. Sic & hic divina intendente corpori natura, unum Filium, unam personam, utraque hæc fecerunt.* Minor vero probatur; tum quia proprietas neque est, neque vere dici potest natura; tum etiam, quia in illis verbis Chrysostomus impugnat Sinusiastas, qui dicebant divinitatem commixtam esse cum corpore, & substantiarum factam esse confusionem. Hoc negat S. Doctor, & adducit Eucharistiæ exemplum: at autem ut valeat similitudo, opus est, ut in Eucharistia maneat panis inconfusus, & incommixtus cum corpore Christi. II. Theodoretus in dialog. 2. qui appellatur *Inconfusus*, Eutichiano, qui probat in Christo post Ascensionem factam esse mutationem naturæ humanæ in divinam, sicut in Eucharistia post consecrationem fit Symbolorum mutatio in corpus Christi, respondet, Symbola non recedere a priori sua natura, sed manere in priori sua substantia, licet contineant corpus Christi; atqui hoc idem est, ac asserere simul cum corpore & sanguine Christi remanere in Sacramento Eucharistiæ substantiam panis & vini: ergo &c. III. Gelasius, Romanus Pontifex, qui sedit an. 492. in lib de duabus Christi naturis, scribit. *Certe Sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis, Christi, divina res est; propter quod & per eadem divinæ efficimur consortes naturæ...... Sicut igitur in hanc, scilicet in divinam, transeunt, Sancto Spiritu perficiente, substantiam,* (nempe Sybola Sacra) *permanente tamen in sua proprietate natura; sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque veraciter repræsentant, ex quibus constat proprie permanentibus unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant.*

strant. Ex quibus verbis eadem ratio exurgit contra transubstantiationem, quæ nuper adducta ex comparatione Eucharistiæ cum Incarnatione. IV. Rupertus, Abbas Tuitiensis, lib. 2. de divinis Officiis cap. 2. & 9. admisit unionem hypostaticam inter panem & corpus Christi, quæ est similis illi, quæ est inter Verbum, & Humanitatem. Et quidem cap. 2. habet: *Similiter unum Verbum, & olim carnem de Mario Virgine sumpsit, & nunc de oltari salutarem hostiam accipit*. Et cap. 9. ait: *Materia vel substantia sacrificii quod erat tunc, & nunc est in manibus Pontificis nostri, non simplex est, sicut nec Pontifex jure solius divinæ vel solius humanæ substantiæ est. Est enim tam in Pontifice, quam in Sacrificio divina substantia, & terrena. Terrena in utroque est id, quod corporaliter, vel localiter videri potest: divina in utroque Verbum invisibile est, quod in principio erat Deus apud Deū. Nam, cum dicere idem magnus Pontifex panem & vinum tenetis, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus: vox erat Verbi incarnati, vox æterni principii, Verbum antiqui consilii. Verbum, quod humanam acceperat naturam, id est in carne manens, panis & vini accipiebat substantiam vita media, panem cum sua carne, vinum cum suo jacebat sanguine. Quemadmodum in corporis sensibus menti, & corpulento aeri media lingua intervenis, & utrumque conjungens unum sermonem efficit, quo in aures demisso, id quod audibile est, cito absumitur, & transit, sensibus autem sermonis, & in dicente, & in eo qui audit, integer permanet, & inconsumptus. Sic Verbum Patris carni, & sanguini, quem de utero Virginis assumpserat, & pani ac vino, quod de altari assumpsit, medium interveniens, unum sacrificium efficit, quod cum in ora fidelium Sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit*.

Respondemus ad I. Chrysostomum per naturam non intelligere substantiam & essentiam, quæ est primum constitutivum cujuslibet rei; sed intelligere sensibiles rei proprietates, seu species, vel accidentia, quæ remanent post consecrationem. Et hæc responsio hoc argumento probatur; quia Chrysostomus dicit, ita remanere naturam panis, ut tamen expresse neget duo esse corpora, quemadmodum in Christo non sunt duo Filii; sed si per naturam intelligeret substantiam, & essentiam, sed, negare non posset, in Eucharistia duo esse corpora, scilicet panem & corpus Christi; si vero intelligeret per naturam solas proprietates sensibiles, hoc est species, vel accidentia panis, recte concluderet unum esse corpus, non duo; quia accidentia, vel species non componunt, & efficiunt substantiam panis & corporalem materiam. Alii respondent dicentes, Epistolam illam Chrysostomi esse Apocripham, & a Petro Martyre, viro heterodoxo, suppositam; & de hoc varias conjecturas adducunt; sed a Tournely facile diluuntur.

Ad II. Cardinalis Perronius dicit, Textum Theodoreti sic esse legendum; *Manent enim prioris substantiæ figura, & forma, nempe Symbola mystica*; & sensus esset, quod ante consecrationem Symbola illa habent suam naturam, & substantiam; post vero consecrationem retinent tantum prioris substantiæ figuram, & formam; idest accidentia, vel species. Alii vero respondent, quod Theodoretus exponi debeat eodem modo, quo expositus est Chrysostomus; scilicet, quod sicut Chrysostomus per naturam, & substantiam intelligit non interiorem rei essentiam, quæ est primum rei constitutivum, sed tantum proprietates sensibiles, & externas: Ita etiam Theodoretus.

Ad III. dicitur, quod per naturam intelligit Gelasius naturæ proprietates; & hoc ipsemet ostendit, quando dicit, naturam permanere in sua proprietate. Alii negant librum illum esse Gelasii: non autem adhæremus illis, qui ajunt, Gelasii authoritatem esse deferendam, quia ejus tempore dogma hoc transubstantiationis non satis declaratum fuerat, ac definitum; Et isti sunt Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 35. & Valentia in opuscul. de transubstantiatione.

Ad IV. mens Ruperti est, quod unum sit sacrificium in Missa, quia unum est Christi Corpus. Quando autem dicit, quod materia sacrificii non sit simplex, sed constet ex duplici natura, una terrestri, & altera divina; sicut Christus ex duplici natura constat; per ter-

terrenam naturam intelligit ipſe materiam panis ante conſecrationem, & poſt conſecrationem, ſpecies ſeu accidentia panis, & vini; unde ait: terrenam ſubſtantiam eſſe ſecundum id, quod corporaliter vel localiter videri poteſt.

Remanet tandem, ut explicemus, quæ & qualis ſit tranſubſtantiatio; pro qua inquirenda nobis ſunt hæc tria; nimirum: An ſit actio, & qualis? An ſit annihilatio? An fiat in inſtanti? Et quinam ſit effectus ejus? Proinde

Dicimus II. Tranſubſtantiationem eſſe veram actionem, non quidem adductivam, neque conſervativam, ſed reproductivam: inſuper non eſſe annihilationem.

I. Concluſionis pars probatur. Illa eſt vera actio, quam Sancti Patres explicant per exempla, quæ veram actionem important; ſed Sancti Patres explicant tranſubſtantiationem per exempla, quæ veram actionem important: ergo tranſubſtantiatio eſt vera actio. Probatur minor. Patres docent, converſionem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti fieri per mutationem, tranſitum, tranſelementationem; & eam declarant per exempla converſionis aquæ in vinum in Cœna Galilææ, Uxoris Loth in ſtatuam Salis, Virgæ Moyſis in Serpentem, panis aliorumque ciborum, in ſubſtantiam ſumentis; ſed hæc omnia veram actionem important: ergo &c.

II. Concluſionis pars probatur contra Scotum; & quia tranſubſtantiatio dicit formalem converſionem; actio autem adductiva, ſeu adductio, non dicit formaliter converſionem: & etiam, quia tranſubſtantiatio debet habere pro termino formali ſubſtantiam, quia motus ſpecificatur a termino ad quem: & denique, quia aſſignari non poteſt, unde adducatur corpus Chriſti; non de Cœlo, quia Cœlum non deſerit; non aliunde, quia non eſt niſi in Cœlo.

III. Concluſionis pars probatur quoque; quia actio unitiva ſupponit exiſtentiā extremorum: ergo ſupponeret tranſubſtantionem aute tranſubſtantiationem.

IV. Concluſionis pars probatur pariter; quia terminus formalis actionis conſervativæ dicit tantum conſervationem rei jam exiſtentis; terminus vero formalis tranſubſtantiationis dicit poſitionem unius ſubſtantiæ cum deſtructione alterius; denique, quia res non conſervatur alicubi, niſi prius ibi eſſe incipiat; ac proinde actio conſervativa ſupponit tranſubſtantiationem.

V. denique Concluſionis pars explicatur, & probatur verbis Tournely, quæ hæc ſunt. *Reſp. denique, probabilius nobis videri, cum S. Thoma, ejuſque diſcipulis, tranſubſtantiationem eſſe actionem reproductivam. 1. Quia eſt reproductio proprie dicta, cum res accipit idem numero eſſe, ſecundum omnes gradus ſuos tum phyſicos, tum metaphyſicos: ea enim eſt verborum Chriſti vis, ut ſi corpus Chriſti alibi non eſſet, jam tunc inciperet eſſe, idemque prorſus, quod eſt in Cœlo: hinc SS. Patres, & Concilia dicunt, corpus Chriſti*, fieri, confici, creari, *quæ verba ſonant veram productionem. 2. Quia SS. Patres ajunt, in Euchariſtia fieri converſionem ſeu mutationem panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti; quod illuſtrant exemplis converſionum tum naturalium, tum ſupernaturalium: atqui in omni converſione ſive naturali, ſive ſupernaturali, datur vera productio; ergo &c.*

VI. tandem Concluſionis pars ſic ab eodem Tournely probatur: *Reſp. negative. Quia in annihilatione nullus eſt terminus poſitivus; ſive a quo, ſive ad quem; qualis tamen reperitur in converſione panis in corpus Chriſti: terminus enim a quo, eſt ſubſtantia panis, & terminus ad quem, eſt corpus Chriſti. Ad annihilationem proprie dictam, ait Iſabertus noſter pag. 512. duo requiruntur. I. Ut res, quæ dicitur annihilari, deſinat totaliter ſecundum omnes, & quaſcunque partes ſuæ entitatis, per meram ſuſpenſionem divini concurſus: quia nempe annihilatio opponitur creationi; ergo quemadmodum creatio fit ex puro nihilo, ita annihilatio debet eſſe ad purum nihilum: quod contingeret, ſi res exiſtens deſineret eſſe omnimode per ſuſpenſionem ſimplicem divini concurſus; non autem vi & efficacia alicujus poſitivi, quod ſequatur ad ejus deſtructionem. II. Requiritur, ut ad ejus deſitionem nihil reale, & poſitivum producatur, ex cujus poſitione & efficacia iſta deſitio ſequatur: quia nempe annihilatio diſtinguitur a converſionibus naturalibus, in qui-*

quibus formæ, quæ desinunt, non dicuntur a Philosophis proprie annihilari; eo quod illa mutatio, per quam nova forma inducitur, est causa destructiva formæ prioris. Jam vero substantiæ panis, & vini non desinunt per meram suspensionem divini concursus, sed per aliam actionem positivam, nempe consecrationem, qua perfecta corpus Christi fit præsens, recedente panis & vini substantia, seu potius tota conversa, & mutata in corpus & sanguinem Christi. Sed, inquies, illud annihilatur, cujus & materia & forma tota perit ac destruitur: atqui materia, & forma panis ac vini tota perit, & destruitur; ergo &c. Resp. dist. maj. Si pereat & destruatur per meram concursus divini suspensionem, neque sit aliquid positivum ex destructione resultans, concedo: si pereat per actionem positivam, sitque illius terminus aliquis realis, & positivus, nego.

Opponunt I. Si sententia nostra subsisteret, sequeretur, quod proprius & formalis terminus transubstantiationis esset corpus & sanguis Christi, quatenus reproducta, & realiter præsentia sub speciebus panis & vini; sed hoc asseri non potest: ergo &c. II. Sequeretur pariter, quod transubstantiatio fieret in instanti, quia esset unum & idem instans, in quo desineret substantia panis, & poneretur corpus Christi; sed hoc nec etiam dici potest: ergo &c. III. Posita quoque sententia nostra, certo definiri non posset, an totus & integer Christus esset sub utraque specie; atqui hoc determinari omnino debet; quemadmodum etiam, quæ contineantur sub qualibet specie, vi verborum; & quæ per concomitantiam; & quid sit illa concomitantia: ergo &c. IV. Nec pariter posset determinate dici, an corpus Christi sit quantitative, seu extensive, & localiter in Eucharistia; quod quoque opus est ut determinetur.

Respondemus ad I. corpus & sanguinem Christi esse proprium & formalem terminum transubstantiationis, quatenus fiunt reproducta, & realiter præsentia sub accidentibus panis & vini. Et ratio est, ut ajunt Doctores, quia transubstantiatio est actio reproductiva & sacramentalis, ac proinde habet duplicem respectum, sub quorum primo habere debet pro termino formali substantiam; sub altero vero debet habere aliquid externum & sensibile, in quo reponi possit ratio Sacramenti.

Ad II. dicitur, transubstantiationem fieri in instanti; & hoc non est inconveniens, quia, ut observat S. Thomas, quæst. 65. art. 7. „ Aliqua mutatio „ potest esse instantanea triplici ratio- „ ne. I. Ex parte formæ, quando ni- „ mirum non suscipit magis, & minus. „ 2. Ex parte subjecti, quando est in „ ultima dispositione ad formam. 3. Ex „ parte agentis, quando in instanti po- „ test effectum suum ponere. Atqui „ tribus istis de causis transubstantiatio „ eucharistica est instantanea: ratione „ formæ, quia substantia corporis Chri- „ sti antequam terminetur, non susci- „ pit magis & minus: ratione subjecti, „ quia in hac conversione non est ali- „ quod subjectum, quod successive „ præparetur: denique ratione agentis, „ quia hæc conversio fit per virtutem „ Dei infinitam. Est autem unum, & „ idem instans, in quo desinit substan- „ tia panis, & ponitur corpus Christi: „ extrinsecum quidem pani, ita ut ul- „ timum instans desitionis panis, pri- „ mum sit reproductionis corporis „ Christi. „

Ad III. dicitur, nullum esse inconveniens, quod totus & integer Christus sit sub unaquaque specie: immo potius contrarium evincitur ex Apost. I. ad Corinth. 22. qui facit reum corporis simul & sanguinis Christi illum, qui sumpserit indigne, vel corpus, vel sanguinem. Ait enim: *Quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis & sanguinis Domini.* Et Concilium Trident. sess. 13. cap. 3. docet: *Semper hanc fidem in Ecclesia Dei fuisse, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie, una cum ipsius anima, & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem vini specie, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus, inter se copulantur; divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpo-* re

re & anima hypostaticam unionem. *Quapropter verissimum est tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri; totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte; totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit.* Quæ quidem Concilii verba sic explicantur a Tournely: „ Ratio est; 1. quia „ divisus non est Christus, & quæ semel „ assumpsit, nunquam dimisit, atque „ semel mortuus, non moritur amplius. „ Igitur ab ipso primo Incarnationis „ instanti, nexu inseparabili conjuncta „ fuit divinitas cum humanitate; & ab „ ipsa Resurrectione, humanitas Christi, utpote immortalis, naturali & „ indissolubili unione cum anima, & „ sanguine semper conjungitur; ergo „ qui sub panis specie sumit corpus „ Christi, vel sub vini specie ejus sanguinē, ille totū & integrū sumit Christū. „ 2. quia Christus est in Sacramento sacramētali modo, quomodo anima est „ in corpore, & gradus substantiæ est in „ tota materia: atqui anima tota est in „ toto corpore, & tota in singulis ejus „ partibus: gradus substantiæ totus est „ in qualibet parte materiæ; cum igitur corpus Christi succedat in locum „ substantiæ panis, debet esse ubi erat „ substantia panis: sed substantia illa „ erat ante consecrationem in singulis „ partibus panis; ergo corpus Christi „ post consecrationem debet esse sub „ omnibus partibus hostiæ consecratæ. „ Inde est quod tanta diligentia præcavebant veteres Christiani, ne vel minima pars donorum consecratorum „ in terram decideret. „ Proinde subjungimus, & dicimus cum Concilio Tridentino, quod, vi verborum sub specie panis est corpus, & sub specie vini est sanguis Dhristi. Insuper, quod per concomitantiam naturalem & proximam, sub utraque specie simul sunt corpus, sanguis, & anima Christi; & per concomitantiam supernaturalem ac remotam, est divinitas, & persona Patris, & Spiritus Sancti. Ut autem hæc intelligantur, & simul probentur, subdimus quod per vim verborum veniunt ea tantum, quæ per verba exprimuntur. Concomitantia vero est connexio, vel naturalis partium Christi, per quam una esse non potest sine altera: ut non potest esse corpus sine anima, & sanguine; vel supernaturalis, per quam non potest esse persona sine natura, & persona una sine aliis personis. Et hoc ideo, quia concomitantia supernaturalis petitur ex unione hypostatica Verbi divini cum natura humana; Divinitas enim una est, & indivisa in tribus personis, quæ sese mutuo includunt, & continent: unde Concilium Tridentinum ait: *Divinitas porro propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima unionem hypostaticam.* Denique ratio concomitantiæ naturalis est, quia corpus Christi ponitur in Eucharistia, quale nunc est; nunc habet sanguinem, & animam, quia habet perfectum, & animatum corpus, sed immortale, & incorruptibile; proinde ab eo excluditur, & removetur illa humorum contrariorum pugna, ex qua rei corruptio nascitur; quod docet S. Augustinus in Epist. ad Consentium, & refert Tournely verbis hisce: „ Ita „ docet S. Augustinus Epistola ad Consentium, a quo fuerat interrogatus, „ an Christi corpus, in Cœlo degens, „ haberet ossa, sanguinem, aliosque „ humores? Sanctus Doctor ait, credere se corpus Christi ita esse in Cœlo, ut erat quando ascendit in Cœlum: deinde probat, admisso in Christi corpore sanguine, alisque humoribus, cavendum esse ne corruptio „ quoque admittatur. Atque hinc infeeres, quod si Apostoli triduo mortis „ Christi, quo sanguis a corpore separatus fuit, Eucharistiam consecrassent, „ corpus sine sanguine sub specie panis, „ & sanguis sine corpore sub specie „ vini fuisset. „

Ad IV. dicitur, quod corpus Christi in Eucharistia, si consideretur essentia quantitatis, quæ ponitur in extensione interna partium in ordine ad se, cum proxima aptitudine ad extensionem externam, & impenetrationem actualem, dici potest in Eucharistia quod sit quantitative, & quantum: non potest tamen dici quantum, nec potest dici, esse quantitative in Eucharistia quoad locum dimensive, quē partes non occupant, sed est definitive in loco, & per modum spiritus.

DISSERTATIO CCCCXV.

De ſpeciebus panis & vini in Euchariſtia. An poſt Conſecrationem remaneant in Euchariſtia, ſpecies panis, & vini? An nomine ſpecierum intelligantur accidentia Ariſtotelica? An intelligantur ſpecies, prout a modernis Philoſophis explicantur?

SEcernere maxime oportet hac in Diſſertatione ea, quæ ſunt fidei, & ea, quæ ſunt diſputationis. Illis enim, quæ ſunt fidei, contradicere nemo poteſt: at in illis, quæ ſunt diſputationis, Philoſophis omnino permittitur, ut opiniones ſuas exponant ac tueantur, abſque tamen fidei labe, ac præjudicio. Igitur de fide quidem eſt, quod remaneant in Euchariſtia ſpecies vel accidentia panis, & vini, & quod totum id, quod eſt ſubſtantia, deſtruatur: non vero de fide eſt, quod accidentium, vel ſpecierum nomine hoc aut illud intelligatur. Proinde liberum eſſe Philoſophis Catholicis cenſemus, ut quiſque a ſua hypotheſi non recedens, ſpecies, & accidentia ita explicet, ut Sacramenti fidem nec quidem a longe lædat, & Eccleſiæ definitiones omnino ſervet. Et hoc eo magis, quia Concilia præcipue non alligantur nominibus ſpecierum, vel accidentium, ſed iiſdem indifferenter utuntur, ac proinde liberum nobis relinquunt locum, quo eadem explicemus abſque Conciliorum, vel Pontificum, vel Patrum etiam præjudicio. Ad quæ faciunt, quæ ſcribit Tournely de Sacramento Euchariſtiæ quæſt. 2. artic. 5. *Unum hic monuiſſe oportet, ad ſolvendam propoſitam objectionem, Concilia nempe Lateranenſe, Florentinum, & Tridentinum*, accidentium *nomen hic non uſurpaſſe, ſed* ſpecierum; *ex qua inferunt Recentiores nonnulli, fide catholica certũ ac definitũ non eſſe, agnoſcenda eſſe ſolida, & abſoluta accidentia, quæ ſint a materia diſtincta in ſenſu peripatetico; ſed hoc unum hic ad fidem pertinere, totam ſcilicet panis & vini ſubſtantiam converti ſeu tranſmutari in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti: ſpecies vero ſeu accidentia remanere, ſenſuum quidem judicio certiſſimum eſſe: verum quid ſint, & in quo conſiſtant ſpecies illæ ſeu accidentia, Eccleſiam non determinaſſe, nec definiſſe. Quapropter quando Synodus Conſtant. ſeſſ. 8. damnavit iſtam Wicleſi propoſitionem*, In Euchariſtia non manent accidentia ſine ſubjecto, *cenſura, inquiunt, non cadit præciſe in accidentia, quaſi vellet Synodus errorem eſſe illa negare, ſed cadit in ſubjectum illorum accidentium, hoc eſt in ſubſtantiam panis & vini, quam Wicleſus ſupereſſe dicebat. His præmiſſis ad propoſitam objectionem*. Itaque nobis mens eſt hoc in loco; Primo tueri, quod fides proponit nobis credendum, & Eccleſia defendendum docet; & deinde ea aſſerere & ſtatuere, quæ ſalva fide, & inconcuſſis Eccleſiæ definitionibus, defendi poſſunt. Proinde

Dicimus I. De fide eſſe, quod poſt conſecra-

secrationem in Eucharistia remaneat accidentia, vel species panis, & vini.

I. probatur Conclusio ex Romanis Pontificibus. Gregorius Magnus lib. 4. dialogor. cap. 59. *Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora, ad Sacerdotis vocem, cælos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cœlestibus jungi, unum quid ex visibilibus, & invisibilibus fieri?* In quibus verbis sub nomine terrenorum, & visibilium, quum intelligi non possit substantia, intelliguntur accidentia, vel species, quæ substantiam comitantur. Idem Gregorius Magnus in homilia Paschæ. *Species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini.* Innocentius III. lib. 4. myster. Missæ cap. 17. *Si ad prolationem istorum verborum:* Hoc est corpus meum, *panis mutatur in corpus, & ad prolationem istorum verborum:* Hic est sanguis meus, *vinum mutatur in sanguinem; prius proferantur ista verba, quam illa. Prius ergo mutatur panis in corpus, quam vinum in sanguinem; Nunquid igitur corpus est sine sanguine, vel sanguis sine corpore? Propterea dicitur a quibusdam, quod cum totum est dictum, totum est factum; nolentes, vel non valentes, ipsius conversionis determinare momentum. Alii vero dicunt, & bene, quod licet ad prolationem præcedentium panis a natura mutetur in corpus, & ad prolationem sequentium vinum præterea mutetur in sanguinem; nunquam tamen est corpus sine sanguine, vel sanguis est sine corpore; sicut neutrum est sine anima, sed sub forma panis sanguis existit in corpore per mutationem panis in corpus, & è converso. Non quod panis in sanguinem, vel vinum mutetur in corpus: sed quio neutrum potest existere sine reliquo. Est ergo sanguis sub speciebus panis, non ex vi Sacramenti, sed ex naturali concomitantia;* Gregorius IX. Lib. 1. Decret. cap. 1. *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus homo salvatur. In qua idem ipse Sacerdos est, & sacrificium, Jesus Christus: cujus corpus, & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate divina, ut ad perficiendum mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc utique Sacramentum nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, secundum claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumque Successoribus, Jesus Christus;* Innocentius IV. in apparatu super Decretales: *Licet tantum panis transubstantietur in corpus, & vinum in sanguinem: tamen sub utraque specie Christus integer est. Non enim corpus sine sanguine, & anima, nec sanguis sine corpore, & anima.* Nicolaus II. qui præsens fuit confessioni Berengarii in Concilio Romano factæ, in qua professus est, *verum Christi corpus, & verum ejus sanguinem, sensualiter manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.*

II. probatur ex Conciliis. Concilium Lateranense anno 1215. sub Innocentio III. cap. 1. „ Christi corpus & „ sanguis in Sacramento altaris sub spe„ ciebus panis, & vini veraciter conti„ netur, transubstantiatis pane in cor„ pus, & vino in sanguinem, potesta„ te divina, ut ad percipiendum my„ sterium unitatis accipiamus ipsi de „ suo, quod accepit ipse de nostro. „ Concilium Constantiense anno 1415. sess. 13. „ Firmissime credendum est, „ & nullatenus dubitandum, integrum „ Christi corpus, & sanguinem, tam „ sub specie panis, quam sub specie vini, „ veraciter contineri. „ Et in condemnatione errorum Wiclefi, in articulo 2. *Accidentia panis non remanent sine subjecto in Sacramento altaris;* & hic loquitur verbis Wiclefi. Concilium Florentinum anno 1439. sess. 25. „ Hoc sacro universali approbante Flo„ rentino Concilio definivimus, ut hæc „ fidei veritas ab omnibus Christianis „ credatur, & suscipiatur, in azymo „ sive fermentato pane triticeo corpus „ Christi veraciter confici &c. Sacerdos „ in persona Christi veraciter conficit „ hoc Sacramentum. Nam ipsorum „ verborum virtute substantia panis in „ corpus Christi, & substantia vini in „ sanguinem convertuntur. „ Concilium Tridentinum anno 1560. sess. 13. cap. 4. „ Quoniam autem Christus, „ Redemptor noster, corpus suum id, „ quod sub specie panis offerebat, vere „ esse dixit, ideo persuasum semper in „ Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo

„ san-

„ sancta hæc Synodus declarat, per „ consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in „ substantiam corporis Domini nostri „ Jesu Christi; & totius substantiæ vini „ in substantiam sanguinis ejus: quæ „ conversio convenienter & proprie „ a Sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata; *Et Canone* 1. „ Si quis negaverit, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri vere, „ realiter, & substantialiter corpus, „ & sanguinem, una cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, „ ac proinde totum Christum: sed dixerit, tantummodo esse in eo, ut in „ signo, vel figura, aut virtute: anathema sit. „ Concilium Coloniense sub Paulo III. adunatum anno 1536.„ Quid enim panis & vini species aliud „ sunt post consecrationem, quam species sacramentales, & accidentia sine „ subjecto? „

III. probatur ex Patribus. Augustinus, qui refertur in capit. *Nos autem* dist. 2. de consecrat: „ Nos in specie panis, „ & vini, quam videmus, res invisibiles, idest carnem, & sanguinem honoramus. „ Chrysostomus homil. 83. *Quot modo dicunt, vellem formam & species ejus, vellem vestimenta ipsa, vellem coloramenta videre? Ipsum igitur vides, ipsum tangis, ipsum comedis. Vestimenta ejus desideras videre; ipse vere se ipsum tibi tradit, non ut videas solum ipsum, verum etiam ut tangas, & in te habeas*. Cyrillus Hierosolymitanus Cath. 4: Mystag. „ Nam sub „ specie panis datur tibi corpus, & sub „ specie vini datur sanguis, ut sumpto „ corpore, & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis, & sanguinis: Christophori erimus, hoc est, „ Christum ferentes, cum ejus corpus, „ & sanguinem in membra nostra receperimus, atque ita, ut Beatus Petrus dicit, divinæ naturæ consortes „ efficiemur &c. Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur a nobis, non esse panem, etiamsi „ gustus panem esse sentiat, sed esse „ corpus Christi: & vinum, quod a nobis „ conspicitur, tametsi sensui gustus vinum esse videatur: non tamen vinum, sed sanguinem esse credatur. „

IV. probatur Rationibus theologicis. I. Ex fide habemus, esse in Eucharistia sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem Christi; sed ex fide etiam habemus, non esse substantiam panis & vini: ergo sequitur, quod ex fide pariter habere debeamus, quod in Christi corpore & sanguine sint accidentia seu species panis & vini, post consecrationem, quæ prius erant cum pane, & vino ante consecrationem. II. In Sacramento eucharistico sensibus percipiuntur eadem accidentia seu species quæ prius in pane, & vino percipiebantur; atqui certum habemus in Sacramento eucharistico nullam esse deceptionē, nulla esse præstigia: ergo pariter certum ex fide tenendum est, in Sacramento esse simul cum Christi corpore & sanguine accidentia seu species panis & vini. III. Si in Sacramento altaris remanent illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, remanent accidentia seu species panis, & vini; sed ex Gregorio Magno in homil. Paschæ species Sacramentales sunt illarum vocabula, quæ ante fuerunt: ergo remanent accidentia seu species panis & vini. IV. Nullum est inconveniens tale & tantum, quod non possit per divinam potentiam superari, si dicatur, quod accidentia seu species remaneant in Sacramento eucharistico sine subjecto. Et probatur hoc, quia hoc ipsum, quod diceretur, non esset contra essentiam accidentium, vel specierum, quod solum non posset divina omnipotentia suppleri. Hoc totum autem patebit, vel in solutione objectionum, vel in explicatione modorum, quas mox subjungemus.

Objiciunt I. Substantia panis & vini in Eucharistia destruuntur; sed substantia panis, & vini sunt subjecta accidentium panis pariter & vini: ergo hæc accidentia etiam destruuntur. II. Si accidentia non destruerentur, esset deceptio in Sacramento; sed in hoc veritatis Sacramento deceptio admitti non debet: ergo accidentia non remanent. III. Si accidentia remanerent post transubstantiationē, sequeretur quod unum accidens esset subjectum alterius accidentis, sed hoc est absurdum: ergo &c. IV. sequeretur pariter, quod unum accidens posset producere aliud accidens, immo posset producere formam substantialem; quando scilicet accidentia in-

cine-

cinerem, vel etiam in vermes abeunt. V. Absurdum est accidentia esse universalia & illimitata; sed si essent sine subjecto, essent universalia & illimitata: ergo &c. Probatur minor; quia accidentia a subjecto individuantur. VI. Sequeretur etiam, quod accidentia essent formæ simplices, & per se subsistentes, sicut Angeli; & probatur, quia compositionem non faciunt, nisi cum subjecto, cui inhærent; contra naturam autem accidentis est per se subsistere; & hoc est absurdum, quod sequeretur. VII. Neque divinitus potest substantia inhærere: ergo neque divinitus potest accidens per se subsistere; hæc enim est contrariorum doctrina; scilicet quod omne, quod essentialiter convenit uni speciei, non possit alteri convenire. VIII. Forma panis, & vini est quoddam artificiale: ergo est accidens; sed accidentia remanent: ergo remanet forma panis & vini.

Respondemus ad I. quod de via ordinaria destructo subjecto, destruitur pariter accidens; non sic autem de via extraordinaria, & miraculosa; ad quam responsionem confirmandam, hæc addit P. Boucat ex S. Thoma: *Nemo Catholicus negaverit, conversionem panis & vini in Eucharistia esse miraculosam, quando quidem miraculum sese extendit etiam ad accidentia, ut divina subsistant virtute; solutio est Divi Thomæ hic quæst. 75. art. 5. his verbis*: „ *Ad primum ergo dicendum,* „ *quod sicut dicitur in libro de causis, ef-* „ *fectus plus dependet a causa prima, quã* „ *a causa secunda; & ideo, virtute Dei,* „ *qui est causa prima omnium, fieri potest,* „ *ut remaneant posteriora, prioribus sub-* „ *latis*. „ *Addo eadem numero accidentia ibi eatenus remanere quatenus connotant primarium subjectum, & proprium retinent individuationem, quæ potissimum petitur a quantitate, in qua veluti subjectantur; ipsa vera subsistit quasi per se, miraculo conversionis.*

Ad II. negatur, in Sacramento fieri deceptionem, & esse præstigia; quod asserit S. Thomas loco citato ad 2. „ *Dicendum, quod in hoc Sacramento* „ *nulla est deceptio; sunt enim ibi secun-* „ *dum rei veritatem accidentia, quæ sen-* „ *sibus dijudicantur: intellectus autem,* „ *cujus est objectum proprium substantia,* „ *ut dicitur in tertio de anima, per fidem* „ *a deceptione præservatur*. „

Ad III. in hypothesi peripatetica, in qua locum habet argumentum propositũ, sic respondet P. Boucat; cum hac nimirum distinctione: *Accidens quantitativum esset quodammodo, extrinsece subjectum aliorum, concedo: simpliciter, & natura sua, nego. Quantitas inter affectiones materiæ primum tenet locum, quippe quæ illam terminet, sigillet, & individuet; quocirca si per miraculum subsistat absque subjecto, alia accidentia in ea quodammodo subjectantur*; „ Sic solvit argumentum S. Thomas hic quæst. 5. artic. ad 4. his verbis: „ *Dicendum, quod hæc conversio non proprie habet subjectum, ut dictum est; sed tamen accidentia, quæ remanent, habent aliquam similitudinem subjecti*.

Ad IV. in eadem hypothesi peripatetica hæc est responsio ejusdem P. Boucat, cum distinctione scilicet: *Accidens poterit producere aliud accidens, in virtute substantiæ, quæ in eo relicta est, concedo; præcise ratione sui, nego. Agens suos producit effectus, mediantibus qualitatibus, & virtutibus, quæ sunt accidentia, quibus veluti instrumentis utitur. Cum igitur in accidentibus eucharisticis remaneat virtus causæ secundæ, quid mirum si iidem producantur effectus, ac si adesset? Solutio est D. Thomæ hic, quæst. 67. art. 3. ad 3. ubi de novo solvis difficultatem instantiæ, & sic loquitur: Immutatio, quæ est ad formam substantialem, non fit a forma substantiali immediate, sed mediantibus qualitatibus activis, & passivis, quæ agunt in virtute formæ substantialis; hæc autem virtus instrumentalis conservatur in speciebus sacramentalibus divina virtute, sicut & prius erat: & ideo possunt agere ad formam substantialem instrumentaliter, per quem modum aliquid potest agere ultra suam speciem, non quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis. Ad complementum solutionis dicimus, agens naturale producere formam substantialem vermium, cujus dispositiones præcesserunt in quantitate; materiamque, & formam de novo produci absque ulteriori miraculo, sed in virtute prioris, quo & materia, & forma, tum panis, tum vini conversa sunt in corpus & sanguinem Christi. Sic propugnas*. „ D. Thomas ibidem art. 4. ad 3. „ *Corruptio illarum specierum non est miraculosa, sed naturalis*;

lis; præsupponit tamen miraculum, quod est factum in consecratione, scilicet quod illæ species sacramentales retineant esse sine subjecto, quod prius habebant in subjecto: sicut & cæcus miraculose illuminatus, naturaliter videt.

Ad V. distinguitur sequela; accidentia essent universalia, & illimitata, si proprium non connotarent subjectū, conceditur: si proprium connotarent subjectum, negatur. Etsi enim essent sine subjecto, hoc est sine pane & vino, semper tamen ad panem & vinum dicerent ordinem, & per hoc in sua semper manerent individuatione.

Ad VI. dicitur, quod nunquam accidentia essent simplices formæ, & per se subsistentes, sicut sunt Angeli: tum quia in hypothesi peripatetica constando ex quantitate, figura, odore, sapore &c. facerent simul compositionem per accidens: tum etiam, quia essent materiales, & per hoc ab Angelis distinguerentur.

Ad VII. P. Boucat negat paritatem, & disparitatem assignat, dicens: „ *Ratio discriminis ea est, quod inhærentia actualis non sit de essentia accidentis; quocirca relationem ad proprium subjectum conservans, virtute extrinseca absque subjecto conservari potest: quod non uno exemplo potest illustrari: primo quidem caloris actualis, quo ignis spoliatus est in fornace Babylonica; deinde vero fluiditatis aquarum, cum Petrus super mare veluti super solum, jubente Domino, ambulavit. Neque vero inde sequitur, essentiam & constitutivum unius rei ad aliud transferri; accidentia quippe eucharistica non virtute innata, & intrinseca, sicut substantia, perdurant, sed tantummodo extrinseca.*

Ad VIII. respondet S. Thomas hic quæst. 75. art. 6. ad 1. per hæc verba: *Dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cujus forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ, & serpentes; talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum; & hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina, & aqua confectam.* Instabis. *Forma corporis Christi est anima: sed non potest dici, quod forma substantialis panis convertatur in ejus animam: Igitur remanet etiam facta consecratione.* Respondet D. Thomas ibidem ad 2. & *sic loquitur. Dicendum, quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse, & esse corporeum, & esse animatum, & sic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundum quod dat esse corporeum, non autem secundum quod dat esse animatum tali animæ.*

Usquemodo satis credimus, nos probasse, de fide esse, quod post consecrationem remaneant in Eucharistia accidentia seu species panis & vini. Modo remanet videndum, quid nomine accidentium, vel specierum intelligatur? Vel scilicet accidentia peripatetica? Vel species objectivæ in hypothesi Patris Magnani? Vel species aliter explicatæ a Cartesio, Gassendo, Callio, vel ab aliis modernis philosophantibus? Pro quibus.

Dicimus II. Per accidentia peripatetica posse species intelligi, quæ in Eucharistia post consecrationem remanent, absque eo quod mysterii veritati, & fidei definitioni, contradicatur.

I. probatur Conclusio. Accidentia peripatetica non sunt substantia, immo a substantia realiter sunt distincta; sed quæ remanent post consecrationem in Eucharistia, non debent esse substantia, & a substantia realiter debent esse distincta: ergo accidentia peripatetica salvant mysterii veritatem, & fidei definitionibus non opponuntur. Probatur minor ex ipsa notione accidentis in hypotesi aristotelica, quæ importat quid præter substantiam, & a substantia realiter distinctum.

II. probatur. Essentia accidentis peripatetici est, quod habeat aptitudinem ad inhærendum, quanvis actualiter non inhæreat; sed hoc ipsum verificatur in accidentibus, quæ remanent in eucharistico Sacramento post consecrationem: ergo nullum est inconveniens si dicatur, quod post consecrationem accidentia peripatetica in Eucharistia remaneant. Probatur major, quia hæc est doctrina Aristotelicorum, accidens scilicet non habere pro essentia inhærentiam actualem, sed aptitudinalem; scilicet quod petat, quod debeat, quod habeat inhærere substantiæ, non autem quod actu inhæreat; quod maxime de om-

nibus

nibus rebus extensis verificatur, quæ non requirunt actualitatem, sed aptitudinem.

III. probatur. Illud sufficit ad verificandam veritatem mysterii eucharistici, & Ecclesiæ definitionem circa ipsam, quod sufficit ad verificandam transubstantiationem; sed ad verificandam transubstantiationem satis sunt accidentia aristotelica: ergo pariter hæc ipsa sufficiunt ad verificandam in Sacramento eucharistico mysterii veritatem,& Ecclesiæ definitionem. Probatur minor. Transubstantiationis veritas in eo consistit, quod substantia panis & vini destruatur omnino, & eorundem loco succedant corpus, & sanguis Christi, latentia sud iisdem velaminibus, sub quibus antea erat substantia panis & vini; sed positis accidentibus peripateticis hoc ipsum verificatur: ergo accidentia peripatetica satis sunt ad verificandam transubstantiationis essentiam.

Remanet modo, ut explicemus P. Magnani species intentionales, quas in sua hypothesi ipse defendit satis esse ad eucharisticas species sustinendas. Et quidem pro certo habet, quod quodlibet corpus naturale agit in sensus nostros, ut a sensitiva potentia percipiatur. Actiones autem istæ, per quas corpora agunt in sensus, dicuntur objectivæ, quatenus ab objectis emittuntur; & dicuntur intentionales, quatenus in potentiis recipiuntur; & quia continent impressiones objectorum, ideo dicuntur species, quæ objecta ipsa repræsentant. Hic autem agendi modus, seu hæc agendi facultas, quia est perfectio in caussis secundis, inde est quod eminenter continetur in Deo, tanquam in caussa prima; & importat, quod Deus ipse possit agere in sensus, sicut caussæ secundæ agunt; & quod agendo Deus sicut caussæ secundæ agunt, non Deus, sed caussæ secundæ a sensibus percipiantur. Igitur destructo pane,& vino in Eucharistia, & remanente in eadem Christo, qui est Deus, & homo, si Christus agat in sensus nostros post consecrationem eo modo, quo agebat panis & vinum ante consecrationem, tunc non percipietur Christus, sed percipientur panis & vinum, sicut antea percipiebantur, & actiones illæ Christi agentis loco panis & vini, sunt species panis & vini, sub quibus Christus vere & realiter remanet & continetur. Hac præmissa explicatione.

Dicimus III. Per Species in hypothesi P. Magnani possunt sustineri accidentia eucharistica, absque fidei, & veritatis mysterii discrimine.

I. Probatur Conclusio. Romani Pontifices, Concilia, & Patres, determinant, in Eucharistia remanere species panis & vini, destructis substantiis utriusque; sed hoc ipsum verificatur in hypothesi P. Magnani; ergo species in hypothesi P. Magnani componuntur cum Ecclesiæ definitionibus. Major a nemine negatur. Minor probatur. Actiones objectorum, per quas agunt in sensus, ut percipiantur, vere sunt species; sed Christus potest per actiones illas agere in sensus: ergo Christus vere potest species immittere in sensus, ut percipiatur eo modo, quo agit; atqui nulla est repugnantia, ut Christus agat in sensus eo modo, quo ageret panis & vinum, si adessent: ergo species in hypothesi P. Magnani nullam dicunt repugnantiam, ut in Eucharistia remaneant, & verificent simul mysterii veritatem, & Ecclesiæ definitiones.

II. probatur. Si de nominibus fiat sermo, Concilia, & Patres potius utuntur nomine specierum, quam accidentium: ergo nec etiam quoad nomina hypothesis magnanistica Conciliis, & Patribus opponitur. Probatur antecedens. Nullum invenitur Concilium, quod nomen accidentium adhibeat, & non potius specierum, nisi solum Constantiense, narrans errorem Wiclefi, & ipsum errorem sub iisdem Wiclefi verbis damnans. Nullus etiam ex Patribus, qui antiqui esse debent Ecclesiæ Doctores, ut vere Patres dicantur, accidentis nomen usurpavit, sed tantum speciei & specierum: ergo etiam, si de nominibus sermo fiat, hypothesis magnanistica de speciebus eucharisticis Conciliis, & Patribus non opponitur. Quod si Theologi, & Ecclesiæ etiam Doctores, accidentium nomine aliquando usi sunt, hoc eo tempore fuit, quo in Scholas systema peripateticũ invectum fuit; unde Doctores hujuscemodi non verbis Ecclesiæ, sed ver-

bis Scholæ loquuti fuerunt. Et hæc etiam advertentia notanda est, quod quando accideotis nomen usurpant, in plurali loquuntur, non autem in singulari; dicentes nimirum sub accidentibus panis & vini, non vero sub accidente panis & vini: quando autem de speciebus verba faciunt, tam in plurali, quam in singulari, eas nominant; dicentes scilicet, sub speciebus panis & vini, & sub specie panis & vini. Quod quidem maxime observandum venit, ut non dicatur quæstionem de accidentibus, & speciebus esse quæstionem de solo nomine, ut clarius & latius in responsionibus ad argumenta in contrarium videbitur.

III. probatur. In speciebus eucharisticis, prout a P. Magnano explicantur, salvatur transubstantiationis substantia, ut ad veritatem mysterii requiritur; sed hoc sufficit, ut possint salva fide species eucharisticæ in hypothesi magnanistica sustineri: ergo &c. Probatur major. Transubstantiationis essentia in eo consistit, ut destruantur panis & vini substantiæ, & Christus, qui ipsarum loco succedit, reddatur sensibilis per ea, per quæ ante consecrationem reddebantur sensibiles substantiæ panis, & vini; sed hoc totum verificatur in speciebus eucharisticis, prout eas explicat P. Magnanus: ergo &c. Probatur minor. Certum est, quod in hypothesi magnanistica destruuntur substantiæ panis & vini; certum est etiam, quod quælibet substantia creata redditur sensibilis per actiones illas, per quas agit in sensus nostros, & quæ species objectivæ & intentionales vocantur; sed ita sunt species eucharisticæ, prout eas explicat P. Magnanus: ergo &c.

IV. probatur. In ipsamet Schola peripatetica admittuntur accidens *quod*, & accidens *quo*; primum est illud, quod substantiæ inhæret, & fit sensibile per accidens *quo*, quod proprie vocatur species, per quam fit sensibile accidens *quod*, quod proprie est accidens; sed per accidens *quo*, nimirum per speciem impressam, potest fieri sensibilis substantia absque eo quod admittatur accidens *quod*, quod vere reputatur superfluum ad sensibilitatem substantiæ: ergo ad sensibilitatem Eucharistiæ satis sunt species P. Magnani, absque eo quod admittantur accidentia aristotelica, utpote superflua & inutilia. Totum hoc argumentum clarissimum & ineluctabile redditur ex Epistola ejusdem P. Magnani, hucusque inedita, & quam ipse pro sui systematis explicatione & defensione conscripsit, & quam nos hoc in loco exscribimus ad verbum, & recitamus.

EPISTOLA

P. Emmanuelis Maignan Ordinis Minimorum.

De sensibilitate Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti per species.

„ Cum ex revelatis expresse ac „ certo constent ea omnia, quæ „ ad sanctissimi Sacramenti substantiã, „ & essendi modos intrinsecos perti- „ nent; negotium Theologorum fuit, „ ut ejus perinde, atque aliorum my- „ steriorum, extrinsecos modos co- „ narentur explicare, idest humano, „ quantum fieri posset, captui accom- „ modare per naturales philosophiæ „ rationes; quamquam de his rationi- „ bus nihil fides in particulari doceat. „ Ita supponendo, verbi gratia, tran- „ substantiationem, quam expresse fi- „ des docet, ad quæstionem, de mo- „ do, quo fit: ut is, qui, ex hypothesi, „ diu vescitur pane, ac vino consecra- „ tis, nutritur substantialiter; non mi- „ nus, quam si panem, & vinum, ut „ naturaliter sunt, sumpsisset: respon- „ dent alii aliter, secundum suam quis- „ que propriam philosophicam senten- „ tiam. Uni scilicet putant, istud quod „ est sic nutriendi privilegium concedi „ quantitati: alii autem e contra, cum „ censeant id minime fieri posse, vo- „ lunt substantiam eamdem, vel simi- „ lem, & æqualem ei, quæ in pane, ac „ vino consecratis præfuit, a Deo sub- „ stitui ex vi institutionis Sacramenti, „ nempe ad occultandum transubstan- „ tiationis miraculum, ut fides in sum- „ ptione Sacramenti locum habeat. Et „ similiter ad quæstionẽ, quomodo fiat, ut

„ ut corpus Christi, quod in Cœlo est
„ ad Patris dexteram, fit præsens de
„ novo in Altari sub speciebus panis:
„ Aliqui censeut id per adductionem
„ fieri; alii per novum ubi; alii per no-
„ vam creationem; alii per illam ip-
„ sam, qua primo creatum est. Neque
„ tamen in ista quæstione, vel in pri-
„ ma, vel ullis aliis similibus, quisquam
„ est, qui suum explicandi modum,
„ veluti rem de fide, proponat; sed
„ solum ut rem ex principiis philoso-
„ phicis verisimilem. Et merito, quia
„ cum a Deo possit res una & eadem
„ fieri pluribus modis, non potest certo
„ cognosci, quo eam determinate mo-
„ do fecerit Deus, nisi ipse determinate
„ modum illum revelaverit.

„ Ita cum fuit quæstio de explican-
„ da sensibilitate Smi Sacramenti; hoc
„ est, quomodo, & per quid vere ac pro-
„ prie fiat, ut sanctissimum Sacramen-
„ tum sit sensibile: Vel quod in idem
„ cadit, quomodo fiat, ut species panis,
„ qui post consecrationem amplius non
„ est, maneant nihilominus ut prius,
„ ad hoc ut sub eis Christi corpus & sit,
„ & manibus tractetur, & feratur de
„ de loco in locum, ut manducetur &c.
„ Dum circa hoc agnitum est nomen
„ *specierum*, & quidem solum, aut aliud
„ ei æquivalens, aut simile, celebre
„ esse in Patribus antiquis, atque etiam
„ in Conciliis ultimo celebratis, Late-
„ ranensi, Florentino, ac Tridentino:
„ nec ullum tale reperiri Concilium,
„ in quo vel solum nominētur *Acciden-
„ tia*; nisi forte in Constantiensi: sed
„ ibi revera sic illa nominantur, ut non
„ Concilii sermone, sed Wiclefi solius
„ nominentur; dum scilicet hujus nude
„ referuntur articuli damnandi, & non
„ aliter: Dum, inquam, sic fuit agni-
„ tum: existimatum est sensibilitatem
„ Sacramenti explicatū iri non incon-
„ grue, dicendo sanctissimum Sacra-
„ mentum, in quo veraciter Christi
„ corpus continetur sub speciebus panis
„ (& ita de sanguine sub speciebus vini)
„ exclusa ejusdem panis & vini tota
„ substantia, sensibile esse per idipsum,
„ & solum, per quod panis & similiter
„ vinum, ante consecrationem erat ve-
„ re ac proprie sensibilis, videlicet per
„ panis & vini propriam solamque
„ speciem. „

„ Et quidem iste dicendi modus
„ eo, in primis, visus est congruentior
„ veritati rei, quo reperitur conformis
„ modo loquendi, quem solum antiqui
„ Patres omnes, ipsaque, ut dictum
„ est, Concilia usurparunt; dum non
„ aliud ex parte panis retinuerunt, vel
„ remanere dixerunt, nisi species tan-
„ tum; dixerunt enim *solis*, vel *dumta-
„ xat remanentibus speciebus*. Ubi, ut
„ perspicuum est, particulæ exclusivæ
„ *solis*, & *dumtaxat*, ea penitus omnia
„ censendæ sunt excludere, quæ revera
„ non sunt species. Cum autem illa sine
„ dubio, quę ad sui sensationem indigent
„ propria sui a se distincta specie, cen-
„ senda sint non esse re vera species
„ (prout scilicet philosophice usurpatur,
„ & intelligitur nomen speciei, quan-
„ tum attinet ad negotium constituendi
„ formaliter sensibile) ne progressus in
„ eam infinitus in assignandis specierum
„ speciebus admittatur: visum est sequi
„ vi dictarum particularum *solis* &c. ex-
„ cludi quantitatem, & colorem, ac si-
„ miles; utpote quæ ad sui sensibilita-
„ tem indigent specie sibi propria, a se
„ distincta: propterea namque (idest,
„ quia & sic indigent) non cernuntur
„ noctu, defectu scilicet speciei. Et cum
„ eatenus rationem speciei proprie di-
„ ctæ habere nequeant; censenda per-
„ inde sunt non posse constituere for-
„ maliter sensibile; puta panem forma-
„ liter sensibilem, vinum formaliter
„ sensibile &c.

„ Deinde visus etiam est eo con-
„ gruentior modus iste dicendi, sum-
„ ptus universaliter ut exclusivus eo-
„ rum omnium, quæ, ut dictum est,
„ non sunt re vera species; quod exem-
„ plum habet satis manifestum in inter-
„ na illa panis proprietate, qua is pro-
„ priam substantiam homini, qui ex
„ hypothesi pane consecrato diu vesci-
„ tur, subministrat intime conjungen-
„ dam eidem ad ipsius nutritionem, &
„ augmentationem substantialem &c.
„ Cum enim hæc proprietas panis ne-
„ cessario, ut potius videtur, identifi-
„ cata sit cum ipsa substantia panis (ut-
„ pote qui non per aliquid a se distin-
„ ctum incorporatur alito, nutritioni,
„ & augmentationi substantiali servit)
„ atque eatenus per transubstantiatio-
„ nem, quoad se realiter excludatur:
„ ejus tamen post consecrationem re-
„ manent species, ut superius diceba-
„ tur, quoad experimentalem sensibi-
„ litatem nutritionis ex pane consecra-

„ to factæ, non aliter quam ex naturali pane. Unde facile est, ut constat, proprietatem hanc panis esse talem, ut non quoad se realiter, sed solum quoad speciem sui sensibilem remaneat: & eatenus, ut non quidem remaneat panis vis nutritiva, sed sola species panis nutritivi. Cum autem ita res se habeat de vi substantialiter nutriendi remanente, quoad solam sui speciem, non autem quoad se; non visum est incongruum, vel absurdum, quod similiter de similibus aliis panis proprietatibus dicatur. Nam & assignantur non absimiles aliæ panis proprietates, in sententia diversorum Scholasticorum: ut apud Arrlagam, qui disput. 4. de Generatione sect. 5. num. 75. &c. gravitatem censet non distingui realiter a substantia, manet gravitas post consecrationem, non realiter, sed apparenter: idest, remanet species panis ut gravis. Et apud alios ob eamdem rationem, species humidi, species densi &c. Sic apud alios manet illa sola species panis quanti; prout hi quantitatem a substantia volunt non distingui realiter. Et apud alios, qui colorem hinc a substantia corporis quoad superficiem sic vel sic asperam, aut levigatam, sic vel sic porosam &c. Hinc a luce, quam eadem superficies proprio suo, atque ab aliis diverso modo in oculum reflectit, non distinguunt realiter; manet post consecrationem sola species panis albi. Et apud alios, qui sapores non distinguunt a salibus cuique corpori propriis insitis, manet panis ut sapidi sola species: & sic de aliis; adeo ut apud Patrem Honoratum Fabri, quia substantiæ proprietates nullas, hoc est, nulla, ut communiter vocantur, accidentia, distinguit a substantia, præter impetum impressum, & colorem; dicendum sit remanere panis colorẽ quidem, & impetum, sed panis ut sapidi, ut quanti, ut gravis &c. solam speciem. Hujusmodi namque proprietates, prout hæ aut illæ sunt ex hypothesi realiter a substantia indistinctæ, quo ad sui esse physicum; necesse est per consecrationẽ recedere cum substantia; & ut loquitur Arriaga, & remanere solum apparenter; idest quoad solam speciem sensibilem.

„ Tertio, modus hic dicendi eo visus est esse congruentior, quo nihil ei contrarium reperitur usque huc ab Ecclesia definitum. Nam licet aliqui Theologi modum illum dicendi, qui quantitatem, colorem, aliaque hujusmodi accidentia ponit remanere, censuerint esse de fide: ipse tamen D. Thomas (qui non minus profecto, quam illi, scivit quid circa hoc esset res fidei, quid autem solius philosophiæ: præsertim cum optime noverit vim verborum, *solis remanentibus speciebus* in Lateran., cujus duas decretales commentario illustravit opusc. 23. & 24.) ubi voluit probare accidentia remanere; non aliam ad id probandum rationem adhibuit, quam a sensibili apparentia 3. p. q. 35. art. 5. *Respondeo*, inquit, *dicendum, quod sensu apparet, facta consecratione, omnia accidentia panis remanere*. Nec alterius quicquam seu ibi, seu alibi addit, quasi probaturus id esse de fide: quamvis ipse, ut & alii Theologi communiter, ex principiis philosophiæ, quam sequitur, existimet remanere ea accidentia.

„ Quarto, modus iste dicendi visus est eo congruentior, quo Theologi omnes, etiam illi, qui tenent ea accidentia, ipseque D. Thomas, dum applicandam suscipiunt sensibilitatem hujus Sacramenti, utuntur indiscriminatim voce accidentium, & voce specierum. Quod quidem indicium esse potest non leve, significari nunc nobis voce accidentium idem, quod olim (ante scilicet susceptum in Scholis Christianis Aristotelem) sola significabatur specierum voce. Præsertim cum hæ ipsæ species re vera sint reales formæ, objectum, cujus & a quo sunt, constituentes in ratione sensibilis; idemque sint ejusdem accidentia realia: videlicet accidentia sensibilia *per se*, atque *ut quo*, non autem per aliud, & *ut quod*, sicut ex supradictis est quantitas, & color &c., quæ indigent specie sui a se distiucta, per quam, seu qua mediante, & non aliter, sub sensu cadunt; propterea que sic sunt sensibilia, ut possint vere ad sensum demonstrari, dicendo de eorum quolibet, ac multo magis de toto eorum omnium aggregato *Hoc*; & similia; quo posito necesse est, ut importent falsitatem apertam in formula consecrationis;

, *Hoc*

„ *Hoc est corpus meum*: nec enim ullum „ eorum, aut omnia simul sumpta, sunt „ corpus Christi. Quale tamen incom- „ modum nullatenus reperiri potest in „ iis, quæ dictæ sunt, speciebus, & for- „ mis, & accidentibus per se tantum, „ & ut *Quo* sensibilibus: quia ista sic af- „ ficiunt sensus, ut non suo quasi nomi- „ ne afficiant, sed solum nomine obje- „ cti, cujus, & a quo naturaliter sunt; „ quatenus illa eidem sunt id formale, „ quo visus, aliique sensus ab ipso affi- „ ciuntur: unde est ut non possint ipsæ- „ met ullatenus ad sensum demonstra- „ ri, dicendo de eis *Hoc*, sicut de iis, „ quæ sensibilia sunt solum per species „ a se distinctas, & ut *quod*.

„ Quinto, modus iste dicendi vi- „ deri potuit eo congruentior, quo D. „ Thomas eum usurpat in re fere con- „ simili, ubi nimirum agitur de sensi- „ bilitate carnis, vel pueri apparentis „ miraculose in hoc Sacramento; & „ etiam ipsius Christi Domini apparen- „ tis *in alia effigie* (ut ait Matth. 18.) „ *discipulis euntibus in villam*, sive in „ Emmaus. Nam 3. p. q. 76. art. 8. in „ corp. *Hoc contingit*, ait, *ex parte vi- „ dentium, quorum oculi immutantur ta- „ li immutatione, ac si expresse viderent „ alterius carnem, vel sanguinem, vel „ puerum ..... Nec hoc tamen pertinet „ ad aliquam deceptionem, sicut accidit „ in Magorum præstigiis: quia talis spe- „ cies divinitus formatur in oculo ad ali- „ quam veritatem figurandam; ad hoc sci- „ licet, quod manifestetur vere corpus „ Christi esse sub hoc Sacramento, sicut „ etiam ipse Christus absque deceptione „ apparuit discipulis euntibus in Emmaus „ &c.* Huic, inquam, D. Thomæ lo- „ quendi modo similis est per omnia „ (si non omnino idem est) ille, quo „ superius dicebatur: *Sanctissimum Sa- „ cramentum, in quo veraciter Christi „ Corpus continetur sub speciebus panis; „ & ita de sanguine sub speciebus vini; „ exclusa ejusdem panis, & vini tota sub- „ stantia, sensibile esse per id ipsum, & „ solum, per quod panis (& similiter vi- „ num) ante consecrationem erat vere & „ proprie sensibilis, videlicet per panis, ac „ vini propriam solamque speciem*. Mo- „ dus namque iste in id resolvitur to- „ tus, ut in eo ad instar & æque, sicut in „ illo cogitetur Deus posito per con- „ secrationem corpore Christi in locum „ panis, & sanguine in locum vini, si- „ mulque amotis inde pane, & vino, „ immutet identidem oculos, aliosque „ sensus omnes, tali immutatione, ac si „ expresse ibidem exterius viderent, „ ac sensibus aliis perciperent panem, „ & vinum. Hanc vero immutationem „ faciat Deus agens in sensus nunc per „ se solum eo omni modo, quo prius „ agebat concurrens cum ipso pane, ac „ vino: & quidem sic agat non solum „ ad breve tempus aliquod arbitra- „ rium; sed insuper (ex lege scilicet, „ quam ipse instituens hoc Sacramen- „ tum, sibi præscripsit) toto eo tem- „ pore, quo ex vi agentium natura- „ lium perstitissent panis, & vinum. Ne- „ que hoc pertinet ad aliquam dece- „ ptionem, sicut accidit in Magorum „ præstigiis: quia tales species divini- „ tus formantur in oculo, & aliis sen- „ sibus ad veritatem figurandam; quæ „ est, vere corpus Christi, & sangui- „ nem esse sub hoc Sacramento. Sicut „ etiam ipse Christus absque deceptio- „ ne apparuit discipulis euntibus in „ Emmaus. Nempe apparitio hæc, etsi „ facta non per propriam solitam Chri- „ sti speciem, fuit nihilominus absque „ deceptione, quia fuit ad manifestan- „ dam ipsiusmet personæ Christi veram „ realemque præsentiam. Sed quia per „ alienam speciem, puta Peregrini, fie- „ bat apparitio; idcirco ut eatenus *te- „ nebantur*, ut ait Evangelista, *oculi „ eorum, ne eum agnoscerent*: cum autem „ in fractione panis, *aperti sunt oculi „ eorum, & agnoverunt eum*; id eatenus „ factum est, quatenus eis tunc dedit „ Christus propriam solitam sui spe- „ ciem: ac demum quod *evanuit ex „ oculis eorum*; id factum est, quia nul- „ las tunc eis de se Christus dedit spe- „ cies, neque scilicet propriam, neque „ alienam. Similiter autem oculi fide- „ lium, ut cæteri sensus, *tenentur* ne „ Christum in Sacramento tanquam „ ipsum agnoscant; sed tamen ut firmi- „ ter credant ipsumet ibi re vera esse; „ accipiunt ab eo simul cum speciebus „ hinc panis, hinc vini, verum illud ip- „ sius verbum, *Hoc est corpus meum*, ex „ quo firmatur omnino fides, quod sub „ iisdem speciebus continetur verum „ Christi corpus, verusque sanguis.

„ Ex his porro licet intelligere, „ species eucharisticas, quibus juxta „ propositum hactenus dicendi modum „ cernitur exterius, panis est, qui vere „ non

„ non est; & quibus eatenus fit sensibi-
„ le Sacramentum; esse formas non
„ minus veras, nec minus reales in ge-
„ nere physico essendi, nec minus a de-
„ ceptione alienas, ac demum non mi-
„ nus idoneas, quam illæ sint, quibus
„ mediantibus D. Thomas docet con-
„ tigisse, vel fuisse factam apparitionem
„ hinc pueri, vel carnis, in Sacramen-
„ to, hinc ipsius Christi in via ad Em-
„ maus. Quæ tamen omnia, sicut in-
„ genue digessi quo melius potui mo-
„ do, ita submitto libens judicio Sacræ
„ Congregationis. Tolosæ hac die 2.
„ Maji 1675. Ego Frater Emmanuel
„ Maignanus, Minimus. „

Dicimus IV. Species panis & vini in Eucharistia salvari non posse in hypothesi Cartesii, Gassendi, Callii, & aliorum, si qui sunt, recentium Philosophorum.

I. probatur Conclusio contra Cartesiû. Ex Cartesio nibil in Eucharistia remanet vere ex pane; sed hoc est contra fidei veritatem, & Ecclesiæ definitionem; ergo in hypothesi Cartesii species Eucharisticæ non bene explicantur. Probatur major. Secundum principia cartesiana remanent solum impressiones, quæ prius fiebant a pane & vino in aere, qui circa ipsos aderat; sed hæ impressiones nihil erant panis & vini, sed potius totæ erant aeris circumstantis: ergo in hypothesi cartesiana nihil remanet vere panis & vini. Vult enim Cartesius, quod unûquodque corpus imprimat speciem sui, seu imaginem, tanquam sigillum, aeri sibi circumstanti; & in hoc casu aer ille circumstans, quanvis retineat speciem corporis, nihil tamen re vera corporis habet; sicut imago Petri picta vel in tabula, vel in tela, nihil habet Petri, quanvis habeat Petri imaginem, illamque inspicientibus represéntet.

II. probatur contra Cartesium, qui asserit in Eucharistia post consecrationem remanere superficiem illam, quę erat media inter singulas particulas panis & vini, & corpora eas particulas ambientia: Superficies illa panis & vini ante consecrationem erat impenetrata cum substantiis panis & vini ex Cartesio, quia diversum locum occupabat: ergo destructa panis substantia, vel remanet locus vacuus, vel illum occupat aliud corpus; sed neutrum dici potest: ergo &c. Probatur minor. Non primum, quia juxta Cartesium non potest dari neque divinitus locus vacuus; neque secundum, quatenus aliud corpus non potest esse corpus Christi, quia hoc est inextensum, & non potest occupare locum extensum; neque alia corpora, quæ gratis admitterentur de novo producta, & sine aliquavis necessitate.

III. probatur contra eundem Cartesium. Superficies hæc vel pertinet ad panem, vel non? Si ad panem: ergo remanet aliquid substantiæ panis: si non ad panem: ergo nihil remanet panis. Unde restat, vel quod dicant Cartesiani, superficiem illam esse accidens peripateticum, vel esse substantiam. Utrunque autem est contra Cartesii principia, & ultimum contra fidei veritatem.

IV. probatur contra Gassendum. Gassendus putavit accidentia eucharistica esse substantiales quasdam tenuissimas, sive particulas aeris, furfuris pulveris, vel alterius materiæ, quæ latitabant intra poros panis & vini, & quæ illis ita erant permixtæ, ut totam substantiam panis & vini ex integro obvelarent; eo sane modo, quo particulæ ignitæ minutissimæ ita immiscentur ferro, ut totum obtegant, illudque rubrum undequaque exhibeant. Sicut igitur si divinitus sola ferri substantia in nihilum abiret, eodem situ particulæ igneæ remanentes, idem adhuc compareret ferrum candens, quod antea; ita destructa per miraculum tota substantia panis, in eodem situ remanentibus minutissimis illis corpusculis, idem adhuc apparet panis, qui antea. Hoc posito, sic reprobatur sententia Gassendi. Substantiæ illæ tenues vel essent a substantia panis diversæ, vel essent panis & vinum substantialiter; sed neutrum dici potest; ergo &c. Probatur minor. Si essent diversæ, nihil panis repræsentarent; si non essent diversæ, aliquid panis remaneret; sed hoc est contra fidei veritatem, & Ecclesiæ definitionem: ergo &c.

V. probatur contra Gassendum. Si in Eucharistia remanerent particulæ illæ tenuissimæ, falsa redderetur forma consecrationis; sed hoc dici non potest: ergo &c. Probatur minor. Quia præ-

prædicatum hujus propositionis *hoc est* non identificaretur cum subjecto: ergo propositio esset falsa. Probatur antecedens. Quia subjectum est pronomen *hoc*, quod significaret duas substantias, scilicet corpus Christi, & substantias illas tenues; prædicatum vero, quod est corpus Christi, unicum tantum significaret, quod est corpus Christi: ergo prædicatum non identificaretur cum subjecto: ergo propositio esset falsa.

VI. probatur contra Callium argumento P. Boucat, quod ipse vocat efficacissimum, & sub his verbis proponit: *Illud systema abnuendum est, in quo utique exsufflatur transubstantiatio; Atqui transubstantiatio in Callii systemate destruitur. Ergo &c. Probatur minor. Facta consecratione juxta istius Auctoris opinionem, remanet panis & vinum, quandoquidem adest utriusque substantiæ nedum materia, sed & forma: Ergo &c. Jam istud probatur antecedens. Ex Callio materia non potest esse sine aliqua partium suarum dispositione, sive situ, textura, configuratione, & Corpora catenus solum differunt, quatenus diversas habent mechanicas affectiones, nec ulla datur in corporibus præter mechanicas illas dispositiones: Atqui post consecrationem remanent eædem mechanicæ affectiones, eadem partium figura, idem situs, eadem configuratio, quæ sunt essentia corporis secundum Callium: Igitur non modo manet materia panis & vini, sed & utriusque forma, sicque non fit transubstantiatio in explicatione Callii. Non dicat Callius, animam rationalem informare materiam panis & vini, & per illam unionem substantialem non amplius remanere formam panis & vini, nam cum hæc materia ex Callio semper easdem servet affectiones mechanicas, vi unionis, non converteretur panis & vinum, nec auferetur materia & forma panis & vini. Erit quidem Christi Corpus, sed erit etiam verus panis, & vinum purum. Sicut enim ex eo quod in Incarnatione caro unita fuerit & cum anima rationali Christi, & cum natura ac persona divina, non ideo conversa fuit caro, sed vera transit caro; ita ex eo præcise quod panis & vinum unirentur in unitate naturæ cum anima rationali, & in unitate Personæ cum Verbo, non ideo fieret conversio panis & vini; sed verus panis, verumque vinum debent remanere, licet substantialiter unita sint animæ rationali, & Verbo divino: Ergo remanent semper materia simul & forma panis & vini, adeoque transubstantiationem destruit ipsa Callii opinio. Ergo &c.*

Arguunt I. Species in Systemate P. Magnani opponuntur doctrinæ Concilii Constantiensis sess. 8. damnantis propositionem Wiclefi: *Accidentia panis & vini non manent in eodem Sacramento sine subjecto.* II. opponuntur Catechismo Concilii Tridentini docenti, accidentia panis & vini nullo subjecto inhærere; sic enim ait par. 2. num. 43. *Tertium restat, quod hoc Sacramento maximum atque mirabile videtur; panis videlicet, & vini species in hoc Sacramento sine aliqua re subjecta constare; nam cum antea demonstratum sit corpus Domini & sanguinem vere in hoc Sacramento esse, ita ut nulla amplius subsit panis & vini substantia: Quoniam ea accidentia Christi corpori & sanguini inhærere non possunt: relinquitur ut supra naturæ ordinem ipsa se nulla alia re nisi sustentent. Hæc perpetua & constans fuit Ecclesiæ Catholicæ doctrina.* III. Secundum doctrinam P. Magnani in Eucharistia nihil remanet; sed hoc est contra naturam transubstantiationis: ergo &c. Probatur minor. Non remanet substantia, ut conceditur; non remanent species, quia hæ saltem numero sunt mutatæ. IV. In systemate eodem multiplicantur miracula sine necessitate; sed hoc fieri non debet: ergo &c. Probatur major. Si accidentia nihil aliud sunt juxta Magnanum, quam impressiones divinitus factæ in sensibus nostris, sequitur quod tot erunt admittenda miracula, quot erunt homines unam videntes hostiam, & aspicientes; immo tot miracula in uno homine patrari necesse est, quot diversæ in diversis sensibus impressiones fiunt: igitur miracula sine necessitate in hoc Systemate multiplicantur. Et hic est discursus prædicti Pat. Boucat. V. in hostia consecrata debet remanere aliquid, quod frangatur; sed in hac hypothesi nihil remanet, quod frangatur, nisi dicatur remanere quantitatem panis, quæ est accidens absolutum, sine proprio subjecto, quæ remanere debet, & de

qua

qua verificetur, quod frangatur. VI. Accidentia, quæ remanent in Eucharistia, debent habere proprietates, quas non habent species P. Magnani, & habent accidentia peripatetica; & probatur ab eodem P. Boucat. *Accidentia secundum communem opinionem primo possunt agere, & immutare externa corpora: Secundo, corrumpi valent: Tertio, ex iis vermes generari possunt: Quarto, nutrire queunt: at quomodo id præstarent accidentia ab Auctore excogitata, quæ non sunt nisi meræ impressiones in sensibus nostris; quasi vero impressiones nutrirent, & ex eisdem vermes generarentur.*

Respondemus ad I. distinguendo propositionem illam; & Concilium loquitur verbis Wiclefi, quem damnat; conceditur; & Concilium loquitur verbis propriis & suis; & negatur. „ Re vera, ait P. Saguens, „ Multum discriminis est inter modum „ loquendi usurpatum a Concilio, rem „ aliquam Fidei decernente, & alium „ loquendi modum usurpatum ab Hæretico errante in re Fidei: prior enim „ merito censetur proponi tanquam „ sacer & amplectendus, at è contra „ posterior tanquam prophanus & vitandus. Quare verius ego inferrem „ ex Concilio Constantiensi damnante „ articulum prædictum secundum Wiclefi, *Accidentia non manent sine substantia in eodem Sacramento*, reprobatum, & damnatum fuisse simul cum „ hæresi in illo contenta, modum eam „ exprimendi per substitutionem recentissimi nominis *accidentium*, loco „ alterius antiquissimi *specierum*. Ergo „ ex hoc capite saltem Concilium „ Constantiense non exposuit nomen „ istud per illud, quia illud a se ipso „ non usurpavit; sed potius damnavit „ tanquam ab Hæretico usurpatum. „ Præterquamquod, si voluisset Concilium Constantiense, approbando „ modum loquendi Wiclefianum, explicare, aut sic explicandum proponere nomen *specierum* per nomen „ *accidentium*, neque id ignorassent „ Patres Concilii Florentini, annis tantum post vigintiquatuor celebrati, „ neque restituissent nomen specierum, „ spreto nomine accidentium, neque „ tandem imitatores ejusdem suæ locutionis habuissent eos, a quibus longe post celebratum fuit Concilium „ Tridentinum, in quo ad majorem „ cautelam, ac strictiorem exclusionem realitatum omnium in pane & „ vino præexistentium, non tantum decernitur species panis & vini manere „ sed species, *duntaxat*; ut hinc intelligatur, nihil post factam transubstantiationem manere, quod non sit species: at accidentia, ut sæpius probatum est, vel non sunt species, vel „ non sunt species duntaxat, quia vel „ non sentiuntur, vel emittunt suas „ species, & sic sunt aliquid præter „ species. „

Ad II. idem P. Saugens respondet verbis „ hisce: „ Respondeo, neminem hactenus „ fuisse, qui Catechismo Romano parem „ a Concilio Tridentino pro determinandis rebus Fidei authoritatem tribuendam esse, duxerit: quare saltem „ non erit articulus fidei id, quod probant, aut probare se putant Adversarii, intelligenda esse per *Species* Concilii Tridentini *Accidentia* Scholæ „ Peripateticæ. Et revera Theologi „ communiter affirmant authoritatem „ Cathechismi Romani non excedere „ illam, quæ gravibus Doctoribus tribuitur, exponendo res fidei; quapropter assumunt sibi, ut assumendam „ putant, licentiam impugnandi non „ pauca, quæ in prædicto Catechismo „ docentur spectantia ad disputationes „ Scholasticas, sive de Sacramentis, „ sive de auxiliis divinis &c Præterquamquod mens Concilii Tridentini „ hæc fuit, ut per Catechismum, cujus „ editionem decernebat, veritates catholicæ explicarentur fidelibus populis modo, non qui subtilior, sed „ qui facilior esset, & accommodatior ad eas persuadendas; quare opus „ fuit eas exponere juxta eum loquendi „ modum, qui in populis erat vulgatior, „ & ad communiores hominum tunc „ temporis philosophantium opiniones „ magis accedens: hinc factum est, ut „ Catechismus Romanus *Species* vocaverit aliter *Accidentia*; quia sic communius vocabantur. Neque tamen „ in hoc commutando vocabulo veritati ullatenus præjudicavit; species „ enim, quas duntaxat manere Concilium Tridentinum definiit, sunt vere „ accidentia, eaque omnino realia, sed „ omnino distincta ab illis, quæ in Schola Aristotelis admittuntur: sicque

„ con-

„ controversia nostra non est de nomi-
„ ne *Accidentium*, ut vides, sed de re,
„ per nomen illud intelligenda. Unde
„ tandem nihil ex Catechismo jam to-
„ ties laudato probatur, nisi species eu-
„ charisticas posse vocari accidentia,
„ sed certe non probatur eas esse acci-
„ dentia, qualia olim Aristoteles finxit,
„ eademque tunc ficta, nunc pro veris
„ plebs Aristotelica recipit: certe sacra
„ Scriptura, ut se captui nostro accom-
„ modet, dicit tres viros apparuisse
„ Abrahæ in Convalle Mambre, qui
„ nihilominus erant tres Angeli, non
„ autem tres viri, multo minus tres
„ tales viri: potuerunt ergo similiter,
„ imo, si volueris, debuerunt *Species*
„ vocari *Accidentia*; sed hinc non se-
„ quitur, eas talia esse accidentia, pro
„ quibus Aristotelici certant. Igitur,
„ quod probandum ac explicandum
„ toto hoc articulo proposueram, nihil
„ ex sacris Conciliis afferri potest veri
„ ac solidi, quo vel satis insinuetur
„ species eucharisticas accipiendas esse
„ pro accidentibus quantitatis, gravi-
„ tatis, coloris &c. Neque tandem vi-
„ deo cur non potius omiserint Adver-
„ sarii mentionem Concilii Colonien-
„ sis, quod neque nisi Provinciale fuit,
„ neque fuit approbatum, neque nisi
„ exponendo, minime autem decer-
„ nendo, pronunciavit *Accidentia*. At
„ expositio conciliaris, etiam approba-
„ ta Decreti, non facit rem de fide pe-
„ rinde ac Decretum, ut apud Cano-
„ nistas convenitur: quare non immo-
„ ror pergoque ad alia. „

Ad III. Si semel verificetur, quod post consecrationem panis remaneat in Eucharistia eadem similitudo ejusdem panis ut quanti, ut gravis, ut colorati, ut figurati &c. Illico verificabitur etiam, quod remaneant species omnino eædem, quæ præerant ante consecrationem. Quod quidem per hæc verba explicatur & confirmatur ab Authore præcitato: *In omni actione, per quam objectum se repræsentat quantum, grave, coloratum, figuratum &c. Attendendam esse & actionem ipsam, quæ est actio extendendi, gravitandi, colorandi, figurandi, &c. Et similitudinem objectivam tali actione expressam: in qua utique similitudine sic expressa vere ac stricte consistit idea speciei objectivæ. Quare dummodo verificetur remanere post consecrationem panis v.g. eucharistici eandem similitudinem ejusdem panis ut quanti, ut gravis, ut colorati, ut figurati &c. nunquid non verificabitur remanere species omnino easdem, quæ præerant? At illud ita verificatur, ut ad sensum visus, tactus &c. Omnino pateat, sicuti patere necesse est ad occultationem mysterii. Præterquamquod si supradictæ actiones extendendi, gravandi, figurandi &c. attenduntur rursus secundum impressiones, quas progignunt in effluviis permeantibus, aut in mediis permeatis, aut tandem in potentiis, in quibus sensationem convenientem perficiunt; comperietur rursus impressiones illas omnino easdem remanere: nam v.g. sive panis lucem reflectat, sive Christus vice panis, eadem est, & ejusdem potentiæ visivæ immutatio. Quare non alia est differentia, quam principii agentis, aut naturalis, quod est panis, aut supernaturalis, quod est Christus: imo quia Christus id agis in quantum Deus; Deus autem antea concurrebat simul cum pane ad prædictam lucis reflexionem &c. Superest id tantum ex parte principii reflexivi esse discriminis, quod Deus solus id præstet, quod præstaret simul cum pane, si adesset. Itaque gratis ab Adversariis inculpamur, quasi juxta nostram sententiam non remaneant eædem species panis; cum non possint remanere magis eædem, quam quo jam dictum est modo; & juxta quem simul evidenter non remanet subjectum earum naturale, quod erat panis non consecratus. Ergo remanent eædem, & nihilominus earum subjectum naturale non remanet: hoc autem utrumque nonne sufficit ad verificandam infallibilitatem Decretorum Conciliarium de remanentia specierum absque suis subjectis?*

Ad IV. dicitur, quod miracula fiunt ex parte agentis, non autem ex parte recipientis impressiones illas, de quibus loquimur. Agens autem quia agit loco panis, & impressiones illas immittit, quas panis, quando aderat, immittebat, unus est, nempe solus Christus; adeoque unum miraculum ipsemet operatur, immittendo scilicet impressiones, quas deberet immittere panis, si adesset: idem dicitur de vino, si adesset. Accipientes autem impressiones, etsi in magno numero sint, non multiplicant tamen miracula, quia eundem agendi mo-

dum tam cum uno, quam cum multis operatur Christus, species illas, seu impressiones, loco panis immittens.

Ad V. dicitur, quod sicut verificatur carnem Christi esse verum cibum, & sanguinem Christi esse verum potum, quavis status Christi opponatur mãducabilitati & potabilitati veris: ita etiam verificabitur corpus Christi esse verum corpus, quanvis opponatur divisibilitati, frangibilitati &c. Quibus subjacent hostiæ consecratæ. Quod præcitatus Author sic prosequitur. „ Nam nunquid ex fine, ad „ quem Sacramentum eucharisticum „ ordinatur, opus est carnem Christi „ esse verum cibum, & sanguinem ejusdem „ Christi esse verum potum? Opus „ certe est; alias non verificabitur, quod „ Christus dixit: *Caro mea vere est cibus „ & sanguis meus vere est potus*. At si „ hoc unum, alterumque verificatur; „ idest, si status Christi eucharisticus „ non oponitur manducabilitati & po- „ tabilitati prædictis, quare opponetur „ divisibilitati, frangibilitati, lacerabi- „ litati &c. Quibus subjacent hostiæ „ consecratæ? Sed neque opponetur „ activitati idoneæ ad sensus nostros „ afficiendos; quia, ut patet ex formis „ consecratoriis, corpus & sanguis Chri- „ sti exigunt demonstrari ad sensus, „ nempe sub specibus panis & vini; de- „ monstrari autem non possunt, nisi „ per sensuum affectionem: ergo &c.„

Ad VI. dicitur, quod quæ fiunt per accidentia peripatetica, prout in objectione coarrantur, Magnanistæ dicunt fieri a Christo agente loco panis per impressiones illas, seu species, quas panis immitteret, si adesset, & quas quando non adest, supplet ad occultandum miraculum, & immittit Christus. Unde S. Anselmus tract. de Sacram. Corp. & Sang. Domini docet; in Sacramento Eucharistiæ *esse substantiã dominici corporis, sed absque visibili specie sua: & e contra esse visibilem speciem panis, absque ejus substantia*. Quæ verba exponens P. Saguens, ait: *Sic enim argumentando ad hominem, dico S. Anselmum hic intellexisse sub uno vocabulo speciei, vel species reales, quas tuetur Respondens, vel intentionales, quas tueor: at non intellexit priores: alioquin, sicuti juxta mentem Respondentis manent in Eucharistia accidentia panis & vini absque suis substantiis, sic in eadem Eucharistia maneret corpus Christi, absque suis accidentibus, quod non admittet. Ergo intellexit posteriores, ad hoc ut sensus sit, adesse in Sacramento eucharistico actiones objectivas tum panis, tum vini absentis; & e contra non adesse species ullas objectivas proprias corporis Christi præsentis: unde accidit adesse Christum, & non videri; & e contra videri panem ac vinum, quamvis non adsint. Atque hac paucissima verba S. Anselmi, si bene perpendantur, complectuntur universam, quam propugnamus doctrinam de speciebus panis & vini* Solis *manentibus*.

Objiciunt pro Gassendo ejusque sequacibus I. Substantiæ illæ, quæ includuntur in hostiæ foris, non sunt hostiæ substantia: ergo non importantur per pronomen *Hoc*: ergo non est inconveniens, quod in Christi corpus non convertantur. II. Pro Cartesio: superficies illæ, in quibus consistunt species cartesianæ, nec pariter sunt demonstrabiles per pronomen *hoc*: ergo nec pariter convertuntur. Consequentia sequitur, quia vox illa *hoc* demonstrat tantum substantiam solidam, scilicet panis ante consecrationem, & corporis Christi post consecrationem; velut si quis diceret hoc est aqua, demonstrando vas plenum aqua. III. Post consecrationem eadem est superficies corporis Christi, ac erat superficies panis non consecrati: ergo eodem modo sensus afficit post consecrationem, quo antea.

Respondemus ad I. quod illud omne importetur per pronomen *hoc*, quod est apta materia ad consecrationem; sed substantiolæ illæ sunt apta materia ad consecrationem: & probatur; quia vel sunt aliquid panis & vini, & sunt apta materia ad consecrationẽ; vel sunt nihil panis & vini, & sic non possunt repræsentare panem & vinum. Ulterius; quicquid demonstratur, vel directe, vel indirecte, per pronomen *hoc*, est apta materia ad consecrationem; sed substantiæ illæ tenues, vel directe, vel indirecte, demonstrantur per pronomen *hoc*; ergo sunt materia apta ad consecrationem; quod tamen, Adversarii non concedunt.

Ad II. dicitur, quod superficies illæ licet careant profunditate, vere tamen sunt demonstrabiles, quia constant du-

duplici dimenfione, longitudine fcilicet, & latitudine; quod fufficit, quia fecundum profunditatem non eft demonftrabilis, donec penetretur, nec vifibilis, donec opacacitatem deferat, & diaphana fiat.

Ad III. fuperficies corporis, fecundum Cartefianos, eft a corpore realiter indiftincta; unde mirum eft, quod Carteftani, qui negant entitatulas ariftotelicas poffe a fubftantia feparari, modo inducantur ut dicant, modum poffe divinitus a fubjecto feparari.

DISSERTATIO CCCCXVI.

De adoratione Chrifti in Euchariftia. Qui fidei hoftes adorationem Chrifti in Euchariftia negarunt? Quæ Catholicorum argumenta, quibus eadem adoratio vindicatur? An extra facrificium refervari poffit Euchariftia, ut ad adorationem proponatur? Vel ut fidelibus miniftretur? Vel ut ad abfentes, præcipue infirmos, deferatur?

Nter fidei hoftes, qui Chrifti adorationē in Euchariftia denegarunt, primo loco ponimus Gentiles; qui, ut diximus, Chriftianorum fidei circa Euchariftiam, non apertam, fed confufam, habuerunt notitiam, & iifdem Chriftianis crimini vertebant adorationem, quam ab iifdem Euchariftiæ exhiberi audierant. Unde Maximus, Maudaurenfis, Idololatra, Auguftino fcribebat, ut videre eft in epift. 43. inter illas ejufdem Auguftini; *Quæfo, vir fapientiffime .... ipfa re approbes, quis fit ifte Deus, quem vobis Chriftiani quafi proprium vendicatis, & in locis abditis præfentem vos videre componitis?* Poftquæ, Chriftianorum praxi, qui facra fua in occulto faciebant, opponit Idololatras, qui in aperto numina fua venerabantur, dicens: *Nos etenim Deos noftros luce palam ante oculos, atque aures omnium mortalium, iis precibus adoramus, & per fuas hoftias propitios nobis efficimus, & a cunctis hæc cerni & probari contendimus.*

Secundo, errarunt Philofophi, quibus difplicuit hæc Chrifti adoratio in Euchariftia; proinde de Averroe refertur, quod illi quum præ omnibus fectis Chriftiana placeret, in hoc tamen difplicebat, quod Chriftiani Chriftum Deum fuum adorarent, & manducarent. Unde apud Efpencenm dicebat: *Sed quoniam Chriftiani Deum fuum, quem adorant, etiam devorant, moriatur anima mea cum animabus Philofophorum.*

Tertio, Judæi impie afferunt, Chriftianos effe idololatras, quia procumbentes ante Euchariftiam, illam, quam creaturam dicunt, profundiffime adorant.

Quarto, Ariani, qui Chrifti divinitatem negabant, Euchariftiæ quoque adorationem inficiebantur. Etsi enim faterentur, Chriftum fubftantialiter in Euchariftia contineri, illi tamen Latriæ cultum, quod creaturam crederent, non concedebant.

Quinto, Neftoriani, quia Chrifto divinitatem negabant, Chrifto etiam in

Eucharistia debitū Latriæ cultū non admittebant. Unde Nestorius dicebat apud Cyrillum: *Audite, attendendentes verba*, Qui manducat carnem meam &c, *Memores estote, quod de carne sermo est, quod non a me carnis nomen adjectum est; ne videar sinistre interpretari. Non ait*, Qui manducat meam divinitatem; sed qui manducat me: *Qui manducaturus divinitatem, an carnem?* Ad quæ verba sic reponit Cyrillus. *Unionis modum destruit ut commune inveniatur Christi corpus, non jam Verbi omnia vivificare volentis proprium.... Quoniam minime editur divinitatis natura, propter hoc commune dixerit quis sanctum Christi Corpus? Scire autem operæ pretium est, quod proprium est corpus Verbi, quod omnia vivificat.*

Sexto, Donatistæ, sunt qui dicunt, quod absolute negaverint adorationem Christi in Eucharistia; & sunt qui dicunt, quod negaverint adorationem Christi in Eucharistia, quam Catholici conficiebant, quia falso arbitrabantur, ratam & validam non esse Eucharistiam, quæ extra suam Sectam conficiebatur. Utrique pro sua opinione afferunt contra eosdem hæc Optati Milevitani verba lib. 2. contra Parmenianum Donatistam: *Episcopis eorum* (Donatistarum) *jubentibus & præsentibus, Catholici diaconi super altare occisi.... Omnia sacra sancta ab eorum Episcopis violata, Eucharistia canibus fundi, projicique juxta canes, non sine divini judicii signo, accensi rabie, Dominos suos quasi latrones sancti Corporis reos, dente vindice ut ignotos, & inimicos dentes laniarant.*

Septimo, Græcis Schismaticis a quibusdam imponitur, quod Eucharistiam non adorent. Hoc autem, si verum est, de illa tantum Eucharistia Græci intelligunt, quæ in azymo fit, & quam proinde invalidam, quamvis falso, supponunt. Unde in Concilio Florentino, cui Græci interfuerunt, definitum est: *Definimus, in azymo, sive in fermentato pane triticeo Christi corpus veraciter confici*,

Octavo, Berengarius, Calvinus, Zuinglius, aliique omnes Sacramentarii, nos omnes Catholicos Idololatras vocant, ex eo quod Eucharistiæ consecratæ adorationem exhibeamus; ipsi enim, ut dictum est, in Eucharistia Christum substantialiter non recognoscunt, sed merum panem, & merum vinum.

Nono, Lutherus adorationem Eucharistiæ primo dixit indifferentem, secundo dixit necessariam, tertio illam admisit in sacrificio, sed non extra sacrificium, quarto etiam in sacrificio noluit hostiæ consecratæ elevationem, ne adstantes ad adorationem ejusdem provocaret.

Decimo, Melancthon voluit, Christum in pane non esse corporaliter præsentem omni tempore, sed tantum quando ipsum fideles sumunt in Communionis actu: Et hæc est disciplina, quā Vittebergenses & Lipsienses amplexati sunt, & quam modo, ubique fere, Lutherani omnes sequuntur.

Dicimus I. Adorationem Christi in Eucharistia sufficientissime probari Traditione, & Ratione.

I. probatur pro Traditione testimonio Chrysostomi in Ecclesia Orientali hom. 28. ad populum Antiochenum: *Tempore, mi frater charissime, non solum homines clamorem illum tremendum reddunt, sed etiam Angeli Domino genuflectunt, & Archangeli rogant; habent sibi tempus ad id idoneum, habent sacram illam oblationem in favore. Itaque ut homines ramos olearum gerentes movere Reges consueverunt, eoque arboris genere misericordiam humanitatemque commemorant: Sic Angeli tunc pro ramis oleaginis ipsum Domini corpus protendentes rogant pro genere humano, quasi dicant; Pro his, Domine, rogamus, quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem oppeteret, animam in cruce efflares; Pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem; pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti*. Idem his aliis verbis confirmat S. Doctor homil. 1. in hæc Isaiæ verba: *Vidi Dominum: non cogitas, quod Angeli huic stupendæ assistunt mensæ, & hanc cum reverentia circumvallant? Verum tu ista non cogitas, quoniam, ea quæ in theatris audiuntur, quæque spectantur, mentem tuam obscurarunt, & ideo quæ illic geruntur, in Ecclesia ritus inducis*. Idem lib. 6. de Sacerdotio cap. 4. sic comprobat: *Quum ante ille & Spiritum Sanctum invocaverit, sacrificiumque illud horrore ac reverentia plenissimum per-*

perfecerit, communi omnium Domino monibus officiose pertractato.... Angeli Sacerdoti assistunt, & Cœlestium potestatum universus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est. Post Chrysostomum citantur pariter Cyrillus Hierosolymitanus, qui Catechesi 5. mystagogica præcipit illos, qui Eucharistiam sunt suscepturi, accedant *proni, & adorationis in modum*. Gregorius Nazianzenus, qui in oratione funebri sororis suæ germanæ, Gorgoniæ, asserit, illam tuisse solitam procumbere coram altari, *ipsumque, qui super ipso honoratur, eum ingenti clamore invocasse*. Theodoretus, Episcopus Cyrensis, Dialogo 2. qui inscribitur *Inconfusus*, scribit: *Symbola mystica...... quæ intelliguntur eo esse, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur*.

II. probatur ex usu Græcorum, qui etiãnum hodie in Missis, secundum Chrysostomi Liturgiam, inclinatis in terram capitibus, sacram Eucharistiam adorant, & fidelibus præcipiunt, ut idem ipsi faciant: & hæc sunt verba Liturgiæ: *Sacerdotes sequuntur Diaconũ, & vadunt ad oblationem. Et capitibus in terram ter inclinatis sumunt hic quidem corpus, ille sanguinem. Et paulo post Diaconus exclamat, Capita vestra Deo inclinate; Sacerdos orat, cœlitus respice, Domine, ad servos tuos inclinantes tibi sua capita. Non enim inclinaverunt carni & sanguini, sed tibi metuendo & humano Deo. Et, attende Domine Jesu Christe Deus noster de de sancto habitaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad sanctificandum nos, qui in excelsis una cum Patre sedes, & hic nobiscum invisibiliter ades &c.* Insuper hoc ipsum intelligit idem S. Doctor homil. 3. in epist. ad Ephesios: *Hic dum profertur sacrificium, ante lata est hostia, Christus, idest, ovis dominica immolatur: quando audieritis (oremus omnes communiter) cum vela videris, & bifores adyti valvas subductis repagulis retrahi, & aperiri, tunc tecum reputa cœlum superne deduci, & reserari, & Angelos descendere cogita*.

III. probatur ex Traditione Occidentalis Ecclesiæ. Ambrosius lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 12. ad illa verba Psalm. *Adorate scabellum pedum ejus*, hæc habet, *Itaque per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi*, QUAM HODIE QUOQUE IN MYSTERIIS ADORAMUS, & *quam Apostoli Jesu adorarunt*. Augustinus Epist. 120. ad Honoratum, exponens hæc verba, *manducaverunt & adoraverunt omnes divites terræ*; hæc scrisiit cap. 27. *Divites terræ superbos intelligere debemus, si recte superius pauperes humiles intelligebamus.... Neque enim frustra ita distincti sunt ut de pauperibus supra diceretur (Edent pauperes, & saturabuntur) hic vero (manducaverunt & adoraverunt omnes divites terræ) & ipsi quippe adducti sunt ad mensam Christi, & accipiunt de corpore & sanguine ejus*. SED ADORANT TANTUM, *non etiam saturantur, quia non imitantur*. Idem S. Doctor in Psalm. 98. hæc ait: *Nemo illam carnem manducat, nisi prius adoraverit*.

IV. probatur Ratione, quam affert Juenninus in Commentario dissert. 4. de Eucharistia uti est Sacramentum q. 4. §. 2. sub his verbis: „ Christi corpus „ hypostatice Verbo unitum est: ergo „ debetur illi latriæ cultus, ubicumque „ extiterit; Ergo cum substantialiter „ sit in Eucharistia, non tantum dum „ Liturgia celebratur, ut Luthero placuit, non tantum in actuali illius sumptione a fidelibus, ut docuit Melanchton, sed donec panis & vini species „ conservantur, ipsi, donec hujusmodi „ species evanuerint, latriæ cultus exhibendus est. Tanti roboris visum „ est etiam Melanctoni, hoc argumentum, ut adorationem donis „ consecratis denegare non potuerit, „ quin evangelica verba, *Hoc est corpus meum*, detorserit in hunc sensum, „ *Hoc erit corpus meum*, cum nempe „ quis ipsum actu sumet. „

Opponunt I. Non est credendum Chrysostomo, qui ait, se vidisse Angelos altaribus assistentes: ergo verba Chrysostomi nihil probant. II. Christus præcepit usum Eucharistiæ fidelibus, sed non adorationem. III. Apostoli, quando Christus iisdem Eucharistiam ministravit, eidem non exhibuerunt latriæ cultũ, quia ad latus inclinati accumbebant mensæ, in qua Christus Eucharistiam porrigebat, quod non est

est reverentiæ,& multo minus adorationis signum. IV. Nestorius fuit dictus a Cyrillo idololatra, quia Christi humanitatem latriæ cultu adorabat: ergo licet Christi corpus sit præsens substantialiter in Eucharistia,non est tamen latriæ cultu adorandum. V. Non debetur creaturæ latriæ cultus;sed nomine Sacramenti, cui Concilium Tridentinum latriæ cultum præscribit, intelliguntur species panis & vini, quæ sunt creaturæ: ergo &c. VI. Quando Eucharistiæ Sacramento latriæ cultus exhibetur, in dubio apud conspicientes remanet: An cultus ille exhibeatur Christo, vel speciebus panis & vini: ergo ut evitetur hoc scandalum, Eucharistiæ Sacramento exhibendus non est latriæ cultus.

Respondemus ad I.Quod Chrysostomus illud,quod asserit de Angelis assistentibus, alieno testimonio confirmat, dicens: *Ego vero commemorantem olim quemdam audivi, cum diceret senem quemdam, virum admirabilem, & cui multa revelationum mysteria divinitus fuissent detecta, sibi narrasse,se tali olim visione dignum habitum a Deo esse, ac per illud quidem tempus derepente Angelorum multitudinem conspexisse (quatenus aspectus humanus ferre poterat) candidis vestibus indutorum, ut si quis milites præsente Rege stantes videat. Id quod facile mihi persuadeo. Item & alius quidam mihi narravit, non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui id & vidisset ipse, & audisset, quod qui de hac vita emigraturi sunt, si mysteriorum hujusmodi cum pura ac munda conscientia fuerint participes, Spiritum efflaturi, & ab Angelis ipsos satellitum more stipantibus, propter assumptum illud sacrum, hinc recta in Cælum abducuntur.* Ad quæ addit Juenninus citatus: „ Præterea, si Angeli „ sacræ mensæ adorantes adsint, sco- „ pum attingimus nostrum, in Ecclesia „ nimirum Constantinopolitana, cui „ Chrysostomus præerat, credidisse fi- „ deles cum sapientissimo suo Præsule, „ Eucharistiæ consecratæ adorationem „ deberi; audiisset quippe ut idolola- „ tra, si Angelos ob sui gregis oculos „ posuisset tanquã qui adorarent quod, „ ex adversariis, revera non erat ad- „ dorandum? „

Ad II. Hoc ipso quod Christus præcepit Apostolis ut crederent sub speciebus panis & vini esse verum suum corpus, & verum sanguinem; præcepit quoque, ut utrumque vero latriæ cultu adorarent; quo quidem cultu suum corpus & sanguinem adorare tenebantur, ubicumque reperiretur.

Ad III. Quia antiquis temporibus, qui Eucharistiam suscipiebant non eodem prorsus situ componebantur,alii enim stantes sumebant, alii genuflexi, alii etiam sedentes; hinc est quod non potest certa ratio desumi pro statuenda adoratione, quæ Eucharistiæ debetur a situ illorum, qui ad eam sumendam accedebant.

Ad IV. Ideo Cyrillus arguebat Nestorium Eucharistiam adorantem uti Idololatram, quia Nestorius non admittebat substantialem, sed tantum accidentalem unionem humanitatis Christi cum Verbo. Et quia hoc pariter modo juxta Nestorium debebat esse in Eucharistia, & hoc modo humanitati Christi adoratio latriæ nondebebatur; inde est quod nec etiam juxta Nestorii principia eadem adoratio Eucharistiæ concedenda erat; Unde pro hoc usurpant Theologi S. Anastasii verba, quæ scripsit in Epist. ad Adelphium: *Non creaturam, absit: in Ethnicos, & Arianos istiusmodi delictum competit: sed Dominum rerum creaturarum, incarnatum Dei Verbum, adoramus. Nam tametsi caro ipsa per se pars sit rerum creatarum; attamen Dei corpus effecta est, neque hujusmodi corpus seorsim discriminatum a Verbo adoratione prosequimur; neque Verbum adoraturi, Verbum a carne longe seponimus, sed cum sciamus (ut dictum est) Verbum carnem factum esse, hoc ipsum etiam in carne positum Deum agnoscimus.*

Ad V. In Eucharistia considerantur duæ partes, quarum una est præcipua, & altera minus præcipua. Pars præcipua, quam Concilium intelligit sub nomine Sacramenti, est Christus, quem Eucharistia substantialiter continet, & ei debetur latriæ cultus. Pars vero minus præcipua sunt species panis & vini, quæ remanent post consecrationem, & iisdem ex eodem Concilio Tridentino Latriæ cultus exhibendus non est.

Ad VI. Hæc reponit citatus Jueninus: „ „ Periculum, quod Calvinistæ timent, „ ficti-

„ fictitium esse; quasi vero fideles non „ sint docti, Latriæ cultum, quem exhibent Eucharistiæ, ad Christum ipsum, non autem ad creaturam aliquam terminari; sed habent panis & „ vini species sicut fasciæ, quibus Christus in præsepio involutus erat; sicut „ vestes, quibus induebatur; quemadmodum igitur nemo Magos, qui „ Christum adorarunt in præsepio, Leprosum, qui (ut ait Mattheus) *veniens* „ *adorabat eum*, idololatras dixerit; ita „ nec eo nomine censeri debent, qui „ Christum (ut supponatur in Eucharistia sub speciebus panis & vini realiter præsentem) adoraverint. Audiendus est Chrysostomus, qui adducto „ Magorum exemplo, qui Christum in „ præsepio jacentem adorarunt, fideles hortatur, ut ipsum sub panis & vini speciebus latitantem adorent, *Hoc* „ *corpus* (inquit in I. ad Corinth.) *in præsepe reveriti sunt Magi, & viri* „ *barbari, longo itinere confecto, eum* „ *timore & tremore plurimo, adoraverunt.* „ *Imitemur ergo barbaros, nos cælorum* „ *cives. Illi cum præsepe tantum & tugurium, nec eorum quicquam, quæ tu* „ *nunc intueris, viderent, summa cum* „ *reverentia & honore accesserunt: Tu* „ *vero id non in præsepe, sed in altari:* „ *non mulierem, quæ in ulnis teneat, sed* „ *Sacerdotem præsentem, & spiritum pe-* „ *rabunde super proposito diffusum sacrificio vides. Nec simplex, aut simpliciter,* „ *ut illi, corpus intueris, sed & ejus potentiam, & omnem cognoscis administrationem .... Tu vero* (inquit idem S. Doctor in oratione de B. Philogonio) „ *ne breve quidem spatium emeriri sustinens, ut hoc fœlici spectaculo* „ *perfrucaris: Nam, si cum fide accesserimus, proculdubio videbimus eum in* „ *præsepe jacentem; Hæc siquidem mensa* „ *vicem explet præsepis: Nam & hic ponitur corpus dominicum, non quidem* „ *fasciis, sicut tunc, sed undequaque Spiritu Sancto convestitum. Qui mysteriis* „ *initiati sunt, intelligunt, quæ dicuntur.* „

Pro III. tandem Dissertationis Parte, in qua quæritur, an extra sacrificium reservari possit Eucharistia, ut ad adorationem fidelibus proponatur; primo inter Hæreticos hoc negantes ponimus Sacramentarios omnes, qui post Zuinglium & Calvinum dixerunt, Eucharistiæ Sacramentum non magis servari posse, quam aquâ, per quam baptismus administratur. Principium, cui nituntur Sacramentarii, hoc est; quia falso putant, Eucharistiæ Sacramentum, non esse Sacramentum permanens, sed transiens, cujus tamen contrarium in superioribus nos probavimus.

Secundo, Lutherus voluit, quod peracto sacrificio Eucharistia reservari nō possit, ut ad adorationem proponatur, vel ad fidelium communionem retineatur, vel ad absentes, præcipue ægrotos, deferatur.

Tertio, Kemnitius Luthero subscripsit, cum hoc tamen discrimine, quod voluit, Eucharistiam, etiam terminata Liturgia, remanere integram, dummodo ad infirmos immediate deferatur.

Quarto, quamvis Lutherus voluerit Christi corpus permanere in pane & vino a consecratione usque ad Communionem illorum, qui adsunt inclusive; Melancthon tamen, ac Theologi Wittembergenses, ac Lipsienses, voluerunt, Christi corpus esse in Sacramento in usu tantum, seu in ore fidelium, a quibus sumitur; proinde ab his Lutheranis, qui hanc doctrinam amplexi sunt, ne brevi quidem momento reservatur, nec reservari posse, contenditur.

Dicimus II. Eucharistiam, peracto sacrificio, vere & pie reservari, vel ut ad adorationem proponatur, vel ut fidelibus ministretur, vel ut ad absentes, præcipue infirmos, deferatur.

I. Conclusionis pars contra Sacramentarios I. probatur ex Scripturis. Ex verbis Evangelii Matth. habemus, Eucharistiam esse verum Sacramentum independenter ab usu: ergo, sive ante usum, sive post, semper est Sacramentum; sed quando est Sacramentū reservari potest: ergo, sive ante, sive post usum, reservari potest. Probatur primo antecedens. Ex instanti Eucharistia est verum Sacramentum, quo proferuntur verba evangelica, *hoc est Corpus meum; hic est Sanguis meus*; sed hæc verba proferuntur independenter ab usu: Ergo Eucharistia est verum sacramentum independenter ab usu. Probatur antecedens. Eo momento Eucharistia est sacramentum, quo Christi corpus existit sub speciebus panis & vini; sed Chri-

Christi corpus existit sub speciebus panis & vini eo instanti, quo verba illa evangelica proferuntur: ergo &c. Probatur major. Si Christi corpus non existeret sub speciebus panis & vini eo momento, quo verba illa proferuntur; verba illa in ore Christi non fuissent vera; sed hoc est impium dicere: ergo &c. Probatur minor; quia per verba illa importatur, quod Christi corpus esset præsens; dicitur enim *Hoc est Corpus meum*, non autem *hoc erit Corpus meum*: & nihilominus per Adversarios non fuit Christi corpus, nisi cum actu ab Apostolis recipiebatur; quod est omnino contra legitimam & obviam verborum illorum intelligentiam.

II. probatur contra Lutherum, Kemnitium, & alios, qui Sacramenti permanentiam concedunt, saltem a Consecratione usque ad communionem Sacerdotis, & Populi. Corpus & Sanguis Christi est sub speciebus panis & vini dum peragitur Liturgia, & ante usum: ergo & pariter post liturgiam, & post usum. Antecedens admittitur ab Adversariis; consequentia autem sequitur; quia ut, ait Juveninus; *Non est quod ad aliud usque tempus reservetur. Melanctoni ac Theologis Witembergensibus & Lipsiensibus visum est, Christi Corpus esse in Sacramento in usu tantum, seu in ore fidelium a quibus sumitur, proindeque ab iis Lutheranis, qui illi doctrinæ subscripserunt, ne brevi quidem momento reservari debet.*

III. probatur. Christi Corpus ab eo momēto adorandū est, quo in Eucharistia fit præsens; sed in Eucharistia fit præsens, quando proferuntur evangelica verba: ergo ab eo momento Christi Corpus adorandum est in Eucharistia, quo evangelica verba proferuntur: atqui hoc est contra Adversariorum doctrinam, qui volunt corpus Christi in Eucharistia præsens non esse, nisi quando a suscipientibus sumitur; quemadmodum, ut ipsi ajunt, non fuit præsens in Cœna Domini, nisi quando ab Apostolis actu receptum est: ergo &c.

IV. probatur. Si Corpus Christi fuit præsens in Eucharistia dum peragebatur Liturgia, & dum perdurabat illius usus, non est cur amplius non perseveret: ergo durat semper ejus præsentia usque dum species consumentur. Consequentia sequitur; non enim proferuntur verba, quæ Christi absentiam importent; nec unius particulæ usus inducere potest absentiam alterius, seu absentiam Christi ab altera particula. Addit citatus Juveninus: *Id Melanctoni tanti roboris visum est, ut nisi corporis & sanguinis Christi præsentia in solo usu admittatur, reservationem, sicut moris est in Ecclesia Romana, tolli non posse cum Theologis Witenbergensibus professus sit.* Alterū pro conclusione argumentum petitur ex traditione, qua constat antiquitus, etiam peracto Sacrificio, ubique gentium, & quidem ob multiplices fines, reservatam fuisse Eucaristiam.

Exempla reservationis Eucharistiæ non pauca adduximus in Dissertationibus superioribus; hic autem aliam superaddimus in confirmationem dictorum, quæ a præfato Juvenino profertur, his verbis: „ 1. Eucharistia „ olim Romæ a summis Pontificibus „ reservabatur, ut ad distantes Episco- „ pos in signum communionis eccle- „ siasticæ mitteretur; Ejus moris testis „ est Irenæus, Lugdunensium Archiepi- „ scopus, qui secundo seculo usque ad „ tertii initium floruit. In epistola, „ quam, & suo, & totius Ecclesiæ Lug- „ dunensis nomine, ad Victorem Pa- „ pam conscripsit, asserit, summos „ Pontifices, qui illum in Apostolica „ Sede præcesserant, Anicetum nem- „ pe, Pium, Hyginum, Telesphorum, „ Xistum, licet in celebrando paschate „ & jejunii forma ab Asiaticis dissiden- „ tes, tamen pacem coluisse, ac mi- „ sisse Eucharistiam, qua mutua Com- „ munio foveretur, & obligaretur. „ *Præcessores tui, Romani Episcopi, aliter* „ *quam nos pascha licet observantes, no-* „ *stratibus Episcopis* (de Asiaticis ut ex „ Asia oriundis loquitur) *suo more, at-* „ *que secus quam vos, id observantibus,* „ *Eucharistiam tamen miserunt, ejusque* „ *illis ministerium pacis & honoris ergo,* „ *Romæ permiserunt.*

„ 2. Consecratam Eucharistiam in „ templis fideles domum asportabant, „ ut dum sæviebat persecutio, ea se „ quotidie reficerent; Piam illam con- „ suetudinem Cyprianus Libro de La- „ psis, his verbis confirmat, *Cum quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset* „ ape-

„ *aperire, igne inde surgente deterrita,* „ *est, ne auderet attingere. Et alius, qui* „ *& ipse maculatus, sacrificia a Sacerdote celebrato, partem eum cæteris ausus* „ *est latenter accipere; Sanctum Domini* „ *edere, & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit.* „ *Documento unius ostensum est, Dominum recedere, cum negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse, quod* „ *sumitur, quando gratia Salvatoris in* „ *cinerem sanctitate fugiente mutatur.*

„ 3. Eucharistia quondam reservabatur, ut in itinere tanquam firmum „ præsidium a peregrinantibus deportaretur; Idq; colligitur ex Ambrosio, „ qui in oratione funebri, quam habuit „ pro fratre Satyro, sic loquitur; „ *Quid ejus observantiam erga Dei cultum prædicem, qui nondum perfectioribus initiatus mysteriis, in naufragio* „ *constitutus, cum, qua vehebatur, navis, scopuloso illisa vado, urgentibus hinc* „ *inde fluctibus, urgeretur, non mortem* „ *metuens, sed ne vacuus mysterii e vita* „ *exiret, ab initiatis divinum illud fidelium poposcit Sacramentum; nec ut curiosos oculos arcanis insereret, sed ut* „ *fidei consequeretur auxilium: Etenim* „ *ligari fecit in Orario, & Orarium involvit in Collo, atque ita se dejecit in* „ *mare, non requirens de navi compage resolutam tabulam, cui supernatans tueretur, quia fidei solius arma quæsierat;* „ *quibus se tectum munitumque satis credens, alia non desideravit auxilia .....* „ *Non deseruit spes, nec fefellit opinio.* „ *Primus servatus ex undis, & in portum terrenæ stationis evectus, Præsulem suum, cui se crediderat, recognovit, ... Dei requisivit Ecclesiam, ut* „ *ageret gratias liberatus, & mysteria* „ *æterna cognosceret.*

„ 4. Majores nostri Eucharistiam in „ sacris ædibus reservarunt, ut eam „ præsenti populo dispensarent, & ut „ ferrent ad absentes. Perantiquæ illius consuetudinis meminit Chrysostomus in priore ad Innocentium Papam epistola. Asserit quippe milites „ in sui occasionem ab Imperatore „ missos sanguinem effudisse asservatum ad Neophytorum communionem; *Locum, in quo sancta condita* „ *servabantur, ingressi sunt milites, quorum aliquos scimus nullis initiatos mysteriis, & viderunt omnia, quæ intus* „ *erant, quin & sanctissimus Christi sanguis, sicut in tali tumultu contingit,* „ *in prædictorum militum vestes effusus* „ *est.*

„ 5. Ab Orientalibus reservata fuit „ Eucharistia ad missam præsanctificatorum, singulis jejuniorum diebus „ celebrari solitam, & apud Latinos, „ semel in anno, feria sexta in parasceve. Illam præsanctificatorum missam injunxere Trullani Patres can. „ 52. ubi hæc habentur; *In omnibus sacræ quadragesimæ diebus, præterquam* „ *Sabbatho & Dominica, & sancto Annunciationis die, fiat sacrum præsanctificatorum ministerium.* Disciplinam „ illam primi non invexerunt mox laudati Patres, quippe quam Laodiceni, ineunte quarto seculo, canon. 49. „ injunxissent. Ex his patet eos, qui „ Ecclesiæ Romanæ vertunt crimini, „ quod Eucharistiam peracto sacrificio „ reservet, ejusdem criminis insimulare antiquos omnes, tum in Oriente, „ tum in Occidente, Pontifices. „

Arguunt I. verba illa evangelica, *hoc est &c., hic est &c.* fuerunt prolata dum actu corpus Christi manducaretur, & actu sanguis Christi biberetur: ergo non ante usum. II. Eadem verba evangelica non continent traditionem, sed promissionem; quia per eadem Christus promittit illis, qui iisdem uterentur, virtutem carnis suæ, & sanguinis sui; dicit enim: *Accipite, & comedite.* III. Christus voluit, ut in Eucharistia contineretur corpus suum ad usum fidelium, scilicet ad manducationem spiritualem ipsorum, idest ad medicinam, refectionem, fortitudinem & cætera hujusmodi: ergo debet consistere tantum in usu. IV. Si Christus esset in Eucharistia ultra usum, esset alligatus mansioni sub illis speciebus, & exercere non posset suam libertatem, ut recederet quando vellet; sed hoc est indecens Christo: ergo &c. V. Olim erat mos in Ecclesia, ut comburerentur hostiæ consecratæ, quæ remanebant post Eucharistiæ dispensationem; sed non fuisset hoc factum, si in hostiis illis consecratis, & quæ comburebantur, remansisset vere & realiter Christus: ergo ultra usum Christus non remanet in Eucharistia. VI. Patres non pauci præcipiunt, ut comburantur hostiæ consecratæ, quæ remanent post Eucharistiæ dispensatio-

tionem : ergo Christus est tantum in Eucharistia in usu sumptionis, & non amplius.

Respondemus ad I. dicendo cum citato Juenino, primo, ut etiam observat Concilium Tridentinum sess.13.cap.3 „ Apostoli nondum Eucharistiam de „ manu Domini susceperant, cum ve- „ re tamen ipse affirmaret, corpus suum „ esse, quod præbebat. 2. Licet ex Mat- „ theo videatur, quod Christus panem „ discipulis tradiderit antequam ipsum „ consecraret, *Accepit Jesus panem & „ benedixit ac fregit, deditque discipulis „ suis & ait, Accipite & comedite, Hoc „ est corpus meum* : Tamen revera con- „ secratio distributionem & usum præ- „ cessit, siquidem consecratio contine- „ bat rationem, cur panis & vinum su- „ mi deberent a discipulis, idque deno- „ tat particula causalis, *Enim*, quam „ Mattheus refert cap.26. *Hic est enim „ sanguis &c.* Unde quamvis Mattheus „ res ipsas enarret, non servavit tamen „ ordinem rerum : sicut nec Marcus „ cum cap. 14. hæc ait de calice, *Et ac- „ cepto Calice, gratias agens, dedit eis, „ & biberunt ex illo omnes, & ait illis, „ Hic est sanguis meus novi Testamenti*, „ quasi vero de vino, cujus ne minima „ pars superstes esset, dici potuerit „ quod esset Christi sanguis. 3. Aposto- „ li ex eodem calice sanguinem hause- „ runt, ac proinde alter post alterum; „ necesse igitur fuit ut verba evangeli- „ ca fuerint prolata antequam singuli „ bibissent, atque ideo oportuit Chri- „ sti sanguinem extitisse in calice ante- „ quam hauriretur; alioquin falsa fuis- „ sent Christi verba, *Hic est sanguis „ meus*, cum eodem instanti, quo pro- „ lata fuerunt, ex Adversariis, vinum „ sanguis Christi non fuerit. „

Ad II. negatur, quod in illis verbis contineatur Eucharistiæ promissio:& hoc primo patet, quia Christus usus est verbo præsentis temporis, non vero futuri; sicut debuisset, si promissio fuisset: Secundo, quia manducatio panis non præcedebat Christi præsentiam, ut falso credit Calvinus, sed sequebatur, ut communiter Patres docent.

Ad III. dicitur, quod si argumentum hoc valeret, posset etiam quivis argumentari, quod & vinum factum ex aqua in nuptiis Cana fuisset tantum quando a Convivis bibebatur;& aquæ Mara tantummodo dulces fuissent quando Israelitæ biberunt; sicut enim Eucharistia facta est propter usum fidelium, ita pariter aquæ illæ, & vinum illud, propter usum Israelitarum, & Convivarum.

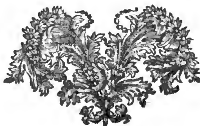
Ad IV. pariter addimus, quod sicut Christus non excidit a libertate sua, quando fasciis fuit involutus, funibus alligatus, Cruci affixus, quia sic ipse voluit; ita pariter, nec libertatem suam perdit quando sub speciebus eucharisticis remanet, quia sic ipse disposuit.

Ad V. morem illum describi in epistola 2. quæ falso attribuitur Clementi Papæ I. & quæ nullius est authoritatis. Concilium vero Matisconense & historia Gregorii Turonensis explicantur de superabundanti Eucharistiæ reservatione; quia scilicet post pacem a Constantino datam Ecclesiæ, Eucharistia servabatur in ea solum quantitate, quæ fidelium, & ægrotorum communioni, necessaria fuisset.

Ad VI. negatur antecedens; & ratio est, quia Eucharistiæ reservatio etiam apud Græcos locum obtinet; ut testatur Arcudius lib.3. de Sacramento Eucharistiæ cap. 17. *Quod attinet ad Sacramentum, quod ægrotis inservit pro viatico, equidem optarem meliorem modum in eo conficiendo. Nam Græcorum Presbyteri primum multas majores particulas in præparatione liturgiæ ad eum modum, quo & majorem illam præcipuam, quam consumunt in sacrificio, & iisdem verbis parant, quod fortassis ab imperitis Græcorum posteris introductum est, cum super centum & mille hostiis satis sit, semel eam ceremoniam adhibere, ac non iterare toties eadem verba : Eas deinde particulas suo tempore in eodem sacro consecrant; Post infrusta dividunt pro singulis ægrotis; tum sanguine tingunt ; prostremo contra tanti Sacramenti dignitatem, in furno vel sole exsiccant .... At quam satius esset prius particulas pro infirmis præparare, neque semel in anno conficere, sed congruo tempore ante ullam specierum corruptionem renovare, quam in hæc observanda incidere*.

Pro cæteris vero Conclusionis partibus adducimus testimonia Patrum, atque etiam Conciliorum, a quibus memorantur Ecclesiæ consuetudines, ad ipsas probandas ; & sunt Justinus Martyr

tyr in apolog. 2. Antonino Imperatori oblata, pro Christianorum defensione anno 150., ubi sic dicitur; *Distributio communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ actæ sunt, eique præsenti: absentibus autem per Diaconos mittitur*: Dionysius Alexandrinus in epist. ad Fabium Antiochenum, quam recitat Eusebius lib. 6. Historiæ cap. 44. eundem morem latè describit verbis hisce: *Erat in hac urbe Sorapion quidam Senex, e numero fidelium, qui reliquo quidem anteactæ vitæ tempore nulli culpæ obnoxius fuerat; sed in persecutione lapsus, sæpenumero veniam petierat, nec quisquam ei attendebat, eo quod sacrificasset. Idem postea morbo correptus, vocis usu, sensuque omni careus, triduo permansit: quarta demum die paululum recreatus, nepotem ex filia ad se vocat; Et quousque tandem me detinetis? Properate, quæso, & me quantocius absolvite. Accerse mibi unum ex Presbyteris. Hæc cum dixisset, rursus illum vox destituit. Puer ad Presbyterum cucurrit, jam nox erat: Presbyter autem ægrotabat, sed quoniam in mandatis dederat, ut morituris si peterent, & maxime si antea supppliciter postulassent, venia indulgeretur, qua bona spe pleni ex hac vita migrarent, exiguam Eucharistiæ partem puero tradidit, jubens ut in aqua intinctam seni in os instillaret. Redit igitur puer buccellam afferens. Et cum appropinquasset, priusquam ingrederetur; recreatus iterum senex, Venisti, inquit, Fili, ac Presbyter quidem ipse venire non potuit. Tu vero fac citius quod imperatum est, & dimitte me. Mox puer bucellam intinxit, & in os senis infudit; qui ea paulatim absorpta, continuo animam exhalavit. An non igitur perspicue apparet, eum reservatum fuisse, aut tantisper in vita permansisse, quoad reconciliaretur, & deleto jam crimine, pro multis, quæ gesserat, bonis operibus, a Christo agnosci posset, & prædicari?*

DISSERTATIO CCCCXVII.

De adoratione Christi in Eucharistia. De Festivitate Corporis Christi; a quo, & per quid instituta? De processione Corporis Christi; a quo, & quando instituta? De publica expositione Corporis Christi, a quo primum instituta, & per quid, et quomodo facienda?

RO Sanctissimi Corporis Christi Festivitate, quæ prima est præsentis Dissertationis pars, conveniunt omnes, eam fuisse ab Urbano IV. Anno 1264. institutam; qui de ea, die octava Septembris Constitutionem fecit, ac promulgavit. Hæc autem Constitutio in Concilio Generali Viennensi sub Clemente V. Anno 1311. est publicata, & ab eodem Clemente in juris Canonici corpus relata; prout legitur in Clementina unica lib. 3. de Reliquiis & Venerat. Sanct. Hoc totum clare constat, tum quia ante Urbani Decretum, præfato anno editum, nullum aliud legitur de hoc festo editum: tum etiam, quia Durandus Episcopus Mimatensis, in Rationale divinorum officiorum, quod conscripsit anno 1286. hoc est viginti duobus annis post Urbani mortem, nullam fecit mentionem hujusce Festi, quanvis de aliis Ecclesiæ festivitatibus longum sermonem habuisset. Post vero Concilium Viennense Urbani Constitutionem, a Clemente V. in præfato Concilio promulgatam, Martinus V. & Eugenius IV. confirmarunt, & Indulgentias auxerunt, quibus antea ditata fuerat. Denique Concilium Tridentinum, ut Novatorum errores contra hoc Sacramentum pessundaret, ejusdem Festivitatem novo Decreto confirmavit. Et per hoc satisfactum credimus primo primæ partis puncto, scilicet a quo festivitas hæc sit instituta?

Secundo autem puncto ejusdem primæ partis, quod est, per quid sit instituta, sufficenter quoque responsum putamus, si rationes enumerabimus, quibus motus fuit Urbanus ad eam instituendam. Hæ autem rationes in eadem Urbani Bulla, seu Constitutione, inveniuntur, & quas nos hic enumerare instituimus. Et prima quidem est gratitudo Ecclesiæ erga immensam illam charitatem, quam Christus Eucharistiam instituens, exercuit. Et hæc comprehenditur in hisce ejusdem Bullæ verbis: *In institutione hujus Sacramenti dixit ipse Christus Apostolis; Hoc facite in meam Commemorationem, & præcipuum & insigne memoriale sui amoris eximii, quo nos dilexit, esset nobis hoc præcelsum, & venerabile Sacramentum, memoriale (inquam) mirabile ac stupendum, delectabile, suave, tutissimum, ac super omnia pretiosum, in quo innovata sunt signa, & mirabilia immutata.... Hujus memorialis debemus continuam celebrare memoriam, ut illius, cujus ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cujus donum, vel munus frequentius aspicimus, hujus memoria strictius retinetur.* Secunda ratio desumpta est ex victoriis, quas retulit Ecclesia ab Hæreticis undecimi Seculi. Ait proinde Urbanus: *Licet igitur hoc memoriale Sacramentum in quotidianis Missarum solemniis frequentetur, conveniens tamen arbitramur, & dignum, ut de ipso saltem se-*

semel in anno, ad confundendam specialiter Hæreticorum perfidiam, & insaniam, memoria solennior & celebrior habeatur. Tertia ratio fuit, ut resarcirentur irreverentiæ, quæ quotidie fiunt in Eucharistiam, per solemnem cultum, qui ab Ecclesia in illa stata die solemnitatis suæ exhiberetur. Et hoc pariter innuit Urbanus in Constitutione præfata: *Si nihil obstantibus festis Sanctorum, quæ quotannis celebrantur in Ecclesia, instituta est peculiaris solemnitas omnium Sanctorum meritis consecrata, ut quidquid aliis in festis peccatum esset, vel omissum, in illa resarciretur; potissime igitur exequendum est erga hoc vivificum Sacramentum Corporis & sanguinis Jesu Christi, qui est Sanctorum omnium gloria & corona, ut festivitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis Missarum officiis circa solemnitatem est forsitan prætermissum, devota diligentia suppleatur, & fideles, festivitate ipsa instante, intra se præterita memorantes, id quod in ipsis Missarum solemniis, secularibus forsitan agendis impliciti, aut alias ex negligentia, vel fragilitate humana, minus plene gesserunt, tunc attente in humilitate spiritus, & animi puritate, restaurent.*

Quæ omnia Angelicus Doctor S. Thomas Aquinas, Opusc. 57. his verbis explicavit. „ Convenit itaque devotioni Fidelium, solemniter recolere institutionem tam salutiferi, tamque mirabilis Sacramenti: ut ineffabilem modum divinæ præsentiæ in Sacramento visibili veneremur: & laudetur Dei potentia, quæ in Sacramento eodem tot mirabilia operatur: nec non & de tam salubri, tamque suavi beneficio exolvantur Deo gratiarum debitæ actiones. Verum etsi in die Cœnæ, quando Sacramentum prædictum noscitur institutum, inter Missarum solemnia de institutione ipsius specialis mentio habeatur: totum tamen residuum ejusdem diei officium ad Christi passionem pertinet, circa cujus venerationem Ecclesia illo tempore occupatur. Ut autem integro celebritatis officio institutionem tanti Sacramenti recoleret plebs fidelium: Romanus Pontifex Urbanus IV. hujus Sacramenti devotione affectus, pie statuit præfatæ institutionis memoriam prima quintaFeria post octavam Pentecostes a cunctis fidelibus celebrari: ut qui per totum anni circulum hoc Sacramento utimur ad salutem, ejus institutionem illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus Sanctus corda discipulorum edocuit ad plene cognoscenda hujus mysteria Sacramenti. Nam & in eodem tempore cœpit hoc Sacramentum a fidelibus frequentari. Ut autem prædicta quinta Feria, & per octavas sequentes, ejus salutaris institutionis honorificatior agatur memoria, & solemnitas de hoc celebrior habeatur; loco distributionum materialium, quæ in Ecclesiis Cathedralibus largiuntur assistentibus Horis Canonicis nocturnis, pariterque diurnis, præfatus Romanus Pontifex eis, qui ejusmodi horis in hac solemnitate personaliter in Ecclesiis interfuerint, stipendia spiritualia largitione concessit: quatenus per hæc fideles ad tanti festi celebritatem avidius & copiosius convenirent. „

Quæ omnes publicæ sunt caussæ, quibus motum Urbanus se dicit ad festum illud instituendum. Duas tamen alias invenimus, quas veluti peculiares & privatas dicere possumus; & quidem unam in miraculo consistentem, quod accidit in loco non longe ab Urbeveteri distante, qui dicitur Bolsena, & quod a Pagi in Breviario Romanorum Pontificum ad Urbanum IV. sic enarratur: „ Anno millesimo ducentesimo sexagesimo quarto, in loco non longe ab Urbeveteri sito, Bolsena dicto, insigne miraculum accidit, cujus occasione Urbanus Pontifex solemnitatem Corporis Christi indixit. In ejusdem loci Ecclesia Sacerdote celebrante, cum post confectionem Sacramenti gutta aliqua sanguinis ex Calice profluxisset in Corporale, Sacerdos ad occultandum defectum suæ negligentiæ, cooperuit partem corporalis pluribus plicis, sed reperta est per omnes plicas transisse, & reliquisse ibi rubeam ad modum sanguinis formam hostiæ in pluribus partibus corporalis. Ita S. Antoninus part. 3. tit. 19. capit. 13. §. 1. Joannes vero Diæstemius Blærus Prior S. Jacobi Leodiensis Ordinis S. Benedicti art. 8. Comentarii de institutione Corporis Christi, sub annum 1496. ab eo com-

„ po-

„ positi, ait, Sacerdotem Bolsenæ celebrantem „ *Inter verba consecrationis dubium in fide, vidisse carneis oculis Hostiam in forma pietatis, & de ea sanguinem fluere in Calice. Quo territus, dum conaretur occultare, & cooperire de corporali, apparuit mox forma Pietatis in singulis partibus corporalis, & ita coactus est populo assistenti miraculum patefacere: quod ubi Populus comperit, ad Urbemveterem properans, Summo Pontifici mirabilia, & stupenda, quæ viderat, nunciavit.* „ Pontificem corporale ad Urbemveterem „ transtulisse, tradit S. Antoninus loco „ laudato: „ *Quod quidem corporale*, inquit, *ad perpetuam rei memoriam in Ecclesia Cathedrali Urbisveteris pro reliquiis reservatum est, & aliquando populo ostenditur cum magna veneratione.*

„ In miraculi memoriam Cives Urbevetani nobilissimum templum construxerunt, cujus primam fundamenti lapidem Nicolaus IV. propriis manibus sacravit ac posuit anno 1290. ut scribit Onuphrius in Adnotatione ad Platinam, & ipsemet Nicolaus asserit in Epistola 450. lib. 4. sui Registri apud Raynaldum anno 1291. num. 64. Insignis hujus miraculi occasione Urbanum Pontificem sacratissimi Corporis Christi solemnitatem, annuatim quinta feria post octavam Pentecostes, perpetuis temporibus cum solemni supplicatione celebrandam indixisse, refert idem Diæstemius, qui post laudata verba subdit: „ *Stupente autem Curia, per summum Pontificem (qui necdum oblivioni tradiderat, quæ in Leodio approbaverat, dum adhuc apud S. Lambertum resideret) interveniente consilio, & assensu dominorum Cardinalium deliberatum est, quod festum Corporis Christi per universam Ecclesiam semel in anno solemniter, feria quinta post octavas Pentecostes, in toto terrarum Orbe celebraretur; & vocato B. Thoma de Aquino, qui tum præsens aderat, præceptum fuit, ut Officium de tali festo, secundum usum omnium Ecclesiarum, componeret.* „ „ Concessit autem Pontifex iis, qui eo „ officio interessent, centum dierum „ Indulgentiam. Qua de institutione „ extat præclara & elegans ejusdem „ Urbani Constitutio Bullarii Tomo 1. „ ad omnes Catholicæ Ecclesiæ Prælatos: quam postea ob bellicos tumultus, quibus pene tota Europa agitabatur, parum, paucisque locis observatam, Clemens V. in Generali Concilio Viennensi recepit, & confirmavit: ejusque successor Joannes XXII. iterum publicavit, aliique deinceps Romani Pontifices gratiis, & privilegiis exornarunt. Cæterum de solemni hujus diei processione ne minimum quidem verbum habetur in Urbani IV. Bulla, qua hanc solemnitatem instituit. Non diu tamen post festi erectionem institutam fuisse, docent antiqui libri, & rituales circa ista tempora scripti, ut asserit Edmundus Martene in Tractatu de Antiqua Ecclesiæ disciplina cap. 29.

Ante nihilominus miraculum hoc præcesserat revelatio quædam pro eadem festivitate facta Leodii quibusdam sacris Virginibus, quæ fuerat a gravissimis Theologis examinata, ab Episcopo recepta, & ab eodem Urbano IV. qui tunc temporis erat Archidiaconus Leodiensis, cognita atque defensa; & de qua citatus Pagi hæc subnectit: „ Fuisse nihilominus „ jam antea hujus festivitatis celebra„ tionem divinitus indicatam nonnullis „ sacris virginibus Leodiensibus, & a „ gravissimis Theologis diligentissime „ examinatam, atque ab illius Urbis „ Episcopo receptam, necnon a qui„ busdam Cardinalibus Legatis Apo„ stolicis confirmatam, ab ipsoque „ Urbano Papa, dum esset Archidiaco„ nus Leodiensis cognitam, certis illo„ rum testimoniis, aliisque ejus tempo„ ris monumentis ostendunt, qui pro„ priis tractatibus de his egere; Joan„ nes nempe Diæstemius mox laudatus, „ & Joannes Chapeavilla Canonicus, „ & Vicarius Ecclesiæ Leodiensis tom. „ 2. Pontificum Leodiensium in fine. „ His addo bullam ipsius Urbani, in „ qua ait: „ *Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam Catholicis revelatum festum hujusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum.* „ *Viderat enim Urbanus, tunc Leodii Archidiaconus, institutam hanc novam festivitatem, ex revelatione facta B. Julianæ Cornelienfi, allaborante venerabili Eva ad S. Martini Ecclesiam Reclusa, & cui haud parum in pro cæpta urgenda faverat. Unde statim ac hanc festivitatem in Urbeveteri instituit, non*

distu-

distulit Pontifex dilectam sibi Evam consolari nuncio optatissimo, per scriptum ad eam Breve; quod, licet editum a Bollandianis die quinta Aprilis post vitam B. Julianæ ante sexennium quam ista fierent defunctæ, denuo tamen repræsentavit Papebrochius Urbani IV. in Conatu Chronico-Historico, quo Brevi decretum ei mittens, gratulatur impletum ejus votum, novumque officium ei commendat. Datum illud apud Urbemveterem sexto Idus Septembris Pontificatus *Urbani* anno quarto. *Quæ si Onuphrio Panvinio cognita fuissent, assertionem de revelatione facta B. Julianæ, & Evæ non adeo facile rejecisset. Cæterum hanc solemnitatem ab Urbano pro universali Ecclesia institutam anno* 1264. *præter laudatum breve, mense Septembris ejusdem anni datum, confirmare videtur Theodoricus Vallicolor, ita canens*:

Sic digne statuit, ut in anno Corporis hujus
 Tam festum celebre fiat in Orbe semel,
Post Pentecostes Octavas luce Jovis, nam
 Consumi Christus fecerat ista die,
Hocque sui terno Papatus fecit in anno,
 Officiumq; novum continet ista dies.

Ex quibus duo erve. Primum hanc institutionem factam sub finem anni tertii Pontificatus Urbani, cum Breve ad Evam datum sit anno quarto ineunte; secundum, jam antea fuisse aliud officium de eadem solemnitate, Leodii nempe, cum Theodoricus Vallicolor referat, istud festum continere novum officium, illud scilicet quod est a S. Thoma compositum, quodque Urbanus ad Evam misit, & commendavit. „

Objiciunt I. Quia nemo ex Romanis Pontificibus, qui præcesserant Urbanum, hoc peculiare festum Corporis Christi instituerat, nec pariter debebat Urbanus ipse primus in Ecclesiam inducere, quia novitates in Ecclesia semper sunt suspectæ, etiamsi de rebus laudabilibus & piis agatur. II. Sicut tempore Victoris II, multa fuit dissensio in Ecclesia propter Paschatis celebrationem, quanvis hæc fuisset quæstio de ritibus; ita pariter quanvis festivitas hæc ad ritum pertineret, non erat tamen in Ecclesiam inducenda, vel eo maxime, quia per tot secula ante inducta non fuerat. III. Quum tempore illo Urbani hæretici plures essent in Ecclesia, qui præsentiæ reali Christi in Eucharistia bellum gerebant, non erat conveniens ut illorum insultibus, vel irrisionibus, Christi præsentia exponeretur. IV. Tunc temporis erant etiam inter Christianos multi Judæi, qui veritatem præsentiæ Christi in Eucharistia aversabantur; ergo etiam ad evitandas illorum perturbationes, non erat expediens ut Christi majestas publicè derisioni subjecta esset.

Respondemus ad I. Potiores rationes fuisse in Urbano, quam in præcedentibus Pontificibus, ut solemne Christi Corporis festum institueret; ac proinde non mirum, si Urbanus instituit, quod cœteri instituere non cogitarunt. Et quidem inter alias fuit aperta hæc solennis Berengarii conjuratio contra realem Christi præsentiam in Eucharistia; ob quam opportunum sane judicavit Pontifex summus apertæ oppugnationi manifestam, & publicam opponere solennitatem.

Ad II. Nulla Urbani tempore erat dissensio inter Catholicos circa publicam Christi adorationem in Eucharistia;ac proinde non erat eadem ratio circa Paschatis celebrationem tempore Victoris. Et quanvis Berengarius tunc temporis insurrexisset contra realem Christi præsentiam, ejus tamen audacia erat singularis, & non erat silentio comprimenda, sed publica totius Ecclesiæ consensione, quæ in solemni illo festo celebrando conveniebat, & de Berengarii errore triumphabat.

Ad III. Negatur, quod plures hæretici, qui Eucharistiam negarent, essent tempore Urbani. Solus Berengarius erat, ut dictum est, & sequaces ejus paucissimi; unde tantum aberat ut ipsorum insultus timerentur, quod potius eorumdem suppressio speraretur.

Ad IV. Si qui Judæi erant inter Christianos Urbani temporibus, erant proculdubio & numero pauci,& conditione viles, & viribus debiles, ac proinde nihil ab iisdem formidandum occurrebat, quod a Christianis & potentia, & numero, & authoritate supe-

superioribus opprimendum non esset.

Ad Secundã modo Dissertationis partẽ devenientes, in qua quæritur de Processione Corporis Christi, a quo, & quando instituta? Primo exponimus Hæreticos, qui ipsam aperto calamo, atque apertissimo odio, persequuti sunt; deinde Pontifices enarrabimus, qui eam induxerunt; & postremo universalis Ecclesiæ consuetudinem adducemus, qua ipsa recepta & confirmata est apud fideles.

Primo, Calvinus lib. 4. Institutionum cap. 17. §. 37. contra solemnem Corporis Christi circumgestationem oblatravit, scribens: *Nunc vero, quo pretextu se Christum in illo pane honorare jactant, quum nullam habeant hujus rei promissionem? Consecrant hostiam (ut vocant) quam circumferunt in pompa, quam spectandam, colendam, invocandam solenni spectaculo exhibeant.*

Secundo, Melancton Calvini erroris sectator etiam fuit, quem pariter sequuti sunt cœteri omnes, qui eum in aliis sequebantur, de quibus scribit Juvenius §. 2. *Melanct., ac sibi adhærentes, cum Caroli V.* Interim *urgerentur, ut inter dies festos ab Ecclesia receptos, & hunc quoque, de Christi Corpore, retinerent; causati sunt, id fieri non posse, etiam non admissa Sacramenti circumgestatione; satius est (inquiebant) habere sermonem de Eucharistiæ usu, quam processiones in ejus honorem celebrare: Quæ tum Calvinus, tum Melancton, hac in causa effutierunt, cohæret cum eorum principiis; cum enim ille contendat, Christum nusquam esse corporaliter præsentem in Eucharistia; iste vero præsentiam astruat quidem, sed in usu tantum; mirum non est quod tanquam idololatras traducant eos, qui illud populo adorandum cum pompa solemni circumgestant.* His positis

Dicimus II. Nec Urbanus IV. nec Martinus V. nec Eugenius IV. publicæ supplicationis, in qua Corpus Christi solenniter circumfertur, authores fuerunt.

I. probatur de Urbano: tum quia in sua Bulla pro festivitate, quæ incipit *Transiturus*, nullam facit mentionem de ejusmodi circumgestatione; tum etiã, quia in eadem Bulla indulgentias concedit illis, qui horis Canonicis, non vero, qui processioni intererant; tum quoque, quia Authores Urbano suppares festivitatem institutam ab ipso narrant, non vero processionem; tum denique, quia S. Thomas in suo Opusc. citato, de festivitate, non de processione loquitur.

II. probatur de Martino, & Eugenio: quia ille in Bulla, quæ incipit *Ineffabile Sacramentum*, edita die 26. Maii Anni 1429. iste autem in sua Constitutione, quæ incipit *Excellentissimo*, edita die 26. Maii Anni 1433. meminerunt quidem hujuscemodi processionis, sed non tanquam rei, quam ipsimet, vel aliquis ex ipsis, de novo instituisset. Unde conjicitur, quod hæc processio suam habuerit institutionem post Urbanum, & ante Martinum, & Eugenium. Et primo celebratam esse in Italia, ut conjicit Juveninus citatus per hæc verba: „ Verisimile est, ritum illum cœpisse „ post Urbanum, sed ante Martini & „ Eugenii tempora; factitatum prius „ in aliquibus privatis Ecclesiis ex Episcoporum, & Populi pietate; usurpavit demum tota Occidentalis Ecclesia; nec mirum, ea enim, quæ ad disciplinam spectant, obtinent aliquando sine scriptis legibus, usurpata a „ privatis Ecclesiis sensim sine sensu, „ postea apud omnes invalescunt. Espenceus in suo de Eucharistia libro „ conjicit, processionis illius usum „ cœpisse in Italia, ac deinde in alias „ Orbis Christiani Provincias invectum; „ utitur vero hac narratione „ *Historia* (inquit lib. 2.) *Mediolanensis sic habet: Die Jovis 29. Maii anno 1404. Corpus Christi solenniter, ut postea factitatum est, per Papiam Urbem circumferri cœptum fuit, decem plus minus centum annis ante Concilium Constantiense, in quo creatus Pontifex Martinus V. Indulgentias, ab Urbano pro festo datas, duplicans, alias etiam addidit ejus festi vigiliam jejunantibus, & in festo communicantibus, & sequentibus eodem die Sacramentum, & quando ad infirmum defertur, quas rursum Eugenius IV. post duplicavit; Illius historiæ Mediolanensis authore Espenceus laudat Donatum Bossium.*

Nos in Dissertationibus nostris Ecclesiasticis, quas Romæ recitavimus in Accademia Conciliorum, quæ tunc magno Eruditorum concursu habebatur in Collegio Urbano *de Propagan-*

genda fide, & quas in Civitate Rebellensi, ubi tunc temporis Episcopale munus exercebamus, typis dedimus anno 1710. tom. 1. Dissert, 8. de hac re fuse scripsimus, & idem, quod nunc sustinemus, de hac processione judicium dedimus: scilicet aliquod habuisse initium in Italia, ut narrat præfatus Espencæus, sed ante hoc initium, diximus quoque præludia quædam præcessisse & in Gallia, & in Hispania. Pro Gallia quidem dicitur, quod tempore Gregorii Magni in Ecclesiis Gallicanis Eucharistia, peracto sacrificio, ad Oratorium Episcopi solemniter deferebatur, & deinde iterum ad Templum ad diem alium solemni cum pompa eandem deducebant; quod narrat Gregorius Turonensis, Gregorio Magno suppar, lib. 1. de gloria Martyrum capit. 86. per hæc verba: „ Dies passionis erat Policarpi, Martyris magni, & in Ricomagensi vico Civitatis Arverniæ ejus solennia ce'ebrabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis invexit, tempus ad sacrificium offerendum advenit, acceptaque turre Diaconus, in qua ministerium Dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium; ingressusque templum, ut eam altari superponeret, elapsa de manu ejus ferebatur in aera, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus Diaconi potuit assequi, quod non alia actum credimus de causa, nisi quod polluctus erat in conscientia; sæpius enim ab eodem adulteria ferebantur admissa. „

Pro Hispanis vero non multo post Gregorii Turonensis ævum hunc morem legimus in can. 5. Synodi Bracarensis 3. habitæ circa annum 652. ut invenitur apud Espencæum sub his verbis: „ Bona quidem res est, divina Sacerdotibus contrectare mysteria; sed cavendum ne hoc ad suæ quisque pravitatis usum detorqueat, unde soli Deo de bona conscientia placare debuerat. Ut enim detestanda quorumdam Episcoporum præsumptio nostro se cætui intulit dirimenda quosquam ex iis agnovimus in solemnitatibus martyrum ad Ecclesiam progressuros, reliquias collo suo imponere, ut majori apud homines fastus gloria intumescant, & quasi sint ipsi reliquiarum arca, Levitæ albas induti, in sellulis eos deportant: Quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet, ne sub specie sanctitatis simulata vanitas sola prævaleat, si modum cujusque ordinis suum reverentia non agnoscat; Et ideo antiqua hac in parte solemnisq; consuetudo servabitur, ut in festis quibusque diebus Arcam Domini cum reliquiis, non Episcopi, sed Levitæ in humeris gestent, quibus & in veteri lege onus idem impositum novimus esse præceptum. Quod si Episcopus reliquias per se deportare elegerit, non a Diaconis ipse vehatur in sellata, sed eo potius una cum populo pedestri progressione ad conventicula sanctarum Ecclesiarum procedente, sanctæ Dei reliquiæ per eundem Episcopum portabuntur; jam vero qui hæc instituta sciendo adimplere distulerit, quando in officio fuerit, a sacrificando cessabit. „ Ad quæ cerba hæc alia pro explicatione subjungit sæpe laudatus Juenınus: *In eum Synodi Braccarensis canonem observare est 1. non novam cudi consuetudinem, sed antiquam, dempto tamen abusu, confirmari; & non agi de circumferendis Martyrum, sed Eucharistiæ reliquiis; cum quod de divinis mysteriis agatur, quorum nomine passim Eucharistia intelligitur; tum etiam quod reliquias, quas recenset*, Arca Dei *contineri asserat; qua quidem voce nullus e veteribus usus est, ut vasculum, quo includantur Martyrum reliquiæ significet*. Et nos etiam de hoc in citatis Dissertationibus nostris verbum fecimus.

Denique pro Ecclesia Græca, quod nulla fuerit antiquitus facta processio, in qua Corpus Christi solemniter circumgestaretur, Scriptores consentiunt; & ratio ipsorum est, quia hujuscemodi processionis nulla fit mentio in Liturgiis & Euchologiis Græcorum. Attamen volunt pariter, quod apud Orientales quædam fiebat, & modo etiam fit, processio, quæ cum nostris habet similitudinem; scilicet, ut ex Chrysostomo narrat Juenınus: „ Totius nimirum Liturgiæ initio, recitatis pluribus super oblata precibus, ea magno cum apparatu e parvo altari ad maximum solenniter deferunt, & *benedicti fumo incensi diffuso super sancta munera* (verba sunt

Liturgiæ Chrysostomi) *proficiscitur ad sanctam mensam Diaconus cum Sacerdote, & tribus vicibus simul inclinans &c.* „ Totus populus ad genua pro-
„ volutus, tunc Christum, non quidem
„ præsentem, cum dona nondum sint
„ consecrata, sed mox futurum, sup-
„ plex adorat; Catechumeni inclinato
„ capite idem factitare mox jubentur.
„ In Liturgia Basilii, ubi hæc leguntur „ *Diaconus orate fideles pro Catechumenis; postulantes, ut eis Dominus misericors sit. Populus, Kyrie eleison; Diaconus, Catechumeni, capita vestra Domino inclinate: Pontifex secrete orationem Catechumenorum; Domine Deus noster, qui in Cœlis habitas, & respicis in omnia opera, respice in servos tuos Catechumenos, qui inclinaverunt cervices suas in conspectu tuo: impone eis Domine leve jugum: fac eos membra Ecclesiæ tuæ, & idoneos fac lavacro regenerationis &c.*

Pro III. denique Dissertationis parte, in qua quæritur de publica Expositione Corporis Christi; a quo primum instituta? Et per quid? Et quomodo facienda? Supponimus I. Laudabilem ac piam esse consuetudinem, qua Eucharistiæ Sacramentum aliquando in Ecclesiis publice omnium oculis exponitur;& hoc clare patet, quia quum mos exponendi publice omnium oculis sacram Eucharistiam ab aliquot Seculis in Ecclesia Occidentali invaluerit, nequit omnino dici, Ecclesiam in hoc errasse. Supponimus etiam II. Quod neque Ecclesia potest pro hoc accusari, quia fundamentum habuit hoc ipsum faciendi a publica Eucharistiæ processione, quæ per Summos Pontifices in Ecclesia legitime est introducta. Quod pariter sequentibus documentis ad oculum usque ostenditur. Et quidem I. quia expositio non legitur facta ante quam processio introduceretur. II. quia antiquitus non solum Eucharistia non exponebatur publice, sed etiam Catechumenis, & Pœnitentibus subducebatur. III. quia fideles etiam apud Græcos nunquam Sacramento inducuntur, nisi quando facta consecratione omnium oculis a Sacerdote adorandum proponitur. IV. quia hæc expositio primum ortum habuit, quãdo in Ecclesia in usu posita fuerunt tabernacula portatilia, seu ostensoria, de quibus nos etiam in præfatis nostris Dissertationibus, citato loco làte loquuti fuimus. Coharenter igitur ad ibi dicta.

Dicimus III. Publicam Eucharistiæ expositionem sustinendam esse in Ecclesia, observatis conditionibus ab eadem Ecclesia præscriptis.

Primo contra hanc Conclusionem surrexit inter Novatores Albertinus lib. 3. ubi scripsit: „ Quod Urbanus IV.
„ anno 1264. ad revelationes quasdam
„ fictitias, precesque Muliercularum
„ Leodiensium, festum cum octavis
„ suis in honorem Sacramenti statuit...,
„ Circa annum 1364. nova erga Sacra-
„ mentum incœpit superstitio. Festo
„ enim ante centum annos instituto,
„ ab Urbano IV. addita est circumge-
„ statio publica ad pompam: Id unicum
„ videbatur tanto errori deesse, ut ve-
„ luti curru triunphali deferretur.

Secundo, Callandei, ab eodem Albertino citatus, in consultatione ad articulum 22. scripsit: „ Consuetudo,
„ qua panis Eucharistiæ in publica pom-
„ pa conspicuus circumfertur, ac passim
„ omnium oculis ingeritur, præter ve-
„ terum morem, & mentem, haud ita
„ longo tempore introducta, & recepta
„ videtur. Illi enim hoc mysterium in
„ tanta Religione, ac veneratione ha-
„ buerunt, ut non modo ad ejus perce-
„ ptionem, sed ne inspectionem quidem
„ admitterent, nisi fideles, quo. Christi
„ membra, & tanti mysterii participa-
„ tione dignos esse existimarent. Quare
„ ante consecrationem Catechumeni,
„ Energumeni, Pœnitentes, denique
„ non communicantes, Diaconi voce,
„ & Ostariorum ministerio, secludeban-
„ tur. „

Tertio, Judæi, ac Gentiles, hujuscemodi publicis Eucharistiæ expositionibus opponebantur, vi quidem & metu; quatenus intensissimo odio Catholicorum ritus persequebantur. De his testimonium perhibent Christianus Lupus, & Emmanuel a Schelestrate, quorum verba nos in Dissertationibus nostris retulimus, & hic iterum recitamus. Christianus Lupus in Dissert. de sanctissimi Sacramenti expositione cap. 2. hæc scribit: „ Publicas cum
„ Eucharistia Processiones non cohæsis-
„ se cum disciplina antiquæ Ecclesiæ.
„ Ista nanque disciplina sacrosanctam
„ Eucharistiam rigidissime absconde-
„ bat,

„ bat, non Judæis duntaxat ac Gentili-
„ bus, sed etiam Catechumenis, ac Pæ-
„ nitentibus..... Hæc igitur discipli-
„ na nullatenus patiebatur, sacrosan-
„ ctum Eucharistiæ Sacramentum pu-
„ blice exponi in apertis Basilicis, aut
„ Oratoriis; longe minus circumferri
„ per plateas. Plateæ enim tunc erant
„ plenæ oculorum, & aurium, quæ sa-
„ crosancta nec videre poterant, nec
„ audire. In omni Civitate erant Gen-
„ tiles, Judæi, Catechumeni, Pœniten-
„ tes. „ Et postmodum in cap. 9. concludit; *Quod hæc expositio primis Ecclesiæ Seculis non fuerit, est manifestum.* Emmanuel autem a Schelestrate in Dissert. apolog. de disciplina Arcani, hæc alia scribit: „ Quod vetus Ec-
„ clesia nullam solemnem festivitatem
„ Corporis Christi celebrarit, Corpus
„ Christi publice in processionibus non
„ circumtulerit, Eucharistiam in aper-
„ tis Basilicis, aut Oratoriis omnium
„ oculis non exposuerit, non ex eo pro-
„ venit, quod publicum fidelium cul-
„ tum non meruerit, sed profanorum
„ vilipensioni, & non initiatorum lu-
„ dibrio debuerit subduci. Quod au-
„ tem juxta recentiorem Ecclesiæ dis-
„ ciplinam usu receptum fuerit, Eucha-
„ ristiam publice in Templis exponi, in
„ processionibus circumferri, festo so-
„ lemni celebrari, merito introductum
„ fuit post Gentilium Converfionem,
„ Judæorum servitutem, Catechume-
„ norum, & Pœnitentium abrogatio-
„ nem. Horum enim metu introducta
„ olim fuit disciplina Arcani, fuerunt-
„ que Gentilium ludibria, & Catechu-
„ menorum scandala dispersa, nubium
„ instar, splendidam Solis faciem ob-
„ scurantium. Sicut enim fugatis nubi-
„ bus Solis faciem intuentur, & miran-
„ tur mortales; ita extinctis Gentilibus,
„ & Catechumenis, sacrosanctum Chri-
„ sti Corpus, & Eucharistiæ Sacramen-
„ tum, Solis instar mortalium oculis
„ exponi debuit, ut mirarentur omnes
„ infinitam Christi charitatem, qua
„ Genus humanum complexus, se ip-
„ sum præbuit. „

I. probatur Conclusio. Publica sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti expositio consequuta est publicam ejusdem Sacramenti processionem: ergo est pia & laudabilis. Antecedens ex nuper dictis supponimus probatum. Consequentia ostenditur. Quoties pia est, & laudabilis aliqua actio, ad quam consequitur altera ab ea dependens, toties etiam hæc altera pia, & laudabilis dicenda est: ergo si laudabilis & pia est processio, sic etiam dicenda est expositio.

II. probatur. Eandem habet antiquitatem in Ecclesia processio, quam habet expositio; sed ratione illius antiquitatis præcipue processio in Ecclesia est sustinenda: ergo pariter ratione ejusdem antiquitatis sustinenda est expositio,

III. probatur II. Conclusionis pars, enumeratione, & Conditionum, quæ subsequuntur, & requisitorum, quæ præcedere debent, ad publicam & laudabilem Sacramenti Eucharistiæ expositionem. Utrumque exhibemus verbis Juenini citati; & quidem primo in Conclus. 3. hæc habet: „ Con-
„ clusio 3. Ut frequens sit Eucharistiæ
„ expositio, variæ conditiones requi-
„ runtur. Probatur enumeratione illa-
„ rum conditionum. I. Oportet ut
„ causa gravis urgeat, quæ scilicet ad
„ publicum bonum, religionis nempe
„ conservationem pertineat, *Ne quavis*
„ *causa Eucharistia palam, & opere ex-*
„ *ponatur* (inquit S. Carolus Borromæus
„ in XI. sua Synodo Diæcesana) *sed pu-*
„ *publica tantum, eaque gravi; aliis vero*
„ *de causis orationem licebit instituere*,
„ *sed non Sacramento aperte exposito*. „
„ Idem in Synodo Provinciali Mechi-
„ niensi sub Pio Papa V. anno 1570.
„ statutum est, *Sacramentum Eucharistiæ*
„ (inquit capite 7.) Pie & utiliter ad
„ populi devotionem interdum in pu-
„ blicis supplicationibus defertur, po-
„ tissimum vero in festo sacro Christi
„ Corpori proprie consecrato, ejusque
„ octava. Sed ne nimia frequentia mi-
„ nuat reverentiam, rarius extra præ-
„ dicta tempora id fiat, & non nisi in
„ arduis causis pacis aut publicæ neces-
„ sitatis: in illis autem processionibus,
„ ad quas populus non tam orandi,
„ quam spectandi gratia confluere so-
„ let, abstineatur; in communibus au-
„ tem supplicationibus circumgestari
„ poterunt sanctorum reliquiæ. In Co-
„ mitiis generalibus Cleri Gallicani
„ ann. 1625. & 1635. publicam causam
„ ad Eucharistiæ expositionem requiri
„ decretum est. „

2. Palam exponi non potest venerabile
„ Sacramentum sine expressa Episcopi

„ diœcesani facultate; eam nimirum conditionem non semel præscripserunt statuta Synodalia variarum Provinciarum, Comitia generalia Cleri Gallicani, quibus Ludovicus Magnus, Gallorum Rex, tanquam constitutionum Ecclesiasticarum defensor, robur addidit; siquidem ex sanctiore ejus Consilio anno 1665. decretum exiit, quo prohibetur ne Sacerdotes tum seculares tum regulares ineant contractus ad fundationes, quibus certis diebus SS. Sacramentum exponere teneantur, nisi id causa publica, quæ prius a loci Ordinario probata sit, requirat; decretum vero sic Latine reddit Merbesius Summæ Christianæ tertia parte; Plurimi privata sua auctoritate peculiaris cujusdam cultus studio suscipiunt & accipiunt fundationes, quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum suis in Ecclesiis in aperto & propatulo exponere teneantur. Quod quidem debitam tanto Sacramento reverentiam imminuit & elevat. Ad coercendam hujusmodi licentiam, plenissime vetamus illud ipsum Sacramentum ad opertum altari exponere, & in processionibus circumferre, præterquam eo tempore, quo Ecclesia officium Corporis Christi celebrabit, vel iis diebus, quibus fideles incumbent in extraordinarias orationes susceptas pro causa publica, eaque ab Episcopo approbata; itaut facultati ab ipso factæ prædicta expositio accepta referatur. Præterea non licebit deinceps Sacerdotibus, sive Secularibus, sive Regularibus, qualicumque privilegio gravisis, inire contractus, aut conventiones, quibus sanctissimum Sacramentum adopertum exponere teneantur, aut admittere fundationes in eum finem factitatas, nisi illas Episcopus Diœcesanus suo mandato, vel consensu ratas habuerit. „

„ 3. Ut frequens fiat expositio necesse est, ut ita ferat laudabilis consuetudo, quæ nimirum, post Episcopi judicium, augendæ fidelium pietati conferat. Confirmari potest ea conditio ex regula, quam S. Augustinus epist. 118, ad Januarium his verbis tradit. „ *Totum hoc genus rerum, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, liberas habet observationes; nec disciplina est in iis melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesia, ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est.*

Postmodum ad Requisita descendens, eadem quoque probat enumeratione in Conclusione 4. per hæc verba: „ Conclusio 4. Multa requiruntur, quibus venerabile Sacramentum palam expositum prosequi oporteat. Probatur enumeratione. I. Requiritur ut altaria, in quibus SS. Sacramentum exponitur, honeste ac decenter ornentur; *Quod* (inquit S. Carolus in Concilio quarto Mediolanensi (*ut cum dignitate, decore, religiosque ugatur, Altaris, vel Capellæ, ubi exponetur*) SS. Sacramentum (*ornatus decens sit ac religiosus.*)

„ 2. Necesse est, ut plures cerei in altari coram SS. Sacramento perluceant; quinam vero debeat esse cereorum numerus, una ratione non est ubique definitum. S. Carolus in quarto Concilio Mediolanensi huncce numerum præfigit, *Cerei præterea in altari ac censi, ad summum, decem, minimum vero, sex, decenti crassitudine, ac longitudine colluceant. Lampades item ne plures quam duodecim, aut tredecim, nec vero pauciores, quam tres. Licebit tamen Episcopo ob causas permittere, ut major luminum numerus aliquando adhibeatur.* Sed observatum velim, eo loci S. Carolum agere de expositione, quæ fiat iis diebus, quibus quadraginta horarum oratio celebratur; alio enim tempore tantum cereorum ac lampadum numerum S. Præsul non requisiit. In pagis & vicis ob locorum paupertatem nonnullis Episcopis visum est satis esse ut duo cerei in altari coram SS. Sacramento ardeant. „

„ 3. Meminerint fideles, eos ritus externos adhiberi quidem ut debitus Deo cultus exhibeatur, sed præterea ut ad fidem, ac pœnitentiam excitentur. Presbyteri dent operam, oportet, ut quisque situ ac modestia, quam preseferat exterius, internam erga SS. Sacramentum reverentiam testetur. „

Tandem idem Jueninus citato loco §. 4. quærit; an possit vel debeat Christi Cor-

Corpus deportari ad incendium aliquod restinguendum? Et respondet negative; tum quia nulla sunt in Ecclesia monumenta, quibus dicta deportatio probetur; scilicet nulli sunt Canones, nulli sunt Ritus: tum etiam, quia sunt momenta, quibus probatur hujusmodi deportationem non expedire. Et hoc quidem hac ratione probat, quia Sacramentum Eucharistiæ ad triplicem tantum finem fuit a Christo Domino institutum; nempe ut tidem nostram exerceret; ut per eam Christus Deo Patri in sacrificium offerretur; & ut per eum sui animas nostras nutriret ac corroboraret. Inter hos autem tres fines extinctio incendii non adnumeratur. Insuper in Concilio 3. mediolanensi sub S. Carolo Borromæo, Cardinali Archiepiscopo, vetitum est deportare Eucabaristiam ad imminentes tempestates arcendas: ergo pariter ad incendia extiguenda. Verba Concilii sunt: *Cum nimbi, procella, turbines, aut grandines impendunt; ne Sacerdos ad tempestatis procellam arcendam vasculum ad hibeat, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur. Sed tabernaculum, ubi illud in altari reconditur, patefaciat: tumque in ejus conspectu litaniat, aliasque religiosas preces, ejus rei causa instituat, pie sanctleque pronuntiet.*

Et quanvis aliqua afferantur exempla in contrarium; idem tamen citatus Author his verbis refert & exponit; „ Nulla quidem exempla proferuntur, „ quibus constet, a viris, alioquin piis, „ ad incendia extinguenda eucharistiam „ deportatam fuisse; Legimus nimirum „ (Merbesio teste) in Chronico Episcoporum Albigentium, & Abbatum „ Castrentium, tempore Geraldi XVIII. „ Castriorum Abbatis, qui vivebat anno „ 1090. oblato Christi corpore extinctum esse incendium, quod igne cœlitus delapso Monasterium Castrense „ corripuerat, ut narratur Tomo 7. „ Spicilegii D. Lucæ d'Acheri part. 34. „ Idem contigit (ait mox laudatus „ Merbesius) die 31. Julii ann. 1638. „ quo Antissiodorum grassante incendio conflictatum est; sed quæ nonnulli ex extraordinario S. Spiritus impulsu factitarunt, in regulam & exemplum trahi non debent, alioquin enim „ liceret sacrum corporale in flammas „ injicere, quo compescantur; quod „ tamen sub anathematis pœna prohibet Salegunstadiense Concilium celebratum anno 1023. sic enim loquitur, can. 6. „ *Conquestum est etiā in sancto Concilio de quibusdam stultissimis Presbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominica corpore consecratum, ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem projiciant; ideoque decretum est sub anathematis interminatione, ne alterius fiat.*

Hanc alteram responsionem subdidit citatus Author, ut exemplis occurreret, per hæc verba: „ Licet nonnunquam „ ad Eucharistiæ præsentiam, incendia „ extincta sint; contigit tamen aliquando, & iterum contingere potest, quod „ incendia extincta non fuerint, & quod „ non sint extinguenda; Tunc vero „ nonnihil fidei & pietatis erga SS. Sacramentum detrahitur in mulierculis, „ cæterisque, qui nonnunquam de rei „ sanctitate ex miraculis judicant; tunc „ etiam hæreticorum, & perditorum „ quorumdam exponitur ludibrio. Periculum est ne deportatio Eucharistiæ „ ad incendia extinguenda, illicita sit „ Dei tentatio, de qua hæc habet S. Thomas 2.2. quæst. 97. art. 1. in corpore. „ *Homo tentat Deum quandoque verbis, quandoque factis; verbis, quando Deo colloquimur orando: Unde in sua petitione expresse aliquis Deum tentat, quando ea intentione aliquid a Deo postulat, ut exploret Dei scientiam, potestatem, vel voluntatem. Factis autem expresse aliquis Deum tentat, quando per ea, quæ facit, intendit experimentum de Deo sumere, divinæ potestatis, sive pietatis, aut scientiæ. Sed quasi interpretative Deum tentat, qui etsi non intendat experimentum de Deo sumere, aliquid tamen petit vel facit ad nihil aliud utile, nisi ad probandam Dei potestatem vel bonitatem, vel cognitionem. Quando ergo propter aliquam necessitatem seu utilitatem committit se aliquis divino auxilio in suis petitionibus, vel factis, hoc non est Deum tentare. Dicitur enim in 2. Paralip. cap. 20.* „ Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. „ *Quando vero hoc agitur absque necessitate, & utilitate, hoc est interpretative Deum tentare; unde super illud Deuteronomii 6.* „Non ten-

„ tentabis Dominum Deum tuum, *dicit Glossa; Deum tentat, qui habens quod facit, sine ratione committit se periculo, experiens utrum possit,*

DISSERTATIO CCCCXVIII.

De Ordinariis Eucharistiæ Ministris. An fuerint soli Episcopi? An sint etiam Sacerdotes? An Sacerdotes dispensare illam possint extra Missæ sacrificium?

UPLEX actio distinguenda venit per Eucharistiæ Ministros; actio scilicet, quæ est consecratio, & quæ consistit in Eucharistiæ confectione; & actio, quæ est dispensatio, & quæ consistit in Eucharistiæ distributione. Minister autem ejusdem Eucharistiæ dupliciter pariter intelligendus occurrit; ordinarius nimirum, ad quem ex proprio munere spectat Eucharistiam conficere ac distribuere; & extraordinarius, qui eam aliquando dispenset, sed nunquam conficit. Ut autem juxta nostram consuetam methodum procedamus, errores primo loco proponimus.

Primo, fuerunt Hæretici quidam, de quibus suppresso nomine loquitur Tertullianus lib. de Præscription., qui omnem subvertere nitebantur Ecclesiæ disciplinam, ac ordinum, & functionum Hjerarchicarum distinctionem penitus confundere intendebant. Et hæc sunt verba Tertulliani cap. 41. citati libri: *Ordinationes eorum, temerariæ, leves, inconstantes ..... alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui erat Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus; nam & Laicis Sacerdotalia munia injungunt.*

Secundo, Marcus hæreticus, & ejus Asseclæ, dicti Marcitæ, potestatem dabant mulieribus conficiendi Eucharistiam. Testatur S. Irenæus lib. 1. adversus hæreses cap. 9. scribens: *Mulieribus dat calices mixtos, ipsas gratias agere jubet, præsente se. Et ubi hoc factum est, ipse alium calicem multo majorem quam est ille, in quo illa seducta Eucharistiam facit, proferens, & transfundens a minori, qui est ab eo allatus multo majorem, statim dicens ita &c.* Et hoc potissimum de præstigiis loquens, quæ ab eodem Marco in conficienda Eucharistia adhibebantur, & de magica impostura, in qua ipse erat peritissimus; ut cap. 8 ejusdem libri idem Irenæus asserit.

Tertio, & de Pepusianis affirmat S. Epiphanius hæres. 49. & de Collyridianis tradit pariter hæres. 79. quod mulieres apud eosdem Episcoporum, ac Presbyterorum munia obibant; & Collyridianos præcipue in Mariæ nomen panem offerebant.

Quarto, Waldenses volebant, quemlibet Laicum, si vir probus esset, posse Sacerdotis officium implere. Testatur Reynerus lib. contra Waldenses cap. 5. qui etiam asserit, quod iidem Hæretici nullam existimabant Eucharistiam, quam impius Sacerdos conficere tentaret.

Quinto, Lutherus lib. de Captivitate Babylonica cap. de Ordine, & libro de abroganda Missa, docuit, secundum hæc verba, quæ scribit Tournely de Sacramento Eucharistiæ quæst. 5. art. 2. „ Christianum quemlibet habere
„ ex Baptismo potestatem consecrandi
„ eucharistiam, ita tamen ut nemo of-
„ ficium istud aggredi debeat, nisi qui
„ legitime vocatus sit, ut vitetur con-
„ fusio, quæ maxime foret, si quilibet
„ mi-

„ miniſterium hoc ſibi vellet arrogare.„

Sexto, Anonymus quidam anno 1638. publici juris fecit Diſſertationem, in qua, ut idem Tournely ſcribit citato loco: „ Totus ille eſt, ut oſtendat, „ omnibus Chriſtianis ex æquo conceſ- „ ſam fuiſſe a Chriſto poteſtatem con- „ ſecrandi Euchariſtiam: ea tamen lege, „ ut id aſſumere ſibi non debeat Laicus, „ ſi vel nulla urgeat neceſſitas, vel præ- „ ſens adſit Sacerdos; iſto vero abſente, „ ac præmente periculo, non tantum „ hoc poſſe, ſed debere facere quemli- „ bet Laicum, ſicut ipſi licet eo in caſu „ baptizare. Adverſus Anonymum ſtylũ „ diſtrinxit doctiſſimus Petavius edita „ Diatriba de poteſtate conſecrandi. „

Dicimus I. Solos Sacerdotes habere poteſtatem conficiendi ſeu conſecrandi Euchariſtiam.

I. probatur ex Scripturis. Scripturæ docent illos habere poteſtatem conficiendi ſeu conſecrandi Euchariſtiam, quibus Chriſtus Dominus eandem contulit poteſtatem; ſed ex iiſdem Scripturis Chriſtus Dominus contulit hanc poteſtatem ſolis Sacerdotibus: ergo ſoli Sacerdotes hanc poteſtatem habent. Minor probatur. Illis tantum Chriſtus Dominus hanc contulit poteſtatem, quibus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; ſed Chriſtus Dominus dixit hæc verba Apoſtolis, & ſub ipſorum nomine Epiſcopis, & Presbyteris qui ſolum ſunt Sacerdotes: ergo ſolis Sacerdotibus Chriſtus Dominus hanc contulit poteſtatem.

II. probatur. Si Chriſtus Dominus verba illa Chriſtianis omnibus dixiſſet, Chriſtiani omnes non ſolum poſſent, ſed etiam deberent Euchariſtiam conficere & conſecrare; ſed hoc eſt falſum: ergo ſolis Apoſtolis & conſequenter ſolis Sacerdotibus verba illa dixit. Probatur major; quia verba illa continent præceptum, quod quidem præceptum extenditur ad Chriſtianos omnes, ſi verba illa, ut Adverſarii contendunt, Chriſtianos omnes complectuntur.

III. probatur ex Concilíis. Concilium Nicænum I. can. 18. his verbis reprehendit Diaconos, qui hac poteſtate uſi fuerant; & dicit: *Quod nec regula, nec conſuetudo tradidit, ut ab his, qui poteſtatem non habent offerendi, illi qui offerunt Chriſti corpus accipiant*. Concilium Alexandrinum, quod refert S. Athanaſius Apolog. 2. credit hominem privatum non poſſe retinere in domo ſua Calicem conſecratum: ait enim: *Quomodo homo privatus, in privata domo habitans, poculum myſticum habere credatur?* Igitur ſi homo Laicus non poteſt retinere domi calicem conſecratum, multo minus poterit Euchariſtiam conficere, & conſecrare. Concilia Arelatenſe I. Ancyranum, Laodicænum, & alia, prohibent Diaconis ne offerre præſumãt; nomine autem offerre venit conſecrare. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *Hoc itaque Sacramentum nemo poteſt conficere, niſi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus ſecundum claves Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, Jeſus Chriſtus*. Concilium Florentinum in Decreto, *Sacerdos in perſona Chriſti loquens hoc conficit Sacramentum*. Concilium Tridentinum in ſeſſ. 22. capit. 1. *Sub earumdem rerum Symbolis, Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent tradidit, & eiſdem eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba, hoc facite in meam commemorationem*. Et can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe ut ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum; anathema ſit*.

IV. probatur ex Patribus. Juſtinus Apolog. 2. *Eum, qui fratribus, ideſt Chriſtianis, præeſt* (nempe Epiſcopum vel Preſbyterum) *rerum univerſarum Patri per nomen Filii & Spiritus Sancti offerre Euchariſtiam*. Epiphanius Diaconum ordinavit in Preſbyterum in Monaſterio S. Hieronymi, *ne multitudo fratrum ibidem degentium privarentur ſacris myſteriis, cum non haberent qui ſibi divina ſacramenta conficerent*; ſunt verba S. Epiphanii in epiſt. ad Joannem Hieroſolymitanum tom. 2. operum S. Epiphanii pag. 312. Hieronymus contra Diaconos ſcribens, qui hoc jus ſibi uſurpabant, adverſus Luciferianos, dicit, eos non habere Eccleſiam, quia Sacerdotem non habebant, qui Chriſti corpus conficeret, ſed Diaconum dumtaxat; & hæc ſunt ejus verba: *Hilarius cum Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſolusque, ut putat, turba ſit mundi, neque Euchariſtiam* con-

conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens. Et epist. 101. alias 85. ad Evangelium, *Quis patiatur ut supra eos se tumidus Diaconus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?*

V. probatur Rationibus. I. Illi sunt Ordinarii Eucharistiæ ministri, qui ex officio illam conficiunt & administrant; sed hi sunt soli Episcopi, & Presbyteri: ergo &c. Minor probatur ex I. ad Corinthios cap. 4. ubi Apostolus dicit: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei*. Et quanvis nomine mysteriorum intelligantur omnia Sacramenta, præcipue tamen intelligitur Eucharistia, quæ inter ipsa præcipuum obtinet locum. II. Soli Episcopi, & Presbyteri jure divino conficiunt, & dispensant Eucharistiam: ergo ipsi soli sunt ordinarii Eucharistiæ ministri. Antecedens probatur, quia soli Episcopi, & Presbyteri ad hoc munus sunt ordinati, quam rationem affert S. Thomas 3. part. quæst. 82. art. 3. ubi hæc scribit: *Ipse* (Sacerdos) *consecrat in persona Christi: Ipse autem Christus sicut consecravit corpus suum in cæna, ita & aliis sumendum dedit: unde sicut ad Sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi, ita ad eum pertinet dispensatio*. III. Ille est ordinarius Eucharistiæ minister, qui in omni Ecclesia & omni tempore, eam & confecit & ministravit; sed hi fuerunt soli Episcopi & Presb..eri: ergo &c. Minor patet ex Concilio Tridentino sess. 3. cap. 8. ubi dicitur, quod semper in Ecclesia mos fuit, ut Laici a Sacerdotibus communionem reciperent. IV. Quod conceditur alicui in aliquo munere constituto, ejusdem successoribus in eodem munere intelligitur concessum; sed ex una parte Apostolis fuit a Christo data potestas ut ex proprio ipsorum munere sacram Eucharistiam consecrarent & ministrarent; & ex altera in eodem munere, quantum ad corpus verum, & naturale Christi, Episcopi, & Sacerdotes sunt Apostolorum successores: ergo &c.

Arguunt I. ex I. Petri cap. 2. Omnes fideles sunt Sacerdotes; dicit enim, totum populum alloquens: *genus electum, regale Sacerdotium:* & ex Apocalypsi I. *Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo Patri suo:* II. Illi sunt ordinarii Eucharistiæ ministri, quibus a Christo dictum est: *Hoc facite in meam commemorationem*: sed verba hæc fuerunt a Christo dicta toti Ecclesiæ in persona Apostolorum: ergo omnes ex Ecclesiæ Hierarchia sunt ordinarii Eucharistiæ ministri. III. Tertullianus existimavit, omnes Christianos teneri lege Monogamiæ, sicut eadem lege omnes tenentur Sacerdotes: ergo Tertullianus existimavit, omnes Christianos veros esse Sacerdotes. Verba Tertulliani in libro de exhortatione castitatis cap. 3. hæc sunt. „ Inde igitur apud nos plenius atque instructius præscribitur, unius matrimonii esse oportere, qui adleguutur in Ordinem Sacerdotalem. Usque adeo quosdam memini digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo cæteris licet, quos excipit. Vani erimus, si putabimus quod Sacerdotibus non liceat, laicis licere. Nonne & Laici Sacerdotes sumus? Scriptum est, Regnum quoque nos fecit, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Differentiam inter ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis consessum sanctificatus a Deo. Ubi ecclesiastici ordinis non est consessus, & offers, & tingis, & Sacerdos es tibi solus; sed ubi tres, Ecclesia est, licet Laici: unusquisque enim sua fide vivit, nec est personarum acceptio apud Deum...... Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas oportet etiam disciplinam Sacerdotis, ubi necesse sit habere. Digamus tingis? Digamus offers? Quanto magis Laico digamo capitale est agere pro Sacerdote, cum ipsi Sacerdoti digamo facto auferatur agere Sacerdotem? Sed necessitati, inquis, indulgetur. Nulla necessitas excusatur, quæ potest non esse. Noli denique digamus deprehendi, & non committis in necessitatem administrandi, quod non licet digamo. „ IV. Idem Tertullianus tribuit omnibus Christianis, quæ tantum propria sunt Sacerdotum; nimirum ut observent Monogamiam; insuper ut baptizent, offerant, & alia munera exerceant, quæ Sacerdotes exercent &c. V. Idem Tertullianus loco citato dicit, quod hoc solum discrimen sit inter Clerum, & plebem,

bem, quod eſt ab authoritate Eccleſiæ, & ab honore conſeſſus: ergo non est ratione alicujus poteſtatis. VI. Idem Tertullianus citato loco docet, ibi eſſe veram Eccleſiam, ubi ſunt tres, quanvis Laici ſint: ergo, quum Eccleſia non poſſit eſſe ſine vero Sacerdote, Tertullianus putavit Laicos eſſe veros Sacerdotes. VII. Theodoretus lib. 1. hiſtoriæ cap. 23. refert hiſtoriam quandam cujuſdam Frumentii Laici, qui voluit, potuiſſe Mercatores Laicos celebrare divina myſteria, quia ibi nullus aderat Sacerdos. VIII. S. Laurentius, quum Diaconus eſſet, S. Sixto Pontifici, quando ad mortem rapiebatur, dicebat apud S. Ambroſium lib. 1. de officiis capit. 41. *Quo Sacerdos ſancte ſine Diacono properas? Nunquam ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueveras. Quid ergo in me diſplicuit pater? Nam degenerem me probaſti? Experire certe utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis conſecrationem. Cui Sacramentorum conſumandorum conſortium, huic tui ſanguinis conſortium negas?* Ex quibus verbis deducitur, quod poterant olim Diaconi Chriſti ſanguinem conſecrare ex Epiſcopi commiſſione vel delegatione.

Reſpondemus ad I. diſtinguendo antecedens, improprie & metaphorice; ratione ſcilicet ſpiritualis hoſtiæ, quam offerunt Deo per preces & per opera pia, conceditur: vere & proprie; ratione ſcilicet ordinationis & poteſtatis conſecrandi euchariſtiam, negatur. Diſtinctionem explicat idem S. Petrus eodem cap. verſ. 5. dicens: *Ipſi tanquam lapides vivi, ſuperædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Jeſum.* Et Auguſt. explicat clarius lib. 20. de Civitat. Dei cap. 10. ubi ait, quod improprie & metaphorice *omnes Chriſtiani ſunt membra unius Sacerdotis ſummi, nempe Chriſti*: proprie vero *ſoli Epiſcopi & Presbyteri in Eccleſia vocantur & ſunt Sacerdotes*. Sic pariter reſpondetur ad illud Apocalyp. & dicitur, quod eodem modo Deus fecit omnes Chriſtianos Sacerdotes, quo fecit Reges, ut habetur in Apocalypſi citata; ſed Reges fecit myſtice & improprie: ergo ita pariter fecit Sacerdotes.

Ad II. dicimus, quod verba illa dicta fuerunt toti Eccleſiæ; cum conditione tamen, quod eſſent exequutioni demandanda per certas perſonas, & non per omnes, quæ in Eccleſia ſunt; videlicet, per Epiſcopos, & Sacerdotes. Sic reſpondet Auguſtinus lib. 3. de doct. Chriſt. cap. 17.

Ad III. Tertullianus exiſtimavit omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes propter capacitatem, quæ in ipſis eſt, ut in Sacerdotes eligantur, & conſecrentur: non vero propter traditam ipſis poteſtatem Euchariſtiam conſecrandi, & alias veri Sacerdotis functiones obeundi. Hanc doctrinam per hæc verba explicat Tournely de Sacram. Euchariſt. quæſt. 5. art. 2. concl. 2. „ Itaque in ea mente revera fuit Tertullianus, omnes ſcilicet Chriſtianos „ lege monogamiæ teneri duabus de „ cauſis: 1. quia ſunt Sacerdotes. 2. quia „ in veros Sacerdotes eligi & conſecra„ ri poſſunt. I. Sacerdotes appellat „ omnes Chriſtianos, latiori quodam „ ſenſu, nempe propter ſpirituale ſa„ cerdotium, quo ſpiritualis hoſtia ex „ fide & pietate Deo in orationibus, ac „ charitatis operibus offerunt. Seipſum „ non obſcure exponit Tertullianus „ loco citato, cum inſinuat ſacerdotium, „ de quo loquitur, per fidem exerceri: „ *Unuſquiſque*, inquit, *ex ſua fide vivit*, „ *nec eſt perſonarum acceptio apud Deum*: „ Cum vero addit, tale eſſe ſacerdotium „ illud, quale regnum, tam ſtupidus „ non fuit, ut exiſtimaverit Chriſtianos „ omnes veros eſſe reges. Præterea in „ aliis ſuis operibus exponit quale ſit il„ lud ſpirituale ſacerdotium, & in quo „ poſitum ſit. Libro ad Scapulam cap. „ 2. *ſacrificium*, inquit, *pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro, & ipſius; ſed* „ *quomodo præcipit Deus, pura prece*. „ Et lib. 4. contra Marcionem cap. 1. „ ſit loquitur: *In omni loco ſacrificium* „ *nomini meo offertur, & ſacrificium mundum, ſcilicet ſimplex oratio de conſcientia* „ *pura*. Cum igitur ſcribit, omnes Chri„ ſtianos eſſe Sacerdotes, nomen Sa„ cerdotis in latiori ſignificatione uſur„ pat; pro eo ſcilicet, qui orationes ac „ pietatis opera Deo tanquam victimas „ ſpirituales offert. II. Omnes Chri„ ſtianos vocat Sacerdotes, remote, „ ſcilicet, initate, ac diſpoſitive, quia „ veri Sacerdotes ex Chriſtianis eligun„ tur, aſſumuntur, & conſecrantur: „ unde concludit, illos in ſe exprimere „ de-

„ debere conditiones omnes in Sacerdotibus requisitas, & consequenter lege monogamiæ teneri. Seipsum ita exponit capite laudato libri de exhortatione castitatis : „ *Omnes nos Deus ita vult dispositos esse, ut ubique Sacramentis ejus obeundis apti simus .... Usque adeo nisi & Laici ea observent, per quæ Presbyteri, qui de Laicis adleguntur?* „ Ex quo tantum abest ut colligi possit existimasse Tertullianum omnes Christianos esse Sacerdotes, quin potius oppositum eruitur; vult enim ex Christianis assumi & consecrari Sacerdotes; ergo supponit illos omnes veros non esse & proprie dictos Sacerdotes ante electionem, & consecrationem. Idem ratiocinium post Tertullianum usurpavit S. Hieronymus Epistola 91. alias 11. ad Ageruchiam. *Et nos* inquit, *putamur Sacerdotum hoc tantum esse privilegium, ut non admittatur ad altare, nisi qui unam habuerit uxorem ..... quanquam lege Sacerdotali tenetur & Laicus, qui talem præbere se debet, ut possit eligi in Sacerdotium. Non enim eligitur, si digamus fuerit. Porro eliguntur ex Laicis Sacerdotes. Ergo & Laicus tenetur mandato per quod ad sacerdotium perveniatur.*

Ad VI. Si omnes Christiani ex seipsis potuissent illa munera obire, non fuisset necesse ut iisdem a Tertulliano committerentur. Si autem Tertullianus ipsa eis commisit, signum est apertissimum; quod ex seipsis non habebant. Commisit autem non proprie, sed ratione spiritualis gratiæ, quę in casu necessitatis sine ministerio datur; ut late explicat idem Tournely.

Ad V. discrimen illud inter Clerum, & Plebem verum est ab auctoritate Ecclesiæ esse, sed incohate & inadæquate, non vero complete & adæquate. Quatenus scilicet soli Christiani eligi poterant Sacerdotes, at non alii, qui Christiani non essent.

Ad VI. est utique vera Ecclesia ratione fidei, charitatis, aliorumque virtutum; at non ratione ministerii & Sacerdotii proprio & stricto sensu accepti.

Ad VII. Ruffinus lib. 5. hist. cap. 9. hanc historiam narrans nullam facit Eucharistiæ mentionem, sed tantum orationum; dicit enim, quod Frumentius *admonuit ut conventicula per loca singula facerent, ad quæ ritu romano orationis causa confluerent.* Sic pariter Sozomenus lib. 2. cap. 23. & Nicephorus lib. 8. cap. 35. eandem historiam narrantes, orationis solius, & non Eucharistiæ, meminerunt.

Ad VIII. dicitur, legi in loco illo Ambrosii, non dominici sanguinis consecrationem, sed dominici sanguinis dispensationem; quæ quidem dispensatio largo modo potest dici consecratio vel sanctificatio; ut docet Cardinalis Bona lib. 1. rerum Liturgicarum cap. 25.

Pro altera tandem Dissertationis parte, certum habemus, quod extra Missæ sacrificium possint Sacerdotes Eucharistiam dispensare, vel ministrare; dummodo tamen aliquæ serventur conditiones, ex quarum inobservantia, & sunt qui mortale peccatum inducunt, & sunt qui asserunt induci tantum veniale. Nos & conditiones ipsas adducemus, & Theologorum pariter opiniones circa earundem defectus, si qui aliquando occurrant.

I. Pro Conditione imponunt, quod Sacerdos, etiam extra missam Eucharistiam ministrans, non debeat esse in mortali; & si sit, Suarez putat peccare mortaliter; Vasquez vero credit non peccare plusquam venialiter. Alii Theologi pro & contra adducuntur a Leandro de SS. Sacramento part. 2 tract. 7. disp. 4. quæst. 25.

II. Conditio est, quod ministret cum superpellicio : & de hoc idem Suarez scribit, quod loquendo præcise de dispensatione Sacramenti, quæ fieri potest ex præconsecratis, sufficit quod dispensatio fiat in loco sacro, aut approbato ab Episcopo, & quod minister indutus sit saltem superpellicio & stola, ut notant Turrecremata, & Jacobus de Graffis, qui dicunt, hæc esse necessaria sub præcisa obligatione : præter hoc autem nihil aliud esse videtur in rigore & ex gravi culpa præceptum necessarium.

III. Conditio est, quod ministret cum stola; & hunc defectum Philibertus putat esse veniale peccatum, & ejus verba refert citatus Leander q. 27. „ Non excusarem tamen a veniali eum, qui stola non uteretur in administranda Eucharistia, juxta antiquissimum Ecclesię ritum novissime a Paulo V. *In Rituali Romano de Sacramento Eu-*

„ *cha-*

„ *chariſtia ad finem* innovatum regula-„ riter. „ Ipſe tamen Leander ex ſe-ipſo hæc habet: „ Sed longe proba-„ bilius reſpondeo: non teneri, ſaltem „ ſub mortali. Quia licet præceptum „ ſit ſub pœna excommunicationis in „ *Can. Eccleſiaſt. diſt.* 13. tamen hujuſ-„ modi decretum, vel jam eſt uſu ab-„ rogatum, vel nunquam ſub tanto „ onere receptum. Sic Suarez diſp. 68. „ ſect. 1. Navar. cap. 21. num. 54. Syl-„ veſter verb. Sacerdos 9. 4. Sa verb. „ Euchariſt. num. 31. in edit. prima, „ nam in correcta non ita clare. Azor, „ 1. part. lib. 10. cap. 28. quæſt. 12. Re-„ ginald. lib. 29. num. 112. Pitigianus „ diſt. 13. 9. 2. art. 5. Fagundez lib. 3. „ cap. 4. num. 6. Henriquez lib. 8. cap. „ num. 2. lit. N, Gavant. in Com. Rubr. „ Miſſalis, tom. 1. part. 4. tit. 8. num. 7. „ Granad. tract. 11. de Euchariſt. diſp. 1. „ num. 3. Diana loc. cit. Bonac. diſp. 4. „ quæſt. 6. punt. 2. num. 2. & Philiber-„ tus tract. 7. de Ordin. part. 8. cap. 8. „ num. 6. qui duo referunt pro hac ſen-„ tentia Naldum (quem videre pro nunc „ non potui) eodem loco, quo Diana „ pro contraria citaverat. „

DISSERTATIO CCCCXIX.

De extraordinariis Miniſtris in diſpenſanda Euchariſtia. An Diaconi olim in utraque Eccleſia Euchariſtiam diſpenſaverint? An diſpenſaverint Clerici minores? An diſpenſaverint Laici?

Ræmittimus hic, Theologos quoſdam poſt Morinum lib. 8. de pœnitentia cap. 24. colligere ex antiquis Conciliis, Laodiceno, Ancyrano, & Arelatenſi I. quod olim Diaconi ſibi arrogaverint poteſtatem conſecrandi ſeu conficiendi Euchariſtiam; quod tamen ab aliis Theologis improbatur. Ulterius præmittimus Anno 828. fuiſſe habitam Synodum Pariſienſem, quæ lib. 1. can. 45. reprimebat aliquarum mulierum temeritatem, quæ eo devenerant, *ut myſteria corporis, & ſanguinis Chriſti populo diſtribuerent*.

Dicimus I. Diaconos eſſe miniſtros extraordinarios, & ex licentia, diſpenſationis Euchariſtiæ; olim quoque eam diſpenſaſſe, tam in Eccleſia Græca, quam in Latina.

I. probatur Concluſio, quod ſcilicet olim Diaconi Euchariſtiam diſpenſaverint. Juſtinus in apolog. 2. & S. Cyprianus tract. de lapſis afferunt, Diaconum offerre præſentibus calicem, ideſt porrigere & propinare. Hoc ipſum teſtatur S. Auguſtinus ſerm 37. de diverſis, de S. Laurentio. Inſuper in Ordine Romano hæc diſpenſatio deſcribitur tanquam munus & officiũ Diaconorum. Denique Concilium Aquiſgranenſe Anno 816. cap. 7. hæc habet: *Sicut in Sacerdote conſecratio, ita in Miniſtro diſpenſatio Sacramenti eſt. Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpenſat*.

II. probatur, quod hoc fecerint Diaconi ex licentia Epiſcoporum vel Preſbyterorum. Concilium Carthag. IV. can. 38. *Diaconus præſente Preſbytero Euchariſtiam Corporis Chriſti populo, ſi ne-*

si necessitas cogat, jussus eroget. Et Gelasius I. S. P. in epist. ad Episcopos Lucaniæ; *Diaconi sacri Corporis Christi prærogationem sub conspectu Pontificis seu Presbyteri, nisi his absentibus, jus non habent exercendi*. Denique Concilium Arelatense I. can. 15. *In Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsente Presbytero tradere non præsumat*. Ex quibus hæc infert Tournely: „ Atque inde factum est, ut quoties Diaconi jus dispensandi Eucharistiam, quasi proprium ac debitum arrogare sibi voluerunt, strenue repressi sunt, & in ordinem redacti. Non amplius viget apud nos usus antiquus, ut Diaconi, saltem ex dispensatione ac licentia, Eucharistiam distribuant; „ Contrarium nihilominus Tournely dicto docet Juenius cap. 2. artic 1. concl. 2. his verbis: „ Conclusio 2. si necessitas urgeat, Diaconi, etiam his temporibus, Eucharistiam fidelibus dispensare possunt. Probatur I. Canones dispensationem Eucharistiæ Diaconis non prohibent, nisi, cum adsunt & Episcopus & Presbyter, & non urget necessitas, ut patet ex altero Concilio Arelatensi, & quarto Carthaginensi quorum textus supra laudati sunt: Econtra cum absunt Episcopus & Presbyter, & urgeat necessitatis casus, iidem canones Diaconis indulgent ut Eucharistiam distribuant, *Si necessitas evenerit* (inquit Alcuinus) *& Presbyter non fuerit præsens, Diaconus suscipiat Pœnitentem, & det sanctam communionem*. Ii vero canones nullo posteriore, nullaque consuetudine contraria, in non usum abierunt; proindeque Diaconi, urgente necessitate, antiqua delegata facultate potiuntur. „

III. probatur ex verbis Conciliorum Arelatensis, Ancyrani, & Laodicæni, quæ quidem, quum non probent consecrationem, seu confectionem Eucharistiæ in Diaconis, probant tamen dispensationem ejusdem seu distributionem. Et quidem Concilium Arelatense I. can. 15. statuit: *De Diaconibus, quos cognovimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere*. In quibus verbis *vox offerre* non significat consecrationem, sed dispensationem, seu ministrationem, quæ fiebat a Diaconis absque licentia Episcopi, vel Presbyteri; quod late probat citatus Tournely. Concilium vero Ancyranum can. 2. præcipit: *Diaconi similiter, qui sacrificarunt, postea autem reluctati sunt, alium quidem honorem habere ipsos autem ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem vel calicem offerendi, vel prædicandi*; in quibus *vox sacrificare* importatur per idolis immolare, ut citatus author probat. Concilium denique Laodicænum sub S. Silvestro, Romano Pontifice, can. 25. statuit: *Non oportet ministros panem dare, vel Calicem benedicere*; hic enim agitur de Subdiaconis, non de Diaconis; & denique ex aliis momentis apud citatum Theologum videndis.

Obstant I. Diaconi sunt ministri Ordinarii dispensationis Eucharistiæ: ergo non dispensant illam ex delegatione. II. Diaconi re ipsa olim Eucharistiam dispensabant ex jure suo, ut colligitur ex S. Justino & S. Cypriano citatis locis: ergo non dispensabant Eucharistiam ex alterius commissione. III. Diaconi olim in ruribus regebant plebem: ergo facile fuit quod sibi arrogarent jus consecrandi, quod legitur in præfatorum Conciliorum canonibus. Antecedens est doctrina, quæ legitur in Concilio Illiberitano capit. 77. in literis Constantini, apud Eusebium lib. 2. de vita Constantini cap. 46. in Sancto Cypriano episto'. 11. & Concil. Tolet. anno 587. IV. Idem S. Cyprianus epistol. 13. dedit Diaconis aliquando potestatem absolvendi: ergo ex hoc potuerunt Diaconi sibi assumere potestatem dispensandi Eucharistiam proprio jure. V. Si quæ adducuntur exempla, quibus probatur Diaconos olim dispensasse Eucharistiam, nō idem tamen fuit mos apud Græcos, & apud Latinos: ergo si varia fuit consuetudo, non fuit ex traditione promanata. VI. Nec etiam certo constat, num Diaconi dispensantes Eucharistiam, eam vel ori fidelium infuderint, an vero tradiderint in manus ipsorum; ergo ex hac incertitudine inferri optime potest, quod nulla fuerit antiquitus legitima consuetudo, quod Diaconi Eucharistiam dispensaverint.

Respondemus ad I. Quod Diaconi jure ordinationis suæ nunquam habuerunt facultatem dispensandi Eucharistiam fide-

fidelibus, qui ex Apostolica traditione eam debebant a Sacerdotibus accipere; ut docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 8. *Semper in Ecclesia Dei hunc morem fuisse, tanquam ex traditione Apostolica descendentem, ut Laici Eucharistiam a Sacerdotibus acciperent*.

Ad II. Verum est, quod nonnulli Diaconi, spreta Sacerdotum licentia, arrogabant sibi tanquam jus debitum Eucharistiam ministrare; semper tamen fuerunt compressi, & jussi sunt intra limites sui ordinis se continere. Et si aliquando fecerunt, de licentia Episcopi vel Presbyteri id præstiterunt. Unde iis præsentibus non poterant nec baptizare nec offerre, scilicet dispensare vel distribuere Eucharistiam; ut scribit Author Constitutionum Apostolicarum lib. 8. cap. 28.

Ad III. Negatur consequentia, & rationem affert Tournely per hæc verba: *Ea enim lege Diaconi plebem olim in suis Diaconiis regebant ut Baptismi gratiam, ac pœnitendi copiam in necessitate duntaxat positis impertirent, nam extra necessitatem, nefas; deinde, ut monitis suis commissas oves foverent, sicut loquitur S. Cyprianus epist. 11. Oblationes vero easdem a plebe exigere, vel consecrare ausos, nemo prodidit*.

Ad IV. negatur totum quod dicitur ex S. Cypriano; contrarium enim probavimus quum de Sacramento Pœnitentiæ ageremus.

Ad V. dicitur, quod tantum abest ut diversitas in consuetudine, eam destruat, quod potius eandem confirmare videtur. Diversitas autem hæc consistebat in his, quæ leguntur apud Jueninum. „ Nam I. in Ecclesia Græca
„ Diaconi solenniter & in publicis Synaxibus Eucharistiam fidelibus distribuere solebant; ea nimirum praxis ex Justino, & Concilio Nicæno jam jam relatis non obscure colligitur: Econtra in Ecclesia Latina, eam publicis in Conventibus non dispensabant. *Eucharistiæ Sacramentum* (inquit Tertullianus lib. de Corona militis) *nec de aliarum manu quam de præsidentium sumimus*; Diaconi vero passim Christianorum cœtibus non præsidebant, sed tantum Episcopi aut Presbyteri. 2. Apud Orientales (ut ex laudatis superius locis patet) Diaconi, etiam ubi Presbyteri aderant, Eucharistiam Subdiaconis, minoribus Clericis, & Laicis porrigebant: Apud Occidentales vero non nisi cum Episcopus & Presbyter aberant, aut saltem erant impediti, *in Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non licet* (inquit can. 15. Concilii secundi Arelatensis celebrati anno 452.) *vel Corpus Christi, præsente Presbytero, tradere non præsumat*. Quod si fecerit, ab officio diaconatus abscedat. 3. Diaconi Græci passim extra necessitatis casum SS. Sacramentum erogabant, Latini vero non nisi urgente necessitate; *Si necessitas evenerit* (ait Alcuinus) *Diaconus det sanctam communionem*. 4. Apud Græcos Diaconis opus non erat Episcopi aut Presbyteri speciali mandato ut Eucharistiam distribuerent, jure enim communi, licet per commissionem, ea potestate fruebantur, ut ex can. 18. Nicæni I. Concilii demonstratum est superius; Apud Latinos autem etiamsi necessitas urgeret, id non poterant nisi specialiter a Presbytero, si tamen adesset, juberentur, *Ut Diaconus* (ait IV. Concilium Carthaginense can. 38.) *præsente Presbytero, Eucharistiam corporis Christi Populo, si necessitas cogat, jussus eroget*. „

Ad VI. ex verbis ejusdem Juenini etiam respondemus: „ Diaconos, cæterosque ministros, Eucharistiam tradidisse in manus fidelium; Idque probatur I. ex Cyrillo Hierosolymitano, qui Catechesi V. Mystagogica hæc habet, *Accedens ad communionem, expansis manuum volis accede; neque disjunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quandam subjiciens dextræ, quæ tantum Regē susceptura est, & concava manu suscipe Corpus Christi dicens, Amen*. 2. „ Idem evincitur ex Basilio, qui in epistola ad Cœsariam Patriciam, hæc ait „ *Sacerdos particulam tradit; detinet autem eam, cum omni libertate is, qui accepit, & sic ori admovet propria manu*. „ 3. Idem habetur ex Ambrosio, qui sic apud Theodoretum lib. 5. hist. cap. 17. affatus est Theodosium, post cædam Thessalonicensem; „ *Qui, quæso, manus injusta cæde & sanguine respersas extendere audes, & eisdem sacrosanctum Corpus Domini accipere? Aut quomodo venerandum ejus sanguinem ori admovebis, qui furore iræ jubente tantum sanguinem tam inique effudisti?* „

Hic

„ Hic monendus est Lector, in suscep-
„ tione Eucharistiæ inter viros, & mu-
„ lieres, hoc extitisse discrimen in Oc-
„ cidente, quod viri nuda manu recipie-
„ bant, mulieres vero subjecto linteolo,
„ quod *Dominicale* dicebatur. *Non licet*
„ *mulieri* (inquit Concilium Antisiodo-
„ rense can. 36.) nuda manu euchari-
„ stiam accipere. Ejusdem moris antea
„ observati testis est Augustinus serm.
„ 252. *de tempore*, ubi hæc scribit; *Mu-*
„ *lieres quando traditum exhibent linteo-*
„ *lum, ubi corpus Christi accipiant, sic*
„ *corpus castũ & cor mundum exhibeant.*
„ Ejusmodi consuetudinem obtinuisse
„ pariter apud Orientales testis est Ma-
„ ximus, egregius propugnator catho-
„ licæ veritatis adversus Monothelitas,
„ quique claruit circa annum Domini
„ sexcentesimum quinquagesimum; hæc
„ enim ait apud Baronium ad annum
„ Christi 51. *Omnes viri, qui communicari*
„ *desiderant, prius lavent manus suas, ut*
„ *mente pura, & nitida conscientia, Chri-*
„ *sti Sacramenta suscipiant; similiter &*
„ *mulieres nitida exhibeant linteamina,*
„ *ubi corpus Christi accipiant pura mente*
„ *& munda conscientia.* Tempore, quo
„ habita est Synodus Quini-sexta, non-
„ nullos reperire erat, qui sub pietatis
„ obtentu vascula quædam pretiosa ex-
„ hiberent; quibus exciperent euchari-
„ stiam. Orientales Episcopi in eos
„ animadverterunt, laudatæ Synodi
„ can. 101. ubi sic loquitur: *Corpus*
„ *Christi & templum, hominem ad ima-*
„ *ginem Dei creatum divinus magna voce*
„ *appellat Apostolus. Omnem ergo sensi-*
„ *bilem creaturam superans, is qui salu-*
„ *tari passione cælestem dignitatem est as-*
„ *secutus, Christum vel bibens vel come-*
„ *dens, æternæ vitæ adaptatur; animam*
„ *& corpus divinæ gratiæ participatione*
„ *sanctificans. Quare si quis immaculati*
„ *corporis in Synaxis tempore esse parti-*
„ *ceps voluerit, & offerre se ad commu-*
„ *nionem, manus in crucis formam figu-*
„ *rans sic accedat, & gratiæ communio-*
„ *nem accipiat. Eos enim, qui ex auro,*
„ *vel ex alia materia, quædam, loco ma-*
„ *nus, receptacula efficiunt ad divini mu-*
„ *neris susceptionem, & per ipsa imma-*
„ *culatam communionem recipiunt, minime*
„ *admittimus, ut qui inanimatam subje-*
„ *ctamque materiam Dei imagini præfe-*
„ *rant. Si quis autem deprehensus fuerit*
„ *immaculatam communionem iis imper-*
„ *tiens, qui ejusmodi receptacula afferunt,*
„ *& ipse segregetur, & is qui affert.* Eo
„ canone mulieres viris non æquantur,
„ quasi nuda manu Eucharistiam exci-
„ pere, ut viri solebant, jubeantur; sed
„ abusus tollitur, quo nimirum pleri-
„ que tum viri, tum mulieres, non ma-
„ num offerrent, sed receptacula, qui-
„ bus eucharistiam exciperent. „

Dicimus II. Minores Clericos aliquando ex Ecclesiæ indulgentia sibi & aliis privatim eucharistiam ministrasse.

I. probatur Conclusio ex facto, quod narratur a Beda, Adone, Usuardo, in suis, respective, Martyrologiis: *Romæ via Appia in Cæmeterio Callixti, natale S. Tharsitii, Acolythi, & martyris, quem Sacramenta corporis Domini deferentem Pagani cum reperissent, cæperunt disquirere, quid gereret? Is indignum ratus margaritas porcis, hoc est, discussoribus prodere, ab eis tandiu fustibus & lapidibus mactatus est, donec spiritum exhalavit: ut evolato ejus corpore sacrilegi nihil Sacramentorum Domini in ejus manibus aut vestibus invenientes, eo relicto fugerunt cum terrore.* Quibus addit Juveninus citato loco art. 3. „ Passus est vero Tharsi-
„ tius octava persecutione sub Valeria-
„ no, & Galieno Imperatoribus; cum
„ ergo sæviret persecutio, Acolythi,
„ absentibus Presbyteris & Diaconis,
„ Eucharistiam fidelibus largiebantur.

II. probatur. Theologi, qui hoc negant, loquuntur de præsenti Ecclesiæ disciplina: ergo antiquitus conceduut, id licitum fuisse Clericis inferioribus ex Ecclesiæ indulgentia. Antecedens probatur ex verbis Tournely, qui stat pro contraria opinione; verba etenim ipsius sunt: „ Quæres I. an Subdia-
„ coni & alii inferiores Clerici, possint
„ Eucharistiam fidelibus dispensare?
„ Respond. ex mox dictis, id ipsis lici-
„ tum non esse; neque nonnulla in
„ contrarium facta singularia opponen-
„ da, nisi velis etiam & Laicis id etiam
„ num licitum fore, exemplo veterum,
„ qui eucharistiam ad absentes vel de-
„ ferebant, ut constat exemplo Sera-
„ pionis apud Eusebium, vel secum do-
„ mum asportabant, ut eam sibi ipsis
„ propriis manibus administrarent. Ni-
„ hil simile jam patitur Ecclesiæ disci-
„ plina. „

Dicimus III. Laicos, etsi quandoque sibi Eucharistiam ministraverint antiquitus, modo tamen non posse,

quan-

quanvis urgeat mortis periculum, si non obtineatur Pontificis dispensatio.

I. Conclusionis pars I. probatur; Antiquitus ea vigebat in Ecclesia consuetudo, ut Laici reciperent a manu Sacerdotis, vel Diaconi Eucharistiam, & in proprias domos asportarent, ut in persecutionis furore ea corroborarentur: ergo tunc sibi ipsis Eucharistiam ministrabant. Antecedens probatur PP. testimoniis, & præcipue Tertulliani, qui lib. 2. ad Uxorem, cap. 5. hæc scribit: *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes? Etsi sciverit panem, non illum credet esse, qui dicitur. Et hæc ignorans quisque, rationem simpliciter sustinebit, sine gemitu, sine suspicione panis, an veneni*. Basilii in epistola ad Cœsariam Patriciam: *Persecutionis temporibus necesse autem habere aliquem, si non adsit Sacerdos, communionem propria manu sumere, minime esse grave, est supervacaneum ostendere; propterea quod longa consuetudine etiam per res ipsas probetur. Omnes enim, qui sunt in desertis Monachi, ubi non est Sacerdos, illic habentes communionem, ex se ipsis eam sumunt. Alexandriæ autem & in Ægypto unusquisque ex Laicis, qui illic degunt, maxima ex parte habent communionem domi suæ. Nam cum Sacerdos semel confecerit hostiam, & dederit, eam accipiens & communicans; tanquam a Sacerdote sumptam participare se, debet credere: Etenim in Ecclesia Sacerdos tradit particulam, & cum omni potestate, ac libertate eam tenet, qui accipit, & sic sua manu ad os eam adducit*.

II. probatur. Quod subsequentibus Seculis ab Ecclesia legitur prohibitum, signum est, quod antecedenter erat permissum; sed hæc Eucharistiæ asportatio ad proprias domos legitur prohibita: ergo antecedenter erat permissa: Antecedens probatur ex Synodo Cæsaraugustana can. 3. sub Hormisda Pontifice: *Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit*: Ex Concilio Tolentino I. can. 14. *Si quis acceptam a Sacerdote Eucharistiam non sumpserit, velut Sacrilegus propellatur*. Ex Concilio Toletano II. can. 22. *Cum & infidelis infideliter hæc agat, & fidelis fideliter accipiat quod naturalis necessitas non sinit eum deglutire. Solet enim humanæ naturæ infirmitas in mortis exitu prægravata, tanto siccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illatione refici, vix tantum illiciti poculi gratia delectetur sustentari. Quod in multorum exitu vidimus, qui votis optatum Sacræ Communionis expetentes viaticum, collatam sibi à Sacerdote Eucharistiam rejecerunt. Non quod infidelitate hæc agerent, sed quod præter dominici calicis haustum, traditam sibi non possent* (alteram speciem) *deglutire. Non ergo ii ab Ecclesiæ corpore separandi, qui necessitate, non infidelitate, hæc fecerunt. Placuit ergo definire, quòd neque fideli noceat, neque infideli inultum existat. Quicumque ergo fidelis inevitabili qualibet infirmitate coactus, Eucharistiam perceptam rejecerit, in nullo Ecclesiasticæ damnationi subjaceat*.

II. Conclusionis pars I. probatur. Ex Synodo Remensi, quæ refertur in cap. *Presbyter* dist. 2. *de Consecrat.*, ubi sic legitur: „ Quod cum infirmitatis articulo Presbyteri quidam, aut Laico (ut in Serapione ante vidimus ex Dionysio Alexandrino) aut Fœminæ sacrum Domini corpus ad deferendum infirmis traderent, ita divina parvi pendentes mysteria, ut quibus prohibetur, ne vel in Sacrarium ingrederentur, nec accederent ad altare, iis tamen Sancta Sanctorum committerentur, Synodus id quam esset turpe cujuslibet privati prudentiæ expendendum permisit, interdixit vero ne quid simile Presbyteri deinceps præsumerent. „

II. probatur. Apud Latinos prohibentur Subdiaconi sacra vasa contingere: ergo a fortiori contingere Corpus Christi. Quod confirmatur ex Ordine Romano, uti legitur: *Presbyteri & Diaconi, osculando Episcopum, corpus Christi ab eo manibus accipiant in sinistra parte altaris communicaturi; Subdiaconi autem osculando manum Episcopi, ore accipiant corpus Christi ab eo*.

III. probatur. Quod apud Græcos Laici nunquam sibi sacram communionem porrexerint: & quidem primo ex Concilio Trullano can. 58., ubi hæc leguntur: *Nemo eorum, qui sunt in Ordine Laicorum, divina sibi mysteria impertiat præsente Episcopo, vel Pres-*

Presbytero, vel Diacono. Qui autem tale quid ausus fuerit, ut præter ea, quæ sunt constituta faciens, una septima segregetur, & ex eo doceatur non amplius sapere, quam sapere oportet. Insuper subdit Jueninus: „ Licet „ Laici in Græcia promiscue Eucharistiam privatas in domos non deferant, nec jam accipiant in manibus „ (ut antiquitus); nonnulli tamen, & „ præsertim Monachi, licet in Ordine Laico consistentes, eam (Arcudio teste lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ) secum solent portare, dum „ longius peregrinantur; imo & in locis, quæ Turcarum Imperio subjacent, ad Ægrotos latenter deferunt; „ *Et vero* (Arcudii verba sunt) *Græcorum populus non eam, ut olim, in manibus accipit, neque defert amplius domum, sed Monachi tantum, idque in itineribus longioribus. Quod sane in locis Christianorum fieri absurdissimum esse videtur, propter parvam reverentiam erga tantum Sacramentum. At vero in locis Turcarum & Barbarorum infidelium, alia est habenda hujus consuetudinis ratio.* „

IV. probatur, Pio Pontificia Dispensatione exemplis, quæ adducit idem Jueninus, per hæc verba: „ 1 Quondam Ecclesia dispensarat, ut sæviente persecutione Laicis sibi ipsis Communionem Eucharisticam impertirentur (ut superius demonstratum est). Ergo eandem facultatem potest simili in casu cuilibet Laico indulgere. 2. Proxime elapso seculo „ Pius Papa V. maxime piæ Scotorum „ Reginæ Mariæ Stuart id juris fecit, „ cum ab Elizabeta, Anglorum Regina, Catholicis infensissima, in carcere detineretur; unde fertur quod „ seipsam SS. Sacramento, quod apud „ se ex Pii V. consilio permissa servabat, munierit, antequam capite „ plecteretur. „

DISSERTATIO CCCCXX.

De Eucharistiæ subjecto. An Eucharistia dispensari possit Infantibus? An dispensari debeat Energumenis? An dispensari possit Amentibus?

UB nomine subjecti Eucharistiæ comprehenduntur illi omnes, qui Eucharistiã suscipiunt; ac proinde sunt Eucharistiæ susceptores. Et quia triplici modo potest Eucharistia suscipi, sacramentaliter scilicet tantum, spiritualiter quoque dumtaxat, & sacramentaliter simul ac spiritualiter; ut docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 8. his verbis: *Quoad usum recte & sapienter Patres nostri tres rationes hoc Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum panem Cælestem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem sentiunt: tertios porro sacramentaliter simul & spiritualiter; hi autem sunt, qui ita se prius probant, & instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant*: Nos non loquimur hic nisi de iis, qui sacramentaliter simul, & realiter suscipiunt, quos S. Justinus Apolog. 2. putat esse Christianos omnes. Ait enim: *Alimentum hoc apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto,*

luto, & ita ut Christus tradidit, vivenit: Attamen hæc est prima & universalis conditio, quæ in Suscipientibus Eucharistiam requiritur; quia quum hæc sit Sacramentum novæ legis, & janua Sacramentorum sit Baptismus, proinde Baptismus omnino requiritur in Suscipientibus illam. Ultra tamen conditionem hanc aliæ etiam requiruntur, quas in præsenti & in sequentibus Dissertationibus expendemus.

Et quidem primo occurrit de Infantibus, circa quos videndum est, quænam fuerit antiqua Ecclesiæ disciplina, & quænam sit præsens? & an præsens aliquam mereatur censuram, ut falso putant Heterodoxi?

Dicimus I. secundum antiquam Ecclesiæ disciplinam, tam apud Latinos, quam apud Græcos, fuisse Infantibus Eucharistiam dispensatam.

I. probatur de Latinis, testimonio S. Cypriani lib. de lapsis hæc scribentis: *Præsente, ac teste me ipso, accipite quid evenerit. Parentes forte fugientes, dum trepidi minus consulunt, sub nutricis alimento parvulam filiam reliquerunt, relictam nutrix detulit ad magistratus. Illi ei apud idolum, quo populus confluebat, quod carnem necdum posset edere per ætatem, panem mero mixtum, quod tamen & ipsum de immolatione pereuntium supererat, tradiderunt. Recipit filiam postmodum mater. Sed facinus puella commissum tam loqui & indicare non potuit, quam nec intelligere prius potuit, nec arcere. Ignoratione igitur obreptum est, ut sacrificantibus nobis, eam secum mater inferret. Sed enim puella mixta cum sanctis, precis nostræ & orationis impatiens, nunc plorans concuti, nunc mentis æstu fluctuabunda jactari, velut tortore cogente, quibus poterat indiciis conscientiam facti in simplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Ubi vero solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu divinæ majestatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recusare. Perstitit tamen Diaconus, & reluctanti licet de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus & vomitus. In corpore atque ore violata Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutis visceribus erupit. Tanta est potestas Domini, tanta majestas.* Qui quidem mos tertio Seculo vigebat. Et de seculis subsequentibus usque ad duodecimum testimonia refert illorum temporum, Tournely art. 3. sub his verbis: „ De tertio seculo testis S. Cyprianus, Tract. de lapsis; De quarto, S. Ambrosius L. de Initiandis cap. 8. De quinto, S. Augustinus Epistola 217. ad Vitalem; De sexto, S. Gregorius Magnus in Libro Sacramentorum, Officio de Sabbato Sancto; De septimo, Conc. undecimum Toletanum an. 675. De octavo, Ordo Romanus, titulo de Baptismo, quem eo seculo scriptum esse multi existimant, alii ad undecimum rejiciunt; De nono Ambianensis Episcopus in Epistola ad Sacerdotes; De decimo testantur duo codices manuscripti, quos citat Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 11. quorum ipse priorem paulo ante annum 980., posteriorem circa annum millesimum scriptum fuisse docet: Pro undecimo testis Rodulphus Ardens Pictavus in sermone habito pridie Paschatis: Pro initio duodecimi, testis Paschalis II. S. Pontifex, apud Baronium Tom. 12. Annal. ad an. Christi 1118. Hugo à S. Victore L. 10. de Sacramentis cap. 20. ubi testatur ævo suo morem hunc ab aliquibus sublatum fuisse, retento solum aliquo ejus vestigio: nimirum vinum merum loco calicis consecrati infantium ori infundebant nonnulli, quos ibidem carpit Hugo. Tandem an. 1175. Odo, Episcopus Parisiensis, in Statutis Synodalibus cap. 39. Presbyteris mandat, ne hostias, licet non sacratas, ullo modo dent pueris; & S. Thomas, qui obiit an. 1274. 3. parte q. 70. art. 9. docet, juxta usum sua ætate confirmatum, pueris recenter natis danda non esse sacra mysteria; etsi Græci, ut ibidem annotat, contrarium observent. „

II. probatur ex Testimoniis, quæ affert Jueninus, & ex Consuetudine, quam dicit vigentem per duodecim priora Secula, sub his verbis: „ Idem evincitur ex consuetudine, quæ apud Latinos duodecim prioribus seculis obtinuit; ferebat autem illa consuetudo, si præsens adesset Episcopus, ut „ Ba-

Baptismus, Confirmatio & Eucharistia, non adultis modo, sed etiam infantibus conferrentur; Seculo octavo, nono, & decimo, liber, qui *Ordo Romanus* inscribitur, quippe Gregorii Magni sacramentario posterior est, obtinebat in omnibus fere Latinorum Ecclesiis: eo autem libro asseritur eodem die parvulos Baptismate, Confirmatione & Eucharistia, solitos fuisse donari; refertur quoque jejunium naturale, quod in ipsis etiam infantibus communioni præmitti debebat; *Per illud autem parvulis providendum est, ut postquam baptizati fuerint, neque lactentur sine summa necessitate antequam communicent Sacramento corporis Christi.* ,, Praxim, de qua agitur, passim viguisse undecimo Seculo, & jam tunc alicubi prætermitti incœpisse, fidem facit Hugo a Sancto Victore, qui obiit circa annum 1049. De Sacramentis lib. 1. cap. 20. & hæc scribit, quæ conclusionis nostræ veritatem dilucide confirmant. ,, *Pueris recens natis idem Sacramentum in specie sanguinis est ministrandum digito Sacerdotis, quia tales naturaliter suggere possunt*. Confirmat ex Augustino; *Augustinus* (ait) *ad Bonifacium contra hæresim Pelagianorum, in Ecclesia Salvatoris per alios parvuli credunt, sicut ex aliis, quæ in baptisma dimittuntur, peccata traxerunt. Nec illud cogitetis eos vitam habere non posse, qui sunt expertes corporis & sanguinis Christi, dicente ipso Domino. Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem &c. Ergo si sine periculo fieri potest, juxta primariam Ecclesiæ institutionem, Sacramentum Eucharistiæ in specie sanguinis est tradendum pueris. Unde ignorantia Presbyterorum adhuc formam retinens, sed non rem, dat eis loco sanguinis vinum. Quod penitus supervacuum arbitrarer, si sine scandalo simplicium dimitti posset. Si autem vel servando sanguinem Christi, vel ministrando pueris immineat periculum, potius supersedendum videtur.* Solvit postea adductum ex Augustino textum, de quo inferius cum de hujusce Sacramenti necessitate dicetur, sermo redibit: ,, *Nec terreant vos præmissa Augustini verba; ipse enim alibi quasi ea determinant dicit, nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in Baptismo membrum corporis Christi efficitur. Nec alienari ab illius panis consortio etiamsi antequam illum panem comedat, & calicem bibat, de hoc seculo, in unitate corporis Christi constitutus, abscedat.*

III. probatur de Græcis, quod scilicet antiquitus Eucharistiam ministraverint Infantibus. Et quidem in omnibus Euchologiis, quibus utebantur Græci nono seculo, præcipitur, ut Infantes nuper baptizati, confirmentur, & Eucharistiæ Sacramento reficiantur. Insuper Author libri de Ecclesiastica Hierarchia sub nomine S. Dionysii Areopagitæ cap. 3. habet; *Illud vero, quod pueri quoque, qui non possunt intelligere divina, sacri Baptismatis, altissimorumque communionis sacrosancta signorum participes fiant.*

Dicimus II. post duodecimum seculum Infantibus tum fuisse datam Eucharistiam apud Latinos; apud Græcos vero fuisse datam, & etiam his temporibus dari.

I. probatur Conclusio pro prima parte; quia inter Latinos non inveniuntur Rituales a duodecimo seculo, qui hanc communionem præscribant; tum etiam quia S. Thomas seculo decimotertio, hæc scribit 3. par. quæst. 70. art. 9. *Ad tertium dicendum, quod eadem ratio est de pueris recenter natis, & de amentibus, qui nunquam habuerunt usum rationis: unde talibus non sunt sacra mysteria danda, quamvis Græci contrarium faciant.*

II. probatur altera Conclusionis pars testimonio Arcudii, qui lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ cap. 11. asserit, Græcos tum antiquos, tum recentes, consuevisse Infantes communicare, & crimini vertere Latinis, quod ad præsens eosdem non communicent.

III. probatur ex Concilio Tridentino sess. 21. cap. 4. in quo utraque consuetudo, tam antiqua, tam moderna Latinorum his verbis approbatur: *Denique eadem sancta Synodus docet, parvulos usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem. Neque tamen ideo damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt: ita certe*

te

te eos nulla salutis necessitate sceisse, sine controversia credendum est.

Arguunt I. Apostolus exigit à communicaturis, ut antequam ad communionem accedant, seipsos probent; sed Infantes nequeunt seipsos probare: ergo Infantibus nunquam potuit Eucharistia ministrari. II. Exigit quoque Apostolus, ut Communicaturi a prophanis cibis possint eucharisticum panem secernere; sed hoc neque Infantes possunt: ergo &c. III. Si per Eucharistiæ Sacramentum dabatur antiquitus Infantibus gratiæ augmentum, injuste modo negatur. IV. nulla fuit justa causa, qua moverentur Latini ad denegandam Infantibus Eucharistiam: ergo irrationabiliter denegatur.

Respondemus ad I. quod probatio, quam exigit a Communicaturis Apostolus, in eo consistit, per quod nullum peccatum mortale habens ad Eucharistiam accedat; Infantes autem nullum peccatum mortale habent, quia possident gratiam habitualem, quam in Baptismo acceperunt.

Ad II. dicitur, quod illa distinctio & secretio ciborum exigitur ab adultis, qui probare tenentur Conscientiam suam antequam ad Eucharistiam accedant; & hoc ratione periculi, in quo versantur amittendi gratiam habitualem; quod quidem periculum in Infantibus non verificatur.

Ad III. respondet Jueninus: „ Quod „ licet Eucharistia quondam parvulis „ ad augmentum gratiæ sanctificantis prodesset, Ecclesia tamen nunc „ patitur ut fine eo augmento moriantur; eaque ratione debitæ tanto Sacramento reverentiæ consultum esse „ voluit. „

Ad IV. Tournely addit rationem, qua mota fuit Ecclesia Latina ut hanc disciplinam immutaret sub his verbis: „ Attamen suam hanc disciplinam erga Infantes Ecclesia mutavit: scilicet, cum usus calicis in Occidente „ sensim abrogatus fuit, propter irreverentiam, quæ ex periculo effusionis nasci poterat; abrogata quoque „ fuit praxis dandi Eucharistiam Infantibus, quæ ipsis nonnisi sub specie vini administrari solebat. „

Pro II. Dissertationis parte, in qua de Energumenis fit sermo, scire oportet, aliam fuisse disciplinam, quæ antiquis temporibus observabatur, & quæ modo nostro ævo viget: Siquidem Energumenis tum apud Orientales, tum apud Occidentales, antiquitus Eucharistia non dabatur, nisi in ultima vitæ periodo; modo autem datur, quando præcipue habent lucida intervalla. Unde.

Dicimus II. Energumenis antiquis temporibus non dispensatam fuisse Eucharistiam, modo autem dispensari.

I. Conclusionis pars probatur I. quia Energumeni ejiciebantur ab Ecclesia simul cum Catechumenis & Pœnitentibus, quando missæ Sacrificium offerebatur; & hoc constat ex can.78. ex his, qui Apostolici dicuntur, ubi dicitur: *Si quis Dæmonem habeat, ne fiat Clericus, sed neque cum fidelibus precetur*. Insuper legitur in lib. 8. Constit. quæ vocantur Apostolicæ cap.7. *Et postea dicat Diaconus: exite Energumeni: ac post exitum eorum dicat: Orate qui Baptismum petitis*. Ulterius Chrysostomus hom. III. de incomprehensibili natura Dei: *Cum eis* (intelligit Energumenos) *una cum fratribus orare non liceat*. Denique Author libri de ecclesiastica Hierarchia cap.3. dicit: *Ad sacra opera, atque mysteria spectanda non eos* (Energumenos) *convocat*.

II. probatur de Latinis; de quibus asserit Jueninus: „ Latini Patres idem „ factitarunt. Concilium Elliberitanum canone 29. prohibet, ne nomen „ quidem Energumenorum in altari „ vocitetur; *Energumenum* (inquit) „ *qui ab erratico spiritu exagitatur, hujus nomen neque ab altare cum oblatione recitandum, neque permittendum „ ut sua manu in Ecclesia ministret*. Iis „ vero, quibus offerre non licebat, „ communio eucharistica negabatur: „ *Episcopos* (ait mox laudata Synodus „ can.28. *placuit ab eo, qui non communicat, munus accipere non debere*: Excipiebatur tamen necessitatis casus; „ in ultima scilicet vitæ periodo Energumenis, licet sui compotes non essent, Eucharistia tradebatur; *Eos* „ (verba sunt Concilii Elliberitani can. „ 37.) *qui a spiritibus immundis vexantur; si in fine mortis fuerint constituti, „ baptizari placet: si vero fideles fuerint, „ dandam eis esse communionem*. „

II. Conclusionis pars sic ab eodem Juenino I. probatur: „ Tempore S. Thomæ,

„ mæ, Latini, etiam extra vitæ periculum communionem iis Energumenis largiebantur, qui interdum „ sua ratione fruebantur, *Ad secundum* „ inquit 3.p. qu. 80. art. 9.) *dicendum*, „ *quod Dionysius loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis, in quibus* „ *nondum est vis dæmonis extincta, quæ* „ *viget in eis per originale peccatum; sed* „ *de baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem* „ *ratio ac de aliis amentibus*. Non est „ opus ut hic S. Doctoris pace dicatur, „ non catechumenos modo, sed baptizatos energumenos fuisse quondam „ prohibitos sacrorum mysteriorum „ conspectu, ac fuisse jussos e templo „ discedere cum Missa fidelium incipiebat; satis est ut ex iis S. Thomæ „ verbis disciplinam colligamus, quæ „ illius ævo obtinebat in Occidente. „ 2. Seculo V., quo Synodus Arausicana prima celebrata est, usus, qui his „ temporibus viget, prima fundamenta jacta fuerunt, & ab antiqua Illiberitanorum Patrum austeriore disciplina temperatum est; sancitum „ nempe fuit, ut energumenis, qui in „ Synaxibus subjecissent se purgativæ „ manuum impositioni, Eucharistia, „ etiam extra mortis periculum administraretur. *Energumeni jam baptizati* (inquit Concilium can. 14.) *si de* „ *purgatione sua curent, & se sollicitudini Clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimodo communicent*, „ *Sacramenti ipsius virtute vel muniendi* „ *ab incursu dæmonum, quo infestantur*, „ *vel purgandi, quorum jam ostenditur* „ *vita purgatior*. „

Ad hæc subdimus quæ de amentibus scribit Tournely, qui ait: „ Amentes autem vel tales sunt a nativitate, „ quibus nullus rationis radius unquam „ illuxit; vel ex morbo & casu in amentiam delapsi, nunquam pristinæ rationi redduntur; vel denique lucida „ quædam rationis intervalla patiuntur. Amentes primi Ordinis baptizati capaces sunt Eucharistiæ etiam „ cum fructu percipiendæ, & aliquando eis concessa legitur: alius tamen „ a pluribus seculis usus invaluit. Probatur prima pars: quia ejusmodi amentes pro infantibus habentur: ac „ infantibus diu in Ecclesia fuit administrata Eucharistia: unde Conc. Arausicanum I. Can. 13. decernit: amentibus quæcumque pietatis sunt, esse „ conferenda. Secunda pars etiam certa est: eodem enim tempore obsolevit usus dandi amentibus Eucharistiam, quo infantibus. Amentibus „ vero secundi & tertii ordinis concedenda est Eucharistia, cujus aliquod „ significarunt desiderium; & eadem „ lex erga illos observanda, quæ erga „ infirmos. „ Denique de iisdem amentibus hæc scribit Frassen; „ A. „ mentibus præterea, qui tunc a pietatis sensu alieni sunt, Sacramenta dare minime oportet; quamvis, si antequam in insaniam inciderint, piam „ & religiosam animi voluntatem præ „ se tulerunt, licebit eis in fine vitæ „ ex Concilii Carthaginensis decreto „ Eucharistiam administrare: modo „ vomitioris, vel alterius indignationis, & incommodi periculum nullum „ timendum sit. Porro decretum Concilii Carthaginensis IV. cap. 76. ita „ se habet: *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum* „ *Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim* „ *versus fuerit, dent testimonium, qui* „ *eum audierunt: & accipiat pœnitentiam, & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*. Eadem autem est ratio de iis, „ qui extra infirmitatem in amentiam „ incidunt. Consonat Concilium Arausicanum I. cap. 13. *Amentibus*, inquit, „ *quæcunque pietatis sunt, conferenda* „ *sunt*. Sub quibus verbis communiter „ Doctores intelligunt Eucharistiam. „ Eandem veritatem non obscure indicat Concilium Toletanum II. can. „ 11. dicens. *Quicunque fidelis inevitabili qualibet infirmitate confectus Eucharistiam perceptam rejecerit, in nullo* „ *Ecclesiasticæ damnationi subjaceat. Similiter nec illos cujusquam punitionis* „ *censura redarguet, qui talia aut tempore infantiæ faciunt, aut in qualibet* „ *mentis alienatione siti, qui quod fecerint ignorare videntur*. „

De

DISSERTATIO CCCCXXI.

De subjecto Eucharistiæ. An conferri possit Eucharistia mortuis? An ultimo supplicio damnatis? An omnibus & quibuscunque morituris?

Icimus I. Mortuis dandam non esse Eucharistiam.

I. Probatur ex Conciliis. Concilium Carthaginense III. anno 397. cap. 6. *Placuit ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dictum est a Domino; Accipite & edite. Cadavera nec accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam, ne mortuos baptisari posse fratrum infirmitas credat, cum Eucharistiam mortuis non dari animadverterit.* Synodus Quini sexta anno 792. can. 83. *Nemo mortuorum corporibus Eucharistiam communicet, scriptum est enim, Accipite & comedite; Mortuorum autem corpora non possunt accipere, nec comedere.* Eadem leguntur in Concilio Antisiodorensi in Galliis can. 12.

II. probatur Rationibus theologicis. I. Eucharistia dispensari debet iis, qui ipsam possint comedere; dixit enim Christus Apostolis; *Accipite & comedite*; ergo conferri non potest mortuis, qui ipsam comedere non valent. II. abusus si quis irrepserit in Ecclesiam privatam, vel inter fideles aliquot, propagari non debet, immo potius extirpari; sed abusus hic fuit dandi Eucharistiam mortuis: ergo extirpari debet. Minor probatur ex observationoe Albaspinæi lib. 10. cap. 9. dicentis, hunc abusum ex simplicitate fidelium originem duxisse: „ Qui cum intelligerent legibus Ecclesiæ cautum esse, ne quisquam ex hac „ vita discederet, quin prius Ecclesiasticæ Communionis factus esset particeps; existimabant subito absque tali „ communione mortuis posse hanc ipsis restitui; atque quoddam salutis „ subsidium conferri, si Eucharistia illis, quamquam mortuis, concederetur. „ III. Si quæ sunt exempla, quæ ad hanc disciplinam probandam referuntur, nullius sunt authoritatis; sed imitari non possumus, quæ nullam habent authoritatem: ergo exempla, quæ referuntur, pro nihilo valent. Minor patebit in solutione argumentorum, quæ in contrarium fiunt.

Objiciunt I. Amphilochius in vita S. Basilii refert cap. 8. quod S. Præsul morti proximus divinam Eucharistiam suscepturus, eam in tres partes divisit, quarum unam sumpsit, alteram jussit secum sepeliri, & tertiam in aurea columba includi & super Altare suspendi. II. Gregorius Magnus lib. 2. Dialog. cap. 24. hanc historiam de S. Benedicto, & de quodam ejus Monacho narrat. *Quadam die dum quidam puerulus Monachus parentes suos ultra quam deberet diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exiisset, eodem die mox ut ad eos pervenit, defunctus est. Cumque esset sepultus, die altera projectum foras corpus ejus inventum est; quod rursus tradere sepulturæ curaverunt. Sed sequenti die iterum projectum exterius, atque inhumatum, sicut prius, invenerunt. Tunc concite ad Benedicti Patris vestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu sua protinus communionē dominici corporis dedit, dicens, Ite, atque hoc dominicum corpus super pectus ejus cum magna reverentia ponite, & sic sepulturæ eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus ejus terra tenuit, nec ultra projecit.* III. Surius

rius narrat in vita S. Otthomani anno 720. die 16. Novembris, quod in ejus tumulo repertę fuerunt quædam particulæ panis in figura orbiculata, quæ dicuntur oblatæ, & quas Episcopus cū summa veneratione reposuit postquā sepulcrum reseraverat. IV. Si qui fideles, qui excommunicati erant, ante quā absolvantur moriantur, post mortē absolvuntur: ergo pariter qui in vita & prope mortem Eucharistiam suscipere non valent, eam debent post mortem suscipere.

Respondemus ad I. quod vita illa S. Basilii, quæ dicitur scripta ab Amphilochio, non est ipsius legitimus fœtus, sed illi suppositus. Quisquis autem sit ejusdem vitæ genuinus scriptor, certe fallitur in eo, quod de S. Basilio narrat; nemo enim ex Scriptoribus, qui facta Basilii scripserunt, ullam de re hac mentionem facit, immo de eadem apud S. Gregorium Nazianzenum altum est silentium.

Ad II. dicunt Scriptores, quod apud Dialogos Gregorii Magni multa leguntur, de quorum veritate, citra tanti Doctoris contemptum, dubitari maxime potest; ea enim non scripsit ut testis, qui eadem viderit, sed qui audierit, & ipse crediderit, ac retulit.

Ad III. facta, quæ narrantur a Surio, majori indigent probatione, quum talia sint quæ plerumque ex vulgi vocibus collecta comperiantur: & præcipue in casu, quo narrantur panis particulæ figuræ orbiculatæ; quando earum usus in pane eucharistico non ita fuerit antiquus ut ipse credit.

Ad IV. excommunicatio quia ligat animā & corpus, non est mirum ut etiam in solo corpore solvatur; præcipue quia ad ejus solutionem etiam solvitur anima a pœna temporali, qua in Purgatorio detinetur. Et hinc est necessitas absolvendi cadaver illius, qui in excommunicatione mortuus est; quod quidem non verificatur de illo, qui mortuus est antequam in morte Christi corpus susciperet.

Pro illis vero, qui ultimo supplicio damnantur; An iisdem concedi debeat Eucharistia? Quæ est secunda Dissertationis pars: Quum non fuerit apud omnes Ecclesias eadem consuetudo, nec eadem fuerit omni tempore observata disciplina, hinc est, quod de ipsis eodem modo loqui non debemus, sed secundum scilicet regionum & temporum varietatem; quod præstabimus referendo Scriptorum, præcipue recentiorum, relationes, quibus stare jure possimus, præcipue si in iisdem consensionem inveniemus.

Et quidem Carolus Witasse tom. 4. de Euchar. Sacram. quæst. 8. art. 1. qui hæc scribit: „ Quæres 4. de iis, qui „ ultimo supplicio damnati sunt, an Eu- „ charistia donandi sint? Respondeo 1. „ olim gravissimorum criminum reis „ denegatam fuisse non tantum Eucha- „ ristiam, sed & absolutionem, præ- „ sertim si morte dumtaxat imminen- „ te veniam petere cœpissent: ex Cy- „ priano *Epistola ad Antonianum*; *Pœ- „ nitentiam non agentes..... prohiben- „ dos omnino censuimus a spe communio- „ nis & pacis; si in infirmitate atque in „ periculo cœperint deprecari*. Respon- „ deo 2. utriusque Sacramenti negandi „ reis ultimo supplicio damnatis mo- „ rem apud Gallias obtinuisse ad annum „ 1376. quo eum abrogavit Carolus VI. „ quoad absolutionem, de quo Gagui- „ nus lib. 8. Morinus lib. 10. de pœni- „ tentia cap. 1. Respondeo 3. hanc eam- „ dem consuetudinem perstare in Gal- „ lia quoad Eucharistiæ Sacramentum: „ de hoc fusius agit Isambertus, quem „ consule. Respondeo 4. eumdem mo- „ rem, quod spectat ad Eucharistiam, „ ad nostram usque ætatem apud His- „ panos extitisse. Probatur testimonio „ Dominici Soto in 4. sentent. distinct. „ 12 quæst. 2. & Sylvii 3. part. quæst. 8. „ art. 6. An autem ista nunc consuetudo „ apud eos abolita sit, cum nonnulli „ recentiores affirment, penes eos sit „ historiæ fides. Respondeo 5. apud „ Germanos ab omni ęvo esse usitatum, „ ut absolutionis beneficio illi non pri- „ ventur. Probatur ex Synodo Mo- „ guntina anno 841. habita can. 27. *Si „ omnibus de peccatis suis..... digne „ pœnitentibus communio..... in fine „ dando est, cur non iis qui pœnam extre- „ mam* (in patibulo) *persolvunt*? Et ex „ Wormaciensi anno 868. quæ can. 80. „ iisdem plane verbis idem decernit. „ Respondeo 6. apud Italos obtinere „ insuper ut eucharistia etiam refician- „ tur. Probatur ex Synodo V. Medio- „ lanensi sub S. Carolo Borromæo. „

Insuper apud Tournely hæc legimus: „ Quæres 5. utrum reis ultimo suppli- „ cio

„ cio afficiendis sit concedenda Eucharistia? Respond. varium esse Ecclesiarum usum. In Italia & Germania „ certum est Eucharistiam ejusmodi reis „ non denegari. Constat ex Concilio „ Mediolanensi V. &c. In Gallia ann. „ 630. Synodus Remensis sub Sonnatio, „ statuto II. inquit, *Ad mortem condemnatus reuuitur Eucharistia? Cum iis „ maxime conducat ad spem & securamen „ certi decessus, & præsentis agonis.* „ Quin ante annum 1396. ejusmodi reis „ sacramentalis etiam absolutio denegabatur. Primus, inquit Morinus „ lib. 10. de Pœnitentia cap. 1. num. 4. „ *Hunc multorum Procerum Ecclesiasticorum & virorum Principum precibus „ persuasus abrogavit Carolus VI. edicto „ Parisiis dato 4. nonas Februarii ann.* „ 1396. Edictum integrum refert Fontane tom. 1. & dictorum & Constitutionum Regum Franciæ, titulo 68. „ Post annum vero 1396. etsi sacramentalis absolutio reis ultimo supplicio „ damnatis sit indulta, constanter tamen denegata fuit eucharistica communio. Narrat eam in rem Gaguinus lib. 10. Historiæ, *Regnante Ludovico XI. Ludovicum Luxemburgum „ majestatis reum capite damnatum, confessione more Christiano expleta; Viaticum Corporis Christi postulasse, nec obtinuisse: rem tamen divinam seu Missam „ coram illo factam, & panem benedictum „ oblatum, quem religiose manducavit. „ Contigit illud ann.* 1475. Mos ille denegandi reis ultimo supplicio afficiendis Eucharistiam, adhuc apud nos „ perseverat. Eundem etiam in Hispania observari testatur Dominicus „ Soto in 4. sent. dist. 12. quæst. 1. art. „ 2. quem improbat, *cum nulla*, inquit, „ *appareat causa cur si sint vere pænitentes*, tanto beneficio priventur. „

Eadem fere habet Jueninus per has sequentes Conclusiones, in quarum prima asserit, quod reis ultimo supplicio damnatis Eucharistia quondam administrari non solebat: In secunda, quod in Germania & in Italia eucharistica communio reis ultimo supplicio damnatis administretur; & in tertia, quod in Galliis & in Hispaniis eucharistica communio reis ultimo supplicio damnatis, etiam debite confessis, denegatur. Post quarum probationes duo hæc quæsita subjungit, quorum primum est, quibus momentis Galliæ & Hispaniæ adductæ fuerint ut reis ultimo supplicio damnatis eucharistiam denegarent? Alterum vero est; unde Gallorum & Hispanorum mos, de quo agitur, originem traxerit suam? Ad quorum primum his verbis respondet: „ Francorum & Hispanorum Ecclesias his adductas fuisse „ rationibus. 1. Ultimo supplicio propter scelera damnati, non amore justitiæ, sed tantum timore pœnæ, crimina, quorum rei sunt, plerunque „ detestanrur; ac proinde eorum pœnitentia, non ad eucharistiam modo, „ sed nec ad absolutionem sacramentalem satis est, quæ tamen absolutio „ ipsis impenditur in extrema periodo, „ quod dubium sit an amore justitiæ aut „ tantum timore pœnæ eos pæniteat. „ 2. Illæ celebres Ecclesiæ judicant reos „ hujusmodi, morte brevi futura fere „ examinatos, omni prorsus pietatis „ sensu destitutos esse, ac proinde ineptos, qui inter sacrum illum cibum „ & prophanos, ut par est, dijudicent. „ 3. Vel antequam lata sit in eos condemnationis sententia communione „ donarentur; vel ubi prolata fuit. Si „ primum; perditi illi homines cum „ parati sint, etiam cum juramento, „ admissa a se scelera coram judicibus „ inficiari, gravis sacrilegii periculo „ exponerentur, si tunc pascerentur Eucharistia; Si secundum, cum plerumque capite plectantur eadem die, qua „ latum est condemnationis decretum, „ sacro Christi corpori irrogaretur injuria, quippe quod hominis rei corpus, in quod intrasset, cum omni dedecore & ignominia tortoris manu „ tractandum sit. „

Ad II. vero hæc reponit; „ Eam consuetudinem debere suam originem. „ 1. Antiquorum Patrum praxi, qui „ reos quorumdam gravium scelerum, „ etiam in exitu vitæ, arcebant non a „ Communione modo, sed etiam a beneficio absolutionis. 2. Orta est ex „ alia disciplina, quæ quondam ferebat, „ ut ii infirmi per pœnitentiam non reconciliarentur, qui sani eam non petiissent. 3. Hanc aliam originem determinat Dominicus Soto: *Et fortasse „* (inquit loco superius laudato) *ortus „ hujusmodi consuetudinis fuit, quod cum „ damnati ad mortem a Communione Reipublicæ abscindantur, in signum hujus „ abscissionis negatur eis Sacramentum* „ Com-

„ *Communionis tamquam Republicæ ho-*
„ *stibus* .„

III. Tandem Dissertationis pars hæc est; An omnibus quibuscunque morituris Eucharistia sit ministranda? Pro qua variam legimus fuisse Ecclesiæ disciplinam; in quibusdam enim Regionibus sæverior fuit, in aliis vero mitior; unde & secundum temporum mutationem & secundum locorum diversitatem, modo concedebatur, modo autem denegabatur.

Hoc autem totum nos præstabimus referendo varias & multas tum Romanorum Pontificum, tum Conciliorum, tum denique sanctorum Patrum, Sanctiones, Declarationes, & Testimonia, quæ circa rem hanc faciunt. Et quidem a Pontificibus incipientes, invenimus Innocentium I. in epistola 3. ad Exuperium, Tolosanum Episcopum, qui dicit, *quod observatio prior, durior; posterior vero, interveniente misericordia, inclinotior*: Siricius in Epistola 1. ad Himerium Tarraconensem cap. 5. hæc habet: *De his vero non incorgrue dilectio tua Apostolicam Sedem credit consulendam, qui acta pænitentia, tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos & ad volutabra redeuntes, & militiæ cingulum & ludicras voluptates & nova conjugia & inhibitos denuo appetivere concubitus. Quorum professam incontinentiam generari post absolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam suffugium non habent pænitendi, id duximus decernendum, ut sola intra Ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint: a Dominicæ autem mensæ convivio segregentur, ut hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscænis voluptatibus retrahantur. Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatici munere cum ad Dominum cœperint proficisci, per Communionis gratiam volumus subveniri*. Gregorius II. qui floruit Seculo VII. hæc pariter scribit ad Bonifacium Episcopum: *De his, qui patrem, matrem, fratrem, aut sororem, occiderit, ut toto vitæ suæ tempore corpus dominicum non suscipiant, nisi tempore exitus pro viatico*. Innocentius III. cap. *Quod in te*, extra de Pœnit. & Remiss. habet: *Quod in te in illo verbo, per quod pænitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam quod vere pænitentibus exhibetur, intelligi volumus; ut nec ipsum decedentibus denegetur*.

De Conciliis modo loquentes, scribimus veeba Synodi IV. Carthaginensis habitæ ann. 394. can. 76. quæ hæc sunt: *Is, qui pænitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pænitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*. Producimus pariter verba Concilii Nicæni I. can. 13. ex interpretatione Dionysiexigui: *De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc antiqua lex servabitur, ita ut si quis egreditur e corpore ultimo, & maxime necessario viatico* (Absolutione sacramentali) *minime privetur. Quod si desperatus & consecutus communionem, oblationisque particeps factus, iterum convaluerit, sit inter eos, qui Communionē orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter* (post quam probaverit) *ex oblatione dare debebit*. Insuper hoc ipsum legitur in Concilio Arausicano I. can. 3. in Concilio Arelatensi I. anno 314. can. ultimo. *De his, qui apostatant, & nunquam se ad Ecclesiam repræsentant, nequidem pænitentiam agere quærunt, & postea infirmitate correpti petunt communionem, nisi revelaverint, & egerint fructus dignos pænitentiæ*. Denique adducitur Concilium Eliberitanum in Canonibus 1. 2. 3. 6. 7. 73. 75.

Tandem ad Sanctos Patres devenientes, adducimus Cyprianum in epist. 52. ad Antonianum, ubi innuit morem in Africa aliquando inductum, ut qui vitæ suæ decursu non egissent pænitentiam, si in periculo mortis infirmitate præmente Ecclesiæ reconciliari postulassent, a spe communionis & pacis arcerentur: *Quia*, inquit S. Cyprianus citata epist. 52. *Rogare illos non delicti pænitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte*

acci-

accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum. Eadem habet Dionysius Alexandrinus apud Eusebium lib. 6. historiæ capit. 42.

DISSERTATIO CCCCXXII.

De subjecto Eucharistiæ. An extra mortis necessitatem concedi debeat Eucharistia publico Peccatori? An Peccatori occulto? An illi, qui pollutionem, aut fornicationem mortalem commisit intra eandem diem, etiamsi sequatur confessio illius peccati?

Præmittimus I. communicandi permissionem dupliciter obtineri, vel denegari posse; scilicet vel in foro interno per pœnitentiæ Ministrum, qui est Confessarius: vel in foro externo, per Eucharistiæ Dispensatorem. Hic non agitur de foro interno; in eo enim Confessarius secundum lumen & æquum judicium suum, debet Pœnitenti suadere privatim & secreto, & etiam præcipere, ut vel ad Eucharistiam accedat, vel ut ab ea se abstineat. Loquimur ergo tantum de publico Ecclesiæ Ministro, qui Eucharistiam dispensat omnibus qui ad eam suscipiendam accedunt; ac proinde potest cui deneganda est denegare, & cui concedenda est dispensare.

Præmittimus II. publicos Peccatores multipliciter a Scriptoribus enunciari; aliqui enim dicuntur, qui sunt infames, vel propter artem, quam exercent; vel propter gravia & publica scelera, propter quæ excommunicantur: aliquos vero esse, qui licet non sint infames, sunt tamen scandalosi, vel quia in publico & actuali peccato versantur; vel quia cum immodestia se exornant, ut sunt præcipue mulieres, quibus ab Innocentio XI. denegata fuit Eucharistia: aliquos tandem esse ex S. Thoma, quorum flagitia ita facta sunt publica, ut cœlari non possint; & sunt qui Concubinam domi alunt cum totius populi scandalo, vel qui sunt publici usurarii, vel qui sunt publici raptores, de quibus ait S. Doctor 3. part. quæst. 80. art. 6. *Respondeo dicendum, quod circa peccatores distinguendum est. Quidam enim sunt occulti, quidam vero manifesti; scilicet per evidentiam facti sunt publici usurarii, aut publici raptores.* Immo S. Doctor etiam se extendit ad illos, de quibus habetur publica & violenta flagitii suspicio; sic enim ait in iv. disti. 9. quæst. 1. art. 5. in solutione quæstiunc. 2. *Dicendum, quod triplex est suspicio, quædam violenta ad cujus contrarium non admittitur probatio; sicut si inveniatur solus cum sola, nudus in lecto, loco secreto & apto ad commixtionem. Alia est probabilis, sicut si inveniatur solus cum illa colloquens in locis suspectis, & frequenter; Tertia est præsumptuosa, quæ ex levi conjectura ortum habet. Hæc autem ultima deponenda est. In secunda non de-*bet

bet denegari (communio) quia pœna non infligitur, ubi culpa ignoratur; sed de prima idem est judicium quod de peccato. Unde si sit suspicio procedens ex fama publica, non debet ei dari, neque in occulto, neque in manifesto. Denique sunt qui addunt, quod quibusdam in locis speciales sunt leges, quibus determinantur, quinam dicendi sint publici peccatores respectu communionis denegandæ, & hæ leges in locis hisce omnino sunt observandæ.

Præmittimus III. circa Eucharistiam vel concedendam vel denegandam his peccatoribus, sive publicis, sive occultis, has esse Theologorum opiniones. I. Witasse censet Eucharistiam esse denegandam publicis peccatoribus a publico ministro; concedendam vero esse occultis peccatoribus si eam publice petant: si vero privatim petant, esse denegandam; excepto autem casu, quo facinus secreta confessione fuerit cognitum. II. Tournely asserit, quod si peccatum sit publicum ac notum, sive evidentia juris, ex confessione scilicet rei, vel sententia judicis: sive evidentia facti, quod nulla possit tergiversatione colari, Eucharistia est deneganda: peccatori autem occulto non est deneganda, si publice petat. III. Frasseu putat, Eucharistiam denegari debere Theatricis & Histrionibus, donec a tali commercio resipuerint: insuper usurariis, raptoribus, adulteris, meretricibus, & illis denique, qui in Ecclesiæ scandalum a gravioribus criminibus, etiam moniti ut resipiscant, abstinere recusant: peccatoribus autem occultis Eucharistiam publice petentibus, quod non sit deneganda, si eam petant coram iis, qui eorum peccatum non noverunt. IV. tandem Juenínus asserit, quod publico peccatori denegari debeat Eucharistia, donec publica pœnitentia suam emendationem probaverit; quod denegari non possit impio occulto, qui eam publice petat; denegari autem debeat si privatim poscat, & minister non per confessionem sacramentalem facinus noverit.

Dicimus I. publicis Peccatoribus denegandam esse Eucharistiam; occultis denegandam quoque esse, si eam occulte petant, & sacramentalis confessio non intervenerit.

I. Conclusionis pars I. probatur ex Cypriano loquente de Histrione epist. 10. ad Encratium: *Pro dilectione tua & verecundia mutua consulendum me existimasti, Frater charissime, quid mihi videatur de Histrione quodam, qui apud vos constitutus in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & magister, & doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id quod male didicit, cæteris quoque insinuat, an talis debeat communicare nobiscum? Quod puta ego nec majestati divinæ, nec evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur.* Quibus addit Juenínus: „ Si cum Ecclesiæ membris
„ ille histrio, quod esset peccator pu-
„ blicus, communicare nec debuerit,
„ nec potuerit; a fortiori per Euchari-
„ stiam, cum Christo, Ecclesiæ capite,
„ communicare non potuit. „

II. probatur. Antiqua praxis erat, ut a mensa Domini arcerentur, & ad Pœnitentium classes redirent, sub excommunicationis periculo, illi, quorum iniquum factum per testes innotuerat: & hoc fundabatur tam in jure naturali, tam in divino, quibus indigni ab Eucharistia arcebantur, propter illa Christi verba: *Nolite dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*: quibus addit idem Juenínus: „
„ At publici peccatores, donec conver-
„ sionem publica pœnitentia probave-
„ rint, canes censendi sunt: Licet enim
„ forte in animo præteritum scelus de-
„ testentur, conversi tamen non judi-
„ cantur, nisi Ecclesiæ, cui fuerunt
„ scandalo, palam satisfecerint. „

II. Conclusiones pars I. probatur. Christus dispensavit Eucharistiam Judæ, qui erat proditor, quia peccatum Judæ erat occultum: ergo pariter exemplo Christi non debet denegari Eucharistia peccatoribus occultis, qui eam publice poscunt.

II. probatur. Ex disciplina, quæ quondam vigebat in Ecclesia, & sic eam citatus Juenínus exponit: „ Ferebat
„ vero hujusmodi disciplina: 1. quisque
„ sua scelera vel occultissima Episcopo
„ detegeret, idque sub gravioris pœnæ
„ periculo, si ab aliis retegerentur. 2.
„ Tenebatur quisque proximi sui pec-
„ cata eidem Episcopo aperire; si enim
„ aut non declarasset, aut declaratio-
„ nem diutius distulisset, pœnas dabat

pro

„ pro negligentia. 3. Si crimen ab aliis
„ detectum, ipse peccator confiteretur,
„ addicebatur pænitentiæ laboribus,
„ quos quidem si subire detrectaret,
„ damnabatur excommunicatione, si
„ crimen illius juridice coram Episco-
„ po probatum fuisset; si vero probari
„ non potuisset servato juris ordine, &
„ ipse peccator sacramenta, ipsam etiã
„ Eucharistiam poposcisset, dispensa-
„ batur perinde ac si fidelis fuisset. Au-
„ gustinus praxis hujusmodi testis est,
„ variis in locis; Accusationis factitari
„ solitæ meminit Homilia 49. ex 50.
„ cap. 4. & 5. Invehitur in laudem,
„ quam mariti impudici tribuunt pudi-
„ cis uxoribus, & quod illorum impu-
„ dicitiam æquo ferant animo; Ne ve-
„ ro tolerent deinceps, severe prohi-
„ bet, injungitque, ut Episcopo illorum
„ incontinentiam retegant. *Nolo* (ait)
„ *talem patientiam habeant christianæ*
„ *mulieres; prorsus zelent viros suos, non*
„ *propter carnem suam, sed propter ani-*
„ *mas illorum, omnino ergo moneo, Ego*
„ *præcipio, Ego jubeo, Episcopus jubet,*
„ *Christus in me jubet.... Nolite viros*
„ *vestros permittere fornicari. Interpel-*
„ *late contra illos Ecclesiam.... In cæ-*
„ *teris omnibus ancillæ estote virorum ve-*
„ *strorum, subditæ ad obsequium &c. Sed*
„ *ubi ventum fuerit ad illud negotium,*
„ *ubi vos Apostolus æquavit dicens, uxori*
„ *vir debitum reddat, similiter & uxor*
„ *viro; clamate pro re vestra &c.* Accu-
„ satos vero, imo & ab uxoribus con-
„ victos, sed extra judicii ordinem,
„ monitos adulteros, idem Augustinus
„ asserit, se a sacra Synaxi non arcere,
„ si palam ac cum cæteris fidelibus
„ Christi mensæ accumbant: *Nos* (in-
„ quit homilia 50. ex 50.) *a communio-*
„ *ne prohibere quemquam non possumus,*
„ *quamvis hæc prohibitio nondum sit mor-*
„ *talis, sed medicinalis, nisi aut sponte,*
„ *aut in aliquo sive sæculari sive ecclesia-*
„ *stico judicio nominatum atque convi-*
„ *ctum. Quis enim sibi utrumque audeat*
„ *assumere, ut cuiquam ipse sit accusator*
„ *& judex?* Eo autem praxis, quam
„ Augustinus servare se asserit, nititur
„ jure, quod quisque ad propriam fa-
„ mam habet, donec flagitium, quod
„ admissum est, in publicam notitiam
„ devenerit. „

Dicimus II. Peccatori occulto Eucharistiam privatim & in occulto poscenti, esse denegandam; dummodo deneganti non fuerit crimen per sacramentalem confessionem cognitum.

I. Conclusionis pars I. probatur. Peccator occultus, qui in occulto Eucharistiam poscit, nullum habet jus ad sacram Communionem: ergo non est ei concedenda. Probatur antecedens, Non habet jus ratione famæ, quia ei non læditur, quum sit in occulto: non ratione status, quia quum sit in peccato, non est in gratia Dei: unde remanet obligatio ut sanctitati Eucharistiæ a Ministro consulatur, Christi præceptum adimplente: *Nolite dare sanctum canibus.*

II. probatur altera Conclusionis pars ratione strictissimæ obligationis servandi secreti Confessionis sacramentalis, propter quam in nullo casu potest minister etiam ipsi pænitenti peccatum detegere, unde reddatur odiosa confessio.

Obstant I. Judas discessit a Cœna antequam Christus Eucharistiam Apostolis dispensaret: ergo non recepit Eucharistiam de manu Christi. II. Majus est inconveniens, ut quis fiat sacrilegus per sacrilegam communionem, quam ut propriam famam amittat: ergo non obstante amissionis famæ periculo, potest occulto peccatori Eucharistia denegari. III. S. Thomas docuit, quod non possit Eucharistia denegari peccatori occulto, si illius criminis notitia per confessionem sacramentalem habita fuerit, sub his verbis in 4. dist. 9. quæst. 1. art. 5. in solut. 1. quæstjunc. *Dicendum, quod si Sacerdos sciat peccatum alicujus, qui Eucharistiam petit per Confessionem; si est occultum & exigit in occulto, debet ei denegare, & monere ne in publico petat.* IV. Saltem ad evitandum utrũque malum posset Sacerdos in eo casu porrigere peccatori occulto hostiam non consecratam; quia sic nec peccatoris occulti fama deperderetur, nec sacrilegium committeretur.

Respondemus ad I. negando antecedens; Marci enim 14. dicitur, quod Apostoli omnes biberunt consecratum Calicem: *biberunt ex illo omnes*; Si omnes: ergo etiam Judas; Insuper S. Lucas postquam enarravit Eucharistiæ institutionem ac distributionem cap. 22. subdit: *Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.... Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis*

esset ex eis, qui hoc facturus esset? Ad quæ addit Jueninus: „ Unde concluditur, Joannis verba cap. 13. vers. 30. „ *Cum ergo accepisset ille buccellam exivit continuo*, sic intelligi debere, ut „ quamvis Judas acceperit intinctum „ panem in cœna legali, quæ lotionem „ pedum, & euangelicam cœnam præcessit, exierit quidem ante prolixam „ orationem, quam Christus, instituto „ jam SS. Sacramento ad Apostolos „ habuit, sed non nisi peracta tota cœna, quæ non modo agni Paschalis, „ sed etiam Eucharistiæ participationem complexa est. „

Ad II. respondet S. Thomas in IV. distinct. 9. quæst. 1. art. 5. his verbis: „ „ Dicendum, quod licet pejus sit peccatori occulto peccare mortaliter „ sumendo Corpus Christi, quam infamari; tamen cum nemo debeat „ unum mortale committere, ut proximus aliud non committat, eligendum est potius Sacerdoti non prodere „ peccatorem, quam ut ille non peccet. Ut enim notat Augustinus lib. „ quæstionum in Genesi cap. 42. Periculosissime admittitur hæc compensatio, ut nos faciamus aliquid mali, ne „ alius majus malum faciat. „

Ad III. respondet Jueninus per hæc verba: „ Angelicum Doctorem in eam „ quidem opinionem abiisse cum scriberet in sententiis; sed ab ea recessisse videtur cum Summam Theologicam edidit in lucem; quippe qui licet „ aliquid directe contrarium in ea non „ scripserit, conjicitur tamen ipsi tunc „ probatam non fuisse, quod eo de casu „ siluerit omnino, quanvis hic articulo „ sexto, quo scilicet agit de impiis, „ quibus communio denegari debeat, „ mentem aperiendi suam occasio se se „ obtulerit. „

Ad IV. dicitur nunquam licere Sacerdoti in eo casu porrigere hostiam non consecratam; quia nunquam licitum est facere malum ut eveniat bonum; hostiam autem non consecratam pro consecrata porrigere, malum est, quia exponit illos periculo evidentis idololatriæ. Unde ait S. Thomas loco nuper citato: „ Hostia non consecrata nullo modo debet dari pro „ consecrata, tum quia in Sacramento „ veritatis non debet esse aliqua fictio; „ tum quia ..... daret Sacerdos (hoc „ faciens) ei occasionem idololatrandi, qui credit hostiam esse consecratam. „

Tandem pro III. Dissertationis parte supponimus, pollutionem involuntariam, non impedire pro eo die communionem, saltem sub peccato veniali. Rationem assignat Leander de SS. Sacramento, per hæc verba: „ „ Sed probabilius respondeo: nec sub „ veniali adhuc impedire, quia est inculpabilis. Sic S. Thom. quæst. 80. „ art. 7. Suarez disp. 68. sect. 2. Fagundez præcept. 3. lib. 3. cap. 6. num. 6. „ Sancius in selectis disp. 23. num. 29. „ Henriquez, Bonac. & Layman, quos „ citat, & sequitur Philibertus 3. part. „ tract. 3. capit. 2. num. 10. & ni fallor „ Machado loc. cit. num. 5. & lib. 4. „ part. 1. tract. 10. docum. 5. Bassæus „ verb. Communio, circa finem. Sic „ etiam Valerus verb. Fornicatio diff. „ 3. num. 4. fol. mihi 116. per hæc verba: Hinc collige, (quod vel maxime observandum est; nam facit pro „ consolatione multorum spiritualium) „ tentatum videlicet a dœmone tentatione carnis tempore, quo est in oratione, vel extra eam, in lecto, vimque perferentem, & nimio ardore „ flammæ carnis, & spurcitiæ conflagrantem, posse eam licite pati, sic „ manendo; nec teneri desistere ab oratione, vel a lecto surgere, quamvis „ a dicta oratione desistendo, vel a lecto surgendo posset impedire prædictam tentationem, dummodo longe „ absit a consensu in prædictam delectationem. Quod verum est, etiam „ si venerit in pollutionem, quia totum „ illud sit a dœmone; & vir spiritualis „ vere tunc patitur, & vi opprimitur, „ nec habet in potestate illam tentationem a se tunc temporis repellere, nec „ tenetur orationem omittere propter „ eam, quia id intendit Dœmon, & ob „ id eam immittit. Unde nec convenit „ orationem omittere ne dæmon suum „ finem consequatur; esset enim satisfacere ejus malo proposito. Nam „ prædictus inimicus, cum se videt devictum, nec posse trahere virum spiritualem in suum consensum, hoc „ modo ipsum inquietare procurat, ut „ sic eum ab oratione divertat. Et non „ minus tunc vim patitur servus Dei; „ quam fœmina a Tyranno, vel ab aliquo alio inique oppressa. Et sicut ista „ non tenetur ad Deum vociferare, nec „ resi-

„ reſiſtere, ſed ſufficit ſi immota maneat, & non conſentiat tam fædo, nefarioque actui, & delectationi: Ita & vir ſpiritualis non tenetur ab oratione deſiſtere, & ſe ab ea divertere ad aliud exercitium diſtractivum: quia id eſt inſtar vociferationis, & reſiſtentiæ. Sed ſufficit ei ſi in ea permaneat immotus & tentationi non conſentiat. Quod eſt mente tenendum, & de quo ſæpius ego dubitavi; & cum primum id ipſum accepi a quodam viro ſpirituali, qui ſimilem tentationem patiebatur uſque ad pollutionem, & tamen hoc non obſtante celebrabat quotidie, ocius interrogavi eum, an poſſet divertere prædictam tentationem, & impedire pollutionem deſiſtendo ab oratione, & divertendo ſe ad alia exercitia. Cumque mihi reſpondiſſet a ſe poſſe prædictam pollutionem impediri dicto modo, expavi, eo quod ea non obſtante, quotidie celebraſſet. Nam id adhuc nec expertus, nec conſequutus fueram. Et de hoc non eſt ambigendum. Eſt namque licitum, & fundatum in doctrina ſuperius adducta. Prædictis adde, quod aliquando etiã Dæmon in prædicta tentatione ita hominem ſpiritualem vi opprimit, ut vix valeat manere immotus: ſed magna vi ipſum commovet interius, & aliquando agitat etiam exterius, donec in pollutionem cadere faciat: quod certe ipſi ſummopere abhorrent, & pleni verecundia, ac tremebundi accedunt ad Sacra. Quod ſcire erit multis gratum, ſi ſimilibus tentationibus crucientur. Huc uſque Valerus. Cujus verba, licet longa, traſcribere volui, eo quod in facti contingentia conſultus de hujuſmodi re, eandem doctrinam pro quadam perſona ſpirituali, contra conſilium cujuſdam confeſſoris, alias docti, tradidi. „ Hoc ſuppoſito.

Dicimus III. cum eodem Leandro, non eſſe peccatum mortale accipere Euchariſtiam intra eandem diem, in qua quis habuit pollutionem aut fornicationem mortalem, dummodo præcedat confeſſio illius peccati.

Aſſerit Leander, Navarrum eſſe contrarium huic Concluſioni, qui citat pro ſua opinione S. Thomam, Fagundez, Paludanum, Adrianum, & Gabrielem. Attamen ſubdit Leander: „ Sed omnes certe citat male. Nam in primis D. Thomas vel loquitur ex aliorum opinione, ut ait Sylveſter, vel ad ſummum aſſerit, impedire communionem ex congruitate tantum, aut ſub peccato veniali. Palud. vero oppoſitum docet in 4. diſt. 9. quæſt. 4. concl. 2. ut notat Sylveſter *verb. Euch. 3. quæſt. 10. num. 10.* & Navarr. *cap. 21. num. 51. cit. in poſteriore editione.* Gabriel etiam, & Adrianus contrarium expreſſe affirmant, ut infra conſtabit, & notat Coriol. 1. part. ſect. 3. art. 3. num. 11. pag. 353. Unde longe probabilius, imo omnino certum reſpondeo: non eſſe peccatum mortale, quia confeſſio de peccato commiſſo aufert omnem indecentiam, ob quam quis a ſuſceptione Euchariſtiæ impediri poſſet, ut clare conſtat ex Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. ſic docent D. Thom. *3. part. quæſt. 80. art. 7. cit. ad 1. & ad 4. & opuſc. 65. §. de Euchar.* Adrian. quæſt. 7. (non 4. ut citat Fagundez) *de Euchariſtia. verſu Ad tertium principale, fol. mihi* 77. Grabriel lect. 8. in Can. lit. O. Cujus expreſſa verba refert Sancius *diſp. 23. num.* 30. Henriq. *lib. 8. cap. 55. num.* 1. Suarez diſp. 68. ſect. 2. non 5. ut invenies citatum apud Machad. *infra*] Filliuc. *tract. 4. n.* 224. Victoria *n.* 61. Diana *3. part. tr. 4. reſol.* 30. Granado *tract. 10. de Euchariſtia diſp. 9. num.* 1. Lugo *diſp. 15. ſect.* 1. Philiber. *loco cit.* Fagundez, & Sylveſter *locis cit.* nec non meus Navarr. *cap. 21. num. 51. in poſteriore editione*, ut notat Fagundez, Coriolan., & Lugo (non Diana) ſic etiam Machado *lib. 2. part. 4. tract. 8. docum. 6. num. 4. & lib 4. part. 1. tract. 10. docum.* 5. qui etiam haud bene citat D. Thomam, & Paludanum pro contraria ſententia, & communi. „

Poſt quæ idem Leander quærit, an ſaltem ſit peccatum veniale accipere Euchariſtiam abſque aliqua juſta cauſa, poſt pollutionem mortalem, etiam confeſſione præmiſſa? Et reſpondet. „ Affirmant Valentia *diſp. 6. quæſt. 9. punct. 3. in fine.* Nuſius *quæſt. 80. art. 8. concluſ.* 10. & 11. Joannes de Cruce *part. 2. Summæ quæſt. 5. de Euchariſtia, dub. 3. concl. 2. fol. mihi* 154. Victoria *loc. cit.* Ochagavia *tract. 2. de Euchariſtia* quæſt. 11. Bonac. *diſput. 4. quæſt. 6. punct. 2. nu.* 4. Granad. *tract. 8. diſp. 9. n.* 8.

„ *n*.8. & Lugo *disp*. 15. *num*.4. *pag*.469. „ oppositam sententiam esse singularem,& falsam. Diana 5.*part. tract*. 13. „ *resol*:65. Sed probabilius respondeo: „ adhuc non esse veniale peccatum ob „ rationem nuper ex Trident. tiaditam. Sic Sancius *in selectis disput*. 23. „ *num*.30., & apud illum D. Thom. & „ Gabriel locis citat. Azor.lib.10.c.30. „ num. 14. Navarr. Palud. & Sylvest. „ locis cit. Ægid. *quæst*.80. *art*.7. *n*.42. „ *vers. Secundo potest*. Suar. disput. 66. „ sect.3. Unde male citatur a Bonacina „ pro opoosita sententia Filliuc.*tract*.4 „ *num*. 224. Lazarius, & Chamerota „ apud Bonacinam, Hurtado *disp*.9. *de*. „ *Eucharist. diff*.13. *in fine*, & alii. Non „ ergo bene dixit Lugo, hanc sententiam tot gravissimis Doctoribus fulcitam, esse singularem, & falsam. „ Lege, me citato, Dianam part. 10. „ tract.16. resol.33. & Dicastill. tom.1. „ tract.8. dubit. 14. num.245. „

DISSERTATIO CCCCXXIII.

De Subjecto Eucharistiæ. An sit ministranda Eucharistia Coniugatis, qui coniugalem copulam præcedenti nocte habuerunt? An sit danda mulieribus patientibus sanguinis fluxum, vel tempore menstrui, aut partus? An possint eam petere, & suscipere Coniugati, qui coniugalem copulam voluptatis caussa exercuerunt?

Ro I. Dissertationis parte in plures Classes dividuntur Theologi; Primo enim sunt, qui affirmant esse peccatum, & mortale, ut videre est apud Machadum in 4. dist.9. qu.3. Secundo sunt alii, qui solum volunt esse veniale, nisi sit caussa aliqua, quæ ad communicandum obliget. Et hujus sententiæ sunt Sanchez de Matrimonio disp.13. num. 1. & 7. Henriq. lib.8. cap.51. num. 3. Emmanuel de verb. Eucharistia num. 21. Card. de Lugo disp. 15. num. 14. Philibertus tract.3. de Missa cap. 2. num. 16. qui dicit esse omnium sententiam. Tertio sunt, qui asserunt nullum esse peccatum, nec quidem veniale; & hi sunt Leander a SS. Sacramento tract. 7. disp.6.quæst.4. qui sequitur Angelum, Navarr., Sanc., Ægid., Hurtad., Victor, qui dicit, accedere ad Eucharistiam post legitimum concubitum nullum esse peccatum. Quarto est Mechado, qui loco cit. hos omnes omnes opinandi modos refert,& nullum expresse sequitur; ut apud Leandrum loco cit., unde patet non dixisse verum Philibertum, qui dixit sententiam suam esse sententiam omnium Theologorum, qui peccatum veniale volunt committi in casu, de quo loquimur.

Dicimus I. nullum esse peccatum, nec quidem veniale, accedere ad Eucharistiam post conjugalem copulam nocte præcedente habitam.

I. probatur Conclusio. Ubi nullum est præceptum prohibens, nulla est culpa; sed in casu, de quo loquimur, nullum est præceptum prohibens: ergo nulla est culpa. Major patet; quia culpa supponit præceptum, & ipsa præceptio præcedit transgressionem,

nem, sive sit gravis, quæ facit culpam gravem, sive levis, quæ facit culpam levem. Minor etiam patet, quia nullum præceptum ab Adversariis adducitur, quo contrarium probetur.

II. probatur. Si accedere ad Eucharistiam post conjugalem copulam habitam, nullam continet irreverentiam, quæ Eucharistiæ fiet, nullum erit peccatum, ne quidem veniale; sed accedere modo dicto ad Eucharistiam nullam continet irreverentiam: ergo nullum continet peccatum, ne quidem veniale. Major est certa; quia in hac irreverentia, quam fingunt, ut plurimum fundantur Adversarii. Minor etiam est manifesta; quia ubi actus est licitus, nulla est irreverentia; copula autem conjugalis est actus licitus, immo aliquando meritorius, si cum debito modo ac fine fiat, ut supponimus.

Obstat I. Est consulendum Coniugatis ut ipso die vel nocte habitæ copulæ Eucharistiam non recipiant: ergo signum est quod recipere aliquam contineat irreverentiam. II. S. Gregorius Magnus in responsione decima ad interrogationes S. Augustini, Anglorum Apostoli, quæ refertur in capite *vir cum propria*; 33. quæst. 4. dicit: *Si quis sua Conjuge non cupidine voluptatis captus, sed solum liberorum creandorum gratia utitur, desumendo Corporis Dominici sanguinisque mysteria, suo est relinquendus judicio; quia a nobis non debet prohiberi accipere*: ubi Glossa verb. *prohiberi* subdit: idest *suaderi*; & cum hac limitatione loquitur etiam Sanchez: ergo supponitur peccatum aliquod, saltem veniale, si contrarium fiat. III. Non licet Conjugatis petere conjugale debitum ipsa die communionis: ergo si petant & exerceant, saltem venialiter peccant. IV. Ratione copulæ, etiam si sit conjugalis, frigescit devotio, quæ debet esse ardens & fervida, quando ad Sacramentum Eucharistiæ suscipiendum acceditur; sed hoc ipsum continet imperfectionem & defectum, qui satis sunt ut constituant culpam venialem: ergo semper culpa venialis intervenit.

Respondemus ad I. verbis Leandri cit. loco quæst. 5. „ Affirmant Angel. „ Navarr. Victoria, & alii apud San- „ chum *loc. citat. nu.* 12. Affirmat etiam „ Diana *loc. cit.* sic dicens: Esse conju- „ gibus consulendum post habitam co- „ pulam nocte saltem antecedenti non „ recipere Eucharistiam; docent 20. „ DD. quos citat, & sequitur Sanchez „ *de Matrimonio tom. 2. lib. 9. disput.* 13. „ *num.* 4. *&* 5. quibus addo Salazar. *in* „ *tract. de frequenti communione cap.* 9. „ §. 1. *& sequenti*. Sic Diana, qui ta- „ men omnino fallitur in hoc, quod „ dicit, suam videlicet sententiam te- „ nere 20. DD. quos citat, & sequitur „ Sanchez, cum authorem nullum ex- „ presse citet: solum namque *num.* 4. „ dicit, suam conclusionem ab omni- „ bus admissam. Verum est, quod *n.* 5. „ refert plusquam 20. DD, sed eorum „ major pars potius favet sententiæ „ oppositæ, ut statim videbimus. Sed „ æque probabiliter respondeo dicen- „ dum, quod licet consulendum sit „ Conjugatis, ut nocte præcedente „ Communionem a copula abstineant „ (ut in hoc omnes DD. conveniunt) „ dato tamen quod non abstinuerint, „ non est consulendum illis, quod non „ communicent, si alia non adsit cau- „ sa. Quia suscipere Eucharistiam eo „ die, quo habita est copula, nullum „ est peccatum, ut *quæst.* 4. est habi- „ tum: ergo. Sic Sancius *disp.* 23. *per* „ *totam*, Medina, & Marina apud ip- „ sum. „

Ad II. dicitur, quod verba Gregorii *non debet prohiberi*, & verba Glossæ *non debet dissuaderi*; nullam includunt culpam, sed potius excludunt: unde nihil probant contra Conclusionem, quam nos propugnamus.

Ad III. Idem Leander quæst. 6. quam sic proponit, an liceat Conjugatis ipsa die communionis petere conjugale debitum? Hanc exhibet responsionem: „ Negant Angel. *verb. Eu-* „ *char.* 3. *num.* 44. Sylvester *verb. Euchar.* „ 3. *quæst.* 11. *num.* 13. Vivald. *de Ma-* „ *trimon.* 263. *mihi* §. *ult. num.* 13. Beja „ *casu* 8. & alii apud Sanchez *loc. citat.* „ *num.* 16. Quia putant esse culpam ve- „ nialem ea die petere: Sed probabi- „ lius respondeo: Licere (licet non ita „ deceat) non solum reddere (in quo „ omnes conveniunt) verum & pete- „ re, quia nulla est prohibitio, nulla- „ ve indecentia, quæ culpam consti- „ tuat. Ita Navarr. *cap.* 21. *num.* 51. Vi- „ ctoria *quæst.* 81. *de Euchar.* Tabiena „ *verb. Communicare, quæst.* 37. §. 42. „ quos

„ quos citat, & sequitur Sanchez *loc. cit. num.* 17. Philibertus *tract.* 3. *de Sacrificio Missæ part.* 3. *cap.* 2. *in fine*, Reginald. & Megalius, quos affert, & sequitur Diana *part.* 3. *tractatu* 6. *resolut.* 14. „

Ad IV. dicitur quod distingui debent peccatum mortale, peccatum veniale, & imperfectio seu defectus; quamvis igitur dicatur, quod in casu, de quo agitur, sit aliqua imperfectio seu defectus, nullum tamen est peccatum, nec mortale, nec veniale, ut satis usque modo probavimus. Imperfectio autem hoc importat, quod major esset perfectio si debitum conjugale nec peteretur, nec exerceretur, in nocte præcedente communionis diem, non per hoc tamen evincitur, quod esset imperfectio positiva, quæ induceret veniale.

Pro II. Dissertationis parte, sic casum proponit cit. Leander quæst. 7. „ *An mulieri patienti fluxum sanguinis (aut tempore menstrui, vel partus) consulendum sit, ut ab Eucharistia abstineat?* Et respondet: Affirmat Suarez *disp.* 68. *sect.* 2. & Granados *tract.* 10. *de Euchar. disp.* 9. *num.* 13., quia existimant esse veniale (si alia causa non urgeat) eo tempore ad Eucharistiam accedere. Sed probabilius respondeo: etiam causa non urgente, non esse ei consulendum, ut ab Eucharistia abstineat, quia in illa sua passione nullum reperitur peccatum, ut fatetur Hurtado *loc. citatis*. Sic Lugo *de Eucharistia disp.* 15. *sess. num.* 15. *in fine*. Et debent sic sentire omnes DD. *qu.* 5 pro nostra sententia *citati*. Et Henriquez *lib.* 8. *de Eucharist. cap.* 39. *n.* 1. Dicastillo *tom.* 1. *tract.* 8. *disp.* 9. *dubit.* 14. *num.* 245. „

Insuper Hennus tom. 2. tract. de Eucharist. disput. 8. quæst. 3. art. 4. hæc scribit: „ Fluxus sanguinis, lepra, mulierum menstrua, & similia, quæ sine culpa patientis, eveniunt, non excludunt ab Eucharistiæ convivio. Ratio est; quia tales corporis defectus non impediunt per se animi devotionem, potiusque merentur commiserationem, quam punitionem. Deinde si Christus invitavit ad convivium nuptiale cœcos, debiles, & claudos, cur ab Eucharistico excluderemus præfatos? Mulieres quidem tempore menstrui aut puerperii, non admittunt Græci, sed hanc Græcorum consuetudinem non agnoscit Ecclesia Latina, saltem hoc tempore, quo antiquata est lex contraria, de qua cap. 21. de Consecrat. Dist. 2. „

Dicimus II. Eucharistiam esse ministrandam mulieribus patientibus sanguinis fluxum, & tempore etiam menstrui, aut partus.

I. probatur Conclusio. Sanguinis fluxus est potius infirmitas corporis quam animi; sed nulla corporis infirmitas, arcet hominem ab Eucharistia, nisi sit ab irreverentia inseparabilis, qualis certo non est sanguinis fluxus: ergo ab Eucharistia mulierem arcere non debet.

II. probatur. Græci non admittunt ad Eucharistiam mulieres tempore menstrui, & tempore puerperii; Latini autem admittunt; at qui hæc diversitas provenit, quia Græci observare volunt cæremonias Hæbreorum, quas nolunt observare Latini; quia jam sunt abrogatæ: ergo rationabilius agunt Latini, quam Græci: ergo Latinorum exemplum, & non Græcorum, proponendum est ad imitationem; quod continetur cap. 21. dist. 2. *de Consecratione*.

Objiciunt I. panes propositionis, qui erant figura Sacramenti Eucharistiæ, requirebant munditiam legalem: ergo multo magis requirit hanc munditiam legalem ipsa Eucharistia; quod totum patet in Achimelecho Sacerdote, qui panem propositionis dare noluit Davidi, ejusque militibus, antequam eorum munditiem novisset. II. Israelitæ debebant comedere Agnum Paschalem accinctis renibus; sed hoc importat munditiem corporalem, quæ debebatur Agno Paschali, qui erat figura Sacramenti Eucharistici: ergo hæc mundities semper est necessaria. III. mulier tempore menstrui & puerperii non potest intrare in Ecclesiam: ergo multo minus potest accedere ad altare ad Eucharistiam suscipiendam.

Respondemus ad I. quod in illo casu Achimelechis & Davidis erat sermo de abstinentia ab uxoribus, quæ potius connotat munditiem corporis, vel saltem utriusque; & non erat involuntaria, sicuti est in casu, de quo loquimur, sed voluntaria.

Ad II. eadem est responsio; & insuper Hen-

Hennus superaddit: „ Legem Mosaicam, quæ fere tota in exterioribus „ occupabatur, varias Cæremonias, ac „ observantias exteriores requisiisse, „ quas Lex Euangelica, magis interioribus quam exterioribus regulandis „ occupata, non requirit: Unde illarum loco exigit in nostro casu cultum interiorem, ac animi devotionem.„

Ad III. negatur antecedens; quia nulla est lex, quæ hoc prohibeat, & nulla est consuetudo, quæ hoc observet.

Pro III. tandem Dissertationis parte, in qua quæritur, An possint Eucharistiam petere & accipere Conjugati, qui conjugalem copulam præcedenti nocte voluptatis caussa exercuerunt? Ultra Leandrum, cujus verba retulimus supra, afferimus etiam verba Augustini Michel in sua Theologia Canonico-Morali tom. 3. tract. 3. part. 2. de Sacram. Eucharist. sect. 2. art. 1. *Debitum conjugale redditum aut petitum nocte communionem præcedente ex legitimo fine, cum debito moderamine, longe magis ex speciali tum militante caussa; quia se optime ad generandam prolem parentes dispositos adverterunt &c. A communione non impedit; quam in rem adducitur Sanctus Gregorius* relatus in Can. vir. cum propria cap. 33. quæst. 4. *est enim tunc actus virtutis, nullatenus peccaminosus: Ergo non impedit: eorundem tamen est, ut pravi corporis motus, quoad fieri potest, sedentur ab accessuro. Copula eadem noctu potius ob voluptatem, quam finem præstitutum habita, veniale quidem peccatum non excedit, & sic sub mortali non secludit a S. Synaxi: vix tamen evaditur peccatum irreverentiæ veniale, nisi aut occurrat specialis ratio tali die communicandi, veluti Indulgentiæ plenariæ; festum singularis patroni &c. Aut saltem animus studiose recolligatur, & occurratur evagationibus ex delectatione libidinosa oriri solitis. Licet vero consultum sit, ut conjux altero die communicatura de hoc moneat conjugem petentem debitum, si tamen is urgeat, omnino reddendum est, eum ex justitia debeatur, cujus obligatio longe prævalet arbitrariæ divotioni: & caveant mulieres, ne propter frequentiores communiones, aut alias devotiunculas æquo sæpius deprecando, aut detrectando debitum conjiciant maritum in periculum pollutionis, aut omnino adulterii, ut non rara experientia comprobavit.*

Dicimus III. actum conjugalem, etiam ob voluptatem exercitum, non impedire eucharisticam communionem.

I. Probatur. Voluptas in actu conjugali, si non sit principaliter intenta, nullum inducit peccatum: ergo nullum inducit impedimentum ad Eucharistiam percipiendam. Antecedens est certum; quia in eo casu nec est finis perversio, nec modi indecentia, ut supponitur; consequentia autem sequitur.

II. probatur. Si aliquod esset impedimentum, vel esset ratione corporis, vel esset ratione animi; sed nullum ex his capitibus: ergo nullum est prorsus impedimentum. Probatur minor. Non ratione corporis; quia aliter pollutio involuntaria etiam esset impedimentum, cujus nos contrarium probavimus: non ratione animi; quia quum nullam inducat culpam in terminis, in quibus loquimur, nullum etiam inducit impedimentum.

Arguunt I. Deus in persona Angeli dixit Israelitis Exod. 19. *estote parati in diem tertium & ne appropinquetis uxoribus vestris*: ergo commixtio cum uxoribus erat prohibita tempore illo, de quo loquebatur. II. Apostolus I. ad Corinth. cap. 7. vult ut Conjuges ab actu conjugali abstineant, ad hoc ut vacent orationi: ergo multo magis ad hoc ut Christi corpori communicent. III. Capite *Sciatis* 33. *quæst.* 4. habetur: *Quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi nec de carnibus Agni comedere.*

Respondemus ad I. non valere argumentum ab observantiis in Lege Mosaica ad illas, quæ sunt in Lege Euangelica, propter discrimina, quæ in ante dictis nuper retulimus.

Ad II. dicitur, illud Apostoli esse consilium & non præceptum; ut dicit Hennus sub his verbis: „ Non enim „ dat ibi præceptum, sed consilium: „ Nolite fraudare invicem, inquit, nisi „ forte ex consensu ad tempus, ut va„ cetis orationi, ubi priora quidem „ verba important præceptum, non „ tamen posteriora, ut per se patet. „ Nec contrarium docet Hieronymus „ epist. 1. ubi licet videatur oppositæ „ sententiæ favere, satis tamen osten„ dit, se nihil decidere; cum dicat ibi„ dem

„ dem loquens de conjugibus : *Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi Corpus accipiant : quod nec reprehendo, nec probo.* „

Ad III. Idem Henrius adducit Glossam, ad citatum caput dicentem, vel ibi esse consilium, vel mentionem fieri de redditione libidinosa, quæ post se relinquit mentis evagationem ; Attamen nos dicimus, quod argumentum si probaret, nimis probaret ; ac proinde nihil probat. Verba enim sunt de redditione debiti, de qua nemo dubitavit, nec modo est sermo ; loquimur nanque tantum de petitione, & exercitio voluptatis causa.

DISSERTATIO CCCCXXIV.

De subjecto Eucharistiæ. An in suscipientibus Eucharistiam necessario status gratiæ requiratur? An & quomodo peccet qui Conscientia peccati ad Eucharistiam percipiendam accedit? An præceptum præmittendi Confessionem sit mere humanum?

Rimo loco, loquendo de erroribus contra catholicam veritatem, quam in præsenti Dissertatione propugnamus, & de ipsorum defensoribus, ponimus quosdam Berengarii discipulos, qui, teste Guitmundo, Archiepiscopo Aversano lib. 1. de Eucharistia, in eo errore versati sunt, ut putarent Christi Domini corpus a pravis hominibus nequaquam manducari posse ; sed indignis ad communionem accedentibus, carnem Domini, & sanguinem iterum reverti in panis & vini substantiam, in quas prius conversa esse non denegabant. Sic apud Frassen, qui hæc scribit, testatur Algerus in Prologo de Eucharistia, ubi varios recensens Berengariorum errores, addit : *Alii vero mutari quidem in carnem Christi dicunt, sed malis meritis sumentium non permanere carnem Christi, sed iterum reverti in purum Sacramentum panis & vini.* Ad quæ citatus Frassen hæc superaddit : „ Imo nonnulli eorum ita desipiebant, ut assererent partem panis „ & vini converti quidem in corpus, „ & sanguinem Christi propter digne „ suscepturos ; partem vero immutatam permanere propter indignos, „ quibus hæc pars, recedente corpore „ & sanguine Christi, erat tradenda, ut „ docet idem Guitmundus circa finem „ libri tertii. „

Secundo, Lutherus voluit, non requiri ad dignam præparationem communionis, ut quis non sit sibi conscius peccati mortalis ; immo quo plurium & majorum sibi conscius est, eo esse aptiorem ad Eucharistiam. Insuper etiam dixit, ad præparationem Eucharistiæ non requiri, ut quis per confessionem, & pœnitentiam a peccatis justificetur, sed satis esse fidem, qua certo credat sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda. Sic apud Bellarminum de Sacramento Eucharistiæ lib. 4. cap. 17.

Tertio, Kemnitius voluit Eucharistiam accipi ad remissionem mortalium peccatorum ; ex quo sequitur, quod ante Eucharistiæ susceptionem non sit necessaria absolutio a peccatis.

Quarto, Calvinus lib. 4. institutionum cap. 17. §. 41. reprehendit Catholicos,

cos, quod requirant ad dignam præparationem ad suscipiendam Euaharistiam ut homo sit in statu gratiæ. Refert, citatus Bellarminus eodem loco.

Dicimus I. in Suscipientibus Eucharistiā necessario requiri statum gratiæ.

I. probatur ex Scripturis. Levit. 22. *Omnis homo, qui accesserit ad ea, quæ consecrata sunt a filiis Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino*: per quæ verba si Deus tam acriter punit qui cum immunditia peccati vasa consecrata tangit, quanto magis illum, qui sacrum Christi corpus suscipit? Apostolus ad Hebr. 10. *Si irritam quis faciens Legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, aut tribus, testibus moritur; quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & Sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Quæ verba citatus Frassen sic explicat: „ Qui autem „ indigne corpus & sanguinem usurpat, „ revera Dei filium conculcat, & pol- „ lutum ducit; quippe conscientiæ sor- „ dibus illum, quantum in se est, con- „ spurcat. I. Ad Corinth. 11. *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat. Qui enim manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* Hunc locum male interpretantur Hæretici volentes, probationē referri ad fidem; scilicet communicantes debere probari num fidem habeant. Sed per hæc verba impugnantur a Bellarmino: „ Sed longe aberrant a scopo „ B. Pauli. Si quidem Apostolus non „ reprehendit Corinthios, quod nihil „ crederent, aut quod tantum histori- „ cam fidem haberent, aut quod non „ satis fiderent promissis Dei, aut de- „ nique quod non haberent proposi- „ tum vitæ mutandæ: nihil enim horum „ in toto illo capite inveniri poterit. „ Sed reprehendit Corinthios, quod „ quidam ex eis ditiores adferrent in „ Ecclesiam sumptuosam cœnam, quam „ sumerent post communionem myste- „ riorum, & eam seorsim ab aliis, ma- „ xime pauperibus, absumerent: in „ quo multis modis peccabant. Nam „ & Christi corpus injuria afficiebant, „ dum cum illo miscerent alios cibos, „ ut notat Augustinus epist. 118. cap. 3. „ & proximum offendebant, & Eccle- „ siam ipsam scandalizabant, dum ipsi „ laute convivarentur; pauperibus vi- „ dentibus, & esurientibus: & denique „ peccabant intemperantiæ, & crapu- „ læ vitio. Id patet ex verbis Apostoli, „ qui hæc sola vitia reprehendit: *Alius*, „ inquit, *esurit, alius ebrius est; &*, „ *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent?* Et in fine concludit: „ *Itaque, fratres mei, cum convenitis, invicem expectate; si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium decidatis.* „ Cum ergo B. Paulus solum peccata „ quædam circa mores reprehenderit „ in Corinthiis, cum addit; *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat*: „ nihil aliud monere censendus est, nisi „ ut quisque videat, an habeat con- „ scientiam ejusmodi, vel aliorum pec- „ catorum: qui enim cum conscientia „ peccati accedit, judicium sibi man- „ ducat, & bibit. „

II. probatur ex Figuris tam veteris, quā novi Testamenti. Et quidem in veteri Testamento Agnus Paschalis, qui erat figura Eucharistiæ, non poterat comedi, nisi ab hominibus purificatis & mundis, ut legitur Num. 9. II. Paralipom. 30. Insuper panes propositionis, altera figura, edi non poterat, nisi a mundis, ut legitur I. Regum 21. Tandem qui erat aliqua immunditia pollutus, & edebat de carne sacrificiorum, anima ejus peribat de medio populo, ut habetur Levitici 22. Ulterius in novo testamento Christus Dominus lavavit pedes discipulorum, antequam eis Eucharistiam daret. Joann. 13. Etiam dicitur Matth. 12. quod severissime punitus fuit, qui ad regium Convivium sine veste nuptiali accessit. Et Luc. 15. filius prodigus, antequam admitteretur ad comedendum vitulum saginatum, fuit prius Patri reconciliatus, & vestimentis, & annulo ornatus.

III. probatur ex Traditione, quæ consistit in Patrum consensu, & in Ecclesiæ usu. In Liturgiis Græcorum clamat Diaconus: *Sancta Sanctis*; & per hæc verba arcentur non solum Catechumeni, ut explicat Kemnitius, sed omnes Peccatores, ut exponit Chrysostomus hom. 61. ad populum Antiochenum. Justinus in Apolog. 2. prope finem, inquit: *Porro alimentum hoc*

hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum, & regenerationem abluto, & ita, ut Christus tradidit, viventi. Cyprianus lib. 3 epist. 14. reprehendit illos, qui peccatores nondum absolutos ad Eucharistiam admittebant, dicens, *Nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi, nondum manu eis ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit Calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Basilius lib. 2. de Baptism. cap. 3. cui titulum prefixit: *An tutum sit, si quis non repurgatus ab omni inquinamento carnis, & spiritus, edat corpus Domini?* Ambrosius lib. 6. in Lucam cap. 37. *Ubique mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur; postea alimonia mensæ celestis exuberet.* Hieronymus hom. 3. in epist. ad Ephes. *Cum tali puritate accede semper, sine hac ne præsumas unquam. Regem utique non audeas osculari, siquidem os tuum olet graviter, & Regem Cœlorum impudens oscularis anima tua vitiis olente &c.* Augustinus tract. 36. in Joannem. *Innocentiam ad altare portate.*

IV. probatur ex Romanis Pontificibus. Innocentius I. in epist. 1. Decretali: *Cæterum de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas corrigentis, ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem.* Leo Magnus Papa I. epist. 91. ad Theodorum Episcopum: *Mediator Dei, & hominum homo, Christus Jesus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

V. probatur ex Conciliis. Concilium Ancyranum ait: *Placuit eos inter Audientes uno anno constitui, tribus autem aliis annis agere pœnitentiam, tertio autem anno reconciliari Sacramentis.* Item in Canone hæc quoque leguntur: *Biennio maneant in pœnitentia, tertio vero anno communicent, sed sine oblatione. In quarto vero anno perfectionem suam recipiant.* Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 7. *Communicare volenti revocandum est in me ariam ejus præceptum, Probet seipsum homo &c. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat; quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbueris celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo observandum esse decernit.* Et in can. 11. *Si quis dixeris, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, anathema sit.* Denique Catechismus Romanus de Eucharistia num. 59. hæc docet. ,,
,, Primam illam præparationem fideles
,, adhibeant, ut discernant mensam a
,, mensa, hanc ab aliis profanis, cæle-
,, stem hunc panem a communi. At-
,, que hoc fit, cum certo credimus præ-
,, sens esse verum corpus, & sanguinem
,, Domini, quem in cœlo Angeli ado-
,, rant, ad cujus nutum columnæ cœli
,, contremiscunt, & pavent, cujus glo-
,, ria plenum est cœlum, & terra. Hoc
,, nimirum est judicare corpus Domi-
,, ni, quod Apostolus admonuit: cujus
,, tamen mysterii magnitudinem vene-
,, rari potius oportet, quam disputa-
,, tionibus ejus veritatem curiosius per-
,, quirere. Altera vero præparatio ma-
,, xime necessaria est, ut unusquisque a
,, seipso quærat, num pacem cum aliis
,, habeat, num proximos vere atque
,, ex animo diligat. Si ergo offers mu-
,, nus tuum ad altare, & ibi recordatus
,, fueris quia frater tuus habet aliquid
,, adversum te, relinque ibi munus
,, tuum ante altare, & vade prius re-
,, conciliari fratri tuo, & tunc veniens
,, offeres munus tuum. Deinde con-
,, scientiam nostram scrutari diligenter
,, debemus, ne forte exitiali aliquo
,, peccato contaminati simus, cujus pæ-
,, nitere necesse sit, ut prius Contrio-
,, nis & Confessionis medicamento il-
,, lud eluatur. Definitum est enim a
,, sancta Tridentina Synodo, nemini
,, licere, quem mortalis peccati con-
,, scientia stimulet, si Sacerdoti facultas
,, data sit, antequam se sacramentali
,, Confessione purgarit, quantumvis si-
,, bi contritus esse videatur, sacram Eu-
,, cha-

„ charistiam accipere. Præterea taciti „ cum animis nostris cogitemus quibus „ divinum hoc beneficium a Domino „ tribuatur: quare illud Centurionis, „ de quo idem ipse Salvator testatus est, „ se non invenisse tantā fidem in Israel, „ ex animo dicendum est: Domine, „ non sum dignus, ut intres sub tectum „ meum. „

VI. probatur Rationibus. I. Eucharistia habet diversum finem, ab eo, quem habet Baptismus, & Pœnitentia; sed Baptismus & Pœnitentia habent pro fine remissionem peccati, sive originalis sive actualis: ergo Eucharistia habens alium finem remissionem peccati debet supponere, habitam scilicet vel per Baptismum, vel per Pœnitentiam. II Eucharistia dabatur Neophitis immediate post Baptismum; ut legitur apud Ambrosium in lib. de iis, qui initiantur mysteriis, & apud Cyrillum Hierosolymitanum in Catechesibus mystagogicis: ergo Eucharistia non inveniebat peccata, quæ tolleret, sed ea supponebat ablata per Baptismum. III. Ecclesia consuevit arcere a communione Catechumenos; hoc est illos qui pænitentiam agebant, sed nondum eam compleverant; ut patet ex Concil. Niceno I. can. 11. & 12. & ex Ancyrano cit. can. 4. 15. 16. 7. ergo poscebat statum gratiæ in iis, qui Eucharistiam suscipere volebant. IV. Heterodoxi, qui contrariam sustinent doctrinam ante cōmunionem requirunt saltem fidem, quæ per Lutheranos sola justificat: ergo, supponunt justificationem. & differunt tantum a nobis, quod illi credunt sufficere solam justificationem per fidem, nos vero volumus etiam requiri justificationem per pænitentiæ Sacramentum, vel in re, vel in voto.

Arguunt I. Christus dixit: *non veni vocare justos, sed peccatores*: ergo vocans homines ad Eucharistiam, vocat peccatores, & non exigit ut sint justi. II. Si qui accedunt ad Eucharistiam mundi esse deberent, nullus accedere posset ad eam, quia nullus est qui vere credere se possit mundum, & hoc eo magis quia nemo mundus a sorde. III. per Sacramentum Eucharistiæ datur remissio peccatorum; dicitur enim Lucæ 22. *Hic est sanguis, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*: ergo non est necesse ut peccatorum remissio ad Eucharistiæ Communionem præmittatur. IV. continentur preces in Liturgiis, quibus oratur Deus pro peccatorum remissione: ergo per Eucharistiam obtinetur. V. Apostolus nullā facit mentionem confessionis, sed tantum probationis; dicit enim: *probet seipsum ante quam &c.* ergo non est necessaria confessio. VI. Chrisostomus homil. 28. I. ad Corinth. docet: *Non præcipit ut alter ab altero probetur, sed ipse sine traductione faciens judicium, & sine teste redargutiones*. Et S. Augustinus serm. 252. de tempore: *Unusquisque consideret conscientiam, & quando se aliquo crimine vulneratum esse cognoverit; prius orationibus, jejuniis, & elemosynis studeat mundare conscientiam, & sic Eucharistiam præsumat accipere*.

Respondemus ad I. Christum vocare peccatores ad se quando primum vocat per pœnitentiam; igitur loquitur de prima vocatione ad fidem & pœnitentiam, non vero de invitatione ad Eucharistiam. Vocat etiam infideles ad se, & tamen nemo dixit quod non dandus iisdem Baptismus antequam Eucharistia donentur.

Ad II. dicitur, quod non requiri Deus, ut qui ad Eucharistiam accedit certus sit se non habere peccata, sed solum ut probet seipsum & faciat quod in se est ut peccatum purgetur; quod jubet Apostolus I. ad Corinth 11. Proinde Bellarminus hæc subdit ex S. Thoma, „ Quare beatus Thomas 3. part. quæst. „ 79. art. 3. docet eum, qui forte habet „ peccatum mortale, sed non habet affectum, neque conscientiam, quia „ post diligens examen non ei occurrit, „ & si occurreret, sine dubio daret operam, ut per Sacramentum expiaretur: „ & dolorem habet omnium peccatorum suorum, licet non sit is dolor „ perfecta contritio; eum, in quam, „ dicit S. Thomas non indigne, nec „ inutiliter accedere, immo plane utiliter. Quia etsi hoc Sacramentum „ non sit institutum ad peccata mortalia remittenda, tamen gratiam con„ fert gratum facientem, & consequenter delet etiam peccata mortalia, si „ quæ inveniat in eo, qui non indigne „ accedit; gratia enim cum peccato simul manere nullo modo potest. „

Ad

Ad III. dicitur ex eodem Bellarmino, quod verba illa: *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum* non significant, bibi sanguinem in remissionem peccatorum, sed effusum fuisse in remissionem peccatorum; & hoc per Eucharistiam repræsentari.

Ad IV. cum eodem dicitur: „Quod multis de causis oratur, ut Sacramenti „ perceptio sit in remissionem peccato- „ rum. Primo, quia prodest ad delen- „ da peccata mortalia, quorum non „ habemus conscientiam, ut supra di- „ ximus. Secundo, quia prodest ad tol- „ lendam pœnam, quæ remanet luen- „ da etiam post culpam dimissam: unde „ etiam pro peccatis defunctorum ora- „ mus in Missa. Tertio, quia prodest „ ad delenda peccata venialia, & quo- „ tidiana, quæ charitatem, & vitam „ animæ non extinguunt. „

Ad V. Apostolus per illam probationem intelligit examen, per quod quilibet sibi debet esse judex, qui discernat opera sua, & diligenter inquirat, utrum sit dignus accedere ad Eucharistiam absque ulteriori probatione: an vero conscius sit alicujus peccati mortalis, quod eluere debeat per pœnitentiam, ad quam necessaria est confessio; ut ait Frassen.

Ad VI. idem Chrysostomus sibi ipsi respondet hom. 30. in Genes. ubi agit de præparatione facienda in Hebdomada sancta ad celebrandum digne Pascha, & dicit: *Nunc maxime & jejunii cursus intendendus est, & magis continendæ sunt preces, faciendaque diligens, & pura Confessio peccatorum, ut talibus ornati virtutibus, ubi in diem dominicum venerimus, Domini libertate fruamur*. De Augustino vero idem Frassen subdit: „ Hinc fortasse S. Augu- „ stinus, in objectione laudatus, non „ meminit Pœnitentiæ & Confessionis, „ tanquam dispositionis necessario præ- „ requisitæ in peccatore ad dignam „ communionem; quia omnibus compertum erat, & evidens ex continua „ Ecclesiæ praxi. „

Pro II. Dissertationis quæsito, in quo continetur: An, & quomodo peccet, qui cum conscientia peccati ad Eucharistiam percipiendam accedit? Leander a SS. Sacramento affert Vasquez, qui disp. 207. cap. 1. num. 3. affirmat dari posse casum, in quo alicui sit licitum sumere Eucharistiam cum conscientia peccatis mortalis: Verba Vasquez sunt: *Si quis in altari recordetur alicujus peccati commissi post confessionem, cujus illuc usque nullam, neque in universum habuisset contritionem, quia fortassis nunquam putavit esse mortale; tunc autem jam videt, vel vehementer dubitat, esse mortale, ita posset temporis angustiis arctari, aliisque necessariis ipsius sacrificii distrahi (quamquam raro id accidere potest) ut nisi ab eo cessaret, nullo modo ad perfectam contritionem excitari posset; ac proinde tunc ad Sacramentum in peccato mortali accederet, ad novum peccatum mortale ipsi non imputaretur, quia hoc præceptum non obligat cum tanto dispendio, ut debeat homo coram toto populo a sacrificio, cum nota sui honoris cessare, potius quam ad Sacramentum cum illo peccato accedere*. Joannes de Lugo disp. 14. num. 3. pag. 441. sequitur sententiam Vasquesii, quam pariter tenet Hurtadus disp. 9. de Eucharistia diff. 1. verba autem de Lugo sic recitat Leander cit. „ Et „ addit consequenter, & a fortiori idem „ dicendum, quando in subita Hæreti- „ corum, vel Paganorum irruptione, „ periculum esset gravissimæ irreveren- „ tiæ Eucharistiæ inferendæ, & Catho- „ licus in peccato existens non posset „ præ temporis angustiis disponere se „ per contritionem, aut occultare Sa- „ cramentum; tunc enim propter ejus- „ dem Sacramenti reverentiam, sicut „ posset ex omnium sententia non jeju- „ nus, sic etiam videtur, quod posset „ in peccato existens Eucharistiam sumere ad vitandam ejus irreverentiam. Sic Lugo. „ Attamen alii apud eundem Leandrum volunt, quod in nullo casu liceat alicui accedere ad Eucharistiam cum conscientia peccati mortalis. Et ratio ipsorum est, quia qui sic accedit, accedit indigne: ergo peccat mortaliter juxta Apostoli doctrinam. Unde in casibus allatis dicunt, quod Sacerdos, vel alius quilibet Catholicus, teneatur conari, quantum in se est, ad habendam contritionem. Citantur Suarez disp. 66. sect. 1. Diana 4. part. tract. 4. resol. 98. & alii. Denique ipsemet Leander his verbis ad dubium cum distinct. occurrit: „ Sed ego distinctius respondeo: dicendum, quod si detur „ casus, in quo peccator nec relinque- „ re

„ re communionem, ob scandalum ibi „ futurum; nec præparare se, aut co- „ nari ad contritionem, ob angustias „ temporis possit, tunc certe non pec- „ caret mortaliter accipiendo sacram „ Eucharistiam. Tum quia, ut bene „ Vasquez, tunc non obligat cum dam- „ no tanto præceptum divinum. Tum „ etiam, quia (ut 1. part. tract. 1. disp. „ 4. quæst. 8. diximus) secundum ali- „ quos ex præcepto divino tenetur Mi- „ nister ad ministranda sacramenta in „ gratia: & tamen in casu, quo neces- „ sitas proximi cogeret, & præ angu- „ stiis temporis non posset se præpara- „ re, non peccaret mortaliter illa in „ mortali ministrando: ergo nec in no- „ stro casu qui in mortali Eucharistiam „ reciperet. Addo ego quod vix in „ Sacerdote celebrante possit contin- „ gere casus; quia optime potest ante „ communionem absque ullo scandalo „ se præparare. Rursus, in Laico com- „ municante, licet is casus facilius con- „ cedi possit, ut si in tempore, quo illi „ Sacramentum jam porrigitur, alicujus „ mortalis recordetur: Dico nihilomi- „ nus, quod licet absque novo peccato „ possit illud recipere; teneatur tamen „ antequam Sacramentum deglutiat, „ dum illud in ore detinet, ad contri- „ tionem conari, ut sic in gratia, & „ cum fructu illud recipere, & mandu- „ care possit. Legatur Dicastillo dub. „ 1. cit. num. 6. Ubi additum Card. de „ Lugo admittit, & recte: non vero „ sententiam Vasquii. „

Pro III. denique Dissertationis parte, in qua quæritur: an præceptum præmittendi Confessionem sit mere humanum? Sunt Theologi, qui affirmant, ut Navarrus, Medina, Armilla, Palacios, Richardus. & alii apud Leandrum citatum, qui existimant esse solum præceptum latum ab Apostolo Paulo I. ad Corinth. 11. verbis illis: *Probet autem seipsum homo*. Et hanc sententiam Diana dicit esse probabilem. Leander vero probabilius dicit se respondere, quod etiam sit præceptum divinum positivum a Christo Domino latum, promulgatum vero ab Apostolo Paulo verbis illis: *Probet seipsum homo*. Leander hæc addit: „ Sic docent ex Tridentino loc. cit. Sotus in 4. dist. 12. quæst. „ 1. art. 4. Suar. disput. 6. sect. 3. Vasquez disp. 207. cap. 4. Filliuc: tract. „ 4. num. 12. Valentia disp. 6. quæst. 8. „ punct. 3. Hurtad. disp. 9. de Eucharistia diff. 5. Fagundez præc. 3. lib. 3. „ cap. 8. num. 2. & 3. Lugo disp. 14. a „ num. 69. pag. 452. Bonacina disp. 4. „ quæst. 6. punct. 1. Granados tract. 10. „ de Eucharistia disp. 7. num. 10. Cornejo quæst. 80. art. 4. disp. unica, dubit. 2. Philibertus tract. 3. de Missa „ part. 3. capit. 1. num. 1. vocans opinionem contrariam temerariam, sed „ immerito. Villalabos tract. 7. diff. „ 37. num. 1. Machad lib. 4. part. 1. „ tract. 10. docum. 6. Ludovicus quæst. „ 7. de Eucharistia art. 9. dubit. 1. Legatur enim Diana part. 9. tract. 3. re- „ sol. 2. ubi opinionem asserentem, „ præceptum de præmittenda confessione ante Eucharistiam esse de jure „ ecclesiastico, nec esse improbabilem, „ ex Suario, Lessio, Soto, Amico, & „ Conincho recte colligit, contra Nonium in 3. part. quæst. 80. art. 4. diff. „ 2. conclus. 2. „

Dicimus II. præceptum præmittendi confessionem sacramentalem ad digne percipiendam Eucharistiam, esse simul divinum & ecclesiasticum.

I. probatur. Si Eucharistia est adultis necessaria tam præcepto divino, quam ecclesiastico; est etiam necessaria utroque præcepto confessio sacramentalis, quæ illam debet necessario præcedere; sed adultis utroque præcepto est necessaria Eucharistia: ergo etiam est necessaria utroque præcepto confessio sacramentalis. Probatur minor; & quidem est necessaria per verba Christi Domini: *Nisi manducaveritis &c.* quibus addit Witasse: „ Cum enim illa non sonent necessitatem medii, ut jam ostendimus, arguunt necessitatem præcepti divini. „ Pro II. vero parte eadem minor probatur, ut subdit idem Witasse; „ Decretis Conciliorum tum Lateranensis IV. can. omnis „ utriusque sexus; tum Concilii Tridentini sess. 13. can. 9. ubi Patres „ sanciunt, omnes ac singulos Christifideles utriusque sexus, cum ad annos „ discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad „ communicandum. „

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXV.

De subjecto Eucharistiæ. An possit dari casus, in quo quis possit sumere Eucharistiam cum conscientia peccati mortalis? An Sacerdoti sufficiat contritio? An qui morti est proximus, & Confeßarii copiam non habet, possit sine confessione licite Eucharistiam sumere?

D I. Dissertationis partem Leãder citatus respondet, posse; & toties quoties desit copia Confessarii, & necessitas sumptionis Eucharistiæ urgeat. Rationem hanc addit: Quia sic habetur in Tridentino sess. 13. cap. 7. in quo legitur: *Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte; certe quo magis sanctitas, & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit; modo non desit illis copia Confessoris: quod si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia* Confessione *celebraverit, quam primum confiteatur*. Et can. 11. *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem sumatur; statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, necessario præmittendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.*

Verum quanvis in prædictis Doctores conveniant, non conveniunt tamen in determinando, & quando quis sit dicendus quod copia Confessarii careat, & quando necessitas communicandi urgeat; quæ sunt duo, quæ ad præfatum casum decidendum sunt necessaria. Circa copiam Confessarii dicit Leander, quod tunc non datur, quando vel nullus adest Confessarius approbatus; vel si adest, Confessiones non vult audire. Quibus præmissis ad sequentes casus idem Leander respondet I. quod aliquis potest propter scandalum, aut infamiam vitandam, communicare contritus, non

præ-

præmissa confessione: & ratio ipsius est, quia hoc præceptum non obligat cum rigore tanto: & pro se citat Suarez, Fagundez, & alios apud Dicastillum tract. 4. disp. 9. dubit. 6. num. 77. II. An liceat communicare absque confessione, deficiente Confessario, quoties omittendo communionem esset periculum gravis aliquorum admirationis? Et probabilius respondet posse: quia gravis admiratio moraliter loquendo est semper conjuncta cum aliquo periculo murmurationis & infamiæ. Observat tamen; „ Aliud esse scandalum, aliud „ vero populi quandam admirationem; „ hæc enim posterior (quidquid aliqui „ Summistæ dicant) non est sufficiens „ causa ad communicandum sine Con- „ fessione, ne alii admirentur, viden- „ tes eum consuetam communionem „ omittere: sola enim admiratio non „ affert in hac parte aliquid nocumenti; „ neque est res magni momenti, nisi si- „ mul cum illa, vel scandalum, vel „ infamia conjuncta sit, quod tamen „ moraliter loquendo, sæpe accidere „ solet. Ex hac enim admiratione so- „ let vulgus, & leves homines occasio- „ nem facile sumere, aut judicandi de „ aliquo temere, aut de eo murmu- „ randi, & consequenter infamandi „ proximum: Quando ergo hujusmodi „ periculum merito timetur, est causa „ justa & sufficiens. Hæc Suarez, Cor- „ duba in summ. quæst. 141. Fagundez „ præc. 3. lib. 3. cap. 9. num. 9. Phili- „ bertus tract. 3. part. 3. num. 11. Et „ in hanc inclinat Henriquez lib. 8. „ cap. 46. num. 4. & tenent Granados „ tract. 10. disp. 7. num. 13. pag. 1005. „ Armilla verb. Eucharistia num. 28. „ Villalobos tract. 7. diff. 37. num. 5. „ Machado lib. 4. part. 1. tract. 10. „ documen. 7. num. 4. & alii. Tenent „ etiam Hieron. Garcia in sum tract. 3. „ difficult. 5. dub. 1. punct. 5. num. 39. „ & Joann. Sanchez disp. 32. „ III An si Sacerdos post introitum, sed ante consecrationem, recordetur se in mortali esse, teneatur confiteri, si id possit absque scandalo, & absque nota? Et an teneatur præmittere confessionem, si jam existens in altari, antequam inchoet Missam, recordetur culpæ mortalis? Et ad primum idem Leander, contra plures, quos affert, respondet non teneri, etiam si absque nota id possit. Hoc quoque respondet ad secundum, etiamsi possit absque nota, & absque scandalo. Ratio primi dicti est, quia non decet inceptum sacrificium interrumpere: ergo in eo casu satis erit, si Sacerdos eliciat contritionem, & Missam cœptam perficiat. Et pro hac opinione sequentes Theologos citat. Sic Henriquez lib. 8. cap. 45. num. 3. & alii apud ipsum. Sot. dist. 13. quæst. art. 6. Victoria num. 79. alias 78. & apud ipsum Riccardus, & Paludanus, Petrus Matthæus in annot. ad Rubr. Missalis part. 1. cap. 8. num. 5. Layman. lib. 5. tract. 4. cap. 6. num. 5. Reginal. lib. 29. cap. 4. sect. 1. num. 105. Granad. tract. 10. disp. 7. num. 13. Ludovicus tom. 1. quæst. 7. art. 6. dub. 1. Append. 2. Et id esse valde probabile affirmant Bonac. & Diana locis citatis & Fagundez loc. cit. num. 14. Tenet etiam Valentia disp. 6. q. 8. punct. 3. col. 1159. Immo & Diana, jam sibi contrarius, videtur hanc sententiam sequi, cum eam in ultimo referat loco, eodem tract. ref. 77. Legatur hic author part. 9. tract. 3. resol. 7. & Dicastillo tract. 4. disp. 9. dubit. 6. num. 79. ubi ait, hanc sententiam sibi placere, & citat pro illa Suarium. Ratio vero secundi dicti est, quia si Laicus, verba sunt ejusdem Leandri; „ Potest Eucharistiam „ sumere, casu quo jam sacræ mensæ „ communicaturus assistens, recorde- „ tur alicujus mortalis non confessi, „ non præmissa confessione illius, etiam „ præcisa omni nota, & periculo infa- „ miæ, ut statim dicemus: Quare hoc „ idem nequibit Sacerdos, si hoc illi „ accidat jam in altari ad sacrificium „ celebrandum existenti? Sic debent a „ fortiori sentire Scot. in 4. dist. 9. „ quæst. unic. & Granados loc. cit. ubi „ absolute dicunt, quod si Sacerdos sa- „ cerdotalibus vestibus indutus recor- „ detur peccati mortalis, & non habeat „ in promptu Confessorem, possit ce- „ lebrare. „ His positis.

Dicimus I. posse dari aliquando casum, quo quis possit sumere Eucharistiam cum conscientia peccati mortalis; & in hoc casu sufficere contritionem.

I. Conclusionis pars probatur ex casibus adductis & probatis per Leandrum, cujus authoritatē, & verba retulimus, immo etiam Theologos, qui cum eo sen-

sentiunt: unde probationes nuper adductæ valere possunt pro hujus primæ partis Conclusionis probatione.

II. vero Conclusionis pars sic proponitur: An Sacerdos, vel Laicus, qui prius confessus fuerat, & postea dum jam est in altari, recordetur peccati in Confessione obliti, teneatur saltem ante communionem elicere contritionem de illo? Et respondet sub his verbis: „ Affirmativam sententiam „ ex Medina, Suarez, & Graffis, docuisse Reginaldum, refert Diana 2. „ part. tract. 14. de celebr. Missar. resol. 48. Sed male, inquit Lugo, per „ hæc verba: *Quia neque in illo tom. 2. datur liber aliquis quintus, neque in lib. 5. qui est in 1. tom. habet aliquid ad illud propositum; in lib. autem 29. cap. 6. quæst. 4. ubi agit de illa materia, solum dicit, debere præmitti confessionem illius etiam peccati, si fieri possit, ante Communionem, non vero debere elici contritionem, si non præmittatur confessio. De illis vero aliis Authoribus, Suarez, Medina, & Graffio, cum non designentur loca, non possumus omnino certo affirmare: credo tamen probabilissimum, eos nusquam illud docuisse.* Sic „ Lugo disp. 14. sect. 6. num. 121. Sed „ ego pro Diana non nihil laboravi, & „ inveni locum ubi, suo videri, prædictam sententiam ex Suarez, Medina „ & Graffio docet Reginaldus. Inveniet ergo illud Lug. in tom. 1. lib. 5. „ cap. 4. sect. 3. num. 55. vers. septima „ propositio pag. mihi 270. ubi etiam „ inveniet citatum Medinam in tract. 1. „ de Pœnitentia quæst. 3. vers. ex dictis. Suarium tom. 4. disp. 9. sect. 2. „ & Graffium in lib. 2. decis. aur. cap. „ 5. num 23. Verum tamen est, quod „ nullus horum Doctorum doceat sententiam, pro qua illos affert Diana, „ ut optime Lugo loc. cit. Respondeo „ ergo probabilius, non teneri in nostro casu ad eliciendam contritionē, „ quia jam supponitur homo in statu „ gratiæ per confessionem præmissam: „ ergo non erit necessaria contritio ad „ remissionem peccati obliti: (secus „ dicendum esset in casu, quo non esset „ præmissa confessio, quia tunc teneretur ante communionem conteri.) „ Sic Lugo, & Diana loc. cit. & apud „ illos Joan. Præpositus 3. part. 3. qu. „ 80. art. 5. dub. 3. & Vasquez quæst. „ 86. art. 2. dub. 2. num. 21. quibus „ adde Granados tract. de Eucharistia „ disp. 7. num. 14.

Pro III. denique Conclusionis parte, sic eam proponit idem Leander: „ An si quis morti proximus non possit „ confiteri, possit celebrare, aut communicare, prætermissa confessione? „ Et respondet per hæc verba: „ Respondeo; posse, præhabita contritione, saltem existimata, quia tunc deest copia Confessoris, & urget præceptum divinum communicandi; at „ quoties hæ duæ circumstantiæ, aut „ conditiones concurrunt, licite potest „ quis communicare, vel celebrare, „ sine prævia confessione, post mortale „ commissum, ut supra ex Concilio „ Tridentino est dictum; ergo. Sic „ omnes Doctores præcipue Archang. „ dist. 9. pag. 86. col. 1. per hæc verba. „ Si adesset solus Sacerdos cæcus, & „ surdus, qui propterea non posset confessionem audire, aut esset mutus, ac „ per consequens absolutionem proferre non valeret, posset contrito morienti Eucharistiam absque confessione porrigere. Sic ille ex Soto dist. 12. „ quæst. 1. art. 4. ad 2. Ludovicus quæst. „ 7. art. 6. dub. 2. His adde Lessium in „ 3. part. quæst. 80, art 4. dub. 1. num. „ 8. Hieron. Garciam in sum. tract. 3. „ diff. 5. dub. 1. punct. 5. num. 35. Serram in 3. part. quæst. 80. art. 4. Dicastillum tract 4. disp. 9. dub. 6. num. „ 83. & 91. & me citato Dianam part. „ 9. tract. 3. resp. 16. „

Alios casus similes adductis, refert idem Leander, quos apud ipsum legendos remittimus; dum nos ad alia properamus.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXVI.

De jejunio, quod Communioni eucharisticæ est præmittendum. Qua lege jejunium naturale ad Communionem Eucharisticam præmitti debeat? An sint casus, in quibus liceat Eucharistiam non jejunis dispensare? An qui contrarium faciunt, gravi peccato teneantur?

COmmunioni Eucharisticæ præmittendum esse jejunium & antiquissima præcipit traditio, & Ecclesiæ consuetudo confirmat, & Rationes sive Congruentiæ hoc ipsum faciendi maxime quoque corroborant. Ut a Rationibus incipiamus, prima desumitur ab honore, & reverentia, quæ huic cœlesti cibo debetur; convenit namque ut ipse excipiatur in ore, qui sit ab omni cibo, & potu corporeo immaculatus, quia corpus per cibum corruptibilem quodammodo sordidatur. Secunda Ratio desumitur ab observantia, quæ debetur præcepto illi Christi Domini, quo instruimur Matth. 6. *quærite primum Regnum Dei, & justitiam ejus*. Proinde antecedenter ad omnem aliam escam saginanda est anima corpore & sanguine Christi. Tertia Ratio est, ut longe teneatur, vel vomitus omne, vel ebrietatis periculum, aut certe dissolutionis, vel vanæ letitiæ, quæ ut plurimum ex ciborum usu promanat; unde ait Apostolus 1. ad Corinth. 11. *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est*. Loquentes modo de Ecclesiæ consuetudine, & de ejusdem antiquissima traditione, hoc per sequentes Conclusiones expendemus.

Dicimus I. Apostolicam esse traditionem, quod Eucharistia non nisi a jejunis percipiatur.

I. probatur ex Augustino, qui Epistola 118. scribit: „ Liquido apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos: nunquid propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cænati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent. Namque Salvator, quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, mysterium hoc voluit altius infigere cordibus & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. At ideo non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. „ Quæ quidem verba scripsit Augustinus postquam in eadem Epistola 118. quæ est ad Januarium, hanc duplicem regulam præmisisset; primam scilicet, quod *illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel a plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberima* an-

authoritas, commendata, atque statuta retineri. Secunda vero est, quæ his verbis exprimitur: *Si quid tota per orbem frequentet Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est*. Idem Augustinus hoc ipsum docet lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. *Quod enim universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica authoritate traditum rectissime creditur.*

II. probatur ex Concilio Carthaginensi, III. quod habitum fuit anno Christi 398. & can. 29. præscripsit: *Ut Sacramenta altaris nonnisi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum, promeridiano tempore defunctorum, sive Episcoporum, seu Clericorum, sive cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciunt jam pransi inveniantur.*

III. probatur ex aliis Conciliis; nempe Concilium Bracharense II. cap. 10. Concilium Toletanum VII. can. 2. Concilium Constantiense sess. 13. *Quod licet Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit* (Eucharistiam) *sub utroque specie panis & vini, tamen hoc non obstante, sacrorum Canonum authoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit & servat, quod hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque a fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, a jure, vel Ecclesia concesso, vel admisso.* Concilium Trullanum anno 692. can. 29. *Carthaginensis Synodi canon dicit, ut sancta altaris non nisi a sobriis hominibus peragantur, excepto uno die in anno, in quo cœna Domini peragitur; tunc fortasse propter aliquas in iis locis occasiones Ecclesiæ utiles sanctis illis Patribus hac dispensatione usis. Cum nihil ergo nos inducat ut accuratam observationem relinquamus, statuimus Apostolicas, ac paternas traditiones sequentes, non oportere in Quadragesimæ postremo Septimana, quinta feria jejunium solvere, & totam Quadragesimam injuria afficere. Censemus igitur convenire, ut cum a Sacerdotibus missarum tempore sancta mysteria consecrantur; si ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo captum nequeat consecrationis expleri ministerium; sit liberum Episcopo, vel Presbytero altari consecrationem exequi officii cœpti ..... Ne tamen quod naturæ languoris causa consulitur in præsumptionis crimen convertatur, nullus post cibi potusve quantumlibet minimum sumptum missas facere, nullus absque patenti proventu molestiæ, minister vel Sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere.*

Dicimus II. universalem fuisse consuetudinem Ecclesiarum, & etiamum esse, quod Eucharistia jejunis dispensetur.

I. probatur Conclusio, enumerando provincias catholicas, in quibus jam ab initio Eucharistia jejunis dispensabatur. De Ecclesia Africana testatur Tertullianus lib. 2. ad Uxorem cap. 2. ubi ait: *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes*. Testantur pariter Cyprianus epist. ad Cæcilium: *Nunquid ergo dominicum post cœnam celebrari debemus?* Augustinus cit. epist. 118. *a jejunis semper occipitur*: Et citatum Concilium Carthagin. III. can. 29. De Ecclesia Orientali, & Tracia testis est Chrysostomus serm. 9. ad Populum Antiochenum hom. 27. in epist. 1. ad Corinth. *Tu priusquam communices, jejunus, ut quomodocumque communioni dignus appareas*. De Ecclesia Hispanica testimoniū exhibet Concilium Bracharense can. 15. Et Toletanum VII. can. 2. De Ecclesia Gallicana pariter testimonium præstant Concilium Matisconense, & Agathense apud Gratianum cap. Presbyt. dist. 99. quod pariter confirmant Paschasius lib. de corpore & sanguine Domini cap. 20. & Strab. cap. 16.

Objiciunt I. Christus Dominus Eucharistiam instituit non jejunus, & eam Apostolis non jejunis dispensavit: ergo ad communionem eucharisticā non est necessarium jejunum. II. Initio nascentis Ecclesiæ fideles Eucharistiam percipiebant inter Agapes, quæ erant mensæ communes, quas inter se fideles faciebant: ergo post alios cibos Eucharistia reficiebantur fideles. III. Apud Ægyptios, ut testantur Socrates lib. 9. hist., & Sozomenus lib. 7. hist. cap. 19. mos erat, quod fideles post prandium Eucharistiam acciperent. IV. Cyprianus refert in

cit.

cit. epist. ad Cæcilium, quod suo tempore erant ministri, qui in sacrificio matutino offerebant solam aquam, ne ex odore vini deprehenderentur ipsum bibisse; in Sacrificio vero serotino mixtum vinum consecrabant; ac proinde ipsi non jejuni sumebant, & non jejunis tradebant.

Respondemus ad I. Quod Christus aliqua fecit, quæ tractu temporis, secundum aliquas circumstantias Ecclesiæ, determinanda reliquit. Hinc Augustinus in cit. epist. 118. hanc objectionem sibi proponit desumptam ex exēplo Christi, & ad eam deinde respondet, sub his verbis: *Liquido apparet, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos; Nunquid tamen propterea calumniandum universæ Ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? ..... Et hoc enim placuit Spiritui Sancto ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius dominicum corpus intret, quam cæteri cibi. Nam per universum Orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cænati Fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant quos Apostolus arguit, & emendat, mensis suis ista miscere.* Post quæ rationem addit, quare Christus hoc fecerit; insuper & rationem, quare Christus hoc permiserit determinandum Apostolis; denique quod Apostolus ita determinaverit. Pro primo dicto, hæc sunt verba Augustini: *Namque Salvator quo vehementius commendaret Mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit arctius infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat.* Pro Secundo: *Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variasset.* Pro Tertio: *Cum vero ait Apostolus de hoc Sacramento loquens, propter quod Fratres, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate: Si quis esurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis; statim subtexit; Cætera cum venero, ordinabo. Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat Ecclesia; ab ipso ordinatum esse quod nulla morum diversitate variatur.*

Ad II. Verum est, quod initio Christianæ Religionis fideles Eucharistiam mensis suis miscebant, ut loquitur Augustinus; attamen semper Eucharistiam cæteris cibis præmittebant; ut ait Hieronymus, vel quis alius est author commentarii in I. ad Corinth. cap. 11. ubi ait: „ In Ecclesia con-
„ venientes oblationes suas separatim
„ offerebant, & post communionem,
„ quæcunque iis de sacrificiis seu obla-
„ tionibus superfuissent, illi in Ecclesia
„ communem cœnam comedentes pa-
„ riter consumebant: Chrysostomus
„ homil. 27. in eamdem epistolam.
„ Satis diebus mensas faciebant com-
„ munes, & peracta Synaxi post sacra-
„ mentum communionis omnes com-
„ mune inibant convivium, divitibus
„ quidem cibos afferentibus, pauperi-
„ bus autem, & qui nihil habebant, etiā
„ vocatis, & omnibus communiter ve-
„ scentibus; Idem sentit Oecumenius?
„ Hæc convivia plena charitatis agapas
„ appellabant. „

Ad III. Socrates, & Sozomenus, atque etiam Nicephorus lib. 10. hist. cap. 34. referunt, quod incolæ Ægypti, & Thebaides, quolibet Sabbato, ubi epulati essent, & variis cibariis sese saturassent, sub vesperam oblatione facta mysteriis communicabant; ut referunt ex laudatis historicis. Nunc autem ut abusum detestantur omnes, ac proinde Sozomenus laudatus lib. 7. cap. 19. scribit: *In multis urbibus ac vicis Ægypti, contra receptam omnium consuetudinem, die Sabbati sub vesperam convenientes, jam pransi, sacra mysteria percipiunt.* Insuper de hoc eodem abusu Juenīnus hæc scribit: „
„ Sozomeni ætate mos, quem tertia
„ Synodus Carthaginensis proscripsit,
„ in aliquibus Ægypti partibus adhuc
„ obtinebat; sed (ut idem author ad-
„ vertit) communi Ecclesiarum praxi
„ contrarius erat. *Apud Ægyptios* (in-
„ quit hist. lib. 7. cap. 19.) *multis in Ci-*
„ *vitatibus, ac pagis, præter consuetu-*
„ *dinem communiter apud omnes conse-*
„ *cratam, sub vesperum Sabbato conve-*
„ *nientes, ac jam Mysteriorum participes*
„ *fiunt.* „

Ad IV. Dicitur, quod hic pariter abusus erat, quem Cyprianus acriter reprehen-

hendebat. Unde citatus Jueninus asserit: „ Nonnullæ tamen Ecclesiæ ab avita illa consuetudine de jejunio Eucharistiæ præmittendo, quondam recessisse leguntur. Ipsius Cypriani tēpore ministros reperire erat, qui quod mane, ne ex odore vini deprehenderentur, aquam obtulissent, serotinis horis mixtum vinum consecrarent, ac proinde ipsi non jejuni sumerent, & non jejunis traderent. *An illa aliquis sibi contemplatione blanditur* (inquit Cyprianus, Aquarios exagitans in epist. ad Cæcilium) *quod etsi mane aqua sola offerri videtur, tamen cum ad cœnandum venimus, mixtum calicem offerimus?* Illum vero morem rejicit ibidem Cyprianus. *Sed cum cœnamus, ad convivium nostrum plebem convocare non possumus; quod nempe tunc ab infidelibus probibeamur, ut Sacramenti veritatem fraternitate omni præsente celebremus.* Principium, quo S. Doctor nititur, mox illius verbis enarratum est. Ea disciplina etsi a Cypriano improbata, statim ex Africa non evanuit; nondum enim ea in regione penitus extincta erat seculo quarto desinente; nonnullis Conciliis opus fuit ut ex omnibus Africanis Ecclesiis eliminaretur; *ut Sacramenta altaris* (inquit can. 29. III. Synodus Carthaginensis habita anno Christi 397.) *Non nisi a jejunis hominibus celebrentur, excepta uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum, promeridiana tempore, defunctorum, sive Episcoporum, seu Clericorum, sive cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciunt, jam pransi inveniantur.* „ Additur Tertullianus, qui lib. de Corona Militis cap. 3. dicit, Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino etiam antelucanis cætibus, nec de aliorum manu, quam præsidentium, sumimus. Idem afferit Nazianzenus supra citatus.

Dicimus III. Plures esse casus, in quibus lex jejunii Communicantibus dispensatur.

I. probatur Conclusio casuum prædictorum enumeratione. I. casus est Viatici necessitas morte urgente. Et hoc quidem Ecclesiæ usu receptum est, & a Concilio Costantiense sess. 17. declaratum, & a Concilio Mediolanese III. tit. 9. permissum. II. casus est, si post factam consecrationem Sacerdos, inopina vi morbi correptus, sacrum absolvere nequeat: ad illud enim perficiendum, tunc alter in ejus locum substitui potest ac debet, quia consumatio sacrificii juris divini est, quod ecclesiasticis præceptionibus longe præponderat: id autem statuit jampridem Synodus Toletana VII. can. 2. III. Si Sacerdos inter communicandum advertat solam aquam fuisse missam in calicem, quem absorpserit: tunc enim oportet ut vinum infundi curet, & illud, postquam consecraverit, bibat: quod rubricæ præcipiunt. IV. Si quas hostiæ consecratæ particulas superstites, etiam post ablutionem calicis haustam, sacrificus observet. Quæ omnia referuntur a Witasse, & ante ipsum a Tournely. Jueninus autem latiori calamo eadem narrat: Et hæc quidem observantur secundum præsentem Ecclesiæ disciplinam.

II. probatur enumerando casus, quibus olim in quibusdam locis hæc disciplina observata non est, attamen fuit semper ab Ecclesia tanquam abusus improbatus. Et casus sunt, quos in objectionibus retulimus, & in responsionibus ad ipsas rejecimus.

Cæterum conveniunt omnes, quod jejunium debeat esse naturale; & jejunium naturale in eo consistere, quod nihil omnino potus aut cibi, etiam ad instar medicinæ, sumatur. Addit Sanctus Thomas, nihil referre, utrū aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat; vel per se, vel cum aliis. Unde idem S. Thomas 3. part. quæst. 80. art. 8. docet: *Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam medicinæ, in quantalacunque parva quantitate, licet hoc Sacramentum accipere: nec refert utrum aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem hujus Sacramenti, quia non trajiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ; & eadem ratio est de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodo non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest.*

Cla-

Clarius autem hoc jejunium naturale explicat Tournely dicens, ad observationem illius: „ Necesse esse, ut „ qui Eucharistiam conficere, vel percipere debet, a media nocte diei præcedentis usque ad illud tempus, quo „ conficit, vel percipit Sacramentum, „ nihil omnino sumpserit, sive per modum cibi, & potus, sive per modum „ medicinæ, aut rei cujuscunque, ex „ qua fieri potest nutritio: unde reliquiæ cibi, quæ casu aliquo in ore remanserunt, non tollunt jejunium „ naturale, si deglutiantur; neque enim „ per modum cibi, sed salivæ dumtaxat in stomachum trajiciuntur. Idem „ dicendum de guttulis aquæ aut vini, „ quibus os abluitur, si forte præter intentionem deglutiantur. Idem de „ tabaco in pulverem redacto, & de „ odoribus, qui non ore, sed naribus „ percipiuntur.„

Dicimus III. Graviter peccare illos, qui qui non jejuni communicant.

I. probatur verbis & rationibus Leandri a SS. Sacramento, qui disp. 5. quæst. 3. hæc scribit: „ *An Communicans post sumptam minimam quantitatem cibi peccet mortaliter?* Negarunt „ olim nonnulli, quos, suppressis nominibus, referunt Suarez disp. 68. sect. „ 4. & Hurtado disp. 9. difficul. 15. existimantes, solum esse peccatum veniale Eucharistiam sumere post sumptionem cibi, vel potus in parva „ quantitate, eo quod illa est levis materia. Dictis Authoribus adhæret „ novissime P. Pasqualigus in decis. 335. „ (ut refert Diana part. 6. tract. 8. resol. 8.) asserens, præfatam sententiam satis esse probabilem. Sed certissime omnino respondeo: peccare „ mortaliter, quia certissimum est, in „ jejunio eucharistico non dari parvitatem materiæ, excusantem a peccato „ mortali. Sic Suarez loc. cit. & Diana loc. cit. & part. 5. resol. 12. qui „ dicunt, & bene, oppositam sententiam „ esse improbabilem. Hurtado loc. cit. „ & communiter omnes Theologi, cum „ ipsorum Magistro D. Thom. 3. part. „ quæst. 80. artic. 8. Ochagau. loc. cit. „ Sic dicens: Imo peccatum esset mortale, post parum etiam cibum Eucharistiam sumere, quia licet materia „ cibi parva esset, & levis, attamen „ sumi Eucharistiam a non jejuno, res „ magna est. Sic ille & omnes. Lege „ Dicastillum loc. cit: quæst. 3. num. „ 271. & me citat. Dianam part. 10. „ tract. 16. resol. 48. Bosiium, & Bernal apud ipsum.„

II. probatur Rationibus S. Thomæ 3. part. quæst. 80. art. 8. quæ continentur his verbis: *Impeditur aliquis a sumptione hujus Sacramenti post cibum & potum assumptum, tripliciter. Primo quidem* (ut Augustinus dicit) *in honorem hujus Sacramenti, ut scilicet in os hominis intret nondum aliquo cibo, vel potu infectum. Secundo propter significationem, ut scilicet detur intelligi quod Christus (qui est res hujus Sacramenti,) & charitas ejus, debet primo fundari in cordibus nostris. Tertio propter periculum vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc quod homines inordinate cibis utuntur, sicut Apostolus dicit prima ad Corinth. 2. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.*

III. probatur. Quodcumque sumitur per modum cibi, vel potus, tollit jejunium naturale; sed sumens Eucharistiam sine jejunio naturali graviter peccat: ergo sumens aliquid cibi, vel potus & percipiens Eucharistiam, graviter etiam peccat. Et hæc pariter est ratio S. Thomæ cit. loc. scribentis: *Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcumque parva quantitate, licet hoc Sacramentum accipere: nec refert utrum aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat. aut per se aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi, vel potus.*

Opponunt I. Reliquiæ cibi remanentes in ore post ipsum sumptum, etiam sumuntur per modum cibi, & tamen jejunium naturale non frangunt: ergo non quodcumque sumitur per modum cibi, frangit jejunium naturale. II. Vinum vel condimentũ, quod quis quis in os ingerit, & statim expuit, nec jejunium naturale frangit, & tamen mittitur in os. III. Canones antiqui præcipiebant etiam jejunium post Eucharistiæ sumptionem, & nihilominus non observantur: ergo nec pariter observari debent sanctiones Ecclesiæ, quæ jejunium ante communionem præcipiunt. Probatur antecedens ex dist. 2. de consecratione, in qua affertur Decretum Clem. Pap. I. ubi legitur: *Si mane, dominica portio edi-*

aditur, usque ad sextam jejunent ministri, qui eam sumpserunt, & si 3. vel 4. hora acceperint, jejunent usque ad vesperum. IV. Inter cœnam, & Communionem, quæ etiam summo mane fit, nullus est necessarius somnus: ergo nullum etiam est necessarium jejunium.

Respondemus ad I. cum S. Thoma loc. cit. dicente: *Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem hujus Sacramenti, quia non trajiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ, & eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non trajiciantur in magna quantitate, sed permixtæ salivæ, quod vitari non potest*.

Ad II. Hæc reponit Jueninus, quæ pro aliis etiam valere possunt: „ Idem plane ferri debet judicium de vino, „ vel condimento, quod quis in os „ ingerit, & statim expuit; tunc enim „ non exercetur aut manducationis, „ aut potus actio, quod nempe exiguum, „ quod trajectum est, per modum salivæ censeatur acceptum. Sed idem „ de Sacchars dici non potest, quippe „ quod distillantis pituitæ vino non „ temperet, nisi deglutiatur, ac proinde per modum cibi sumitur. Idem „ nonnulli cum Merbesio sentiunt de „ tabaco, ori ingesto, si illius humor „ ex ore in stomachum trajiciatur, quod „ nempe (ajunt) tunc per modum medicinæ sumatur. „

Ad III. Verum est, quod Gratianus citat Decretum illud Clementis, sed revera Clementis non est; quia primis Ecclesiæ seculis fideles mox post Eucharistiã celebrabant Agapas, quæ erant convivia charitatis. Cæterũ etsi aliquod fuerit circa hoc Decretum, per non usum abrogatum est, & rationem assignat S. Thomas, dicens: *Antiquitus rarius Missarum solemnia celebrabantur, & cum majori præparatione: nunc autem quia oportet frequentius sacra mysteria celebrare, non posset de facili observari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum*. Postquæ addit Jueninus: „ *Monitum tamen vult Lectorem idem S. Doctor, „ conveuire, ut inter hujusce Sacramenti „ sumptionem, & cæteros cibos, aliqua „ mora intercedat, qua fidelis Ecclesiam „ imitetur, quæ Sacerdotis are orationem, „ quæ gratiarum actio dicitur, recitat „ post communionem*. „

Ad IV. Conceditur antecedens, & negatur consequentia; quia nulla est paritas inter jejunium, & somnum. Et quamvis antecedens negetur a quibusdam Scriptoribus, qui volunt ex capite *si constiterit, de accusat*, inferri, quod inter cœnam & communionem debeat intercedere somnus ex Decreto Alexandri III. quod continetur in Textu: attamen citatus Jueninus dicit: „ Quod si Scriptores longius absunt a Summi Pontificis mente; Siquidem Sacerdos, quem loco laudato „ suæ Ecclesiæ privatione mulctat, vino „ deditus erat; quippe qui noctem, quæ „ Missam præcesserat, duxerat in tabernis, ut ex ipsiusmet Alexandri „ verbis perspicue demonstratur: *Si „ constiterit quod D. Ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tempus fuerit commendata, & de vinolentia, & quod in „ taberna pernoctarit, ita quod altera die, „ nulla præmissa dormitione, Missam „ cantasset. Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in judicio ante Episcopum „ suum, sive accusatus, vel ad rationem „ positus sine coactione fuerit confessus: ei „ super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione „ desistere compellentes*. „

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXVII.

De necessitate Eucharistiæ. An sit necessaria necessitate medii? An sit necessaria necessitate præcepti, divini, vel ecclesiastici?

Acramentum illud dicitur necessarium necessitate medii, cujus susceptio eâ habet cum salute consequenda necessariam connexionem, ut illius omissio secum portet æternam damnationem. Et hoc pacto gratia sanctificans in omnibus, & opera meritoria in multis, sunt ad vitam æternam obtinendam necessaria. Illud vero dicitur necessarium necessitate præcepti, quod non habet necessariam connexionem cum salute stabilienda ex natura sua, sed tantum ex præcepto divino, vel ecclesiastico. Quod quæritur autem in prima parte Dissertationis, hoc est; an realis susceptio Eucharistiæ, vel saltem votum illius explicitum, sit omnibus ad salutem necessarium necessitate medii? Et circa hoc Hæreticorum errores adducemus, & Theologorum etiam opiniones perlustrabimus.

Primo, Armeni quidam Hæretici crediderunt, realem susceptionem Eucharistiæ esse omnibus hominibus mediū necessarium ad salutem; & proinde simul cum Baptismo parvulis omnibus Hæretici isti Eucharistiam ministrabant. Ex Guidone Carmelita refert Thomas Waldensis tom. 2. de Sacramentis cap. 91.

Secundo, inter Græcos recentiores aliqui sunt, qui Eucharistiam reipsa perceptam omnibus, sive parvulis sive adultis, existimant esse medium necessarium ad salutem. Referunt Simeon Thessalonicensis in libro de Sacramentis; Nicolaus Cabasilas in prima Oratione de vita in Christo; & alii, quas citat Arcudius lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ cap. 40.

Tertio, ex Prateolo refert Frassen, quod Jacobitæ, & Nestoriani primum errorem applexati sunt.

Quarto, Cardinalis Bona lib. 2. rerum Liturgicarum cap. 19. narrat, Radulphum Ardentem, Hugoni Victorino contemporaneum, serm. de die Paschæ, & Gualterium Aurelianensem, qui fuit Radulpho antiquior, & nono Seculo floruit, cap. 7. sui capitularis, docuisse, Eucharistiam esse ad salutem necessariam necessitate medii.

Quinto, Calviniani quidam, inter quos Dallæus & Albertinus, voluerunt, veteres Patres in ea fuisse sententia, ut putarent, quod realis perceptio Eucharistiæ esset necessaria omnibus, sive adultis sive infantibus, & quidem necessitate medii: & hinc evenisse, quod per priora secula infantibus simul cum Baptismo Eucharistiam administrabant. Sunt quidem pauci Theologi, qui volunt hanc fuisse Augustini, Innocentii, & aliorum mentem, ut est Sanctesius repet. 6. de veritate Eucharistiæ cap. 7. excusatur tamen hic Sanctesius a Pallavicino lib. 17. hist. Concil. Trident. cap. 12. Attamen Maldonatus in Comment. in caput. 6. S. Joannis asserit, opinionem necessitatis Eucharistiæ per sexcentos annos in Ecclesia viguisse.

Sexto, inter Theologos hæ tres circumferuntur opiniones; prima vult, quod Eucharistia in voto saltem implicito sit necessaria necessitate medii ad salutem; secunda dicit, quod Eucharistia in voto sit quidem necessaria, sed non tanta necessitate, quantâ est necessarius Baptismus; tertia vero defendit, quod Eucharistia neque in re neque in voto sit necessaria necessita-

te medii, sed tantum necessitate præcepti.

Dicimus I. Eucharistiam, sive parvulis, sive adultis, neque in re, neque in voto, necessariam esse necessitate medii ad salutem.

I. probatur ex Scripturis. Joannis III. *Nisi quis fuerit renatus ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*: ergo ex doctrina Christi solus Baptismus est necessarius necessitate medii ad salutem. Insuper ad Romanos 8. *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu*: ad Galatas 3. *quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis*: Si ergo infantes baptizati Christum induerunt, & in ipso sunt, nihil in se damnationis habent, unde possint a regno Cœlorum excludi. Denique ad Ephesios 5. dicitur, quod Christus nos *mundavit lavacro aquæ in verbo vitæ*: & ad Titum 3. *quod salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*: quæ omnia clare ostendunt, satis esse Baptismum ad salutem æternam obtinendam, absque eo quod sit necessaria Eucharistia.

II. probatur ex Romanis Pontificibus. Innocentius I. in epist. quam scripsit ad Patres Concilii Milevitani, approbans eorum acta contra Pelagianos, & quæ est num. 93. inter epistolas S. Augustini; in ea enim scribit: *Illud vero, quod vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine Baptismatis gratia, posse donari, perstatuum est; nisi enim manducaverint carnem Filii Hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis; qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum Baptismum velle cessare, cum prædicent hos habere, quod in eos creditur, nonnisi Baptismate esse conferendum*. Gelasius in Epistola ad Episcopos per Picænum: *Ipse D. Jesus Christus cœlesti voce pronuntiat: Qui non manducaverit carnem &c. Ubi utique nomine videmus exceptum; nec opus est aliquem dicere parvulum sine hoc Sacramento salutari ad æternam vitam posse perduci; sine autem illa vitæ in perpetua futurum morte non dubium est*.

III. probatur ex Conciliis. Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 4. docet: *Parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ Communionem; siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt; neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit: ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est*.

IV. probatur ex Patribus. Augustinus epistol. 98. alias 23. ad Bonifacium: *Sicut* (parvulus) *credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsa mente annuendo, sed ipsius rei Sacramentum percipiendo. Cum autem homo sapere cœperit non illud Sacramentum repetet, sed intelliget, ejusque veritati consona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non potest, valebit Sacramentum ad ejus tutelam adversus contrarias potestates; & tantum valebit ut si ante rationis usum ex hac vita migraverit, per ipsum Sacramentum, commendante Ecclesiæ charitate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, christiano adjutorio liberetur*. Et in epist. 166. alias 28. ad Hieronymum; sed disertissime lib. 1. de peccat. meritis & rem. cap. 19. *Verùmtamen si parvulus percepto baptismate de hac vita emigraverit, soluta reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis quod incommunicabiliter manens in æternum, justificatos præsentia Creatoris illuminat. Peccata enim sola separant inter homines, & Deum, quæ solvuntur Christi gratia*. S. Fulgentius, rogatus a Ferrando Diacono, an Æthiops quidam, qui baptizatus, at non Eucharistia refectus decesserat, salvus factus fuerat? respondet: *Arbitror, sancte frater, disputationem nostram præclari Doctoris Augustini Sermone firmatam; nec cuiquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium corporis sanguinisque dominici participem fieri, quando in Baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab eo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat*. Et hi quidem Patres sunt ex Ecclesia Latina: Ex Ecclesia autem Græ-

Græca sunt Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. Basilius Magnus Exhortatione ad Baptisma; Gregorius uterque Nazianzenus, & Nyssenus hom. de Baptismo; Chrysostomus hom. ad baptizandos, atque alii, quos Arcudius lib. 3. de Eucharistia cap. 42. recitat.

V. probatur Rationibus. I. Dogma fidei est, quod haberi possit salus æterna absque reali Eucharistiæ sumptione: ergo pariter veritas est, quod realis Eucharistiæ sumptio non sit necessaria necessitate medii ad salutem. Antecedens probatur pluribus fidei dogmatibus, quæ credimus; scilicet I. quod per Baptismum liberatur homo ab originali, & actuali culpa; II. quod per Baptismum consequitur homo remissionem pœnarum, quæ debentur peccatis in altera vita. Unde ait Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 28. *Ita ut si post Baptismum continuo consequatur ex hac vita migratio, nihil est, quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quæ tenebant*. III. quod Baptismi effectus primarius sit infusio gratiæ sanctificantis, quæ sufficit ad salutem æternam consequendam. IV. quod illorum animæ, qui post Baptismum non peccarunt, mox in cœlo recipiuntur, & clare Deum intuentur; ut enim ait Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 4. *Si quidem per Baptismi lavacrum regenerati & Christo incorporati, acceptam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt*. II. Eucharistia instituta est, ut sit cibus spiritualis animæ; cibus autem non est necessarius ut homo vivere incipiat, immo potius vitam necessario præsupponit; ita pariter vita spiritualis debet necessario præcedere Eucharistiam. III. docet S. Thomas, quod res seu effectus Sacramenti, qui est conjunctio cum Christo, & aggregatio corpori ejus mystico, adeoque votum ipsum saltem implicitum Eucharistiæ, sit omnibus necessarium necessitate medii ad salutem: ergo pari necessitate non est necessaria ipsius realis perceptio. Verba S. Thomæ sunt 3. part. quæst. 73. art. 3. *In corpore*. *Dicendum, quod in hoc Sacramento duo est considerare, scilicet ipsum Sacramentum, & rem Sacramenti: res hujus Sacramenti est, unitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nulli enim patet aditus salutis extra Ecclesiam... res autem alicujus Sacramenti percipiendi..... stetis & ante Baptismum ex voto Baptismi: est autem differentia..... quia per Baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam; & ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam: & sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam, & per consequens recipiunt rem ipsius; sed ad Baptismum non ordinantur per aliud præcedens Sacramentum, & ideo ante susceptionem Baptismi non habent pueri aliquo modo Baptismum in voto, sed soli adulti: unde rem Sacramenti Baptismi non possunt percipere sine perceptione Sacramenti; & ideo hoc modo est de necessitate salutis, sicut Baptismus*.

Objiciunt I. Joannis 6. Dicitur, *nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Ex quibus verbis hoc efformatur argumentum: Illud est necessarium necessitate medii, sine quo finis haberi non potest; sed per allata verba sine perceptione Eucharistiæ vita æterna haberi non potest: ergo perceptio Eucharistiæ est necessaria necessitate medii. II. eodem modo intelligi debent allata verba: *nisi manducaveritis &c.* quo intelliguntur alia Joannis 7. *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto &c.* Sed hæc ultima important necessitatem medii: ergo pariter prima. III. Augustinus lib. 1. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 20. docet: „ Dominum audiamus, non suspicationes conjecturasque mortalium: Dominum audiamus, inquam, dicentem de Sacramento sanctæ mensæ suæ, quo nemo rite nisi baptizatus accedit: nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis: quid ultra quærimus? Quid ad hoc responderi potest?.... An vero quisquam dicere audebit, quod ad parvulos hæc sententia non pertineat?..... Et ubi est quod eodem loco de hac ipsa re ait: caro quam ego dedero, caro mea est pro seculi vita?..... ac per hoc etiam pro parvulorum vita caro data est, quæ data est pro seculi vita: & si non manducaverint carnem filii hominis, nec

„ nec ipsi habebunt vitam. „ IV. Innocentius I. Romanus Pontifex in epist. ad Patres Synodi Milevitanæ, hæc habet: „ Illud vero quod eos (*Pelagianos*) vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine baptismatis gratia, posse donari, perfatuum est: nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis: qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant eos habere, quod in eos creditur nonnisi baptismate conferendum. „ Motivum quod habuit Innocentius ad hæc scribendum, his verbis exponit Witasse: „ *Cum Pelagiani negarent labem originis, & ad eludendum Christi dictum*, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, *quamdam a se excogitatam adhibuerunt distinctionem inter regnum cælorum, quo fatebantur privandos parvulos, qui non baptizabantur, & vitam æternam, qua contendebant eos nihilominus esse fruituros; catholici ad Eucharistiam confugerunt, quæ cum omnibus generatim necessaria, & quidem ad vitam æternam perhibetur, omnes eorum argutias dissiciebat. Sic loquitur Innocentius I. ad Patres Concilii Milevit. quæ inter Augustinianas est*. 282. „ V. Gelasius Papa epistola ad EpiscoposProvinciæ Picenæ iisdem fere verbis percutit eosdē Pelagianos, dicens: „ *Ipse Dominus Jesus Christus, cælesti voce pronunciat*, Qui non manducaverit carnem: *ubi utique neminem videmus exceptum: nec opus est aliquem dicere parvulum sine hoc Sacramento salutari ad æternam vitam posse perduci. Sine autem illa vita in perpetua futurum morte non dubium est. Ergo juxta illos Pontifices, & Augustinum manducatio corporis & sanguinis Christi ita parvulis necessaria est, ut sine ea privandi sint æterna etiam vita*. „ VI. Æque necessaria est spiritualis alimonia ad vitam spiritualem, ac corporalis ad corporalem; sed corporalis alimonia de via ordinaria est absolute necessaria ad conservandam vitam corporalem: ergo pariter spiritualis alimonia, quæ est Eucharistia, est absolute necessaria ad conservandam vitam spiritualem. Minor patet; quia sine cibo absque miraculo homo non potest diu vitam suam prorogare.

Respondemus ad I. Verba illa intelligi debere de omnibus adultis, non vero de infantibus; & pariter intelligi debere de perceptione non semper in re, sed aliquando in voto, & quidem in voto implicito, quod in infantibus sufficit. Has responsiones adhibet author Anonymus operis de re sacramentaria contra perduelles hæreticos tom. 1. lib. 4. quæst. 8. cap. 1. §. 2. sub his verbis: „ Concessa maj. nego min. hæc enim verba si de actuali perceptione sumantur, præceptum quidem significant omnibus adultis impositum, non vero, quod ad omnes omnino pertingat, medii necessitate: cum dogma fidei sit, parvulos, ipsosque adultos in casu necessitatis sine Eucharistia morientes, nisi obice peccati corruptio ponat, vitam æternam infallibiliter consequi. Distinguo eamdem min. vita æterna haberi non potest, sine perceptione Eucharistiæ *actuali*, nego: sine perceptione *in voto* subdistinguo: in voto *implicita*, concedo: *explicito*, iterum subdistinguo: *quando agitur de adultis*, concedo: *si de infantibus*, nego min. & conseq. „

Ad II. Idem Author Anonymus hæc reponit: „ Nego subs. ad probat. nego maj. & paritatem. 1. Etenim ex ipso contextu manifestum est, hæc verba: *nisi manducaveritis &c.* dirigi ad solos adultos: alia e contra: *nisi quis renatus &c.* latius ad omnes omnino homines, ipsosque etiam infantes voti incapaces extendi. 2. Summum Baptismi ab Eucharistia discrimen in eo est, quod Baptismus novæ vitæ sit Sacramentum, primam gratiam afferens, quam qui non habet, cum nova creatura non sit, consequens est non posse salvari: quo fit, ut una omnibus tam adultis quam parvulis, lex Baptismi posita sit: Eucharistia vero vitam non tribuit, sed per modum spiritualis alimenti conservat: unde actualis ejus susceptio, vel in re, vel in voto explicito, iis tantum est absolute necessaria, qui mori spiritualiter, peccatum committendo, possunt; atqui infantes cum usum judicii, & libertatis non habeant, in hac rei bonæ privatione, maximum

hoc

„ hoc bonum habent, quod re bona male „ uti non valeant; ergo nec mors illis „ spiritualis timenda: adeoque sufficit „ illis, ut loquitur S. Thomas, *quod* „ *per Ecclesiam, ipso baptizandi actu ad* „ *Eucharistiam ordinentur*. 3. In hujus„ modi controversiis dirimendis, ju„ dex audiri Ecclesia debet, cui Chri„ stus Scripturarum interpretationem „ commisit; atqui Ecclesia edocta di„ vinitus, ita semper intellexit verba „ Christi: *nisi quis renatus fuerit &c.* „ ut pro certo tenuerit, neminem, ne „ unius quidem diei infantem, sine „ baptismo actu suscepto, posse abso„ lute salvari, longe vero aliter de cæ„ teris judicavit: *nisi manducaveritis* „ *&c.* alioquin enim quomodo inspi„ rante Deo, cuilibet etiam Laico, „ etiam Gentili, baptismi administra„ tionem urgente necessitate permisit, „ sic Eucharistiæ consecrationem, & „ administrationem omnibus sine diffe„ rentia, instante periculo indulsisset, „ factum nullibi legimus. Ergo &c. „

Ad III. Augustinus censet parem esse necessitatem Eucharistiæ, ac baptismi quantum ad utriusque effectum; scilicet quantum ad incorporationem cum Christo, Ecclesiæ capite: non vero quantum ad utriusque realem susceptionem, maxime ex parte parvulorum. Sic respondet Frassen, qui dicit Augustinum esse sui ipsius interpretem lib. 3. de peccatorum meritis cap. 4. in quo hæc habet: *Quid autem apertius tot tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissime apparet, nec propter Christi societatem ad vitam salutemque æternam, posse aliquem injuste damnari, hoc est ab illa vita, ac salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil tale agitur aliud, cum parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiæ, idest, Christi corpori membrisque socientur, manifestum fit eos ad damnationem, nisi hoc iis collatum fuerit, pertinere*. Et postea: *Nunquid etiam illud, nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est, participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam? Nunne veritas sine ullo ambiguitate proclamat, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, nisi Christi corpus, cui ut incorporentur, Sacramento Baptismatis induuntur?* Ad quæ subraddit Frassen: „ Ex quibus apparet „ S. Augustinum eodem modo velle „ Eucharistiam esse necessariam ad sa„ lutem, quomodo corpus Christi man„ ducari potest in Baptismo: dicimur „ autem manducare corpus Christi in „ Baptismo, quatenus ipsius corpori, „ nempe Ecclesiæ incorporamur; ac „ subinde S. Augustinus loquendo de „ necessitate manducandæ Eucharistiæ, „ non loquitur de ipsius susceptione „ actuali, sed de effectu, seu de re Sa„ cramenti, quam societatem esse ait „ corporis, & membrorum Ecclesiæ, „ cui parvuli per Baptismum adscribun„ tur. „ Hæc alia verba Augustini tract. 26. in Joannem recitat Frassen; ubi Augustinus explicans verba: *Qui manducat meam carnem &c.* hæc scribit: *Qui hanc sumit habet vitam, & hanc vitam æternam. Nec itaque cibum, & potum societatem vult intelligi corporis, & membrorum suorum, sicut rei Sacramentum, idest, virtutem corporis & sanguinis Christi. Alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in dominico mensa præparatur, & de mensa dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitum: res vero ipsa, cujus Sacramentum est omni homini ad vitam, nulli ad exitum, quicunque ejus particeps fuerit*.

Ad IV. & V. hæc reponit Jueninus. „ „ Innocentium, Gelasium, Augustinum „ Christi verba, *nisi manducaveritis &c.* „ interpretatos fuisse de Eucharistia, „ non actu quidem recepta, sed in voto „ implicito, quod in iis omnibus repe„ ritur, qui per baptismum mystico „ Christi corpori conjunguntur: Hæc „ igitur fuit Innocentii, Gelasii, Au„ gustini contra Pelagianos argumen„ tatio: Nemo vitam æternam, quam „ vos a regno cœlorum distinguitis, „ consequitur, nisi Christi carnem man„ ducaverit: atqui parvuli, quos bap„ tisma non abluit, Christi carnem nec „ in actu, nec in voto manducarunt; „ proinde excludi eos oportet non tan„ tum a regno cœlorum, ut fatemini, „ sed etiam a vita æterna; cum Chri„ stus expresse asseruerit neminem vi„ tam æternam consequi, qui ejus car„ nem se manducaturum non vove„ rit. „

Ad VI. dicitur, quod hæc est differentia inter cibum spiritualem, & cibum corporalem, quæ est inter vitam corpora-

poralem, & vitam spiritualem. Vita corporalis propagari non potest nisi per continuam conversionem alimẽti in substantiam aliti, per quam conversionem restaurantur partes illæ, quæ per calorem naturalem absumuntur, & pereunt; & ad quam restaurationem nulla alia sunt media, & remedia naturalia præter nutritionem. Vita autem spiritualis conservari potest, & vegetari per alia media quam per susceptionem Eucharistiæ, nimirum per gratias actuales, ut evenit in Patriarchis ante novam legem, & ante Eucharistiæ institutionem, qui sine ipsa sanctissime vixerunt.

Dicimus II. Eucharistiam esse necessariam necessitate præcepti, tum divini, cum ecclesiastici.

I. Conclusionis pars I. probatur ex Scripturis. Matth. 26. *Hoc facite in meam commemorationem*; quibus verbis continentur præcepta, & conficiendi, & offerendi, & dispensandi, & recipiendi Eucharistiam. Insuper Joannis 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Nec officit, quod aliqui Patres antiqui hæc ultima verba intellexerint de fide incarnationis, quibus adhæsit Cornelius Jansenius, Episcopus Gandavensis; quia fere Patrum omnium consensus fuit, ut eadem verba de Eucharistia intelligerentur; quorum sensum sequutum est Concilium Tridentinum, per eadem verba explicans multos Eucharistiæ effectus.

II. probatur; quia si ex verbis Christi necessaria est nobis Eucharistiæ perceptio; & non est necessaria necessitate medii, ut probatum est: ergo saltem est necessaria necessitate præcepti.

III. probatur. Nemo potest consequi salutem, nisi in voto, saltem implicito, manducet Christi carnem; at juris divini est exequi votum, quantũ per tempus, & per alias circumstantias licet: ergo quilibet fidelis, quando baptizatur, Eucharistiæ receptionem vovet, & ad eam recipiendam suo tempore jure divino obligatur. Ratio hæc est S. Thomæ 3. part. q. 8. art. 11. dicentis: *Respondeo dicendum quod (sicut supra dictum est) duplex est modus percipiendi hoc Sacramentum, scilicet spiritualis, & sacramentalis: manifestum est autem quod omnes tenentur, saltem spiritualiter, manducare, quia hoc est Christo incorporari (ut supradictum est:) spiritualis autem manducatio includit votum seu desiderium percipiendi hoc Sacramentum, ut supra dictum est, & ideo sine voto percipiendi hoc Sacramentum non potest homini esse salus: frustra autem esset votum, nisi impleretur quando opportunitas adesset; & ideo manifestum est quod homo tenetur hoc Sacramentum sumere, non solum ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini dicentis Lucæ 12. Hoc facite in meam commemorationem*.

II. Conclusionis pars I. probatur. Fabianus Papa dicitur quod ediderit Decretalem, quam Gratianus corpori juris inseruit, & in ea præcipitur, quod quisque fidelis ter in anno, scilicet in Paschate, Pentecoste, & die Natali Domini, Eucharistiam percipiat. Scimus Epistolam hanc nostrorum temporum Criticos habere ut Fabiano suppositam & ejus nomine 8. Seculo ventilatam; at nihilominus dubitari non potest, quod saltem ab eo tempore, scilicet ab 8. Seculo vigorem habuerit: & hoc eo magis quia in corpore juris invenitur & legitur dist. 1. de consecrat. ubi hæc habentur: *Et si non frequentius, saltem in anno ter, laici homines communicent, nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur; in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini*.

II. probatur ex Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. & legitur in can. *Omnis utriusque sexus*, quo præcipitur fidelibus, ut in Paschate Eucharistiam recipiant. Hunc Canonem Concilium Tridentinum confirmavit sess. 13. can. 9. sub his verbis: *Si quis dixerit, omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, non teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, anathema sit*.

Opponunt I. Nullibi legitur, quo tempore Christus percipiendam præceperit Sacram Eucharistiam: ergo non est necessaria Eucharistia necessitate præcepti. II. Potest quis anteverte re tempus, quo sacram Eucharistiam percipiat, si prævideritstatuto tempore se habiturum impedimentum,

per

per quod ipsam percipere non valeat: ergo neque datur hæc necessitas. III. Non præcipitur locus, in quo Eucharistia recipi debeat; atqui ubi est necessitas aliquid faciendi, debet exprimi locus, in quo illud faciendum est: ergo si non exprimitur locus, nulla est faciendi necessitas. IV. Si esset hæc necessitas, vel adimpleretur præceptum per communionem sacrilegam, vel non? Si primum: ergo esset præceptum vanum & inutile: si secundum: ergo deberet dari aliud præceptum, per quod hoc exprimeretur.

Respondemus ad I. cum Juenino dicente: „ Unanimem esse Patrum, ac „ Theologorum sententiam, a Christo „ pro Eucharistia actu recipienda implicite determinatum fuisse imminens vitæ periculum. Id vero colligitur ex eo, quod viri pii constituti „ in extrema vitæ periodo, in Eucharistia spem collocaverint suam, anxie & solicite eam habuerint in desideriis, ut patet ex Serapione sene, „ de quo cum egimus de hocce Sacramento morituris dispensando, plura „ post Eusebium diximus. Colligitur „ iterum ex diligentia, quam veteres „ adhibuerunt, ne quisquā absolutione, „ donatus absque Eucharistia dimitteretur ex hac vita; ut patet ex Cypriano, qui sedulo curandum asseruit ut „ martyrium passuris, imo & lapsis, „ quos, dum sani essent, pænituisset, „ dispensaretur. Adultos divino jure „ sæpius in vita teneri ad Eucharistiæ „ participationem. Nec enim verosimile est, semel tantum in vita urgere præceptum recipiendi Sacramentum, quod non modo pro morituris, „ sed etiam pro sanis institutum est; „ quippe qui indigeant alimento, quo „ sustententur, & viribus quibus rebellem concupiscentiam refrænent: „ Quænam autem sint illa tempora, „ Christus sapienti Ecclesiæ judicio determinandum permisit. „

Ad II. dicitur, quod is, qui prævidet, se propter legitimum impedimentum non communicaturum paschali tempore, tenetur ipsum antevertere: insuper ille qui non potuit communicare, nec antea, nec postea, tenetur postmodum lege ecclesiastica ad paschalem communionem. Ratio est quia lex ecclesiastica duo præcipit, & paschalem communionem, & tempus, quo illa est facienda; qui autem impeditur adimplere unam, debet alteram saltem adimplere.

Ad III. Præcipitur locus, quando præcipitur in can. *Omnis utriusque sexus*. Ut paschalis communio a proprio Sacerdote recipiatur. Et de hoc satis suo loco loquuti fuimus.

Ad IV. dicitur, esse propositionem damnatam ab Innocentio XI. Illam, qua asseritur: *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem*.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXVIII.

De neceſsitate Euchariſtiæ. An expediat frequens Euchariſtiæ communio? An ita fuerit apud antiquos fideles? An præſenti tempore ita poſsit eſſe, vel debeat?

Uoniam animæ fidelium non ejuſdē ſunt meriti apud Deū; nec parem neceſſitatem habent adhibendi remedia, quæ ad earum ſalutem præſcripſit Deus; nec denique eaſdem habent diſpoſitiones, quibus ornatæ eſſe debent, ut cum fructu euchariſticam percipiant communionem: inde eſt, quod non eſt facile definire, an pro omnibus expediens ſit frequens Euchariſtiæ perceptio. Traduntur nihilominus Regulæ quædam, ex quarum obſervantia facile quis cognoſcere poterit, pro quibus ſit expediens, & pro quibus non. Regulas haſce nobis animus eſt hic recitare, ut ex earundem obſervatione diſcant Legentes quid ad I. Diſſertationis partem reſpondere habeant.

Excribimus autem Regulas, quas diximus, ex verbis iiſdem, quæ Juenitius ſcripſit pro hac eadem re, de qua nos loquimur. Et quidem prima Regula eſt, quod qui in ſua flagitia ſæpius relabuntur, frequenti communionis uſu donari non debent. Hanc Regulam ſeguenti ratione probat: Qui peccant mortaliter ex conſuetudine, & veram cordis ſui converſionem per pænitentiam non probant, arcendi ſunt ab Euchariſtica menſa, & ad eam admitti non debent, niſi mortis periculū immineat: ergo a fortiori nec frequenti ejus uſu, licet confeſſi, & ut ſibi videntur contriti, donari debent. Et hinc eſt quod Pœnitentes a Confeſſario interrogari poſſunt de conſuetudine peccandi, & ad eandem interrogationem reſpondere tenentur; & contrarium ab Innocentio XI. damnatum fuit.

Secunda Regula eſt, quod illi, qui licet in externa flagitia non prolabantur, gentiliter tamen vivunt, arcendi ſunt a frequenti communione. Citatus Juenitius his verbis hanc regulam probat. „ Ii homines licet honeſtatem philoſophicam & moralem præ ſe ferant, ad præſcriptum tamen Evangelii, mores ſuos non componunt; unde voluptati ſervientes oderunt pænitentiam, humilitatem habentes deſpectui, mundanum honorem ambiunt; tantum abeſt ut ſpiritu pauperes ſint, quin toti ſunt in coacervandis divitiis: Hujuſmodi homines exterius quidem obeunt Chriſtianæ religionis officia, ſed ab ejus ſpiritu prorſus alieni ſunt: unde in conviviis, ludis, ſpectaculis, aliiſque ejus generis oblectamentis eos reperire eſt. Nonnulli molliores Caſuiſtæ iis Chriſtianis, ſi tamen eo nomine cenſeri debeant, qui ſic ſe gerunt, frefrequentem communionem conceſſere, contendentes, frequentem Euchariſtiæ uſum in iis eſſe prædeſtinationis ſignum; ſed debita cenſura in eos animadvertit Innocentius Papa XI. a quo merito hæc propoſitio tanquam quæ ſcandaloſa ſit, & vergat in detrimentum animarum, proſcripta fuit: *Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in iis, qui gentiliter*

„ vi-

„ *vivunt , & nota prædestinationis* . „

Tertia Regula est, quod ad frequentem communionem non sufficiat , ut aliquis illius desiderium habeat . Et hoc probat I. Quia hoc desiderium aliquãdo etiam invenitur in peccatoribus consuetudinariis , & nihil de sua conversione sollicitis ; & nihilominus hos perditos homines ad frequentem communionem nemo admittet . II. Quia Diabolus sua mancipia instigat, ut ad imitationem justorum sæpius eucharistico pane reficiantur,& ut sic videntibus ostentent pietatem, quam non habent . III. Quia Patres docent, desiderium frequentis communionis non semper esse signum pietatis, sed aliquando vanitatis , & hypocrisis ; præcipue in mulieribus , quæ se devotas vulgo venditare pertentant.

Quarta Regula est, quod in præfiniendis communionis temporibus non satis sit , ut cujusque hominis status , & vitæ generis habeatur ratio . Hanc regulam hoc pacto explicat , exponit , & firmat citatus Jueninus . „ Licet „ nonnulli sint vitæ status, in quibus „ plura quam in aliis ad pietatem me- „ dia suppetunt ; in iis tamen vitæ ge- „ neribus nonnulli sunt homines , qui- „ bus inest major cupiditas , quam iis , „ qui negotiis secularibus implicatam „ vitam ducunt; ac proinde minus sunt „ idonei , quibus communio frequens „ indulgeatur ; cum illius concessio ex „ interna præsertim mentis , & cordis „ dispositione definiri debeat . Nixi illi „ principio, Apostoli , & proximi illo- „ rum successores , nascentis Ecclesiæ „ Christianos , quamvis rerum dome- „ sticarum curæ , familiæ administra- „ tioni , labori manuum , negotiisque „ secularibus implicatos , admiserunt „ ad quotidianam Communionem ; „ quam tamen plerisque etiam in „ monasterio agentibus , hoc corru- „ pto seculo , periculosum esset indul- „ gere . „

Quinta Regula est , quod octavo die concedi debeat Communio Eucharistica illis,qui liberi fuerunt a mortalibus peccatis,& ab affectu ad venialia. Hanc regulam firmat cit.Author verbis S. Francisci Salesii in sua Philotea part. 1. cap. 22. ubi hæc scribit : „ Longe differunt peccatum veniale , „ & affectus peccati venialis. Venialia „ enim & levia peccata omnino vitare „ nunquam possumus , ab ipsorum vero „ affectu cavere omnino possumus... „ Post quæ docet : affectum illum ex „ animo penitus evelli debere , quod „ nempe veræ pietati contrarius sit , „ animamque gravissime sauciet,quam- „ vis lethaliter non conficiat . „ Addit „ etiam . „ Muscæ morientes(inquit Sa- „ piens) perdunt suavitatem unguenti, „ hoc est , muscæ si in unguento minus „ hæreant , illudque obiter delibent , „ nihil fere ex illo,nisi quod abstulerint, „ inficiunt . Si vero in unguento ipso „ immoriantur , præstantiam ejus & „ dignitatem extinguunt , atque id in „ contemptum adducunt . Ita leviores „ culpæ cum in animam piam incide- „ rint , si in illa diutius non hæreant , „ haud magnopere lædunt ; Quod si in „ ea studio quodam & affectu perman- „ serint , unguenti , hoc est sacræ de- „ votionis suavitatem , proculdubio „ extinguent . „ Insuper , nec etiam concedit Communionem pro octava die illis , qui ad venialia affectum habent ; & pariter se explicat quid sentiat de quotidiana Communione in 1. parte Philoteæ cap. 20. ubi ait . „ „ Quotidie Eucharistiç Communionem „ percipere , nec laudo , nec reprehen- „ do . Omnibus tamen dominicis die- „ bus communicandum suadeo,& hor- „ tor , si tamen mens sine affectu pec- „ candi est ; utor ipsis B.Augustini ver- „ bis, quem sequens,quotidianam com- „ munionem ,nec laudo , nec vitupero „ &c. At cernis , Philotea , B. Augu- „ stinum vehementer suadere atque „ hortari, ut die quoque dominico Eu- „ charistia percipiatur ; hoc ergo quo- „ ad poteris facito ; cum enim te ab „ omni tum mortalis , tum venialis „ peccati affectu alienam existimem , „ eam plane,quam requirit Augustinus, „ animi affectionem, & præparationem „ es adepta . „ Deoique verbis aliis omissis ejusdem S.Præsulis, quæ idem citatus Author refert , adduco authoritatem Innocentii XI. Romani Pontificis , qui die 12. Februarii 1679. circa frequentem Communionem præcepit , ut non sufficiat status gratiæ sanctificantis , sed præterea requiratur . „ 1. Ut ad conscientiæ pu- „ ritatem , frequentiæ fructum , pie- „ tatis augumentum attendant . 2. Ut „ in Conjugatis hoc amplius animad- „ vertant ; Cum Beatus Apostolus no- lit

„ sit eos invicem fraudari, nisi forte „ ex consensu ad tempus, ut vacent „ orationi, eos serio admonendos esse, „ tanto magis ob debitam Eucharistiæ „ reverentiam, continentiæ vacandum, „ puriorique mente ad cœlestium epu„ larum communionem esse conve„ niendum. 3. Qui se minus paratos „ senserint, abscedant a Communione, „ quo per pietatis opera ipsi deinceps „ se paratos magis exhibeant. „

Pro altera vero Dissertationis parte, quæ scilicet complectitur frequentiam, qua antiquis temporibus sacra Communio percipiebatur, enumeramus per secula illius usum, prout Scriptores, qui his temporibus floruerunt, ipsum narrant. Et quidem I. Seculo S. Lucas in actibus Apostolorum cap. 1. narrat, quod Christiani suo tempore *Erant per everantes in doctrina Apostolorum, & Communione fractionis panis, & orationibus*: quæ verba a Patribus de eucharistica Communione intelliguntur. „ II. Seculo testatur Justinus Martyr in Apolog. 2. hæc, quæ sequuntur: *Solis, qui dicitur die, omnium qui vel in oppidis, vel ruri degunt, in eundem locum, conventus fit . . . , ... Precibus peractis, panis offertur, & vinum & aqua: & Præpositus identidem quantum pro virili sua potest, preces, & gratiarum actiones fundit; & populus fauste acclamat, dicens, Amen. Et distributio, communicatioque fit eorum, in quibus gratiæ sunt actæ, cuique præsenti, absentibus per Diaconos mittitur*. Pro III. Seculo testis est Cyprianus, qui in expositione orationis dominicæ communionis quotidianæ mentionem facit, per hæc verba: *Nunc panem dari nobis quotidie postulamus, ut qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstentes, & non communicantes, a cœlesti pane prohibemur, a Christi corpore separemur*. Pro IV. Seculo Hieronymus epist. 50. testatur, communionem quotidianam Romæ viguisse: *Scio Romæ hanc esse consuetudinem, ut fideles semper Christi Corpus accipiant. quod nec reprehendo, nec probo*. Et Ambrosius lib. 45. de Sacramentis cap. 4. Si hujusce operis ipse legitimus est author: *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit: Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere*. Pro eodem Seculo & & pro Ecclesia Orientali habemus testimonium S. Basilii in epist. ad Cæsariam Patriciam dicentis: *Communicare singulis diebus, & sanctum Christi corpus percipere, praeclarum est, & utile, cum ipse dicat; qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Quis igitur ambigat vitam assidue participare, nihil aliud esse quam multifariam vivere? Nos autem quatuor in singulas hebdomadas Divina Sacramenta participamus, dominica die, quarta feria, in Parasceve, & in S. bbato, & aliis diebus, si quando dominica memoria, vel Sancti alicujus fuerit*. Attamen Seculo, quo vivebat Chrysostomus, frequens Communio Eucharistica in desuetudinem abierat, & solummodo fideles illa reficiebantur Epiphaniæ, Paschatis, & Natalis Domini temporibus. Unde Sanctus Doctor hom. 16. ad populum antiochenum! *O consuetudinem! O præsumptionem: sacrificium frustra quotidianum! Incassum assistimus altari; nullus qui communicetur. Hæc non ut temere communicemini, dico, sed ut vos dignos reddatis: Non es hostia dignus, vel communione? Igitur nec ratione*. Denique octavo seculo eo perventum est desidiæ, & negligentiæ, in percipiendis sacris Mysteriis, ut legem Ecclesia fecerit, qua fideles singuli ad sacram Communionem ter in Anno sumendam, obligarentur. Et postremo in Concilio Lateranensi IV. se contentam dixit Ecclesia, si semel in Anno sacram Eucharistiam fideles participarent.

Pro his omnibus, quæ diximus ex Chrysostomo, habemus usque ad octavum Seculum nullam fuisse legem ecclesiasticam, sed frequentem, vel rariorē Eucharistiæ Communionem fidelium devotioni fuisse commendatam; ut clare explicat Chrysostomus hom. 17. in epist. ad Hæbreos sub his verbis: „ Sacrificii mentio incidit, vobis, qui „ initiati estis, pauca dicere cupio; „ pauca quidem, si verba numerentur, „ sed præclara, ac maxima, si utilitas,

„ ac

„ ac pondus attendatur: neque enim dicta nostra, sed Spiritus Sancti dictata sunt. Quid illud est? Multi semel in anno sacrificii hujus participes fiunt, alii bis, alii sæpius: ad hos ergo omnes mea convertitur oratio: Nec solum ad eos, qui hic adstant, sed ad eos etiam, qui in Eremo degunt; quippe qui semel tantum in anno, plerumque etiam post duos annos, sacra communione impartiuntur. Quos igitur potissimum laudabimus? An qui semel? An qui frequentius? An qui rarius Communionem adeunt? Neque hos; neque illos; sed eos demum, qui cum puræ mentis conscientia, qui mundo corde, ac vita integra, atque inculpata Christi corpore reficiuntur. Tales semper accedant. Cœteri, nec semel accedant. Quid ita, quia judicium sibi sumunt, & condemnati, & pœnam, & supplicium. Quod sane mirum videri non debet. Nam quemadmodum alimentum, quod natura sua nutriendi vim obtinet, si in ventriculum nauseantem, atque impurum, ingestum fuerit, ipsum gravat, damnis auget, atque adeo invecta multiplici corruptela morbos creat; idem quoque iis accidit, qui maleaffecto animo tremenda illa, perinde ac veneranda, sacramenta manducant.

Tandem ad præsentis temporis disciplinam devenientes, frequentem Communionem eucharisticam credimus quidem, quod Ecclesia totis votis exoptet, considerans ex una parte beneficium, quod ex hac frequentia universitati fidelium omnino proveniat, si impedimentum nullum opponatur; & ex altera parte respiciens profectum, quem singuli fideles ex eadem percipere possent, si ad eam dispositi, ut par est, accedant. Quapropter, hoc præmisso monito, dicimus, & quod Ecclesia frequentem Communionem intendat, si de illius fructu securitatem habeat; & frequentiam illam ex parte Sacramenti semper velit, & fidelibus suadeat, quanvis aliquando ex parte sumentium de eodem fructu non solum dubitet, sed de damno quoque formidet.

Cohærenter ad hæc adducimus Concilia, adducimus Patres, adducimus Ecclesiæ praxim; quibus constat, & frequentiam illam, quam diximus, ab Ecclesia desiderari; & fructum, quem ex eadem frequentia Ecclesia sperat, sed aliquando dubitat, se non consequuturam. Præ omnibus laudamus Concilium Tridentinum, quod sess. 13. cap. 8. se optare asserit, ut frequenter, immo & quotidie fideles possint Eucharistiam sumere, per hæc verba: *Paterno affectu admonet Sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes, & singuli, qui Christiano nomine censentur, hæc sacra mysteria corporis, & sanguinis ejus ea fidei constantia, ea animi devotione, ac pietate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint.* Et sess. 22. cap. 6. *Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior perveniret.* Ante Concilium Tridentinum fuerat Synodus Basileensis anno 1437. quæ de frequenti Communione hæc habuit: *Quod autem sæpe accedere ad Eucharistiam percipiendam digne & devote & cum discussione debita sit utile, & valde proficuum, immo summe necessarium cupienti, & desideranti in via Domini non regredi, sed progredi, omnes Doctores Catholici laudant, hortantur, admonent, & obsecrant incessanter fidelem populum.* Post Concilium vero Tridentinum omissis aliis Conciliis, contenti sumus adducere Concilium Rhemense, habitum anno 1583. quod in titulo de Eucharistia hæc habet: *Cum nihil habeat Christiana religio Sacramento Eucharistiæ præstantius, & augustius, nihilque ad sancte, & inculpate vivendum efficacius, ejusdem frequentissima participatione, dolemus tantam esse Christianorum hujus temporis incuriam, ut semel tantum in anno sumant tam salutaris Sacramenti subsidia. Quare Parochi, & qui ad divini Verbi prædicationem assumuntur, deinceps de frequentis Communionis antiqua usu, ejusdemque miris fructibus, & utilitate disserant, & fidelibus persuadere nitantur, nullum esse modum aptiorem, & compendiosiorem, quo sopitis, & extinctis hæresibus, Ecclesiæ* Apo-

Apostolicæ facies nostro seculo redeat. Nos quoque Fideles omnes hortamur, & per viscera Misericordiæ Dei nostri obsecramus, ut quam sæpissime, saltem vero diebus solemnibus, communicent, & quotiescumque postulaverit ingruens aliqua necessitas, quæ vitam humanam in discrimen, & periculum adducat.

Veniamus modo ad Patres, qui de frequenti Communione loquuti sunt; & hos omnes comprehendimus in duobus extremis Ecclesiæ Doctoribus, Thoma nimirum, & Bonaventura. Sanctus Thomas 3. part. q.80. artic. 10. hæc scribit: *Circa hujus Sacramenti usum duo possunt considerari, unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, & ideo utile est quotidie ejus fructum percipere: unde Ambrosius dicit in lib. de Sacramentis: Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat: & ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat: unde Augustinus cum dixisset: Accipe quod quotidie tibi prosit, subjungit: sic vive, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter indispositionem corporis, vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum. Unde in lib. de Eccles. Dogmatibus dicitur, quotidie Eucharistiæ Communionem accipere nec laudo, nec vitupero.* S.Bonavent. vero in 4.dist. 12.part. quæst. 1. hæc asserit: *Si ergo quæritur, utrum expediat frequentare Eucharistiam alicui; dicendum, quod si videat, se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est quotidie communicare; Si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum, & tardum, laudandum est, quod raro: si autem in media modo, medio modo debet se habere, & aliquando debet cessare, ut addiscat revereri, aliquando accedere, ut inflammetur amore.* Ex quibus verbis hæc colligit Jueninus:

„ Igitur circa Quæstionem: *An his temporibus frequens Communio fidelibus expediat?* Seraphicus, & Angelicus Doctor inter se penitus conveniunt; hoc est, uterque censet, quod licet sumpta ex parte Sacramenti, seu per se, multum utilis sit; tamen non expediat omnium omnino fidelium respectu. „

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXIX.

De Communione sub utraque specie? Quinam fuerint, & quinam sint Hæreticorum errores, circa Communionem sub utraque specie? Quænam Ecclesiæ leges? Et quæ antiqua praxis, & consuetudo?

Rænotanda sunt quædam, quorum primum, est, disputationem non procedere de Eucharistia, ut est Sacrificium; hoc pacto enim sumpta, certū est quod utramque speciem requirit: Procedere vero de Eucharistia ut est Sacramentum; & quæritur, an sicut ad illam requiritur utraque species, ut est sacrificium, ita etiam requiratur utraque species, ut est Sacramentum? Secundum est, quod salva Sacramenti substantia, quam solus Christus, qui eam determinavit, instituit, Sacramenti vero, vel dispensandi modum, vel administrandi disciplinam, Christus Ecclesiæ suæ commisit, ut eas pro temporum, & rerum varietate determinaret; quod clare innuit Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 2. per hæc verba: *Hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret*. Tertium est, quod Christus sit totus & integer sub alterutra specie; non vero, quod Corpus sit sub una, & sanguis sub altera: insuper, quod tota ratio, seu natura Sacramenti, salva sit, vel in una tantum, vel in utraque specie: tandem, quod gratia Sacramenti necessaria ad salutem nō sit adnexa utriusque speciei participationi, sed æqualis habeatur, sive una, sive duplex speeies sumatur. Quartum denique, quod præsens disputatio duas includat Quæstiones, unam Juris, alteram facti. Prima est, utrū jure divino, ex Christi scilicet institutione, utraque species sit necessaria ad essentiam Sacramenti, & ad integritatem illius effectus? Altera est, an semper, & ubique usque ad duodecimum seculum, quo a privatis quibusdam Episcopis, ut volunt Theologi quidam, vel usque ad decimum quintū, quo generali lege a Concilio Constantiensi an. 1415. fuit abrogata Communio sub utraque specie; an scilicet ante illud tempus semper in usu fuerit? Hoc posito, his verbis exponit controversiæ statum inter Catholicos, & Hæreticos Tournely de Sacramento Eucharistiæ quæst. 6. artic. 2. „ Utrumque contendunt „ Novatores: Horthodoxi vero, quantum ad primam quæstionem, quæ juris est, pronuntiant concordi suffragio, nullum extare divinum præceptum de utraque specie sumenda; atque perinde esse, tum ad essentiam Sacramenti, tum ad plenitudinem, & integritatem effectus illius, sive una, sive duplex sumatur species. „ Quantum vero ad quæstionem facti, „ fatentur ultro, usum utriusque speciei „ diu in Ecclesia viguisse; neque ne-

„ cesse

„ cesse est, ut in hoc facto probando „ allaborent Novatores, quod apud „ omnes certum est: sed contendunt „ iidem orthodoxi, eo ipso tempore, „ quo in usu fuit communio sub utra- „ que specie, liberum adhuc fuisse fi- „ delibus, aut duas, aut unam sumere, „ imo quibusdam in casibus alterutram „ speciem dispensatam fuisse, adeo „ omni ætate persuasum fuit, utramque „ speciem necessariam non esse, aut ad „ substantiam Sacramenti, aut ad in- „ tegritatem effectus illius. „

Devenientes modo ad recensendos errores circa Communionem sub utraque specie, & ad enumerandos illorum Authores; Primo ab iis, quibus nominatur Nestorius, qui voluit, dandum esse corpus sub specie panis, & dandum esse sanguinem sub specie vini; refert Cajetanus in 3. part. quæst. 80. artic. 12. sed fere omnes Theologi figmentum hoc putant, quod certe omnium antiquorum silentio probatur.

Secundo, fuerunt Petrus Dresdensis, & Jacobellus Misnensis in Bohemia, qui admiserunt quidem præsentiam Christi realem in Eucharistia, attamen retinuerunt Calicis usum, non tantum ex motivo, quod licitum esset, sed etiam ex ratione, ut ipsis videbatur, quod expediens esset; testatur Æneas Sylvius, in historia Bohemorum cap. 35.

Tertio, his duobus dictis se adjunxit Joannes Hus, qui Author præcipuus fuit, ut Bohemi Calicem vellent, ac tuerentur, postmodum; subdit citatus Tournely. „ Ex cineribus Joan- „ nis Hus duæ excitatæ sunt in Bohemia „ factiones, altera Taboritarum, ab „ Urbe hujus nominis in Bohemia sic „ dicti, Auctore Joanne Zisca; altera „ Calixtinorum, sic dicti, ab usu Cali- „ cis, pro quo certabant, capite Ro- „ quesane; hunc Bohemorum errorem „ ad Conc. Constantiense delatum an. „ 1415. sess. 13. damnarunt hujus Con- „ cilii Præsules, sublato fidelibus Cali- „ cis usu. „

Quarto, occurrit Lutherus, de quo dicitur, quod fuerit omnino varius, & inconstans in præsenti Controversia; ut late ostendit Bellarminus lib. 4. de Eucharistia cap. 20. & Episcopus Meldensis firmat in historia Variationum lib. 2. num. 10. Primo enim Lutherus dixit, Communionem sub utraque specie esse indifferentem; deinde affermavit, hoc determinari non posse ab Episcopis, sed a Concilio Generali: postmodum negavit quoque hoc facere posse Concilium Generale; & verba illius sunt in lib. de Captivitate Babylonica cap. de Eucharistia: „ „ Prima captivitas hujus Sacramenti „ est, quoad ejus substantiam, quam „ nobis abstulit Romana tyrannis, „ quod peccent in Christum, qui una „ specie utuntur, cum Christus non „ præceperit illa uti, sed arbitrio cu- „ juslibet relinquerit, dicens: Quoties- „ cumque feceritis, hæc in mei memo- „ riam facietis: sed quod illi peccant, „ qui hoc arbitrio volentibus uti, utra- „ que dari prohibent, culpa non est „ Laicis, sed Sacerdotibus. Sacramen- „ tum non est Sacerdotum, sed om- „ nium: nec Domini sunt Sacerdotes, „ sed ministri, debentes reddere utram- „ que speciem petentibus quotiescum- „ que petierint. Itaque non hoc ago, „ ut vi rapiatur utraque species, quasi „ necessitate præcepti ad hoc coga- „ mur: sed conscientiam instruo ut „ patiatur quisque Tyrannidem Roma- „ nam, sciens sibi raptum per vim Jus „ suum in Sacramentum &c. concludo „ itaque, negare utramque speciem „ Laicis esse impium, & tyrannicum, „ nec in manus ullius Angeli, nec „ Papæ, & Concilii cujuscumque. In „ declaratione in sermonem de Eu- „ charistia a me habitum: non dixi, ne- „ que consului, neque est intentio mea, „ ut unus aut aliquot Episcopi propria „ auctoritate incipiant alicui utram- „ que speciem porrigere, nisi ita insti- „ tueretur, aut præciperetur aliquo ge- „ nerali Concilio; „ Et de formula Missæ: simpliciter, juxta institutum Christi, utraque species, & petatur, „ & administretur: Concilia, nec mo- „ rari, nec audire volumus in his, quæ „ manifeste sunt Evangelii: quin am- „ plius dicimus: si quo casu Concilium „ id statueret, aut permitteret, tunc „ minime omnium nos velle utraque „ specie potiri; imo tunc primum in „ despectum tam Concilii, quam Sta- „ tuti sui, vellemus aut alterutra tan- „ tum, aut nequaquam utraque potiri, „ ac plane eos anathematizare, qui- „ cumque auctoritate talis Concilii, „ vel statuti utraque potirentur. Et in

Asser-

„ Aſſertionibus articulo 16. conſultum
„ mihi videtur nunc, ut non modo
„ per Concilium, ſed per quamque
„ diœceſim, quilibet Epiſcopus, etiam
„ invito Papa, Chriſtum ſecutus in
„ Evangelio rurſus utramque ſpeciem
„ Laicis daret &c. Nam hoc ego dico,
„ ſi quis ſciens omittit deſiderare ſal-
„ tem alterutram etiam partem Sacra-
„ menti, licet neutra neceſſaria ſit,
„ cum fides ſola hic ſufficiat, impium
„ eum eſſe, & Chriſtum ab eo negari.
„ Et epiſt. ad Bohemos: Quamvis pul-
„ crum quidem eſſet, utraque ſpecie
„ in Euchariſtia uti, & Chriſtus hac in
„ re nihil tamquam neceſſarium præce-
„ pit, præſtaret tamen pacem, & uni-
„ tatem, quam Chriſtus utique præ-
„ cepit ſectari, quam de ſpeciebus con-
„ tendere. Et ad Chriſtianam nobi-
„ litatem: Non ſum Author, ut Bo-
„ hemi ad alteram Sacramenti ſpe-
„ ciem cogantur, ſed ut eo, quo ve-
„ lint, modo relinquantur: Epiſcopus
„ tantum curet, ne diſcordia ex hoc
„ diverſo communicandi modo oria-
„ tur, ſed familiariter eos inſtruat,
„ neutrum eſſe cum errore conjunctū,
„ quemadmodum omni errore vacat,
„ quod Sacerdotes alio quam Laici
„ habitu utantur: „ Et tom. 2. Ger-
manico fol. 100. in alia Edit. tom. 7.
fol. 360. lib. de utraque ſpecie Sacra-
menti: „ Si veneris ad locum, in
„ quo una tantum ſpecies miniſtratur,
„ accipe tantum unam, quemadmo-
„ dum ibi accipiunt: ſi præbentur duæ,
„ duas accipe, nec quicquam ſingulare
„ infer, nec te multitudini oppone. „
Quinto, Philippus Melanchthon in ſe-
cunda editione Locorum communiū,
impreſſa Argentorati anno 1525. fol.
38. „ Errat qui putat impium edere
„ carnem ſuillam: errat item, qui pu-
„ tat impium abſtinere a ſuilla. Me-
„ dia ſunt hæc, & in arbitrio noſtro
„ poſita: ſic, & de Euchariſtia judico,
„ non peccare, qui ſcientes hujus li-
„ bertatis, & credentes, alterutra ſi-
„ gni parte utuntur. „ Idem Philip-
pus, in poſtrema editione horum
locorum; „ omnino, ſcribit, ne-
„ ceſſarium eſſe utriuſque ſpeciei uſum.
Sexto, Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 17.
§. 47. 48. 49. & 50. & in Antidoto
Articulorum Pariſienſium art. 6. pro
pro utraque ſpecie hujus Sacramenti
pluribus pugnat. Sic Coccius in The-
ſauro. Tournely vero de eodem
Calvino ait: Inter alios Novatores
Calvinus lib. 4. Inſt. cap. 17. num. 47.
ſcripſit, ex diaboli officina produiſſe
conſuetudinem, quæ populo Dei di-
midiam Sacræ Cœnæ partem, vel
furata eſt, vel eripuit; nec poſſe ali-
ter, quam ſub duplici ſpecie hoc Sa-
cramentum ex præcepto Chriſti ſu-
ſcipi. Idem cum ſuo duce ac magi-
ſtro ſentiunt omnes Calviniſtæ, qui
realem Chriſti in Euchariſtia præſen-
tiam negant.
Septimo, recenſentur pauci Recentio-
res Græci, qui ex Arcudio lib. 3. de
Euchariſtia cap. 50. Novatoribus po-
ſtremorum temporum hac in parte
ſuffragantur.
Octavo, de Catholicis, & eorum opi-
nionibus circa rem hanc, hæc ex ci-
tato Tournely habemus, & cujus
verba ad literam recitamus: „ Or-
„ thodoxi omnes in eo quidem con-
„ ſentiunt inter ſe, utramque ſpeciem
„ ad ſubſtantiam Sacramenti non per-
„ tinere, ac æqualem gratiæ fructum
„ ad ſalutem neceſſarium ex una, vel
„ ex duabus æqualiter percipi. Verum
„ ſunt inter Scholæ Theologos, qui
„ præter illam gratiam ad ſalutem ne-
„ ceſſariam, aliam admittunt, quam
„ ajunt majorem percipi ex Commu-
„ nione ſub utraque ſpecie. Ita cenſu-
„ erunt in Concilio Tridentino, refe-
„ rente Pallavicino lib. 12. cap. 2. Mel-
„ chior Canus, Dominicanus, Antonius
„ Ulloa, Franciſcanus, & Sigiſmundus
„ Fedrius ejuſdem Ordinis: ita quoque
„ Vaſquez in 3. part. diſput. 215. quæſt.
„ 80. art. 2. & alii, quos ibidem appel-
„ lat; de qua Quæſtione diſputatum
„ eſt in Concilio Tridentino, nihilque
„ definitum, ut obſervat idem Palla-
„ vicinus loco mox citato: Solemne
„ quippe illud fuit Concilio, ut ſcho-
„ laſticas quæſtiones non attingeret,
„ neque definiret. Multi in Conc. Trid.
„ reſtitui uſum Calicis poſtularunt,
„ tum Imperatoris, tum Galliarum
„ Regis Caroli IX. & aliorum Princi-
„ pum nomine, quibus non pauci fa-
„ vebant Theologi: non quod eum
„ putarent neceſſarium ad Sacramenti
„ ſubſtantiam, ſed ad ſedandos popu-
„ lorum animos, fovendam, ut dice-
„ bant, eorum pietatem, atque præ-
„ ſertim ad omnem calumniæ occaſio-
„ nem Novatoribus præripiendam:

Iſtis

„ Illis non acquievit Concilium Tri-
„ dentinum; nihilomnius infine sess.22.
„ judicio S. Pont. Patres reliquere, an
„ expediret alicui nationi, vel regno,
„ usum Calicis concedere; & reipsa
„ Pius IV. ann. 1564. instante Ferdi-
„ nando Imperatore, usum Calicis
„ quibusdam Germaniæ Populis resti-
„ tuit. Verum non fausto exitu; in
„ suo quippe errore, non minus quam
„ Bohemi, pertinaces extitere. Non-
„ nulli inter Catholicos paulo vehe-
„ mentius pro necessitate restituendi
„ Calicis perorantes, etsi aliunde in-
„ tegrum dicerent sine illo Sacramen-
„ tum, & plenum effectum, suspecti
„ fuere tum Orthodoxis, tum Nova-
„ toribus; ut Georgius Cassander, qui
„ amplam scripsit de Communione
„ sub utraque specie consultationem;
„ ubi utramque speciem ait conferre
„ ad pleniorem Sacramenti significa-
„ tionem; & eam semper antiquitus
„ usurpatam, exceptis quibusdam casi-
„ bus necessitatis, qui legi, & consue-
„ tudini præscribere non possunt: ad-
„ ditque, eam a Concilio Constantiensi
„ in perpetuum, & pro omni ætate non
„ fuisse, sed ad tempus solum: ex quo
„ concludit restituendum esse fidelibus
„ omnibus Calicem. Opus Cassandri in
„ Indicem Librorum prohibitorum re-
„ latum fuit. „

Dicimus I. nullam legem fuisse antiquitus, nec ullam disciplinam, circa communionem sub utraque specie, vel sub alterutra, tam pro Clericis, quam pro Laicis.

I. probatur ex Scripturis. Joannis 6, Christus tribuit vitam æternam, quæ est principalis effectus Eucharistiæ, iis, qui sumunt unam speciem tantum, non vero utramque, per hæc verba: *Hic est panis, qui de Cœlo descendit. Non sicut manducaverunt Patres nostri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* & ad hæc verba respexit Concil. Trid. sess. 21. cap. 1. dicens. *Itaque sancta ipsa Synodus, a Spiritu Sancto, qui spiritus est sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, & pietatis, edocta, atque ipsius Ecclesiæ judicium, & consuetudinem secuta, declarat, ac docet, nullo divino præcepto Laicos, & Clericos, non conficientes, obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum; neque ulla pacto, salva fide, dubitari posse, quid illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat. Nam etsi Christus Dominus in ultima cœna venerabile hoc Sacramentum in panis, & vini speciebus instituit, & Apostalis tradidit, non tamen illa institutio, & traditio ea tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem accipiendam adstringantur. Sed neque ex sermone illo, apud Joannem sexto, recte colligitur, utriusque speciei communionem a Domina præceptam, utrumque juxta varias sanctoram Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur; Namque qui dixit; Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; dixit quoque: si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et qui dixit, Qui manducat meam carnẽ, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; dixit etiam panis, quem ega dabo, caro mea est pro mundi vita. Is denique, qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illa; dixit nihilominus: qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Insuper Apostolorum temporibus legitur una dumtaxat specie, hoc est, panis, confectam fuisse Eucharistiam; dicitur enim Actorum 2. *Perseverantes erant in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus:* Denique I. ad Corinth. 11. Apostolus ait: *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Per quæ verba, ostenditur, liberum fuisse cuilibet fidelium, alterutram speciem sumere.

II. probatur antiquis exemplis, quibus docemur, fuisse fidelibus Eucharistiam sub unica tantum specie ministratam. Et hæc exempla ad quatuor reducuntur, scilicet ad Communionem Infirmorum, ad Communionem Infantium, ad Communionem domesticam, & ad Communionem publicã: Communio Infirmorum data sub unica specie colligitur ex facto Serapionis, Sancti Ambrosii, & Monachorum Ordinis Cluniacensis. Insuper habetur ex Concil. Toletano XI. ann. 675. Can. 11. quod sub sola specie vini datum fuerit Viaticum Infirmis, per

per hæc verba; *Solet humanæ naturæ infirmitas in ipso mortis exitu prægravata, tanto ſiccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus refici, ſed vix tantumdem illati delectetur poculi gratia, ſuſtentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum ſuis votis ſacræ Communionis expetentes viaticum, collatam ſibi a Sacerdote Euchariſtiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, ſed quod præter dominici Calicis hauſtum traditam ſibi non poſſent Euchariſtiam deglutire.* Infantibus datam fuiſſe aliquando Euchariſtiam ſub ſola ſpecie vini, teſtatur Sanctus Cyprianus, tract. de Lapſis, in exemplo cujuſdam infantulæ, quæ comederat de cibis, idolis oblatis, per hæc verba: *Ubi vero, ſolemnibus adimpletis, Calicem Diaconus afferre præſentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem ſuam parvula inſtinctu divinæ Majeſtatis avertere, os labiis obturantibus premere, Calicem recuſare, perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento Calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus, & vomitus: in corpore atque ore violata Euchariſtia permanere non potuit.* De Communione domeſtica ſufficiat teſtimonium Tertulliani lib. ad Uxorem cap. 5. *Non ſciet Maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes: & ſi ſciverit panem, non illum credat eſſe, qui dicitur:* Pro Communione publica ſub una ſpecie aliquando data, teſtis eſt Leo Magnus ſerm. 4. de Quadrageſima, loquens de Manichæis: *Cum ad tegendam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe Myſteriis, ita in Sacramentorum Communione ſe temperant, ut interdum ut tutius lateant, ore indigno corpus Chriſti accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinent. Quod ideo veſtram volumus ſcire ſanctitatem, ut vobis hujuſcemodi homines, & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, a ſanctorum ſocietate ſacerdotali auctoritate pellantur.*

III. probatur ex Conciliis. Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 13. ait eſſe rationabilem conſuetudinem introductam dandi Laicis euchariſticam communionem ſub ſola panis ſpecie; & errare eos, qui contrarium aſſerunt, & pariter prohibendos eſſe miniſtros, qui Laicis, aut Clericis non ſacrificantibus, Euchariſtiam ſub utraque ſpecie diſpenſat Concilium Baſilienſe 1437. ſeſſ. 30. eadem ſtatuit contra Taboritas, & Calyxtinos, quæ antea ſtatuerat Concilium Conſtantienſe adverſus Joannem Hus, & Hieronymum a Praga. Concilium Tridentinum ſeſſ. 21. contra Lutheranos, & Calvinianos can. 1. *Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes, & ſingulos Chriſti fideles utramque ſpeciem Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti ſumere debere; Anathema ſit: & can. 2. ſi quis dixerit ſanctam Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, anathema ſit.* Deniq. can. 3. *Si quis negaverit totum, & integrum Chriſtum, omnium gratiarum fontem, & auctorem, ſub una panis ſpecie ſumi, quia, ut quidam falſo aſſerunt, non ſecundum ipſius Chriſti inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur; anathema ſit.*

IV. probatur Rationibus. I. Illa euchariſtica communio eſt probanda, & amplectenda, in qua totus Chriſtus integer, corpus nimirum, anima, & divinitas, ſub unica ſpecie continetur; ſed ſic continetur ſub alterutra ſpecie panis, vel vini: ergo communio ſub unica ſpecie probanda eſt, & amplectenda. Minor conſtat ex Concil. Triden. ſeſſ. 13. cap. 3. in quo ſic legitur: „ Semper hæc fides in Ec-
„ cleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecra-
„ tionem verum Domini noſtri Cor-
„ pus, verumque ejus ſanguinem ſub
„ panis, & vini ſpecie, una cum ipſius
„ anima, & divinitate exiſtere: ſed
„ corpus quidem ſub ſpecie panis, &
„ ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi ver-
„ borum; ipſum autem corpus ſub ſpe-
„ cie vini, & ſanguinem ſub ſpecie pa-
„ nis, animamque ſub utraque, vi natu-
„ ralis illius connexionis, & concomi-
„ tantiæ, qua partes Chriſti Domini,
„ qui jam ex mortuis, reſurrexit, non
„ amplius moriturus, inter ſe copulan-
„ tur, divinitatem porro propter ad-
„ mirabilem illam ejus cum corpore,
„ & anima hypoſtaticam unionem.
„ Quapropter veriſſimum eſt, tantun-
„ dem ſub alterutra ſpecie, atque ſub
„ utra-

„ utraque contineri; totus enim, & „ integer Christus sub panis specie, & „ sub quavis ipsius speciei parte; totus „ item sub vini specie, & sub ejus par- „ tibus existit. „ II. Tota ratio, & natura Sacramenti Eucharistiæ consistit in eo, ut significet, & efficiat; sed in unica specie significat, & efficit illud omne, quod significare, & efficere debet: ergo in unica specie salvatur tota ratio Sacramenti Eucharistiæ. Probatur minor. In unica specie significat, & efficit totum Christum præsentem, integrum, & perseverantē vi verborū &c. ergo &c. III. Fructus Sacramenti, qui est gratia, æqualiter habetur, si Christus percipiatur tam sub una, quam sub duplici specie: ergo perinde est, pro principali Sacramenti effectu, communicare sub una, quam sub duplici specie.

Dicimus II. Ecclesiam legitime fuisse motam ad prohibendum Laicis Calicis usum.

I. Probatur Conclusio. Tunc Ecclesia legitime fuisset mota ad prohibitionem hujuscemodi, si legitimas habuisset caussas; sed legitimas caussas habuit: ergo legitime fuit mota. Probatur minor enumeratione prædictarum caussarum, quas perstringit Catechismus Romanus part. 2. tit. de Eucharistiæ Sacramento num. 70. & Tournely sub his verbis exponit: *Illæ autem tales sunt*; 1. *Usus jam a multo tempore recepti confirmatio, ac uniformitas inter fideles omnes observanda. Patres enim Constantienses, & Basilienses annotant, sua ætate jam longo tempore receptum invaluisse morem communicandi sub una specie*; 2. *Periculum effusionis, & irreverentia in sanctissimum Sacramentum: quæcumque enim cura, & diligentia adhibeatur, fieri vix potest, ubi ingens est populi multitudo, quin aliquid sanguinis effundatur. Hac maxime ratione moti sunt, tum qui panem sacrum Christi sanguine intinctum olim Fidelibus porrigebant; tum qui pugillari, seu fistula quadam ad hauriendum e Calice sanguinem utebantur.* 3. *Difficultas diu asservandi vini speciem pro communione infirmorum*; 4. *Multorum a vino bibendo, & in eodem cum multis aliis calice, abhorrens indoles*. 5. *Penuria vini in multis regionibus, ac majores impensæ necessario insumendæ pro magna vini copia, ubi magna est fidelium multitudo*. 6. *Denique Hæreticorum pervicacia obstinate contendentium utramque speciem jure divino esse necessariam ad Sacramenti substantiam; atque fidelium nonnullorum simplicitas, & ignorantia, qui solum corpus in specie panis, & solum sanguinem in specie vini percipi, arbitrari possent*.

Opponunt I. Joannis 6. dicitur: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinē, non habebitis vitam in vobis*; quibus verbis, distincta fit mentio utriusque speciei, ut de se patet. II. Matthei 26. habetur expressa mentio Calicis, & mandatum Christi de Calice ab omnibus sumendo: *Accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes*. III. Christus instituit Eucharistiam sub utraque specie; insuper, sub utraque specie dispensavit: ergo utraque species est jure divino necessaria. IV. Lucæ 3. habetur, quod Christus dederit Apostolis corpus suum, & eis quoque præceperit quod facerent in sui commemorationem: atqui hoc pariter de Calice fecit, præcipue, quia Apostolus dicit 1. ad Corint. 11. *Hoc facite, quotiescumque biberitis in meam Commemorationem*: Ergo utraque species est necessaria. V. Multi sunt Patres, qui utramque commemorant speciem, & ad utramque fideles teneri asseverant; & præcipue fuit Justinus, Cyprianus, Gelasius Romanus Pontifex, Bernardus &c. VI. Major gratia confertur per utramque speciem, quam per alterutram solam: ergo prohibitio alterius speciei privationem hanc majoris gratiæ fidelibus caussat; quod quidem detrimentum Ecclesia fidelibus caussare non debuisset.

Respondemus ad I. Per verba illa Christi Domini præcipi quidem obligationem nostram recipiendi Corpus, & Sanguinem Christi in Eucharistia, sed non præcipi modum, quo ista recipere debeamus; an scilicet, sub unica specie, an sub utraque; an divisim, an conjunctim; an eodem tempore, an diverso. Utique recipiendo corpus Christi sub unica specie, scilicet sub corporis specie, recipimus corpus, & sanguinem Christi; recipimus enim corpus Christi vivum, quod non potest esse sine sanguine, non vero Corpus Chri-

Christi mortuum, quod utique est fine sanguine; & hoc, quia Christus quando Sacramentum illud instituit, vivens erat, & de ipso dixit: hoc est Corpus meum; scilicet; hoc est Corpus vivens, quod modo habeo, quo vivo, & vitam habeo. Et hoc modo bene intelliguntur, & explicantur verba illa Christi Domini de substantia Corporis, & Sanguinis Christi; non autem intelligi debent de modo, quo in Sacramento permaneant, & a communicantibus recipiantur corpus, & sanguis Christi. Coeterum Hæretici, qui hæc nobis opponunt, non bene inter se conveniunt, an verba illa sint de Eucharistia intelligenda, an non, & qua ratione, quo modo, quo ordine intelligi debeant?

Ad II. Mandatum Christi de Calice bibendo directum fuit omnibus illis, quibus Christus Calicem porrexit, & & qui de Calice biberunt. Omnes autem isti soli Apostoli fuerunt, de quibus Evangelista dicit: *Biberunt ex eo omnes*; hoc est omnes, quibus Christus calicem dedit; omnes, qui Calicem de manibus Christi receperunt; omnes, qui hymno dicto in Montem Oliveti exierunt. Propterea vox illa *Omnes* de solis Apostolis, qui soli præsentes designabantur, non de omnibus indiscriminatim, intelligenda est. Neque dicatur, quod ad eosdem illos dirigitur vox illa *Bibite*, ad quos dirigitur vox illa *manducate*; proinde si vox illa *Bibite* dirigitur ad solos Apostolos, ad eosdem pariter solos dirigitur vox illa *manducate*: unde dicendum superest, vel quod præceptum recipiendi corpus Christi, non extendatur ad omnes, sed ad solos Apostolos, vel quod præceptum recipiendi sanguinem Christi, non ad solos Apostolos restringatur, sed ad omnes fideles extendi debeat. Non dicatur quidem hoc; ratio enim discriminis in promptu est, scilicet, quia præceptum manducandi corpus Christi comprehendens non solos Apostolos, sed omnes fideles, non in illis solis Christi Domini verbis continetur, sed in aliis etiam, quæ adduximus nuper, & quæ denuo in sequentibus adducemus: at præceptum bibendi Christi sanguinem in solis verbis illis exprimitur, quæ diximus ad Apostolos tantum, & non ad omnes Christifideles extendi.

Ad III. Tournely respondet, quod Christus instituit, & dispensavit Eucharistiam, ut sacrificium; ac proinde, ut sacrificium sub utraque specie est dispensanda; & est necessaria, ut a sacrificantibus suscipiatur. At pace sua dicimus, quod Christus non solum instituit, & dispensavit Eucharistiam, ut sacrificium, sed etiam, ut Sacramentum; & propterea si ob illam rationem, est dispensanda, & recipienda, sub utraque specie, etiam ob rationem, ob quam est sacramentum, est sub utraque specie ministranda, & recipienda. Aliam proinde responsionem objectioni damus; & hæc est, quia Christus dispensabat Eucharistiam Apostolis, qui figurabant ministros, seu Sacerdotes, qui eam cœteris fidelibus ministraturi erant, & ob hoc sub utraque specie eã a Christo recepturi erant: At alii non ministraturi, non oportebat, ut illam sub utraque specie reciperent, sed satis erat, ut sumerent sub una.

Ad IV. non eodem modo intelligenda sunt verba Christi Domini præcipientis manducationem sui corporis, & verba Christi Domini præcipientis bibitionem sui sanguinis. Christus enim præcipiens manducationem sui corporis, absolute præcepit, ut fideles ipsum manducarent in sui commemorationem; præcipiens vero bibitionem sui sanguinis, non absolute, sed hypothetice jussit, ut sumentes illum sumerent in sui memoriam. Dixit enim: *Quotiescumque bibetis*; hoc est, quando bibitis, bibite in mei memoriam. Hoc vero non est præcipere ut bibant; sicut illud est præcipere, ut manducent. Ac proinde de hac bibitione Calicis, semel apud Lucam fit mentio, nempe post consecrationem panis, & ante consecrationem Calicis: apud Apostolum quoque fit semel; scilicet post consecrationem Calicis. Ex quibus hæc infert citatus Tournely: „ *Unde sic arguimus. Præceptum communicandi sub utraque specie non potest colligi ex istis verbis, ut dictis ante consecrationem Calicis apud Lucam, quia tunc consecrata tantum erat panis species; neque etiam inferri potest ex iisdem, ut dictis post consecrationem Calicis apud*

S. Paulum, quia cum Christus ea pronunciavit, non est loquutus absolute, sed tantum hypothetice, Quotiescunque bibetis : *ita ut sensus præcepti sit, non singulis bibendum esse de Calice, sed singulis, qui bibent, quotiescunque bibent in memoriam Christi esse bibendum, adeoque præceptum non est, ut singuli bibant, sed tantum ut singuli, qui bibunt, mortem Christi annuntient. Certum est hæc verba non referri ad singula, quæ fecit Christus instituendo Eucharistiam, quasi necessario nobis ea omnia forent observanda, quæ Christus observavit in institutione Eucharistiæ; aliàs, & lavare pedes, & mensæ accumbendo in privatis ædibus post cænam, panem frangendo, Eucharistiam percipere deberemus, quia hæc omnia Christus observavit. Sunt igitur distinguenda ea, quæ ad naturam, & substantiam sacramenti pertinent, & ea quæ ad integritatem dumtaxat illius accidentalem, aut ad varias loci, & temporis circumstantias pertinent.*

Ad V. dicitur, quod distinguendus est usus, ab institutione, a præcepto, ab obligatione, & a cœteris similibus, quæ recte cum usu, & cum non usu, componuntur. Hanc responsionem optime exhibet, & late exponit Claudius de Sainctes, Episcopus Hebroicensis, in Normanniæ Provincia, in suo libro, cui titulus : de Rebus Eucharistiæ controversis; anno 1575. Parisiis typis edito; Repetitione X. sub his verbis: *Jam controvertitur, quid instituerit Christus in cœna? Usum utriusque speciei volunt Adversarii. Dicimus, aliud esse utramque speciem, aliud earum usum. Res omnes initio creantur a Deo suo ordine, postea, de earum usu disseritur. Baptismus primum constituitur: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto : & deinceps, de ejus usu agitur. Præterea, si in rerum institutione declaratur usus, aut una præscribitur : non tamen inde colligitur, cuilibet, aut etiam cuiquam usum illarum certo mandari. Vinum condidit Deus in potum hominum : non tamen omnibus, aut etiam cuiquam edixit, ut vinum epotet. Sanxit in lege, ut offerretur cum victima certa vini mensura : non tamen sanxit ut omnis, qui de sacrificio ederet, etiam de vino gustaret. Deus matrimonium, ad procreationem hominum disposuit, sed non omnibus matrimonii jugum, nec omnes conjugatos ad dandam operam liberis obligavit. Est enim licitum communi consensu continere in perpetuum. Ideo multa a Deo, sive ex primæva naturæ conditione, sive ex lege addita instituuntur, non ut a singulis præstentur : sufficit si saltem aliqui tali defungantur munere. Propterea negamus ex ipsa institutione cœnæ, & utriusque speciei, earum usum institui; & si instituatur, negamus tamen inde ad omnes extendi. Adversarii pedem ab ipsa nuda institutione ad ista verba imperantia referunt, Accipite, edite, bibite ex eo omnes: quibus utriusque speciei usum institui, & omnibus injungi contendunt, etiamsi ex institutionis vi, & natura non inferretur. Hic aries est Adversariorum, sed Ecclesiam fundatam supra firmam petram non convellit.*

Ad VI. Negatur quod major gratia recipiatur a sumentibus Eucharistiam sub utraque specie, quam a sumentibus illam sub una tantum. Et ratio est, quia hoc evenire non potest, nec propter signum, quod exprimit rem sub ipso contentam, nec propter rem, quæ ab ipso signo exprimitur. Non primum, quia signum est extrinsecum, & nihil facit ad gratiæ majorem, vel minorem intensionem : non secundum, quia res ipsa contenta sub signo, & expressa per ipsum, semper est eadem, tam sistit sub una, quam si sub altera specie contineatur. Si autem dicatur, quod qui bis recipit Christum majorem accipit gratiam, quam qui accipit semel tantum; & quod qui communicat sub duplici specie bis accipit Christum; respondetur cum distinctione, quod qui bis accipit Christum in ordine ad duplicem refectionem animæ, majorem accipit gratiam; conceditur; in ordine ad unicam tantum, negatur. Unde subdit Tournely: *Porro qui sub duplici specie communicat, duplicem speciem ad unam, & eandem communionem, & refectionem animæ spiritualem refert, ac dirigit; ergo majorem propterea gratiam non reportat.*

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXX.

De Communione sub utraque specie. An prævaleant exempla antiquitatis circa utramque speciem in Communione exemplis circa unam speciem tantum? An usus Calicis possit ab Ecclesia restitui? An debeat, vel possit a Fidelibus peti, & impetrari?

Onveniunt Scriptores, quod ab ipsis Ecclesiæ incunabulis, usque ad seculum duodecimum, passim, & ordinarie fideles, etiam Laici, sub duplici panis, & vini specie communicarunt. Conveniunt pariter, quod antiquitus majores nostri Eucharistiam dispensaverint fidelibus aliquando, & extraordinarie sub una specie tantum. Quod si hæc vera sunt, ut nos mox probabimus; palam illico fiet, prævalere exempla Communionis sub utraque specie exemplis sub unica tantum. Unde.

Dicimus I. prævalere exempla Communionis sub utraque specie exemplis sub una tantum.

I. probatur Conclusio pro prima parte, exemplo Christi, & Apostolorum. Exemplo Christi, quod legitur Matthei 26. ubi in ultima cœna Apostolis dispensavit duplicem panis, & vini speciem, quod Evangelista narrat per hæc verba: *Cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait; Accipite, & comedite: Hec est Corpus meum. Et accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est sanguis meus &c.* Exemplo Apostolorum, quod legitur I. ad Corinth. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de Calice bibat.*

II. probatur ex Romanis Pontificibus. Leo I. Sermone quarto in Quadragesima de Manichæis, qui Seculo V. in occidente grassabantur, & simulabant vinum bibere, quod aversabantur, hæc ait: *Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacramentorum Communione se temperant, ut interdum, ut tutius lateant, ore indigno Christi corpus accipiant, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant.* Gelasius I. contra eosdem agens, qui suo tempore eadem simulatione utebantur, hæc habet: *Comperimus, quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, a Calice sacri cruoris abstineant.* Ex quibus verbis hæc infert Jueninus: „ Si autem ante tempora Leonis, & Gelasii fideles omnes lata lege adstricti fuissent ad sumendam utramque speciem dum solemniter in templis communicarent, Manichæi receptione solius corporis Christi impietatem suam tegere non potuissent, imo elegissent medium, quo eam aperte prodidissent, quippe qui palam infringentes ecclesiasticã legem, qua ex adversariis utriusque speciei sumptio præcipiebatur, in infi- „ deli-

delitatis suspicionem venissent; sicut venirent modo apud Calvinistas, & Lutheranos, qui in eorum Synagogis post sumptum eucharisticum panem a vino temperarent. ,,

III. probatur ultra testimonia Justini Martiris in Apologia secunda, Cypriani Martiris in libro de Lapsis, Cyrilli, Chrysostomi, & aliorum ,, verbis Ordinis Romani, quem sequebatur tota fere Occidentalis Ecclesia Seculo VII. VIII. IX. X. in quo legitur, titulo qualiter celebrandum sit officium Missæ: ,, Archidiaconus confirmat omnes sanguine dominico, quos communicaverit Pontifex corpore dominico....... Deinde descendit Pontifex cum Primicerio Notariorum, & Primicerio Defensorum, ut communicet principes populorum, & matres-familias eorum, & sicut Archidiaconus confirmat quos Pontifex communicat, sic reliqui Diaconi confirmant quos Episcopi, sive Presbyteri post Pontificem communicant. ,, Denique Juenınus refert morem, qui vigebat in Ecclesiis Occidentalibus tempore, quo Angelicus Doctor inter vivos agebat, & scribit: ,, Cum S. Thomas extremam diem clausit, anno nempe 1274. paucis quidem, sed tamen in aliquibus Occidentalium Ecclesiis adhuc obtinebat mos publicis in Conventibus communicandi sub utraque specie. S. Doctor 3. part. quæst. 80. art. 12. quærit: *Utrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine*. Affirmativam sententiam tuetur hoc argumento, *sed contra est multarum Ecclesiarum usus, in quibus populo communicanti datur corpus Christi sumendum, non autem sanguis*. In omnibus igitur Ecclesiis ætate S. Thomæ nondum, vigebat consuetudo Laicis unã tantum speciem porrigendi. In corpore articuli praxim suscipiendi utrãque in aliquibus locis observatam fuisse, his apertis verbis innuit, *In quibusdam Ecclesiis observatur, ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum a Sacerdote sumatur*. ,,

Pro secunda parte I. probatur Conclusio. Ut dictum est supra Infirmis, Infantibus, in Communione domestica, & aliquando etiam in publica, Eucharistia dispensata est sub unica tantum specie, scilicet sub specie panis; quod sufficit, ad probandum, quod aliquando, & extraordinarie, eucharistica communio data sit sub unica specie.

II. Probatur ex Ordine Romano, de quo Juenınus hæc refert: ,, In Ordine Romano, ad cujus præscriptum divina officia octavo seculo, & subsequentibus apud Occidentales celebrabantur, injungitur, ut feria quinta majoris hebdomadæ in Cœna Domini toto sanguine consumpto Christi corpus in diem Parasceve reservetur, quo sine sanguine omnes communicent, *Tunc* (inquit) *Pontifex lavet manus, & Diaconi vadant ad Altare, & discoperiant sancta, & Pontifex veniens ad Altare dividat oblatas ad frangendum, & communicet omnis populus ordine suo, & sumat de ipsis oblatis integras ad servandum usque mane diei Parasceves: De quibus communicent absque sanguine Domini, sanguis vero eadem die penitus consumatur*. Idem ordo, ubi officium diei Parasceves describit, Communionem recenset, ad quam feria quanta panis species reservata fuerat, *Cum vero* (inquit) *dixerint Amen, sumit de sancto, & ponit in Calicem*, (cui vinum non consecratum infusum est) *sanctificatur autem vinum non consecratum per sanctificatum panem, & communicant omnes cum silentio*. Subsequente Sabbato sancto nullum eo Seculo offerebatur sacrificium, nulla donorum fiebat consecratio. *Feria sexta* in Parasceves (ait idem Ordo Romanus) *Missa non cantatur, sed neque in Sabbato sancto usque ad vigilias noctis*: Et tamen, & Cleri, & Populi communio recensetur, *Et postquam omnes communicaverint &c.* Nec, ut ut vis argumenti declinetur, dici potest, iis diebus communionem, quæ porrigitur, esse sub utraque specie, quod nempe (ut ait Ordo Romanus) vinum non consecratum per sui cum pane sacrificato miktionem sanctificetur, seu consecretur, si non re ipsa saltem in eorum opinione, qui illum Ordinem conscripserunt. Id (inquam) dici non potest, tum quod vini sanctificationem, de qua loquitur expresse, distinguat a consecratione, tum quod iis authoribus, aliisque, qui idem sanctificationis nomen usurparunt, persuasum fuerit realem con-

,, con-

„ consecrationem non fieri, nisi hæc „ Evangelica verba, *Hic est sanguis* „ *meus* proferantur. *Canitur hic* (inquit „ Amalarius de divinis Officiis lib. 3. „ cap. 24.) *Accipiens panem, & reliqua,* „ in quibus continetur forma, seu Evan„ gelica verba, *Hic credimus naturam* „ *simplicem panis, & vini mixti verti in* „ *naturam rationabilem, scilicet corporis,* „ *& sanguinis Christi*. Dicendum est „ igitur Ordinem Romanum loqui de „ imperfecta sanctificatione, quam „ quælibet res ex sacrarum specierum „ contactu contrahat, eique similem, „ de qua hæc dicit Bern. ep. 69. de Sa„ cerdote agens, in cujus Calicem vini „ loco aquam minister immiserat: *De„ inde quod comperta sera licet negligen„ tia vinum fudisti in Calicem super ho„ stiæ sacratæ particulam laudamus; nec* „ *sub tanto articulo melius fieri potuisse* „ *putamus, arbitrantes liquorem etsi non* „ *ex consecratione propria atque solemni* „ *in sanguinem Christi mutatum, sacrum* „ *tamen fuisse ex contactu corporis sacri*.„

III. probatur. Publice etiam communicantibus diebus solemniter præsanctificatorum Eucharistia sub unica specie distributa est, quanvis non ordinarie, & omni tempore: ergo quibusdam temporibus Eucharistia sub unica specie aliquando percipiebatur. Antecedens probatur & explicatur simul a Juenino sequentibus verbis: „ Quod semel aut bis uno„ quoque anno fiebat antiquitus in „ Ecclesia latina circa octavum secu„ lum, nunc fit, & factum est antiquitus „ in Græca toto quadragesimali tem„ pore; Consecratam die dominica, „ aut die Sabbati, panis speciem reser„ vant, quam cæteris hebdomadæ die„ bus offerunt in Missa, quam ob id præ„ sanctificatorum Missam appellant, „ *In omnibus sanctæ Quadragesimæ jeju„ nii diebus* (inquit Concilium in Trul„ lo. can. 25.) *præterquam Sabbato, &* „ *Dominica, & sancto Annunciationis* „ *die, fiat sacrum præsanctificatorum mi„ nisterium*. Peractis precibus ritibus„ que variis, quæ in hujusmodi præ„ sanctificatorum Missa præscribuntur, „ ipse Sacerdos, tum Ministri, & po„ stea Populus, sacram Communionem „ accipiunt, utique sub una specie cum „ sanguis consecratus non fuerit, nec „ in iis ministris consecretur, *Sacerdo„ tis autem* (verba sunt Liturgiæ ex „ interpretatione Genebrardi in Bib. „ Patruum tom. 27.) *Ad tecta divina* „ *dona manum mittens attingit vivificum* „ *panem cum reverentiis ..... Alte Sa„ cerdos ait sancta sanctis ...... Non* „ *enim modo panem elevat*. Porro ubi „ ipsum detexit, Communionem sacra„ rum Reliquiarum perficit. Faciunt „ autem dicuntque Sacerdos, & Dia„ conus, & Chorus eadem, quæ in „ Chrysostomi Liturgia. Græci igitur „ multis ab hinc seculis singulis Qua„ dragesimæ diebus Eucharistiam sub „ una tantum specie, panis nimirum, „ reficiuntur, nec mutilant tamen Sa„ cramentum, alioquin a mille annis, „ & amplius in errore, & in impietate „ totam Græciam versari concluden„ dum est. „ Hoc tamen maxime advertendum est, quod sive Eucharistia ministraretur ordinarie sub utraque specie, sive extraordinarie sub unica tantum specie, nunquam tamen factum est, ut Ecclesia, vel de uno, vel de altero modo legem promulgaret. Unde & iis, qui utramque speciem sumebant, permissum erat unicam sumere; & illis, qui unicam accipiebant, pariter permittebatur utramque accipere. Utrumque probat Jueninus, ubi ait Conclusione prima, quod infirmis, infantibus, & communicantibus in domibus privatis Eucharistia ordinarie, & passim sub una tantum specie porrigeretur, nulla tamen ecclesiastica lege prohibebatur ne duplicem acciperent, ubi id circa sanctissimi Sacramenti irreverentiam fieri poterat. Et Conclusione secunda ubi ait, quod quanvis Laici publice in Conventibus cõmunicantes quondam Eucharistiam passim, & ordinarie sumpserint sub duplici specie, permissi sunt tamen quatuor prioribus seculis, ut vel unã, vel duplicem pro libito reciperent.

Utranque Conclusionem probat primo ex illa generali ratione, quia in monumentis Ecclesiasticis quatuor priorum seculorum nulla lex legitur, quæ fideles obliget, ut vel ordinarie, & passim communionem sumant sub utraque specie, vel extraordinarie, & aliquando sub unica tantum accipiant. Ultra rationem hanc prosequitur alteram partem probare, quæ sequuntur momentis: „ Altera pars „ demonstratur I. ex Justino Martyre, „ qui

„ qui (ut jam observatum est) asserit „ in Apologia secunda, *Diaconos ad* „ *absentes, tum sanos, tum infirmos pa-* „ *nis, & vini species detulisse*. II. Ex „ Paschali II. qui (ut etiam suo loco „ observatum est) indulsit, *ut panis* „ *vino intinctus parvulis, & infirmis* „ *porrigeretur* : quem etiam nunc O- „ rientales iis porrigunt. III. Ex Ab- „ bate Suggerio, qui scribit *utramque* „ *sacri Viatici speciem delatam fuisse ad* „ *Ludovicum VI. cognomento Crassum* „ *periclitantem de vita*. IV. Ex Gre- „ gorio Nazianzeno, qui in Oratione „ funebri, quam habuit de Sorore Gor- „ gonia, scribit : *Eam propriis lacbrimis*, „ *aut* Christi Corpus, *aut* sanguinem „ sæpius perfudisse ; supposuit igitur „ ipsi creditum fuisse pretiosum san- „ guinem in privatas ædes deportan- „ dum, & non multo post ab ea sumen- „ dum. V. (ut ratiocinatur Illustrissi- „ mus, ac Doctissimus Episcopus Mel- „ densis) Si Patres fidelibus panis spe- „ ciem quondam crediderint, non erat „ cur negarent speciem sanguinis mox „ sumendam privatis in ædibus, præ- „ sertim si illum sacrum sanguinem fi- „ deles poscerent, ut rarissime contin- „ gebat, quod Populi persuasi essent, „ & carnem, & sanguinem sub una spe- „ cie contineri, nullaque gratia ad sa- „ lutem necessaria eos defraudari, qui „ unicam sumpsissent. „

Pergit deinde alteram partem probare peculiari facto, quod contigit Constantinopoli sub Chrysostomo Præsulatu, & quod describitur a Sozomeno lib. 8. historiæ cap. 5. verbis hisce :

„ *Vir quidam sectator hæresis Macedonia-* „ *næ, ejusdem Sectæ uxorem habebat*. Hic „ cum Joannem de sincera religione „ disserentem forte audisset, doctrinam „ amplexus, & uxorem quoque ut sibi „ consentiret, hortatus est. At illa „ quoniam notarum mulierum solita „ consuetudine captiva teneretur, ut „ maritus, quamvis admonuisset sæpe, „ nihil tamen proficeret : Nisi (inquit) „ ille in Religione mihi consors fueris, „ nec in vitæ quidem communione „ post hac eris. Ibi mulier data fide „ se id facturam, cum ancilla quadam, „ quam fidelem arbitrabatur, de „ hac re communicat ; eamque sibi ad „ fraudem faciendam marito, sociam „ adjungit. Itaque tempore commu- „ nicationis (intelligunt autem qui „ Christo sunt initiati quid dicam) illa „ quod acceperat continens, velut „ oratura procubuit ; famula autem „ interim adstans furtim porrigit id, „ quod manibus adveniens ferebat : „ Quod quidem simulatque dentibus „ admotum fuit in lapidem induruit. „ Tum mulier timore consternata, ne „ quid sibi gravius eveniret ob tantum „ miraculum in se divinitus editum, „ cum festinatione ad Episcopum ac- „ currit se ipsam indicat, ac lapidem „ ostendit, qui manifesta vestigia mor- „ sus, sed materiam ignotam, & inusi- „ tatum quemdam calorem referebat. „ Cumque profusis lachrymis veniam „ impetrasset, cum marito deinceps „ consors vixit. Post quæ sic argumen- „ tatur Jueninus. Si seculo, quo tam „ insigne miraculum contigit, obtinuis- „ set lex ecclesiastica, quæ fideles ad „ utriusque speciei communionem „ obligaret, qua enim arte declinasset „ Calicem, quem Diaconus offerebat, „ ubi primum fideles exceptum mani- „ bus panem ori admovissent? Si vero „ quis Sozomenum falsitatis insimulet, „ audiat hæc laudati historici verba ; „ *Si cui autem hæc verisimilia esse non* „ *videntur, testis est ipse lapis, qui etiam* „ *nunc hodie, inter Constantinopolitanæ* „ *Urbis Cimelia conservatur*. Præterea „ licet factum illud veritate non nite- „ retur, certum esset tamen Sozomeni „ respectu ; ac proinde persuasum illi „ fuit Chrysostomi tempore nullam „ viguisse legem, quæ fideles ad utram- „ que speciem adigeret : Si enim exti- „ tisset hujusmodi lex, aut si extare „ credidisset, non ausus fuisset histo- „ riam scribere, qua manifesto destrui- „ tur. „

Pro secunda Dissertationis parte, in qua quæritur, an usus Calicis possit ab Ecclesia restitui? Communiter Theologi asserunt, quod etiam his temporibus Ecclesia possit Laicis usum Calicis concedere. Proinde

Dicimus II. Posse Ecclesiam usum Calicis restituere.

I. probatur ex Conciliis. Concilium Constantiense postquam Communionem sub utraque specie Laicis prohibuit, potestatem tamen in Ecclesia cognovit restituendi illam : unde docet. : *Consuetudo habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito mutare*.

Con-

Concilium Basileense sessione 30. *Nec alicui licitum est eam reprobare, aut sine authoritate Ecclesiæ ipsam immutare.* Concilium Tridentinum sess. 21. can. 4. *Duos vero articulos, alias propositos, nondum tamen excussos, videlicet: An rationes, quibus sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, sub una tantum panis specie, ita sint retinendæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus: & an si honestis, & christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno Calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quænam sint illæ: Eadem sancta Synodus in aliud tempus, oblata sibi quam primum occasione, examinandos atque definiendos reservat.* Et sess. 22. in decreto finali hoc ipsum Summi Pontificis prudentiæ remisit, & hæc sunt verba: *Insuper cum eadem sacrosancta Synodus superiori sessione duos articulos alias propositos, & tum nondum discussos, videlicet; an rationes quibus S. Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, sub una specie panis, ita sint retinendæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus: & an si honestis, & christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno, Calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quænam illæ sint; in aliud tempus, oblata sibi occasione, examinandos, atque definiendos reservaverit, nunc eorum pro quibus petitur saluti optime consultum volens; decrevit integrum negotium ad Sanctissimum Dominum nostrum esse referendum, prout præsenti decreto refert, qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ christianæ, & salutare petentibus usum Calicis fore judicaverit.*

II. probatur. Ecclesia aliquando post prohibitionem Concilii Constantiensis, Calicis usum Laicis, vel permisit, vel concedere se velle declaravit, si aliquæ servarentur conditiones: ergo signum est, quod in Ecclesia residet hæc facultas. Et quidem in Concilio Basileensi tentata fuit Bohemorum cum Catholicis unio; & cum hunc articulum proponerent Bohemis, ut communio Eucharistiæ sub utraque specie universis Christifidelibus in Regno Bohemiæ, & locis ei adhærentibus, per Sacerdotes libere administraretur: sacra Synodus per suos legatos, qui in Oppido Egra cum Bohemis, & Moravis tractaverant, respondit: *Ut quoniam generalis consuetudo Ecclesiæ communicandi sub una tantum specie, multis de causis rationabiliter introducta, non posset reprobari, aut sine Ecclesiæ authoritate pro libito immutari; posset autem suadentibus rationabilibus causis communio sub utraque specie ab eadem Ecclesia concedi. Si id omnino Bohemi contenderent sacrum Concilium Sacerdotibus eorum facultatem concessurum sub utraque specie populum, eos videlicet, qui in annis discretionis constituti essent, atque id reverenter postularent communicandi; hoc semper dicerent, debere eos firmiter credere, quod non sub specie panis caro tantum, nec sub specie vini sanguis tantum, sed sub qualibet specie est integer Christus totus.*

III. probatur aliis exemplis. Frassen ait quod Paulus III. eam gratiam concesserit Bohemis, modo non adhærerent hæresi Petri Dresdensis, & Jacobi Misnensis: at nullum affert documentum, quo hoc ipsum probet. Fallitur tamen, sua pace sit dictum, quando narrat, quod dum Summus Pontifex solemniter celebrat Cardinales Diaconus, & Subdiaconus, qui ei sacra facienti assistunt, sub utraque specie cum eo communicant; & præcipue quia Subdiaconus non est Cardinalis. Item in Concilio Tridentino testatur Jueninus, quod sæpius actum fuerit, an ad Gallorum, & Germanorum preces pacis causa Calix Laicis concedendus esset; & res ut nuper diximus, Summi Pontificis prudentiæ, & charitati commissa est. Idem Jueninus asserit: „ Pius Papa
„ IV. eo jure usus anno 1563. Germanis
„ Episcopis indulsit, ut servatis legibus,
„ quas Patres Basileenses Bohemis præ-
„ scripserant, calicem concederent;
„ quæ quidem concessio, infelici licet
„ exitu, Viennæ in Austria aliquandiu
„ mandata fuit executioni. „

Pro III. tandem dissertationis parte, in qua quæritur, an Calicis usus possit a fidelibus peti, & impetrari? Supponimus quibusdam gentibus persuasum fuisse, plus gratiæ conferri suscipienti utram-

utramque speciem, quam unicam, ex opere operato; inde est, quod si in hac persuasione sint desiderantes Calicis usum, eundem nec petere possunt, nec debent penitus impetrare. Si vero laudabilis sit finis, & justus usus; tunc quemadmodum concedi legitime potest, sic potest pariter laudabiliter peti, & impetrari. Proinde

Dicimus III. Calicis usum nec peti, nec impetrari posse, si error intercedat, vel in desiderio, vel in fine.

I. Probatur Conclusio authoritate Angelici Doctoris, & concordantia Doctoris subtilis, qui in 4. dist. 13. quaest. 2. n. 4. scribit: *Nunc autem non dispensatur sanguis Christi propter periculum effusionis, & propter scandalum, ne simplices crederent, majorem virtutem esse in duabus speciebus, quam in unica.* Ad quae subdit Frassen: „ Quibus verbis declarat Doctor, unam „ ex rationibus, quare Ecclesia juste „ prohibuerit Laicis usum Calicis, fu„ isse, ne simplices existimarent majo„ rem vim inesse duabus speciebus ad „ conferendam gratiam, quam unicae: „ igitur non existimat Doctor plus gra„ tiae recipere eum, qui duas species, „ quam qui unicam suscipit. Idem „ docet S. Thomas q. 80. art. 2. ad 3. „

II. Probatur ratione, quam idem Frassen componit dicens: „ Et suadet „ ratio: Major enim gratia conferre„ tur, vel ratione signi, vel ratione rei „ significatae: *Non posterius*: nihil enim „ continetur sub duplici specie, quod nō „ contineatur sub unica. *Non etiam prius: Tum*, quia species euchari„ sticae conferunt gratiam non ratione „ sui, sed ratione rei contentae: *Tum etiam*, quia Communio sub utraque „ specie, nihil aliud habet supra com„ munionem cum unica, nisi quod di„ stinctius, & expressius significet re„ fectionem animae per modum potus, „ & cibi. Siquidem Christi corpus & „ sanguis sub unica dumtaxat specie „ continetur: expressior autem, & di„ stinctior significatio effectus sacra„ mentalis, non efficit eum majorem, „ & ampliorem; cujus utique exem„ plum apparet in Baptismate; non „ enim plus gratiae tribuitur per ablu„ tionem totius corporis, quam unius „ tantum partis; quamvis ablutio to„ tius corporis distinctius significet „ ablutionem totius animae. „

III. Probatur Conclusio. Quamvis Calicis usus licite possit ab Ecclesia restitui, non tamen est expediens, ut restituatur; sed hoc sufficit, ut non possit licite peti, & impetrari: ergo &c. Major probatur variis rationibus a Juenino, quae sunt: „ I. Vix prae„ caveri potest periculum effusionis „ sanguinis, quod Patres Constantienses „ adduxit ne facultatem, de qua agi„ tur, passim Laicis annuerent. II. Sy„ nodus Tridentina calicem, etsi po„ stulatum saepius, nusquam tamen „ concessit. Haec habebantur in instru„ ctione a Carolo IX. Francorum Rege „ data Cardinali a Lotharingia anno „ 1562. curet, ut calix etiam Laicis „ concedatur; quod nempe spes affulgeat, fore ut heterodoxi, si eum Sy„ nodus indulserit, ad unitatem rede„ ant. Idem in Imperatoris, multo„ rumque Principum Germanorum li„ teris ad Concilium legebatur; sed „ hujusmodi petitionum facta Synodus „ rationem non habuit. III. Periculum „ est ne facultate, de qua est quaestio, „ si passim concedatur, abutantur haere„ tici, ut Ecclesiae conflent invidiam; „ sub obtentu ejusdem concessionis „ quam charitas a Pio Papa IV. pro „ Germanis extorserat: Lutherani mox „ causati sunt agnovisse tandem Eccle„ siam Romanam se contra Jus divi„ num populis subtraxisse calicem: „ unde ne incautos deciperent conces„ sio Germanis facta mox fuit revoca„ ta. „

Arguunt I. Quae concedit suprema Potestas, nec tollere, nec restringere potest potestas inferior; sed suprema Potestas Christi concessit usū Eucharistiae sub utraque specie: Ergo potestas inferior Ecclesiae non potest illum restringere ad unicam tantum. II. Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 3. docet, fideles communicantes sub unica specie nulla fraudari gratia ad salutem necessaria: Ergo aliqua gratia fraudantur, quae non sit ad salutem necessaria. III. Clemens VI. concessit Regi Angliae, ut communicaret sub utraque specie *ad gratiae augmentum*; sed hoc ostendit majorem gratiam recipi in communione sub utraque specie: Ergo &c. IV. Si quae sunt incommoda in Calicis usu, ea noverat Ecclesia a principio; at qui non proinde prohibuit calicis usum; ergo nec po-

posteriori tempore poterat prohibere. V. Duæ receptiones Sacramenti majorem producunt gratiam; sed communio corporis, & sanguinis Christi sunt duæ receptiones Sacramenti: ergo &c. VI. Sacerdos qui moritur post manducationem corporis Christi, & ante bibitionem ejusdem sanguinis, vel æqualem habet gratiam cum aliis Sacerdotibus, qui utrumque sumunt, vel minorem. Si minorem, currit necessitas sumptionis sanguinis: Si æqualem: ergo sanguinis sumptio nihil confert.

Respondemus ad primum, quod Christus concessit fidelibus jus petendi usum sanguinis sui quantum ad realem ejus susceptionem, non vero quantum ad modum sumptionis distinguere prode debemus usum corporis, & sanguinis Christi, & usum specierum utriusque, primum concedit Ecclesia, secundum negat.

Ad II. dicitur, quod intentum Concilii Tridentini est damnare hæreticorum errorem, qui volebant fideles, qui non cummunicent sub utraque specie, fraudari gratia necessaria ad salutem: An vero fraudentur aliqua alia gratia, vel ne, de hoc nihil protulit, quia ad Scholasticorum opiniones pertinebat.

Ad III. De Bulla Clementis VI. maxime dubitant Scriptores, tum quia dicitur data anno 1341. & Clemens anno sequenti creatus fuit Pontifex; tum quia multi hanc concessionem factam dicunt Regi Galliæ, non Regi Angliæ. Sed admissa pro legitima hac Bulla, dicitur, quod major gratia conferebatur ex opere operantis, non ex opere operato; scilicet ratione majoris devotionis, qua Rex ad communionem accedebat.

Ad IV. Ecclesia temporis experimento novit incommoda illa, ac proinde tractu temporis ea voluit vitare, quæ a principio non potuerat impedire. Neque hoc novum, aut mirum est; multa enim sequenti ævo statuit Ecclesia, & prohibuit etiam, quæ ab incunabulis suis nec statuerat, nec prohibuerat.

Ad V. dicitur, quod duæ receptiones Sacramenti, si ordinantur non ad unicâ refectionem, non eandem gratiam operantur, sed majorem, quia tunc habent rationem distincti Sacramenti; non sic vero quando ordinantur ad eandem refectionem. Et si contrarium diceretur, deberent Adversarii dicere, quod quando manducantur plures particulæ consecratæ major etiam gratia recipitur: quod nec dicunt, nec dicere possunt.

Ad VI. Eandem gratiam recipit Sacerdos, qui moritur post manducationem corporis Christi, & ante bibitionem ejus sanguinis, ac Sacerdos, qui utrumque sumit, & deinde moritur; & ratio est, quia in corpore continetur etiam sanguis; & sanguis, & si non recipiatur per diversam functionem, recipitur tamen per eamdem, per quam recipitur corpus.

DISSERTATIO CCCCXXXI.

De Communione sub utraque specie. Quid sit Communio Laica? Quid sit communio Peregrina? Et an alterutra aliquam habeat connexionem cum communione, vel sub una, vel sub utraque specie?

Omunionis Laicæ verba faciunt Romani Pontifices, & præcipue Syricius Epist. 1. capit. 1. Concilia, & præsertim Illiberitanum can. 76. Sacerdicense c. 1. & 2. Agathense can. 33. Toletanum I. cap. 4. Bracharense I. cap. 31. Sancti Patres, & inter hos Cyprianus lib. 4. epist. 2. Gregorius Magnus lib. 4. epist. 5. & 16. & can. 60. Et quia Scriptores aliquot putarunt laicam communionem illam esse, quamvis nō recte, quæ sub una specie fiebat; & in hoc distinctā fuisse a Clericali communione, quia in hac utraque species usurpabatur: inde est quod nos, loquentes de communione sub utraque specie, de communione etiam laica scribimus; licet Scriptorum horum judicium non probemus, sicut nec probat Praffen, qui dicit: *Verum hæc sententia videtur minus probanda: quippe cum tunc temporis Laicis utraq; species concedebatur, & Clerici extra templum interdum unicam speciem usurpabant.*

Verum hac explicatione omissa, pergimus ad alias afferendas, quæ a Scriptoribus memorantur. Du Cange in Glossario ad Scriptores mediæ, & infimæ latinitatis tom. 2. verbo *Communio laica*, hæc scribit: „ Communio laica est illa, quæ Presbyteris aut „ Clericis ex delicto aliquo imponebatur per pœnitentiam, vel in pœnam, ut videlicet non ut Præsbyteri, & Clerici, sed inter Laicos communicarent, hoc est Laicorum ordine deinceps censerentur, ita ut neque Missam facere, neque cum Clericis in Choro communicare possent. Sanctus Cyprianus epistol. 52. *Admissus est Trophimus, ut Laicus communicet, non ..... locum Sacerdotis usurpet.* epist. 68. *Episcopatum pro conscientiæ suæ vulnere deponens .... satis gratulans, si sibi vel Laico communicare contingeret.* Et epist. 72. *Eos quoque hac conditione suscipi cum revertuntur ut communicent, ut Laici.* Ita in canonibus Apostolorum cap. 14. Præsbyter, qui in aliena Parochia commoratur inscio Episcopo κατοικεῖν vetatur, jubeturq; ibi ... ὡς λαϊκὸς idest *Communionem inter Laicos recipere*, ut loquitur Gregorius Magnus lib. 4. epistol. 5. 16. & can. 60. Clerico, qui pœnarum metu christianam fidem abjurasset, Clerici dignitas abrogatur, si tamen pœniteat, ut Laicus recipitur ὡς λαϊκὸς δεχθέντα. In Concilio Sardicensi can. 19. hæreticis quibusdam interdicitur Epicopi nomen, & dignitas εἰς λαϊκὴν κοινωνίαν, ... μὴ χρῆναι αὐτοῖς ἀρνεῖσθαι. Libellus precum Marcellini, & Faustini part. 47. *Nullo genere talibus Episcopis posse communicari, qui fidem illo modo, quo supra retulimus prodiderunt, nisi laicam postulaverunt communionem.* & p. 49. *Quis est enim, qui considerans vim divinæ religionis pacem perfidorum Deo placere confidat, nisi, ut a Patribus decretum est, in Laicorum se numerum tradant suæ perfidiæ dolentes?* Annales Franc. Bertin. an. 868. ubi de Gunthario Episcopo: Com-

Communionem inter Laicos ab Adriano PP. accepit : Et mox : *Accipiens autem idem Papa a Guntharia consistente inter Laicos hanc professionem relectam inter Laicos ab ipso publice coram omnibus dixit illi, tibi concedo laicam communionem, ea conditione, ut ita quandiu vixeris observes, sicut modo professus fuisti. In illa vero professione Guntharius ait : Judicium depositionis in me ..... Canonice datum non reprehendo, sed humiliter porto, unde nec ulterius sacrum ministerium contingere præsumo, nisi per misericordiam mihi subvenire volueritis.* „

Hæc quidem obtinebant si levior esset culpa Clerici, aut Sacerdotis, vel Episcopi : nam si esset gravior, interdum ne laica quidem donabantur communione, sed ad pœnitentiam relegabantur ad fores Ecclesiæ, donec eidem reconciliarentur. Concil. Sardic. can. 1. Episcopum, qui a parva Civitate in aliam migraverit ne quidem laica communione donari debere decernit: Ἡγοῦμαι γὰρ μηδὲ λαϊκῆς τοὺς τοιούτους χρῆναι κοινωνίας Concilium Agripin. sub Julio I. PP. Qui a Euphrate Christum Deum negat, consentio cum Episcopum esse non posse, qui nec laicam debet communionem accipere. „

Hinc quidem planum est, Clericos etiam majores, Episcopos videlicet, Presbyteros, & Diaconos *interdum ne laica quidem donatos fuisse communione, sed ad eos, ad pœnitentiam relegatos fuisse ad fores Ecclesiæ, donec eidem reconciliarentur*, ut hic dicitur non ita constat apud omnes. Qui ad pœnitentiam relegabantur ad fores Ecclesiæ, ii *publicam* agebant pœnitentiam; Clerici autem majores nusquam aditricti sunt *publicæ* pœnitentiæ, saltem elapsis tribus primis Ecclesiæ seculis, de quibus solis disputant Eruditi, aliis affirmantibus, aliis vero negantibus, pœnitentiam publicam iis seculis impositam fuisse Clericis majoribus. Hac de re consulere potes Sirmondum in hist. Publicæ Pœnitentiæ cap. 6. Morinum in libris de Pœnitentia, Dupinum tractatu de Excommunicatione part. 1. §. 8. & Coustantium nostrum tom. 1. Epistolarum Pontif. Rom. pag. 195. „ Illi igitur, quibus etiam interdicebatur *Laica Communio* propter criminis gravitatem inter Pœnitentes agebant, nec ad illam admittebantur, nisi purgato, & expiato per diuturniorem pœnitentiam crimine. Concilium Tolet. I. can. 4. Subdiaconus, qui tertiam uxorem duxerit *abstentus biennio, postea inter Laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet*. Concil. Tolet. IV. can. 45. *Oportet Canonibus in tali scelere proditum a Clericatus ordine submoveri, & pœnitentiæ triennio deputari* : Clericorum, qui propter facinoris atrocitatem, & depositione mulctabantur, & Laica Communione privabantur, exempla extant in can. Apost. can. 29. 30. 51. 62. in Concilio Eliberit. can. 20. in Concil. Neocæsar. can. 1. Laodic. can. 36. Agath. can. 68. Trull. cap. 61. Toletan. IV. can. 5. Tolet. VIII. can. 7. apud Vigilium epist. 1. cap. 6. apud Theophilum Alexand. in Commonitorio apud Balsamonem &c. „

Post hæc multa, quæ exscripsimus ex Du Cange sunt, & hæc alia non pauca, quæ modo exscribimus ex Frasseu. „ Secundo existimant aliqui cum Pamimelio nota 37. in epist. 52. S. Cypriani, Laicam communionem eam esse, quæ extra Cancellos, ut septa Altaris, seu extra chorum Laicis concedebatur, nam juxta dispositionem Concilii Toletani IV. can. 17. Sacerdotes, & Levitæ ante Altare communicare, in choro Clerus, extra chorum Populus tenebantur. Et in Bracharensi can. 31. sic statuitur : *Ingredi sacrarium ad communicandum non liceat Laicis, sed tantum Clericis*; Unde cum S. Ambrosius post oblatum ad Altare munus, jussisset interrogari Theodosium Imperatorem intra Cancellos hærentem, quid vellet, quod ibi subsisteret, respondissetque, se nihil aliud velle, quam ut divina peragi videret, statim reposuit S. Ambrosius : *Istinc tibi videre non licet; habent in templo Sacerdotes, habent & Laici locum suum*. Consistebant autem masculi ad meridiem, quorum introitum servabant Ostiarii; Feminæ autem ad Aquilonem, quarum introitum servabant Diaconissæ. *Verum* hæc sententia difficultatem patitur, quoniam Felix III. statuit Clericos, qui se rebaptizari passi erant, ab omni communione usque ad diē obitus privari, & in ipsa

„ mor-

morte non nisi laica communione donari: immo Concilium Sardicense can. 2. decernit, quod in detestationem quorumdam flagitiorum, Clerici nec etiam in fine vitæ laicam communionem accipiant: at communio sic ministrata, vel negata moribundis in lecto decumbentibus non potest habere hanc distinctionem consistentiæ, vel in choro, vel extra chorum, cum illi eo in statu extra chorum consistere supponantur. „ Tertio itaque probabilius dicendum arbitror, communionem laicam nihil aliud esse, quam jus communicandi cum cœteris fidelibus, more duntaxat Laicorum, qui degunt in christiana societate, ita quod Clerici illi omnino functionibus ecclesiasticis, & privilegiis clericalibus spoliati, ac veluti exauthorati, & degradati nullo clericali honore gauderent, sed tantum pro Laicis haberentur. Cui utique explicationi favere videtur canon. 15. inter Apostolicos, ubi sic statuitur: *Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam Parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui conscientiam, in aliena Parochia commoretur, hunc ulterius ministrare non patimur, præcipue si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietitudine perseverans. Veruntamen tamquam Laicus ibi communicet.* Idest, ut videtur, jus solummodo cum cœteris cōmunicandi more Laicorum, qui talis est, obtineat. Cyprianus etiam Epistola 68. de Basilide sic scribit: *Episcopatum pro suæ conscientiæ vulnere ultro deponens ad agendam Pœnitentiam conversus est, Deum deprecans, & satis gratulans, si sibi vel laice communicare contingeret.* Ubi per communionem laicam intelligere videtur jus, quod habent Laici ad communicandum. Et epist. 72 ad Stephanum Papam: „ *Addimus plane, & adjungimus consensu, & authoritate communi, ut etiamsi qui Presbyteri, aut Diaconi, qui vel in Ecclesia Catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra Ecclesiam steterint, vel apud hæreticos a Pseudo-Episcopis, & Antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione promoti sint, & contra Altare unum, atque divinum, Sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sint, eos quoque hac conditione suscipi, ut communicent Laici: & satis habeant, quod admittantur ad pacem, qui hostes pacis extiterint: nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint.* Et paucis interjectis; *Et idcirco satuit est talibus revertentibus veniam dari; non autem debet in domo Dei perfidia promoveri. Nam quid bonis, & invocantibus, atque ab Ecclesia non recedentibus servamus, si eos, qui a nobis recesserint, & contra Ecclesiam steterint, honoramus?* „ Ubi per Clericos ad communionem laicam damnatas eos intelligit, qui clericalibus muniis, & honoribus ob peccata privata ad communem Laicorum statum dejecti sunt. „

Quod, & epist. 52. prius significaverat his verbis: *Susceptus est Trophimus; pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus. Sic tamen admissus est Trophimus, ut Laicus communicet, non secundum, quod ad te maligñorum litteræ pertulerunt, quasi locum Sacerdotis usurpet: .... Si qui enim infirmitatibus occupantur, illis in periculo subvenitur. Postenquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data est, suffocari a nobis non possunt, aut opprimi, aut vi, & manu nostra in exitum mortis urgeri; ut quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos, qui acceperint pacem; cum magis in hoc judicium divinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hi quoque ad vitam percepta pace teneantur.* „ Ubi communionem laicam dare, idem videtur, ac pacem impertire; cujus pacis pignus, & coronamentum divina Eucharistia est petentibus in periculo mortis concessa. „

Ultra hæc, quæ scripserunt duo præfati Scriptores Galli, habemus, quæ exararunt Dominicus, & Carolus Macri, duo Scriptores Itali, Melitenses in ipsorum Hierolexico, verbo communio laica: „ Communio Laica, ad quam pœnitentiam condemnabantur Clerici, ut in 1. quæst. 7. can. Si qui Presbyteri FR. Ecclesiastici enim pænitentes etiam ab infimis officiis Clericorum excludebantur can.

„ Ca-

„ Canones dist. 50. & can. placuit, eadem dist. 2. Pamelius, & alii putant fuisse Eucharistiæ communionem extra Presbyterium simul cum Laicis. Alii tamen existimant fuisse solam participationem in orationibus Laicorum, cum quibus Clerici pœnitentes in Ecclesia collocabantur: quæ opinio magis consona videtur; nam multa Conciliorum decreta habentur, in quibus declaratur, quod moriendo aliquis ex istis pœnitentibus, non peracta adhuc pœnitentia, admitteretur ad laicam communionem: at hoc non poterat de communione eucharistica intelligi; sed tantum de participatione, & communione orationum Laicorum. Alii denique pro laica communione sumptionem Sacramenti sub unica specie panis more Laicorum explicant, quod probant ex Decreto Rothomagensis Concil. de anno 1581. celebrati, ubi in tit. de Episcop. off. num. 11. ordinatur, nempe: „ (*Id quod fieri primo quoque tempore contra eos, qui a multis annis sacro Presbyteratus ordine initiati, nec dum accesserunt ad Sanctum sacrificium Missæ celebrandum; sed Laicam tantum communionem, eamque raro sumunt*) „ Ubi manifeste Concilium pro laica communione de sola hostia consecrata intelligit. Nihilominus magis amplectanda videtur secunda explicatio, ut dixi: nam quod de hoc Concilio affertur, cum sit recenter celebratum, non usum fuerat illo antiquorum termino, cum quo non potest concordari, quod mortuis daretur Eucharistia, ut in antiquis Conciliis dicebatur. FR. Defunctis Eucharistia afferebatur, ut de Sancto Basilio apud Surium tom. 1. in ejus vita narratur, quod ante ejus obitum hostiam in tres partes diviserat. „ (*Unam sumpsisse; alteram reservasse, ut secum sepelliretur; tertium vero in Columba aurea pendente reposuisse.*) Et licet in dict. *Eucharistia.* „ hoc factum neget Auctor; legimus tamen in usum fuisse etiam Defunctis Eucharistiam afferri, quod deinde cautum fuerat in Concilio Carthaginensi Tertio sub hoc decreto: (*Placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Dictum est enim a Domino, Accipite, & edite: cadavera autem, nec accipere possunt, nec edere: cap. 16.*) De Sancto Benedicto scribit etiam in Dial. lib. 2. capit. 24. Divus Gregorius, quod Cadaver cujusdam Monachi, qui objerat, dum a Monasterio absq; Superioris licentia discesserat, terra eum humare renuebat, quare præfatus Patriarcha ei Eucharistiam detulerat, & super pectus ejus imposita, cum eadem hostia sepultus fuit. Non ergo rejicienda omnino erit prima, & tertia expositio, ex implicantia, scilicet. quia per laicam communionem Eucharistiam intelligit. Nam etiam mortuis Eucharistia afferebatur. Vide *Corbau*: sed revera communio laica alia non erat, nisi declaratio, quod *Clericus non gauderet Foro Ecclesiastico, & communis cum Laicis haberetur, ac inhabilis ad consequendos majores ordines; sic de Bigamo Clerico in can. 5. dist.* 84. *habetur quod: (Quisque Clericus, aut viduam, aut secundam duxerit uxorem omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox denudetur, laica sibi tantum communione concessa &c.)* & can. cos, quos; de consecratione dist. 4. de Episcopis, Presbyteris, & Diaconis bis baptizatis habetur quod: (*Nec modo fidelium: sed nec Catechumenorum quidem omnibus modis interesse, quibus laica communio in morte est reddenda.*) „

Ex his omnibus, quæ usque modo retulimus, duo inferimus, quæ in Dissertationis titulo proposuimus; unum scilicet, quid non sit laica communio? Alterum vero quid sit? Et pro primo satis convenimus illâ non esse, nec communionem sub utraque specie, quod pauci quidam Scriptores non satis recte excogitaverant. Pro altero vero, quod complectitur quid sit? Illis accedimus, qui volunt, pœnam Clericorum ad communionem laicam redactorum in eo maxime constitisse, quod omni Clericali Beneficio spoliarentur, non vero a sacra mensa arcerentur, sicque pro degradatis, non vero pro excommunicatis haberentur. Subdit Frassen: „ Ideoque Patres, quam sæpissime crimen idem in Clericis depositione, in Laicis excommunicatione plectunt. Idemque Basilius ad Amphylochium can. 3. sic habet *Diaconus post Diaconatum fornicatus, a Diaconatu quidem*

„*eji-*

„ *ejicietur, in Laicorum autem locum* „ *extrusus, a communione non acerbitur:* „ *quoniam antiquus est canon, ut qui a* „ *gradu exciderunt, hoc solo punitionis* „ *modo plectantur*. In hoc ergo sita est „ laica communio. „

Nec obstat, *quod* Communionis *vocabulum pro sacra Synaxi, & susceptione corporis Christi frequentissime usurpetur. Hoc, inquam, non obstat; quippe non raro etiam usurpatur a Sanctis Patribus, & Conciliis ad significandum ejusdem Societatis consortium, eorumdem Sacramentorum participationem, & cum eodem corpore membrorum colligationem, quae in Symbolo Apostolorum* sanctorum Communio *appellatur.* „

Accedimus modo ad Communionem Peregrinam, de qua citatus Frassen haec scribit: „ Petes demique quid „ fuerit *Peregrina communio*, de qua „ plerumque fit mentio, tum a Con„ciliis, tum a sanctis Patribus? „

„ *Respondeo* non aliam meo judicio fu„isse, quam egregium illud charitatis, „ & humanitatis in cibo, potu, & ho„spitio subsidium, quo fideles peregri„ni, maxime Clerici, qui a proprio „ fuerant Episcopo per formatas lite„ras commendati Ecclesiis, ad quas „ peregere ibant, excipiebantur. Hinc „ Clerici exauthorati, dicuntur ple„rumque redacti ad communionem „ peregrinam, dum spoliati sportulis, „ & annuis, aut menstruis, redditibus „ immatriculatis Clericis praestari soli„tis; nihilominus ex commiseratione „ Ecclesiae praestabantur illis alimonia „ simul cum peregrinis fidelibus. Quem„admodum factum a se ipso erga Ba„tionopolis Episcopum Alexandrum, „ residere in sua Ecclesia recusantem, „ scribit ad Theophilum Alexandri„num Synesius epistol. 66. *In Eccle„sia quidem*, inquit, *admittere illum* „ *nolui, nec sacram cum illo mensam* „ *communem habui: domi vero peraeque,* „ *ac innocenter honoravi*. „ Cujus hu„manitatis exempla suppeditat Con„cilium Chalcedonense Act. 7. provi„dens, ut ipsius Ecclesiae Antiochenae „ sumptibus alatur Domnus Antioche„no Patriarchatu exauthoratus. Et si„mili modo sustentationi providit Ba„stiani, & Stephani, postquam illos „ Episcopatu submovit act. 12.

„ Ad exemplum, & similitudinem hu„jus poenalis peregrinae Clericis com„munionis, alia vocabatur minus pro„prie peregrina communio, qua Epi„scopi, aliique inter Sacerdotes pri„marii, seu praefecturam habentes, non „ deponebantur prorsus a Clero, sed „ tantum a digniori, & sublimiori pri„stino gradu, ut tamen in gradu infe„riori Clericorum consisterent, ut Epi„scopi redigerentur ad Sacerdotum „ ordinem; isti ad Diaconorum, & „ Diaconi ad minorum Clericorum „ stationem, & classem. Sic enim „ depositis Episcopis subtrahebatur illa „ redituum Ecclesiae quarta pars, quam „ Episcopis sacri Canones reservabant, „ ut deinceps minora cum Sacerdoti„bus stipendia acciperent; Sacerdotes „ vero a suo excedentes honore, stipen„dium inter Diaconos accipiebant; „ cui omnes, licet minus propria locu„tione dicebantur sustentati commu„nione peregrina, tametsi victum, & „ stipendia cum inferioribus Clericis „ ex Ecclesiae liberalitate, & comise„ratione reciperent. Cujus utique „ veritatis praeclarum habemus argu„mentum in Concilio Regiensi, quod „ habitum est in Galliae Provincia Nar„bonensi anno 439. occasione Armen„tarii, qui se per ambitionem curave„rat ordinari in Episcopum Ebrodu„nensem a duobus tantum Episcopis, „ invito etiam Metropolitano, qualem „ se eo tempore contendebat Arela„tensis Praesul, cujus cura, & solleci„tudine haec Synodus congregata fuit. „ Intentio namque ejus canone de ipso „ Armentario decernitur: „ *Licet ei* „ *in unam suarum Parochiarum Eccle„siam concedere, in qua aut Chorepisco„pi munere, aut peregrina communio„ne foveatur, nec quidquam ipsi de* „ *episcopalibus officiis usquam usurpare* „ *liceat, praeterquam in Ecclesia, in quam* „ *cujusquam misericordia fuerit invectus,* „ *in qua ei solum Neophytos confirmare,* „ *& ante Presbyteros offerre concedi„tur*. Ex quibus apparet, commu„nionem peregrinam non fuisse sacrae „ Christi Domini corporis participa„tionem, quippe Synodus Armenta„rium exauthorando episcopali gradu, „ non solum vult ei salva esse omnia „ Sacerdotis jura, sed & nonnulla pon„tificalia concedit, nempe collatio„tionem confirmationis, & tamen „ eum ad communionem peregrinam „ arctat. Igitur signum est, quod haec „ peregrina communio alia sit a com„mu-

„ munione sacra, & nihil aliud quam
„ ad victum, & alimoniam necessaria
„ peregrinis conferri solita significet.„
Post hæc recitamus, quæ scribit Du
Cange, laudatus super, in loco etiam
superius citato, scilicet tom. 2. Glossarii, verbo *communio peregrina*, ubi
hæc habet: „ Communio Peregri
„ na ea est, quæ peregre cum Formatis
„ advenientibus Ecclesiasticis, vel
„ Laicis, concedi solebat: itaut si Episcopus peregrinus cum Metropolitani Formatis in alienam Diœcesim
„ veniret, nullo quidem in ea dignitatis suæ munere fungeretur, sed in
„ confessu Presbyterorum, seu ut vocabant, Presbyterio, ante Presbyteros sederet, & ab Episcopo civitatis cum cœteris Presbyteris Diœcesanis sacram Eucharistiam sumeret;
„ sicut in can. 18. Nicenæ Synodi dicitur. Idem porro erat de peregrinis
„ Presbyteris, & Diaconis, qui intra
„ Cancellos sedebant; ut peregrini tamen ab officio cessabant, sed tantum
„ communicabant tum in oratione,
„ tum in Eucharistia, cum aliis Presbyteris; cum ea quæ erant sui ministerii,
„ exercere iis non liceret injussu Episcopi, ad cujus Diœcesim accedebant.
„ Quæ quidem communio ideo peregrina dicitur, quod Episcoporum,
„ & Presbyterorum peregrinorum propria esset. Qua quidem notione communionem peregrinam accipi in Cõcilio Regiensi ann. 439. can. 3. observat Sirmondus. Formatis proficiscentibus *Communionem* datam liquet
„ ex Concilio Milevitano II. can. 20.
„ Afric. can. 73. Venetico can. 5-9.
„ Aurelianensi III. can. 15. &c. sed, &
„ Cœlestinus Papa epist. 4. scribit Sanctum Athanasium, Ario persequente,
„ fugatum, Romæ *reintegratum ei fuisse statim, & in hac sede quietem Communionis invenisse, a qua semper Catholicis subvenitur*.„
„ Factum postea, ut instar peregrinæ
„ communionis, proprie dictæ, pœnalis
„ quædam communio dicta sit peregrina, rei effectu inspecto: quoties Episcopo adimitur Episcopatus, ad quem
„ ordinatus est, administratio adimitur;
„ nomen vero, ordo, & dignitas relinquitur, sedet, communicat cum Episcopis, abstinet tamen ab officio dignitatis, atque, ut verbo dicam,
„ communicat, ut Peregrinus. Ita in
„ Concilio Chalcedonensi act. 11. & 12.
„ Episcopatus Ephesinus adimitur Bassiano, & Stephano, qui contra canones occupaverant Ephesinam sedem, nominis tamen honor relinquitur: unde conficitur leviorem fuisse
„ communionis hujus pœnam, quam
„ Laicæ, cum hac postrema Clerici
„ gradu suo carerent in perpetuum:
„ priori vero, si resipiscerent, locum
„ suum reciperent, ut est in Concilio
„ Agathensi can. 2. Communionis peregrinæ, ut pœnæ, mentio est in Concilio Agathensi can. 2. & 5. Ilerdensi
„ can. 16. Vide Sirmondum in Historia Pœnitentiæ publicæ cap. ultimo.
„ Franciscum Florentem ad tit. 7. Decret. Gregorii IX. PP. de Trasl. Episcop. Albaspinæum Cellotium lib. 6.
„ de Hierarch. cap. 16. Altaterram ad
„ Gregor. Magn. lib. 4. epist. 5. Bosquetum ad lib. 13. Innocentii III. PP.
„ epist. 50. 147.„
Denique prosequimur, quæ ex Fratribus Italis Dominico, & Carolo Macri, in Hierolexico, incœpimus enarrare, & verbo *Communio Peregina*, hoc pacto leguntur. „ Communio peregrina. FR. in qua admittebantur Peregrini, scilicet in participatione orationum, secus vero in participatione
„ sacramentorum, antequam formatas
„ literas eorum Ordinariorum ostendissent, quæ eos Catholicos esse testabantur. Baron. ann. 400. num. 67.
„ Glossa vero in can. contumaces dist.
„ 50. ait esse eandem, ac Laica communio, ibique Postillator per communionem peregrinam eandem esse,
„ ac communionem extraneam, idest a
„ communione fidelium exclusio. (*Et conjam perdat, & a Communione efficiatur extraneus, can. Inobita* 11. q. 1.)
„ Sed arctior pœna videtur esse ex
„ can. hæc hujus 12. quæst. 2. ubi sic ait:
„ (*Reus Sacrilegii prolixiori anathemate condemnetur, & vix ei peregrina communia concedatur*.„
Hac pariter in re scimus quid non sit communio Peregrina, quod est alterum in dissertationis titulo quæsitum: scilicet scimus, eam non esse nec communionem sub una, nec communionem sub utraque specie: ac proinde cum neutra ex his duabus connexionem habere. Quid autem sit, cum diversæ adducantur explicationes, una ex his aut altera est seligenda.

Seligimus nos illam, per quam explicatur pœna Clericis inflicta ob aliquod,quod perpatraverint;crimen, & ratione cujus pœnæ illorum conditio ad illam Laicorum quodammodo redigebatur. Unde deducit Frasten, quod hæc peregrina communio non sit sacra Christi Domini corporis participatio. Et ratio ipsius est, quia Synodus Arelatensis, quando exauthoravit Armentarium episcopali gradu, voluit eidem salva esse omnia Sacerdotis Jura, & nonnulla etiam pontificalia concessit; & nihilominus illum ad communionem peregrinam arctaverat. Concludit proinde idem Frasten: *Igitur signum est, quod hæc peregrina communio alia sit a communione sacra, & nihil aliud, quam ad victum, & alimoniam necessaria, peregrinis conferri solita, significet.*

DISSERTATIO CCCCXXXII.

De unitate Sacramenti Eucharistiæ. An Eucharistia sit unum specie Sacramentum? An sit unum numero? & unde hæc specifica, vel numerica unitas, sit desumenda?

Rænotãda sunt hic quædam;& quidẽ primũ, unitatem, vel multiplicitatẽ EucharistiæSacramenti considerari posse, vel ratione materiæ, ac substantiæ panis, & vini, nec non ratione utriusque specierum, quæ post consecrationem per se perseverant, & hoc dicitur considerari materialiter: vel sumuntur ratione signi,quatenus scilicet ordinãtur ad significandum Christi corpus, & sanguinem, aut nutritionem animæ spiritualem, aut fidelium invicem mysticam unionem; & hoc modo dicitur considerari formaliter. Secundum, quod præmittimus, est, Theologos in hoc esse divisos: aliqui enim censent Eucharistiam esse simpliciter plura Sacramenta specie infima; unum vero specie subalterna seu genere proximo: hæc est sententia Majoris, & Gabriells in 4. dist. 8. quæst. 2. Alii vero Theologi oppositum docent, & sunt Alexander de Ales, Bonaventura, Angelicus Doctor, & Doctor Subtilis.

Dicimus I. Sacramentum Eucharistiæ esse unum specie.

I. probatur Conclusio ex Scripturis. Apostolus I. ad Corinth. 10. vocat Eucharistiam unum panem, & unum calicem: *Unus panis, & unum corpus multi sumus; omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus:* Unde Augustinus tract. 26. in Joannem asserit: *Christum Dominum corpus, & sanguinem suum in iis rebus commendasse, quæ ad unum aliquid redigantur ex multis: namque aliud in unum ex multis granis conficitur,aliud in unum ex multis acinis conanit.* Quapropter quanvis certum sit Sacramentum Eucharistiæ esse aliquo modo unum, quia sub omnibus speciebus consecratis idem Christus, qui unus est, continetur: altera pariter tamen est ratio, quia scilicet ordinatur ad compaginandam fidelium unitatem,qua per hujus Sacramenti participationem omnes Christifideles in unum corpus mysticum ordinantur. Et quanvis difficultas sit inter Theo-

Theologos de hujus unitatis modo, quia nimirum duo sunt genera specierum consecratarum, panis, & vini; & quia duæ sunt consecrationis formulæ, una corporis, altera sanguinis; quia tamen omnia ordinantur ad unum; inde est, quod per hæc multiplicia Sacramenti unitas non destruatur.

II. probatur ex Romanis Pontificibus, qui quidem comprehenduntur inter illos, qui Syricium præcesserunt, & quorum Epistolæ, an genuinæ sint, an spuriæ, inter Eruditos valde dubitatur: attamen in præsenti sub communi persuasione loquentes, eos sic enumeramus; scilicet Pontifices Clementem I. Alexandrum I. Gelasium I. qui dum de hoc Sacramento verba facerent, de eo in plurali loquuti sunt, quia scilicet materialiter sumpta Eucharistia potest dici multiplex Sacramentum: formaliter vero, & proprie, & simpliciter loquendo, dici debet unum unitate specifica. Verba Clementis in epist. 2. & quæ referunt in cap. *Tribus gradibus*, hæc sunt; *Commissa sunt Sacramenta divinorum secretorum, idest Presbytero, Diacono, & Ministro: qui cum timore, & tremore Clericorum reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent.* Alexand. I. epist. 1. & refertur in cap. 4. de consecratione dist. 2. ubi dicitur: *Sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solemnia Domino offeruntur. Passio Domini miscenda est.* Gelasius I. in epist. ad Macaricum, & Joannem, Episcopos, & refertur in cap. *conperimus* de consecr. dist. 2. & legitur: *Comperimus autem, quod quidam sumpta tantummodo corporis portione, a Calice sacri corporis abstineant. Qui proculdubio (quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Idem Gelasius cap. 12. dist. 2. de consecratione, rejicit Manicheos, qui vinum eucharisticum rejiciebant tamquam fel Draconis, & ait: *Aut integra Sacramenta illi percipiant, aut ab integris arceantur, quia divisio unius ejusdemq; mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Ad quæ addit Tournely: *Audit Sacramentum Eucharistiæ, quod ex pane, & vino conficitur, esse unum, & idem mysterium.*

III. probatur pro eo, quod Sacramentum Eucharistiæ sit multiplex materialiter. Ibi sacramenta plura sunt materialiter, ubi duplex est materia significans primario res diversas; sed in Eucharistia adest hæc materia, scilicet panis, & vinum; & panis primario significat Christi carnem, & secundario sanguinem, & vinum significat primario sanguinem, & secundario carnem: ergo &c.

IV. probatur verbis Catechismi Romani de Eucharistia num. 10. quod scilicet formaliter hoc Sacramentum sit unum specie, verbis hisce: *Licet duo sint elementa, panis scilicet, & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur: non tamen plura Sacramenta, sed unum tantum esse, Ecclesiæ authoritate docti confitemur: aliter enim Septenarius Sacramentorum numerus, quemadmodum semper traditum, atque a Conciliis Lateranensi, Florentino, & Tridentino decretum est, constare non poterit. Nam cum hujus Sacramenti gratia unum corpus mysticum efficiatur, ut Sacramentum ipsum rei, quam efficit, conveniat, unum esse oportet: atque unum quidem, non quia individuum sit, sed quia unius rei significationem habet. Nam quemadmodum cibus, & potio, quæ diversæ res sunt, ad unam tantum rem adhibentur, ut scilicet vires corporis reficiantur: ita etiam duas illis diversas Sacramenti species respondere consentaneum fuit, quæ cibum spiritualem significarent, quo mentes sustinentur, & recreantur. Quare a Domino Salvatore dictum est:* Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. *Ex Conciliis citatis Lateranense generale sub Innocentio II. non numerat quidem distincte septem Sacramenta, sed ex variis canonibus satis clare colliguntur, maxime ex Florentino in Doct. de Sacramentis, Trid. sess. 7. can. 1.*

V. Probatur ratione Sancti Thomæ quæst. 73. art. 2. in corpore, quam his verbis componit Tournely: „ Quia formalis, & specifica unitas „ alicujus Sacramenti repeti debet ex „ unitate significationis practicæ, & „ primarii effectus illius: licet enim „ partes materiæ sint diversæ, ut pa-

„ nis, & vinum, componunt tamen „ unum Sacramentum, quia illæ conspirant ad unam totalem & integram „ significationem ejusdem rei sacræ, „ & effectus sacramentalis: At qui Sacramentum Eucharistiæ, etsi ex diversa specie materiæ conficiatur, „ nempe pane, & vino, habet tamen „ unam formalem & totalem significationem practicam, & unum, & „ eundem effectum producit, nempe „ spiritualem animæ refectionem, quæ „ una est. Ut enim ratiocinatur S. „ Thomas hic quæst. 73. art. 2. in corpore, Eucharistiæ Sacramentum „ institutum est, per analogiam ad „ convivium, & refectionem corporalem: at convivium, & refectio „ corporalis una tantum æstimatur, „ etsi ex ferculis specie distinctis componatur. „

Pro secunda Dissertationis parte communis sententia est, quod Eucharistiæ Sacramentum numero multiplicari potest; unde Frassen in conclusione 2. dicit, quod Sacramentum Eucharistiæ est numero diversum, non quidem ex pluralitate, & numero sumentium, sed ex pluralitate numerica specierum consecratarum. Et Tournely pariter asserit, quod Sacramentum Eucharistiæ numero multiplicari potest. Et dicit, quod hæc conclusio est contra Suarez in 3. par. quæst. 75. disp. 39. sect. 4.

Dicimus II. Sacramentum Eucharistiæ numero multiplicari posse.

I. Probatur Conclusio. In Sacramento Eucharistiæ sunt plures materiæ, & formæ, sunt plures adequatæ significationes, sunt plures gratiæ sacramentales: ergo sunt plura numero sacramenta. Probatur consequentia. Ideo sunt plura numero baptismata, quia numero multiplicantur ablutiones, & invocationes Trinitatis, & regenerationes, aut gratiæ regenerantes; sed ubi in pluribus Ecclesiis, aut in pluribus Altaribus, sunt plures Sacerdotes celebrantes, ibi sunt plures in Eucharistia materiæ, formæ & significationes numero distinctæ; ergo &c.

II. Probatur. Multiplicantur numero species sacramentales, & refectiones spirituales animæ: ergo multiplicantur etiam numero sacramenta eucharistica. Consequentia dicitur opti„ me illata a Tournely per hæc verba: „ *Quia quoties materia, & forma Sacramenti in facto esse spectati, multiplicantur numero, & refectio spiritualis, „ ad quam ordinantur, toties Sacramentum ipsum multiplicetur: atqui materia Eucharistiæ in facto esse spectatæ „ sunt ipsæ species, significatio vero est „ forma: multiplicantur autem tum species, tum significatio: aliud enim significat formaliter species panis, & aliud „ species vini: multiplicatur quoque refectio spiritualis: multiplicatur etiam „ actio ministri idem Sacramentum sæpius „ perficientis; corpus autem Christi, nequidem numero multiplicatur, quia sejunctum a speciebus ne partialem quidem habet sacramentalem significationem; inde fit, ut pro ejus unitate numerica non sit quoque unum numero sacramentum.* „

Pro tertia tandem Dissertationis parte, in qua quæritur, unde hæc specifica, vel numerica unitas, aut pluralitas, sit desumenda? Pro specifica afferimus responsionem Frassen, quam his verbis concipit: *Quæres, ex quo capite petenda sit unitas specifica Eucharistiæ?*

Respondeo *ipsam posse repeti ex triplici „ capite, nempe ex unitate contenti, scilicet Christi corporis, & sanguinis, „ qui continetur sub utraque specie: secundo ex unitate usus; hoc enim Sacramentum ordinatur ad commemorandam „ Passionem Christi Domini, dicente Apostole 1. ad Corinth.* Quotiescumque „ manducabitis panem hunc, & Calicem bibetis mortem Domini annuntiabitis; *Tertio ex unitate finis, scilicet refectionis spiritualis, quæ fieri debet per cibum, & potum proportionaliter ad corporalem refectionem. Verius „ tamen, ac melius colligitur hæc unitas „ ex priori capite, nempe ex parte contenti, & significati, quia Sacramentum „ Eucharistiæ formaliter acceptum est relatio quædam signi ad corpus Christi: „ cum ergo relationes suam unitatem, & „ distinctionem specificam desumant non „ solum a fundamento, sed maxime „ a suo termino, longe convenientius colligitur unitas hujus Sacramenti ex unitate corporis Christi sub utraque specie „ contenti, quam ex unitate refectionis „ spiritualis, ad quam hoc Sacramentum „ ordinatur; siquidem corpus, & sanguis „ Christi est primarium, ac principale „ significatum in hoc Sacramento; gratia* „ au-

„ *autem sanctificant animam, & spiritualiter nutriens, est dumtaxat secundarium, ac subinde Eucharistiæ unitas congruentius petitur ab unitate corporis Christi, quam ab unitate refectionis spiritualis.* „

„ Nec *obstat*, quod hoc Sacramentum „ fuerit institutum, ut esset refectio „ spiritualis animæ; hic namque finis „ non fuit unicus ejus institutionis; sunt „ enim, & alii fines, propter quos „ Christus voluit permanenter esse „ præsens in Eucharistia, nempe, ut a „ nobis adoraretur, ut esset nobiscum „ usque ad consumationem seculi, nec „ non ut esset Sacerdos, victima, & jugge sacrificium. „

Unde autem sit desumenda unitas numerica, & individualis Sacramenti Eucharistiæ, putat Tournely melius esse repetendam ex morali conjunctione specierum, & earum ordinatione ad unam spiritualem refectionem. Et hoc probat his verbis: „ Quia in convivio unitas numerica desumitur ex morali conjunctione variorū ciborū ad unā, & eandē refectionem: sed Eucharistia instituta est per modum convivii ergo &c. Deinde in aliis rebus artefactis, & moralibus, unitas numerica desumitur a conjunctione morali plurium ad eundem numero effectū. Sic v. g. in ædificio amplissimo, & si plures sint ædes, si tamen ordine itur, & inserviant ad habitationem unius familiæ, dicitur una Domus &c.

Opponunt I. plura sunt Concilia, sunt etiam Romani Pontifices, & ipsa & Ecclesia in Canone Missæ, Sacramentum Eucharistiæ non sub singulari nomine, sed sub plurali vocantes: ergo Sacramentum Eucharistiæ non est unum unitate specifica. Antecedens legitur in Concilio Carthaginensi III. cap. 4. & in Concilio Africano can. 8. & apud Gelasium, qui refertur in can. 12. dist. 2. de consecratione. Ecclesia vero dicit, vel a Sacerdotibus dicendum præscribit: *purificent nos Sacramenta, quæ sumpsimus*. II. Species panis, & vini sunt signa per se realiter distincta: ergo non constituunt unum specie Sacramentum. III. Ubi est distincta materia, & forma, ibi sunt distincta specie sacramenta; sed in Sacramento Eucharistiæ sunt distinctæ materia, & forma: ergo sunt distincta specie sacramenta. De majori non dubitatur, quia materia, & forma sunt essentia physica Sacramenti: de minori patet, quia panis, & vinum realiter distinguuntur, & forma corporis, & sanguinis similiter. IV. Multi sunt Patres, qui Sacramentum Eucharistiæ vocant unum Panem, & unum vinum; ergo signum est, quod numero non multiplicantur; & hoc est, argumentum Suarez. V. Verbum divinum si plures humanitates assumpsisset, & illis fuisset hypostatice unitum, semper fuisset unus numero homo: ergo cum sit unus numero Christus, licet sub diversis speciebus reperiatur, semper constituit unum numero sacramentum. VI. Sacramentum eucharistiæ antequam ad refectionem animæ sumatur, jam consistit in esse suo: ergo ante refectionem, & non in ordine ad illam, suam habet numericam entitatem. VII. Quando Sacerdos consecrat, nullam habet intentionem ad unum, vel plures, qui Sacramentum suscepturi sunt: ergo antecedenter ad refectionem, Sacramentum jam est in sua numerica unitate constitutum. VIII. Sacramentum Eucharistiæ est ens permanens, refectio autem est actio transiens; sed implicat, quod ens permanens constituatur in sua entitate numerica per actionem transeuntem: ergo Sacramentum Eucharistiæ non constituitur in unitate numerica per refectionem sumentium.

Respondemus ad I. quod Sacramentum Eucharistiæ, propter varios respectus, modo a Conciliis, modo a Pontificibus, & ab Ecclesia, appellatur unum Sacramentum in singulari, & modo plura sacramenta in plurali: & signanter Gelasius Pontifex illud dicit in plurali, *integra Sacramenta*, scilicet propter species panis, & vini; & modo dicit unum sacramentum, videlicet *unum*, & *idem Sacramentum*, propter unitatem formalem, & specificam significationis practicæ.

Ad II. Species panis, & vini sunt signa per se realiter distincta physice quidem, & materialiter, non vero formaliter, & moraliter; quia sic ad unū Sacramentum ordinantur.

Ad III. Tournely distinguit propositionem per hæc verba: „ Ubi est di- „ stin-

„ stincta forma totius in facto esse con-
„ siderati, concedo: ubi est distincta
„ forma partium totius in fieri, nego.
„ Distin. min. At qui in Eucharistia est
„ distincta forma partium in fieri, con-
„ cedo: totius in facto esse, nego. Sa-
„ cramentum enim Eucharistiæ secun-
„ dum esse suum permanens unicam
„ habet formam, nempe vel corpus
„ Christi, vel significationem practicam
„ unius refectionis spiritualis. „

Ad IV. Patres exponi possunt, & de facto exponuntur, de unitate formali specifica, at proinde a Theologis de unitate numerica, & individuali non intelliguntur.

Ad V. Negatur paritas; & disparitas est, quia ad multiplicationem concreti substantivi, qualis est homo, non tantum requiritur multiplicatio formæ substantialis, nempe humanitatis, sed etiam multiplicatio suppositi, seu personæ: unde in hypothesi adducta, quia una foret persona, unus etiam esset homo, licet plures orent humanitates. In Eucharistia tamen Christus non unitur hypostatice cum speciebus. Additur, quod Sacramentum Eucharistiæ non est ens physicum, sed morale; ac proinde non debemus de ipso loqui, sicut de ente physico loquimur.

Ad VI. dicitur, quod supponitur constitutum in esse suo individuali inchoate, & incomplete, non vero perfecte, & complete. Et hoc sic probat: Tournely: „ Si enim Sacerdos plu-
„ res hostias consecraret, & plures si-
„ mul uni, & eidem homini daret, non
„ censeretur ille plura dare, & al-
„ ter plura numero accipere sacramen-
„ ta. Quid ita? quia ante sumptio-
„ nem non habet suum esse singulare
„ completum Eucharistia, sed illud de-
„ sumitur ex ordine ad unam, vel mul-
„ tiplicem animæ refectionem.

Ad VII. dicitur, quod licet antecedenter, & independenter ab intentione Sacerdotis, tanquam a ratione formali distinctionis, aut unitatis, non repetatur unitas numerica Eucharistiæ, desumitur tamen, tanquam a conditione requisita. Et hoc patet exemplo, quia sicut unitas, aut distinctio numerica partium aquæ petitur ab actione illius, qui partes jungit, aut dividit, tanquam a conditione requisita: ita unitas numerica, vel distinctio Sacramenti petitur, tamquam a conditione, ab intentione Sacerdotis illud destinantis, & distribuentis ad unam, vel plures animæ refectiones.

Ad VIII. Conceditur argumentum, si loquamur de ente physico, quale non est Sacramentum Eucharistiæ; negatur vero, si loquamur de ente morali, quale est hoc ipsum Sacramentum.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXXIII.

De effectibus Sacramenti Eucharistiæ. An Eucharistia operetur remissionem peccatorum? An a futuris peccatis præservet? An conferat gratiam, & gloriam?

Nter Sacramenti Eucharistiæ effectus recensentur a S.Thoma 3.p. quæst. 79. quod per ipsam peccata remittantur, quod a peccatis præservet, & quod gratiam, & gloriam conferat; de his tribus in hac præsenti Dissertatione tractabimus; & quidem primo de remissione peccatorum, tam mortalium quam venialium, quoad culpam, & quoad pœnam: & in hoc pariter loco afferimus errores hæreticorum, & scholasticorum opiniones.

Primo, Lutherus voluit, quod effectus primarius Eucharistiæ sit remissio mortalium peccatorum, ac proinde non requiri ad dignam præparationem communionis, ut quis non sit sibi conscius peccati mortalis; Immo quo plurium, & graviorum peccatorum sibi conscius est, eo esse aptiorem ad Eucharistiam. Et ex his infert, quod ad præparationem Eucharistiæ non requiratur, ut homo per confessionem, & pœnitentiam a peccatis justificetur, sed satis esse fidem, qua certo credat, sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda. Porro hunc esse Lutheri errorem, patet ex Lutheri verbis, quæ afferuntur a Bellarmino lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 17. ubi hæc scribit: „ Hanc esse Lutheri sententiam patet „ ex multis ejus testimoniis. In Con„ cione de digna præparatione ad Sa„ cramentum Eucharistiæ, habita anno „ 1518. *Optima*, inquit, *dispositio est*, „ *non nisi ea, qua pessime est dispositus*, „ *quando optime est dispositus* Et probat, „ quia Christus etiam in hoc Sacramen„ to non venit vocare justos, sed pec„ catores: & ibidem suadet, pœniten„ tiam non agere ante Communionem, „ sed postea. Ibidem dicit esse perni„ ciosum errorem, si quis accedat ni„ xus ea fiducia, quod sit confessus, & „ quod non sit sibi conscius peccati, & „ quod orationes, & alia præmisent. „ Hos enim omnes, dicit, in judicium „ accipere corpus Domini, quia his „ præparationibus non fiunt puri, sed „ sed magis polluuntur; fiunt autem „ puri per fidem, quam dicit esse so„ lam, & summam dispositionem. Si„ milia habet inConcione de Confessio„ ne, & Eucharistia, habita anno 1519. „ ubi dicit, illum esse aptissimum ad „ Communionem, qui in fœda crimina „ prolapsus est, quæ male afficiunt ani„ mum. In lib. de captivit. Babylonica „ capit. de Eucharistia, edito anno „ 1520. *Concludimus*, inquit, *ex omnibus* „ *his, quibusnam Missa parata sit, &* „ *qui digne communicent, nempe soli illi* „ *qui tristes afflictas, perturbatas, con*„ *fusas, & erroneas habent conscien*„ *tias. Nam verbum divinæ promissionis* „ *hujus Sacramenti, cum exhibeat remis*„ *sionem peccatorum, secure accedit, qui*„ *cumque peccatorum suorum vexatur*, „ *sive morsu, sive titillatione*. „

Secundo, Martinus Kemnitius in Examine parte secunda sess. 13. cap. 2. & 7. asserit effectum primarium Eucharistiæ esse remissionem mortalium peccatorum; at subdit etiam requiri ad dignam præparationem Eucharistiæ pœnitentiam, & propositum non peccandi. Apud eundem Bellarminum

num videri poteruut hæretici hujus verba, & implicantiæ, atque pariter mendacia.

Tertio, Calvinus adeo inconstans in hoc est, ut quandoque cum Luthero consentiat, aliquando vero dissentiat ab ipso. Sunt ejus verba lib.4. Institutionū cap.17.§.40. *Cibus hic spiritalis si in animam inciderit, malitia nequitiaq; pollutam, majore illam ruina præcipitat ...... Non enim aliter ac cibus corporalis, ubi ventrem offendit vitiosis humoribus occupatum, ipse quoque vitiatur, & corruptus nocet magis, quam nutriat*. Et §. sequenti oppositum docet his verbis: *Vulgo dum homines ad eam manducandi dignitatem comparare volunt, miserat conscientias torserunt, ac diversarunt diris modis; nec tamen quidquam eorum, quæ in rem essent, attulerunt. Digne manducare eos dixerunt, qui in statu gratiæ essent. In statu vero gratiæ esse interpretati sunt, purum purgatumque omni peccato esse*. Et §. 42. *Ne igitur*, inquit, *in hujusmodi præcipitium ruamus, meminerimus, has sacras epulas ægrotis esse pharmacum, peccatoribus solatium, pauperibus largitionem, quæ sanis, justis, & divitibus, si qui reperiri possent, nullam afferrent operæ pretium. Nam cum in illis Christus nobis in cibum detur, intelligimus nos sine ipso tabescere, liqui, deficere, qualiter inedia corporis vigorem extinguit. Deinde cum in vitam detur, intelligimus nos sine ipso in nobis plane mortuos esse*.

Ex quibus omnibus Bellarminus cit.loc. pro sententia catholica explicanda, sequentia colligit, & scribit: „ Jam „ vero Catholica Ecclesia in Concilio „ Tridentino sess. 13. cap. 2. & 7. can. „ 5. & 11. duo docet. Primo, effectum „ Eucharistiæ præcipuum non esse re„ missionem peccatorum mortalium, „ sed nutritionem animæ, & præserva„ tionem a peccatis, & alia quæ sequun„ tur ex augmento gratiæ, & charita„ tis, quam secum adfert hoc Sacra„ mentum. Secundo docet, præpara„ tionem ad Eucharistiam non esse so„ lam fidem, sed veram pœnitentiam, „ & confessionem peccatorum, si quis „ post Baptismum in peccata mortalia „ lapsus sit. Et quia de aliis effectibus „ Eucharistiæ conveniunt nobiscum ad„ versarii, ut Kemnitius fatetur, tota „ quæstio ad hunc unum articulum re„ vocatur; Utrum Sacramentum Eu„ charistiæ exhibeat remissionem pec„ catorum mortalium, quorum homo „ conscientiam habet: sive (& est idem) „ Utrum ad digne communicandum „ requiratur, ut homo non habeat con„ scientiam peccati mortalis? Catho„ lici enim omnes docent, Eucharistiā „ non remittere ejusmodi peccata, „ quorum homo conscientiam habet, „ & ideo requiri, ut antea purgentur. „ Hæretici autem contrarium sentiunt: „ nec possunt aliter sentire si sequi ve„ lint principia suæ doctrinæ. Nam illi „ non agnoscunt aliam justificationem, „ quam remissionem peccatorum: non „ enim volunt infundi gratiam, quæ „ hominem reipsa justum coram Deo, „ vel justiorem efficiat. Volunt autem „ Sacramenta omnia esse instrumenta „ justificationis; quare coguntur dice„ re, Sacramenta omnia remittere „ peccata, eumque esse proprium illo„ rum effectum. „

Eadem fere habet Tournely quæst. 7. de Sacramento Eucharistiæ, ubi pariter affert opiniones Scholasticorum circa rem hanc, de qua agimus, per hæc verba: „ Omnes Scholæ Catho„ licæ Magistri concordi suffragio do„ cent adversus Novatores. 1. Eucha„ ristiam per se ac directe non remitte„ re peccata mortalia, ac proinde ne„ cessariam esse in suscipiente prævìam „ sanctificantem gratiam, ut digne, & „ cum fructu ad hoc Sacramentum ac„ cedat. 2. Peccata venialia remitti „ per illud Sacramentum fatentur, sed „ dissentiunt. 1. an directe saltem, & „ per accidens Eucharistia peccatum „ mortale aliquando remittat, ut eo „ v. g. homine, qui re ipsa quidem „ peccati mortalis reus est, sed cujus „ nec conscientiam habet, nec affe„ ctum, quique bono, ac simplici ani„ mo præmissa sacramentali Confessio„ ne, & absolutione, nihil sibi conscius, „ Eucharistiam percipit. Sunt qui af„ firmant cum Dominico Soto; sunt „ qui negant cum Vasquesio, & aliis, „ quos appellat in 3. par. S. Thom. qu. „ 79. disp. 205. cap. 4. Multi duo ista „ videntur confundere; accedere ad „ sacram mensam cum conscientia pec„ cati mortalis, & cum affectu ad pec„ catum mortale: alii vero distinguunt; „ apud quos is dicitur accedere cum „ affectu, qui non detestatur peccatum, „ sed

„ sed potius ad illud afficitur ; is autem „ cum conscientia, qui cognoscit se „ reum esse peccati mortalis, nec sufficienter de illo se conteri. Utroque „ in casu indigne Eucharistiam percipi „ fatentur illi.

Secundo sunt, qui putant per Eucharistiam directe, & per se venialia peccata remitti: sunt qui indirecte tantum, comitanter, aut consequenter, „ quatenus scilicet per illud Sacramentum excitatur fervor charitatis, qui „ directe pugnat cum veniali peccato. „ Tertio sunt, qui dicunt, intendi quoad „ substantiam gratiam habitualem, quæ „ per Eucharistiam infunditur: sunt qui „ negant, eamque tantum augeri volunt secundum robur, ratione solius „ auxilii gratiæ actualis, ut Alensis a „ Vasquesio citatus in 3. parte quæst. „ 79. art. 2. disp. 203. cap. 1.

Quarto sunt, qui præter justificantem „ gratiam in suscipiente necessariam „ adhuc aliam specialem dispositionem „ requirunt ad effectum hujus Sacramenti; nempe vel devotionem, & „ attentionem specialem ad hoc Sacramentum, vel carentiam peccati venialis in ipsa actuali Sacramenti susceptione: si enim veniale peccatum „ committatur in ipsa perceptione actuali Eucharistiæ, totum Sacramenti „ fructum deperdi, asserunt. Lege „ Vasquesium in eandem partem q. 79. „ disp. 206. art. 8. cap. 1. Denique non „ omnes conveniunt de puncto temporis, quo Eucharistia suum in anima effectum producit: an quando „ in ore recipitur, an quando demittitur in stomachum, an quando consumitur &c. His ita historice narratis, „ fit. „

Dicimus 1. Sacramentum Eucharistiæ non remittere per se ac directe peccatum mortale, ac proinde non producere directe & per se primam sanctificantem gratiam; sed hanc præsupponi in suscipiente.

I. probatur ex Scripturis. Sacræ paginæ manifeste docent, quod in suscipientibus Eucharistiam debeat esse prævia animæ puritas, ac sanctitas: ergo Eucharistia ex se, ac directe non est instituta ad tollendum peccatum mortale & ad producendam primam gratiam sanctificantem. Probatur antecedens. Joannis XIII. Christus lavit pedes Discipulorum paulo antequam eis daret corpus, & sanguinem suum, & per hoc munditiem animæ indicavit. Insuper Matt. 22. punitur, qui ad convivium nuptiale, per quod Sacramentum eucharisticum figuratur, sine veste nuptiali accesserat: unde Rex convivii dixerat: *ligatis pedibus, & manibus mittite eum in tenebras exteriores*. Præterea Matt. 7. Christus dixit. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos*. Et tandem 1. Corin. 11. „ Probet autem seipsum „ homo, & sic de pane illo edat, & de „ calice bibat. Qui enim manducat, „ & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus „ Domini. „

II. Probatur ex Romanis Pontificibus. Leo Magnus epist. 82. alias 91. *Mediator Dei, & hominum, Christus Jesus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. Eadem habet serm. 2. de Resurrectione. Gregorius Magnus lib. 2. cap. 1. in lib. primum Regum hæc similiter docet.

III. Probatur ex Conciliis, quæ docent ab Altari semovendos, ac separandos olim fuisse illos, qui propter criminum enormitatem luctuosam agebant pœnitentiam. Et sunt Concilium Illiberitanum can. 78. & 79. Concilium Ancyranum can. 4. 5. & 7. Concilium Nicænum can. 11. Concilium Arausicanum 1. can. 3. Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. *Sumi autem voluit* (Salvator noster) *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis, ideoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput extitit, cuique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei, & charitatis connexione, adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata*. Et can. 5. ejusdem sessionis: *Si quis dixerit, vel præcipuum effectum sanctissimæ Eucha-*

charistiæ esse remissionem peccatorum, vel ab ea non alios effectus provenire, anathema sit. Hoc ipsum Liturgiæ Græcorum docent, in quibus clamabant Diaconi: *Sancta Sanctis*: per quæ verba non arcebantur ab Altari soli Catechumeni, ut somniabat Kēnitius, sed omnes peccatores, ut testatur Chrysostomus homil. 61. ad populum Antiochenum.

IV. Probatur ex Patribus. Justinus Martyr in Apologia 2. prope finem: *Porro alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum, & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi*. Cyprianus lib. 3. epist. 14. reprehendit illos, qui ad Eucharistiam admittebant peccatores, qui non erant dum absoluti, & dicebat: *Nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi, nondum manu eis ab Episcopo, & Clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini*. Addit Bellarminus citat. loc. quod similia habet in epistol. 15. & 16. & in toto lib. de lapsis; ubi & verbis, & exemplis ostendit, quam perniciosum sit ad Eucharistiam accedere cum conscientia peccati lethalis. Basilius lib. 2. de Baptis. toto cap. 3. cui hunc præfixit titulum: *An tutum sit, si quis non repurgatus ab omni inquinamento carnis, & spiritus, edat corpus Domini*. Ambrosius lib. 6. in Luc. cap. 37. exponens cap. 9. *Ubique mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur; postea alimonia mensæ cœlestis exuberet*. Et lib. 7. cap. 66. in Commentario cap. 15. Luc. ubi exponit parabolam de filio prodigo, & asserit, non debere ullum ad Eucharistiam accedere, nisi signaculum justitiæ custodierit, vel acceperit. Addit pariter Bellarminus: „ Deinde etiam facto
„ idem probavit: cum Theodosium
„ Imperatorem non admisit post cæ-
„ dem quandam factam Thessalonicæ,
„ ad Communionem, nisi publica pœ-
„ nitentia peracta, & peccato plane
„ purgato. Cujus rei meminit ipse in
„ epist. 28. ad Theodosium, ubi hor-
„ tatur illum ad pœnitentiam; & in
„ oratione de obitu ejus pœnitentiam
„ laudat. Scribit etiam totam histo-
„ riam Theodoretus, lib. 5. cap. 17.
„ & Sozomenus lib. 7. cap. 24. & Pau-
„ linus in vita B. Ambrosii. „ Hieronymus homil. 3. in epist. ad Ephesios: *Cum totali puritate accede semper; sine hoc ne præsumas unquam. Regem utique non audeas osculari, siquidem os tuum olet graviter, & Regem cœlorum impudens oscularis anima tua vitiis olente*. Augustinus tractat. 26. in Joan. *Quam multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur? ..... Non quia malum accepit, sed quia bonum male malus accepit. Videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritaliter manducate, innocentiā ad altare apportate*.

V. Probatur Rationibus. I. Sacramentum, quod supponit vitam spiritualem, illam directe non confert; sed Sacramentum Eucharistiæ supponit vitam spiritualem: ergo illam directe non confert. Minor probatur ex illo Joann. 6. *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus*; Quæ verba indicant Sacramentum Eucharistiæ esse alimentum spirituale, adeoque vitam spiritualem animæ supponere, sicut alimentum corporale supponit vitam corporis. II. Communiter inter Theologos admittitur distinctio inter sacramenta, quæ dicuntur vivorum, & inter sacramenta, quæ dicuntur mortuorum; sed priora ideo sic dicuntur, quia supponunt vitam in suscipientibus, ut sunt Eucharistia, Confirmatio, Ordo &c. posteriora vero sic dicuntur, quia conferunt mortuis priorem gratiam sanctificantem, & propterea sunt instituta ad peccata tollenda, ut sunt Baptismus, & pœnitentia: ergo &c. III. Antiqua fuit Ecclesiæ consuetudo, ut daret Neophytis Eucharistiam immediate post Baptismum; sed hoc ostendit, quod Neophyti per Baptismum reperiebantur ab omni labe abluti, & per consequens per Eucharistiam remissionem peccatorum non recipiebant: ergo &c. Argumentum habet robur apud Ambrosium in lib. de iis, qui initiantur mysteriis; & apud Cyrillum Hierosolimitanum in Catechesibus mistagogicis, & in ipso etiam usu Ecclesiæ, qui etiamnum perseverat. IV.

Qui

Qui debet probare se ipsum antequam ad Sacramentum Eucharistiæ accedat, per hoc ipsum Sacramentum primo & per se non probatur; sed qui ad Sacramentum Eucharistiæ accedit, ex Apostolo debet probare seipsum antequam ad illud accedat: ergo &c. Et hoc eo magis vim habet, quia si seipsum non probat, manducat, & bibit indigne, adeoque sibi judidium manducat: ergo ne manducet, & bibat indigne, debet antequam accedat probare seipsum: ergo antecedenter ad Eucharistiam probatur: ergo primo & per se non probatur per Eucharistiam.

Dicimus II. Eucharistiam per se, ac directe remittere peccata venialia; indirecte vero, & per accidens remittere mortalia.

I. Conclusionis pars I. probatur. Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. docet, quod Christus instituit sacramentum Eucharistiæ: *tanquam antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservamur*; sed per culpas quotidianas intelliguntur peccata venialia: ergo Eucharistia per se, ac directe peccata venialia remittit.

II. probatur S. Ambrosius, vel quisquis alius est Author operis de Sacramentis, quod sub ejus nomine circumfertur, lib. 5. cap. 4. scribit: *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus; medicina est cœleste, ac venerabile Sacramentum.* Insuper inquit: *Iste panis quotidianus sumitur in remedium infirmitatis quotidianæ.* Quæ verba sic explicat Witasse quæst. 6. art. 1. „ & sane Eucharistia ex se charitatem „ Dei in animo auget, & inflammat: „ Fervor autem charitatis expellit pec„ cata venialia, quæ ei opponun„ tur. „

III. probatur. Augustinus epist. 54. alias 118. cap. 3. proponit hanc regulam, ex qua conclusio nostra deducitur, dicens: *Si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo judicetur, non se debet a quotidiana medicina dominici corporis separare.* Ad quæ addit Tournely: „ Quotidianam „ appellat medicinam, quia quotidianis „ morbis, seu peccatis venialibus sa„ nandis destinata est. „

IV. Probatur ratione, quam sic proponit citatus Tournely: „ Est quippe „ instituta per modum cibi: quemad„ modum autem necessarius est cibus „ corpori ad restaurandum id, quod „ quotidie deperditur per actionem ca„ loris naturalis, ita necessarius est spi„ ritualis animæ cibus, quo reparatur „ quidquid per calorem concupiscen„ tiæ ex ardore charitatis imminnitur. „ Unde S. Thom. observat, ex duplici „ capite remitti peccata venialia in „ Eucharistia. 1. Immediate, & dire„ cte per ipsum Sacramentum, quod „ sumitur, sub specie cibi nutrientis. „ 2. Mediate per rem Sacramenti, „ nempe fervorem charitatis, qui cum „ pugnet cum veniali peccato, ipsum „ tollit. „

De secunda Conclusionis parte satis egimus in par. 6. dissert. 319. in qua fuso calamo loquuti fuimus de principaliori Sacramentorum effectu, qui est gratia, & diximus, atque probavimus, sacramenta mortuorum per se caussare primam gratiam; sacramenta vero vivorum per se non caussare. Insuper illa posse per accidens caussare secundam, & hæc per accidens posse causare primam; Ad quam Legentes remittimus.

Remanet modo, ut ad alias duas dissertationis partes occurramus, & sunt, an Eucharistia a futuris peccatis præservet? Et an conferat gratiam, & gloriam?

Dicimus III. Eucharistiam præservare hominem a peccatis futuris.

I. Probatur ex Scripturis. Joan. 6. habetur: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; atqui cum peccato mortali anima non potest vivere, nec vitam æternam habere: ergo &c. Subdit S. Thom. quod verba illa Christi nequeunt de vita corporali intelligi; unde necessario intelliguntur de preservatione a morte spirituali, quæ infertur animæ per peccatum lætale. In eodem Joann. loco Christus facit comparationem mannæ cum Eucharistia, & dicit: *Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Pariter Psal. 22. legitur: *Parasti in conspectu meo mensam, adversus omnes, qui tribulant me*; quæ verba exponens Chrysostomus, inquit: *tanquam leones ignē spi-*

spirantes, ab illa mensa recedimus, facti diabolo terribiles.

II. Probatur ex Conciliis. Concilium Carthaginense scribens ad Cornelium Papam verbis Sancti Cypriani, ait: *Quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis, & corporis Eucharistiæ, ut possit accipientibus esse tutela; quos tutos esse contra adversarios volumus, munimento dominicæ saturitatis armemus.* Concilium Florentinum sub Eugenio IV. dicens: *Omnem effectum, quem materialis cibus,& potus quoad vitam agunt corporalem... Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem. Sicuti ergo cibus, & potus materialia restaurant amissa, consant humores bonos, & noxios expellunt; ita spirituales cibus, & potus passiones noxias minuunt, ac expellunt, bonas, & salubres cogitationes, affectionesque excitant, quibus libere assentiendo, & cooperando homo liberatur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservetur.* Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. vocat Eucharistiam *antidotum, qua a peccatis mortalibus præservamur.*

III. Probatur ex Patribus. Ignatius Martyr in epist. ad Ephesios: *Studete frequenter accedere ad Eucharistiam, & Dei gloriam: quando enim hoc ipsum assidue agitur, expelluntur Satanæ potestates, qui suos actus convertit in sagittas ignitas ad peccatum*, Cyprianus lib. de Lapsis. *At vero nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viventibus communicatio a nobis danda est, ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis, & corporis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos contra adversarium volumus, munimento dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus?* Ambrosius serm. 8. in psal. 118. *Moyses agnum immolavit, ut manducantes eum non occuparentur (idest non circumvenirentur) Exterminatoris insidiis, ne inermes, & vacuos spiritualis alimenti, nocturna spicula tenebrosi hostis opprimerent. Præveni, & insidias tentatoris; instaura prius cœleste convivium: Adveniendum in Ecclesiam, celebranda oblatio: Tunc paratus assiste, ut accipiat tibi munimentum, ut corpus edat Domini Jesu, in qua remissio peccatorum est postulatia divinæ reconciliationis, & protectionis æternæ. Suscipe Dominum Jesum tuæ mentis hospitio; ubi corpus ejus, ibi Christus est: Cum hospitium tuum adversarius viderit occupatum, cœlesti fulgore præsentiæ intelligens locum tentamentis suis interclusum per Christum esse, fugiet &c.* Augustinus lib. octoginta trium quæstionum quæst. 36. *nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis*: Unde quia per Eucharistiam charitas enutritur, cupiditas etiam diminuitur, & per consequens a peccatis homo præservatur.

IV. Probatur. Rationibus I. Per Eucharistiam vita animæ roboratur, per peccatum deastruitur: ergo Eucharistia præservat nos a peccatis. II. Dæmones occidunt animam per peccatum; sed Eucharistia Dæmonibus resistit: ergo a peccatò nos liberat. III. Eucharistia auget animæ vires adpugnanoũ: sed anima non pugnat, nisi cum peccato, & cum peccati authore: ergo &c. IV. Martyres, quia natura debiles erant, facti sunt fortes ut tyrannis resisterent; sed hoc propter Eucharistiam: ergo Eucharistia dat vires ad resistendum: unde Bernardus serm. de cœna Domini. *Quis poterit tam efferos motus frangere? Quis pruritum ulceris hujus ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subvenit. & ut securi sitis; Sacramenti dominici corporis, & sanguinis pretiosi investituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, ut & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum.*

Dicimus IV. Eucharistiam conferre gratiam, & gloriam.

I. Conclusionis pars I. probatur. Et quidem de gratia sanctificante probatum supponimus in superius dictis. De gratia vero sacramentali, quæ consistit in eo, quod Eucharistia faciat in anima, quod facit in corpore

cibus

cibus materialis; nempe ut vires animæ augeat, reparet, sustentet, & animam ipsam delectet, supponimus quoque antecedenter dictum, atque probatum.

II. Probatur; quia, ut ait Witasse, hæc gratia est tum habitualis, tum actualis, & cujus appendix sit jus quoddam ad specialia auxilia pro tempore habenda; & hanc vult conferri per Eucharistiam ex communi Doctorum Ecclesiæ consensu, qui illud deducunt ex illis Christi Domini verbis Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Qui manducat me, & ipse vivet propter me.*

III. Probatur ex Patribus. Cyrillus lib. 4. in Joann. *Necessario vivificans Dei verbum uniens seipsum propriæ carni, fecit ipsam vivificativam. Decebat ergo eum nostris quodammodo uniri corporibus per sacram ejus carnem, & pretiosum sanguinem, quæ accipimus in benedictionem vivificativam in pane, & vino.* Augustinus tract. 26. in Joan. *Qui vult vitam, habet ubi vivat, habet unde vivat; accedat, credat, incorporetur, vivificetur.*

IV. Probatur. Rationibus S. Thom. 3. part. quæst. 79. art. 1. quas affert Juenninus quæst. 7. de effectibus Sacramenti Eucharistiæ cap. 1. art. 1. & hæ sunt. „ Par est, ut Christus eundem
„ effectum operetur cum invisibiliter
„ in hominem per Sacramentum venit,
„ quem operatus est, cum in mundo
„ visibiliter apparuit; contulit vero
„ tunc gratiæ vitam; eam igitur &
„ nunc existens in Sacramento opere-
„ tur, oportet. *Respondeo dicendum*
„ (inquit S. Doctor 3. part. quæst. 79.
„ art. 1. *Quod effectus hujus Sacramenti*
„ *debet considerari primo quidem, &*
„ *principaliter ex eo, quod in hoc Sacra-*
„ *mento continetur, quod est Christus,*
„ *qui sicut in mundum visibiliter veniens,*
„ *contulit mundo vitam gratiæ, secundum*
„ *illud Joannis 1. (Gratia, & veritas*
„ *per Jesum Christum facta est) ita in*
„ *hominem Sacramentaliter veniens, vi-*
„ *tam gratiæ operatur secundum illud Jo-*
„ *annis 6. Qui manducat me, vivet pro-*
„ *pter me.* 2. Christi passio per Eucha-
„ ristiæ Sacramentum ad vivum repræ-
„ sentatur, cum (ut suo loco diximus)
„ verba, quibus consecratur, sint sicut
„ gladius, qui sanguinem a Christi cor-
„ pore veluti separet; itaut vi eorum,
„ quibus panis benedicitur, solum cor-
„ pus ponatur sub specie panis, & vi
„ aliorum, quibus calix consecratur,
„ solus sanguis sub vini specie reperia-
„ tur; convenit igitur ut Eucharistia
„ eum effectum operetur in homine,
„ quem passio in mundo quondam ope-
„ rata est, seu ut gratiam conferat, quam
„ illa merita est; *Secundo* (ait Ange-
„ licus Doctor) *consideratur ex eo, quod*
„ *per hoc Sacramentum repræsentatur*
„ *quod est passio Christi .... & ideo effe-*
„ *ctum, quem passio Christi fecit in mundo,*
„ *hoc Sacramentum facit in homine.*
„ Confirmat authoritate Chrysostomi,
„ qui asserit SS. Sacramentum esse oris
„ ad instar, quo fideles profluentem ex
„ Christi latere sanguinem, ac proinde
„ gratiam sugant, *Unde super illud Jo-*
„ *annis 19. (Continuo exivit sanguis, &*
„ *aqua) dicit Chrysostomus, quia hinc*
„ *suscipiunt principium sacra mysteria,*
„ *cum accesseris ad tremendum calicem,*
„ *ut ab ipsa bibiturus costa, ita accedas,*
„ *unde & ipse Dominus dicit: Hic est*
„ *sanguis meus, qui pro vobis effundetur*
„ *in remissionem peccatorum.* 3. Cum ex
„ corporeis ad spiritualia mens, ut plu-
„ rimum, assurgat, ex pane, & vino,
„ sub quorum speciebus corpus Christi
„ continetur, discamus oportet, quæ
„ eucharistia in fidelibus operetur: Ergo
„ cum vitæ corporeæ respectu, panis,
„ & vinum nutriant, augeant, dele-
„ ctent; Eucharistia ad vitam spiritua-
„ lem comparata alit, fovet, ac vege-
„ tat, fidelem. *Tertio consideratur* (in-
„ quit S. Thom.) *effectus hujus Sacra-*
„ *menti ex modo, quo traditur; per mo-*
„ *dum nempe cibi, & potus: & ideo om-*
„ *nem effectum, quem cibus, & potus*
„ *materialis facit quantum ad vitam cor-*
„ *poralem (quod scilicet sustentat, auget,*
„ *reparat, delectat,) hoc totum facit hoc*
„ *Sacramentum quantum ad vitam spiri-*
„ *tualem.* Unde Ambrosius dicit in lib.
„ de Sacramentis: *Iste est panis vitæ*
„ *æternæ, qui animæ nostræ substantiam*
„ *fulcit ..... & ipse Dominus dicit Jo-*
„ *an. 6. Caro mea vere est cibus, & san-*
„ *guis meus vere est potus.* 4. Tandem
„ S. Thomas gratiam hoc Sacramento
„ conferri ex eo colligit, quod fideles
„ mutuo inter se charitatis vinculo o-
„ bliget, ita ut unum spiritu sint in
„ Christo, & unum cum eo corpus effi-

ciant;

" ciant; ea vero charitas sine gratia, " cui suam debeat originē, concipi minime potest. *Quarto consideratur effectus hujus Sacramenti ex speciebus, in quibus traditur hoc Sacramentum. Unde Augustinus dicit; Dominus noster corpus, & sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad unū aliquid rediguntur ex multis: namq; aliud, scilicet panis ex multis granis in unum constat; aliud, scilicet vinū ex multis acinis confluit; & ideo ipse alibi dicit super Joannem, o Sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum charitatis. Et quia Christus, & ejus passio est causa gratiæ, & spiritualis refectio, & charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus præmissis manifestum est, quod hoc sacramentum gratiam confert.* "

II. Conclusionis pars I. probatur. Gloria importat adoptionem æternæ vitæ; sed adoptio æternæ vitæ est proprius Eucharistiæ effectus: ergo gloria est Eucharistiæ effectus. Minor probatur ex verbis Christi apud Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.*

II. probatur. Gloria importat, & corporis gaudium, & animi felicitatem; sed Eucharistia operatur utrumque: ergo &c. Minor probatur verbis Cyrilli Alexandrini lib. 4. in Joann. cap. 2. *Fieri prorsus nequit, ut qui secundum naturam vita est, corruptionem non superet, ac vincat mortem. Proinde licet mors, quæ per prævaricationem nos invasit, humanum corpus corruptionis necessitati subjiciat: tamen quia Christus per suam ipsius carnem in nobis est, omnino resurgemus; incredibile enim est, imo vero impossibile; ut vita eos, in quibus fuerit, non vivificet: quemadmodum enim scintillam multis paleis inserimus, ut semen ignis servemus: sic etiam Dominus noster Jesus Christus per carnem suam in nobis vitam ingerit, ac velut quoddam semen immortalitatis inserit, quod totā, quæ in nobis est, corruptionem abolet.*

III. probatur. Communi calculo Patres docent, quod Christus ideo carnem suam nostræ carni commisceri voluit, ut ei inderet vim, ac jus ad gloriosam immortalitatem; sed hoc ipsum importat, quod æterna gloria sit Eucharistiæ effectus: ergo &c. Major est doctrina Irenæi, Cyrilli Alexandrini, & aliorum apud Witasse.

Objiciunt I. Christus in genere, & universaliter dixit, quod non venerit vocare justos, sed peccatores; quod confirmavit Matt. 9. dicens: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus*; quod & exemplo confirmavit, quia cum peccatoribus familiariter agebat. II. Christus pariter Matt. 26. dixit: *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum*; & oratio, quam dicit Sacerdos in Missa, Ecclesiæ nomine, hoc ipsum confirmat: *Hæc nos communio, Domine, purget a crimine. Purificent nos quæsumus Domine Sacramenta, quæ sumpsimus, & præsta, ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam: sit ablutio scelerum; sit vivorum, atque mortuorum remissio omnium delictorum.* III. Non pauci, qui Eucharistiam suscipiunt, gravissima crimina committunt: ergo non est verum, quod Eucharistia a futuris peccatis præservet. IV. Non tolluntur per charitatem peccata, quæ non sunt contraria charitati: ergo non tolluntur per charitatem, quæ infunditur per Eucharistiam. V. Si Eucharistia tolleret peccata venialia, redderetur falsum, quod dicitur in prima epistola Joan. cap. 1. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*; sed hoc dici non potest: ergo Eucharistia venialia non tollit. VI. Eucharistia non tollit affectum ad peccata venialia: ergo non tollit peccata venialia; qui enim non recidit radicem, non disperdit ramos; & qui non exsiccat fontem, rivulos non dissipat.

Respondemus ad I. Quod Christus loquitur de vocatiōne ad Euangelium, non de invitatione ad Eucharistiam; & quidem illi, qui non vocantur ad fidē peccatores supponuntur, & ideo ad fidem perducuntur, ut justi fiant. Insuper, Christus cum Peccatoribus familiariter agebat, ut eos ad pœnitentiam perduceret; at Apostolos volens Eucharistia reficere, eos primo vocavit, virtutibus locupletavit, & denique eisdem pedes lavit, ut mundiores redderet.

Ad

Ad II. dicitur, quod habetur in forma consecrationis, quod sanguis Christi effundendus quidem erat in remissionem peccatorum, non autem bibendus. Et quod taliter sit effusus, certum ex fide habemus; at non ex fide habemus, quod taliter etiam bibatur. Pro precibus autem Ecclesiæ hæc reponit Tournely: „ Ad preces Ecclesiæ, dico 1. eas posse recte intelligi de Eucharistia ut est sacrificium, „ quod quidem offertur non pro justis „ modo, sed & pro pœnitentibus, quibus nondum remissa sunt peccata; „ imo & pro impiis, ut nempe dignetur divina misericordia eis gratias „ dispensare, quibus suam cœcitatem, „ & impietatem deponant. Ita Conc. „ Trid. sess. 22. cap. 2. Nec obstat, quod „ in illis precibus Eucharistia dicatur „ *Sacramentum*: notum quippe est, „ veteres communi nomine Sacrificiū, „ & Sacramentum appellasse: *Notum est*, „ inquit S. Augustinus lib. de sancta „ virginitate cap. 45. *Quo loco Martyres, & quo defunctæ sanctimoniales ad altaris Sacramenta recitentur*, ubi certe Sacramentum pro sacrificio ponitur. Deinde, etiam in ratione Sacramenti dici potest Eucharistia instituta in remissionem peccatorum: tum „ quia delet venialia, tum quia prodest „ ad relaxionem pœnæ temporalis, „ quæ peccatis mortalibus debita est. „

Ad III. Respondet S. Thom. per hæc verba: *Ad primum ergo dicendum, quod effectus hujus Sacramenti recipitur in homine secundum hominis conditionem: sicut contingit de qualibet caussa activa, quod ejus effectus recipitur in materia secundum modum materiæ. Homo autem in statu viæ est hujus conditionis, quod liberum arbitrium ejus potest flecti in bonum, & malum: unde licet hoc Sacramentum quantum est de se, habeat virtutem præservativam a peccato, non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.*

Ad IV. Tournely dicit, quod peccata venialia non adversantur quidem charitati, quantum ad ejus habitum, atque substantiam, quia simul cohærere possunt in eodem subjecto; sed adversantur quantum ad fervorem, & intensionem actus, qui excitatur per Eucharistiam. Ratio autem est, quia peccata venialia, quamvis non sint contra charitatem, sunt tamen præter charitatem; adeoque ipsam enervant, atque refrigerant; hoc vero est quidem malum in suo genere, & hoc per Eucharistiam reparatur.

Ad V. Idem Tournely hæc reponit: „ „ Non sic intelligendus est S. Joann. „ quasi vellet, non posse hominem, „ per aliquod vitæ intervallum omni „ peccato veniali carere, sed tantum „ quia vitam hanc non ducunt Sancti „ sine peccatis venialibus: adeo quippe „ infirma est, & ad lapsum proclivis „ nostra mortalitas, ut diu stare non „ possit. „

Ad VI. dicitur, quod qui ad Eucharistiam accedit, debet omnino deponere affectum ad venialia; & si cum hoc affectu ad Eucharistiam accedit, & ipsam sumit, sacrilege communicat. Eucharistia autem juvat, ut hunc affectum deponat, & per hanc depositionem ad Eucharistiam cum fructu suscipiendam se disponat.

DISSERTATIO CCCCXXXIV.

De effectibus Sacramenti Eucharistiæ. Quinam sint obices, qui ad impediendos Eucharistiæ effectus poni possunt? Quo temporis momento Eucharistia suos effectus operetur?

Nter obices, qui effectus Sacramenti Eucharistię impediunt, adnumeratur, affectus ad peccata venialia; pro quo scire oportet, quod in quolibet peccato veniali distingui debent reatus, & affectus. Reatus invenitur in justis, qui non purgarunt leves noxas, aut per sacramenta, aut per pia opera: affectus reperitur in illis, qui sibi adhuc conplacent de illis levibus noxis, & ab eis se emendare non statuerunt. Reatum conveniunt Theologi nihil obstare sacræ communionis effectibus, ac proinde potest contingere, quod ait Jueninus, ut quis post admissa pleraque venialia, ea pietate, & charitale ad sacramentum accedat, ut plenarie, juxta S. Thom. illius effectum consequatur. Igitur quæstio est tantum de affectu ad peccatum veniale; an scilicet deponi necessario debeat ad hoc ut Eucharistia effectus suos in communicantibus operetur? Præterea inquiritur, an peccata venialia, quæ sæpius deliberate committuntur, inducere possint periculum communionis indignæ?

Dicimus I. Peccati venialis affectum impedire eucharisticæ communionis effectum: & peccata venialia, sæpius deliberate perpatrata, inducere indignæ communionis periculum.

I. Conclusionis pars I. probatur. S. Th. 3. part. quæst. 80. art. 8. docet: *Peccata venialia dupliciter accipi possunt; uno modo prout sunt præterita; alio modo prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum hujus Sacramenti,.... Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt hujus Sacramenti effectum, sed in parte. Dictum est enim quod effectus hujus Sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiæ, vel charitatis: sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis, quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus; non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis.*

II. Probatur. Ubi est charitatis diminutio, & cupiditatis augmentum, ibi minor est Eucharistiæ effectus; sed ubi est venialium amor, ibi est charitatis diminutio, & cupiditatis augmentum: ergo ibi est minor Eucharistiæ effectus. Argumentum fundatur in Augustino, qui docet, incrementum cupiditatis esse decrementum charitatis; & incrementum charitatis esse decrementum cupiditatis. Fundatur etiam in S. Thom. qui docet, majorem, vel minorem Eucharistiæ effectum, desumi ex charitatis gradibus, vel crescentis, vel decrescentis.

II. Conclusionis pars I. probatur ex August. qui serm. 224. loquens de iis, qui matrimonio abutuntur, hæc scribit. *Sed dicis peccatum quidem est*, commisceri cum conjuge solius voluptatis causa, *sed tamen parvum est. Nec nos dicimus, quia capitale peccatum*

tum est. Sed tamen si frequentius exerceatur, & jejuniis, vel eleemosynis non redimatur, nimis immundam animam facit. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt. Nam & pluviarum guttæ sunt, vel flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis quia parvum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas, aut scissuras in vestibus tuis fieri velis. . . . Cum enim ad imaginem Dei facti simus, quoties aliquid turpe, aut loquimur, aut facimus, toties Dei imaginem sordidamus . . . . vere dico vobis, Fratres charissimi, quia non hoc Deus de nobis meretur, ut in nobis imago ipsius per malas concupiscentias injuriam patiatur. Et cum nullus homo velit cum tunica sordibus plena ad Ecclesiam convenire, nescio qua conscientia, cum anima per luxuriam sit inquinata, præsumit ad altare accedere, non timens illud, quod Apostolus dixit, Qui enim manducat corpus, & sumit sanguinem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Si erubescimus, ac timemus Eucharistiam manibus sordidis tangere; plus debemus timere ipsam Eucharistiã intus in anima polluta suscipere.

II. Probatur ex Gregorio Magno lib. 2. in 1. Regum cap. 1. *Qui quotidie non exhaurit quod delinquit, etsi minima sint peccata, quæ congerit, paulatim anima repletur, atque ei merito auferunt fructum internæ saturitatis. . . . . Hac repletione nos evacuare Paulus insinuans, ait, probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & calice bibat. Quid est enim hoc loco probare, nisi evacuata peccatorum nequitia se probatum ad dominicam mensam, & purum exhibere?*

III. Probatur ex S. Bonaventura, qui lib. de præparatione ad Missam hæc scribit: *Proba te ipsum ex quanta charitate, & quali fervore accedis. Non solum enim mortalia vitanda sunt, sed etiam venialia peccata per negligentiam, & etiam multiplicata, & etiam per inconsiderationem, ac per distractionem dissolutæ vitæ, & malæ consuetudinis, quæ licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem, & obnubilatum, & indispositum, & ineptum ad celebrandum, nisi dicta pulveres & stipulæ veniolium per afflatum spiritus, & flammam charitatis ventilentur, & consumantur, exardescente igne cordis, & ex consideratione propriæ utilitatis. Ideo cave ne nimis tepidus, & inordinatus accedas, & inconsideratus, quia indigne sumis, si non accedis reverenter, circumspecte, & considerate.*

Opponunt I. Alexander VIII., Romanus Pontifex, damnavit hanc propositionem: *Similiter arcendi sunt a sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers*; sed illi, qui nullum habent affectum ad venialia, habent amorem Dei purissimum, & omnis mixtionis expertem; ergo non exigendum est, ut affectum ad venialia non habeant, qui communicant, ne damnatæ opinionis censura incurratur. II. Nec etiam exigendum est a Pœnitentibus, ut antequam ad Eucharistiam accedant pro peccatis condigne satisfaciant; sed hoc est carere affectu ad venialia: ergo &c. Major patet ex propositione damnata ejusdem Alexandri VIII. in qua dicitur: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* III. Augustinus epist. 118. ad Januarium cap. 3. ait: *Hoc est indigne accipere, si eo tempore quis accipiat, quo debet agere pœnitentiam*; sed potest agere pœnitentiam, qui affectum ad venialia habet: ergo indigne non accipit. IV. Digna præparatio ad communionem est sanctitas; unde antiquitus Diaconi dicebant communicaturis, *Sancta Sanctis*; quæ verba hoc pacto explicat Chrysostomus hom. 17. in epist. ad Hebreos: *Si quis non est sanctus, non accedat: non solum, inquit a peccatis purus, sed etiam sanctus: sanctum enim non facit solam liberatio a peccatis, sed etiam præsentia spiritus, & bonorum operum copia. Non solum, inquit, volo vos a cœno esse liberatos, sed esse & speciosos. Nam si Rex Babylonius juvenes eligens ex captivitate, elegit pulchros specie, & vultu decoros, multo magis eos, qui adstant mensæ regiæ, pulchros esse oportet specie animæ. Mundum habentes aureum, mundum vestimentum, regales calceos, formosum animæ vultum, cingulum veritatis.*

Respondemus ad I. utique verum esse,

noo requiri ad digne accedendum ad sacram synaxim, ut sit quis ab omni amore terreno defæcatus, & in solo Deo absorptus; rara enim est hujusmodi puritas, & vitæ innocentia; & in hoc sensu intelligenda est propositio ab Alexandro VIII. damnata, Attamen carere affectu ad venialia tantam non complectitur, & magnâ, & gravem, obligationem; adeoque Conclusio nostra in damnata propositione non continetur.

Ad II. dicitur, quod non deponere affectum ad venialia non est de præteritis criminibus pœnitentiam agere, sed est continuare peccatum; quod cum pœnitentia, quæ includit propositum non peccandi de cetero, componi vix potest.

Ad III. loquitur Augustinus de pœnitentia, per quam tollitur reatus culpæ, non solus reatus pœnæ; sic ait Hennus, qui subdit: „ Unde vult, „ indigne communicare illum, qui antequam absolvatur a peccato, præ- „ sumit ad Eucharistiam accedere. Hoc „ totum evidentissime patet ex S. Isi- „ doro Hispalensi, sic ipsius mentem „ lib. 1. de offic. Eccl. cap. 18. expo- „ nente: *Si talia sunt peccata, quæ quasi* „ *mortuum* (nota) *removeant ab Altari,* „ *prius agenda pænitentia est, ac sic deinde* „ *ad hoc salutiferum medicamentũ susci-* „ *piendum. Qui enim manducat, &* „ *bibit indigne, judicium sibi manducat,* „ *& bibit. Hoc est enim indigne accipe-* „ *re, si eo tempore quis accipiat, quo debet* „ *agere pænitentiam.* Vel certe loqui- „ tur Augustinus de eo, qui ob pecca- „ tum publicum tenetur ante commu- „ nionem ex præcepto pænitentiam „ publicam agere. „

Ad IV. dicitur, quod ob hoc ipsum, per quod requiritur sanctitas ad dignam communionem, requiritur etiam ut non adsit nec affectus ad venialia, nec frequentia venialium, quæ deliberate committuntur; & per quod periculum incurritur proximũ quidem, & probabile, ut quis ad mortalia dilabatur; & huc collimant verba Chrysostomi citata.

Alter obex poni potest Eucharistiæ effectibus per defectum attentionis, quando sacra communio percipitur. Et in hoc tres sunt opiniones, una Cajetani, altera Dominici Soto, & tertia Vincentii Contensonii. Cajetanus vult, quod actualis attentio adeo sit necessaria, ut sine ipsa Sacramenti effectus non obtineatur; obtineatur tamen, si deinde post sumptionem Sacramenti attentio superveniat. Dominicus Soto ex adverso vult, sine qualibet actuali attentione conseaqui augmentum gratiæ habitualis, qui est effectus primarius Sacramenti: & per attentionem supervenientem nullum produci effectum. Contensonius distinguit triplicem evagationem mentis, scilicet naturalem, seu involuntariam, quæ est sine culpa; venialem, quæ oritur ex negligentia, quæ venialis est, nec expressa voluntate suscipitur: Tertiam vero de industria, & expressa voluntate, vult quidem esse susceptam, sed quod ex objecto sit venialis. Ex his asserit, primam non impedire Sacramenti effectum, secundam impedire effectum minus præcipuum, ineffabilem scilicet dulcedinem &c. & tertiam impedire omnes effectus.

Dicimus II. per distractionem, quæ sit naturalis, & venialis, non impediri præcipuum Sacramenti effectum; per distractionem vero, quæ sit expresse voluntaria, impediri.

I. Conclusionis pars I. probatur. Non frustratur augmento gratiæ habitualis, qui distractus ad Sacramentum accedit per S. Thom. ergo per eam distractionem non impeditur primarius Sacramenti effectus. Antecedens probatur ex verbis S. Thom. quæ hæc sunt: *Si aliquis accedat ad Sacramentum per peccata venialia mente distractus, non tollitur augmentum habitualis gratiæ, & charitatis.*

II. Probatur. Prioribus Ecclesiæ seculis Eucharistia dispensabatur infantibus, amentibus, & aliis, qui actuali usu rationis carebant: ergo non putabant majores nostri esse necessariam actualem attentionem.

II. Conclusionis pars probatur etiam; tum quia dulcedo consistit in actu gustationis; actus autem gustationis nequit esse sine actuali attentione: tum etiam, quia distractio hæc non continet gravem irreverentiam erga sacramentum, nec vitam spiritualem extinguit: ergo non impedit nutritionem saltem habitualem.

III. Conclusionis pars probatur quoque; tum quia distractio hæc continet gravem

vem irreverentiam erga sacramentum; tum etiam, quia importat contemptum sacramenti, qui licet ex objecto sit leve peccatum, ratione tamen circumstantiæ est multum grave; tum denique, quia S. Bonavent. in brevi loquio par. 6. cap. 9. docet: *Quoniam capacitas nostra ad Christum efficaciter suscipiendum non est in carne, sed in spiritu, non in ventre, sed in mente; & mens Christum non attingit nisi per cognitionem, & amorem, per fidem, & charitatem, ita quod fides illuminet ad recognitionem, vel recordationem, & charitas inflammet ad devotionem; ideo ad hoc quod aliquis digne accedat, oportet quod spiritualiter comedat, & sic Christum per recordationem fidei masticet, & per devotionem amoris suscipiat, per quæ non in se transformat Christum, sed ipse potius trajiciatur in ipsum mysticum corpus. Per quod manifeste colligitur, quod qui tepide, indevote, & inconsiderate accedit, judicium sibi manducat, & bibit, quia tanto Sacramento contumeliam facit.*

Obstant I. Venialis distractio, si committatur ante Eucharistiæ sumptionē, tollit totum & adæquatum Eucharistiæ effectum, ex S. Thom. in 4. dist. 2. quæst. art. 1. quæst. 3. ubi sic loquitur: *Cum hoc Sacramentum perficiat conjungenda fini, ad hoc quod effectum suum plene habeat in sumente, oportet, quod adsit actualis devotio. Et quia interdum absque mortali peccato actualis devotio impediri potest, cum distractiones variæ ipsam impediant, & peccata venialia virtutum actus tollant; absque peccato mortali potest effectus hujus Sacramenti impediri, ita quod aliquis augmentum gratiæ non consequatur, nec tamen reatum peccati mortalis incurrat, sed forte reatum venialis peccati ex hoc quod imparatus accedat.*

II. Idem S. Thom. dicit, alimenta, quæ propter stomachi debilitatem non nutriunt, non semper esse venena, quæ mortem inferant: ergo pariter credit usum Eucharistiæ, quem attentio non comitatur, posse carere omni effectu, quamvis non sit peccatum mortale.

Respondemus ad I. cum Juenino, quod S. Thom. senior factus retractavit in Summa, quod junior scripsit in Sententias. Nec bene dicit Contensonius, quod S. Thom. loquatur de distractione naturali; quia S. Doct. expresse loquitur de ea distractione, quæ ex peccatis venialibus oritur: & hæc sunt ejus verba: *Quæ quidem, refectio spiritualis, impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus, non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, & charitatis.*

Ad II. eadem est responsio.

Denique idem Jueninus in art. 4. quærit. An gravi se flagitio devinciant, qui Eucharistiæ effectibus *obicem apponunt?* Et præmittit, non esse quæstionem de obice secundarii effectus Eucharistiæ, sed de primarii, qui positus est in augmento gratiæ sanctificantis. Subdit quoque, quod non agitur de primarii effectus impedimento: „ quod oriatur ex culpa
» veniali, quæ expresse, & industria
» electa non fuerit; siquidem ut in arti-
» culo præcedente observatum est;
» S. Thom. scribens in sententias cen-
» suit eum non peccare lethaliter, in
» quo ratione venialis distractionis SS.
» Sacramentum omni prorsus effectu
» vacuum est. Difficultas ergo de iis
» intelligitur, quorum communio pro-
» pter fictionem, seu affectum ad pec-
» catum mortale, nullum prorsus effe-
» ctum operatur, & quæritur 1. num
» hujusmodi communio grave sit pec-
» catum? 2. An sit omnium gravissi-
» mum? „ Et post hæc concludit, quod communio, quæ propter sumentis fictionem, seu effectum ad peccatum mortale, nullum effectum operatur, grave sit peccatum. Concludit quoque, quod sacrilega communio in se sumpta gravius sit peccatum iis omnibus, quæ contra creaturas committuntur. Proinde.

Dicimus III. grave esse peccatum communionem sacrilegam, de qua loquimur; & esse gravius iis omnibus, quæ contra creaturas committuntur.

I. Conclusionis pars I. probatur ex Scripturis 1. ad Corint. *Quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Quibus verbis enunciatur, & peccatum, & ejus gravitas. Iterum dicitur: *Qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit.* Quibus verbis importatur, quod peccatum in eo con-

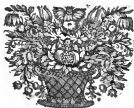
consistat, quod in praxi non pluris faciat Christi carnem, quam cibum profanum: *non dijudicans corpus Domini*.

II. Probatur ex Patribus. Basilius lib. 2. de Baptismo, in responsione ad tertium quæsitum, scribit: *Gravissimum in lege Deus adversus eos decrevit, qui cum sint immundi, sacra audent contingere..... Si tales minæ adversus eos positæ sint, qui temere ad ea sacra accedunt, quæ ab hominibus sanctificantur, quid dicendum de eo, qui in tantum, ac tale mysterium temerarius est? Quanto enim majus aliquid hic est templo faciendum Domini vocem, tanto gravius, & terribilius est in anima impuritate constitutum corpus Christi temere contingere, quam sit accedere ad arietes, vel tauros*. Chrysostomus indigne communicantes comparat cum Juda proditore; Augustinus præfert cos in malitia Judæis, qui Christum crucifixerunt. Iterum Chrysostomus hom. 15. in cap. 11. primæ epist. ad Timot. docet morbos, calamitates, & ipsam mortem, esse pœnas indignæ communionis; & sic interpretatur verba Apostoli: *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*, dicens: *Quoties morbi, quoties detrimenta, quoties luctus, calamitatesque contingunt, & alia qualibet hujusmodi, hujus rei gratia fiunt. Id Paulus quoque significanter expressit: ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi. Et quomodo, inquies, ista perpetimur, cum semel tantum per annum ea sacramenta sumamus. Hoc nempe est quod universa parturiat: quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore constare meritum putas, & summam arbitraris reverentiam, ac religionem esse, si non sæpius cœlestem illam adeas mensam; Ignorat quoniam indigne accedere, etiamsi semel tantum fiat, se suppliciis tradit*. Cyprianus lib. de lapsis refert exempla, quibus Deus indignas communiones severe castigavit. Denique in tom. 2. Conciliorum Galliæ ex editione Sirmondi ad annum Christi 869. fol. 378. enarratur historia hæc, excerpta ex Chronico Rheginonis his verbis. „ Anno
„ 869. Lotharius Romam profectus est.
„ Quo cum pervenisset, ab Adriano
„ Pontifice honorifice susceptus est.
„ Qui ab eodem Præsule sciscitatus, si
„ monita pii Patris D. Nicolai cum
„ omni vigilantia hactenus observata
„ haberet, & præstitum jura mentum
„ inviolato fœdere custoditum. Qui
„ ab illo deceptus, qui in veritate non
„ stetit, respondit, se ita omnia obser-
„ vasse, ac si divinitus sibi essent impe-
„ rata. Cumque Proceres, & Optima-
„ tes, qui cum eo erant, eadem testifi-
„ carentur.... universalis Papa talia
„ prosequitur. Si vestræ testificationi
„ veritas suffragatur, cum omni ala-
„ critate mentis omnipotenti Deo
„ multiplices gratiarum actiones refe-
„ rimus. Restat ergo, fili charissime,
„ ut ad Confessionem S. Petri accedas.
„ Ibi Deo propitio hostiam salutarem
„ pro tua, non tam corporis, quam
„ animæ incolumitate, immolabimus;
„ ex qua nobiscum te participare opor-
„ tet, ut per hanc participationem
„ membris Christi, unde abscissus es-
„ se videbaris, merearis incorporari.
„ Finitis igitur Missarum solemnibus,
„ invitat Summus Pontifex eundem
„ Regem ad Mensam Christi, accep-
„ toque in manibus corpore, & sangui-
„ ne Domini, ita eum alloquitur; Si
„ innoxium te recognoscis a prohibi-
„ to, atque interdicto tibi a Nicolao
„ adulterii scelere, & hoc fixa mente
„ statutum habes, ut nunquam diebus
„ vitæ tuæ Ualdradæ pellici tuæ, du-
„ dum a te repudiatæ, miscearis, fidu-
„ cialiter accede, & sacramentum sa-
„ lutis æternæ tibi ad remissionem pec-
„ catorum profuturum percipe.....
„ Qui mente captus, obduratus, & ob-
„ cæcatus absque retractatione com-
„ munionem corporis, & sanguinis
„ Domini de manu Pontificis sumpsit;
„ non expavescens sententiam illam,
„ quæ dicit, qui manducat, & bibit
„ indigne, judicium sibi manducat, &
„ bibit. Deinde conversus idem Præ-
„ sul ad sequaces, & fautores Regis,
„ unicuique Communionem obtulit in
„ hac verba: si Domino, & Regi tuo
„ Lothario in objecto adulterii crimi-
„ ne favorem non præstitisti, neque
„ consensum tribuisti, & Waldradæ,
„ & aliis ab hac Sede Apostolica ex-
„ communicatis non communicasti,
„ corpus, & sanguis Domini nostri Je-
„ su Christi prosit tibi in vitam æter-
„ nam. Igitur quisquis se læsum sciens
„ ausu temerario communionem sub
„ tali testatione porrectam sumere
„ præ-

„ præsumpsit, divino judicio percussus „ ab hac luce subtractus est, antequam „ subsequentis anni rediret principiū; „ per pauci, qui se a Communione „ subtraxerunt. Porro Lotharius Ro„ ma egressus morbo corripitur, & „ Placcutiam civitatem perveniens „ diem clausit extremum sexto Idus „ Augusti. „

II. Conolusionis pars probatur simul, & explicatur ab eodem Juenino authoritate, & verbis S. Thom. 3. part. quæst. 8. artic. 5. dicentis. *Dupliciter aliquod peccatum potest dici gravius alio; uno modo per se: alio modo per accidens; per se quidem secundum rationem suæ speciei, quæ attenditur ex parte objecti: & secundum hoc quanto contra quod peccatur, est majus, tanto peccatum est gravius. Et quia Divinitas Christi est major humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior, quam Sacramenta humanitatis; inde est quod gravissima peccata sunt, quæ committuntur in ipsam divinitatem, sicut est peccatum infidelitatis, & blasphemiæ; secundario autem sunt graviora peccata, quæ committuntur in humanitatem Christi .... Tertio autem loco sunt peccata, quæ committuntur contra sacramenta, quæ pertinent ad humanitatem Christi, & post hoc sunt alia peccata contra puras creaturas. Per accidens autem unum peccatum est gravius alio ex parte peccantis, puta peccatum, quod est ex ignorantia, vel infirmitate, est levius peccato, quod est ex contemptu, vel ex certa scientia, & eadem ratio est de aliis circumstantiis. Et secundum hoc istud peccatum in quibusdam potest esse gravius, sicut in his, qui ex actuali contemptu cum conscientia peccati ad hoc Sacramentum accedunt; in quibusdam vero minus grave; puta in his, qui ex quodam timore ne deprehendantur in peccato cum conscientia peccati ad hoc Sacramentum accedant. Sic ergo patet, quod hoc peccatum est multis aliis gravius secundum suam speciem; non tamen est omnium gravissimum.*

Pro altera vero Dissertationis parte multæ sunt Scholasticorum sententiæ, quas videndas remittimus apud Jueninum cap. 2. qui concludit, eo instanti Eucharistiam gratiam producere, quo verum est dicere, quod comesta sit, seu ex gutture ad stomacum trajecta. Et probat, quia eo instanti completur, quod Christus circa Eucharistiæ usum præcepit; *accipite, mandacate, bibite*; cœtera vero, ut digestio, & conversio in substantiam aliti, non possunt cadere sub præceptum, quia ab hominis arbitrio non dependent.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXXV.

De effectibus Sacramenti Eucharistiæ. An Eucharistia remittat pœnam peccatis debitam? An Eucharistia prosit corpori, & non tantum animæ? An prosit aliis ex opere operato?

Ermo hic est de pœna temporali, pro peccatis commissis peccatori debita, quæ quidē supponit ipsa peccata jam remissa, quanvis pœna temporalis adhuc luenda remaneat. Unde.

Dicimus I. Pœnam temporalem, peccatis debitam, per Sacramentum Eucharistiæ indirecte, non vero directe, remitti.

I. Probatur ex S. Thom. 3. part. quæst. 7. art. 5. in corpore: *Si consideretur ut Sacramentum, habet effectum dupliciter: uno modo directe, ex vi Sacramenti; alio modo quasi ex quadam concomitantia..... Ex vi quidem Sacramenti directe habet illum effectum, ad quem est institutum: non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum, & ad membra ejus.... sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis consequitur remissionem, non solum culpæ, sed etiam pœnæ; inde est quod ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis, & fervoris*.

II. Probatur simul, & explicatur Conclusio ab Henno disputat. 10. de Mirabilibus Eucharistiæ effectibus, q. 1. conclus. 4. verbis hisce: „ Eucharistia quatenus Sacramentum, non „ tollit directe, & vi sacramenti, pœnas „ peccatis remissis debitas. Dico quatenus Sacramentum, ideft, in quantum „ sumitur; nā quantū offertur, habet ratione Sacrificii. Ratio conclusionis est; „ quia hoc Sacramentum, ut ait S. Th. „ quæst. 79. art. 5. *Non est institutum adsatisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum, & ad membra ejus*. Unde nec Scriptura, nec Concilia, nec Patres, hujus „ remissionis meminerunt. Si autem „ alicubi id videantur Eucharistiæ tribuere, agunt de illa ut sacrificium „ est, quod per se ad remissionem illam „ ordinatur, ut patebit infra. Dixi: „ non tollit directe; nam ex consequenti, inquit D. Thom. supra, *per quamdam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis, & fervoris*; ideft, indirecte, & ex opere „ operantis. „

III. Probatur simul, & explicatur a Cacherano tom. 4. tract. 9. cap. 5. §. 1. his verbis. „ Secundam vero, „ ideft remissionem pœnæ temporalis, „ quia licet Eucharistiæ sacramentum „ causando, ut ex dictis, causat remissionem culparum venialium, causat „ consequenter aliquam remissionem „ temporalis pœnæ, eo quod non soleat fieri sine aliqua pœnæ remissione „ remissio culpæ; nihilominus hoc est „ causare pœnæ remissionem concomitanter, & indirecte, adeoque improprie: licet item excitando ad „ actus virtutum, quibus per modum „ satisfactionis, aut meriti, solet ali-

„ quid

,, quid pœnæ remitti, ad pœnæ remis-
,, sionem conducat; conducit tamen
,, causando valde remote, nec id spe-
,, ctat ad institutionem, & finem Eu-
,, charistiæ, ut sacramenti, cum sit ipsa
,, instituta quidem ad satisfaciendum,
,, in ratione sacrificii, ac tantum ad
,, spiritualiter nutriendum, in ratione
,, Sacramenti, ut egregie ratiocinatur
,, S. Doctor sæpius cit. quæst. 79. art. 5.
,, in corp. Porro, quia actibus virtutum
,, ab Eucharistia excitatis, non minus
,, quam excitatis aliunde, potest quis
,, per modum satisfactionis, impetra-
,, tionis, aut meriti congrue obtinere
,, aliquam remissionem temporalis pœ-
,, næ, aut quid simile aliis, si illos pro
,, aliis offerat, imo, & ad id valere
,, potest ipse actus communionis, ut est
,, actus virtutis religionis, forte non
,, sine speciali efficacia ex præsentia
,, Christi, ut notat Suarez disp. 63. sect.
,, 10. in fine; consequens est, Eucha-
,, ristiam posse indirecte, & minus pro-
,, prie, aliquem effectum in aliis a su-
,, mente causare, iisdemque prodesse,
,, sive vivi, sive defuncti sint. ,,

Dicimus II. Eucharistiam prodesse non solum animæ, sed etiam corpori.

I. Probatur, & explicatur simul Conclusio ab Henno, citato loco, conlus. 5. per hæc verba. ,, Certos etiam
,, effectus habet Eucharistia in corpus
,, nostrum; nam præterquam quod ejus
,, concupiscentiam temperat, ut dixi-
,, mus, illud quodammodo suo contactu
,, sanctificat, in ejusque gloriosam re-
,, surrectionem suo modo influit, in
,, quantum Deus movetur ad illud vi-
,, vificandum propter conjunctionem,
,, quam habuit cum vivificatrice Chri-
,, sti carne; & ideo forte dixit Christus
,, Joann. 6. *Qui manducat meam carnem,*
,, *& bibit meum sanguinem, habet vitam*
,, *æternam, & ego resuscitabo eum in no-*
,, *vissimo die.* Dixi: propter conjun-
,, ctionem; quia Christi caro non uni-
,, tur physice cum carne nostra, ut fin-
,, gere videntur aliqui, existimantes
,, hanc unionem perseverare, etiam
,, corruptis speciebus; sed tantum mo-
,, raliter, in quantum vere, & realiter
,, constituitur nobis intime præsens. ,,

II. Probatur a Witasse verbis hisce: ,,
,, Quæres 3. an Eucharistia vitæ æternæ
,, semen sit, ac pignus tū quoad corpus,
,, tū quoad animā? Respondeo ita esse:
,, 1. enim Joan: 6. *Qui manducat meam*
,, *carnē & bibit meū sanguinē, habet vitā*
,, *æternam, & ego resuscitabo eum &c. Si*
,, *quis manducaverit ex hoc pane, vivet*
,, *in æternum.* 2. Juxta doctrinam san-
,, ctorum Patrum eo fine sese Christus
,, in hoc Sacramento cum hominibus
,, communicat, ut jam illud possidere
,, incipiant, quo æternum sunt fruituri.
,, 3. Est etiam illud commune apud eos
,, effatum, quod Christus ideo carnem
,, suam nostræ commisceri voluerit,
,, ut ei vim, ac jus inderet ad gloriosam
,, immortalitatem. Vide supra Irenæū,
,, Cyrillum Alexandrinum &c. ,,

III. Probatur rationibus, & verbis Frassen tract. 2. disp. 1. art. 3. sex. 3. q. 1. §. 4. ,, *De tribus effectibus divinæ Eu-*
,, *charistiæ erga corpus sumentis.* Primus
,, est fomitis appetitus sensitivi miti-
,, gatio, & sævientium passionum re-
,, frænatio, ac moderatio: Quod uti-
,, que præclare docet S. Cyrillus lib. 4.
,, in Joan. cap. 17. ubi de præparatione
,, ad dignam hujus Sacramenti rece-
,, ptionem sermonem faciens, ait: *Pias,*
,, *quæso, cogitationes suscipias, studiose*
,, *sancteque vivas, & benedictionem*
,, *participes, quæ (mihi crede) non mor-*
,, *tem solum, verum etiam morbos omnes*
,, *depellit: sedat enim cum in nobis manet*
,, *Christus, sævientem membrorum no-*
,, *strorum legem, pietatem corroborat,*
,, *perturbationes animi extinguit, ægrotos*
,, *curat, collisos redintegrat, & sicut*
,, *Pastor bonus, qui animam suam pro*
,, *ovibus ponit, ab omni nos erigit casu.*
,, Ipsi concinit S. Bernardus Serm. de
,, Baptismo, & Sacramento Altaris:
,, Duo, *inquit*, Sacramentum hoc ope-
,, ratur in nobis, ut videlicet, & sen-
,, sum minuat in minimis, & in gravio-
,, ribus peccatis tollat omnino consen-
,, sum. Si quis vestrum non tam sæpe
,, modo, nec tam acerbos sentit iracun-
,, diæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut
,, cœterorum hujusmodi; gratias agat
,, corpori, & sanguini Domini; Quo-
,, niam virtus Sacramenti operatur in
,, eo. ,,

Idem affirmat Catechismus Romanus ,, num. 55. ,, *Carnis etiam*, inquit, *libi-*
,, *dinem cohibet, ac reprimit; dum enim*
,, *charitatis igne animas magis incendit,*
,, *concupiscentiæ ardorem extinguat ne-*
,, *cesse est.* Quibus verbis, ut apparet,
,, significat Eucharistiam moderari qui-
,, dem corporis passiones, & non im-
,, mediate, sed dumtaxat mediate: seu

,, ex

„ ex consequenti, inquit Bosco concl. „ 3. num. 27. quatenus Deus propter „ illam, vel tollit, vel minuit materiam „ incentivam illius fomitis; puta per „ applicationem naturalium causarum, „ minuendo temperamentum corpo- „ ris, quod excitat appetitum ad mo- „ tus iræ, luxuriæ, ac similium vitio- „ rum. Vel tollit objecta extrinseca „ inflammantia appetitum, & sua sin- „ gulari protectione hominem servat „ ab occasionibus peccatorum. Vel „ quatenus bonis instinctibus ita præve- „ nit, & adjuvat voluntatem, ut facile „ possit avertere appetitum a dele- „ ctabilibus contra rationem. Vel de- „ nique quatenus adaucta per hoc Sa- „ cramentum charitate, qua voluntas „ vehementius delectatur bonis divi- „ nis, appetitus minus potest occupari „ circa delectationem boni terreni; fit „ namque propter naturalem potentia- „ rum unionem, & radicationem in „ eadem anima, ut quo una vehemen- „ tius applicatur suo objecto, eo minus „ altera possit applicari ad suum obje- „ ctum; eo quod virtus animi finita, „ qua per singulas potentias operatur, „ ad unum actum amplius intenta, mi- „ nor est ad alium. Ita ergo, & non „ aliter hoc Sacramentum minuit fo- „ mitem concupiscentiæ. Hæc Bosco. „ *Secundus effectus* Eucharistiæ erga „ corpus digne suscipientis est, quod „ sit in eo veluti semen immortalitatis, „ & beatæ resurrectionis; quem uti- „ que effectum significavit Christus D. „ cum dixit. *Qui manducat meam car-* „ *nem, & bibit meum sanguinem, habet* „ *vitam æternam, & ego resuscitabo eum* „ *in novissimo die*. Quæ verba sic præ- „ clare expendit S. Cyrillus Alexan- „ drinus lib. 4. in Joan. cap. 2. Fieri „ prorsus nequit, ut qui secundum na- „ turam vita est, corruptionem non „ superet, ac vincat mortem: proinde „ licet mors, quæ per prævaricationem „ nos invasit, humanum corpus cor- „ ruptionis necessitati subjiciat; tamen „ quia Christus per suam ipsius mortem „ in nobis est, omnino resurgemus; „ incredibile enim est, imo vero im- „ possibile, ut vita eos, in quibus fu- „ erit, non vivificet; quemadmodum „ enim scintillam multis paleis inferi- „ mus, ut semen ignis servemus: sic etiā „ Dominus noster Jesus Christus per „ carnem suam in nobis vitam integit, „ ac veluti quoddam semen immorta- „ litatis inserit, quod totam, quæ in „ nobis est, corruptionem abolet. „ Quibus verbis S. Cyrillus significat, „ fieri non posse secundum ordinariam „ Dei potentiam, & solitum ejus sa- „ pientiæ, & bonitatis agendi modum, „ ut qui digne suscipit Eucharistiam, „ aliquando non resurgat, non quali- „ cumque resurrectione, qua omnes, „ quotquot sunt homines, resurrecturi „ sunt sed resurrectione beata, & glo- „ riosa. „

Hinc præclare S. Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 34. „ Loquens de „ Valentinianis, qui corporum resur- „ rectionem negabant, sic eos arguit: „ *Quomodo autem rursus dicunt, carnem* „ *in corruptionem devenire, & non per-* „ *cipere vitam, quæ a corpore Domini,* „ *& sanguine alitur?* Quem locum sic „ interpretatur doctissimus, ac piissi- „ mus Rofensis: Proinde est, *inquit*, „ ac si dixisset: quoniam caro Christi „ vivificativa est, & eadē resurrexit ad „ vitam incoruptibilem: inde fit, ut „ qui carnem illam digne comederunt, „ si nulla post hæc sua culpa virtutem „ illam, quam acceperunt, amittunt, „ eorum corpora procul dubio resur- „ gent ad immortalitatem. Quapro- „ pter SS. Patres cum S. Ignatio epist. „ ad Ephesios, Eucharistiam commu- „ niter appellant, *Pharmacum immor-* „ *talitatis, præservativum contra mor-* „ *tem*. „

Quæ omnia tamen sic intelligenda ve- „ lim, non quod Eucharistia vim ali- „ quam physicam corporibus inferat, „ sed duntaxat, quod eis conferat quā- „ dam dignitatem, & consecrationem, „ ratione cujus digna sint, ut quæ cum „ Christo unionem habuerunt in statu „ mortalitatis, eandem habeant in re- „ gno immortalitatis. Qui plura hac „ de re exoptat, percurrat S. Chryso- „ stomum lib. de Sacerdotio cap. & S. „ Cyrillum lib. 3. in Joann. cap. 6. & „ lib. 4. cap. 2. nec non & S. Petrum „ Chrysologum serm. 95. „

„ *Tertius denique effectus est*, cordis ca- „ stimonia, & corporeæ puritatis pro- „ pagatio; quem utique effectum colli- „ git S. Thomas artic. 2. ad 3. ex illo „ Zachariæ 9. *Quid est bonum ejus, &* „ *quid pulchrum ejus, nisi frumentum* „ *Electorum, & vinum germinans virgi-* „ *nes?* Unde Paschasius lib. de corpo-

„ re,

„ re, & sanguine Domini cap. 21. *Fe-*
„ *lix fructus ubertatis, ex quo virginitas*
„ *germinatur: nam hoc nostri generis vi-*
„ *no castitas corrumpitur, ab ista vero*
„ *virgines procreantur.* Et Glossa super
„ illa verba Psalmi 67. *Selmon mons*
„ *Dei,* sic ait: *De corpore Christi manet*
„ *umbra gatiæ, quæ nobis defensaculum*
„ *est contra incentiva vitiorum, & car-*
„ *nalis concupiscentiæ*: Quæ verba re-
„ fert S. Thomas opusc. 58. cap. 21. &
„ subdit: *Dum ergo fidelis corpus Christi*
„ *sumit, spirituale refrigerium percipit,*
„ *quasi de umbro gratiæ, quæ de ipso fuit:*
„ Oseæ 140. *Ego quasi ros, & Israel ger-*
„ *minabit quasi lilium.*„

Sicut autem, *inquit Seraphicus Do-*
„ *ctor*, vel quisquis est Author com-
„ pendii theologici lib. 6. cap. 15. „
„ Recte communicantibus multa bona
„ proveniunt, ut dictum est: sic indi-
„ gne sumentibus corpus Christi multa
„ mala occurrunt. Nullum enim opus
„ placet Deo, nisi placeat ipse prius.
„ Indigna enim commuoio peccatis
„ hominem illaqueat, damnationem
„ præparat, proximum scandalizat,
„ mentem excæcat, tentatioui subju-
„ gat, Deum irritat, vitam tempora-
„ lem breviat, gratuitis spoliat. De
„ his per ordinem dicitur. *Fiat*, ioquit,
„ *mensa eorum coram ipsis &c.* Ecce pri-
„ mum. *Et in retributionem*: ecce se-
„ cundum. *Et in scandalum*: ecce ter-
„ tium: *Obscurentur oculi eorum ne vi-*
„ *deant*: ecce quartum: *Et dorsum*
„ *eorum semper incurva*: ecce quintum:
„ *Effunde super eos iram tuam*: ecce se-
„ xtum: *Fiat habitatio eorum deserta*:
„ ecce septimum: *In tabernaculis eo-*
„ *rum non sit, qui inhabitet*: ecce octa-
„ vum.„

Dicimus III. Eucharistiam prodesse etiam aliis a sumente, non directe, sed indirecte.

I. Probatur Conclosio pro I. Parte. Et quidem loquendo de Eucharistia, non prout est sacrificium, quia de hoc inferius erit sermo; sed prout sacramentum; & sensus est; an ex ea illi colligant fructus suos, a quibus non sumitur? Et nos dicimus, seu respoudemus, negative, si directe loquamur; affirmative vero, si sermo sit iodirecte. Igitur prima pars probatur: quia sacramenta directe prosunt illis tantum, qui ea sumunt: ergo non aliis, qui ea non sumunt.

Antecedens probatur. Sacramenta suam virtutem ex opere operato in eos tantum effundunt, quibus exterior illorum status applicatur, scilicet materia, & forma; sed hæc applicantur tantum illis, qui ea sumunt: ergo his tantum directe prosunt.

II. Probatur. Eucharistia iostituta est ad instar cibi, & potus; sed hæc prosunt directe illis tantum, qui ea sumuot: ergo pariter Eucharistia. Igitur eo modo, quo alimeota iis tantum prosunt, a quibus sumuntur; ita eodem pariter Eucharistiæ sacramentum in eos tantum per se agit, a quibus editur.

I. Probatur Conclusio pro II. parte. Omoe opus pium, ratione communionis Sanctorum, quam io symbolo profitemur, prodest etiam aliis, a quibus non fit; sed Eucharistia est opus maxime pium: ergo prodest etiam aliis indirecte, a quibus non sumitur.

II. Probatur a Juenino ratione S. Thomæ his verbis: „ Eucharistiæ sum-
„ ptio indirecte, & per quandam con-
„ comitantiam ad effectum principa-
„ lem, pœnæ peccato debitæ remissio-
„ oem operatur: ergo idem præstat
„ eorum respectu, pro quibus a com-
„ municantibus offertur; quod enim
„ quisque per laborem, seu per pro-
„ prium actum comparaverit, per amo-
„ rem, ac oblationem potest efficere,
„ ut proximo commune sit. „

III. Probatur ab eodem; quia Sacra Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Congregatio proscripsit recentioris cujusdam Opusculum, quo communionem, pro mortuis factitari solitam, damnarat tanquam *sordem non ferendam, vel uti piam fraudem, escam falsi fructus, strophom, prætextu pietatis, tectoriam falsitatis.* Tournely pariter respondet quæsito, utrum Eucharistia, ut Sacramentum est, aliis, quam sumentibus, prodesse possit? & dicit „ directe non pro-
„ desse, sed indirecte tantum. Non
„ prius, quia cibus sumeoti tantum di-
„ recte prodest: indirecte tameo cibus
„ spiritualis, propter suscipientis pie-
„ tatem, ac devotionem, quia com-
„ munionem suam io aliorum gratiam
„ offert, prodesse potest; *sicut* ioquit
„ S. Thom. *prodest indirecte ad remissio-*
„ *nem pœnæ temporalis.* Unde Sacra

„ Cardinalium Concilii Tridentini In- „ terpretum Congregatio proscripsit „ opinionem eorum, qui morem com- „ municandi pro mortuis damnant. „

DISSERTATIO CCCCXXXVI.

De Sacrificio Missæ. Quid sit Sacrificium in genere? Quotuplex sit? An in qualibet Religione fuerit?

Uia Eucharistia considerari potest, & ut Sacramentum, & ut Sacrificium; usque modo de ipsa egimus, ut sacramentum est; Remanet igitur ut de eadem, ut sacrificium est, pertractemus. De sacrificio igitur Missæ acturi, congruum ducimus, ut prius de ipso sacrificio in genere agamus. Et quidem incipimus a quidditate ejusdem, quæ per definitionem explicatur; quam definitionem ab Hæreticis traditam, utpote malam, rejiciemus; quam vero tradunt Catholici, quia optima est, amplectemur.

Hæretici, qui sacrificium definiunt, sunt Melacthon, & Calvinus: Primus ait in Apologia Confessionis art. de Missa: Sacrificium est ceremonia, vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus: Alter vero definit: Sacrificium est quidquid omnino Deo offertur. Utramque definitionem malam esse, quæ sequuntur rationes demonstrant. Et quidem primo, quia quanvis omnis actio virtutis dici possit sacrificium latissimo sensu, quia cedit in gloriam Dei; in sensu vero rigoroso, & theologico, dici non potest: & de facto in Scripturis opera multarum virtutum sacrificiis opponuntur, videlicet Oseæ 6. *Misericordiam volui, & non sacrificium*. 1. Regum 15. *Melior est obedientia, quam victimæ*. Si autem ipsa misericordia, ipsa obedientia, sacrificium essent, non possent recte sacrificio opponi. Secundo, quia sacrificium non includit solam actionem, sed etiam esse debet res externa, & sensibilis: ut legitur Genesis 22. *Ecce ignis, & ligna, ubi est victima holocausti*: Et ad Hæbreos 8. *Omnis Pontifex ad offerenda munera, & hostias constituitur; unde necesse est, & hunc habere aliquid, quod offerat*. Si autem sacrificium esset quodlibet opus ad honorem Dei factum, Sacrificium in sola actione consisteret. Tertio, quia opera virtutum vocantur quidem sacrificia, at cum addito, non simpliciter, & absolute: Nimirum, sacrificium laudis: Hostiæ spirituales: sacrificium cordis contriti, & humiliati: quæ vero sacrificia sunt, proprie, & vere sacrificia simpliciter, & absolute dicuntur. Quarto, quia sacrificium legis euangelicæ unum est, quanvis cruentum, & incruentum dicatur, quoad modum scilicet offerendi, non vero quoad rem, & substantiam: si autem omnia sacramenta, & omnia opera bona, sacrificia essent, sarificia novæ legis plura essent, non unum. Quinto, quia non omnes illi, qui bonum operantur, sunt Sacerdotes; essent autem, si omne opus bonum sacrificium esset; quia sacrificium, & Sacerdotium inter se dicunt relationem. Sexto tandem, quia in Scripturis multa dicuntur Deo oblata, quæ vere, & proprie sacrificia non fuerunt; videlicet Exodi 25. & 35 dicuntur offerri Deo, aurum, argentum, æs, ligna, primitiæ, decimæ &c. Scimus Hæreticos hosce nobis opponere Augustinum lib. 10. de Ci-

Civitate Dei cap. 6. dicentem: *Verum sacrificium est omne opus, quod agitur, ut sancta Societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus*. Insuper idem Augustinus plurics appellat misericordiam in eodem loco sacrificium: At scimus quoque, Bellarminum lib. 1. de Missa cap. 2. quem refert Tournely, respondere. „ Bona illa opera *verum sacrificium* ab Augustino appellari, ratione dignitatis, & ratione effectus, non ratione formæ, & essentiæ sacrificii proprie dicti: neque enim sanctus Doctor eo loci definit sacrificium in genere, aut sacrificium proprie dictum, ut placet Novatoribus, sed solum sacrificium, quod præcipue internum est, opponitur sacrificiis legalibus, ac mere externis: neque mens ipsius est dicere, sacrificia interna esse magis proprie dicta sacrificia, quam externa, sed esse præstantiora, & Deo gratiora, quibus facilius divina majestas placatur, & nobis conciliatur. Verba autem Bellarmini sunt: Sed facilis responsio. Nam S. Augustinus non definit sacrificium in genere, nec sacrificium proprie dictum, sed solum sacrificium, quod præcipue est internum, & opponitur sacrificiis legalibus, & mere externis. Et vocat sacrificium verum ratione dignitatis, & ratione effectus, non ratione formæ, & essentiæ sacrificii proprie dicti. Non enim vult dicere sacrificia interna esse magis proprie dicta sacrificia, quam externa; cum oppositum sit verum; sed esse præstantiora, & Deo gratiora, & facilius Deum placare. Similis sententia est, Joan. 15. *Ego sum vitis vera*: nec enim Dominus eo loco significare volebat, se magis proprie esse vitem, quod attinet ad formam, & essentiā vitis; quam sit illa, quæ plantatur in vineis: sed solum esse vitem nobiliorem, & effectus excellentiores producere, ut Euthymius in commentario hujus loci recte exponit. „

Definitio vero Sacrificii in genere, ex communi omnium Theologorū sensu apud Tournely, sic concipitur: est præstantissimum opus religionis, quo testamur, ac recognoscimus, supremū Dei dominium in res omnes, & nostram ipsi subjectionem, ac dependentiā; proinde sic ab codē definitur: *Oblatio rei sensibilis cum ejus destructione, vel immutatione, soli Deo facta per legitimum ministrum, ad recognoscendum supremum ejus in res omnes creatas dominium, ritu mystico consecrata*. Idem Tournely his verbis allatam definitionem, explicat, quæ operæ pretium ducimus ad literam hic afferre. „ Dicitur 1. *Oblatio*; quæ vox tenet locum generis, in quo sacrificium cum aliis oblationibus primitiarum, decimarum, ac bonorum operum convenit. *Sacrificium*, ait hic Bellarminus, *accipimus pro actione sacrificandi, non pro ipsa victima, quæ sacrificatur, tamesi ipsa etiam sacrificium dici solet*. „

Dicitur 2. *sensibilis*, seu *externa*: sacrificium enim visibile debuit esse, *sicut hominum natura exigit*, ait Conc. Trid. sess. 22. cap. 1. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 8. vers. 3. *Ad offerenda munera, & hostias constituitur; unde necesse est, & hunc habere aliquid quod offerat*: qua ex parte sacrificium proprie dictum distinguitur ab interna oblatione, qua quis seipsum, & sua omnia Deo subjicit, & offert, quæ non est proprie sacrificium; tametsi perfectiori modo præstet fructum sacrificii, quam externa oblatio. „

Dicitur 3. *Cum ejus distructione*, ut a simplici oblatione distinguatur, in qua res oblata non destruitur. Ratio hujus destructionis duplex est: prima, ut significaretur futura mors Christi: altera, in protestationem supremi Dei in res omnes dominii, quæ postulat, ut non solum usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia, quod fit per consummationem. Additur, *vel immutatione*, quia non semper rei destrucrio necessaria est, sed immutatio sufficit, ut videre est in sacrificio capri emissarii, qui non occidebatur, sed tanquam exul in desertum ejiciebatur. Levitici 16. Neque dicas in sacrificio Melchisedech nullam destructionem, seu immutationem contigisse, in pane, & vino. Namque qua facilitate id asseritur, eadem negatur; silet enim ea de re Scriptura, & mutationem aliquam factam esse, quidni quis conjicere, & affirmare poterit? „

Dicitur 4. *Soli Deo facta*: quia soli Deo debitus est supremus latriæ cultus. *Quis* „ enim

„ *enim sacrificandum esse censuit*, ait „ S. Augustinus lib. 10. de Civitate „ Dei cap. 4. *nisi ei, quem Deum aut „ scivit, aut putavit, aut finxit?* Et „ cap. 19. *Nec ob aliud fallaces illi* (Spi- „ ritus) *superbe sibi hoc exigunt, nisi „ quia vero Deo deberi sciunt*. Et lib. „ 20. contra Faustum Manich. cap. 21. „ *Quamvis in memoriis Martyrum con- „ stituamus altaria, quis Antistitum in „ locis sanctorum corporum assistens alta- „ ri, aliquando dixit: offerimus tibi Pe- „ tre, aut Paule, aut Cypriane? Sed „ quod offertur, offertur Deo, qui Mar- „ tyres coronavit*, quam doctrinam „ egregie confirmavit Conc. Trid. sess. „ 22. cap. 3. „

„ Dicitur 5. *Per legitimum ministrum*, „ non per qualemcumque hominem, „ sed eum, qui ad hocce ministerium „ vocatur, ac seligitur. Hinc Ozias „ Rex, cum non esset Sacerdos, & „ tamen sacrificium offerre vellet, a „ Deo punitus est, lib. 2. Paralip. cap. „ 26. vers. 18. & Saul ob eandem cau- „ sam a Deo rejectus fuit, & Regno „ privatus. Sacerdotum munus in „ Lege naturæ ad Capita familiarum, „ vel ad primogenitos pertinebat: in „ Lege scripta ad eos, qui erant de „ stirpe Aaron; in lege autem Evan- „ gelica ad eos, qui ab Episcopis sin- „ gulari ritu ordinantur, & consecran- „ tur. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus „ Hebr. 5. vers. 1. *Ex hominibus assum- „ ptus, pro hominibus constituitur in his, „ quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, „ & sacrificia*. Et vers. 4. *Nec quisquam „ sumit sibi honorem, sed qui vocatur a „ Deo, tanquam Aaron*. „

„ Dicitur 6. *Ad recognoscendum supre- „ mum Dei in res omnes dominium*. Est „ quippe hic finis directus, ac prima- „ rius Sacrificii, qua ex parte a Sacra- „ mento distinguitur. Sacramentum „ quippe primario ac directe ordina- „ tur ad sanctificationem hominis; sa- „ crificium vero ad cultum Dei, atque „ nonnisi consequenter indirecte, ac „ secundario gratiam producit, in „ quantum scilicet dignitate hostiæ, „ quæ offertur, mitigatur Deus, pla- „ catur, ac peccata nobis remittit. „ *Christi oblatione placatus Dominus*, ait „ Conc. Trid. sess. 22. cap. 2. *Gratiam „ & donum pœnitentiæ concedens, cri- „ mina, & peccata etiam ingentia dimit- „ tit*. „

„ Dicitur denique, *ritu mystico conse- „ crata*, quia, inquit Bellar. res illa, „ quæ Deo offertur, ex prophana sacra, „ & Deo dicata fieri debet; id etenim „ significat verbum *sacrificare*, idest, „ *sacra facere*. Ista autem consecratio, „ & dedicatio semper in lege veteri „ fiebat certo ritu, & ceremonia, my- „ sterium aliquod continente, ut im- „ positione manuum, vel elevatione „ oblationis in altum; & in hoc distin- „ guitur sacrificium a simplici oblatio- „ ne, v. g. primitiarum, decimarum, „ & bonorum operum, quæ non re- „ quirit ex se ejusmodi mysticam con- „ secrationem. „

Devenientes modo ad Sacrificii in genere divisionem, ipsum dividunt I. ratione materiæ; II. ratione formæ; III. ratione finis. Ratione materiæ, dividunt in hostias seu victimas, immolationes, & libamina. Si offertur, & immolatur aliquod animal, oblatio dicitur victima, seu hostia; victima a victoria, quia aliquando offerebatur post victoriam de hostibus reportatam: hostia, quia offerebatur propter hostes devictos. In Lege veteri non licebat omnia animalia offerre, sed certa quædam; scilicet Oves, Capras, Hædos, Boves, Vitulos, Columbas, Passeres, Turtures. Si vero offerebatur aliquod liquidum, dicebatur libamen; & liquida, quæ offerebantur, erant, sanguis, vinum, oleum, aquæ; de aliis vero hæc prosequitur Tournely: „ Res vero inanimæ, quæ vita, & ani- „ ma carent, solidæ erant; panis, verbi „ gratia, simila, sal, thus seu incensum, „ manipulus spicarum virentium, & „ triticum; Levitici capite secundo, „ & sexto. Hæc levabat Sacerdos in „ altum, & varie immutabat, in qua „ immutatione consistebat ratio sacri- „ ficii: nam panis in frusta scindebatur, „ & simila sartagine, clibano, vel cra- „ ticula cremabatur; sal urebatur, thus „ adolebatur, manipulus spicarum „ torrebatur, triticum conterebatur. „

Ratione formæ dividunt sacrificium in holocaustum, sacrificium aut hostiam pro peccato, & hostiam pacificam. Holocaustum erat perfectissimum sacrificium, quia in eo res tota consumabatur, & nihil inde cedebat in usum humanum; sacrificium pro peccato in parte cremabatur, & in

in parte cedebat in usum Sacerdotū, qui illud comedebant in atrio Templi; unde dicebantur comedere peccata populi, idest victimas pro peccatis oblatas. Et hoc sacrificium non tantum offerebatur pro peccatis internis, sed etiam pro quibusdam exterois; nimirum pro peccatis commissis per ignorantiam circa ceremonias, ut legitur Levitici 4. & 5. etiam pro peccato furti, perjurii, & calumniæ; ut habetur Levitici 6. & 7. Hostia pacifica in parte cremabatur, & in parte edebatur a Sacerdotibus, & ab offerentibus; & solebat offerri in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, vel ad nova impetranda: consumptio autem poterat differri in diem posterum, non autem diutius. Denique ratione finis dividebatur in sacrificium latreuticum, eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium; quæ sic explicantur a Tournely „ Latreuticum dicitur, ob cultum „ latriæ, seu perfectæ servitutis, qui „ Deo supremo rerum omnium domino exhibetur, quod quidem in bo„ locausto perfecte omnino perficitur. „ Eucharisticum fit in gratiarum actio„ nem pro acceptis beneficiis, impetra„ torium vero pro accipiendis: utrum„ que in lege veteri dicebatur, hostia „ pacifica. Propitiatorium dicitur, quod „ Deum nobis propitium, ac placatum „ reddit, & offertur pro peccatis, & „ pro peccatorum pœnis, ac flagellis „ avertendis: hoc idem est quod hostia „ pro peccato. „

Pro tertia tandem Dissertationis parte, in qua quæritur; an in qualibet Religione sacrificium fuerit? Affirmative respondemus: & hoc probamus ex sacrificii necessitate, quæ constat tum ex parte Dei, tum ex parte hominis; tum ex usu perpetuo omnium Gentium, in quibus fuit semper sensus alicujus numinis, ac religionis.

Primo igitur ex parte Dei quadruplex necessitatis caussa assignatur; scilicet protestatio dominii supremi, quod in nos habet Deus; gratiarum actio pro beneficiis a Deo acceptis; impetratio novorum beneficiorum; & expiatio peccati, quod contra Deum committitur; quæ quidem omnia adducuntur, & explicantur a S.Thom. 2.2. quæst. 85. artic. 1. dicente: „ Ex „ naturali ratione procedit, ut quem„ admodum dominis temporalibus, „ aliqua offeruntur in recognitionem „ dominii; ita etiam Deo, tanquam „ supremo omnium domino, quasdam „ sensibiles res in signum debitæ subje„ ctionis, & honoris offeramus: unde „ sacrificiorum oblatio ad jus naturæ „ pertinet. „

Secundo, ex parte hominis, hæ necessitatis caussæ assignantur, nimirum ejus naturalis conditio, per quam corpore, & animo Deo se offerre debet, a Deo dependere, & subjectionem suam ipsi ostendere: denique necessitas, quam habet, ut Deus sibi peccata condonet, ac proinde condonationem hanc oblationibus suis debet a Deo postulare. Proinde Augustinus lib. 19. contra Faustum cap. 11. scribit: „ In nullum quippe no„ men religionis, seu verum, seu „ falsum, coagulari homines possunt, „ nisi aliquorum signaculorum, aut Sa„ cramentorum visibilium consortio „ colligentur. Et S. Thom. loco nuper „ citat. Naturalis ratio dictat homini, „ aut quod alicui superiori subdatur, „ propter defectus, quos in seipso sen„ tit, in quibus ab aliquo superiori eget „ adjuvari, & dirigi. Sicut autem in „ rebus naturalibus naturaliter inferio„ ra superioribus subduntur, ita etiam „ naturalis ratio dictat homini secun„ dum naturalem inclinationem, ut ei „ quod est supra hominem subjectio„ nem, & honorem exhibeat secundum „ suum modum. Est autem modus con„ veniens homini, ut sensibilibus signis „ utatur ad aliqua exprimenda, quia „ ex sensibilibus cognitionem accipit. „ Et ideo ex naturali ratione procedit, „ quod homo quibusdam sensibilibus „ rebus utatur, offerens eas Deo in si„ gnum debitæ subjectionis, & hono„ ris, secundum similitudinem eorum, „ qui dominis suis aliqua offerunt in „ recognitionem dominii. Hoc autem „ pertinet ad rationem sacrificii; & ideo „ ratio sacrificii pertinet ad jus natu„ rale. „

Tertio, omni tempore, & ab omnibus hominibus, in quacunque religione fuerint, semper Deo oblata sacrificia fuerunt: unde ait S. Thom. art. cit. „ in qualibet ætate, & apud quaslibet „ hominum nationes, semper fuit ali„ qua sacrificiorum oblatio. Et S. Au„ stinus lib. 10. de Civitate Dei cap. 4. „ Quis

„ Quis sacrificandum censuit, nisi ei, „ quem Deum, aut scivit, aut putavit, „ aut finxit? Quam porro antiquus sit „ in sacrificando Dei cultus, duo illi „ fratres Cain, & Abel, satis indicant, „ quorum majoris Deus reprobavit „ sacrificium, minoris aspexit: & cap. „ 19. Nec ob aliud fallaces illi (Spiri- „ tus) superbe sibi hoc exigunt, nisi „ quia vero Deo deberi sciunt. „

Objiciunt I. Deus sæpe rejiciebat sacrificia Judæorum: ergo sacrificia nihil habent meriti apud Deum. II. Sacrificia, quæ Gentiles offerebant, non Deo, sed dœmonibus offerebantur: ergo non erant protestationes humanæ subjectionis erga Deum. III. Deus in sacris literis expresse dixit, se nolle victimas Judæorum; nimirum Isaiæ 1. „ Quo mihi multitudinem victi- „ marum vestrarum?...... Incensum „ abominatio est mihi: Neomeniam, „ & Sabbatum, & festivitates vestras „ alias non feram: Oseæ 6. misericor- „ diam volui, & non sacrificium. „

Respondemus ad I. Quod detestabatur Deus externa sacrificia Judæorum, quia fiebant sine animo interiori, & sine religionis, ac pietatis affectu. Quod ipsemet Deus dicebat Isaiæ 1. „ Iniqui sunt cœtus vestri, & Psal. 49. „ Tu disciplinam odisti, & projecisti „ sermones meos retrorsum. Si vide- „ bus furem, currebas cum eo, & cum „ adulteris portionem tuam ponebas; „ os tuum abundavit malitia, & lingua „ tua concinnabat dolos. „ Sacrificia vero externa, quæ cum debito, ac cum interiori cultu offerebantur, Deus nec rejiciebat, nec reprobabat. Unde Psalm. 49. citato subjiciebat: „ Immola Deo sacrificium laudis, & „ redde Altissimo vota tua, & invoca „ me in die tribulationis; eruam te, „ & honorificabis me. „

Ad II. Dicitur, etsi Gentiles errarent in cognitione veri Dei, sacrificia tamen, quæ offerebant, vero Deo offerre intendebant; ac proinde ipsorum error non consistebat in sacrificiorum oblationibus, sed in cognitione veri Dei, quem ignorabant.

Ad III. Deus rejiciebat sacrificia Judæorum, quia Judæi sacrificando a peccato non cessabant; unde per peccatum sacrificia ipsorum polluebantur, ac proinde a Deo detestabantur. Quod docuit Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 19. num. 3. dicens: „ Si quis solummodo secundum quod „ videtur, munde, & recte, & legiti- „ me offerre tentaverit...... neque „ timorem habeat Dei; non per id, „ quod recte foris oblatum est sacrifi- „ cium, seducit Deum, intus habens „ peccatum. „

DIS-

DISSERTATIO CCCCXXXVII.

De Sacrificio Mißæ. Quænam fuerint, & sint, Sacrificii Missæ nomina? Quinam fuerint, & sint, Sacrificii Mißæ hostes?

INcipientes a nominibus sacrificii Missæ. Græci eam appellabant Liturgiam, quam vocem Latini explicant per publicum, & sacrum ministerium; & hoc quidem per anotonomasiam, quia in Religione Christiana nulla est actio præstantior, & nulla magis publica, quam ea, per quam Christi corpus, & sanguis conficiuatur, & omnium fidelium nomine per os, & manus publici ministri, qui est Sacerdos, Deo Patri offeruntur. Græci etiam Missæ sacrificiũ appellabant *Mystogogiam*, per quã vocẽ importatur secreta actio; quia actio hæc Gentilibus, Catechumenis, & Pœnitentibus publicis, non innotescebat: unde Author libri de Ecclesiastica hjerarchia cap. 1. *Veruntamen ne ipsæ quidem symbolorum rationes omnibus sunt revelatæ, ac notæ, sed viris sanctis; quibus non licet eas exponere iis, qui adhuc sunt Catechumeni*. A Græcis similiter sacrificium Missæ dicebatur *Synaxis*, quæ vox significabat populi fidelis cum Christo unionem. Insuper Græci sacrificium Missæ vocabant *Anaphoram*, quæ vox interpetratur sursum elatio; quatenus sacrificium nostrum sursum fertur ad Deum, unde Sacerdos dicit: *Sursum corda*; & Ecclesia respondet: *habemus ad Dominum*. Denique sacrificiũ Missæ a Græcis appellatur Φορορά, idest oblatio: & vocabulum usurpatum fuisse ab Eusebio Cœsariensi, asserit Jueninus, dicens. „ Illud vocabulum usurpatum est ab Eusebio Cœsariensi; ubi enim jusjurandum refert, quod Novatianus extorquebat a suis gregalibus, dum sacram Communionem largiebatur, utitur *Oblationis* nomine; sic enim Cornelium Papam hisce verbis scribentem ad Fabium Antiochenum inducit; *Cum fecisset* Oblationes, *& singulis partem Sacramenti distribuisset, porrexissetque, miseros homines, & infelices pro benedictione, & gratiarum actione jusjurandum dare coegit, atque suis utrisque manibus, manus accipientis prehendens, non prius dimisit, quam hoc jurejurando eum obstrixisset, (illius enim verbis utar) Jura mihi per corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, te nunquam, nec me deserturum, nec ad Cornelium reversurum. Atque miser homo non ante degustavit, quam ita illi se se devovisset, & qui illum acceperat, pro Amen quod dicere debuerat: hoc dixit: non deinceps ad Cornelium revertar*. Idem oblationis nomen eodem in sensu sumitur in Concilio Nicæno I. can. 18. „ Hæc alia nomina a Græcis Patribus usurpata, refert Frassen in Appendice *de Sacrificio Missæ*; nimirum ab Epiphanio hæresi 75. *Economia*, *& Latria*; a Chrysostomo in epist. ad Hæbreos, *hostia mundans*.

Latini vero appellarunt sacrificium Missæ *Collectam*; & hoc, quia populi, ut interessent sacrificio, in unum colligebantur; unde Augustinus agens contra Donatistas, dicebat: „ Confitebantur se collectam egisse. „ Dixerunt pariter *Dominicum*; proinde Cyprianus, contra Aquarios agens epist. 62. ad Cœcilium: „ Nunquid Dominicum celebrare debemus? „ Pariter dictum est *Agenda*; ut legitur

lib. 7.

lib. 7. capitularium cap. 165. *Si quis Presbyter, inconsulto Episcopo, Agendam in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit*. Similiter eam dixerunt *oblationem*, ut pariter fecerunt Græci; propterea Tertullianus lib. 2. ad Uxorem: *Felix matrimonium, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignat benedictio*. Augustinus lib. 2. quæst. Euangelicarum, quæst. 3. vocavit *Sanctum Sanctorum*: & lib. 9. Confessionum capit. 20. sacrificium pretii nostri: & lib. de Anima, & illius origine, cap. 9. *Sacrificium corporis, & sanguinis Christi*, & epist. 23. *Sacramentum, in quo Christus immolatur*. Sanctus Fulgentius lib. de Fide ad Petrum cap. 19. *Sacrificium panis, & vini*.

Tandem communi vocabulo Sacrificiũ Eucharistiæ dictum est *Missa*; ut eum vocat Ambrosius in epist. ad Marcellinam Sororem: & Victor Uticensis lib. 2. Wandalicæ persecutionis. Hujus nominis antiquitatem ostendit Baronius ad annum Christi 34. n. 60. dicens: „ Ea enim voce usa videtur in suo ipsius exordio Romana Ecclesia: Nam Pius Papa, proximus Apostolorum temporibus, scribens ad Justum, Episcopum Viennensem, idem sacrificium Missam vocans, sic dicit, ut habetur tom. 2. Bibliot. veterum Patrum. *Soror nostra Euprepia, sicut bene recordaris, titulum domus suæ pauperibus assignavit, ubi nunc cum pauperibus nostris commorantes, Missas agimus*. Item Cornelius Papa epist. ad Lupicinum, Viennensem Episcopum, his utitur verbis: *Publice, neque criptis notioribus, Missas agere Christianis licet*. Eodem usi sunt nomine cæteri Romani Pontifices, quod longum esset sigillatim recensere. In Concilio Romano sub Sylvestro in fine: in Concilio Carthaginensi 2. can. 3. in Concilio Agathensi, cap. 47. & aliis, Patres, qui interfuerunt, eodem quoque *Missæ* pronomine ipsum incruentum sacrificium nominarunt; sicut, & Ambrosius ad Marc. epist. 13. Augustinus serm. 251. de tempore, Victor Uticensis lib. 3. de persecutione Wandalorum, ac denique cæteri, & post ipsos Recentiores omnes; *Hæc ibi Baronius*. „

Et quidem circa hanc vocem *Missam*, duo sunt observanda; unum est, quod aliquando usurpata fuerit pro rebus aliis, quæ ad Eucharistiæ sacrificium non pertinent: alterum vero, a quo ejusdem vocis origo sit deducenda? Circa primum, hæc scribit Juenimus in præfatione ad dissertationem 5. de Eucharistia pro ut est sacrificium: „ Monitum igitur velim Lectorem, Missæ nomen a Latinis Scriptoribus sæpius pro multis usurpatum fuisse, quæ ab Eucharistiæ sacrificio longe absunt. 1. Ea voce usi sunt, ut Catechumenorum a Liturgia dimissionem significarent; *Episcopus* (ait can. 84. quarti Concilii Carthaginensis) *Nullum prohibeat usque ad Missam Catechumenorum*: nec aliud, his etiam temporibus significatum vult Ecclesia, cum peracto sacrificio, per os Diaconi hæc edicit: *Ite Missa est*. 2. Missæ nomen sumpserunt pro ea Liturgiæ parte, quæ ab Offertorio ad finem usque sacrificii protrahitur, soletque, proprio nomine, *Missa fidelium* appellari; *Non tunc fiunt Missæ* (inquit S. Cœsarius Arelatensis homil. 12.) *Quando divinæ lectiones in Ecclesia recitantur, sed quando munera offeruntur, & corpus, vel sanguis Domini consecratur*. 3. Eandem vocem adhibuerunt pro *Collectis*, sive pro iis orationibus, quæ in ipsa sacrificii celebratione a Sacerdote recitantur; *Placuit* (inquit secundum Concilium Milevitanum cap. 12.) *Ut Preces, vel Orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, ab omnibus celebrentur*. 4. Eodem termino Latini Patres usi sunt, ut Sanctorum memorias, seu solemnitates, significarent; sic in capitularibus, festum S. Martini, Missa S. Martini nuncupatur. 5. Eo vocabulo Patres Latini significatam voluerunt totam Liturgiam, sive integrum sacrificii offerendi ordinem; quatenus nempe tum Catechumenorum, tum fidelium Missam complectitur.

Alterum autem, quod continet vocis Missæ originem, sunt qui eam repetunt ab hebraica voce; ea moti ratione, quod Deutoronomii 16. legatur Missa, & pro oblatione intelligatur, quam Hebrei offerebant Domino, pro acceptis fructibus terræ, & pro eis gratias Domino reddebant. Hu-

Hujus opinionis fuit Concilium Senonense in decretis fidei cap. 11. & post ipsum Theologi etiam quamplures, inter quos Baronius, loco superius citato num. 59. scribens: *Neque tamen prætermittendum est, quod cum multa sint hujus sacrificii nomina, illud est antiquissimum, & apud Latinos usitatius atque frequentius, Missa, quod quidem (sicut & christiana fides profitetur) ex hebraica, vel caldaica nomenclatura acceptum esse videtur. Quod enim in nostra vulgata legitur Deuter.* 16. *spontanea oblatia, hebraice, & caldaice dicitur Missah, quam offerebant Domino in gratiarum actionem de fructibus terræ, qua & vescebantur in templo, cum recordatione præteritæ servitutis, & ab eadem liberationis, quæ quidem omnia, cum optime conveniant prædicto a Christo instituto sacrificio, eo potius majores nostri usi sunt nomine, quam cujuspiam alterius sacrificii.* At de hac Baronii opinione hæc scribit Jueninus. „ Sed ita „ licet senserit doctissimus Baronius, „ in eam tamen opinionem ne abeamus obstat Apostolorum de ea voce „ silentium. Quanvis enim natione „ Hebrei fuerint, nusquam tamen ea „ usi sunt; nec primi Christiani, qui ex „ Oriente in Occidentem catholicam „ fidem invexerunt; licet hæc, & alia „ nomina, *Amen*, *Aleluja*, *Sabaot*, „ *Sabbatum*, retinuerint. „

Alii autem, rejecta ex hebreo Missæ denominatione, recurrerunt ad Græcum, & voluerunt deduci a græco vocabulo [illegible], quod oritur a græca voce [illegible], quæ latine interpretatur doctrina; & rationem reddunt dicentes: „ Nec mirum; christianum „ enim sacrificium mysticam, ac sublimam doctrinam complectitur. Sed „ illorum Authorum pace dixerim, „ opinionem, quam tuentur, omni „ carere verisimilitudine, cum vox „ Missa Græcos omnes fugiat, nec „ inter eos aliquis ejusmodi termino „ usus sit, ut eucharisticum sacrificium „ exprimeret. „

Reliqui, omittentes denominationem Missæ ex græco, recurrerunt ad denominationem ex latino: Albaspinæus vult Missam dici a nomine *Methe*, quo significatur apud Septentrionales Festum, vel ad Festum, congregatio. Et quia populi in unum adunantur, ut sacrificio intersint, ideo sacrificio eucharistico Missæ nomen a Latinis datum est. At hæc opinio etiam a Juenino confutatur, dicente: „ Verum vir, alioquin „ omni eruditionis genere conspicuus, „ potest ex eo confutari, quod Septen„ trionales populi non ante decimum „ seculum religioni christianæ nomen „ dederint, ac proinde fideles ab eis „ nomen mutuari non potuerunt, quo „ jam quarto Ecclesiæ seculo utebantur; *Ego mansi in munere* (inquit Am„ brosius epist. 33. de Basilicis traden„ dis agens) *Missam facere cœpi, orare* „ *in ablatione Deum, ut subveniret.* „ Aliquibus post annis eadem voce „ usus est Leo Magnus: *Nec publice* „ (inquit epist. 88.) *In Missa quemquam* „ *pænitentem reconciliare &c. Necesse* „ *est*, (ait idem S. Doctor epist. 81.) „ *ut quædam pars populi sua devotione* „ *privetur, si unius tantum Missæ more* „ *servato, sacrificium afferre non possunt,* „ *nisi qui prima diei parte convenerint.* „

Alii deductam volunt a latina voce *mitto*; & hujus sententiæ est Cardinalis Bona, de quo dicit Jueninus: *Eminentissimo Cardinali Bona visum est,* Missam *latinum esse vocabulum; quod quidem a* mittendo *dictum sit; tum quod sacrificium ex oblatis a populo missis olim fieret; tum quod Ecclesia Sacerdotum ore, ac manibus, preces suas in sacrificio ad Deum transmittat; tum etiam* (inquit Magister sententiarum) *quod Angelus mittatur, ut tremendo intersit sacrificio. Addit laudatus mox Cardinalis, probabilem sibi videri illarum opinionem, qui nomen illud ortum putant a solenni plebis dimissione, quæ quondam peractis divinis precibus fieri solebat. Sed hæc de christiani sacrificii nomine satis sint, ejus vera substantiam explicemus oportet.* Ejusdem interpretationis meminit Frassen, eamque tribuit Gregorio Magno, scribens: *Unde verisimilius est, vocem illam esse latinam, & deductam, vel a verbo* mitto, *quia in illa ablatio, & & preces ad Deum mittuntur: sicque dum Diaconi in fine oblationis populo denuntiant:* Ite Missa est; *sensus est, quod oblatio sit pro eis ad Deum transmissa; sicque liberi possunt recedere. Ita explicat* S. *Gregorius lib.* 4. *dialog. cap.* 58. *ubi hæc scribit:* „ Dicitur „ Missa quasi transmissio, eo quod

„ populus fidelis per ministerium Sacerdotis, qui fungitur vice Mediatoris inter Deum, & homines, preces & supplicationes, & vota transmittat Altissimo. Ipsum vero sacrificium idest, hostia, Missa vocatur, quasi transmissa primum nobis a Patre, ut esset nobiscum per Incarnationem; postea Patri a nobis, ut intercedat pro nobis ad ipsum per Passionem; ut in Sacramento primum nobis a Patre per sanctificationem, postea Patri a nobis per oblationem. „ *Vel quod verius apparet, Missæ nomen deductum est a* Missione, *seu* dimissione *populi, post peractum sacrificium. Ita S. Augustinus serm. 237. de tempore, & Isidorus lib. 6. Originum cap. 16. & alii plurimi: Antiquis enim familiare est usurpare præterita passiva loco nominum verbalium, sic interdum apud eos, remissa idem significat, ac* remissio, *col*lecta, *ac* collectio. *Duplex autem erat olim populi dimissio:* altera *quidem, quæ fiebat, dum finitis lectionibus sacræ Scripturæ, & illis precibus, quibus interesse poterant Catechumeni, Energumeni, & alii non initiati: hi & similes jubebantur exire voce Diaconi eis exitum præcipientis, ne sacris interessent.* Altera *cum peracta Eucharistiæ celebratione fiebat facultas fidelibus exeundi; Diacono proclamante:* Ite Missa est.„ Et hæc pro prima dissertationis parte, quæ sacrificii eucharistici nomina comprehendit. Nunc deveniamus ad recensendos errores, qui contra ipsum ab Hæreticis, sive veteribus, sive modernis, inducti sunt.

Primo, Missæ sacrificium negarunt veteres illi hæretici, de quibus S. Ignatius Martyr in epist. ad Smyrnenses, qui credentes Christum assumpsisse non veram carnem, sed phantasticā, & cum ea non vere, sed phantastice tantum fuisse passum, ac mortuum, consequenter ad hæc non celebrabant Eucharistiam, & Oblationes. Refert Tournely art. 1.

Secundo, Bogomoli mysticum venerandum sacrificium contemnebant, atque despiciebant, & sanctam corporis, & sanguinis Domini communionem Dœmonum, qui in templis habitant, sacrificium appellabant. Refert Coccius in thesauro lib. 6. de Eucharistia artic. 4. ex Euthymio in panoplia part. 2. tit. 23. cap. 17. & ex Armenopulo de sectis.

Tertio, Pseudoapostoli, negabant Missam esse sacrificium, nec celebrari debere, asserebant. Idem Coccius testatur ex Petro Cluniacensi epist. 1. contra Petrobrusianos.

Quarto, Waldenses semel tantum in anno, idest in cœna Domini, Missam celebrabant, & illam absque forma verborum Christi: *Hoc est corpus meum*; septies dicendo *Pater noster*. Testis est Guido de Waldensibus.

Quinto, Arnoldus de Villanova dixit, quod in sacrificio Missæ non laudatur Deus opere, sed ore tantum. Refert Nicolaus Eymericus part. 2. quæst. 11.

Sexto, Lollardi dicebant, Missas esse vanitatem, & nullius, vel reverentiæ, vel utilitatis. Ita Trithemius in Chronico Hirsaugiensi de anno 1315.

Septimo, Joannes Wiclefus art. 5. in Concilio Constantiensi damnatus, asseruit: non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missas ordinavit. Verum de his omnibus antiquis hæreticis hæc est Juenini opinio, quam propriis ipsius verbis exprimimus: *Nullus fere est e recentioribus hæreticis, qui non contendat, Waldenses damnasse Ecclesiam Romanam, quod credat, Eucharistiam esse verum legis novæ sacrificium. Sed id fingunt, ut inter Christianos duodecimi seculi erroris sui patronos inveniant. Nam 1. nullus ex historicis, qui duodecimo, & decimo tertio seculo texuerunt catalogum errorum, quos Waldenses profitebantur, hunc eis affingit, quod negarent Eucharistiam esse veram legis novæ sacrificium. Nec enim Reynerius, qui scripsit circa annum 1250. cuique accurate perspecta fuerunt Waldensium dogmata; nec Philiodorfius, qui centum post annos eorum reliquiis bellum indixit, nec Eymericus Inquisitor, qui contra illos egit sæpissime; nec Claudius Seyssellius, Archiepiscopus Taurinensis, qui anno 1517. de Waldensium in quibusdam Taurinensis Diœceseos angulis latitantium dogmatis inquisivit, asseverant, eos eucharisticum sacrificium rejecisse. 2. E contra Reynerius, Philiodorfius, Seyssellius scribunt, Waldenses Eucharisticum sacrificium a piis suæ sectæ ba-*

mini-

minibus, licet Laicis, non vero ab Ecclesiæ Romanæ Presbyteris, cum ex ipsi, impii essent nulla erat consecrondi potestas. 3. Post annum 1530. aliud quidem senserunt, qui Sabaudiæ, & Delphinatus montes dacentis ante annis sese receperunt, sed neminem fugit tunc a Bucero, & Helvetiis Calvinianem reformationem accepisse; unde ex fide, quam illi Waldenses postea professi sunt, nihil pro antiquorum Waldensium doctrina concludi potest.

Octavo, dubitant quidam de Joanne Hus, an fuerit Missæ sacrificii hostis; & hoc sibi suadent aliqui ea ratione, quia Wiclefus fuerit semper apud Joannem summo in pretio habitus. Attamen idem Jueninus de eodem scribit. *Dubitatum est a quibusdam, an Joannes Hus Missæ sacrificii hostis extitisset, quod nempe Wiclefus apud eum summo semper in pretio fuerit. Sed jam temporis extra controversiam est Joannem Hus in nullo dogmate dissensisse ab Ecclesia Romana, quam in articulo de Communione sub utraque specie; ratum est quoque, eum, licet interdicto ligatum, Constantiæ quoad potuit, celebrasse Missam. Argumenta, quibus assertum hujusmodi nititur, Latroquius, Calvinianæ sectæ minister apud Gallos, abunde sufficit in historia quam de Eucharistia scripsit, part. 2. cap. 19.*

Nono, Lutherus apertissimus sacrificii Missæ hostis, hæc convicia, & improperia contra ipsum evomuit in Colloquiis convivalibus fol. 352. 6. Malo admittere, ut nullus rusticus Sacerdotibus, Monachis, atque Ecclesiasticis, aliquid det, imo Turcas potius, aut Tartaros tolerabo, quam ut Missa maneat. Libro contra Regem Angliæ: Manifestum est, Sacerdotes in Missa id omittere, quod Judæi fecerunt in Cruce Christo. Libro contra Oecolampadium, ac Zuinglium: Maxima sunt peccata mea, quod tam sanctus fui Monachus, ac tot Missis per annos quindecim, Dominum meum tam graviter offendi. Ad capit. 66. Esaiæ: Monachi quoties Missam celebrant, gravius peccant, quam si cædem faciant. Est enim blasphemiæ opus.

Decimo, Calvinus lib. 4. Institutionum cap. 18. contra Missæ sacrificium, postenta hæc scribere non erubuit. Horrendæ abominationis fuit, cum signum extulit Satan, quo non modo obscuraretur, & perverteretur, sed penitus abolita, & obliterata evanesceret, & ex hominum memoria excideret sacra Christi Cœna: nempe cum pestilentissimo errore totum pene orbem obcœcavit, ut crederet, Missam sacrificium, & oblationem esse ad interpretandam remissionem peccatorum. Scribit deinde, se verbo Dei clarissime comprobaturum, hanc, quantumvis fucatam, & splendidam, insigni contumelia Christum afficere, crucem ejus sepelire, mortem ejus inoblivionem tradere, fructum, qui ex ea proveniebat, tollere.

Undecimo, Nicolaus Emmincius ad capit. 2. epist. 2. ad Thessalonicenses scripsit: Missa abominabilius idolum est, quam ullum ethnicum idolum unquam fuit.

Duodecimo, Jacobus Henbrandus in posteriori disputatione, de missa, habuit: Constanter affirmamus, Missam esse cultum impium, & idololatricum.

DISSERT. CCCCXXXVIII.

De ſacrificio Miſſæ. Quomodo probetur ſacrificium Miſsæ ex veteri Teſtamento? Quomodo probetur ex novo? Quomodo probetur ex Traditione?

Recentiores Sectarii fatentur quidem, Miſſam eſſe ſacrificium ſpirituale, vel improprium, ſed negant eſſe ſacrificiũ externũ, viſibile, & proprie dictum, in quo corporis & ſanguinis Chriſti oblatio Deo Patri exhibeatur. Contrarium autem eſt, quod intendimus nos, & quod in hac diſſertatione probamus.

Dicimus I. Sacrificium Miſſæ ex veteri Teſtamento probari.

I. Probatur Concluſio. Geneſ. 14. dicitur, *Quod Melchiſedech, Rex Salem, protulit panem, & vinum; erat enim Sacerdos Dei Altiſſimi; benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creavit Cælum, & Terram*. Poſtquæ verba Bellarminus lib. 5. de Miſſa cap. 6. hæc addit: *Hunc locum ad Chriſtum ita referunt David Pſal. 109. & Paulus Hebr. 7. ut non dicant, Melchiſedechum figuram tantum Chriſti geſſiſſe, quod etiam de Aarone dici potuiſſet, ſed Chriſtum Sacerdotem fuiſſe ſecundum ordinem Melchiſedech, & non ſecundum ordinem Aaronis, ut aperte ſcribit Paulus*. Hinc habetur differentia inter Sacerdotium Aaronis, & Sacerdotium Melchiſedechi, poſita in externa ſpecie ſacrificii. Etſi enim utrumque Chriſtum crucifixum ſignificaret, in ſignis tamen diverſificabantur; quia ſacrificia Aaronica erant cruenta, & mortem Chriſti repræſentabant: Sacrificium vero Melchiſedechi fuit incruentum, & ſub ſpecie panis, & vini ejuſdem Chriſti corpus, & ſanguinem figuravit. Ex quo colligit laudatus Bellarminus cit. loco. „ Quare ſi Chriſtus Sacerdos eſt ſecundum ordinem Melchiſedech, & non Aaronis, ſacrificium inſtituere debuit incruentum, & ſub ſpecie panis, & vini, ut Eccleſia Catholica recte canit in veſperis feſti Corporis Domini: *Sacerdos in æternum Chriſtus Dominus ſecundum ordinem Melchiſedech panem, & vinum obtulit*. Quod ſi ex vi Sacerdotii ſecundum ordinem Melchiſedech non certo colligeretur, ut certo colligitur, Chriſtum ſacrificare debuiſſe hoſtiam in ſpecie panis, & vini; id tamen colligeretur ex vi typi, & figuræ. Fuit enim Melchiſedech in illa ceremonia panis, & vini, figura manifeſtiſſima, conſenſu Patrum, quem paulo poſt adferemus, Chriſti ſacramentum Euchariſtiæ inſtituentis in pane, & vino. Sed Melchiſedech panem, & vinum obtulit, ut Sacerdos Dei Altiſſimi, ac proinde vere ſacrificavit; igitur, & Chriſtus in inſtitutione Euchariſtiæ, ut Sacerdos egit, & vere ſacrificavit, alioquin non exacte figuram illam impleviſſet. „ Cœterum pro ſacrificio Melchiſedechi repræſentativo ſacrificii Miſſæ faciunt, quæ ad rem apprime ſcripſerunt Patres; & quidem Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum circa finem, ait: *Melchiſedech Rex Salem, Sacerdos Dei Altiſſimi, qui vinum, & panem ſanctificatum dedit nutrimentum in typum Euchariſtiæ*. Cyprianus lib. 2. epiſt. 3. ad Cœcilium, explicans verba illa Pſalmi: *Tu es Sacerdos in æternum*

ſecun-

secundum ordinem Melchisedech : ita scribit : *Qui ordo utique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens. quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem, & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus? Qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, idest, panem, & vinum, suum scilicet corpus, & sanguinem?* Eusebius Cœsariensis lib. 5. demonstrationis evangelicæ cap. 3. *Et sancti oraculi exitus admirabilis ei, qui contempletur, quemadmodum Salvator noster Jesus, qui est Christus Dei, ipsius Melchisedech ritu, ea quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant, per suos Ministros perficiat. Nam quemadmodum ille Sacerdos, gentium erat, nunsquam videtur sacrificiis corporalibus functus; sed vino solo, & pane, dum ipsi Abraham benedixit: ita sane primus ipse Salvator, ac Dominus noster, deinde qui ab eo profecti sunt Sacerdotes, in omnibus gentibus spirituale secundum ecclesiasticas sanctiones Sacerdotii munus obeuntes, vino, ac pane corporis illius, & salutaris sanguinis mysteria repræsentant; quæ sane mysteria Melchisedech tanto ante spiritu divino cognoverat, & rerum futurarũ imaginibus usus fuerat.* S. Ambrosius, vel quislibet alius sub ejus nomine, lib. 5. de Sacram. cap. 1. *Cognovimus Sacramentorum istorum figuram Abrahæ temporibus præcessisse, quando obtulit sacrificium S. Melchisedech.* Et infra: *Diximus, quod in Altari constituatur calix, & panis; in calice mittitur vinum. & quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis; Quomodo ergo Melchisedech panem, & vinum obtulit? Quid sibi vult admixtio aquæ?* S. Hieronymus in epist. ad Marcellam, ut migret Betlehem: *Recurre ad Genesim, & Melchisedech Regem Salem hujus principem invenies civitatis, qui jam tunc in typo Christi panem, & vinum obtulit, & mysterium christianum, in Salvatoris sanguine; & corpore dedicavit.*

II. Probatur ex figura agni paschalis, cujus fit sermo Exodi 20. & alibi; & argumentum ex eo deductum sic proponit cit. Bellarminus cap. 7. Celebratio agni paschalis figura erat expressa celebrationis Eucharistiæ; sed illa erat immolatio quædam victimæ Deo oblatæ: ergo celebratio Eucharistiæ esse debet immolatio victimæ Deo oblatæ, ut figura figurato respondeat. Major probatur ex Apostolo prima ad Corint. 5. *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in azymis sinceritatis, & veritatis.* Insuper probatur ex Patribus; nempe Tertulliano lib. 4. in Marcionem exponente illud Lucæ 22. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*; & dicente: *Professus se concupiscentia concupisse edere Pascha, ut suum* (indignum enim ut quid alienum concupisceret Deus) *acceptum panem, corpus suum effi.it &c.* Ambrosio in cap. 1. Lucæ: *Quando sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur: etenim Pascha nostrũ immolatus est Christus.* Gaudentio tract. 2. in Exodum. *In umbra illius legalis Paschæ, non unus agnus occidebatur, sed plures. Singuli enim occidebantur per domos, nam sufficere unus non poterat universis.* Et infra: *Idem per singulas Ecclesiarum domos in mysterio panis, & vini reficit immolatus, vivificat creditus, consecrantes sanctificat consecratus, hæc agni caro, hic sanguis est.* Hieronymo in cap. 26. Mat. *Post quam typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat: assumit panem, qui confortat cor hominis, & adversum Paschæ transgreditur Sacramentum.*

III. Probatur ex aliis figuris aliorum Sacrificiorum veteris testamenti. Fædus, quod Deus pepigit cum Hebreis, sancitum fuit solemni sacrificio, & sanguinis aspersione, per illa verba: *Hic est sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Hæc recitat Apostolus ad Heb. 9. & adducit verba Moysis Exodi 24. Hoc ipsum explicat Chrysostomus in Psal. 95. *Omnia veterum sacrificia nova superveniens gratia uno complectitur sacrificio.* Et Augustinus lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. ait; *Mensa, quam Sacerdos novi Testamenti exhibet, de corpore, ac sanguine suo est: id est enim sacrificiũ, quod successit omnibus sacrificiis, quæ immolabantur in umbra futuri. Propter quod etiam agnoscimus vocem illam in Psalmo 89. ejusdem Mediatoris; corpus autem aptasti mihi, quia pro illis omnibus*

bus

bus sacrificiis, & oblationibus corpus ejus offertur, & participantibus ministratur.

IV. Probatur ex illo Malachiæ 1. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestro: ab ortu enim solis, usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.* Quod testimonium hoc de Missa sit intelligendum, Bellarminus cap. 10. probat his verbis „ Hoc testimonium non potest „ intelligi de sacrificio Crucis, quia „ illud non offertur in omni loco, sed „ semel tantum uno in loco oblatum „ fuit; nec de sacrificio aliquo Judaico, „ quia Profeta dicit a Gentibus offerendum, & aperte illud opponit sa„ crificiis Hebreorum. Neque etiam „ de sacrificiis Gentilium piorum, qui „ erant in mundo ante Christi adven„ tum, ut Melchisedech. Job, & simi„ lium. Hi enim viri Sancti inter Gen„ tiles paucissimi erant, ac præsertim „ temporibus Prophetarum, quando „ Idololatria mundum plane repleve„ rat, itaut David diceret: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen „ ejus.* Psalm. 75. Malachias autem „ contrario modo vaticinatur: *Ma„ gnum est nomen meum in Gentibus, & „ ab ortu solis usque ad occasum &c.* Nec „ denique potest locus hic Malachiæ „ intelligi, ut quidam suspicati sunt, „ de sacrificiis Gentilium idololatra„ rum: non enim illa oblatio munda „ ullo modo dici posset, nec Deo vero „ offerebatur, sed Diis alienis: *Quæ „ enim Gentes immolant,* inquit Apo„ stolus 1. Corinth. 10. *Dæmoniis immo„ lant, & non Deo.* „

Dicimus II. sacrificium Missæ probari ex novo Testamento.

I. Probatur Conclusio. Sacrificium Missæ tunc esset verum sacrificium, si Christus, ipsum instituens, obtulisset Deo Patri sub specie panis, & vini, & sic etiam jussisset offerri ab Apostolis, eorumque Successoribus; sed ita revera fuit; ut legitur Matt. 26. Marci 14. Luc. 22. & 1. ad Corinth. 11. ergo sacrificium Missæ ex novo Testamento est verum sacrificium. Probatur minor. In verbis apud citata loca relatis, dicitur, quod Corpus Christi datur, frangitur, & sanguis Christi effunditur; sed hæc verba important verum sacrificium. Argumentum vim habet, quia non ait Christus, quod vobis datur, quod vobis frangitur, quod vobis effunditur, sed quod pro vobis datur, frangitur, effunditur; quæ sane verba important utilitatem actionis esse pro nobis, objectum vero esse Deum Patrem; ac proinde veram rationem sacrificii importare.

II. Probatur. Haberemus verum sacrificium in Eucharistia, si Christi corpus, & sanguis sumerentur in cœna ut caro, & sanguis victimæ, quæ pro nobis offertur; sed sic de facto sumuntur: ergo &c. Minor hoc pacto a Bellarmino probatur: „ Sumi „ autem Christi corpus, & sanguinem, „ ut participationem victimæ, Luthe„ rani non negant: & si negarent, fa„ cillime probaretur. Nam in primis „ ideo in cœna seorsim consecratur „ corpus, & seorsim sanguis, ut intel„ ligamus, præsentiam corporis, & „ sanguinis in cœna esse ad modum „ occisi, & mortui corporis. Deinde „ corpus, & sanguis sunt in cœna ut „ cibus, & potus. At caro, & sanguis, „ non sunt apta ad cibum, nisi prius „ animal moriatur; Christus autem non „ moritur, nisi per immolationem. „ Et hoc est argumentum Gregorii „ Nysseni in prima oratione de Resur„ rectione, ubi colligit in cœna Chri„ stum immolari, quia non possemus „ aliter carne ejus vesci. Hinc etiam „ Augustinus lib. 9. Confess. cap. 13. „ dicit, Matrem suam omnibus diebus „ servisse Altari, unde sciret dispensari „ victimam sanctam. „

III. Probatur. Patres in novo testamento agnoscunt verum sacrificium Deo offerri per Eucharistiam; ergo ex novo testamento probatur, Eucharistiam continere verum sacrificium. Antecedens probatur ex verbis Patrum, quæ ab eodem Bellarmino afferuntur: Patres sunt. Iræneus lib. 4. cap. 32. *Novi testamenti novam docuit oblationem.* Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus? Qui sacrificium Deo Patri obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, panem scilicet, & vinum, hoc est, suum corpus, & sanguinem.* Ambrosius

sius in Psalm. 38. in illa verba : *In imagine pertransit homo : vidimus*, inquit, *Principem Sacerdotum ad nos venientem ; vidimus, & audivimus offerentem pro nobis sanguinem suum. Sequamur ut possumus, Sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium, Nam & si infirmi merito, tamen honorabiles sacrificio : quia etsi nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offeretur : immo ipse offerre manifestatur in nobis, cujus sermo sanctificat sacrificium, quod offertur*. Gregorius Nyssenus orat. 1. de Resurrect. *Pro ineffabili, arcanoque, & qui ab hominibus cerni nequit, sacrificii modo, sua dispositione præoccupat impetum violentum, ac sese oblationem, ac victimam offert pro nobis Sacerdotes simul, & agnus Dei. Quando hoc accidit? Cum suum corpus ad comedendum, & sanguinem ad bibendum familiaribus præbuit*. Joann. Chrysostomus homil. 24. in priorem ad Corinthios: *Pro brutorum*, inquit, *cæde se ipsum offerendum præcepit*. Et homil. 2. in posteriorem ad Timotheum, prope finem. *Sacra ipsa oblatio, sive illam Petrus, sive Paulus, sive alius cujusvis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse Discipulis, quamque Sacerdotes modo quoque conficiunt : nihil habet ista, quam illa minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacraverat*. Augustinus in Psal. 33. conc. 2. *Ipse de corpore, & sanguine suo, sacrificium instituit, secundum ordinem Melchisedech*. Vide etiam lib. 3. de Baptismo contra Donatistas, cap. 19. lib. 20. contra Faustum, cap. 21. epist. 5. ad Marcellinum, lib. 17. de Civit. Dei, cap. 20. & lib. 83. quæst. 61. Leo serm. 7. de Passione Domini : *Ut umbræ cederent corpori &c.* Isichius lib. 2. in Levit. cap. 8. Prius figuratam ovem cum Apostolis cœnans Dominus, postea suum obtulit sacrificium. Rupertus lib. 2. in Exodum cap. 6. *In angustia passionis agonizans, prius propriis manibus Deo Patri semetipsum immolavit, accipiens panem &c.*

Dicimus III. Sacrificium Missæ in Eucharistia probari ex Traditione.

I. Probatur. Liturgiæ, quæ per universas Christiani Orbis partes, a primis usque seculis invaluerunt, sacrificium Missæ aperte ostendunt ; ejusque ritus exhibentes, illius antiquitatem invicte demonstrant ; unde Petrus, venerabilis Abbas Cluniacensis, ex Liturgiarum antiquitate veritatem sacrificii probans in epistol. 2. contra Hæreticos Petrobrusianos, hæc scribebat. *Respondet vobis, hostes Dei, Ecclesia Dei, se neque absque sacrificio esse, nec illo suo sacrificio aliquid, quam corpus, & sanguinem sui Redemptoris offerre : offert quidem illa Domino Deo suo sacrificium spiritus contribulati, de quo ait Propheta : sacrificium Deo spiritus contribulatus : offert sacrificium justitiæ, de quo idem : tunc acceptabis sacrificium justitiæ : offert sacrificium laudis, de quo idem dicit ; Immola Deo sacrificium laudis : sed longe acceptabilius offert sacrificium, eum scilicet, quia, juxta Apostolum, per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientias nostras ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi : offert Agnum Dei, qui tollit peccata mundi, qui nec immolatus moritur, nec divisus minuitur, nec comestus consumitur : offert ipsum pro se ipsa, qui, seipsum obtulit pro ipsa, & quod ille fecit semel moriendo, hoc illa facit semper offerendo.*

Liturgiæ autem, quas asserimus, scimus quod ab Eruditis Criticis, non admittuntur illorum esse, quorum nomina præseferunt : attamen ipsarum antiquitatem negare non possunt, quod sufficit ad probandum, quod nos intendimus. Et quidem hæ sunt : *Liturgia Ecclesiæ Romanæ a D. Petro Apostolo tradita*. „ Hostiam
„ tibi Domine destinatam in oblatio-
„ nem sanctifica, & per eam nos cle-
„ menter suscipe, per Dominum no-
„ strum Jesum Christum. Te igitur,
„ benignissime Pater, supplices roga-
„ mus, ac petimus, ut accepta habeas,
„ & benedicas hæc dona, hæc munera,
„ hæc sancta sacrificia illibata. Impri-
„ mis quæ tibi offerimus pro Ecclesia
„ tua sancta Catholica &c. Deprecа-
„ mur, ut accepta habeas, & benedi-
„ cas hæc dona, hanc oblationem,
„ hanc hostiam irreprehensam. In pri-
„ mis, quæ tibi offerimus pro sancta
„ tua Catholica, & Apostolica Eccle-
„ sia. Memento Domine servorum
„ tuorum, qui offerunt hanc hostiam
„ lau-

" laudis pro seipsis, & suis omnibus, " pro Redemptione animarum, & cor- " porum, pro spe salutis, & incolumi- " tatis suæ. Tua ex tuis offerimus ve- " nerandæ Majestati tuæ de donis tuis, " & charismatibus, hostiam puram, " hostiam sanctam, hostiam immacu- " latam, panem sanctum vitæ æternæ, " & calicem salutis perpetuæ. Super " quæ propitio, & sereno vultu respi- " cere digneris, & accepta habere, si- " cuti dignatus es dona pueri tui justi " Abel, & sacrificium Patriarchæ no- " stri Abrahæ; & quemadmodum tibi " primus Sacerdos tuus Melchisedech " sanctum sacrificium, & immacula- " tam hostiam, supplices te rogamus " omnipotens Deus, jube hæc admini- " strari per manum Sancti Angeli tui, " in illud sublime Altare tuum, coram " divina Majestate &c. " *Liturgia Ecclesiæ Hierosolymitanæ a D. Jacobo primum conscripto.* " Domine, Do- " mine, qui visitasti nos in misericor- " dia, & commiseratione, & nobis " abiectis peccatoribus, ac indiguis " servis tuis concessisti, ut confiden- " tes accederemus ad sanctum Altare " tuum, & offeremus tibi verendum " hoc, & incruentum sacrificium pro " peccatis nostris, & ignorantiis &c. " Placeat tibi Domine, ut nos ministri " simus tui novi testamenti, ac sacri- " ficii immaculatorum tuorum my- " steriorum, & admitte nos acceden- " tes ad sanctum Altare, ut digni si- " mus, qui offeramus tibi munera, & " sacrificium pro nobis, & pro iis, quæ " populus per ignorantiam admisit: " daque nobis Domine, ut tibi cum " omni metu, ac pura conscientia hoc " sacrificium spiritale, atque incruen- " tum offeramus: quod ubi admiseris " in sanctum, super cœleste, ac intel- " lectuale tuum Altare, in odorem " suavitatis spiritualis, vicissim mitte " nobis gratiam spiritus tui sanctissimi. " O Deus respice in nos, & ad nostrum " hoc rationale obsequium intuere, " idque accipe, ut Abel dona accepisti, " Noe sacrificia, Moysis, & Aaronis " Sacerdotia, Samuelis pacifica, Da- " vidis pœnitentiam, Zachariæ in- " censum: ut de manu Apostolorum " tuorum verum hunc cultum accepi- " sti: ita quoque e manibus nostris, qui " peccatores sumus, recipe munera " hæc proposita, per tuam benignita- " tem: & fac, ut oblatio nostra grata, " & acceptabilis sit per Spiritum San- " ctum sanctificata, in propitiationem " peccatorum nostrorum, ac eorum, " quæ populus per ignorantiam admisit. " *Liturgia Ecclesiæ Alexondrinæ, Au- " ctore D. Marco.* Purga cor nostrum " ab omni inquinamento, ut corde " puro, & pura conscientia tibi hoc " Thymiama offeramus, in odorem " suavitatis, & in remissionem pecca- " torum nostrorum, & totius populi " tui &c. Thymiama offerimus coram " sancta gloria tua, quod assumas in " sanctum, supercœleste & intellectua- " le tuum Altare &c. Per quem *Chri- " stum* offerimus rationabilem, & in- " cruentam *λατρείαν*, seu oblationem " hanc, quam offerunt tibi Domine " omnes gentes, ab ortu solis usque ad " occasum, a Septenerione ad Meri- " diem: Quia magnum nomen tuum " in omnibus gentibus, & in omni loco " incensum offertur nomini tuo sancto, " & sacrificium, & oblatio. " *Litur- gia Ecclesiæ Æthiopum, cujus primum auctorem ferunt D. Mattheum Aposto- lum. Quando Sacerdos offert hostiam super Altare, dicit orationem sequen- tem:* " Domine Deus noster, qui su- " scepisti sacrificium Abel in deserto, " & Noe in Arca, & Abrahæ in sum- " mitate montis, & Heliæ in Monte " Carmeli, & David in area Ornæ Je- " busæi, & oblationem pauperculæ vi- " duæ in templo sancto: Sic oblatio- " nem meam, & omnium famulorum, " famularumque tuarum, offerentium " in nomine sancto tuo suscipe, & pro " meis, & eorum peccatis fiat redem- " ptio: & sicut nos offerimus, ita mer- " cedem nobis retribue, in præsenti " seculo, & in futuro, & in secula se- " culorum, Amen. *Oratio oblationis " sacræ:* O amator hominum humiliter " imploramus, ut faciem tuam super " hunc panem, & calicem in hoc Al- " tare portatile ostendas: benedic, " sanctifica, munda, & transfer panem " hunc in carnem tuam immaculatam, " & vinum hoc in sanguinem tuum " pretiosum; fiat sacrificium ardens, & " acceptabile, medela, & salus ani- " mæ, & corpori nostro &c. Præsta " Domine sicut eis officium hoc sacer- " dotale in Ecclesia sancta tua tribui- " sti: ita bonitatem, & clementiam " tuam imploramus, O amator homi- " num,

„ num, ut abſolvant nos ſervos tuos,
„ omnes capita ſua inclinantes ante
„ conſpectum tuum in hoc ſacrificio
„ ſancto tuo. *Liturgia Eccleſiæ Medio-*
lanenſis primum a Barnaba tradita
poſtea a B. Ambroſio locupletata: *Ora-*
tiones ſecretæ ad munus oblatum: „
„ Omnipotens ſempiterne Deus placa-
„ bilis, & acceptabilis ſit tibi hæc obla-
„ tio, quam ego indignus pro me mi-
„ ſero peccatore, & pro delictis meis
„ innumerabilibus tuæ pietati offero
„ &c. Te igitur ſupplices rogamus, &
„ petimus, uti accepta habeas, & be-
„ nedicas hæc dona, hæc munera, hæc
„ ſancta ſacrificia illibata: In primis
„ quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua
„ ſancta Catholica &c. Petimus, &
„ precamur, ut hanc oblationem ſu-
„ ſcipias in ſublimi altari tuo per ma-
„ nus Angelorum tuorum, ſicut ſuſci-
„ pere dignatus es munera pueri tui
„ juſti Abel, & quod tibi obtulit ſum-
„ mus Sacerdos tuus Melchiſedech. „
Liturgia Eccleſiæ Cappadociæ a D. Ba-
ſilio conſcripta. „ Tu es, qui offers,
„ & offerris, & qui ſuſcipis, & imper-
„ tis, Chriſte Deus noſter. *Alta voce*
„ *Sacerdos*: Tua ex tuis tibi offerentes
„ in omnibus, & per omnia &c. Tu
„ Domine oſtendiſti nobis magnum il-
„ lud ſalutis myſterium, tu dignos nos
„ feciſti miſeros, & indignos ſervos
„ tuos fieri miniſtros ſancti altaris tui:
„ idoneos nos fac virtute ſancti tui ſpi-
„ ritus in miniſterio iſto, ut indamna-
„ biliter ſtantes in conſpectu ſanctæ
„ gloriæ tuæ offeramus tibi ſacrificium
„ laudis. Tu enim es operans omnia
„ in omnibus. Da Domine, & pro
„ omnibus noſtris peccatis, & populi
„ tui ignorantia, acceptabile, & ſuſce-
„ ptibile fieri ſacrificium noſtrum in
„ conſpectu tuo. „ *Liturgia Eccleſiæ*
Syriæ, quam ſe a Baſilio Magno acce-
piſſe dicunt. „ Dignos efficito nos,
„ qui puro corde ſtemus coram te, ti-
„ bique miniſtremus, atque offeramus
„ ſacrificium hoc reverendum, & in-
„ cruentum, ad abolenda delicta no-
„ ſtra, & pro piaculo populi tui, eo-
„ rumque peccatorum, quæ ille per
„ inſcitiam admiſit, ac pro tranquilla
„ requie eorum, qui ante hac occubu-
„ erunt &c. Sancte ſanctorum, Domine
„ Deus virtutum, offerimus tibi ſacri-
„ ficium hoc reverendum, & incruen-
„ tum pro Eccleſiis tuis ſanctis, quæ a
„ finibus terræ uſque ad fines ejus exi-
„ ſtunt. *Liturgia Eccleſiæ Conſtantino-*
„ *politanæ auctore Joanne Chryſoſtomo*.
„ Suſcipe Domine Deus ſupplicationẽ
„ noſtram: fac nos dignos offerendo
„ tibi preces, & hoſtiam incruentam
„ pro univerſo populo tuo &c. Adhuc
„ offerimus tibi rationabile, ac incru-
„ entum hoc obſequium, & precamur,
„ & depoſcimus, ut mittas Spiritum
„ Sanctum tuum ſuper nos, & ſuper
„ hæc appoſita munera. Propter infi-
„ nitam clementiam tuam inconver-
„ tibiliter, & inalterabiliter homo fa-
„ ctus, & Pontifex noſter extitiſti, &
„ myſterii hujus, ac incruentæ hoſtiæ
„ ſacramentum nobis tradidiſti, ut om-
„ nium Deus. Fac me dignum Sacer-
„ dotii gratia indutum, aſſiſtere ſanctæ
„ huic tuæ menſæ, & conſecrare ſan-
„ ctum corpus tuum, & pretioſum
„ ſanguinem: neç reprobes me a pueris
„ tuis, ſed concede a me peccatore of-
„ ferri tibi hæc Sacramenta. Tu enim
„ es offerens, & oblatus; ſuſcipiens,
„ & diſtributus; Chriſtus Deus noſter.
„ *Liturgia Eccleſiæ Armenorum*. *Sa-*
„ *cerdos*: Tu Domine, qui tibi offe-
„ rimus hanc oblationem ſuſcipe in
„ conſpectu tuo collocatam, & coæqua
„ illam corpori, & ſanguini Domini
„ noſtri Jeſu Chriſti &c.

DISSERTATIO CCCCXXXIX.

De Sacrificio Missæ. Quæ sint Adversariorum Argumenta contra ipsum ex Scripturis, & quæ responsa? Quæ ex Pontificibus Romanis, & Conciliis, & quæ responsa? Quæ ex Patribus, & quæ responsa?

Rguunt igitur Adversarii I. Ex Scripturis. Melchisedech fuit quidem Sacerdos, & Christi typum gessit, at panem, & vinũ in sacrificium Deo non obtulit: ergo Sacerdotium Christi, licet sit secundum ordinem Melchisedech, non consistit tamen in oblatione panis, & vini. II. Celebratio Agni Paschalis adimpleta fuit in immolatione Christi facta in Cruce, ac proinde intelligitur de manducatione spirituali, quæ fit per fidem: ergo non adimpleta fuit in institutione Eucharistiæ, nec in celebratione ejusdem adimpletur. III. Testimonium Malachiæ intelligitur, vel de sacrificio aliquo judaico, vel de sacrificio Crucis, vel de sacrificiis Gentilium: ergo non de sacrificio Eucharistiæ. Insuper Kemnitius intelligit de sacrificio spirituali, quia in novo Testamento multa sacrificia inveniuntur, quæ sunt sacrificia spiritualia. IV. Ex illis Christi verbis: *hoc facite*: non bene colligitur sacrificium, quia Christus non loquebatur Latine, sed Syriace, ac proinde locum non habet subtilit... illa grammaticalis, quæ fundatur in Vergilii verbis, *cum faciam vitula*. V. Cœna Domini est sacramentum, ac testamentum Christi: ergo non potest esse sacrificium; Ratio enim sacrificii cum ratione sacramenti, & testamenti, omnino pugnat. VI. Christus in ultima cœna, sedit in mensa, & Discipulis sacramentum distribuit: ergo non obtulit illud Deo Patri.

Respondemus ad I. Quod illa interpretatio de Melchisedech a Calvino, Kemnitio, & Petro Martyre facta, opponitur totius Ecclesiæ sensui, quæ in Canone Missæ testatur: *Supra quæ propitio, ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui justi Abel, & Sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus Sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*. Quorum verborum meminit Ambrosius, vel quisquis alius sit Auctor operis *de Sacramentis* lib. 4. cap. 6. Insuper Patres intellexerunt, sacrificium Melchisedech in pane, & vino, esse figuram sacrificii eucharistici: & sunt Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum dicens: *Melchisedech, Rex Salem, Sacerdos Dei Altissimi, qui vinum, & panem sanctificatum dedit nutrimentum in typum Eucharistiæ*: Cyprianus lib. 2. epistol. 3. ad Cœcilium, expendens verba illa Psalmi: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, aperte scribit: *Qui ordo utique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem, & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus? Qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, idest,*

idest, panem, & vinum, suum scilicet corpus, & sanguinem? Eusebius Cœsariensis lib.6. demonstrationis euangelicæ cap. 3. *Et sane oraculi exitus admirabilis ei, qui contemplatur, quemadmodum Salvator noster Jesus, qui est Christus Dei, ipsius Melchisedech ritu, ea, quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant, per suos ministros perficiat. Nam quemadmodum ille, qui Sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificiis corporalibus functus; sed vino solo, & pane, dum ipsi Abraham benedixit: ita sane primus ipse Salvator, ac Dominus noster, deinde qui ab eo profecti sunt Sacerdotes, in omnibus Gentibus spirituale secundam Ecclesiasticas sanctiones sacerdotii munus obeuntes, vino, ac pane corporis illius, & salutaris sanguinis mysteria repræsentant; quæ sane mysteria Melchisedech tanto ante spiritu divino cognoverat, & rerum futurarum imaginibus usus fuerat.* Hieronymus in epistol. ad Marcellam: *Recurre ad Genesim, & Melchisedech, Regem Salem, hujus Principem invenies Civitatis, qui jam tunc in typo Christi panem, & vinum obtulit, & mysterium christianum in Salvatoris sanguine, & corpore dedicavit.* Augustinus epist. 95. ad Innocentium Papam: *Melchisedech, prolato sacramento Mensæ dominicæ novit æternum ejus Sacerdotium figurare:* & in lib. 1. contra Adversarium legis, & Prophetarum cap. 20. *Ibi quippe, & hoc dictum est: Juravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Noverunt qui legunt, quid protulerit Melchisedech, quando benedixit Abraham, & jam sunt participes ejus: vident tale sacrificium nunc offerri Deo toto Orbe terrarum. Dei autem juratio, incredulorum est increpatio, & quod Deum non pœnitebit, significatio est, quia hoc Sacerdotium non mutabit, mutavit quippe Sacerdotium secundum ordinem Aaron.*

Ad II. Sic respondet Bellarminus. „
„ Dicent enim Adversarii, Apostolum
„ loqui de immolatione in cruce facta,
„ & de manducatione spirituali, quæ
„ fit per fidem. Sed nos ex Evangelio
„ probabimus, figuram illam proprie
„ impletam fuisse in institutione, &
„ celebratione Eucharistiæ. Nam in
„ primis ex Evangelio constat, Apo-
„ stolos ante Christi passionem man-
„ ducasse carnem Christi in novissima
„ cœna, & proinde manducasse verum
„ Agnum Paschalem, ad cujus epulas
„ nos hortatur Apostolus, cum ait:
„ Itaque epulemur in azymis sinceri-
„ tatis, & veritatis. Sed epulum se-
„ quitur immolationem: prius enim
„ agnus immolatur, postea comeditur;
„ non è contrario prius comeditur, &
„ postea immolatur, Debuit ergo præ-
„ cedere immolatio Christi illam man-
„ ducationem cœnæ, quam fecerunt
„ Apostoli ante passionem Domini;
„ non ergo sola passio est immolatio,
„ de qua loquitur Paulus, sed etiam
„ consecratio, & oblatio Eucharistiæ
„ est immolatio per Agni Paschalis im-
„ molationem figurata.
„ Præterea, ut ex eodem Evangelio
„ constat, Dominus post cœremoniam
„ Agni Paschalis continuo subjunxit
„ celebrationem Eucharistiæ; neque
„ distulit in aliud tempus, aut locum,
„ ut aperte ostenderet, se nova ista
„ cœremonia finem imponere cœre-
„ moniæ veteri.
„ Deinde, si consideremus circumstan-
„ tias utriusque celebrationis, videbi-
„ mus nullam figuram a Christo mani-
„ festius impletam, quam istam. Agnus
„ Paschalis 14. die primi Mensis ad ves-
„ peram immolari debuit, Exod. 12.
„ & fuit hæc circumstantia summe ne-
„ cessaria, ut ex multis locis Scriptu-
„ ræ probari potest: Eucharistiam Chri-
„ stus instituit hoc ipso tempore, ut
„ notum est. Secundo, Agnus immo-
„ labatur in memoriam transitus Do-
„ mini, & liberationis populi de Egy-
„ pto: & Eucharistia celebratur in
„ memoriam transitus Domini per pas-
„ sionem ex hoc mundo ad Patrem, &
„ nostræ liberationis de potestate Sa-
„ tanæ, quæ per ipsam Christi mortem
„ facta est. Tertio agnus immolabatur,
„ ut manducaretur, & esset quasi via-
„ ticum peregrinorum; nam ideo man-
„ ducabatur a Judæis, habitum pere-
„ grinorum præseferentibus, cum ba-
„ culis, & calceis &c. Et Eucharistia
„ quidest aliud, nisi refectio, & viati-
„ cum peregrinantium ad veram, &
„ cœlestem patriam? Quarto, agnus
„ non poterat manducari, nisi a cir-
„ cumcisis, & mundis, & in Hjerusa-
„ lem; ita Eucharistia non potest sumi,

nisi a baptizatis, & mundis, & intra Ecclesiam Catholicam existentibus, Ad hæc, si non implevit Christus eam figuram in institutione Eucharistiæ, dicant adversarii, quando eam impleverit: nam cum teste Paulo, figura fuerit, debuit necessario impleri. Dicent fortasse impletam eam figuram a Christo, vel quando ipse manducavit Agnum Paschalem, vel certe quando fuit crucifixus: nec enim aliud occurrit, quod verisimiliter dici possit.

Ad III. Idem Bellarminus hæc reponit: „ Hoc testimonium non potest intelligi de sacrificio crucis, quia illud non offertur in omni loco, sed semel tantum uno in loco oblatum fuit; nec de sacrificio aliquo Judaico, quia Propheta dicit a Gentibus offerendum, & aperte illud opponit sacrificiis Hebræorum. Neque etiam da sacrificiis Gentilium pi rum, qui erant in mundo ante Christi adventum, ut Melchisedech, Job, & similium. Hi enim viri sancti inter Gentiles paucissimi erant, ac præsertim temporibus Prophetarum, quando idololatria mundum plane repleverat, itaut David diceret: *Notus in Judæa Deus; in Israel magnum nomen ejus*, Psalm. 75. Malachias autem contrario modo vaticinatur: *Magnum est nomen meum in Gentibus, & ab ortu solis, usque ad occasum &c.* Nec denique potest locus hic Malachiæ intelligi, ut quidam suspicati sunt, de sacrificiis Gentilium idololatrarum: non enim illa oblatio munda ullo modo dici posset, nec Deo vero offerebatur, sed Diis alienis: *Quæ enim Gentes immolant*, inquit, Apostolus 1. Corinth. 10. *Dæmoniis immolant, & non Deo.* „

Ad IV. dicitur, falsum esse in lingua syriaca, vel hebraica verbum *facere* non posse accipi pro sacrificare. Contrarium enim legitur in pluribus Scripturæ locis; & præcipue Levit. 15. vers. 15. ubi Moyses loquitur de duobus turturibus in sacrificio offerendis, & ait. *Facit unum pro peccato, & alterum in holocaustum*. Insuper III. Regum 18. dicebat Elias Prophetis Baal: *Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frusta cedentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant, & ego faciam bovem alterum*. Ulterius Oseæ 2. vers. 8. *Ego dedi ei frumentum, vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal*. In quibus verbis, *faciet*, *faciam*, *fecerunt*, actio sacrificandi intelligitur.

Ad V. Quod est argumentum Lutheri, his verbis respondet Bellarminus laudatus: „ Respondeo; tribus modis peccat argumentum Lutheri. Primo, quia assumit, sacrificium esse opus, quod nos Deo exhibemus, & illud opponit ut nostram actionem, actioni Christi. At nos non hoc dicimus, sed asserimus tam Sacramentum, seu testamentum, quam sacrificium esse Christi opus, & actionem: idem enim Christus, qui nobis seipsum per Eucharistiam præbet in cibum, idem seipsum per Eucharistiam Patri obtulit, & quotidie per ministros suos se offert in sacrificium. Immo inter alia bona, quæ nobis Christus moriens testamento suo reliquit, unum fuit corpus ipsius, & sanguis, quo uteremur, tū ut illa Deo offerremus, tum ut inde animæ nostræ reficerentur. Neque dissimile est quod agunt homines pii, dum testamenta sua condunt; primum enim aliquid donant Deo in usum Ecclesiarum, aut pauperum; deinde hereditatem filiis relinquunt.

Sed etiam, si hoc sacrificium esset omnino opus nostrum, adhuc argumentum Lutheri non concluderet: nam peccat secundo, quod confundit promissionem cum signaculo promissionis. Siquidem in Sacramento, & testamento Christi, distinguenda sunt in doctrina Lutheri promissio, quæ consistit in verbis: *Accipite, manducate &c.* Et signaculum, quod est ipsum corpus Domini, & sanguis sub specie panis, & vini: ex his duobus promissio non est sacrificium. Et hoc probat, si quid probat, argumentum Lutheri. Aliud enim est promitti nobis aliquid a Deo, aliud nos Deo aliquid offerre. At signaculum promissionis, nulla est ratio cur sacrificium esse non possit: cur enim non possit Deus victimam sibi oblatam, instituto, & mandato suo assumere in signaculum promissionis, Immo reipsa in Lege veteri sic Deus fecit: Nam Testamentum vetus Exod. 24. obsignavit sanguine victimæ tunc sibi im-

„ immolatæ, dicente Moyse: *Hic est*
„ *sanguis Testamenti, quod misit ad vos*
„ *Deus*. Sic etiam omnia sacrificia Le-
„ gis veteris, & vera sacrificia erant,
„ & tamen signacula erant promissio-
„ nis Christi venturi, & morituri. Quid
„ igitur mirum, si sanguis Domini in
„ Altari existens per consecrationem,
„ simul sanguis sit victimæ Deo obla-
„ tæ, & signaculum promissionis divi-
„ næ? „

Tertio, peccat argumentum Lutheri,
„ quod non distinguat rationes forma-
„ les Sacramenti seu Testamenti, &
„ Sacrificii. Ita enim argumentum pro-
„ cedit, ac si nos diceremus, sacrifi-
„ cium, quia sacrificium est, esse Sa-
„ cramentum, vel Testamentum, &
„ contra; vel dare, idem esse, quod
„ accipere; petere idem, quod promit-
„ tere. At non ita sumus hebetes, aut
„ rudes, ut ista dicamus, sed quod di-
„ cimus hoc est; Eucharistiam Sacra-
„ mentum esse, quatenus est signum
„ externum, & visibile invisibilis gra-
„ tiæ, & refectionis, quæ nobis con-
„ fertur, dum Eucharistiam vitæ sumi-
„ mus: eandem esse Testamentum,
„ quatenus est instrumentum publicũ,
„ & authenticum divinæ voluntatis,
„ & sacrificium, quatenus Deo offer-
„ tur. Neque repugnat, unum et idem
„ accipi, dari; neque valet quidquam
„ illa consequentia: accipimus a Deo
„ Eucharistiam; ergo non possumus
„ eandem illi offerre. Nam nihil om-
„ nino habemus, quod Deo offeramus,
„ nisi quod ab eo accepimus; juxta
„ illud Davidis in lib. 1. Paralip. 29.
„ *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua*
„ *accepimus, dedimus tibi*. „

Secundum Lutheri argumentum sumi-
„ tur ab exemplo Christi, qui in ultima
„ cœna legitur in mensa sedisse, & Sa-
„ cramentum Discipulis distribuisse,
„ non autem illud Patri obtulisse. „

Respondeo; Christi exemplum nobis
„ maxime favet. Nam etiam si Evan-
„ gelistæ non expresse dixerint, Chri-
„ stum se Patri in cœna obtulisse; ta-
„ men neque expresse dixerunt non se
„ obtulisse: Et præterea nos ex loci il-
„ lius circumstantiis, ex figuris, & va-
„ ticiniis Prophetarum, & testimonio
„ expresso antiquissimorum Patrum,
„ scimus, Christum, se Patri in cœna
„ in sacrificium obtulisse, & hoc ipsum
„ fieri mandasse, cum ait: *hoc facite*.
„ Neque est id novum in mysteriis fi-
„ dei. Nam nullus Evangelista scribit,
„ in ultima cœna Christum immolasse
„ Agnum Paschalem, & eundem come-
„ disse accinctis renibus, & cum bacu-
„ lis in manu; immo neque expresse
„ scribunt Evangelistæ, illum come-
„ disse Agnum Paschalem: & tamen
„ nemo dubitat ista omnia facta esse,
„ cum esset Dominus observantissimus
„ legis, & Pascha parari jussisset. Ne-
„ que dicunt expresse Evangelistæ,
„ Christum in Calice, quem sanguinis
„ sui Calicem appellavit, posuisse vi-
„ num; nam illa verba: *Non bibam ex*
„ *hoc genimine vitis*, supra ostendimus
„ dicta esse de Calice, quem bibendum
„ dedit Dominus post Agni Paschalis
„ manducationem, non de Calice Eu-
„ charistiæ: & tamen quis hoc tempo-
„ re inficiaretur, in illo calice fuisse
„ vinum? Id enim omnes Scriptores
„ tradunt. Quare si Lutherus ab exem-
„ plo Christi probare cupit, Missam
„ non esse sacrificium; certum aliquod
„ testimonium adferat, ubi legamus,
„ Christum non se obtulisse in cœna:
„ nam illa argumenta negativa; Non
„ habetur expresse in Scriptura; ergo
„ non est factum; jam ipsis etiam pue-
„ ris ridicula sunt. „

Ad VI. dicitur, quod Christus utique in ultima cœna sedit in mensa, sacramentum instituit, & Discipulis ministravit, sed etiam Deo Patri obtulit. Unde Cyprianus lib. 2. epist. 3. asserit, Christum obtulisse Patri Calicem vino, & aqua mixtum: & in serm. de eleemosina reprehendit mulieres divites, quod panem consecrandum non adferrent, dicens: *Locuples, & dives in Dominicum sine sacrificio venis*: & S. Irenæus lib. 4. cap. 32. inquit: *Calicem sanguinem suum confessus est, & novi testamenti novam docuit oblationem*: denique in Missa dicitur: *Benedic hoc sacrificium tuo sancto nomini præparatum*: præterea: *Suscipe sancte Pater hanc immaculatam hostiam &c.*

Arguunt ulterius ex Pontificibus Romanis, & ex Conciliis; I. In præfatione ad Decretales Romanus Pontifex testatur, verificari in Sacerdotio Evangelico verba illa Pauli: *translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat*: ex quibus infert, quod post Christi Ascensionem translatum fuit sacer-

sacerdotium a Cristo in Petrum, deinde a Petro in Papam, & a Papa in suos Successores. Hoc est argumentum Lutheri in principio libri de abroganda Missa privata; quo etiam utitur Illyricus in apologia confessionis antuerpiensis cap. de Missa. II. Pius I. in Codice quinque librorum lib. 2. cap. 17. habet. *Ut de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & de consecrationibus, quæ supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Ecclesiam, vel certe de suis, Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, & convenienti, ut post Missarum solemnia qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico accipiant*. In quibus verbis nulla fit mentio Sacrificii. III. Soter, Romanus Pontifex, apud Gratianum distinct. 1. de Consecratione, hæc habet. *Hoc quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, & ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur:* Dominus vobiscum, *& illud in secretis*, (orate pro me) *aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi*. Quæ verba, quia ad præsens non adimplentur, Missæ sacrificio injuria irrogatur, & de ejus validitate dubitatur. IV. Leo Magnus epist. 75. ad Leonem Imperatorem: *Alexandriæ intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum, omnia se subtraxere mysteria*. Non est ergo æternum secundum ordinem Melchisedech sacrificium Missæ, si deficere potest. V. Gregorius Magnus lib. 4. Dialogorum cap. 58. Sacrificium quotidianum explicat pro sacrificio lacrimarum; dicit enim: *demus Deo quotidiana lacbrimarum sacrificia*: ergo non est sacrificium eucharisticum. VI. Concilium Carthaginense II. non probat sacrificia, quæ offeruntur a Presbyteris, qui ab Episcopis suis separantur: ergo potestatem sacrificia offerendi non habent Presbyteri a Deo, sed ab Episcopo. VII. Concilium Milevitanum cap. 20. nomine Missæ intellexit preces, vel orationes: ergo non est intelligendum sacrificium. Verba Canonis sunt. *Placuit etiam, & illud, ut preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, sive Præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur*. VIII. Ex Concilio Bracharense III. anno 467. celebrato, habetur cap. 1. quod aliquando Missæ sacrificium celebratum fuit cum lacte, & non cum vino; sed hoc est contra essentiam sacrificii: ergo &c. Verba Canonis sunt. *Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in in ipsa sacrificii oblatione erratur? Audivimus enim quosdam schismatica ambitione detentos, contra divinos ordines, & apostolicas institutiones, lac pro vino in divinis sacrificiis dedicare: alios quoque intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere; quosdam etiam expressum vinum in Sacramento Dominici Calicis offerre. Quod quam sit Evangelicæ, atque Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini ecclesiasticæ adversum, non difficile ab ipso fonte veritatis probatur*.

Respondemus ad I. Quod Lutheri argumentum tria continet mendacia, quæ a Bellarmino his verbis adducuntur, & explicantur. *Sed hic tria sunt mendacia; Primum, quod Papa ista dicat ingressurus in decretales epistolas, & pro fundamento jaciat*. Nam ille Canon; *Translato Sacerdotio, non habetur in 1. titulo, sed in 2. nec in principio illius tituli, nam duo alii Canones præcedunt. Secundum mendacium est, quod Papa ista dicat. Nam in toto ille canone, non est nomen Christi, nec Petri, nec Papæ, sed ponuntur ipsa verba Pauli cum quadam annotatiuncula S. Augustini, quæ solum continet, legem, & Sacerdotium esse omnino connexa. Tertium mendacium est, quod in eo Canone agatur de Sacerdotio Christi, vel Melchisedech. Nam expresse agitur de Sacerdotio Levitico, ut Glossa bis notat. Itaque mera sunt Lutheri somnia, translatum esse Sacerdotium a Christo in Petrum, vel a Petro in Papam*.

Ad II. Nostrorum temporum Criticorum unanimis sententia est, primorum Pontificum usque ad Syricium epistolas omnes esse suppositas, & spurias, iisdemque falso nomine attributas. Nihilominus ne videamur diffi-

difficultatem fugere potius quam occurrere illi, dicimus Pontificem Pium, vel quisquis alius est sub ejus nomine, loqui quidem de eulogiis; sed præter has loqui etiam de sacrificiis, quæ per verba illa intelliguntur: *ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die dominico accipiant*.

Ad III. dicitur, quod nec injuria sacrificio Missæ irrogatur, nec periculum nullitatis in eo inducitur per hoc, quod cœremoniæ non observentur, quæ in ipso celebrando instituta sunt, dummodo substantia illius illæsa remaneat; quod quidem in præsenti casu observatur, ut de se patet.

Ad IV. dicitur non officere æternitati sacrificii Missæ, quod in uno, vel in altero loco deficiat, sed quod deficiat ubique in Ecclesia. Hoc autem ex verbis Leonis Magni non constat, quia constat tantum, quod Alexandriæ, & non alibi, intercepta sit sacrificii oblatio. Ulterius hoc de facto accidit, & non jure, vel lege exequutum est; quod esset necessarium, ut vere diceretur, sacrificium Missæ defecisse.

Ad V. Illo eodem loco, quo Gregorius Magnus dicit, quotidiana lacrimarum sacrificia in Missa Deo offerri, dicit etiam quod quotidianas carnis ejus, & sanguinis hostias immolamus. Et hæc sunt ejus verba: *Debemus Deo quotidiana lacrymarum sacrificia, quotidianas carnis ejus, & sanguinis hostias immolare. Hæc namque singulariter victima ab interitu animam salvat, quæ illam nobis mortem unigeniti per mysterium reparat. Qui licet resurgens a mortuis jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur: tamen insemetipso immortaliter, atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Ejus quippe ibi corpus sumitur, ejus caro in populi salutem paritur, ejus sanguis jam non in manus infidelium, sed in ore fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutio ne nostra per passionem unigeniti Filii semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorum Choros adesse, summis ima sociari, terrena cœlestibus jungi, unum quid ex visibilibus, atque invisibilibus fieri?*

Ad VI. dicitur, quod Concilium Carthaginense citatum, non ait, esse nulla sacrificia illa, sed Presbyterum illum esse puniendum, quod nemo negabit: & verba illius capitis 18. hæc sunt. „ Nec illud prætermittendum est, ut si quis forte Presbyter „ ab Episcopo suo correptus, aut excommunicatus, tumore, vel superbia inflatus putaverit separatim Deo „ sacrificia offerenda, vel aliud erigendum Altare contra ecclesiasticam fidem, disciplinamque, crediderit, non exeat impunitus &c. Ab „ universis Episcopis dictum est: Si superbia inflatus secernendum se ab „ Episcopi sui communione duxerit, „ ac separatum cum aliquibus schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit, „ anathema habeatur, & locum amittat. „

Ad VII. Utique in Missa continentur preces, & orationes, sed non solæ, quia ultra illas continetur etiam oblatio; quam Concilium Milevitanum non excludit, sed potius includit, ut ex ejus verbis clare constat.

Ad VIII. dicitur, abusum illum in Concilio recitari tanquam crimen, & ab eodem damnari; ut ex ejusdem verbis aperte cognoscitur, quæ in objectione relata sunt.

Arguunt denique ex Patribus. I. Augustinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 86. & Hjeronymus in Malachiam Prophetam, oraculum ejusdem Malachiæ explicant de sacrificio laudis, non vero de sacrificio Eucharistiæ: ergo argumentum deductum ex Malachiæ oraculo nihil probat. II. Ambrosius in caput 7. epist. ad Hebreos asserit, Melchisedech non protulisse panem, & vinum in sacrificium, sed in refectionem Abrahæ, & ejus militum, qui ex prælio revertebantur. III. Minutius Felix in Octavio assert Cœcilium, qui arguit Christianos, quod nulla templa, & nulla etiā sacrificia haberent. IV. Clem. Alexand. lib. 1. Stromatum scribit, *Nos Deo sacrificia non offerre*. V. Augustinus in oratione contra Judæos cap. 6. & 7. dicit, quod nos hodie non habemus, nisi sacrificium laudis. VI. Fulgentius lib. 2. ad Monymum cap. 5. sacrificium nostrum vocat sacrifi-

crificium spirituale, & spiritualem hostiam, quæ non tantum Patri, sed etiam Filio, a fidelibus offertur. Ejus verba sic recitantur. „ Unum
„ de Prophetis testimonium proferemus, quo possit evidenter ostendi,
„ Prophetas sanctos divinitus inspiratos, certo fidelissimoque vaticinio
„ prædixisse, novi quoque temporis
„ Testamenti spiritales hostias, non
„ Patri tantum, sed etiam Filio a fi-
„ delibus offerendas. Prophetæ testi-
„ monium de sacrificio, quod nunc in
„ Ecclesia geritur, est; Sophonias quippe
„ dicit: *Sustine me, dicit Dominus, in*
„ *diem resurrectionis meæ in testimonium:*
„ *quia judicium meum in congregationem*
„ *Gentium erit, ut recipiam regos, &*
„ *effundam super eos iram furoris mei:*
„ *quoniam in igne æmulationis meæ con-*
„ *summabitur omnis terra. Quia tunc*
„ *transferam super populos linguam in*
„ *progenies ejus, ut invocent omnes no-*
„ *men Domini, & serviant sub jugo uno*
„ *a transfiumine Æthiopiæ suscipiam*
„ *observantes me: qui dispersi sunt,*
„ *adsuerunt hostias mihi in die illo.*
„ Quid hac, rogo, vaticinatione lucidius? vel quod hic tenebrosæ obsti-
„ natio is latibulum hæretica potest
„ infidelitas reperire, quo possit lumen
„ tantæ manifestationis effugere &c.
„ Ecce ille, qui se expectandum in die
„ resurrectionis suæ præcipit, ipse sibi
„ hostias ab omnibus gentibus offeren-
„ das ostendit, ut agnosceretur sacrifi-
„ cium illud esse acceptabile Deo,
„ quod communiter Patri & Filio sup-
„ plex offert, fidelium pura que devo-
„ tio. „

Respondemus ad I. Quod Augustinus citato loco ita Malachiæ oraculum interpretatur de sacrificio laudis, ut tamen ab eo rationem proprie dicti sacrificii non excludat. Siquidē idem Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 35. expendens verba illa Malachiæ, hæc dicit: „ Hoc sacrificium per
„ Sacerdotium Christi secundum ordi-
„ nem Melchisedech in omni loco a
„ solis ortu usque ad occasum jam vi-
„ demus offerri. „ Hjeronymus autem quamvis scribat spirituales victimas, & thymiama orationum successuras victimis carnalibus; attamen subdit:
„ offerri in omni loco oblationem
„ mundam, ut in cæremoniis Christia-
„ norum. „ Et hæc oblatio munda proprium sacrificium eucharisticum absque dubio significat.

Ad II. Sanctus Ambrosius non illa scripsit ex suo sensu, sed ex Hebræorum sententia. „ Addit Frassen, quod
„ ultro concedamus, Melchisedech
„ etiam post oblatum sacrificium forte
„ protulisse panem, & vinum Abrahæ,
„ & ejus militibus ad celebrationem
„ victoriæ, quæ etiam est sententia Phi-
„ lonis Judæi lib. 1. de Abrahamo, ubi
„ circa finem ita scribit de Melchise-
„ dech: *Magnus Pontifex redeuntem*
„ *conspicatus, & attonitus tanti facinoris*
„ *magnitudine, manus in cælum tendens*
„ *fausta illi precatus est, & oblatis pro*
„ *victoria sacrificiis splendidum epulum*
„ *sociis omnibus dedit*: Ubi vides Mel-
„ chisedech utrumque simul fecisse, &
„ sacrificasse, & epulum dedisse. „

Ad III. Cæcilius loquitur de Altari noto, & publico, qualia erant templa, & altaria Gentilium. Unde inquit; *Cur nulla habeant templa, nulla nota simulacra?* Et obinde Christiani tunc temporis, propter persecutiones Gentilium, sacra mysteria clam in locis abditis, celebrabant.

Ad IV. Clemens Alexandrinus loquitur de sacrificiis, quibus Pagani Deos suos venerabantur; de quibus Frassen dicit: „ Hi autem sacrificia offere-
„ bant, quasi Deus, quem colebant,
„ illis indigeret, vel quasi sacrificii
„ voluptate caperetur, vel denique
„ quasi intuitu sacrificiorum, non au-
„ tem conscientiæ puræ, & immacu-
„ latæ, ad beneficiendum alliceretur:
„ quo tantum sensu negat Clemens sa-
„ crificia nos offerre Deo: *Primo*, quia
„ ait Deum nullius indigere: *Secundo*,
„ quia ait fumum victimarum vix ad
„ crassissimas usque nubes pervenire:
„ *Tertio*, neque sacrificiis, neque do-
„ nariis, neque gloria, & honore Deus
„ invocatur, neque aliis hujusmodi alli-
„ citur; sed solis verbis bonis, & bo-
„ nestis apparet. Sanctus autem Au-
„ gustinus opponit sacrificium laudis
„ sacrificiis vitulorum, & hircorum,
„ cum interpretatur hæc Psalmistæ ver-
„ ba: *Non accipiam de domo tua vitulos;*
„ *immola Deo sacrificium laudis*. Sacri-
„ ficium vero Crucis appellat eo sensu
„ sacrificium laudis, nam cap. 1. sic
„ habet. Ipse igitur Sacerdos, & vi-
„ ctima immolavit sacrificium laudis. „

Ad V. Resp. data est in præcedenti responsione.

Ad

Ad VI. Nec pariter Fulgentius excludit ſacrificium vere & proprie dictum, per hoc quod includat ſacrificium ſpirituale; utrunque enim optime componitur cum ſacrificio Miſſæ; & utrunque pariter in verbis Fulgentii continetur, ſi bene conſiderentur.

DISSERTATIO CCCCXL.

De Sacrificio Miſſæ. Quænam ſit eſſentia Sacrificii Miſſæ? An ſit propitiatorium, et impetratorium, et ſatisfactorium?

Heologorũ Sententias pro prima Diſſertationis parte hic afferimus; & ex illis eam feligemus, quæ nobis probabilior apparuerit.

Primo, igitur ſunt, qui volunt immolationem, & actionem ſacrificii, de qua eſt ſermo, conſiſtere in illis verbis oblationis, quæ profert Sacerdos poſt conſecrationem; & ſunt: *Offerimus præclaræ majeſtati tuæ de tuis donis, ac datis, hoſtiam puram, ſanctam &c.* Pro hac ſententia citantur Clitovæus lib. 2. contra Lutherum cap. 16. Henricus VIII. Rex Angliæ in aſſertionibus fidei contra Lutherum; Roffenſis in eandem defenſione; Echius lib. 3. de Sacrificio Miſſæ cap. 9. Albertus in II. diſtinct. 13. artic. 14. His addit Vaſquez, Scotum, & Gabrielem.

Secundo, putant alii eſſentiam ſacrificii conſiſtere in ſola conſecratione, & non in oblatione. Quod tamen citatus Vaſquez falſum putat; & ratio ipſius eſt. „ Nam iuxta decretum ſextæ Synodi Canone 52. Trullano, „ & Canone 49. Concilii Laodicenſis „ in diebus Quadrageſimæ, præter quã „ in Sabbato, & Dominica, ſacrificandum erat ex præſanctificatis; ſicut „ etiam nunc obſervat Eccleſia Latina „ in die Paraſceves, in qua non conſecrat, ſed panem conſecratum præcedentis diei in ſacrificium offert. „ Hoc ſane argumento probari videtur, non in ſola conſecratione, ſed „ aut in ipſa, & oblatione, ſeu conſumptione ſimul, aut in ſola oblatione illa, aut in ſola conſumptione, „ rationem ſacrificii poſitam eſſe. „

Tertio, ſunt Theologi, qui quanvis non dicant totam eſſentiam ſacrificii conſiſtere in fractione, volunt tamen conſecrationem non ſufficere, ſed cum ea neceſſariam quoque eſſe fractionem. Hujus ſententiæ dicitur Melchior Canus lib. 20. de locis theologicis cap. 13.

Quarto, putant Scholaſtici non pauci, conſumationem hujus Sacramenti aliquo modo pertinere ad eſſentiam ſacrificii. Citatur pro hac ſententia Ledeſma prima part. quæſt. 23. art. 4.

Ut autem hac in re clarius, ac diſtinctius procedatur, conſiderare oportet, & rem ipſam, quæ ſacrificatur, & offertur, & actionem offerendi, ſeu ſacrificandi. Primum reſpicit ipſum Chriſtum, ſecundum vero continet Miniſtrum; & de his omnibus hæc ſcribit Tournely. „ Ex parte rei duo ſunt dumtaxat, corpus „ Chriſti, & ſpecies ſacramentales; „ ex parte vero Miniſtri ſacrificantis, „ ſex diſtingui poſſunt actiones in Miſſa, de quibus dubitari poteſt, an ſint „ omnes ſacrificio eſſentiales. Prima „ eſt

„ est oblatio panis, & vini ante consecrationem: Secunda ipsa consecratio, & transmutatio panis in corpus, & vini in sanguinem Christi: Tertia, oblatio corporis, & sanguinis Christi, post consecrationem: Quarta, fractio, & commixtio Sacramenti: Quinta, consumptio Sacramenti a Sacerdote consecrante facta. Sexta denique, distributio & sumptio respectu populi fidelis. Quamquam autem omnes istæ Sacerdotis actiones, ubi sacra perficit, requirantur ac necessariæ sint, non eodem tamen omnes necessitatis gradu. Quæstio igitur hic est, in quo præcise consistat natura, & essentia sacrificii, tum circa rem, quæ offertur; tum circa actionem Sacerdotis offerentis. Varias ac discrepantes circa rem præsentem Scholasticorum opiniones fuse refert ac expendit Vasquesius disp. 222. cap. 1. & sequentibus, quas lege, si vacat. „

Dicimus I. Deo principaliter offerri in Sacrificio Missæ Christum, realiter præsentem sub speciebus panis, & vini: species vero pertinere ad sacrificium tanquam conditiones, non tanquam partes.

I. Conclusionis pars I. probatur. Eadem est victima, quæ immolata fuit in Cruce, & quæ modo immolatur in Altari; sed in cruce victima fuit Christus: ergo pariter in Altari. Major est doctrina Concilii Tridentini sess. 22. cap. 2. docentis: *In hoc sacrificio Missæ idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruente obtulit.* Quod antecedenter docuerat Apostolus 1. ad Corinth. 5. *Christus Pascha nostrum immolatus est*: ad Ephesios 5. *Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis.* Denique patet ex ipsismet verbis Christi: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, vel traditur: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur, vel effunditur.*

II. probatur. Quod offertur incruente in Sacrificio Missæ illud idem est, quod oblatum fuit cruente in sacrificio Crucis; sed hic est Christus: ergo Christus est, qui primo, & principaliter offertur in sacrificio Missæ.

II. Conclusionis pars hoc pacto a Tournely citato explicatur, & probatur. „ Species illæ sacramentales non sunt hostia illa immaculata, quæ immolatur, & offertur Deo in propitiationem, ac remissionem peccatorum nostrorum; ut per se patet. 2. quia inde sequeretur sacrificium Missæ quoad rem oblatam non esse idem cum sacrificio crucis, quia ibi solus Christus fuit res oblata; hic autem compositum ex Christo, & speciebus. 3. Sequeretur, principalius offerri species sacramentales, quam Christum, quia species præcipue sunt visibiles. 4. Sequeretur non offerri totum Christum, sed solam carnem sub specie panis, & solum sanguinem sub specie vini; quia nihil aliud significatur per illas species visibiles, nisi caro, & sanguis, neque vi verborum aliud ibi continetur. Aliunde vero, cum sacrificium Altaris externum sit, ac visibile, atque Christus in propria sua specie visibilis non sit in sacrificio, nisi per symbola seu species externas, ac sensibiles panis, & vini; idcirco dicendum, species illas conditiones esse plane necessarias ad sacrificium. Sic rem exponit doctissimus, & Illustrissimus Petrus de Marca Differt. posth. de sacrificio pag. 90. & 91. *Suarez, docet, panem, & vinum aliquo modo offerri, tum quoad substantiam, quia mutatur in corpus; tum quoad species, quas ait intrinsece pertinere ad rem oblatam in hoc sacrificio; ita ut res oblata per modum termini, non sit tantum Christus nude sumptus, sed simul cum speciebus, quatenus cum ipsis unum compositum sacramentale constituit: sed ista, quæ quibusdam durior videtur sententia, temperari potest, ita ut dicatur, rem principaliter oblatam esse Christum, sed species necessarias esse ad modum hujusce sacrificii constituendum, nempe ut visibilis, mysticum, & incruentum; sic ut pertineant ad rem oblatam per consequentiam quamdam, ut corpus quod apertum erat in cruce, hic sit opertum.* „

Dicimus II. Essentiam sacrificii non consistere in oblatione, quæ vel praecedit, vel consequitur consecrationem: Non consistere in fractione, & commixtione: Non consistere in consumptione, quæ fit a populo, quanvis ex parte consistat in consumptione, quæ fit a Sacerdote.

I. Con-

I. Conclusionis pars probatur; & quidem I. Quia non legimus Christum hanc oblationem fecisse ante consecrationem: II. Quia oblatio hæc est institutionis ecclesiasticæ, non divinæ; adeoque ad essentiam sacrificii pertinere non potest. III. Quia oblatio hæc nihil intrinsecus innovat in re oblata, sed extrinsecus tantum circa ipsam aliquid facit. IV. Quia oblatio vocalis non est necessaria ad sacrificium, & præcipue ut eum præcedens, quia immolatio ipsa potest etiam esse oblatio. Et hæc intelliguntur de oblatione, quæ præcedit consecrationem. De oblatione vero, quæ consequitur, hæc sunt momenta, quæ probant ipsam ad essentiam sacrificii non pertinere; & quidem I. Quia ipsā Christus non adhibuit; II. Quia deberet dici in persona Christi, & nihilominus dicitur: *Unde, & memores nos servi tui offerimus &c.* III. Quia non est de essentia sacrificii ut verbo explicetur oblatio, sed sufficit ut opere exerceatur, & intentione fiat.

II. Conclusionis pars probatur ex S Th. 2. part. quæst. 83. art. 6. ad 6. verbis hisce: *Dicendum, quod fractio hostiæ consecratæ. & quod una sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum prætermissio non facit imperfectionem sacrificii, at propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem hujus Sacramenti.* Post quæ addit Tournely „Quapropter, si forte, ait Bellarminus, dum „ipso Sacramento signum Crucis exprimitur, panis consecratus in calicem decidat, non solet frangi, sed „relinquitur, ita integrum, usque ad „sumptionem; nec tamen sacrificium „irritum, aut essentialiter immutari „creditur. Revera Christus panem „fregit: at non ad certum mysterium „significandum, sed ad distribuendum: „neque post fractionem miscuit cum „vino consecrato, ut nos observamus, „sed immediate porrexit Discipulis „ad manducandum: non ergo fuit fra„ctio mystica, ut nostra, sed usualis.„

III. Conclusionis pars probatur pro primo puncto, quia Populus edit victimam, sed non offert sacrificium; Sacerdos autem comedit victimam, & consumat sacrificium; ac proinde Populus non ingreditur partem sacrificii in consumptione Sacramenti; ingreditur autem Sacerdos, qui sacrificat.

Eadem tertia pars pro secundo puncto probatur, scilicet quod consumptio sacrificii, quæ fit a Sacerdote, essentialis sit sacrificio, sequentibus verbis a Tournely. „Quia sacrificium „Missæ omnium perfectissimum est, „ac holocaustum: in holocausto autem „victima tota consumabatur, & de„struebatur: nulla autem in sacrificio „Missæ consumatio, ac perfecta de„structio assignari potest, præter con„sumptionem, quæ fit a Sacerdote, „quæ ita necessaria semper judicata „fuit ab Ecclesia, ut si forte Sacerdos „ante consumptionem moriatur, vel „alio modo a consumptione impedia„tur, oportet alium Sacerdotem, „etiamsi jejunus non esset, illi suc„cedere, & sacrificium consummare. „Ita docet S. Thom. quæst. 83. art. 6. „ad 3. *Dicendum, inquit, quod si musca, „vel aranea in calicem ante consecratio„nem ceciderit, aut etiam venenum „deprehenderit esse immissum, debet ef„fundi, & abluto calice, denuo aliud „vinum poni consecrandum. Si vero „aliquid horum post consecrationem acci„derit, debet animal caute capi, & di„ligenter lavari, & comburi, & ablu„tio cum cineribus in sacrarium mitti. „Si vero venenum ibi esse deprehenderit „immissum, nullo modo debet sumere, nec „alii dare, ne calix vitæ vertatur in „mortem: sed debet diligenter in aliquo „vasculo, ad hoc apto, cum reliquiis „conservari. Et ne sacramentum rema„neat imperfectum, debet aliud vinum „apponere in calicem, & denuo resumere „a consecratione sanguinis, & sacrifi„cium perficere.* „

Dicimus III. Oblatorum consecrationem essentiam sacrificii eucharistici constituere, prout dicit ordinem ad eorum consumptionem, tanquam ad finem, & terminum extrinsecum.

I. Probatur sequentibus Rationibus a Juenino I. „Quod consecratio ad „essentiam sacrificii pertineat ex eo „patet, quod consecrandi potestas sit „de essentia Sacerdotii, ac proinde „consecratio, quæ illius potestatis est „exercitium, ad sacrificii essentiam „pertineat. Præterea per consecratio„nem res oblatæ, seu Christi corpus, „& sanguis, mystice immutantur, cum

„ in consecratione sanguis a corpore „ separetur eo in sensu, quod *vi verborum* solum corpus sub speciebus panis, & solus sanguis sub vini speciebus; unde (ut jam alias observatum est) nonnulli Patres verba, quibus peragitur consecratio, mysticum gladium appellarunt. 3. Quod sola consecratio sacrificii essentiam constituat, ex eo colligitur, quod præter mutationem, quam operatur in hostia, ejus quoque oblationem essentialiter importet, quatenus nempe (ut Tertulliani verbis utar) sacrificii victimam *repræsentat*, seu Deo reddit vere præsentem: non alia enim ratione, quam per consecrationem, Christus in ultima cœna Deo patri se sub panis, & vini speciebus præsentem exhibuit. 4. Tandem quod consecratio sacrificii essentiam constituat, prout ad sumptionem tanquam ad terminum refertur, evincitur ex eo, quod Eucharistia fit ad instar convivii spiritualis, constantis ex sacro cibo, & sacro potu; cibus autem, & potus, ad usum, & sumptionem, referuntur. „

Objiciunt I. Est de fide, quod Christus instituendo Eucharistiam, sacrificium obtulit; sed non est de fide, quod Christus sumpserit Eucharistiam a se confectam: ergo consumptio sacrificii relate ad offerentem non est de essentia ipsius. II. Christus nec etiam moritur repræsentative ex vi consecrationis; sed hoc requiritur ad essentiam sacrificii: ergo essentia sacrificii non consistit in consecratione. III. Die Parasceves in Ecclesia Latina verum sacrificium offertur, & in Ecclesia Græca offertur pariter singulis jejuniorum diebus: nihilominus his diebus nulla fit consecratio: ergo consecratio ad essentiam sacrificii non pertinet. IV. Si consecratio ad essentiam sacrificii pertineret, Sacerdos celebrans teneretur jure divino utramque speciem consecrare, & in hoc non posset Ecclesia dispensare; sed Raphael Volaterranus refert, quod Innocentius IV. dispensavit cum Norvergia, & aliis Populis Septentrionalibus, ut propter vini penuriam calicem non consecrarent: ergo signum est, quod Sacerdotes jure divino ad utriusque speciei consecrationem non teneantur.

Respondemus ad I. S. Thom. asserere, multum esse probabile, quod Christus sumpserit Eucharistiam a se confectam; & ipsum plures Theologi sequuntur.

Ad II. Non requiritur ad sacrificium proprie dictum, ut victima actu moriatur, sed sufficit, ut illius mors ex modo, quo offertur, naturaliter consequi debeat. Quod patet in hostiis antiqui testamenti, in quibus verum fuisset sacrificium, si post illatum læthale vulnus, Deus eorum mortem per miraculum impediisset.

Ad III. Diebus prædictis nec in Ecclesia Latina, nec in Græca ullum fieri sacrificium, quia illa est Missa, quæ vocatur præsanctificatorum, vel alias Missa sicca, de qua dicit Ordo Romanus: *Feria sexta Parasceves, quæ & sexta Sabbati dicitur, Missa non cantatur, sed neque in Sabbato sancto, usque ad vigiliam noctis.*

Ad IV. Non admittitur Volaterrani narratio, quia nullum præfert documentum ipsius; & nullum de hoc in decretis Innocentii IV. vestigium legitur; & denique quia vini penuria nulla est apud Norvegas, aliosque populos Septentrionales. Et tandem quia aperte contrarium ex Tridentino habetur sess. 22. cap. 1. *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini, Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, & eisdem eorumque in Sacerdotio Successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.*

Pro altera vero Dissertationis parte diximus, sacrificium ratione finis esse lautreuticum, eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium. Lautreuticum, quia per cultum latriæ offertur Deo tanquam supremo rerum omnium Domino: Eucharisticum, quia fit in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: Impetratorium, quia Deo offertur pro beneficiis accipiendis: Propitiatorium demum, quia reddit nobis Deum propitium, benignum, & placatum. Lutherani, & Calvinistæ quamvis sacri-

crificium nostrum improprie sacrificium appellent, fatentur tamen dici posse latreuticum, & eucharisticum; at negant illud esse propitiatorium, & impetratorium.

Dicimus IV. Sacrificium Missæ esse vere propitiatorium, ac impetratorium.

I. Probatur Conclusio ex Scripturis. Mat. 26. *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur*, vel *effunditur* juxta Græcum, *in remissionem peccatorum*, Luc. 22. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*, græce, *funditur*. Ad quæ addit sequentia Tournely. „ Diversitas temporis *fundetur*, *funditur*, duplicem designat ejusdem sacrificii statum, seu modum: pro futuro, cruentum cum physica effusione sanguinis; pro præsenti, incruentum cum mystica immolatione: utrobique vero est in remissionem peccatorum; in cruce, solvendo pretium nostræ redemptionis; in altari illud nobis applicando: unde merito Christus nostra propitiatio hoc utroque sensu dicitur. Rom. 3. vers. 25. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum*. 1. Joan. 2. cap. vers. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi*. Et cap. 4. vers. 10. *Misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris*. Fidem hanc confirmat, & ipse S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*. Est istud præcipuum Sacerdotis officium, offerre nempe sacrificium pro peccatis; ergo respondere illi debet sacrificium propitiatorium. Etenim Eucharistia quatenus sacramentum, non habet ex sua institutione vim tollendi peccata directe, ac primario, sed nutriendi tantum & conservandi vitam spiritualem, neque potest nisi sumenti prodesse: econtra peccata dimittit, quatenus sacrificium est propitiatorium, quod non tantum offerenti, sed et aliis, pro quibus offertur, fructum affert. „ Et subdit quoque: ex eo vero quod sacrificium Missæ propitiatorium sit, consequens est, ut sit etiam impetratorium: si enim Deum placare potest, ac propitium reddere ad dimittenda peccata, quid ni poterit & ab ipso nova & uberiora auxilia gratiæ, cæteraque beneficia impetrare?

II. Probatur ex Conciliis. Concilium Trident. sess. 22. cap. 2. *Docet sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata, etiam ingentia dimittit ...... Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa*. Et can. 3. ejusdem sess. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantū esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatoriū; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit*.

III. Probatur ex Patribus. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi mystagogica explicans verba illa Apostoli I. ad Timoth. 11. „ Fieri orationes, postulationes, & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus: *scribit*: Postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsa propitiationis hostia; obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro Militibus, pro Sociis, pro Ægrotis, & afflictis, & in summa pro omnibus, qui egent auxilio. Insuper vocat Eucharistiam hostiam propitiationis, & dicit: Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis, & illis, eum, qui est benignissimus, propitium reddamus. „ Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio: „ Qui pro tota civitate; & quid dico civitate? Imo pro universa terra oratorem agit, Deoque supplicans, omnium peccatis sit propitius, non vivorum tantum, sed etiam eorum, „ qui

„ qui obierunt, qualem, quæso, oportet esse? Ambrosius lib. 1. de offic. cap. 48. Offert Christus se ipsum quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat; & in exhortatione ad Virgines: Hostiam salutarem, per quam peccatum mundi hujus aboletur. Hieronymus in cap. 1. epistol. ad Tit. Si Laicis imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu; quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis, populique peccatis illibatas Deo oblaturus est victimas? S. Augustinus quæst. 57. in Levit. In multis sacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc nostrū sacrificium significatur, in quo vera fit remissio peccatorum.

VI. Probatur Rationibus I. Sacrificia veteris testamenti mundabant Judæos a peccatis legalibus, seu ab immunditia legali: ergo sacrificium novi testamenti a peccatis nos mundat. II. Christus, qui in sacrificio Missæ Deo immolatur, in remissionem peccatorum offertur: ergo sacrificium Missæ est vere propitiatorium, & impetratorium. Hanc caussalem docet Concilium Trid., & Petrus de Marca, Archiepisc. Parisiensis, in Differt. posthuma de Eucharistia, sic eam exponit. „ Itaque cum res oblata, & qui principaliter offert, & interpellat, sit ipse Christus, dubium non est, quin sit in hoc sacrificio infinita vis impetrandi omnem gratiæ apparatum, quo instructi ingentium criminum veniam consequi possimus. Quid enim deest ad peccatorum indulgentiam assequendam, ubi Auctor ipse gratiæ, qui eum nobis promeritus est, cruento sacrificio in mystica cœremonia illius memoriam renovat, atque pro nobis Patrem interpellat, quo beneficii in cruce quæsiti nos faciat compotes? ...... Et postea: Ut articulum istum contraham in pauca, propitiatorium dicitur sacrificium eucharisticum, quoniam impetrat gratiam necessariam ad salutem, & ad ea omnia consequenda beneficia, quæ nobis sua passione promeruit, nisi contumaciter auxilia illa rejecerimus. „

Obstant I. His verbis Kemnitii. „ Si Missæ sacrificium propitiatorium esset, ac peccata remitteret, utile foret non accedere ad sacramenta pro remissione peccatorum percipienda; nam remissio peccatorum per unam Missam ab alio dictam, sine ullo labore, & periculo haberi posset. „ II. Missæ sacrificium non esset propitiatorium, si sumptio Eucharistiæ non posset ab uno pro alio fieri; sed non potest: ergo &c. Probatur minor. Non potest unus baptizari pro alio; non potest unus confirmari pro alio; non potest unus absolvi pro alio: ergo nec Eucharistiç sumptio potest ab uno fieri pro alio.

Respondemus ad I. Distinguendo antecedens; si Missæ sacrificium immediate, ac proxime peccata dimitteret; concedimus: si mediate dumtaxat, impetrando scilicet auxilia gratiæ, ac donum pœnitentiæ, quo peccatores moveantur ad sacramenta desideranda, & quærenda; negamus.

Ad II. Dicitur, quod hæc est differentia, quæ intercedit inter susceptionē sacramenti, & oblationem sacrificii: „ Sacramentum enim, ait Tournely, ad sanctificationem suscipientis primario, ac directe ordinatur, & idcirco nonnisi suscipientem sanctificat; at sacrificium ordinatur, ac tendit, tum ad gloriam Dei, cujus supremum in res omnes dominium declaratur, tum ad impetrandum beneficia iis omnibus, pro quibus offertur. *Quare*, inquit Bellarminus lib. 2. de Missa cap. 5. *Sacrificium simile est orationi, quod attinet ad efficientiam: oratio enim non solum prodest oranti, sed etiam iis, pro quibus oratur. Ex his colligimus*, pergit doctissimus Cardinalis, *manducationem Eucharistiæ, quæ fit a Sacerdote, ut est sacramenti susceptio, soli sumenti prodesse, ut autem sacrificii consummatio, prodesse illis omnibus, pro quibus oblatum est sacrificium.* „

DISSERTATIO CCCCXLI.

De subjecto Sacrificii Missæ. An subjectum Sacrificii Missæ sint omnes viventes? An sint omnes mortui? An pro omnibus operetur, et quomodo?

Omnes, qui vivunt, vel sunt Catholici, vel sunt Hæretici, vel Gentiles, vel Pagani, vel Judæi, vel alii quomodocunque ab orthodoxa fide alieni. Hi igitur, qui vivunt in hoc mundo, & sunt capaces æternæ beatitudinis, ac proinde sub nomine proximi comprehenduntur; quæritur, an comprehendantur sub nomine Subiecti sacrificii Missæ?

Dicimus I. Sacrificium Missæ offerri posse pro omnibus, qui in mundo vivunt, quanvis sint a catholica religione extorres.

I. Probatur ex Scripturis. I. ad Timot. 2. Apostolus scribit: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt constituti, ut tranquillam, & quietam vitam agamus in omni pietate, & castitate.* Duo possunt verbis hisce opponi; unum scilicet, quod intelligantur pro fidelibus tantum, non vero pro omnibus hominibus: alterum veto, quod intelligi debeant de precibus, quæ funduntur extra sacrificium, non vero de sacrificio. Sed pro primo facit, quod in iisdem verbis legitur, scilicet *pro Regibus*; Reges enim non erant Christiani, sed Gentiles: unde ait Chrysostomus ho. 6. in 1. ad Timoth. *Neque enim Reges Deum colebant; verum multis postea temporibus in infidelitate, quam per seriem successionis acceperant, perstiterunt.* Pro altero vero, quod scilicet Apostolus loquatur de precibus, quæ fiebant in sacrificio, testis est Justinus in apolog. ad Antonin. Imperat. In qua hæc habet. *Nos autem secundum hujusmodi lavationem, credentem jam a nobis adscitum, ad fratres, qui dicuntur, eo adducimus, ubi illi congregati sunt ad communes preces, & supplicationes, cum pro se ipsis, tum pro illuminato, & aliis ubique gentium omnibus, animo intenta peragendas: ut digni idoneique simus, qui veritate agnita, & opera etiam ipsa boni, atque officiali rerum ad ministratores, & datarum nobis mandatorum custodes inveniamur: atque ut salute salvemur sempiterna. A precibus finitis, mutuis nos invicem osculis salutamus. Deinde ei, qui fratribus præest, offertur panis, & poculum aquæ, & vini, quibus ille acceptis, laudem, & gloriam rerum universarum Patri per nomen Filii, & Spiritus Sancti, offert, & Eucharistiam, sive gratiarum actionem, pro eo quod nos donis suis hisce dignatus sit, prolixe exequitur.*

II. Probatur ex Patribus. Tertullian. ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro, & ipsius, sed quomodo præcepit Deus, pura prece. Non enim eget Deus conditor universitatis, odoris, aut sanguinis alicujus.* Dionysius Alexandrinus apud Eusebium lib. 7. histor. cap. 11. *Huic (Deo) continuas preces offerimus pro imperio illorum* (de Imperatoribus Gallieno, & Valeriano loquitur) *ut stabile, & inconcussum permaneat.* Augustinus epist. 117. ad Vitalem: *Quando audis Sacerdotem Dei ad Altare exhortantem populum Dei orare pro incre-*

credulis, ut eos Deus convertat ad fidem, subjaunt pias voces &c. Quibus verbis Augustinus Vitalem, semipelagianismo laborantem, docet, infideles ut credant indigere gratia Christi, quam pro eis Ecclesia in sacrificiis exposcere solet. Insuper Athanas. in apologia ad Constantium scribit, quod in Ecclesia Alexandrina recitabatur in Liturgiis nomen Imperatoris, quanvis heretici. Addit Jueninus hæc verba: *His quoque temporibus, in Latinis Liturgiis ante, & post consecrationem plures orationes leguntur pro Ecclesiæ hostibus, seu pro iis, a quibus persecutionem patitur. Reperiuntur etiam nonnullæ, quibus petitur eorum conversio, quos Ecclesia propter publica scelera evomuit ex suo sinu. Nititur vero ea praxis huic principio, quod inter fideles, & inter excommunicatos plerumque nonnulli sint e prædestinatorum numero, multique quibus, licet reprobis, Deus velit justitiam conferre, quam tamen usque in finem, per singulare perseverantiæ donum in eis non est conservaturus.*

III. Probatur Rationibus. I. Offerimus Sacrificium pro Ecclesia catholica propaganda, unienda, purganda: ergo similiter offerimus pro infidelium, & hæreticorum conversione. II. Sacrificium crucis pro omnibus oblatum fuit, etiam pro infidelibus, & hæreticis: ergo pariter sacrificium Eucharistiæ. III. Christus pro omnibus mortuus est, etiam pro infidelibus, & hæreticis: ergo pro omnibus pariter offertur. IV. Ecclesia similiter in die parasceves orat pro infidelibus, pro hæreticis, pro Schismaticis &c. ergo pro his omnibus licet sacrificium offerre.

Opponunt I. Non est licitum pro Excõmunicatis nominatim offerre sacrificium; ut legitur cap. *a nobis; de sententia excommunicationis*. II. Augustinus lib. de origine animæ cap. 9. *quis offerat corpus Christi, nisi pro iis, qui sunt membra Christi?* Sed infideles, hæretici, & excommunicati non sunt membra Christi; ergo &c. III. Excommunicati sunt extra Ecclesiam: ergo non prosunt eis preces Ecclesiæ; eodem fere pacto, quo non prosunt alimenta membro, quod a corpore abscissum est. IV. Si liceret offerre sacrificium pro Gentilibus, Judæis, Hæreticis, & Excommunicatis, qui nominatim, & expresse denunciati sunt, nullum esset discrimen inter illos, & fideles; quod dicendum non est.

Respondemus ad I. Quod quanvis nominatim & publice non sit licitum pro Excommunicatis non toleratis offerre sacrificiũm, quia Ecclesia eos excludit a suis orationibus, ac suffragiis, in criminis vindictam; & prohibet ne ipsorum nomina ad altare recitentur: possunt tamen fideles, ac Sacerdos ipse celebrans, pro iis privatim orare ut resipiscant & ad bonam frugem revertantur.

Ad II. Dicit S. Thom. in 4. distinct. 20. quæst. 2. artic. 2. ad 4. Verba Augustini intelligi debere de iis, qui sunt membra Christi actu, vel potentia. Ut enim ait Tournely, tunc offertur etiam pro membris Christi, quando offertur pro aliquibus, ut fiant membra Christi. Addit, quod Augustinus in eo loco loquitur dumtaxat de defunctis, qui aut sunt membra Christi actu, aut nullo modo; ideo absolute dicere potuit non posse offerre pro defunctis, nisi sint membra Christi.

Ad III. Reponit Jueninus, eas preces, quæ pro societate fidelium offeruntur, Excommunicatis, aliisque, qui ab Ecclesia sunt extorres, non prodesse; quippe qui cum fidelibus nullo prorsus vinculo teneantur: at nihil obstat, quin emolumentum colligant ex iis, quæ specialiter pro eis offeruntur.

Ad IV. dicitur, quod inter fideles, & excommunicatos duplex intercedit discrimen; primum est, quod excommunicati non sunt participes orationum, quæ ab Ecclesia funduntur pro fidelibus. *Alterum vero est, ait citatus Jueninus, quod fert hodierna praxis, ut eorum, qui sunt extra Ecclesiam, nomina publice non recitentur, nec privatim in ea Liturgiæ parte, quam* Memento *nominamus; hoc enim in capite non obtinet Veterum disciplina; sed nihil obstat quin de iis mentaliter Sacerdos cogitet, dum sacris dat operam, postuletque ut Deus Pater, propter Christum, qui in altari præsens sistitur, conversionis, ac resipiscientiæ donum largiatur. Ex iis, quæ huc usque dicta sunt, evidenter colligitur Missæ sacrificium offerri pro omnibus, qui sunt in* Ec-

Ecclesiæ sint, sive justi sint, sive impii;
„ Utrorumque Liturgiæ omnes meminerunt; nec mirum, quippe quod fideles, sive justitia fruantur, sive jaceant in peccato mortali, sunt membra illius mystici corporis, quod nondum perfecte cum Christo capite conjunctum est. „

Pro altera Dissertationis parte, in qua quæritur, an subiectum sacrificii Missæ sint omnes mortui? Supponimus, inter defunctos primo esse illos, qui æternis suppliciis puniuntur; secundo esse illos, qui in Purgatorio detinentur ad tempus; tertio esse illos, qui in Cœlis Deum vident. Hæretici novatores pro nullis volunt sacrificium offerri posse, nec pro damnatis, nec pro purgantibus, nec pro Beatis; adeoque damnant usum Ecclesiæ, quæ in honorem Sanctorum Missas celebrat. Catholici vero volunt, reprobis, ad æterna supplicia damnatis, nihil prodesse Missæ sacrificium, adeoque pro ipsis offerri non debere, nec ut propitiatorium, nec ut impetratorium: volunt pariter, justos in charitate pie defunctos, & in Purgatorio detentos, juvari posse Missæ sacrificio, ac viventium suffragiis, vel ad temporalis pœnæ relaxationem, vel ad plenam liberationem. Volunt denique, sacrificium non offerri Sanctis, sed offerri in honorem Sanctorum, sicut nec templa, nec altaria Sanctis eriguntur, sed in honorem ipsorum Deo dedicantur.

Dicimus II. Pro damnatis ad æterna supplicia sacrificium offerri non posse; posse vero pro animabus purgantibus; posse pariter Deo offerri in honorem Sanctorum. Tres habet partes Conclusio.

Prima Conclusionis pars I. probatur. Damnati addicti sunt pœnis æternis, & pœnis, quæ alleviari non possunt: ergo iisdem sacrificia nihil prosunt. Antecedens habetur Matt. 25. *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Item in lib. Job legitur, *quod in inferno nulla sit redemptio*. Proinde Augustinus lib. 1. de origine animæ cap. 11. *Salva fide catholica, & ecclesiastica regula, nulla ratione conceditur, ut pro non baptisatis cujuslibet ætatis hominibus offeratur sacrificium corporis, & sanguinis Christi*. Et lib. 3. cap. 12. *Noli credere, nec docere, aliquos eorum, qui sine Baptismo Christi ex hac vita emigraverint . . . . . ad regni cœlorum beatitudinem pervenire, si vis esse catholicus*. Lib. 2. de Civitate Dei cap. 24. docet, futurum ut Ecclesia pro reprobis adhuc viventibus non oraret, si certo sciret eos æterno excidio destinatos esse. *Si*, inquit, *de aliquibus ita certa esset, ut si sint illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen prædestinati sunt in æternum ignem ire cum cum diabolo: tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso. Sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus dumtaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis, nec tamen pro omnibus exauditur, qui etsi adversantur Ecclesiæ, ita tamen sunt prædestinati, ut pro eis exaudiatur Ecclesia, ut filii efficiantur Ecclesiæ. Si qui autem usque ad mortem habebunt cor impœnitens, nec ex inimicis convertentur in filios, numquid jam pro eis, idest pro talium defunctorum spiritibus, orat Ecclesia? Quid ita? nisi quia jam in parte diaboli computatur, qui, dum esset in corpore, non est translatus ad Christum*.

II. Probatur. Damnati si liberari, & sublevari possent per sacrificii Missæ oblationem, sequeretur, quod Deus, vel illos mitteret in gehennam ad tempus, vel quod pœnam tempore commensurandam iisdem infligeret; sed hoc est contra immutabilitatem decretorum Dei: ergo nullo modo oblatio sacrificii Missæ damnatis prodesse potest. Argumentum fundatur in doctrina omnium Patrum, & in Ecclesiæ traditione, qua docemur, nunquam in usu fuisse offerre sacrificium pro mortuis damnatis.

II. Conclusionis pars I. probatur ex Scripturis. Ex lib. 3. Machabæorum cap. 20. hæc habentur. *Facta collatione duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium; bene, & religiose de resurrectione cogitans . . . . . Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*. Quibus addit Tournely. „ Ex quo celebri testimonio hæc habemus. 1. Mortuos post hanc vitam a peccatis solvi. 2. Sacrificia, & orationes vivorum mortuis prodesse. 3. Omnes peccatorum reliquias non sem-

„ per per mortem expiari, sicut Luthe- „ ro, & Calvino videtur: illi etenim, „ pro quibus Judas Machabæus sacrifi- „ cium offerri jussit, mortui erant mor- „ te violenta, & quidem pro Religio- „ ne, atqui tamen persuasum habuit „ Judas, illos plene purgatos non fuisse. „ 4. Posse hominem sancte, ac pie mori, „ & tamen debitum aliquod ipsi sol- „ vendum, sive propter levia quædam, „ & venialia peccata non remissa, sive „ propter pœnam temporalem, quæ „ post condonatam culpam læthalem „ solvenda superest: testatur enim sa- „ cer contextus loco citato vers. 45. „ eos, pro quibus Judas sacrificium of- „ ferri voluit, *cum pietate dormitionem* „ *accepisse*. 5. Denique officia illa pie- „ tatis, quæ defunctis exhibentur, ad „ religionem pertinere. „

II. Probatur ex Augustino, qui lib. 9. Confessionum narrat, Monicam, matrem suã, ipsum rogasse, ut sui memoriam faceret ad altare; & ob id *oblatum fuisse pro ea sacrificium pretii nostri*. Insuper in lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 1. scribit. *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis sacrificium.* Sed quanvis nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine patet, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et cap. 4. *Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum: quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicunque cognati, vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi*, Et in Enchiridio cap. 110. *Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosinæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt, qui cum vixerant, ut hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt..... Quo circa hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam, vel gravari. Nemo etiam speret, quod hic neglexerit, apud Deum promoveri.... Non enim omnibus prosunt: & quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ, quam quisque gessit in corpore? Cum ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcumque eleemosinarum, pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis, etiamsi nulla sint adjumenta mortuorum, qualescunque vivorum consolationes sunt.*

III. Probatur ex Concilio Trident. sess. 25. in qua docetur, animas in Purgatorio detentas juvari sacrificio Missæ: & sess. 21. cap. 2. dicitur *Sacrificium Missæ non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis, rite, juxta Apostolorum traditionem offerri*. Et can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit*. Idem docuerat Concil. Carth. 4. can: 79. habitum seculo 4. anno scilicet 398. ubi legitur: *Pœnitentes, qui attente leges pœnitentiæ sequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum, & orationibus, & oblationibus commendetur*.

Tertia Conclusionis pars, quod scilicet Deo possit offerri sacrificium Missæ in honorem Sanctorum, ex eo patet, quod sacrificium offertur in protestationem supremi dominii, quod habet Deus in res omnes creatas, ac proinde pertinet ad cultum latriæ: ex quo sequitur, quod offerri non possit puris hominibus, quantumlibet sanctis. Et hoc declarat Tridentinum sess. 21. cap. 3. *Quonvis in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas in Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, offero tibi sacrificium, Petre, vel Paule, sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in Cælis, quorum memoriam agimus in terris*. Et Augustinus lib. 8. de Civitate Dei cap. 27. scribit: *Nos Martyribus non constitu-*

stitu-

stituimus templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia ...... Quis audivit aliquando fidelium, stantem sacerdotem ad Altare .... dicere in precibus, offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cum apud Memorias eorum Deo offeratur? Et lib. 20. contra Faustum cap. 21. *Nulli Martyrum, quamvis in Memoriis Martyrum constituimus altaria ...... Quod offertur, Deo offertur, qui Martyres coronavit, apud Memorias eorum, quos coronavit.*

Ex quibus hæc deducit Tournely „ Sacrificia Sanctis non prosunt ad culpæ „ vel pœnæ remissionem, nec ad gratiæ, vel gloriæ essentialis augmentum. Ratio est, quia Sanctis Deo aperte fruentibus nihil deest, quod gloriæ illorum essentiali superaddi possit, sed tantum gloriæ accidentalis, quæ eorum cultum, honorem, ac venerationem spectet. Quare S. Augustinus tract. 84. in Joan. & serm. 159. alias 17. de verbis Apostoli, monet in sacrificio memoriam fieri Sanctorũ, sed non orari pro illis. Et idcirco cum in nostra Liturgia petimus, ut oblatio Sanctis prosit ad gloriam, non tam oramus pro Sanctis, quam pro nobis: nempe gratiam petimus ita sancte, pie, devote, recte sacrificium offerendi, ut merito Sancti gaudere inde possint, & gloria illis coram hominibus accedat. „

„ III. Sacrificium Missæ non est per se institutum, tanquam ad finem proprium, & præcipuum, ad Sanctos honorandos, vel invocandos: siquidem directe, ac primario institutum est ad Deum colendum, & propitium nobis reddendum; secundario autem tantum, ac consequenter ad Sanctos honorandos: quapropter verum foret sacrificium, tametsi nulla in eo fieret Sanctorum memoria. „

„ IV. Non repugnat institutioni cœnæ Domini offerre Deo sacrificium in honorem Sanctorum, eosque invocare, ut pro nobis apud Deum intercedant. Hæc est constans Ecclesiæ fides, ac praxis. *Si quis dixerit*, ait Concil. Trid. sess. 22. can. 5. *Imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.* „

„ Fidem hanc & traditionem ad nos usque perduxerunt quoquot extant apud Græcos, & Latinos Liturgiæ, in quibus SS. Apostolorum, Martyrum, & aliorum Sanctorum memoria celebratur. Ex illis Liturgiis nonnulla testimonia laudavimus cum de Deo agebamus tom. 1. pag. 580. & 581. Perduxerunt, & SS. Patres. Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. mystag. *Cum hoc sacrificium offerimus*, inquit, *mentionem facimus eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum, & deprecationibus, suscipiat preces nostras.* Et Augustinus tract. 84. in Joann. *Nam sic*, inquit, *Martyres commemoramus* (ad Altare) *Quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro iis oremus; sed magis ut orent ipsi pro nobis.* Et lib. 8. de Civit. Dei cap. 27. reddens rationem, cur in memoriam, & apud memorias Sanctorum sacra celebrentur, hanc reddit, *ut ea celebritate, & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex eorum memoriæ renovatione adhortemur.*

Opponunt I. Liber Machabæorum inter Canonicos non recensetur: ergo auctoritas ex eo ducta nihil valet: II. Verba illa: *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur*, non est genuina textus, sed est ab aliquo irrationabiliter insuta: ergo nihil probat. III. Augustinus in Enchiridio cap. 110. scribit, *quæ per mortuis offeruntur: Non omnibus prosunt ..... quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut fit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa damnatio*, & cap. 102. *Pœnas damnatorum certis temporum intervallis existimem (si hoc eis placet) aliquatenus mitigari, etiam sic quippe intelligi potest manere in illis ira Dei*: ergo ex Augustino pœnæ Damnatorum mitigari possunt: ergo pro hoc saltem possunt illis prodesse sacrificia. IV. Chrysostomus hom. 3. in epist. ad Philippen. docet, orandum esse pro mortuis, & addit: *Id quidem de iis, qui in fide decesserunt. Cathechumeni vero neque hac dignantur consolatione, sed omni auxilio sunt destituti, uno quodam excepto. Quale vero hoc? licet pauperibus pro iis dare, atque hinc aliquid*

quid percipiunt refrigerationis. Sed nomine Catechumenorum intelliguntur damnati, qui sine baptismo moriuntur: ergo damnatis sacrificiū prodesse potest. V. Glossa in cap. *tempus* 13. quest. 2. vult, ex damnatis aliquos fuisse valde malos, & his ait sacrificium non prodesse; alios vero fuisse mediocriter malos, & his vult prodesse, non ad plenam liberationem, sed ad quamdam relaxationem. VI. Damascenus in oratione de defunctis testatur, Trajanum, & Falconillam fuisse liberatos ex inferis Gregorii Magni, & Sanctæ Teclæ, orationibus. VII. Innocentius III. in cap. *Cum Martha*, *de celebrat. Missarum*, dicit apud Tournely. „ Quosdam ex mortuis esse valde bonos, idest sanctos, qui non egent suffragiis: quosdam valde malos, idest damnatos, qui non possunt juvari: quosdam mediocriter bonos, quibus suffragia prosunt ad expiationē. „ Non exponit Innocentius quinam illi sunt, quos appellat mediocriter malos. „ VIII. Judæi illi, pro quibus Judas Machabæus lib. 2. Machabæorum cap. 20. jussit offerri sacrificium, sub ipsorum cadaveribus tenebant donaria Idolorum, & perconsequens fuerant mortui in peccato mortali: ergo pro iis, qui moriuntur in peccato mortali offerri potest sacrificiū. Insuper Ecclesia orat Deum, ut liberet defunctos *de morte æterna*, *de pœnis inferni*, *de profundo lacu*, *de ore leonis &c.* IX. Christus non dixit in institutione Eucharistiæ: hoc facite in honorem Sanctorum, sed in meam commemorationem. X. Mortui, sive damnati, sive sancti, non possunt manducare corpus Domini, nec possunt bibere ejus sanguinem: ergo non possunt esse participes sacrificii Eucharistiæ. XI. Sacrificium est actus latriæ, qui cultus soli Deo debetur in honorem ipsius: ergo non in honorem Sanctorum. XII. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 10. dicit, in sacrificio Missæ, Sanctos nominari quidem a Sacerdote, sed non invocari; & hæc sunt ejus verba. *Non tamen a Sacerdote, qui sacrificat, invocantur. Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in Memoria sacrificet eorum; quia Dei Sacerdos est, non illorum*.

Respondemus ad I. Scriptores omnes Catholicos probare primum & secundum Machabæorum libros esse canonicos, & nos satis quoque probavimus in volumine quinto nostrarum Dissertationum, Dissertatione 278.

Ad II. Negatur quod assumitur; & contrarium assumptionis apud omnes Theologos probatum invicte invenitur.

Ad III. Augustinus loquitur de fidelibus, qui in Purgatorio detinentur; ut patet ex ejus contextu, in quo hæc leguntur. *Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt..... Cum ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offerantur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis, etiamsi nulla sint adjumenta mortuorum qualescumque vivorum consolationes sunt*.

Ad IV. Chrysostomus loquitur de Catechumenis absque baptismo decedentibus, proquibus suo tempore orationes non fiebant.

Ad V. Error fuit Glossæ, si putavit, aliquos ex damnatis percipere refrigerium ex Missæ sacrificio, quia in inferno nulla est redemptio.

Ad VI. Dicitur, quod illa oratio de defunctis non est Damasceni; & quod narratur de Trajano, & Falconilla, fabula est.

Ad VIII. dicit Tournely. „ Innocentius III. videtur memoria lapsus, & „ & ex trimembri divisione, quam adduxit S. Augustinus, quadrimembrē „ fecisse: sed quidquid sit, duo posteriora membra divisionis recte intelligi possunt de iis, qui in Purgatorio „ pœnas ferunt, quorum aliqui sunt „ mediocriter boni, quia in hac vita „ bene quidem vixerunt, ex qua in „ charitate discesserunt; sed quibus „ pœnarum aliquid luendum superest, „ ac per sacrificium Missæ, & viventiū „ suffragia, subveniri potest ad supplicii mitigationem, vel plenam liberationem; alii sunt mediocriter mali, „ quia in hac vita non ita pie vixerunt, „ & tandem a reatu culpæ liberati, „ cum magno pœnæ reatu discesserunt, „ qui-

„ quibus sacrificium ad pœnarum mi-„ tigationem valere potest. „

Ad VIII. Judæi non tenebant Idolorum donaria ad cultum, & reverentiam, sed tanquam prædam, quæ jure victoriæ illis debebatur; ac proinde non peccabant. Præterea Ecclesia refert preces illas ad instans temporis, quo defunctorum animæ corporibus solvuntur.

Ad IX. Ideo Christus non dixit, hoc facite in honorem Sanctorum, quia Eucharistia primario, & directe ordinatur ad cultum Dei, secundario vero, & indirecte ad honorem Sanctorum. Cœterum quamvis Christus hoc non præceperit, non tamen prohibuit.

Ad X. Argumentum probat, mortuos non posse participes esse Eucharistiæ, ut sacramentum est; non vero non posse de illa participare, ut sacrificium est.

Ad XI. differentia maxima est in eo, quod ab adversariis fingitur a nobis dici sacrificium offerri Sanctis in honorem Dei, & in eo, quod a nobis revera dicitur sacrificium offerri Deo in honore Sanctorum.

Ad XII. negat August. invocari Sanctos, sed invocatione per sacrificium, quod ipsis offeratur: non negat tamē invocari precibus Sacerdotis, ut pro nobis apud Deum intercedant.

Tertia tandem Dissertationis pars in eo consistit, quod per Missæ sacrificium culpa, & pœna peccati dimittantur, non ex opere operato, sed ex opere operantis. Proinde

Dicimus III. Per Missæ sacrificium dimitti peccati culpam, & pœnam, non immediate, sed mediate, & non ex opere operato, sed ex opere operantis.

I. Pars probatur. Eandem vim habet sacrificium Missæ, ac sacrificium Crucis; sed per illud remissæ fuerunt culpa, & pœna peccati: ergo pariter per hoc. Tridentinum docuit hoc ipsum sess. 22. cap. 2. *Illud sacrificium vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*. Definit rursus, *ipsum rite juxta Apostolorum traditionem offerri, non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis*.

II. Pars probatur. Sacrificium Crucis non immediate justificat impium, sed mediate; quatenus impetrat dona, quæ conversionem operantur; sed sacrificium Missæ eamdem habet vim: ergo pariter mediate peccatā dimittit. Unde Tridentinum loco nuper citato docet, ***Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata, etiam ingentia, dimittit***.

III. Pars probatur. Sacrificium Missæ operatur per modum impetrationis; sed operari per modum impetrationis est operari ex opere operantis: ergo &c. Ulterius effectus, qui sequitur ex opere operato, est infallibilis; sed Missa non semper suum sortitur effectum; ergo non operatur ex opere operato.

DISSERTATIO CCCCXLII.

De Ministro Sacrificii Missæ. Utrum Ministri sacrificii Missæ sint soli Sacerdotes? Quando teneantur sacrificium offerre? Et quis in sacrificio sit principalis offerens, & qui Ministri?

Uia solus Sacerdos est ordinarius Minister Eucharistiæ, ut Sacramentum est, quemadmodum suo loco diximus: idem quoque Sacerdos est Minister Eucharistiæ ut sacrificium est; ac proinde eam divino jure sacrificare Deo potest, ac debet. Christus enim verbis illis Matt. 28. *Hoc facite in meam commemorationem*, dedit potestatem Apostolis, eorunque Successoribus, faciendi, quod ipsemet in ultima cœna fecit. Et quia in ultima cœna confecit Sacramentum Eucharistiæ, & pariter obtulit sacrificium; hinc est, quod Apostolis præceperit, ut hoc ipsum pariter facerent. Quod expressit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2 *Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruente obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium illud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti, ac pænitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pænitentiæ concedens, crimina, & peccata, etiam ingentia, dimittit. Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis cruentæ, inquam fructus per hanc uberrimam percipiuntur, tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo non dum ad plenum purgatis, rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur.*

Dicimus I. Solos Sacerdotes esse Ministros sacrificii Missæ.

I. Probatur Conclusio simul, & explicatur a Bellarmino lib. 2. de sacrificio Missæ cap. 4. per hæc verba. „ Sacrificium Missæ ex opere operato „ vim habeat, & simul, ut præmisimus, „ quæ sit propria efficientia sacrificii. „ Sunt autem tria præmittenda, ut hoc „ recte intelligatur. Primum est, Sacrificium Missæ a tribus offerri, a „ Christo, ab Ecclesia, a Ministro; sed „ non eodem modo. Christus enim „ offert, ut primarius Sacerdos, & offert per Sacerdotem hominem, ut „ per suum proprium Ministrum. Ecclesia non offert, ut Sacerdos per „ Ministrum, sed ut Populus per Sacerdotem. Itaque Christus per inferiorem offert, Ecclesia per superiorem: „ Sacerdos enim quatenus talis major „ est reliquo populo, quippe qui, ut „ mediator quidam pro populo apud „ Deum intercedit, nec est proprie in „ ea re Minister Ecclesiæ, sed Christi „ principalis mediatoris. Ex quo etiam „ sequitur, ut Ecclesia non proprie sacrificet exercendo actum sacerdotalem, sed tantum offerat Sacerdoti „rem

„ rem sacrificandam, aut curat fieri „ sacrificium, aut certe consentiat in „ sacrificium, & voluntate, ac desiderio offerat, cum Sacerdos offert. „

II. Probatur ex Scripturis. Soli Sacerdotes, qui sunt successores Apostolorum, habent potestatem offerendi Eucharistiam: ergo soli Sacerdotes sunt Ministri sacrificii Missæ. Antecedens probatur ex illis verbis Christi Domini, qui Apostolis dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*: & Justinus Martyr in Apologia 2. explicavit per hæc verba: *Eum, qui fratribus, idest Christianis præest, rerum universarum Patri per nomen Filii, & Spiritus Sancti offerre Eucharistiam.*

III. Probatur ex Conciliis. Concilium Nicænum I. can. 18. Vult, ut Eucharistia accipiatur ab his, qui potestatem habent offerendi, qui sunt Sacerdotes. Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. *Sub earundem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit, per hæc verba; hoc facite in meam commemorationem.* Et can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus, & sanguinem suum; anathema sit.*

Pro secunda Conclusionis parte, in qua quæritur, quando teneantur Sacerdotes sacrificium offerre? Supponit simul & probat Jueninus, quod Sacerdotes, qui nunquam, aut saltem raro celebrant, gravi se peccato devincire. Pro se affert S. Thomam in 4. sententiarum distinct. 2. quæst. 1. artic. 2. ubi hæc habet: *Ambrosius dicit, grave est quod ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; sed gravius est, si dum peccatum metuimus, etiam sacrificium non reddamus. Sed primum est mortale: ergo & secundum.* Affert etiam eundem Angelicum Doctorem, qui hæc scribit. *Respondeo dicendum, quod secundum quosdam non peccat, qui dimittit celebrationem, nisi populum habeat commissum, vel ex obedientia celebrare teneatur. Sed quia secundum Gregorium, cum crescunt sive augentur dona, rationes crescunt donorum, cum Sacerdoti data sit nobilissima potestas, reus erit negligentiæ, nisi illa utatur ad honorem Dei, & salutem suam, & aliorum vivorum, & mortuorum.* Insuper affert Pium V. qui jussit deleri ex Cajetani Commentariis in S. Thomam opinionem, qua Commentator asseruerat, esse solius peccatis venialis rerum Sacerdotem, qui nusquam sacris operam daret. Et denique ex suo hanc rationem depromit. „ Qui „ raro admodum per segnitiem, & socordiam sacris dat operam, Deum, „ quantum in se est, quam maximo de„ fraudat honore, peccatoribus adimit „ auxilium, quo indigent ad conver„ sionem, justis uberem subducit appli„ cationem passionis Christi; ac proin„ de in re, quæ non levis est momenti, „ divinum præceptum infringit. „

Attamen Tournely respondens ad quæsitum; quoties Sacerdotes, quibus nulla commissa est animarum cura, celebrare per annum teneantur? Ait, „ Nulla divina lege fixum, ac determi„ natum esse numerum Missarum, quas „ Sacerdos celebrare teneatur, aut pro„ hibitum plures una die celebrare. „ Laudandos maxime, ac commendan„ dos inter Sacerdotes eos, qui quoti„ die ea qua par est animi pietate, ac „ religione sacrificium offerunt; juge „ quippe ac perenne est nostrum Alta„ ris sacrificium. *Ideo nos Deus offerre* „ *vult munus ad altare frequenter, &* „ *sine intermissione*, ait S. Irenæus lib. 4. „ adversus hæreses cap. 18. alias 35. „ *Episcopatus nostri honor grandis, &* „ *gloria est*, inquit, S. Cyprianus epist. „ 54. ad Cornelium, *pacem dedisse Mar*„ *tyribus, ut Sacerdotes, qui sacrificia* „ *Dei quotidie celebramus, hostias Deo,* „ *& victimas præparemus.* „ Apostoli „ quotidie circa domos frangebant pa„ nes; idest Eucharistiam offerebant, „ & distribuebant. „

Ex his autem Legentes eligant opinionem, quæ sibi magis arriserit, nobis enim nihil in hoc determinare facit, vel varia Doctorum Sententia, vel diversæ circumstantiæ, quæ in re ipsa possunt habere locum.

Dicimus III. Antiquitus Majores nostros multoties eadem die celebrasse; multis autem ab hinc seculis hoc ipsum canones prohibuisse; circa vero horam celebrationis non eandem ubique disciplinam obtinuisse. Tres habet partes Conclusio. Pro

Pro I. parte probatur ex Concilio Toletano II. habito anno 681. in quo dicitur : *Relatum est nobis, quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere, quot sacrificia in una die videntur offerre.* Insuper Strabo cap. 21. de rebus Ecclesiasticis, de Leone III. circa finem Seculi VII. & circa initium seculi VIII. hæc refert : *Fidelium relatione virorum ad nostram usque pervenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fatebatur) una die septies, vel novies Missarum solemnia sæpius celebrasse; Bonifacium vero Archiepiscopum, & Martyrem semel tantum per diem Missas fecisse, qui & non longe ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia quam gradu præcipui...... Itaque unusquisque in suo sensu abundet, dum fides concordat, ut nec sæpius offerentes æstiment Deum aliter non posse petitiones discernere; nec semel hostias per diem immolantes petant, suæ fidei subtilitatem potius, quam superiorum devotionem divinis acceptam conspectibus.*

Pro II. Parte affertur Concilium Londinense, celebratum anno 1200. quod habet can. 2. & 4. *Non liceat presbytero bis in die celebrare, nisi necessitate urgente.* Alexander II. circa annum 172.. in decreto quod refertur in cap. *Sufficit*, distinct. 1. *De consecratione. Sufficit Sacerdoti Missam unam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est unam Missam facere, & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fit*: & addit : *quicunque pro pecuniis, aut adulationibus secularibus, una die præsumunt plures facere Missas, non existimo evadere condemnationem.* Innocentius III. relatus in cap. *Consuluisti de Celebratione Missarum*: Respondeo, *quod excepto die Nativitatis Domini, nisi necessitatis causa suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.*

Pro III. Parte, quando persecutiones sæviebant, celebrabantur Missæ, & ante lucem, & orto jam Sole, & vespere. Testatur Tertullianus lib. de corona militis cap. 3. *Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum a Domino, etiam ante lucanis cætibus, nec de aliorum manu, quam Præsidentium sumimus.* Postmodum quando cessavit persecutio, assignata fuit hora tertia pro festivis diebus, hora nona in jejuniis per annum, hora vespertina per quadragesimam. Habemus testimonium Burchardi lib. 19. cap. de contemptu jejunii : *solent plures, qui jejunare se putant in Quadragesima, mox ut signum viderint, ad horam nonam manducare, qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, & vespertinis officiis, largitis eleemosinis, ad cibum accedendum est.* Pro Missis privatis S. Thomas 3. part. quæst. 83. art. 2. docet : *Ad quartum dicendum, quod regulariter Missa debet celebrari in die, & non in nocte..... ita tamen quod principium diei accipitur non a media nocte, nec etiam, ab ortu solis, idest quando substantia solis apparet super terram, sed quando incipit apparere aurora; tunc enim quodammodo dicitur sol ortus, in quantum claritas radiorum ejus apparet.*

Pro III. autem Dissertationis dubio, in quo proponitur : quis in sacrificio Missæ sit principalis offerens, & qui Ministri?

Dicimus IV. Christum esse summum ac principalem Sacerdotem offerentẽ; Ministros vero esse cœteros Sacerdotes.

I. Probatur Conclusio ex Scripturis. Ille est Sacerdos principaliter offerens in sacrificio Eucharistiæ, qui est Sacerdos in æternum; sed Christus est Sacerdos in æternum ex Apostolo ad Heb. 7. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*: ergo &c. Insuper Sacerdos, & sacrificium connectuntur inter se; sed Christus principaliter offert sacrificium, scilicet corpus, & sanguinem suum sub specie panis, & vini; unde idem Apostolus ait cap. 5. ejusdem Epistolæ ad Hebreos : *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*: ergo Christus in sacrificio Missæ est principaliter offerens. Et hæc est differentia inter Sacerdotium Christi, & Sacerdotium Aaronis in lege veteri, quia tunc plures erant Sacerdotes,

dotes, qui sibi ad invicem succedebant, ipsorum prævia morte: at nunc unus est Sacerdos, qui nullos habet successores, sed tantum Ministros: unde Apostolus cap. 7. cit. *Alii quidem plures facti sunt Sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere. Hic autem Christus, eo quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium: unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.*

II. Probatur ex Conciliis. Concilium Lateranense, & refertur in cap. *firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica*, docet: *Christum in hoc mysterio simul esse Sacerdotem, & sacrificium*. Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2. *Idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.*

III. Probatur Rationibus theologicis. I. Sacrificium Eucharistiæ debet esse purum, & mundum, non tantum ex parte rei oblatæ, sed etiam ex parte offerentis; sed homo Sacerdos non est semper purus, & mundus: ergo oportuit esse principalem offerentē, qui nullo modo possit per peccatum coinquinari: & proinde in præfata epist. ad Hebr. scribebat Apostolus. „Talis decebat ut nobis esset Pontifex „(Christus) sanctus, innocens, impol„lutus, segregatus a peccatoribus, & „excelsior cœlis factus; qui non habet „necessitatem quotidie, quemadmo„dum Sacerdotes, prius pro suis deli„ctis hostias offerre, deinde pro Po„puli.„ II. Sacrificium Eucharistiæ ex immunditia Ministri coinquinari non potest; & hoc non nisi, quia quamvis Ministri Christi sint immundi, & peccatis infecti; hoc tamen nihil officit sacrificio, quia principalis offerens ita est sanctus, ac mundus, ut nulla ratione pollui, ac immundus fieri possit. Proinde Tridentinum sess. 22. cap. 1. *Hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest.* III. Theologi quærunt; quæ sit ratio formalis, ac præcipua, quare Christus dicatur principalis offerens in sacrificio Missæ? Et multi multas adducunt; sunt enim qui dicunt rationem esse, quia Christus ipse hoc sacrificium instituit: alii vero volunt, quia tota vis, & efficacia hujus sacrificii in meritis Christi fundatur: alii pariter proferunt, quia Christus per humanitatem physice concurrit ad actionem sacrificandi: alii demum asserunt, quia Sacerdos in persona Christi offert, & consecrat. Unde S. Cyprianus in epist. 63. docuit: *Sacerdos in Altari vice Christi fungitur*: & S. Thomas quæst. 82. artic. 1. ad 3. *Sacerdos in Missa in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesiæ, in cujus unitate consistit; sed in consecratione Sacramenti loquitur in persona Christi, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis potestatem.*

Quod autem Sacerdotes sint Ministri in sacrificio Missæ, probatum supponimus ex iis, quæ diximus, atque probavimus, Sacerdotes esse Ministros in Sacramento Eucharistiæ.

Opponunt I. Praxis erat Ecclesiæ antiquitus, ut quotidie Sacerdotes celebrarent, quod colligitur ex epist. 54. Cypriani, quæ est ad Cornelium Papam. II. Praxis erat etiam antiqua, ut in templis festivis diebus una tantum Missa celebraretur: ergo quotidie Sacerdotes non celebrabant: proinde duæ hæ allatæ praxes inter se pugnant. III. Sunt Sacerdotes, qui aliquando legitime sunt impediti, ut vel frequenter, vel quotidie celebrent: ergo de his Canones non sunt intelligendi. IV. Assignari non potest, Sacerdotes cujus sint Ministri: ergo nullius Ministri sunt: ergo non sunt Ministri. V. Si Sacerdotes essent Ministri, etiam Excommunicati, suspensi, depositi, degradati, hæretici, schismatici, valide sacrificium perficerent, atque offerrent; sed hoc non est dicendum: ergo &c. VI. Ecclesia, vel Populus, etiam sacrificium offerunt: ergo pariter sunt Ministri: ergo non soli Sacerdotes sunt Ministri.

Respondemus ad I. Praxim illam non fuisse generalem, nec fuisse ex debito, vel ex obligatione inductam, sed ex devotione tantum; quapropter non ubique locorum vigebat, sed in aliquibus Ecclesiis tantum, in quibus vel persecutio non erat immanior, ut in cœteris, vel devotio erat ferventior.

Ad II. Una tantum Missa diebus festi-

vis in templis celebrabatur, quæ erat Missa solemnis, vel erat Missa, in qua cœteri quoque Sacerdotes cum cum Episcopo, aut Parocho, celebrabant; ita quidem, ut ait Jueninus, ut ad Altare recitantes Liturgiam, cum Præposito suo consecrarent.

Ad III. De Sacerdotibus, qui legitime sunt impediti, hæc scribit Jueninus Differt. 5. de Eucharistiæ sacrificio, quæst. 7. cap. 1. artic. 1. *Observet hic velim lector a sacrificandi debito, de quo hactenus, excipi Sacerdotes, qui legitime fuerint impediti; hujusmodi vero sunt 1. ii, qui aliquibus censuris innodati existunt: 2. qui ob grave aliquod scelus, quod admiserunt, pœnitentiæ laboribus dant operam, ut revera diuturnis incumbant oportet antequam accedant ad altare, iique præsertim qui sacrum ordinem carnis flagitiis polluerunt. Quod si propter necessitatem populorum, qui illius curæ crediti sunt, coactus sit sacris dare operam, non ob id tamen liberum se putet a diuturniore pœnitentia, quæ præter labores, includit præterea humilem, per aliquod tempus, a sacris altaribus recessum, præsertim si Episcopus præ manibus ministros habeat, quos substituat lapsi loco, quique populo Sacramentum dispensent. Sed de his satis, cum illud argumentum, agentes de dispositionibus ad celebrandum Missam requisitis, fusius simus pertractaturi.*

Ad IV. dicitur, quod Sacerdotes sunt Ministri Christi, Ecclesiæ, & Populi. Christi, quia ejus Personam gerunt: Ecclesiæ, ac Populi, quia ipsorum vota offerunt Deo Patri per Christū, intercedentes, & sacrificantes pro publica omnium salute.

Ad V. Conceditur sequela, & negatur minor; & ratio est, quia potestas Ordinis, in nullo ex dictis deleri potest; & proinde consecratio ab ipsis facta cum debita materia, forma, & Intentione, semper est valida. Docet S. Thomas quæst. 82. artic. 7. ad 3. *Si Sacerdos ab unitate Ecclesiæ præcisus Missam celebret, quia potestatem Ordinis non amittit, consecrat verum corpus, & sanguinem Christi; sed quia est ab unitate Ecclesiæ separatus, orationes ejus efficaciam non habent.* Ad quæ addit Tournely. „ Idest, sacrificium „ nullatenus tunc efficax est ex opere „ operantis, sed ex opere dumtaxat „ operato. Si tamen obtineret eorum sententia, qui existimant esse „ pœnes Ecclesiam certas quasdam leges, ac conditiones apponere in administratione Sacramentorum, quibus violatis minister inhabilis redditur ad perficiendum Sacramentum, „ quod exemplo Matrimonii præsertim confirmant; si, inquam, hæc „ sententia obtineret, de qua olim diximus, ac recurret adhuc dicendi „ locus, ubi de sacris Ordinationibus: „ diceretur sacrificium a Sacerdote „ suspenso, ac degradato, nullum ac „ invalidum esse. „

Ad VI. Ecclesia, & Populus, etiam suo modo sacrificium offerunt, sed non sunt Ministri, quia offerunt per Sacerdotem, qui est Minister. Ac proinde Sacerdos in Missa dicit: *Orate fratres, ut meum, ac vestram sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem*: Et deinde ad Deum conversus dicit: *Memento Domine famulorum tuorum.... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium*...... Et infra, *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ*. Addit pariter Tournely: „ Et certe, cum sacrificium ex natura sua sit cultus publi- „ cus, & solemnis totius populi, no- „ mine totius populi offertur Deo per „ Sacerdotem; quod enim specialiter „ agitur ministerio Sacerdotum, hoc „ generatim agitur ex voto fidelium, „ ait Innocentius III. lib. 3. cap. 6. *De* „ *Sacrificio Missæ*.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXLIII.

De Missis privatis. De erroribus contra ipsas, & de ipsorum Authoribus. An sint antiquæ? An sint licitæ?

PER Missas privatas primo loco intelligunt eas, quæ ratione loci privati, in quo celebrātur, hoc pacto dicuntur; ut enim ait Bellarminus, quæ celebrantur in privato aliquo oratorio, seu sacello, dici possunt privatæ, si comparentur ad eas, quæ celebrantur in publico templo. De his autem præsens controversia non procedit; ut enim subsequitur laudatus Bellarminus: „ Ac de his non est magna „ controversia; nam etiamsi Adversarii „ eas Missas odiose traducant, & an„ gulares per contumeliam vocent: „ tamen habemus de his exempla ma„ nifestissima antiquitatis. Nam in pri„ mis Dominus primam Missam insti„ tuit, ac celebravit in privata domo: „ & Apostoli initio frangebant circa „ domos panem, Act. 2. ac deinde „ sancti Pontifices tempore persecu„ tionis, non in domibus tantum pri„ vatis, sed etiam in cryptis, & fora„ minibus terræ, sacra faciebant: immo „ S. Lucianus in Carcere sacrificavit, „ & suo ipsius pectore pro altari usus „ est, cum jaceret onustus catenis, nec „ erigere seipsum posset. Refert id Ni„ cephorus lib. 8. histor. cap. 31. „ Secundo dicuntur Missæ privatæ ratione temporis, ita ut Missa publica dicatur, quæ festis diebus; privata vero, quæ profestis celebratur. Tertio dicitur a fine, & est quæ pro aliquo privato, seu particulari homine, vel negotio, offertur; ita tamen ut cœteri fideles, seu viventes, seu mortui, non excludantur. Quarto, prosequitur Tournely, ex Bellarmino, „ A paucitate illorum, qui intersunt; „ ut dicatur publica, quæ fit coram „ populo, qualis illa est, quæ Parochia„ lis, vel Conventualis appellatur; pri„ vata autem, ad quam non expecta„ tur populus, sed pro arbitrio Sacer„ dotis habetur, sive multi sint, sive „ pauci. 5. Missæ privatæ dici possunt, „ quæ dicuntur in eodem templo, eo„ dem die, præter unam: nam una tan„ tum solet esse Missa publica, & so„ lemnis, quæ dicitur in summo altari; „ cœteræ quæ dicuntur in minoribus „ altaribus eodem die, privatæ dici „ possunt, licet multi interdum adsint „ auditores. Varia istarum Missarum „ privatarum ex veteribus monumen„ tis exempla, ibidem profert doctissi„ mus Cardinalis. 6. Denique, privata „ Missa dici potest, in qua solus Sacer„ dos communicat; atque hæc ipsa est, „ de qua potissimum litem nobis mo„ vent Novatores, cujusmodi Missas „ ad invidiam *angulares* appellant. „

Primo, igitur erravit Lutherus, qui pestilentissimum librum edidit, cui titulum præfixit, de abroganda Missa privata; in quo gloriatur, quod in eo conscribendo Diabolū habuerit præceptorem; unde dixit Author Anonimus in tom. 1. de re sacramentaria, quod maluit spiritui tenebrarum, & patri mendacii credere, quam Spiritui Sancto per Ecclesiam loquenti.

Secundo, eravit Kemnitius, inverecunde insurgens contra Concilium Tridentinum, quod Missas privatas approbaverit, & momenta ab eodem adducta impugnare non erubuerit.

Tertio, erravit Melancthon, qui bellum quo-

quoque Missis privatis infeliciter indixit, & a Bellarmino fuit feliciter exagitatus.

Quarto, erravit Brentius in confessione Wirtembergensi cap. de Eucharistia, ubi asseruit: *Christus instituit cœnam suam, non ut esset privata actio sacrificandi, sed communis totius Ecclesiæ; non igitur licita sunt privata illa Missæ, in quibus Sacerdos sibi soli legit verba cœnæ, & Eucharistiam consecrat.*

Dicimus I. Missas privatas antiquas fuisse in Ecclesia.

I. Probatur Conclusio ex can. 9. inter illos, qui dicuntur Apostolorum, & qui vere ex veteribus Conciliis sunt excerpti; hic contra statuit Clericos excommunicandos, ita tamen ut qui facta oblatione non communicaverint, si caussam non communicandi dixerint, *quæ rationabilis fuerit*, *veniam consequantur*. Ex quo infert Tournely: *Si ergo legitima causa erat indignos arcendi a sacra mensa, licitum quoque erat sacra celebrare, etsi nullus præter celebrantem, Eucharistiæ sacramentaliter fieret particeps.*

II. probatur ex Conciliis veteribus. Concilium Agathense anno 511. præcipit, fideles omnes sacrificio Missæ singulis diebus dominicis interesse, ter autem in anno communicare; scilicet in Natali Domini, Paschate, & Pentecoste: ergo licitum erat aliis temporibus celebrare, & si nullus accederet communicaturus ad sacrã mensam. Concilium Nannatense cap. 30. jubet, ut Præsbiteri non celebrent Missam quando sunt soli, sed quod habeant saltem unum respondentem. Concilium Toletanum XX. Can. 5. reprehendit Sacerdotes, qui offerebant sacrificium, & seipsos non communicabant. Quo facto intelligitur in ejusmodi sacrificio alios non fuisse, qui communicarent; & nihilominus Concilium tantum requirit ut Sacerdos ipse communicet, non vero alii.

III. Probatur ex Patribus. Chrysostomus homil. 3. in epist. ad Ephesios, compellat populum fidelem ut communicet, & dicit, *frustra habetur oblatio quotidiana, cum nemo sit, qui simul participet*: At non dicit S. Doctor, Missas illas, quibus nemo communicabat, illicitas, aut nullas fuisse, sed tantum asserit, eas frustra offerri, respectu scilicet fidelium, qui specialem fructum ex Eucharistiæ Sacramento non percipiebant. Cornelius Romanus Pontifex, in epistol. ad Fabium, apud Eusebium lib. 6. histor. cap. 43. dicit, quod suo tempore quadragintaquatuor Presbyteri Romæ reperiebantur, & deinceps numerus etiam valde excrevit: unde dicendum est, vel quod illi omnes a sacrificio offerendo abstinebant, vel quod omnes, aut saltem multi, eodem die ac loco, sacra faciebant. Nemo autem credere potest, quod his omnibus Missis assistentes communicarent. Gregorius Magnus homil. de Natali Domini, memorat quod singuli Sacerdotes in illa die ter celebraient; quis autem credat, ut inqualibet ipsarum Missarum populus communicaret? Tertullianus ait lib. de fuga in persecutione cap. 14. *Si colligere interdiu non potes, habes noctem: non potes discurrere per singulos? Sit tibi, & in tribus Ecclesia.* Dionisius Alexaudrinus apud Eusebium lib. 7. hist. cap. 22. *Cum ab omnibus fugeremur atque opprimeremur, nihilominus tunc quoque festos egimus dies: quivis locus, in quo varias ærumnas sigillatim pertulimus, ager inquam, solitudo, navis, stabulum, carcer, instar templi ad sacros conventus peragendos fuit.*

Dicimus II. Missas privatas esse licitas.

I. probatur. Licitæ sunt Missæ, quas nemo ex Romanis Pontificibus, nullum ex Conciliis, nemo ex Patribus, improbavit; sed sic sunt Missæ privatæ: ergo sunt licitæ. Minor ex argumentorum solutione constabit; major autem a nemine sanæ mentis negari potest. Immo minor constat ex testimonio Gregorii Magni in epist. ad Palladium, Sanctonensem Episcopum, in qua refert, quod hic Episcopus in Ecclesia, quam construxerat, tredecim altaria collocaverat, in quibus utique Missæ plures celebrabantur; & nihilominus eum Gregorius non reprehendit: hæc sunt ejus verba. *Veniens Lator præsentium, insinuavit nobis, fraternitatem vestram Ecclesiam construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse, ex quibus quatuor necdum dedicata comperimus remansisse.*

II. pro-

II. probatur. Ad eſſentiam ſacrificii in genere non pertinet, ut populus de ſacrificio participet; nec etiam pertinet ad eſſentiam ſacrificii euchariſtici: ergo ſtare poteſt licite ſacrificium Euchariſtiæ abſque eo quod in eo populus communicet. Antecedens pro ſacrificio in genere probatur ex cap. 6. & 7. Levitici, ubi ſacrificia offerebantur pro peccato, & populo proderant, quamvis ex iis nihil degustaret. Patet etiam in ſacrificio novæ legis, quia in eo exhibetur ſupremum dominium Dei in creaturas, recolitur Chriſti paſſio, & petuntur auxilia, quibus indiget Eccleſia, abſque eo quod aliquis præter Sacerdotem communicet; ſed hoc ſufficit ad ſacrificium euchariſticum, ut ſit licitum: ergo &c.

III. probatur. Oblata fuerunt antiquitus ſacrificia ex cauſis particularibus; nimirum pro impetranda terræ fœcunditate, pro liberandis domibus a dæmonum infeſtatione, & pro aliis neceſſitatibus, quæ ſæpe in populo chriſtiano occurrebant; at in his ſacrificiis nullibi legitur, quod populus communicaverit, & tamen nemo illa improbavit: ergo licita fuerunt.

IV. probatur exemplis. Conſtantinus Imperator poſt ſuſceptũ baptiſmum, Oratorium habuit in palatio, & altare portatile in caſtris, in quibus privatam Miſſam celebrari faciebat. Refert Euſebius lib. 4. vitæ Conſtantini cap. 45. Nazianzenus narrat, Patrem ſuum in cubiculo ſuo celebraſſe, & ſororem ſuam Gorgoniam domeſticum altare habuiſſe. De S. Ambroſio refert Paulinus Presbyter in ejus vita. *Per idem tempus cum transtyberim apud quandam clariſſimam invitaretur, ut ſacrificium in domo ejus offerret, quædam balneatrix, quæ paralitica in lecto jacebat, ſellula ad eamdem domum portari ſe fecit, & oſculatis ibidem Sancti viri veſtimentis ſanata eſt.* Sanctus Paulinus, Epiſcopus Nolanus, teſtatur Uranius in ejus vita, quod ante lectulum ſuum parare ſibi fecit Altare, & ibi ſacrificium obtulit inſtante morte.

Arguunt I. Exodi XX. Deus ad Moyſen & Aaron loquens de Paſchate celebrando, dixit: *Loquimini ad univerſum cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis: decima die menſis hujus tollat unuſquiſque agnum, per familias, & domos ſuas: ſin autem minor eſt numerus ut ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumat vicinum ſuum, qui junctus eſt domui ſuæ, juxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.* Ex quibus verbis hoc efformant argumentum: „ Figura debet reſpondere veritati, qua nimirum accedente impletur; atqui in antiquo teſtamento cautum erat, ut agnus paſchalis a multis comederetur: igitur ut figuræ conveniat veritas, Chriſtus, qui vere eſt agnus, & Paſcha noſtrum, quoties myſtice immolatur, participari debet a multis; adeoque illegitima eſt Miſſa privata. „

II. Chriſtus Euchariſtiam inſtituens, eam omnibus miniſtravit, & hoc ipſum in perpetuum faciendum eſſe præſcripſit, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, ex quibus ſic arguunt Adverſarii „ In Euchariſtiæ celebratione debet hoc neceſſario fieri, quod Chriſtus fecit, & faciendum conſtituit; atqui Salvator Euchariſtiam inſtituens panem fregit, deditque diſcipulis, ut manducarent, pariterque benedictum calicem porrexit, ut biberent: & hoc ipſum fieri in perpetuum commendavit, prout a tribus Evangeliſtis, & Beato Paulo diligenter notatum eſt: Ergo, inquit Lutherus, ſi hoc in Euchariſtiæ celebratione non obſervetur, Chriſtiana Miſſa non erit, nec cum inſtitutione Chriſti & conſecratione conveniet. „

III. I. ad Corint. 11. Apoſtolus ait: *Convenientibus ergo vobis in unum, jam non eſt dominicam cœnam manducare: unuſquiſque enim cœnam ſuam præſumit ad manducandum*; ex quibus verbis hoc efficiunt argumentum: „ Apoſtolus eo loci dominicam cœnam opponit privatæ: aſſerit nempe, eum, qui privatim manducat, non celebrare dominicam cœnam: Ergo ex mente Beati Pauli irritum, & illegitimum ſacrificium eſt, in quo nemo præter Sacerdotem communicat. „

IV. In omnibus tum Orientis, tum Occidentis Liturgiis Miſſa legitur, non unius, ſed plurimorum nomine celebranda; quippe orationes omnes, quæ durante actione ſacra funduntur, non unius, ſed multorum nomine fiunt; qualia ſunt: *Dominus vobiſ-*

cum

eum .... Oremus ..... Orate fratres .... sursum corda .... gratias agamus Domino Deo nostro.... supplices rogamus ac petimus.... hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ ..... offerimus præclaræ majestati tuæ de tuis donis ac datis... ut quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filii tui Corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur ...., memento omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.... quod ore sumpsimus Domine, pura mente capiamus.... Satiasti Domine familiam tuam muneribus sacris.... repleti cibo potuque cælesti &c. V. Si validum est sacrificium, in quo solus Sacerdos communicat, validum est quoque illud, in quo sacerdos non communicat; sed hoc est falsum: ergo & illud. VI. Chrysostomus improbat hujusmodi Missas privatas: ergo &c.

Respondemus ad I. Quod figura debet respondere veritati in aliquibus, sed non in omnibus; itaut debeant in veritate perfici ea omnia, quæ in figura præcesserunt. Si autem in omnibus figuræ veritas responderet, nullum inter figuram, & veritatem, discrimen intercederet, quod non est dicendum. Cæterum plurima sunt, quæ in figura servata sunt, & quæ in Eucharistia non servantur; & quæ nec quidem servari volunt Lutherani, & Calviniani: unde satis est, quod Christus, vel sacramentaliter, vel spiritualiter percipiatur a multis, & per hoc societas fidelium, toto orbe diffusa, spiritualiter communicat.

Ad II. dicitur, quod in actione illa, per quam Christus sacrificium Eucharistiæ instituit, duo distingui debent; unum quod pertinet ad substantiam actionis, alterum quod non pertinet. Quod pertinet, continetur in gratias agere, in benedicere, in consecrare, in offerre, in participare de oblatis Sacerdotem ipsum; & hæc omnia pertinent ad substantiam Sacrificii, & in perpetuum sunt observanda ad Christi imitationem. Non pertinent autem ad sacræ actionis substantiam, quæ sequuntur, & quæ narrantur ab Anonymo Authore Operis de re sacramentaria contra perduelles hæreticos tom. 1. lib. 5. quæst. 8. §. 2. & sunt: „ Certo tempore, & „ loco, privatim, aut publice, paucis „ aut multis præsentibus, solo Sacer„ dote, vel multis cum ipso commu„ nicantibus, Eucharistiam facere: ista, „ inquam, substantiam Sacramenti, & „ Sacrificii non attingunt, unde sive „ fiant, sive non, integrum nihilomi„ nus sacrificium, & suis numeris ab„ solutum consistet: in hoc itaque gra„ vis hæreticorum hallucinatio est, „ quod verba Christi ad summum ri„ gorem exigendo, sacrificium, nisi „ plures adsint, & communicent, fieri „ omnino non posse contendant: nam „ si deberet id omne necessario, & ad „ litteram observari, quod Christus fe„ cit legem sanciendo, consequens fo„ ret, non posse Eucharistiam celebra„ ri, nisi præmissa lotione pedum, nisi „ ad vesperam, nisi duodecim specta„ toribus, nec pluribus, nec pauciori„ bus accersitis, nisi omnibus, qui præ„ sentes adsunt sub utraque specie „ communicantibus, nisi pane azymo „ ad sacram liturgiam usurpato &c. „ quæ ne ipsi quidem Lutherani & Cal„ vinistæ admittunt. „

Ad III. Idem Author Anonymus respondet, quod Apostolus opponit cœnæ privatæ dominicam cœnam, & hoc nomine intelligit convivium ab Eucharistia diversum; quod quidem convivium in memoriam cœnæ dominicæ primis temporibus celebrabatur: non vero intelligit Eucharistiam ipsam: adeoque subdit. „ Quam „ hic cœnam dominicam appellat A„ postolus, quamque, uti conqueritur, „ unusquisque præsumebat ad mandu„ candum, non debemus, si vere vo„ lumus Scripturas interpretari, de Eu„ charistia ipsa accipere, sed de com„ muni quodam convivio, in quo pro„ miscue accumbentes pauperes ac di„ vites, sine discrimine reficiebantur, „ quodque beatis illis Ecclesiæ nascen„ tis exordiis ritu solemni celebrari so„ litum erat, tum ad cœnæ illius re„ præsentationem, quam Christus an„ tiquum phase adimplens, postremam „ cum discipulis habuit, antequam no„ vum Pascha in suo corpore, & san„ guine institueret: tum ad foven„ dam charitatem fraternitatis, quo „ factum est, ut ejusmodi convivia

„ græ-

,, græco vocabulo *ἀγάπαι*, ideſt, Cha-
,, ritates, appellarentur. De Sanctis
,, his epulis non infrequens apud anti-
,, quos mentio eſt: *Cœna noſtra*, inquit
,, Tertullianus; in apologet. 39. *de no-*
,, *mine rationem ſuam oſtendit: vocatur*
,, *ἀγάπη, id quod dilectio, penes græcos*
,, *eſt: quantiſcunque ſumptibus conſtet;*
,, *lucrum eſt pietatis nomine facere ſum-*
,, *ptum: ſiquidem inopes quoſque refrige-*
,, *rio iſto juvamus.... ſi honeſta cauſa*
,, *eſt convivii, reliquum ordinem diſci-*
,, *plinæ æſtimate, quod ſit de Religionis*
,, *officio, nihil utilitatis, niſi modeſtiæ*
,, *admittit: non prius diſcumbitur, quam*
,, *oratio ad Deum prægustetur: editur,*
,, *quantum eſurientes capiunt, bibitur*
,, *quantum pudicis eſt utile: ita ſaturan-*
,, *tur, ut qui meminerint, etiam per no-*
,, *ctem adorandum Deum ſibi eſſe: ita*
,, *fabulantur, ut qui ſciant Dominum au-*
,, *dire.... æque oratio convivium diri-*
,, *mit: inde diſceditur.... ad eamdem*
,, *curam modeſtiæ, & pudicitiæ, ut qui*
,, *non tam cœnam cœnaverint quam di-*
,, *ſciplinam*. ,, Pariter Chryſoſtomus
homil.27. in 1. epiſt. ad Corinth.: *Sta-*
tis diebus menſas faciebant communes,
& peracta ſynaxi, poſt ſacramentorum
communionem omnes commune inibant
convivium, divitibus quidem cibos ad-
ferentibus, pauperibus autem, & qui
nihil habebant, etiam vocatis, & om-
nibus communiter veſcentibus.

Ad IV. Idem Author Anonymus repo-
nit. ,, Hoc argumento premi Hære-
,, ticos, non Catholicos: inde enim in-
,, victe probatur veritas Euchariſtici
,, Sacrificii, quod illi impiiſſime ſuſtu-
,, lerunt; nec minus certo evincitur
,, exiſtentia externi, & viſibilis Sacer-
,, dotii, quod Eccleſiæ Catholicæ eri-
,, pere, diabolica machinatione, moli-
,, ti ſunt: adſtruitur pariter precum
,, Eccleſiæ, totiuſq; liturgici officii ſan-
,, ctitas, quod auſu nefario, & inaudi-
,, to præteritis ſeculis, abrogarunt;
,, cœnam, ut vocant, non aliter in
,, ſuis ſynagogis agendo: quam præmiſ-
,, ſa hiſtorica Euchariſtiæ inſtitutionis
,, narratione: qua vero fronte per Deū
,, immortalem; audent contra nos ja-
,, ctare liturgias, quas omni data occa-
,, ſione velut ſpurias, abominabiles, &
,, idololatriæ plenas dilacerant? vel er-
,, go, ſiquid ſapiunt, abſtineant ab hoc
,, argumento: vel ſi volunt, uti res eſt,
,, magnum pondus eſſe liturgiarum, ea-
,, rum auctoritati ad admittendum Sa-
,, crificium, & Sacerdotium, ex Chriſti
,, in Euchariſtia per tranſubſtantiatio-
,, nem præſentis myſterium, cedant
,, tandem, & acquieſcant: 2. Diſtin-
,, guo antecedens: ex liturgiis omni-
,, bus certum videtur, Miſſam non fuiſ-
,, ſe inſtitutam, niſi ut plures in ejus
,, celebratione fierent divinorum my-
,, ſteriorum participes, neceſſario ita
,, ut aliter irritum, & malum ſacrifi-
,, cium eſſet futurum, nego: niſi ut plu-
,, res communicarent, *Vulgo*, ſubſtin-
,, guo: *vel ſpiritualiter vel ſacramenta-*
,, *liter*, concedo: *Sacramentaliter tan-*
,, *tum*, nego ant., & conſeq. ,,

Ad V. negatur paritas; & diſparitas eſt, quia in illo caſu nemo communicaret, nec etiam Sacerdos celebrans; ubi autem nemo communicat, nullum eſt ſacrificium; quia deficit conſumptio, quæ eſſentialis eſt ad Sacrificium.

Ad VI. dicitur, quod Chryſoſtomus loquitur de ſacrificio, quod non prodeſt illis, qui non communicant, adeoque pro illis fruſtra fit; quod quidem verum eſt: non quidem ratione ſacrificii impotentis prodeſſe, ſed ratione ſumentium, qui ad illud participandum accedere nolunt.

DIS-

DISSERTATIO CCCCXLIV.

De Missa Parochiali. Quid de ea Jus vetus statuerit? Quid Jus novum? Quid Romanorum Pontificum Privilegia?

Missæ Parochialis debitum vel possumus intelligere ex parte Celebrantium, vel ex parte Audientium. At ex parte Celebrantium nulla occurrit quæstio, præter illas, quas in superioribus dirimere conati sumus. Tota igitur difficultas se tenet ex parte Audientium; & in eo consistit; an fidelibus debitum sit impositum audiendi missam Parochialem diebus festis ex jure antiquo? Quid autem de jure novo? Et quid contineant privilegia, quæ a Romanis Pontificibus concessa sunt?

Dicimus I. A jure canonico antiquo fuisse impositum debitum fidelibus audiendi Missam parochialem diebus festis.

I. probatur Conclusio. Si ex legibus ecclesiasticis fideles tenebantur antiquitus diebus festis Missæ parochiali interesse, tunc jus antiquum canonicum eos obligasset ad illam; sed sic vere fuit: ergo &c. Minor probatur; quia per quindecim priora secula multæ leges ecclesiasticæ leguntur, quæ fidelibus injungebant, ut præsentes se sisterent Missæ parochiali dominicis & festis diebus.

II. probatur. Si fideles diebus dominicis & festis præsentes non erant Missæ parochiali in propria parochia, aderant saltem in Ecclesiis Regularium: sed primis Ecclesiæ seculis nulla templa Regularium Laicis patebant: ergo fideles tenebantur ad Missam parochialem audiendam in propria parochia. Minorem certam habet Jueninus in dissertatione 5. quæstione 7. §. 1. bis verbis: „ Privata „ nimirum erunt Oratoria, e quibus „ plerumque exibant festivis diebus, „ ut cum populo in cathedralibus Ec- „ clesiis adessent tremendo sacrificio, „ & Eucharistiam e manibus Episcopo- „ rum reciperent; aut si tunc privatim „ offerebant, cavebant in primis, ne „ ad suas missas populum fidelem ad- „ mitterent. *Missas publicas* (inquiebat „ labente sexto seculo Gregorius Ma- „ gnus ad Castorium, Episcopum Ari- „ minensem, scribens) *in cœnobiis fieri* „ *omnino prohibemus, ne in Dei servo-* „ *rum recessibus, & eorum receptaculis* „ *ulla popularum præbeatur occasio con-* „ *ventus.* „

III. probatur. Diebus dominicis, & festis non poterant antiquitus ab alieno Parocho in parochia non sua missas celebrante, Parochiani non sui missas audire: ergo tenebantur fideles eas a proprio Parocho audire. Antecedens patet ex Concilio Nannetense, habito anno 895. Can. 1. in quo legitur: *Ut dominicis, & festis diebus Presbyteri, antequam missas celebrent, plebem interrogent, si alterius Parochianus in missa sit, qui proprio contempto Presbytero ibi missam velit audire. Quem si invenerint, statim ab Ecclesia ejiciant, & ad suam Parochiam redire compellant.*

IV. probatur. Et quidem de Missa Parochiali nos fuse egimus in Dissertationibus nostris ecclesiasticis, quas habuimus Romæ in Academia Conciliorum Collegii Urbani de propaganda fide tomo 2. dissert. 8.; ibi autem attulimus capitularia Erardi, Archiepiscopi Turonensis, canone 29. in

in quo habetur ; *ut nullus Presbyter alterius Paræcianum , nisi in itinere fuerit , vel placitum sibi habuerit , absque licentia sui Presbyteri , ad missam recipiat , vel sollicitare præsumat .* Et in Capitularibus Caroli Magni lib. 5. can. 50. *Nullus Presbyter in alterius Parochia missam cantare præsumat , nisi in itinere fuerit, nec decimam , ad alterum pertinentem , recipere præsumat .* Additur Concilium Papiense , celebratum anno 855. , ubi habetur: *& dum soli afflicti , & pauperes veniunt , quid aliud , quam ut mala patienter ferant illis prædicandum est ? Si autem divites , qui pauperibus injuriam facere soliti sunt , venire non renuerent , admoneri utique possent .*

Pro altera vero Dissertationis parte , monemus, quod duæ fuerant antiquitus quæstiones , quas Parochi habuerant circa missas parochiales , & quas Parochiani ipsorum audire tenebantur ; & prima quidem fuit inter Parochos , & Parochos ; altera vero inter Parochos , & Regulares . At illa inter Parochos circa seculum decimum quartum terminata est ; unde citatus Jueninus scripsit . „ A Concilii Nannatensis temporibus ad seculum usque decimum quartum dubitavit nemo , quin fideles ecclesiasticis legibus ad missam parochialem diebus festis audiendam tenerentur . „. Veniens autem hic idem Theologus ad jus novum canonicū , quod incipere facit a Concilio Tridentino , & a Synodis provincialibus , quæ post ipsum habitæ sunt , & a Romanis Pontificibus confirmatæ , asserit , & concludit , quod jure novo diebus festis ac dominicis , fideles teneantur se ipsos sistere præsentes missæ parochiali . Nos autem in citatis nostris Dissertationibus contrarium asseruimus ; quod hic quoque confirmamus . Proinde .

Dicimus II. Dubium esse , an ex jure novo teneantur fideles dominicis, & festis diebus missæ parochiali præsentes esse .

I. Probatur ex Concilio Tridentino , quod sane duobus in locis missæ parochialis meminit ; nimirum in sessione 22. & in decreto *de observandis, & evitandis in celebratione missæ* ; hæc dicens , Ordinariis locorum injungit : *moneant etiam eundem populum , ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus dominicis , & majoribus festis, accedant .* Et in sessione 24. *de reformatione* capit. 4. Episcopis præcipit , *Moneatq. Episcopus populum diligenter , teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse , ubi commode id fieri potest , ad audiendum Verbum Dei .* Dubium autem , quod in Conclusione asseruimus , in eo stat , quod utriusque partis defensores Concilii Tridentini decreta explicant , & in favorem suæ sententiæ exponunt . Aliqui enim dicunt : Quod per verbum *moneant* non inducatur præceptum ; & alii volunt , quod per verbum *teneri* præceptum importetur . Quapropter sacra Congregatio Concilii declaravit, non posse Episcopum pœnis compellere populum , ut ad missam parochialem conveniat ; & hæc sunt decreti verba . *Ordinarius non potest per hoc Concilium mulctis , & pœnis , etiam in causa notabilis negligentiæ , aut contumaciæ , cogere populum ad audiendam missam , & sacram concionem , in Ecclesia Parochiali .*

II. Probatur . Alexander VII. Romanus Pontifex , anno 1659 . damnavit hanc propositionem : *nullus in foro conscientiæ parochiæ suæ interesse tenetur , nec ad annuam confessionem, nec ad missam , nec ad audiendum verbum Dei.* Et censuram suam hoc pacto explicavit . *Illa propositio quoad primam, & secundam partem accepta , est erronea , & temeraria , & quoad tertiam , servetur dispositio Concilii Tridentini. Suppositis vero privilegiis Apostolicis , nullam meretur censuram .*

Quia ergo in hoc Alexandri VII.decreto fit mentio privilegiorum apostolicorum , de quibus nos etiam in Dissertationibus nostris prædictis loquuti fuimus ; propterea .

Dicimus III. Romanorum Pontificum Privilegia , Regularibus concessa , eximere Parochianos a præsentia dominicis & festis diebus parochiali missæ in Ecclesiis suarum Paræciarum .

I. Probatur Conclusio . Circa seculum XIV. Regulares Mendicantes apparuerunt in Ecclesia , & prætendebant , quod quamvis in Oratoriis Monachorum assistere non potuerint fideles missæ parochiali , poterant nihilominus in suis Ecclesiis, quia ipsi pri-

si privilegia habebant, quæ Monachis non fuerint indulta. Et hoc verū est, quia Monachi vitæ tantum contemplativæ addicti erant, ipsi vero etiam activæ. Ipsorum prætentionibus Parochi se opposuerant, & anno 1357. coram Innocentio VI. litem intentarunt. Attamen quia Richardus, Archiepiscopus Armacanus, Parochorum jura sustinebat, & mortuus est; hinc fuit, quod sententia definitiva non extitit tempore illo promulgata. Tandem circa finem seculi XV. lis coram Innocentio VI. jam cœpta, sub Sixto IV. terminata est. Sixtus igitur, quanvis fuerit ex Ordine Regularium, & Mendicantium; Constitutionem tamen fecit, quæ incipit, *Vices illius*; & in favorem Parochorum sic definisse videtur. *Fratres Mendicantes non prædicent, populos parochianos non teneri audire missam in eorum Parochiis diebus festis, & dominicis: cum jure sit cautum illis diebus parochianos teneri audire missam in eorum parochiali Ecclesia; nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.* Et in fine subdit: *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac privilegiis iisdem Fratribus in genere, vel in specie concessis, cæterisque contrariis quibuscumque.* Quæ posteriora verba respiciebant privilegia Ecclesiis Regularium Mendicantium concessa a Romanis Pontificibus Benedicto XI. Bonifacio VIII. Gregorio IX. & Clemente V. quæ Regulares in suæ causæ defensionem adducebant. Verum Constitutione Sixti IV. impositus non est finis; quia quum in constitutione legerentur hæc verba: *nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent*; hæc eadem verba diversimode a partibus intelligebantur. Proinde Leo X. anno 1517. Constit. edidit, quæ incipit, *Intelleximus*, in Regularium favorem, in qua sic habet: *Auctoritate Apostolica notum facimus, omnes Christi fideles utriusq. sexus, qui non contempto proprio Sacerdote parochiali, in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium dominicis & festis diebus missam audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de missa audienda, nec aliquam labem peccati incurrere.*

II. Probatur. S. Pius V. anno 1567. in sua Constitutione, quæ incipit; *Etsi mendicantium*, in Regularium pariter favorem definivit: *Christi fideles, audiendo missas in Ecclesia Fratrum hujusmodi diebus dominicis & festivis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur.* Insuper Clemens VIII. anno 1592 per literas in forma brevis, quæ incipiunt: *Significatum fuit nobis*; & Urbanus VIII. anno 1625. in Constitutione, quæ incipit: *Ex plenitudine potestatis*; in Regularium pariter favorem quæstionem omnimode deciderunt.

Arguunt Lex Juenino in Commentario historico dogmatico de Eucharistiæ Sacrificio dissert. 5. quæst. 7. cap. 2. articul. 2. §. 3. Constitutio Leonis X. non loquitur de missa parochiali, quanvis de aliis missis mentionem faciat; ergo non est intelligenda eo modo, quo nos eam intelligimus. II. Constitutio Pii V. per Constitutionem Gregorii XIII. quæ incipit: *In tanta rerum, & negotiorum mole*: fuit revocata. Multæ sunt synodi, in quibus, præcipue in Galliis, contrariam definitur conclusioni nostræ; & præsertim Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus, quæ habita fuerunt Parisiis anno 1655., & quibus interfuerunt quamplures Episcopi, & declararunt: *Fideles festis diebus ac dominicis, aut saltem ex tribus dominicis altera, jure tenentur sistere se præsentes parochiali missæ; Ad ejus vero legis observationem, adhibitis etiam Ecclesiæ censuris, ab Episcopis compelli possunt. Nusquam Tridentina Synodus populum fidelem exemit a frequentanda parochiæ debito, sive ut adsit parochiali missæ, sive ut in ea Dei verbum audiat; sed potius Episcopos adhortata est, ut creditos populos debitum illud doceant, ac moneat.* IV. Plures adducuntur ab eodem Juenino Archiepiscopi & Episcopi Galliarum, qui in Mandatis suis contrarium Conclusionis nostræ declararunt.

Respondemus ad. I. non teneri fideles audire duas missas diebus dominicis & festis, sed unam tantum; si igitur ex bulla Leonis fideles, qui audiunt missam in Ecclesiis Regularium, præcepto satisfaciunt, non est ratio, qua teneantur aliam missam audire in propria paræcia; quod nos pariter fuse in præfatis dissertationibus nostris exposuimus. Ad

Ad II. Dicitur, quod quanvis admittatur, Constitutionem Pii V. fuisse moderatam per Constitutionem Gregorii XIII.; attamen fuit renovata per alias declarationes Clementis VIII. & Urbani VIII.; ut dictum est.

Ad III. nullius sunt roboris synodi diocæsanæ, & provinciales, in illis, quæ sunt contraria Constitutionibus Apostolicis, quæ locum habent in tota Ecclesia, & in toto orbe Christiano & Catholico.

Ad IV. eadem est responsio.

DISSERTATIO CCCCXLV.

De Missæ stipendio. An Sit licitum? An sit antiquum? In qua quantitate esse debat?

Issæ stipendium, seu honorarium, est quædam voluntaria oblatio, quæ fit a fidelibus ad Ministrorum Ecclesię sustentationem. Ejus origo petitur ab oblationibus, quæ olim fieri consueverant ad facrificii celebrationem in pane & vino: Ait enim Author Anonymus *operis de re sacramentaria* contra perduelles Hereticos in appendice, libro V. „ Nam primis temporibus „ Christianorum mos fuit, ut qui ad „ missarum solemnitatem conveniebant, de suis quisque ad sacrificium „ facultatibus contribuerint. Cumque „ non posset totum quod offerebatur, „ ad Eucharistiæ consecrationem impendi (tantum enim panis & vini „ mystica benedictione transmutabatur, quantum ad Sacerdotis, ministrorum, & adstantis populi communionem, sufficeret:) quod reliquum „ erat, ad alendos ministros, & pauperes reservabatur. „ Qua ratione autem abolita sit antiqua consuetudo offerendi ad altare panem & vinum, & in ejus locum fuerit introducta oblatio pecuniæ ante vel post sacrificium? Idem Auctor Anonymus præfato loco respondet: „ Non alteri „ causæ mutationem hanc adscribendam, quam rariori communioni fidelium: primis enim temporibus, ut „ prædiximus, numquam sacrificium „ offerebatur, quin multi simul adstarent, & sacramentaliter communicarent. *Sciendum est*, inquit Micrologus de ecclesiasticis observationibus, cap. 51. *Juxta antiquos Patres*, „ *quod soli communicantes divinis mysteriis interesse consueverant: unde & ante oblationem jubebantur exire catechumeni, & pænitentes, videlicet qui nondum paraverant se ad communicandum: hoc quoque ipsa sacramentorum innuit confectio, in qua Sacerdos non pro sola sua oblatione, & communicatione, sed & aliorum rogat, & maxime in oratione post communionem, in qua pro solis communicantibus orare videtur*„ Post, quæ pergit idem Author Anonymus:„ Cum itaque beata „ illa ætate omnes, qui ad Synaxim „ conveniebant, vellent mysteriorum „ sacramentaliter esse participes: suas „ singuli oblationes ad altare conferebant, quæ etiam sacrificia dicebantur: extat de hac re *Sancti Cypriani* præclarissimum testimonium „ lib. de operibus & eleemosyna, ubi „ divitem Matronam redarguit, quod „ ad Liturgiam faciendam de suo nihil „ afferret. *Locuples es*, inquit, *dives es*, „ *& Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis?* Quia & nonnullæ etiamnum extant in Missali orationes, in „ quibus antiqui moris vestigium, & cer-

„ certissima testificatio est: qualis est, „ præter cæteras, oratio secreta Dominicæ quintæ post Pentecosten, his „ verbis concepta: *Propitiare Domine „ supplicationibus nostris, & has oblationes famulorum famularumque tuarum benignus assume, ut quod singuli „ obtulerunt ad honorem, singulis proficiat ad salutem.* Cum vero, ut prædiximus, non omnis, quæ offerebatur „ quantitatis panis & vini ad sacrificium esset necessaria, quicquid residuum erat, ad ministrorum & pauperum alimoniam reponebatur, hocque tunc temporis erat loco illius, „ quod modo missarum stipendium, & „ Sacerdotum honorarium, appellamus. „

Dicimus I. Missæ stipendiũ esse licitum.

I. Probatur ex Scripturis. Lucæ 10. *dignus enim est operarius mercede sua.* Et I. Corinth. 9. *Nescitis, quoniam qui sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant.*

II. Probatur ex Pontificibus Romanis, & ex Sacris Congregationibus pariter Romanis. Pontifices enim Romani abusum hujus stipendii prohibentes, stipendium ipsum approbant, non reprobant. Urbanus VIII. anno 1625. die 21. Julii proscripsit hanc quorundam Sacerdotum praxim, qui dicebant: *qui missam susceperunt celebrandam cum certa eleemosyna, eandem missam u lteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam, committere possunt.* Alexander VII. 1665. damnavit has tres propositiones. *I. duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem missa rite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.* 2. propositio, *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* 3. propositio, *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* Paulus V. approbavit Congregationis Concilii decretum, quo proscripti fuut nonnulli Sacerdotes, qui anticipatam stipendii persolutionem exigebant, eamque sententiam damnavit *tamquam pluribus nominibus periculosam, fidelium scandalis, & offensionibus obnoxiam, atque a vetusto Ecclesiæ more nimiam abhorrentem.* Denique Alexander VII. anno 1665. die 24. septembris damnavit hanc propositionem. *Non est contra justitiam, pro pluribus sacrificiis stipendia accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione, etiam juramento firmata, danti stipendium quod pro nullo alio offeram.* Quæ fuit confirmatio decreti Sacræ Congregationis Concilii editi anno 1695 die 21 Junii, hujus tenoris. „ Ubi pro pluribus missis, etiam ejusdem qualitatis „ celebrandis stipendia quantumcumque incongrua, & exigua, sive ab „ una, sive a pluribus personis, collata fuerunt, aut conferentur in futurum, Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, hospitalibus, societatibus, monasteriis, conventibus, congregationibus, domibus, ac locis piis quibuscumque, tam secularibus, quam regularibus, sacra congregatio sub obtestatione divini judicii mandat, ac „ præcipit, ut absolute tot missę celebrentur, quot ad rationem attributæ „ eleemosinæ præscriptæ fuerint: ita „ ut alioquin ii, ad quos pertinet, suæ „ obligationi non satisfaciant, quin „ imo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur: id vero ut deinceps observetur exactius, Sacra Congregatio eadem auctoritate revocat „ privilegia & indulta omnia quibusvis „ personis ecclesiasticis, ac locis piis, „ tam secularibus, quam regularibus, „ cujuscumque ordinis, congregationis, & instituti, quamcumque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut „ certarum missarum vel anniversariorum celebratione, aut aliquibus „ collectis, seu orationibus, plurium „ missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat. „

Dicimus II. Missæ stipendium esse antiquum.

I. Probatur. In lege veteri divinitus erat cautum, ut Sacerdotes & Levitæ reciperent ad proprios usus victimarum partem: insuper recipiebant primitias frumenti, vini, & olei, ut legitur in Deuteronomio cap. 18. ad mi-

ministrorum alimoniam. Quas quidem leges respexit Apostolus, quando I. ad Corinthios 9. scripsit: *Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? Et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.*

II. probatur. Concilia, & Patres, detestantur abusum stipendii missarum, non vero rectum usum: ergo stipendii antiquitatem supponunt, & non damnant. Antecedens probatur ex Concil. Rhedano, habito seculo XIV. cap.6., ubi legitur: *Multa mentis amaritudine concitamur, gravisque doloris aculeus effodit mentem nostram, intelligentes quod aliqui Presbyteri, detestanda, & abominabili ambitione excæcati, pro missis per eos celebrandis pecuniam exigunt; & super hoc, quasi vellent vendere rem propbanam, impudenter mercantur... verum cum dictum Sacramentum super omnia pretiosum, sit liberaliter, sicut cætera sacramenta, celebrandum, districtius prohibemus, ne aliquis Presbyter pro missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; sed grate accipiat, si aliquid per facientem missas celebrari oblatū sibi charitative fuerit, absque pacto & conventione quacumque. Qui vero in contrarium fecerit, a celebratione missæ per annum noverit se suspensum, & alias pro tam gravi excessu, ad arbitrium, proprii Episcopi puniendum.*

Opponunt I. Ex stipendio missæ oritur obligatio ex justitia; obligatio ex justitia supponit pactionem & conventionem? sed in rebus sacris, qualis est missa, pactio & conventio redolent simoniam, in qua datur temporale pro spirituali: ergo stipendium non est licitum. Antecedens est clarum ex Concilio Tridentino sessione 22. in decreto de observandis &c. in quo legitur: *In primis, quod ad avaritiam pertinet, cujusve generis mercedum conditiones, pacta, & quicquid pro missis novis celebrandis datur; Nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi quæstu, non longe absunt, omnino prohibeant.* II. pro Ordinibus recipiendis non potest dari pecunia, nec etiam ut stipendium: ergo nec pariter potest dari pro Sacrificio missæ. III. Sacrificium missæ est infiniti valoris: ergo pro eo plura stipendia recipi possunt. IV. In Sacrificio missæ est fructus specialis pro Sacerdote celebrante: ergo pro hoc saltem potest aliud stipendium recipi.

Respondemus ad I. cum Tournely; „ Re ipsa quamdam hic intervenire speciem conventionis & pacti inter dantem stipendia, & Sacerdotem; namque ille dat, ut hic faciat; hic vero facit, quia recipit, vel recepturus est stipendium: pactum vero illud non nisi ex pravo motivo ac fine vitiari potest, nempe si Sacerdos stipendium spectaret tanquam motivum, vel finem præcipuum, aut tanquam pretium sacrificii, vel fructus ejus, haud dubie impium foret pactum illud. At non ita est: stipendium quippe non datur tanquam pretium operis, sed tanquam sustentatio operantis; *non tanquam pretium mercedis, sed tanquam stipendium necessitatis*, ait S.Thomas 2.2. qu.100.art.2. in corp. Tenetur autem Sacerdos ratione stipendii specialiter offerre & applicare sacrificium ei, qui stipendium dedit. „

Ad II. negatur paritas; & disparitas est, quia Ecclesia ideo permisit ut stipendium pro celebratione missæ recipiatur, quia ipsum datur per modum eleemosynæ, honorarii, ac sustentationis; & aliunde Ecclesia sustentationi Sacerdotum providere tenetur: at nihil hujusmodi pro Ordinum collatione permisit: præterquamquod aliunde eadem Ecclesia providit sustentationi Episcoporum, qui soli sacros ordines conferunt.

Ad III. sic respondet Author Anonymus sæpius citatus: „ Concesso antecedente, nego consequentiam; imo vero quia valoris infiniti est sacrificium, ideo liberali animo offerendum, omnique cura cavendum, ne mercenario ac sordido modo tractetur. Sed qui putant pro pluribus stipendiis posse unico sacrificio satisfacere, non jam illi operam suam, & ministerium locant, sed sanguinis Christi fructum, meritumque divendunt: quasi nimirum pecunia æstimari possit gratia Dei, seu verius Christus ipse, in cujus comparatione om- „ ne

„ ne aurum, quid aliud, si quid est, nisi „ arena exigua est? quasi liceret tremendum ministerium, ad explendam „ avaritiam, exercere, de quo dictum „ a Christo: *gratis accepistis, gratis date*: quasi non esset, quæ fit a fidelibus oblatio voluntaria, sed coacta: „ quasi denique liceret Sacerdotibus „ in tam gravi negotio fidem frangere, quam ne in minimis quidem pactionibus impune violare, etiam Laicis, lege civili permittitur. „

Ad IV. dicitur, quod fructus specialis Sacerdoti tributus est beneficium personale, quod non potest alteri communicari; non enim ab homine, sed a Deo derivatur gratia in hominem, qui quidem Deus est totius gratiæ fons. Unde idem Author Anonymus subdit: „ Sacerdoti non licet, ita salutis suæ & spiritualis profectus esse negligentem, ut propter vilissimi pretii comparationem, augmento gratiæ, remissioni pœnæ, novis gratiæ auxiliis, quæ posset per sacrificium impetrare, tanta facilitate renuntiet: hinc Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, opinionem hanc, maturo præmisso examine, proscripsit, declarando: *Nulli Sacerdoti licitum esse, præfata ratione sive prætextu, aliam eleemosynam accipere, præter illam, quam accepit ab eo, pro quo missam offerre tenetur: ac proinde casum hunc esse comprehensum in decretis, alias per eandem Sacram Congregationem Concilii editis, quibus prohibetur, ne duplex stipendium pro unica missa recipiatur*. „

Ad III. tandem Dissertationis partem, quæ respicit quantitatẽ stipendii præfatus; refert Jueninus multa decreta, tum Summorum Pontificum, tum Sacrarum Congregationum, quæ stipendii quantitatem respiciunt; ad quem Legentes remittimus. Et pro generali lege amplectimur, quam statuit Author Anonymus, sæpius laudatus, respondens ad quæsitum: „ Utrum Sacerdos, qui missam celebrandam cum certa eleemosyna suscepit, possit eandem alteri celebrandam committere, parte eleemosynæ sibi retenta; modo tamen illi justum, & consuetum honorarium persolvat? Respondet negative: eleemosyna enim tota quanta est, ad missam celebrandam collata fuit: illi „ ergo prorsus indebita est, qui non celebrat: adeoque si partem ejus aliquam sibi arroget, non solum turpis lucri, sed & furti notam incurrit, & ad restituendum tenetur: ita responsum fuit a Sacra Congregat. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, Ecclesiæ clavum tenente *Urbano VIII. Pontifice Maximo: omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat: cumque ad omnem evellendum scrupulum ab eadem Sacra Congregatione, non multo post quæsitum esset, an Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemosyna major solita pro celebratione missæ, debeant dare eamdem integram eleemosynam iis, quibus missas celebrandas committunt? an vero satis sit, ut dent celebrantibus eleemosynam consuetam?* Sacra Congregatio respondit; *debere absolute integram eleemosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse*. „

Denique hanc aliam legem præfixit Jueninus articulo 5., ubi quærens, quænam pecuniæ quantitas ad justum stipendium requiratur? Respondet, „ Stipendii mensuram determinari non „ posse, per respectum ad effectum aut „ valorem sacrificii; cum enim omnino spirituales sint, pretio æstimari nec possunt, nec debent. Dicendum est ergo, mensuram, de qua agitur, peti debere, vel ex lege ecclesiastica, vel ex rationabili consuetudine loci, ubi missa celebratur. Sed monitum velim Lectorem, rationi consonam non esse consuetudinem, quæ illud stipendium definit ex summa, quæ satis sit Sacerdotis in unam diem sustentationi. Ratio est, quia stipendia non conferuntur ad integram Presbyteri sustentationem, sed ad illius adminiculum: nec mirum; quippe quod seculares Sacerdotes fruantur aut titulis patrimonialibus, aut beneficiis, quæ teneant eorum locum; vetant nempe canones ne seculares ordinentur, quin suffulti ad vitam titulo; mendicantes vero, a populo fideli supponuntur recipere eleemosy-

„ synas, quibus vescantur, nec enim „ ad monasterium admitti debent plu- „ res, quam consuetæ eleemosynæ su- „ stentare valeant: unde a fortiori con- „ cluditur, veritate non niti eorum „ opinionem, qui stipendii mensuram „ definiunt non solum ex sustentatione „ Sacerdoti necessaria, sed etiam ex „ iis, quæ ad vestitum, vitæ humanæ „ subsidia, quæ sunt imperceptibilia, „ i no ad debitorum solutionem re- „ quiruntur. „

DISSERTATIO CCCCXLVI.

De valore & fructu Missæ. An valor Missæ sit infinitus? Fructus Missæ quotupliciter dividatur? An Missa possit offerri pro pluribus?

Consulto in Dissertationis titulo distingui diximus valorem sacrificii missæ ab ejus fructu; siquidem valor importat moralem dignitatem, quã habet missa, tum ex parte offerentis, tum ex parte rei oblatæ: nomine vero fructus intelligitur id, quod de facto conceditur, & datur illius dignitatis intuitu. Insuper valor sacrificii missæ considerari potest vel quoad substantiam & sufficientiam ex parte rei oblatæ ac principalis offerentis Christi: vel quoad efficaciam seu modum, quo nobis applicatur fructus sacrificii Crucis per incruentum missæ sacrificium. Denique valor sacrificii missæ attendi potest & intensive, & extensive: intensive attenditur secundum meritum & pretium illius sacrificii in se considerati: extensive vero colligitur ex numero subjectorum, quibus applicatur.

Circa valorem missæ tres sunt opiniones, quarum prima tuetur, hoc sacrificium esse infiniti valoris quantum ad vim impetrandi syneatecorematice, scilicet penes subjecta, quibus applicari potest, & prodesse: & hujus opinionis sunt Cajetanus, Vasquez, & non pauci recentiores, præsertim Thomistæ. Secunda opinio hoc ipsum negat, & pro ea citantur Richardus, Durandus, Scotus, Suarez, Toletus &c. Tertia tandem opinio fustinet virtutem impetratricem hujus sacrificii esse in finitam extensive: ita ut, ait Frassen. „ possit pro pluribus, „ & pluribus offerri, absque singulo- „ rum præjudicio: secus autem de vir- „ tute satisfactoria, quam fatentur es- „ se limitatam, & determinatam, ita- „ ut pluribus non possit prodesse sine „ sui diminutione & divisione: „ & hujus opinionis est Aversa, cum aliis quibusdam, quos ipse citat.

Denique fructus missæ triplex dicitur: nempe generalis, specialis, & specialissimus: & sic a citato Frassen explicantur; „ Generalis est ille, quem „ Ecclesia intendit applicari omnibus „ omnino fidelibus, tum vivis, tum „ defunctis: vivis quidem, seu præsen- „ tibus, seu absentibus, quorum quis- „ que majorem aut minorem fructus „ portionem recipit, juxta Christi de- „ terminationem, intentionem Eccle- „ siæ, & propriam uniuscujusque coo- „ perationem ad sacrificium. Quanta „ autem portio unicuique contingat, „ Deus scit: certum tamen est, unum- „ quemque plus gratiæ recipere, qui „ plures habet titulos ad majorem „ portionem habendam, ut si V. G. „ non tantum intersit, sed & inserviat „ sacro &c. Specialis vero fructus est „ ille, qui obvenit iis, pro quibus Sa- „ cerdos specialiter offert sacrificium, „ juxta praxim Ecclesiæ, modo pro „ una

„ una, modo pro alia persona, offerentis sacrificium missæ. Specialissimus „ denique valor & effectus est ille, qui „ obvenit Sacerdoti; & ita illi proprius „ est, ut juxta multorum sententiam „ aliis ab offerente Sacerdote applicari non possit. „ Hujus divisionis inventionem idem Frassen. tribuit Scoto, & ejus verba refert; quæ hæc sunt: „ Potest meritum, vel specialiter oratio, in triplici gradu intelligi valere „ alicui, sive pro aliquo. Uno modo „ *specialissime*, & sic semper valet oranti, quando est in gratia; ipse enim „ habet motum animi bonum, & elicit „ opus bonum. Iste malus, & illud opus; „ nam sic sunt alterius, pro quo orat, „ sicut orantis: nec potest iste, ordinata voluntate, sic illud alteri dare, „ quod non sit suum meritum; quia „ magis tenetur ex charitate diligere „ seipsum, quam alium: imo forte non „ posset dare alteri sic, quin istud esset „ peccatum. Alio modo *generalissime*, „ & sic valet toti Ecclesiæ: nec enim „ debet orans aliquem de Ecclesia excludere; sed ex intentione habituali „ omnes includere. Tertio modo scilicet modo medio, valet illi, cui per „ orantem specialiter applicatur. Probatur: non valet ei specialissime; patet ex primo membro. Sed nec præcise valet sibi generalissime, sicut „ cuicumque: tunc enim frustra in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro vivis, aliæ autem „ pro mortuis: & iterum pro vivis aliis, „ & aliis, puta benefactoribus, amicis, „ & aliis: ut patet in orationibus Missalis Romani pro diversis assignatis „ personis, & statibus, & Congregationibus. Frustra, inquam, essent istæ „ specialiter assignatæ: quia non plus „ valerent illis, quam generaliter cuicumque in Ecclesia. „

Bellarminus circa quæstionem, an valor sacrificii missæ sit finitus, vel infinitus? libro 6. de missa cap. 4., hæc scribit: „ Quarta propositio: *Valor sacrificii missæ finitus est*. Hæc est communis sententia Theologorum, & „ probatur apertissime ex usu Ecclesiæ. „ Nam si missæ valor infinitus esset, „ frustra multæ missæ, præsertim ad „ rem eandem impetrandam, offerrentur. Si enim una infiniti valoris est, „ certe ad omnia impetranda sufficiet; „ quorsum igitur aliæ? Et confirmatur „ ex sacrificio Crucis, quod non alia „ de causa unum tantum fuit, neque „ unquam repetitur, nisi quia illud „ unum infiniti valoris fuit, & pretium „ acquisivit pro omnibus peccatis præteritis, & futuris remittendis. Sed licet res ipsa certa sit, causa tamen „ non est adeo certa: mirum enim videtur, cur valor sacrificii hujus sit „ finitus, cum idem sit hoc sacrificium „ cum sacrificio crucis; & cum ipsa hostia, & offerens Christus, infinito modo sint Deo grata. Videntur mihi „ salvo meliore judicio, tres esse causæ hujus rei. Prima sumitur ex parte „ hostiæ, quæ offertur. Nam in sacrificio crucis destruebatur ad honorem „ Dei, ipsum esse naturale Christi in „ forma humana; in sacrificio missæ „ destruitur tantum esse sacramentale: „ nobilius autem est, & magis pretiosum, esse Christi naturale, quam sacramentale. Cæterum hæc ratio solum demonstrat majoris valoris fuisse sacrificium crucis, quam sacrificium missæ, sed non reddit causam, „ cur hoc sit finitum, & illud fuerit infinitum. Non enim est infinita distantia inter esse Christi naturale, & sacramentale: neque infiniti valoris „ fuit sacrificium crucis, quia in eo „ destruebatur esse naturale humanitatis Christi; sed quia eam destructionem sponte patiebatur, & in sacrificium offerebat filius Dei, qui vere „ est infinite Deo gratus, cum & ipse „ sit verus Deus. „

Dicimus I. Valorem missæ, si consideretur quoad substantiam, & sufficientiam ex parte rei oblatæ & ex parte Christi principalis offerentis, esse infinitum: si vero consideretur quoad efficaciam, & modum applicationis, esse finitum ac limitatum.

I. Conclusionis pars probatur I. Sacrificium missæ quoad valorem idem est cum sacrificio crucis; sed valor sacrificii crucis quoad substantiam & sufficientiam fuit infinitus: ergo pariter valor sacrificii missæ sub hac ratione est infinitus. Probatur minor. Sacrificium crucis continebat infinitam dignitatem hostiæ oblatæ, & personæ offerentis: ergo ejus valor sub hac ratione fuit infinitus.

II. probatur. Sacrificium missæ differt a sacrificio crucis in sola ratione offerendi; sed hoc non officit quantitati

tati valoris utriusque: ergo quanvis sacrificium missæ in modo offerendi differat a sacrificio crucis, in valore tamen non differt.

II. Conclusionis pars probatur I. Usus & praxis Ecclesiæ est, ut iteretur sacrificium missæ pro eadem re impetranda: ergo mens Ecclesiæ est, quod valor sacrificii missæ quoad efficaciam & applicationem consideretur pro natura hominis finiti ac limitati, non vero pro valore Christi, qui pretium non habet.

II. probatur. Romani Pontifices prohibuerunt, ne Sacerdotes, qui plura accipiunt honoraria seu stipendia, ad totidem missas celebrandas, sub prætextu, quod infinita sit virtus sacrificii, præsumant per unum sacrificium suo debito satisfacere; & declarant eum, qui id præsumpserit, peccare contra justitiam, & ad restitutionem teneri.

Ad quæ addit Tournely: „ Porro, „ si infinitus foret sacrificii valor, quantum ad efficaciam, effectum, & modum applicandi nobis merita Christi, „ unum sufficeret semel oblatum missæ „ sacrificium, sicut ad expianda omnia nostra delicta, & satisfaciendum „ pro illis, unicum crucis sacrificium „ semel oblatum sufficientissimum fuit. „ Si vero causam & rationem quæsieris, cur ita sit, maxime cum dignitas hostiæ & offerentis Christi suprema sit & infinita? Resp. non aliam „ hic quærendam esse causam, quam „ supremam Dei voluntatem. Videtur „ autem sic voluisse. I. ut hoc modo „ sacrificium frequentaretur, sine quo „ Religio stare non potest. 2. quia id „ requirebat ordo divinæ providentiæ, „ quæ etiam causa est, cur Christus assidue interpellet pro nobis in cœlo, „ qui tamen, si voluisset, unica interpellatione potuisset omnia statim impetrare: pariter cur pretium infinitum, quod in cruce acquisivit, quo „ totus mundus continuo salvari potuisset, nonnisi certo tempore & certa mensura successive applicari voluerit. Harumve rerum, sicut & voluntatis divinæ, causam curiosiùs rimari, nefas. 3. quia studium, laborem „ ac vigilantiam nostram hoc modo „ excitare voluit Deus, ut nempe pro „ mensura nostræ pietatis ac religionis, „ majorem vel minorem sacrificii fructum perciperemus. *Dicendum*, inquit S. Th. qu. 79. art. 7. ad 2. *quod sicut passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, sed effectum non habet, nisi in illis, qui passioni Christi conjunguntur per Fidem, & Charitatem; ita & hoc sacrificium, quod est memoriale passionis dominicæ.* „ Et art. 5. *Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis, & non pro tota pœna.*

Opponunt I. Sacrificium crucis fuit infiniti valoris tam quoad ad sufficientiam, quam quoad ad efficaciam; sed sacrificium missæ eundem valorem habet, quem habuit sacrificium crucis: ergo pariter sacrificium missæ erit infiniti valoris tam quoad sufficientiam, quam quoad efficaciam. II. Major dignitas rei oblatæ digniorem facit oblationem; sed dignior oblatio debet continere & conferre majorem valorem: ergo sacrificium missæ omnimode habet valorem infinitum. III. Christus est res oblata in sacrificio missæ; sed Christus est infinitus, & per consequens infiniti valoris: ergo pariter oblatio infinitum continet valorem ex omni parte. IV. Bonum spirituale commensuratur cum spiritu, cujus est bonum; sed spiritus est indivisibilis, adeoque communicari non potest per partes: ergo ita pariter bonum spirituale.

Respondemus ad I. quod Christus in cruce solvit omne pretium redemptionis nostræ, & superabbundanter pro peccatis nostris satisfecit: sacrificium vero missæ applicatur secundum fructum suum non una sola vice, sed iteratis vicibus, prout Deo placuerit; proinde non est alia ratio quærenda majoris vel minoris applicationis, quam Dei voluntas.

Ad II. dicitur, quod argumentum habet locum quando secundum totum ejus valorem res oblata & oblatio ipsius applicantur. Hoc autem non evenit in sacrificio missæ, quia Christus non immediate per se ipsum operatur, sed ministerio Sacerdotis: unde valor sacrificii, ut est ex opere operantis, est finitus, tum ratione meriti, tum ratione satisfactionis.

Ad III. Oblatio sacrificii missæ ex parte Christi est infiniti valoris, ex parte

vero ministri, per cujus ministerium Christus offert, non sic. Et hoc explicatur exemplo Christi, cujus actiones singulæ infinitum habebant valorem, quamvis multæ ex ipsis circa finitum objectum versarentur.

Ad IV. dicitur, quod bonum spirituale communicatur sine divisione quantitativa; secundum vero extensionem communicatur cum distinctione, scilicet aliud alteri; & ista requirit distinctum meritum, propter quod reddatur; & hoc dicitur æquale intensive.

Pro II. Dissert. parte, jam in prænotatis diximus ex Scoto, fructum missæ esse triplicem, nempe generalem, specialem, & specialissimum; & de hoc nihil amplius dicendum remanet, quia contra jam dicta Adversarios non habemus.

Pro III. tandem Dissertationis parte hoc Corollarium Tournely subnectimus, quod habet: „ Ex his inferes, „ missæ sacrificium æque prodesse ex „ parte operis operati, sive pro multis, sive pro paucis offeratur. Si enim „ fructus sacrificii eo minor esset, quo „ in plures divideretur, satius foret bono fidelium, missæ privatæ, quam parochiali interesse; quia cum pauciores missæ privatæ assistant, plures vero missæ parochiali, fructus sacrificii „ eo major est ac excrescit pro singulis, quo dividitur in pauciores in „ missa privata: atqui tamen hortatur „ & mandat Ecclesia ut fideles missæ „ parochiali assistant. Deinde praxis „ Ecclesiæ est, ut Sacerdos pro vivis „ atque defunctis offerat sacrificium, „ etiamsi honorarium ab aliquo perceperit, velut pro ipso specialiter celebret: ipsi quippe injuria fieret, si minorem fructum idcirco perciperet, „ quod sacrificium pro pluribus offeretur. „

DISSERTATIO CCCCXLVII.

De Præcepto audiendi Missam. Quo Præcepto teneantur fideles Missam audire? Quibus ex caussis ab hoc Præcepto eximantur? In quibus casibus Præcepto non satisfaciant?

Docent communiter Theologi, fideles teneri sacrificio missæ interesse, & illud audire, jure naturali, jure divino, & jure ecclesiastico. Jure naturali, quia sacrificium hoc est Deo debitum lege naturali; ad recognoscendum scilicet supremum ejus dominium in res omnes; ad gratiarum actiones eidem reddendas pro tot beneficiis acceptis, & ad nova impetranda. Unde quum in omni statu naturæ fuerit Deo oblatum aliquod sacrificium; & in lege christiana sacrificium missæ sit excellentius sacrificium, utpote repræsentativum sacrificii crucis; inde est, quod lege naturali Deo est debitum sacrificium missæ, & proinde illi debent fideles jure naturali adsistere. Insuper jure divino tenentur, quia quod natura suggerit tanquam necessarium ac debitum Deo obsequium, hoc ipsum jus divinum imperat. Denique circa jus ecclesiasticum hanc conclusionem firmamus.

Dicimus I. Fideles teneri præsentes esse sacrificio missæ dominicis & festivis diebus, jure ecclesiastico, quod in divino fundatur.

I. probatur conclusio ex Conciliis. Concilium Agathense, habitum anno 506. can. 47.

cap.47. statuit: *Missas die dominico a secularibus totas teneri speciali ordinatione præcipimus: itaut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat. Qui si fecerint, ab Episcopo publice confundantur.* Hoc ipsum sancivit Concilium Carthaginense IV. Plurimæ etiam Synodi Provinciales hoc statuerunt. Citatur quoque can. 4. ex iis, qui dicuntur Apostolorum, ex quo saltem constat, quod primis Ecclesiæ temporibus hæc lex vigebat.

II. probatur ex Patribus. Justinus in apologia 2. *Solis, qui dicitur die, omnium, qui in oppida, vel ruri degunt, in eundem locum conventus fit ..... precibus peractis panis affertur, & vinum, & aqua ..... & Præpositus itidem, quantum pro virili sua potest, preces & gratiarum actiones fundit, & populus fauste acclamat dicens, amen.* & demum subdit: ,, *Solis autem die*
,, *communiter omnes conventum agimus:*
,, *quandoquidem is primus dies est, quo*
,, *Deus tenebris & materia, quam crea-*
,, *verat, versa, mundum effecit; & Je-*
,, *sus Christus, servator noster, ea ipso die a*
,, *mortuis resurrexit.* ,, Hanc legem adeo gravem fuisse asserit Tournely, ut induceret peccati mortalis pœnam, & etiam excommunicationem, si contumacia interfuisset. Et hæc sunt ejus verba: ,, Lex vero illa
,, tum gravis est, ut sub pœna peccati
,, mortalis obliget; unde excommuni-
,, catione plectuntur a Concilio Aga-
,, thensi mox citato, qui huic officio
,, contumaciter non satisfaciunt: quod
,, etiam colligimus ex Canone 10. eo-
,, rum, qui Apostolici dicuntur, his ver-
,, bis; *Omnes fideles, qui ingrediuntur*
,, *Ecclesiam, & Scripturas audiunt, non*
,, *autem perseverant in oratione, nec san-*
,, *ctam communionem percipiunt, conve-*
,, *nit communione privari.* ,,

III. probatur, quod lex ecclesiastica in jure divino fundetur. Lex enim hæc ecclesiastica est quædam specialis determinatio legis, quæ continetur in verbis illis Decalogi: *memento, ut diem Sabbati sanctifices*: ut enim, ait Jueninus, sanctificatio sabbati pietatis officia ac praxim injungit: quænam vero esse debeant hujusmodi officia, Christus prudenti Ecclesiæ judicio determinandum commisit.

Pro II. Dissertationis parte, hoc quæsitum proponit Juenius: *quæ eximant ab audienda missa?* Et respondet:
,, eximere primo impotentiam; quæ
,, nimirum fiat, ut omnino aut mora-
,, liter alicui sit impossibile sistere se
,, præsentem sacrificio, aut saltem quin
,, aliquod grave detrimentum incur-
,, rat: 2. Excusat charitatis exercitium,
,, ut si quis suam opem conferat ægro-
,, tanti, a quo sine illius periculo dis-
,, cedere non possit. 3. A debito audien-
,, di missam officium aliquando libe-
,, rat, & videre est in milite, qui dum
,, peragitur sacrificium, excubias agit;
,, idem quoque patet in ovium pastori-
,, bus, quorum loco pastores alii substi-
,, tui non possunt: sed ubi id fieri po-
,, test, Parochi moneant oportet *Pa-*
,, *tresfamilias ut filias & famulos, quos*
,, *in bestiis pascendis occupant, saltem*
,, *diebus festis missæ jubeant interesse*:
,, verba sunt prioris Concilii Mediola-
,, nensis sub S. Carolo habiti. Idem
,, Concilium propter consuetudinem,
,, quæ in aliquibus Italiæ locis obtinue-
,, rat, de Viduis sic decernit; *Viduæ*
,, *ob maritorum mortem ad summum uno*
,, *mense amplius sint sine missæ auditione:*
,, *qua in re nulla valeat excusatio cujus-*
,, *vis consuetudinis, quam irritam decer-*
,, *nimus; eas item Episcopi, etiam cen-*
,, *suris ecclesiasticis, id facere cogant.* ,,

Eadem fere verba scribit Tournely, hoc proponens quæsitum: *quibus de causis a peccato excusentur; qui missæ non intersunt?* ,, Resp. I. ex impotentia,
,, etiam morali, cum vix fieri potest,
,, ut copia detur conferendi se ad Ec-
,, clesiam; aut saltem cum id fieri non
,, potest sine aliquo gravi detrimento,
,, de quo judicabit prudens & cautus
,, Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ.
,, 2. Ex charitatis exercitio: v.g. si quis
,, in carcere detentis sublevandis, in-
,, struendis, ita diu immoretur zelo
,, suo abreptus, ut effluat tempus sacri-
,, ficio celebrando destinatum: pariter
,, si quis ægrotanti opem ac ministe-
,, rium ita impendat, ut sine illius pe-
,, riculo discedere non possit. 3. A de-
,, bito audiendi missam lex officii exhi-
,, vendi liberat: v.g. si miles, quo tem-
,, pore sacrificium celebratur, excubias
,, agat, aut movere castra statim te-
,, neatur; si pastor ovium solus fuerit,
,, nec alteri curam gregis committere
,, possit: quo casu Parochi monere de-
,, bent *patres familias, ut filias & famu-*
,, *los, quos in bestiis pascendis occupant,*
,, *se-*

„ *festivis saltem diebus missæ jubeant interesse*. Verba sunt prioris Conc. Mediolanensis sub S. Carolo. In eodem Concilio, propter consuetudinem, quæ in aliquibus Italiæ locis obtinuerat, sic statutum legimus: *Viduæ ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine missæ auditione: qua in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus; eas item Episcopi, etiam censuris ecclesiasticis, id facere cogant*. „

Pro III. denique Dissertationis parte I. asserimus, non satisfacere præcepto auditionis missæ dominicis & festis diebus, qui missam integram non audiunt, ut decrevit Conciliũ Agathense; ac proinde prohibuit, ne populus ante benedictionem Sacerdotis de Ecclesia egrediatur. Et quando in hoc peccatum mortale committatur, judicium fieri debet ex parte, quæ omittitur; unde volunt gravem esse partem, quæ est ab introitu usque ad Evangelium; quæ est ab offertorio usque ad consecrationem; & quæ est a consecratione usque ad Sacerdotis communionem. II. *Non satisfaciunt qui unam Missæ partem ab uno Sacerdote audiunt, & aliam ab alio; ut decrevit Innocentius XI. anno* 1679. *quod pariter antecedenter declaraverant Doctores Lovanienses anno* 1657. *& Archiepiscopi Senonensis, & Parisiensis, anno* 1658. III. *Nec etiam satisfaciunt qui duas missæ partes etiam successive a duobus Sacerdotibus audiunt; & hoc damnavit idem Innocentius XI. hanc propositionem proscribens*: satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, *qui duas hujus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit*. Et ratio est, quia partes illæ sic separatæ & disjunctæ unam & eandem Liturgiam, nec etiam moraliter, constituunt.

DISSERTATIO CCCCXLVIII.

De tempore celebrandi missam. Qua die teneantur Sacerdotes missam celebrare? Qua die celebrare illam non possint?

Uod Sacerdotis teneantur aliquando sacrificium missæ offerre, ex eo potissimum cõsequens est, quod fideles tenentur sacrificio missæ aliquando interesse. Unde S. Thomas 3. p. q. 82. art. 10. quærit: *utrum liceat Sacerdoti omnino a consecratione Eucharistiæ abstinere?* Et per hæc verba respondet: „ *Dicendum, quod quidam dixerunt, quod Sacerdos potest omnino a consecratione licite abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare, & populo sacramenta præbere: sed hoc irrationabiliter dicitur, quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum; opportunitas autem sacrificium offerendi non solum attenditur, per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari; sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus sacramenti sacrificium offertur. Unde Sacerdoti, etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare; sed saltem videtur quod celebrare teneatur in præcipuis festis, & maxime in illis diebus, quibus fideles communicare consueverunt*. „ Et in IV. sententiarum distinctio ne 13. q. 1. art. 2. „ *Quia secundum Gregorium, cum crescunt, sive augentur, dona, rationes crescunt donorum; cum Sacerdoti data sit nobilissima potestas, reus erit negligentiæ,*

,, *nisi illa utatur ad honorem Dei, & sa-*
,, *lutem suam, & aliorum vivorum, &*
,, *mortuorum.* ,, Ac his addit Tour-
nely: ,, Quapropter cum Cajetanus
,, io suis commentariis ad art. 10. q. 82.
,, scripsisset *leviter* tantum seu *veniali-*
,, *ter* peccare Sacerdotem, qui raro
,, vel nunquam sacris operatur, S. Pius
,, V. Pontifex doctrinam hanc, utpote
,, molliorem, ex commentariis dicti
,, Cajetani expuogi mandavit. ,,

Dicimus I. Parochos teneri missam celebrare iis diebus, quibus fideles tenentur ipsi adesse. Aliis vero commendandos esse si sæpe ipsam celebrent.

I. Conclusionis pars probatur I. ex Scripturis. Ad Hæbreos 5. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.*

II. probatur ex Concilio Tridentino sess. 23. *de reformatione* cap. 1. ,, *Præ-*
,, *cepto divino mandatum est omnibus,*
,, *quibus animarum cura commissa est,*
,, *oves suas agnoscere, pro his sacrificium*
,, *offerre, verbique divini prædicatione,*
,, *Sacramentorum administratione, ac*
,, *bonorum omnium operum exemplo pa-*
,, *scere &c.* ,,

II. Conclusionis pars I. probatur ex Patribus. Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 18. *ideo nos Deus offerre vult munus ad altare frequenter & sine intermissione.* Cyprianus epist. 54. ad Cornelium: *Episcopatus nostri honor grandis & gloria est, pacem dedisse martyribus, ut Sacerdotes, qui sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus.*

III. probatur ex Scholasticis Doctoribus. S. Bonaventura libro de præparatione ad missam cap. 5. *Ob quam graves angustiæ me undique affligunt! Accedere indigne, horrendum est judicium: non accedere ex notabili negligentia vel contemptu, damnabilis est culpa.* Post quæ narrat bona, quibus se privant Sacerdotes, qui ex negligentia raro celebrant, & ait: ,, *Quan-*
,, *tum in ipso est, Trinitatem laude, &*
,, *glorio, Angelos lætitia. Peccatores ve-*
,, *nia, Justos subsidio & gratia, in pur-*
,, *gatoria existentes refrigerio, Ecclesiam*
,, *Christi speciali beneficio, & se ipsum*
,, *medicina, & remedia contro quotidia-*
,, *na peccata & infirmitates.* ,, S. An-
toninus 3. part. tit. 13. cap. 6. §. 15. adstringit Sacerdotes ad frequenter celebrandum ex his motivis, quæ refert
Tournely: ,, I. A nobilitate, & præ-
,, stantia Sacramenti, in quo Christus
,, ipse realiter continetur. 2. a suavita-
,, te & utilitate: *Quantæ jucunditatis &*
,, *dulcedinis est, tantæ res Sacramentum*
,, *verbo conficere, habere præ oculis, con-*
,, *trectare manibus, ore sumere, & aliis*
,, *ministrare?* 3. a benevolentia, quam
,, celebrans non indigne a sponso suo
,, Christo, & sponsa Ecclesia reportat.
,, 4. ex multiplici fructu, quem a cele-
,, bratione missæ fideles, qui adsunt,
,, reportant. 5. ex officio ipso Sacer-
,, dotum, qui cum ministri sint Eccle-
,, siæ, sacrificium pro populo tenentur
,, offerre. 6. ex periculo, cui se obji-
,, ciunt Sacerdotes, cum raro vel nun-
,, quam celebrant. *Periculum moræ,*
,, *quia de facili irregularitas vel infirmi-*
,, *tas, vel alius defectus, aut impedimen-*
,, *tum poterit occurrere; ita quod diu, aut*
,, *forte nunquam, celebrare continget.* Ibi-
,, dem sapienter monet S. Doctor, ca-
,, vendum esse *ne quis ex sola consuetu-*
,, *dine exterioris operis moveatur ad ce-*
,, *lebrandum, non advertendo, an dispo-*
,, *situs vel minus dispositus sit; an ex ce-*
,, *lebratione proficiat, vel tepescat, sive*
,, *an habeat causam rationabilem absti-*
,, *nendi, vel non.* ,,

Hæc fere eadem momenta adduximus nos in dissertat. 442. in qua recitavimus verba, quæ hic scripsimus, & Conclusionem fecimus per hæc verba: *Ex hic autem Legentes eligant opinionem, quæ sibi magis arriserit, nobis enim nihil in hoc determinare facit, vel varia Doctorum sententia, vel diversæ circumstantiæ, quæ in re ipsa possunt habere locum.* Quod quidem hic pariter confirmamus.

Pro altera vero Dissertationis parte, in qua quæritur, qua die non possint Sacerdotes sacrificium offerre? Alia est Græcorum, alia Latinorum praxis. Latini, exceptis diebus Parasceves, & Sabbati Sancti, singulis anni diebus semper obtulerunt, & nunc pariter offerunt, incruentum missæ sacrificii. Græci vero jejuniorum diebus, nec missam celebrabant, nec modo celebrant, & utuntur liturgia, quæ dicitur *de præsanctificatis*; & de qua hæc scribit Jueninus: ,, Ea vero li-
,, turgia complectitur ritus inter sa-
,, cri-

„ crificandum adhiberi solitos, una excepta consecratione, quæ per Quadragesimam bis tantum in hebdomada, Sabbato nimirum, & die Dominica, peragitur; *Præsanctificatum autem ministerium* (inquit Theodorus Balsamon ad canonem 52. Trullanum) *incruentum sacrificium non dicimus, sed oblationem prius oblati & perfecti sacrificii, sacrique mysterii.* Hunc præsanctificatorum usum & ritum multis probat esse antiquum idem Author, & a censuris vindicat, quibus aliqui eum afficiunt. Rationem vero reddens, quare Græci jejuniorum diebus non celebrent missam perfectam, hanc adducit: *Ritum illum ex eo ortum duxisse, quod missa, hilaritatis & gaudii celebritas quovis seculo apud Græcos habita sit*; jejunia vero mœrorem & luctum importent; unde Orientalium Conciliis cautum fuit semper, ne festi dies in Quadragesima peragerentur: *Non oportet in Quadragesima Natales Martyrum peragere, sed Sanctorum Martyrum facere commemorationes in Sabbatis & Dominicis*; quibus quidem diebus, uno excepto privilegio Paschatis, nusquam jejunarunt. Quæ allata est ratio, hisce verbis a Zonara in canonem 52. Trullanum traditur; *jejuniorum tempora, mœrori potissimum dicata, explandisque intimo animi dolore, cujusque criminibus constituta sunt. Deo porro sacrificare, festivæ celebritatis est; ea vero celebritas hilaritatis atque lætitiæ. At quo pacto mœrori quispiam ac lachrymis indulgere, idemque simul exultare lætitia, ac triumphare gaudio queat? Proinde aliis quidem quadragenarii jejunii diebus celebrari ex præsanctificatis sacra mysteria consuevere; neque ullus tunc quidem sacrificii incruenti usus admittitur, sed eorum quæ jam consecrata semel atque altari admota sunt, oblatio iteratur. Sabbatis vero ac Dominicis diebus, per quos exerceri jejunia per leges haud suevere, & sacrificium offerre & undique suis partibus absolutum Liturgiæ munus exhibere concessum est. Idem anniversario quoque cælestis nuncii ad Virginem missi die licere decretum; eam quippe lucem, qua nempe nostræ salutis exordia, primæque incolamitatis fundamenta incohata sunt, veneramur, solemnique totius populi conventu pompaque celebramus. Atque id etiam causæ fuit, cur Sanctorum quoque memoriam publice colere, quotiescumque jejunii tempore inciderit, Sabbatis Dominicisque diebus exceptis, quinquagesimo primo Laodicenæ Synodi Canone vetitum sit. Habet siquidem Sanctorum commemoratio jucunditatem & lætitiam: jejunii vero dies, omni abdicata remissione, mœrore ac luctu transigere par est*; „ Integrum Zonaræ textum descripsimus, quod clarissime Græcorum de præsanctificatis ritum explicet, ac ex canonibus confirmet rationem, propter quam Patres eum adhiberi voluerunt. „

Igitur perantiquus, probatus, ac laudabilis est ritus & usus Latinorum, qui a sacrificando excipiunt dies Parasceves & Sabbati Sancti; & hoc probatur ex Ordine Romano, quo præscribitur omnibus aliis diebus, etiam Quadragesimæ, in Ecclesia Occidentali septimo seculo sacrificium fuisse oblarum; tum ex Gregorio Magno, qui in antiphonario & in sacramentario describit singulas præfationes & orationes, quæ jejuniorum diebus recitantur: tum denique ex Pelagio II. in epistola ultima dicente: „ *Sacrum Ordinem Romanum, sacraque constituta nostrorum Antecessorum, solerter relegentes, invenimus has novem præfationes in sacro Catalogo tantummodo recipiendas, quas longo retro veritas in Romana Ecclesia hactenus servavit: unam in Albis Paschalibus, aliam de Ascensione, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de Sancta Trinitate, octavam de Cruce, & nonam de jejunio, & Quadragesima tantummodo dicendam.*

Perantiquus pariter, probatus, & laudabilis est ritus & usus Græcorum, quem Morinus lib. 7. de administratione sacramenti pœnitentiæ cap. 14. in Scripturis asserit se invenisse; nimirum Judith 8. *quæ jejunabat omnibus diebus omni præter festa*: dicitur enim ibi: *jejunabat omnibus diebus vitæ suæ præter Sabbata, & Neomenias, & festa Domus Israel*. Et Nehemias sic loquitur populum Israel: „ *Dies sanctificatus est Domino Deo nostro: Nolite lugere, & nolite flere. Flebat* „ *enim*

„ *enim omnis populus, cum audiret verba legis, & dixit eis: ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite* „ *partes his, qui non praeparaverunt sibi, quia sanctus dies Domini est.* „

DISSERTATIO CCCCXLIX.

De loco, in quo Missa celebrari debeat. An in Templis? An in Altaribus? An in alio aliquo loco?

Oannes Stephanus Durantı in suo Opere, *de Ritibus Ecclesiae Catholicae* lib. 1. cap. 1. Sacrarum Ædiū octo nomina recensent; quae sunt, *Ecclesia, Templum, Basilica, Martyrium, Oratorium, Tabernaculum, Dominicum, & Ecclesia portatilis*. Ecclesia, graecum verbum, latine significat concionem: & proinde Ecclesia accipitur pro Æde sacra, in quam conveniunt fideles ad orandum, ad verbum Dei audiendum, & ad percipienda divina mysteria; quod probat testimonio Tertulliani, Clementis Alexandrini, Augustini, Hieronymi, & aliorum Patrum. *Templum* asserit dici a contemplatione, quasi sit factum amplum, sigillo, quod ponitur in aedificio, transverso. *Basilica*, quia ibi Deo, omnium Regi, cultus & sacrificia offerantur. *Martyrium*, quia in ea Sanctorum Martyrum reliquiae jacent, vel eorum memoria recolitur; *Oratorium*, quod erat angustus locus, in quem Christiani conveniebant persequutionum temporibus; & quia crescente multitudine, eam non erat capax oratorium recipiendi; inde postmodum Ecclesiae successerunt. *Tabernaculum*, quod nomen in usu erat apud Judaeos, & a Judaeis deductum est ad Christianos. *Dominicum*, quod idem est ac domus Dei. *Et Ecclesia portatilis*; unde legitur, quod Constantinus Imperator Ecclesiam sibi fieri curaverit, quae ubicumque locorum esset, & maxime in bello, ea circumferri posset, ne in solitudine quidem agens Ædibus sacris careret.

Quod autem in his locis sacrificium missae celebraretur, ex praedictorum Patrum testimoniis apertissime constat; unde Theologi firmant, quod jure communi & ordinario non liceat celebrare missam nisi in Ecclesia, vel in loco sacro, ab Episcopo consecrato, vel saltem benedicto ab ipso, vel diligentia illius. Dictum est, jure communi & ordinario, quia, ut scribit Tournely: „ Ab ista quippe „ regula nonnullae sunt exceptiones. „ I. cum licentia S. Pontificis vel Epi„ scoporum, missa celebrari potest in „ castris pro exercitu, & in littore ma„ ris, & in navi, pro navigantibus. „ 2. Episcopis iter facientibus speciali „ privilegio indultum est, ut quando „ non potest Episcopus commode ac„ cedere ad Ecclesiam, possit in altari „ portatili ubivis sacrificare, vel sacri„ ficanti assistere. 3. nonnunquam SS. „ Pontifices vel Episcopi permittunt „ ut missa dicatur in privato Oratorio, „ ad divinum dumtaxat cultum per„ manenter destinato, quamvis non „ benedicto: at nonnisi rarissime id „ permittitur pro loco, qui antea pro„ phanis usibus destinatus erat, & sta„ tim postea in eosdem usus restituen„ dus est. „

Author Anonymus Operis de re sacramentaria contra perduelles haereticos lib. 5. cap. 1. haec proponit quaesita. I. An sit aliquis locus ad sacrificium peragendum necessario, & ex natura determinatus? II. An conveniens fuerit loca aliqua ad incruentum sacrificium specialiter designari?

ri? An dicare altaria, & templa extruere, antiquum sit in Ecclesia?

Ad I. respondet negative. Et ratio est, quia hæc necessitas vel esset a Deo, vel ab homine; sed neutrum dici potest; ergo &c. Minorem probat his verbis: „ Non primum: quia mun-
„ dus universus templum est Dei, loca
„ omnia majestate sua & immensitate
„ replentis: *qui cæli, & terræ cum sit*
„ *Dominus, non in manufactis templis*
„ (ex indulgentia) *habitat*; cavendum
„ itaque, ne putemus, Deo locum ali-
„ quem ad vota mortalium suscipienda
„ esse necessarium: hoc enim idem fo-
„ ret, ac ejus immensitatem tollere,
„ & majestatem ubique præsentem li-
„ mitibus coarctare. Nec secundum:
„ Idem namque de sacrificio, ac de
„ adoratione & oratione debet esse ju-
„ dicium; quia ut millies dictum est,
„ in sacrificio cultus Dei præcipuus, &
„ oratio excellentissima continetur;
„ atqui locus omnis ad cultum Deo
„ exhibendum, homini, ex natura, est
„ opportunus; quia Deo ubique præ-
„ sente, homo ubicumque est, indiget,
„ eumque ubique tenetur, sine loco-
„ rum differentia, revereri. Hinc Apo-
„ stolus: *volo viros orare in omni loco,*
„ *levantes puras manus ....similiter et*
„ *mulieres &c.* Nullus ergo locus est ad
„ offerendum sacrificium specialiter &
„ necessario designatus. Hocque fuit
„ Apostolis, & iis qui proxime secuti
„ sunt, Antistibus persuasum: de Apo-
„ stolis quidem legitur, *quod frangerent*
„ *circa domos panem*: quæ verba de sa-
„ crificio, ejusdemque communione,
„ debere intelligi, Interpretes plerum-
„ que omnes consentiunt. Proximis
„ vero apostolicæ ætati temporibus,
„ quando contra nascentem Ecclesiam
„ immanis ubique persecutio sæviebat,
„ & Pastores simul ac populi ad necem
„ dirissime quærebantur, sacrificium
„ in quovis loco fuisse indifferenter ob-
„ latum, ex historia ecclesiastica cer-
„ tum est: quam in rem paulo ante at-
„ tulimus *Dionysii Alexandrini præ-*
„ *clarissimum testimonium*: *Cum ab om-*
„ *nibus fugaremur, atque opprimeremur,*
„ *nihilominus tunc quoque festos egimus*
„ *dies: quivis locus, in quo varias ær-*
„ *mnas sigillatim pertulimus, ager, in-*
„ *quam, solitudo, navis, stabulum, car-*
„ *cer, instar templi, ad sacros conventus*
„ *peragendos fuit.* „

Ad II. respondet affirmative: & authoritates Patrum affert; nimirum Basilii Magni in libro de Baptismo cap. 8. scribentis: „ *Periculum est male obi-*
„ *ti mandati, si loci rationem neglexeri-*
„ *mus, maxime si sacerdotii mysteria in*
„ *locis prophanis celebraverimus: propte-*
„ *rea quod ea res indicium haberet con-*
„ *temptus in celebrante, offendiculum*
„ *quoque generaret.* „ Cyrilli Alexandrini lib. *contra Antropomorphitas* cap. 12. „ *donum sive oblatio, quam mystice*
„ *celebramus, in solis Orthodoxorum san-*
„ *ctis Ecclesiis offerri debet, neque alibi*
„ *omnino. Qui secus faciunt, aperte le-*
„ *gem violant.* „

Ad III. respondet: „ Ab ipsis Aposto-
„ lis hunc morem descendere: de altari
„ siquidem mentionem facit S. Paulus:
„ *non potestis mensæ Domini participes*
„ *esse, & mensæ Dæmoniorum ....* &
„ alibi: *habemus altare, de quo edere*
„ *non habent potestatem, qui tabernacu-*
„ *lo non deserviunt*: Nec minus expresse
„ meminit templi, sive loci, quo fide-
„ les ad faciendam Liturgiam concur-
„ rebant: *convenientibus vobis in Eccle-*
„ *siam, audio scissuras esse inter vos ....*
„ *numquid domos non habetis ad mandu-*
„ *candum & bibendum, aut Ecclesiam*
„ *Dei contemnitis?* Hic enim privatas
„ domos opponit Ecclesiæ, in quam
„ conveniebant Corinthii. Jam tum
„ itaque erant loca quædam ad Litur-
„ giam & sacros conventus agendos
„ peculiariter consecrata: nec aliter
„ hunc textum Patres & Interpretes
„ communiter explicant. Sic præter
„ cæteros S. Augustinus: *Ecclesia dici-*
„ *tur locus, quo Ecclesia congregatur:*
„ *nam Ecclesia homines sunt, de quibus*
„ *dicitur: ut exhiberet sibi gloriosam Ec-*
„ *clesiam: hanc tamen vocari etiam ipsam*
„ *domum orationum, idem Apostolus testis*
„ *est, ubi ait: numquid domos non habe-*
„ *tis ad manducandum & bibendum? an*
„ *Ecclesiam Dei contemnitis? Et hoc quo-*
„ *tidianus loquendi usus obtinuit, ut ad*
„ *Ecclesiam prodire, aut ad Ecclesiam*
„ *confugere, non dicatur, nisi qui ad lo-*
„ *cum ipsum, parietesque prodierit, vel*
„ *confugerit, quibus Ecclesiæ congregatio*
„ *continetur.* Sed etsi de genuino Apo-
„ stoli sensu difficultas aliqua remane-
„ ret, innumeris primævæ ætatis testi-
„ moniis tolleretur, quibus constat,
„ tam esse antiquam hanc disciplinam,
„ quam Ecclesia ipsa est. Sic enim
„ 1. Cer-

„ 1. Certum est, de evertendis Christianorum Ecclesiis & Altaribus, edicta ab Imperatoribus Ethnicis sæpe promulgata fuisse: unde manifesto evincitur, jam ante ædificatas Ecclesias, & altaria consecrata: prius enim est, aliquid esse, quam destrui. 2. Constat, priscis illis temporibus, Hæreticos, & Schismaticos contra Catholicam Ecclesiam impotenti rabie actos, nihil plerumque antiquius habuisse, quam ut templa, quo orthodoxi conveniebant, solo æquarent, & altaria sacra demolirentur: qua de re extat *Optati Milevitani*, Donatistarum impietatem describentis, locus insignis: *quid est, tam sacrilegum, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, removere? In quibus vota populi, & membra Christi portata sunt: quo Deus omnipotens invocatus sit: quo postulatus descendit Spiritus Sanctus? & unde a multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est? Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non jussit Salvator poni, nisi quæ essent de pace condita: depone munus tuum ante altare, & prius concorda cum fratre tuo, ut possit pro te Sacerdos offerre: quid est enim altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? hæc omnia furor vester, aut rasit, aut removit.....si livoris judicio nos vobis sordidi videbamur, quid vobis fecerat Deus, qui illuc invocari consueverat? quid vos offenderat Christus, cujus illic per certa momenta Corpus, & Sanguis habitat? quid vos offendistis etiam vos ipsi, ut illa altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum spatia, sancte, ut arbitramini, obtulistis? dum impie persequimini manus nostras illic, ubi Corpus Christi habitat, feristis & vestras: hoc modo Judæos estis imitati: illi injecerunt manus Christo in cruce, a vobis percussus est in altari: si Catholicos illic infectari voluistis, vel vestris illic antiquis oblationibus parceretis.* Ita Optatus, cujus verba Lutheranos, & Calvinianos eo magis quadrant, quod veteres Donatistas, & rabie æquarint, & infidelitate superaverint, non altaria tantum, sed & ipsum sacrificium abolendo. 3. ab ipsis Apostolis erecta altaria, & Ecclesias consecratas, ex historia Ecclesiastica notum est. Sic *Nicephorus* domum illam, in qua Christus sacrificium instituit, & quo Spiritus S. visibiliter die Pentecostes advenit, tanquam primam Christianorum Ecclesiam, a B. Jacobo, primo Hierosolymorum Episcopo, consecratam, ibidemque septem Diaconos ordinatos, Evodii, qui beato Petro in Antiochena Sede successit, auctoritate confirmat. Romæ pariter ab Apostolis, eo tempore, quo fidem ibi annunciare cœperunt, Ecclesias dedicatas, multis momentis probatur ab Annalium sacrorum Scriptoribus.

Tandem de Altaribus hæc ab eodem Anonymo Patrum antiquorum testimonia referuntur. Et sunt Tertullianus libro de oratione cap. 14. *solemnior erit statio tua, si & ad aram Dei steteris*: & lib. 1. ad uxorem cap. 7. *aram Dei mundam proponi oportet*. Cyprianus epist. 66. *neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & ministros voluit avocare*. Quibus addit Irenæum, Origenem, Basilium, Cyrillum Alexandrinum; & denique concludit. „ Nec prætermittendum, quod narrat Eusebius hist. lib. 6. cap. 34 *Philippum Christianum Imperatorem*, (qui quinquaginta & amplius annis *Diocletianum* præcessit) cum Ecclesiam in pervigilio Paschæ ingredi vellet, ab ejus anditu, ob scelera perpetrata, exclusum ab Episcopo fuisse, neque ante admissum, quam pænitentiam egisset. Non desunt ad ejusdem veritatis confirmationem extraneorum testimonia: narrat *Lampridius* Ethnicus, Christianos cum locum aliquem, qui publicus ante fuerat, occupassent, & in eo Ecclesiam construere vellent, popinarii autem pro eo obtinendo contenderent; *Alexandrum Imperatorem*, Christianis litem adjudicasse, suprema que auctoritate rescripsisse, melius esse, quomodocumque illic a Christianis coli Deum, quam dari popinariis.... *Philo Judæus* in libro de vita contemplativa, ubi si Eusebio hist. lib. 2. cap. 17. & S. Hieronymo lib. de scriptor. ecclesiast. credimus, primorum Christianorum vitam describit, sacrorum sacellorum meminit, in quibus mysteria pera-

,, gebant; *Lucianus* quoque Ethnicus,
,, sive quivis alius Apostolorum ætati,
,, nemine diffitente, æqualis, Christia-
,, norum Deo dicatum templum re-
,, præsentat in Philopatre: ergo &c.,,

Denique pro III. Dissertationis parte; asserunt Scriptores, quod Sacrificium aliquando offerebatur etiam extra Ecclesiam; ut contingebat persequutionis tempore; & pariter sine persecutione, quando aliqua urgebat occasio, sive necessitatis, sive pietatis. In his casibus provisum fuit per altaria portatilia. Ait enim Author Anonymus: ,, Antiquum est, altaria, ut
,, vocant, portabilia, statuere, Episco-
,, porum manibus consecrata, quæ
,, moveri facile, & de loco in locum
,, transferri possunt, & in his, Ecclesiis,
,, & in locis dissitis, sacrificium offe-
,, rebatur. Eorum mentionem facit
,, *Venerabilis Beda*, seculi septimi Scri-
,, ptor, hist. lib. 5. c. 11. De iisdem
,, ab *Hincmaro*, *Remensi Archiepi-*
,, *scopo*, sic statutum in capitulis edi-
,, tis anno 12. sui Episcopatus: *nemo*
,, *Presbyterorum in altario ab Episcopo*
,, *non consecrato cantare præsumat: qua-*
,, *propter si necessitas poposcerit, donec*
,, *Ecclesiæ, vel altaria consecrentur, &*
,, *in capellis etiam, quæ consecrationem*
,, *non merentur, tabulam quisque Pres-*
,, *byter, cui necessarium fuerit, de mar-*
,, *more, vel nigra petra, aut litio hone-*
,, *stissimo secundum suam possibilitatem,*
,, *honeste affectatam habeat, & nobis ad*
,, *consecrandam afferat, quam secum,*
,, *cum expedierit, deferat, in quo sacra*
,, *mysteria secundum ritum ecclesiasti-*
,, *cum agere valeat.* ,,

Arguunt I. Apud Minutium Felicem Ethnici opponebant Christianis, quod nec templa, nec altaria haberent: ergo in Ecclesia non est antiquus templorum, & altarium usus. II. Græci, & Orientales non habeant altaria portatilia, sed utuntur pannis quibusdam, precum, & ceremoniarum apparatu consecratis, & super altaria non consecrata appositis, & ibidem sacrificium offerunt. Unde scribit Balsamon. in expositione can. 31. Trullani: Ideo reperta sunt ἀντιμήνσια (hoc est superaltaria),, *& fiunt a Pon-*
,, *tificibus, quo tempore celebrant dedica-*
,, *tionem Ecclesiæ, ut ponantur in sacris*
,, *mensis. Quando, permissu Antistitis,*
,, *oblatio Liturgiæ fit in oratorio.* ,, III. Altaria consecrantur cum reliquiis Martyrum; sed antiquibus hæ reliquiæ non erant: ergo antiquitus altaria consecrata non erant. IV. Potest contingere casus, quo Ecclesia aliquando polluatur, vel violetur; & tunc vel licitum est in altaribus pollutis vel violatis offerre sacrificium; vel debent denuo consecrari, quod magnum sane incommodum importat. V. templa, vel altaria, debent esse decenter ornata; sed hoc est contra antiquum Ecclesiæ usum: ergo &c. VI. materia altaris incertum est, quænam esse debeat, & quæ antiquibus fuerit: ergo de hoc certam disciplinam non habemus.

Respondemus ad I. quod persequutionum tempore Christiani sacra peragebant in criptis, & locis abditis, quia ad furorem Gentilium evitandum publica templa habere non poterant; & de his intelligi debent Gentiles obloquentes nobis apud Minutium Felicē in Octavivo, quod templa non haberemus.

Ad II. Apud Græcos, & Orientales idem præstant superaltaria, quod faciunt apud Latinos altaria portatilia; unde diversitas est tantum in modo, non in substantia.

Ad III. dicitur, quod antiquitus erant in cæmeteriis, in quibus Christiani sacra peragebant, corpora Martyrum, & hæc loco reliquiarum erant. Quod docet Cardinalis Bona rerum Liturgicarum lib. 1. cap. 19. dicens: *indeque originem traxisse mihi videtur celeberrimus & inviolabis Ecclesiæ ritus, ut sine Martyrum reliquiis nullum templum, nullumve altare, ædificetur.*

Ad IV. In Ecclesiis violatis seu pollutis sacrum celebrari non potest; & hoc contingere potest in quinque casibus, quos enumerat Tournely. ,, Primus
,, est sanguinis effusio injuriosa, & mor-
,, taliter mala; alioquin non polluitur
,, Ecclesia. Dixi, *effuso*; idest notabi-
,, lis copia sanguinis ex violata percus-
,, sione effusi: unde nonnullæ guttulæ
,, Ecclesiam non polluunt. Pariter mu-
,, tilatio, quæ esset sine sanguinis effu-
,, sione. Ecclesiam non pollueret. Ne-
,, cesse vero non est ad violandam Ec-
,, lesiam, ut sanguis infra ipsam fun-
,, datur; sed satis est quod homo in
,, Ecclesia ita percussus ac vulneratus
,, fuerit, ut inde sequatur notabilis ef-

fusio

" fuso sanguinis. E contra si percussio " fiat extra templum, in quod postea " læsus ingrediatur, & ibi sanguis ef- " fluat, Ecclesia non erit violata. Se- " cundus est homicidium voluntarium " & injuriosum: at non polluitur Ec- " clesia per homicidium omnino ca- " suale, & involuntarium, ut si quis " ad licitam sui defensionem aggresso- " rem forte occidat; nec etiam si quis " extra Ecclesiam lethaliter vulnera- " tus, in ea moriatur. Tertius est adul- " terium, & voluntaria feminis ef- " fusio: si enim involuntaria foret, " Ecclesia non pollueretur; imo etiam " polluitur per copulam conjugalem, " quæ in Ecclesia fieri nunquam potest. " Supponitur autem pollutionem il- " lam vel adulterium publicum esse " ac cognitum: si enim occultum " omnino foret, non pollueretur eccle- " sia, nec opus foret ut reconciliaretur. " Quartus est sepultura Infidelis, vel " Hæretici, aut cujuscumque alterius " nominatim excommunicati. cap. *Con- " suluisti. De consecratione*; unde licet " prohibitum sit etiam sub anathema- " tis pæna in Concilio Turonensi ann. " 1583. sepelire in loco sacro publicum " Hæreticum, si tamen nominatim, " denuntiatus ille non foret, illius se- " pultura Ecclesia non polluetur. " Multi etiam hanc prohibitionem ex- " tendunt ad infantes non baptizatos, " nisi in utero materno extincti fue- " rint; eo enim in casu a matre non " distinguuntur, & eadem donantur " sepultura. Ecclesia autem violata, " censetur etiam & cæmeterium, si " contiguum fuerit, violari; secus ve- " ro si distans fuerit, & paries interja- " cens, cæmeterium ab Ecclesia separet. " Violato autem cæmeterio, non pro- " pterea violata Ecclesia censetur: nam " quod minus est, non trahit ad se ma- " jus, sicut majus trahit minus. Capi- " te unico, *De consecratione Ecclesiæ*; in " VI. ubi additur: *Si plura cæmeteria sint " cohærentia, sed medio pariete sejuncta, " eorum altero violato, alterum propte- " rea non reputetur violatum*. Quotus " casus est, si Ecclesiæ parietes vel ma- " xima ex parte igne absumantur, aut " aliter funditus destruantur, vel si non " omnino destructis parietibus, omnis " crusta, vel major ejus pars, destrua- " tur: utroque illo casu Ecclesia viola- " ta censetur, nec licet in ea celebra- " re. Ratio est, quia consecratio in ex- " terioribus crustis consistit, in iis ete- " nim fiunt cruces & chrismatis un- " ctiones: nec eadem remanere cense- " retur Ecclesia, si parietes maxima ex " parte corruerent ac destruerentur: " non ita vero esset, si iis remanenti- " bus, tecta & aliqua ligna dumtaxat " comburerentur. cap. *Ligneis. De con- " secratione Ecclesiæ, vel altaris. Si te- " cta, aliaque ligna Ecclesiæ*, ait Innoc. " III. *combusta sint illæsis parietibus, " consecrationem non amittit; quia con- " secratio in parietibus consistit*, neque " si major parietum & crustarum pars " subsisteret; tunc enim moraliter ea- " dem censetur Ecclesia subsistere. " .

Quibus idem Turnely addit duo adver- tenda, quæ maxime notanda sunt. "

" Duo hic adverte: primum, discrimen " esse inter pollutionem Ecclesiæ, & " execrationem. Namque polluta " Ecclesia, polluuntur etiam omnia al- " taria, quæ in ea erecta & fixa sunt; " quemadmodum & vice versa, non " potest altare pollui, quin etiam Ec- " clesia ipsa polluatur: at vero si Eccle- " sia execretur combustis aut destru- " ctis parietibus, non ideo altaria, quæ " integra & illæsa remanent, execran- " tur, sicut nec altare per fractionem " execrato, Ecclesia execratur. Alte- " rum quod debet adverti, istud est, " prohibitum esse, dirutam Ecclesiam, " quæ consecrata fuerat, ad propha- " nos usus convertere: regula etenim " generalis hæc est; ad usus seculares " & prophanos converti non debere " ea, quæ semel consecrata fuerint. " cap. *Ligna. De consecratione*; ubi di- " citur, *ligna Ecclesiæ dedicatæ, vel igni " esse comburenda vel ad aliam Eccle- " siam, vel ad profectum Monasterii esse " adhibenda*. "

Ad V. circa Ecclesiarum & altarium ornamentum, hæc enumerat & ex- ponit citatus Anonymus Author. "

" Pleraque ad altarium ornatum re- " quiri, quorum alia ad ejus decorem " & decentiam pertinent: quæ utriuf- " que generis sunt, glomeratim, & si- " ne discrimine recensebimus; itaque " in sacra altarium supellectile con- " tinentur, Calix, patena, corporale, " sive palla linea, in qua corpus Domi- " ni consecratur; urcei aquam & vi- " num præparata ad sacrificium conti- " tinentes, sudariolum sive purifica-

„ torium, quo tergitur, aquamanile ad „ manus lavandas quoties in actione „ sacrificii opus est; liber liturgicus, si- „ ve Missalis; Mappæ, quibus altaria ve- „ stiuntur; anteriora amicula, quæ pal- „ lia & frontalia a recentioribus, ab „ antiquis vestimenta sacræ mensæ „ nuncupantur; candelabra cum cereis; „ crux in eorum medio collocanda: „ thuribulum, in quo thura cremantur; „ Thecæ pretiosæ cum Sanctorum Re- „ liquiis: vasa aurea & argentea, flores „ &c. horum omnium quam antiquus „ & religiosus sit usus, demonstrant „ Auctores sæpe citati, ad quos studio- „ sum lectorem remittimus, nec enim „ in his immorari per otium vacat.„.

Ad VI. Ille idem Autnor Anonymus respondet.„. Primis Ecclesiæ tem- „ poribus, lignea an lapidea altaria „ fuerint, silentibus hujus ætatis Scrip- „ toribus, non liquere. Crediderim ta- „ men utramlibet in iis extruendis in- „ differenter usurpatam materiam. Eo- „ que videtur opinio hæc ad veritatem „ magis accedere, quod ubicumque „ poterant synaxes Apostoli, & viri „ Apostolici, agerent: itaque erat illis „ mensa qualibet ad faciendum sacrifi- „ cium opportuna; nec in tantis, quibus „ premebantur angustiis, eligendi ha- „ bebant facultatem: conjecturam au- „ get quarti seculi disciplina, secundum „ quam sive lapidea, sive lignea altaria „ forent, Patrum judicio nihil intere- „ rat: altaris enim vero lapidei memi- „ nit S. Gregorius Nyssenus paulo ante „ citatus, orat in Bapt. Christi. *Altare* „ *hoc sanctum, cui adsistimus, lapis est na-* „ *tura communis, nihil differens ab aliis* „ *crustis lapideis, quibus parietes nostri* „ *extrahuntur, & pavimenta exornantur.* „ *Postquam vero &c.* Hoc ipso tamen „ seculo altaria e ligno fabrefacta, San- „ ctus Athanasius commemorat in „ Epist ad Solitarios: *eum rapuissent* „ *subsellia, & Cathedram, & mensam* „ *(erant enim hæc lignea) & vela Eccle-* „ *siæ &c.* Nec desunt alia in utramque „ partem veterum testimonia: lapideo- „ rum enim sanctus Joannes Chryso- „ stomus, hom. 20. in 2. Epist: ad Co- „ rint. lignĕorum vero *Optatus Milevi-* „ *tanus* lib. 6. cont. Donat. mentionem „ facit. Lapsu temporum constitutum, „ non aliter quam ex lapide debere al- „ taria construi: *altaria nisi fiat lapidea,* „ inquit Epanuense Concilium, sexto „ ineunte seculo celebratum, capite „ vigesimo sexto, *infusione Chrismatis* „ *non sacrentur.* Qui autem hujus de- „ creti author primus fuerit, prorsus „ incertum. Quod enim ajunt aliqui, „ morem hunc *a Sancto Sylvestro,* Sum- „ mo Pontifice, primum invectum, quo- „ niam silent historiæ, sine teste ido- „ neo proferunt, tanti sane non sunt „ ponderis, ut fidem promereantur. „ Quidquid vero sit, certum tamen est, „ hujus legis statuendæ, Ecclesiæ cau- „ sam non defuisse convenientem: hoc „ hoc enim, inquit Sanctus Thomas, „ 3. p. q. 83. art. 3. ad 5. *competit signifi-* „ *cationi hujus sacramenti: tum quia al-* „ *tare significat Christum: dicitur autem* „ *1. Corinth. 10. v. 4. Petra autem erat* „ *Christus: tum etiam, quia Corpus Chri-* „ *sti in sepulchro lapideo fuit recondi-* „ *tum: competit etiam quoad usum Sacra-* „ *menti: lapis enim & solidus est, & de* „ *facili potest inveniri ubique &c.* „

DIS-

DISSERTATIO CCCCL.

De Cæremoniis ſacrificii Miſſæ. An ſint neceſſariæ? An ſint præceptivæ, & quatenus obligent? An ſint directivæ, & quatenus non obligent?

Ntequam ad Diſſertationis, quæſita deveniamus, juxta noſtram conſuetam methodum errores referimus, quos Hæretici contra ſacrarum cæremoniarum in ſacrificio Miſſæ adhibendarum, uſum adinvenerunt, hoc in loco referimus. Et quidem illos adducimus, qui ſunt contra altarium conſecrationem & uſum ad divinum ſacrificium.

Primo, Ariani probro ac contumeliæ habuerunt altaria per obſcænos geſtus, & impudicas cantiones, fœdaſque membrorum inflectiones. Teſtatur Athanaſius in epiſtola ad omnes Orthodoxos; & confirmat Nazianzenus in oratione in laudem Heronis.

Secundo, Julianus Apoſtata cum eſſet in templo adverſus ſacram menſam minxit, atque Euyojo, eum prohibere conanti, colaphum infregit. Refert Theodoretus lib. 3, hiſtoriæ cap. 11.

Tertio, Euſtathius altaria ſubvertit, & in privata menſa munus peregit. Teſtis eſt Baſilius epiſt. 72.

Quarto, Donatiſtæ altaria Dei fregerunt, raſerunt, ſubmoverunt. Refert Optatus Milevitanus. lib. 6.

Quinto, Manichæi habuerunt pro Paganis & Idololatris Catholicos, eo quod in memoriis Martyrum aras conſtruerent, & erigerent. Habemus ex Auguſtino contra Fauſtum lib. 20. cap. 4. & 21.

Sexto, Meſſaliani deſpiciunt Eccleſias & altaria, quaſi eos, qui pietatem profitentur, non deceat eccleſiaſticos cætus, & ſacrificia celebrare, eis precibus contentos, quas ipſi in ſuis oratoriis fundunt. Teſtes ſunt Damaſcenus, & Nicetus, de illorum hæreſi.

Septimo, Petro-bruſiani dicebant, nihil differre templum a taberna, aram ab ara ſacra; & ubi poterant, templa & altaria ſubvertebant. Habetur ex Petro Cluniacenſi in epiſtola contra eos ſcripta.

Octavo, Albigenſes dixerunt, eſſe idololatriam Sanctis altaria erigere. Narrat Cæſarius Heiſterbach lib. 5. cap. 22. Qui etiam refert, quod quidam Tholoſanus juxta altare majoris Eccleſiæ ventrem ſuum purgavit, & palla altaris ipſas immunditias deterſit: & quod cæteri Albigenſes, furori furorem adjicientes, ſcortum ſupra altare ſacrum poſuerunt.

Nono, Thaboritæ in omnibus paſſim locis ſacramentum conficiunt: altare unicum habent, neque conſecratum, neque conſecrandum, ex quo ſacramentum plebibus exhibent. Teſtis eſt Æneas Sylvius in epiſtola 130.

Decimo, de Novatoribus poſteriorum temporum hæc refert Coccius in theſauro tom. 2. lib. 6. art. 9. „ Martinus
„ Lutherus libro de formula miſſæ pro
„ Eccleſia Wittembergenſi: Ubi licen-
„ tia fiebat addendi & mutandi, prout
„ cuivis libebat, accedente tum ei que-
„ ſtus, & ambitionis ſacerdotalis ty-
„ rannide, tum cœperunt altaria illa
„ & inſignia Baal, & omnium Deorum
„ poni in templum Domini per impios
„ Reges noſtros, ideſt, Epiſcopos &
„ & Paſtores. Joannes Oecolampadius
„ in reſponſione ad confeſſionē Lutheri
„ parte 3. ſi Miſſaticum illum veſtitum
„ & al-

„ & altaria reservemus, perinde est ac „ si Israelitę olim idolorum altaria „ retinuissent, quamvis idolis non sa- „ crificarent amplius. Cum Missas abo- „ minemur, in quem usum quæso sa- „ crilegas istas & impias lapidum cou- „ geries & strues retinebimus? Petrus „ Martyr, contra Gardinerum part. 3. „ Responsione ad objectionem 16. pag. „ 710. contendit nullum debere altare „ esse in Ecclesia. Joannes Calvinus „ lib. 4. Instit. cap. 18. §. 12. Mensam „ nobis dedit Deus, in qua epulemur: „ non altare, super quod offeratur vi- „ ctima. Theodorus Beza epist. 8. Qui „ non existimaverit θυσιαστήριον esse sive al- „ taris sive mensæ alicujus usum? Ita- „ que introducta sunt paulatim pro „ mensis altaria, quòd nimirum vul- „ gares mensæ tam angustis sacris non „ convenire viderentur. Atqui primam „ hanc occasionem arripuit Satan sa- „ cræ illius actionis in sacrificium *ina- „ nale* transformandæ, & Christi mor- „ tis, quæ ibi annuntiatur, fœdissime „ conculcandæ. Joannes Casimirus, Co- „ mes Palatinus, in Reformatione „ ecclesiastica art. 8. Loco altarium in „ Ecclesia ligneæ mensæ constituan- „ tur. „

Undecimo, contra vasa sacra, calices, patinas &c. hos errores Hæretici evomuerunt, & has contumelias effuderunt. „ Ariani sacra vasa teme- „ rabant, & polluebant; Athanasius „ in vita Antonii. Julianus Apostata „ impuris manibus ausus est sacra vasa „ contingere, auferre, illis inversis, „ & super pavimentum collocatis insi- „ dere. Chrysostomus in Babylam, So- „ zomenus lib. 5. cap. 5. & dixit: quam „ sumptuosis vasis Filio Mariæ mini- „ stretur. Sozomenus lib. 3. cap. 6. Do- „ natistæ sacros calices fregerunt, & „ vendiderunt. Optatus lib. 6. Habda- „ las, Saracenorum Princeps Ecclesia- „ rum vasa abstulit, & Judæis vendidit. „ Anastasius Bibliothecarius lib. 22. Mi „ scel. Waldenses calices, patinas, va- „ saque hujusmodi nihil habere momenti asserunt. Æneus Sylvius de „ Bohemis cap. 38. Albigensium per- „ versitas adeo divinam contempsit se- „ veritatem, ut sacra vasa & calices in „ despectum Corporis & Sanguinis Do- „ mini enormiter dehonestarent. Mat- „ thæus Parisius de anno 1213. Joannes „ Casimirus Comes Palatinus in Refor- „ matione suarum Ecclesiarum articu- „ lo 6. Omnes calices, quos charissi- „ mus frater noster Ludovicus Prin- „ ceps Elector Ecclesiis concessit, re- „ moveantur, & nostro ærario appli- „ centur, eorumque loco argentei scy- „ phi restituantur. „

Duodecimo, sacras vestes improbabant Hæretici, ut sequitur apud Coccium art. 11. „ Pelagiani gloriam vestium „ & ornamentorum, Deo dicebant esse „ contrariam. Hieronymus lib. 1. ad- „ versus Pelagianos. Vandali in Africa „ de sacris palliis & vestimentis vestes „ sibi fecerunt. Sigebertus de anno „ 450. Proclus Vandalus de pallis al- „ taris sibi camisia & fœmoralia facie- „ bat. Victor Uticensis lib 1. de perse- „ cutione Vandalica. Waldenses sa- „ cerdotales vestes, altarium orna- „ menta, pallas, & corporalia, nihil „ habere momenti asserunt. Æneas „ Sylvius de Bohemis cap. 55. Zisca, „ Hussitarum Dux, sacerdotes suæ se- „ ctæ non permittebat more prisco „ Missas in habitu sacerdotali & vesti- „ bus sacris celebrare. Joannes Co- „ chlæus lib. 5. histor. Hussiticæ. Pic- „ chardorum sacerdotes cum officia „ Missarum celebrant, absque ullis id „ sacerdotalibus vestibus faciunt. Joan- „ nes Schechta, Bohemus, epistola ad „ Erasmum. Lutherus in Confessione: „ Vestes Missaticas, templorum orna- „ tus, & alia quacunque hujus generis „ sunt indifferentia, & proinde libera „ esse judicamus: si quis volet, illa per „ me licet deferat. Oecolampadius ad „ Lutheri Confessionem Responsione „ 3. Si Missaticum vestitum & altaria „ reservemus, perinde est ac si Israeli- „ tæ olim idolorum altaria retinuis- „ sent, quamvis idolis non sacrifica- „ rent amplius. Quisquis superstitionis „ instrumenta retinenda esse docet, is „ etiam Pontificem exspectare, & op- „ tima quæque sperare jubet, donec „ regnum ipsius restituatur in integro. „ Zuinglius in expositione fidei Chri- „ stianæ, describens formam Cœnæ, „ qua in Helvetia sui utuntur: Deinde „ prodit; pastor cum duobus ministris, „ qui omnes convertuntur ad popu- „ lum, ita ut Pastor, sive Episcopus, in „ medio illorum stet, non alia veste, „ quam quæ vulgo usitata est honestis „ viris & ministris Ecclesiæ. Confessio „ Wittembergensis capite de cœremo- „ niis

» niis Ecclesiasticis: Non licet veteres
» Ecclesiæ ritus restaurare: quod ge-
» nus universa panoplia vestium Missa-
» lium, quam ajunt adumbrare totam
» passionem Christi..»

Dicimus I. Cœremonias in sacrificio missæ esse necessarias.

I. probatur ex Pontificibus Romanis. *Leo Magnus epist. 88. A multis lacrymali vultu nobis relatum est, quod quidam Germaniarum & Galliarum urbium Episcopi, frequenter Chorepiscopos vel Presbyteros destinarent, qui absente Pontifice altaria erigerent, Basilicasque consecrarent. Ne ultra talis a vobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit, scientes quia sicut Chorepiscopo vel Presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio*. Eadem habent Hormisda apud Gratianum dist. 1. de consecratione; Felix IV. epist. 1. Innocentius III. serm. 2. in dedicatione Ecclesiæ.

II. probatur ex Concilio Tridentino sess. 22. de sacrificio missæ cap. 5 *Cum natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiore, in missa pronuntiarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, & apostolica disciplina & traditione; quo & majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur*. Canone vero 7. ejusdem sess. Novatores ferit his verbis: *si quis dixerit, cæremonias, vestes, & externa signa, quibus in missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis; anathema sit*. Verum iis in præsentiarum suppositis ad rem nostram proprius accedimus. Præcesserant Concilium Tridentinum alia Concilia antiquiora, & præcipe Nicænum I. inter diatiposes, quæ in fragmentis Synodi inveniuntur, ubi legitur: *In hac divina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & poculum: sed attollentes mentem, fide intelligamus, situm in sacra illa mensa Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruente a sacerdotibus immolatum*. Concilium Laodicense, habitum anno 368. can. 19. *solis licet sacratis ad altare accedere & communicare*. Et can. 44. *non oportet mulierem ad altare ingredi*. Concilium Turonense II. anno 570. cap. 4. *Ut laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter Clericos tam ad Vigilias, quam ad Missas, stare penitus non præsumant: sed pars illa, quæ a cancellis versus altare dividitur, choris tantum psallentium pateat Clericorum*. Iterum Concilium Tridentinum sess. 7. cap. 13. statuit; *ne quis minister pro libito præscriptos ritus omittat, aut in novos per quemcunque Ecclesiarum Pastorem immutet*.

III. probatur ex Patribus. Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio: *Per id tempus, & Angeli Sacerdoti assident. & cælestium Potestatum universus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est. Id quod credere abunde licet, vel ex tanto illo sacrificio, quod tunc peragitur. Ego vero & commemorantem olim quemdam audivi, cum diceret, senem quendam virum admirabilem, ac cui revelationum mysteria multa fuissent, divinitus detecta, sibi narrasse, se tali olim visione dignum habitum esse a Deo, ac per illud quidem tempus derepente Angelorum multitudinem comperisse fulgentibus vestibus indutorum, altare ipsum circundantium*. Cyrillus Alexandrinus de adoratione in spiritu & veritate lib. 13. *Dum illa incruenta hostia consecratur, nonne Diaconi sacratiora vasa ferant, & accuratam in omnibus rebus necessariis observantiam exhibent?* Ambrosius lib. 2. officiorum cap. 28. *In necessitate pro redimendis captivis vasa ecclesiastica etiam initiata confringere, conflare, & vendere licet. Opus est, ut de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad usus nefarios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo intra Ecclesiam primum quæsita sunt vasa, quæ initiata non essent, deinde comminuta, postremo conflata, per minutas erogationes dispensata egentibus; captivorum quoque pretiis profecerunt. Quod si desunt nova, & quæ nequaquam initiata videantur: in hujusmodi usus, quos supra diximus, arbitror omnia posse converti*. Eusebius lib. 10. historiæ cap. 3.

me-

memorat dedicationum Ecclesiarum festivitates, populorum lætitiam, & splendorem festi, his verbis: *Post hæc votivum nobis ac desideratum spectaculum præbebatur, dedicationum scilicet festivitas per singulas urbes, & oratoriorum recens structorum consecrationes: ad hæc Episcoporum conventus, Peregrinorum ab externis & procul dissitis regionibus concursus, populorum mutua inter se caritas ac benevolentia, cum membra Corporis Christi in unam compagem coalesceret.... Jam vero Antistitum absolutissimæ cæremoniæ, & accurata sacrificia sacerdotum, & divini quidem augustique Ecclesiæ ritus, hinc psalmos canentium, & reliquas nobis traditas voces auscultantium, illinc divina & arcana obeuntium ministeria.*

Dicimus II. Inter cœremonias missæ, alias esse præceptivas, quæ ad peccatum obligant non observantes illas: alias vero esse directivas, quæ non obligant.

Conclusio probatur ex Ecclesiæ determinatione in Rubricis missæ, in quibus ipsæmet rubricæ dividuntur in præceptivas & directivas; ut in Missali legitur. Probatur etiam ex communi Theologorum consensione, qui eodem modo dividunt Rubricas in præceptivas & directivas. Denique omnium Ecclesiarum concordia probat, ut cædem cœremoniæ tanquam ubique observatæ, ab omnibus pariter exequutioni demandentur.

Arguunt I. Apostoli missæ sacrificium celebrantes, peculiares vestes non adhibebant: ergo Ecclesia peculiares vestes adhibens, ab Apostolorum instituto recessit. II. Non conveniunt Ecclesiæ Latina & Græca in cœremoniis missæ: ergo aut una, aut altera errat. III. Multi probant cœremoniarum usum ex Liturgiis; sed multi etiam Catholici Liturgias rejiciunt, velut suppositițias, erroneas, & apocryphas: ergo inanis est probatio. IV. Primis Ecclesiæ temporibus nullæ erant Liturgiæ, saltem scripto traditæ; unde ait Basilius libro de Spiritu Sancto cap. 27. *Verba sacra invocationis in consecratione panis & calicis, qui Sanctorum nobis scripto tradidit?*

Respondemus ad I. negando antecedens; semper enim Ecclesia distinctionem adhibuit inter vestes sacras & prophanas: prophanæ erant, quas in usibus civilibus adhibebant: sacræ vero, quibus utebantur sacra peragentes: & hoc ex nostrorum Scriptorum communi sensu patet, & nos in Dissertationibus nostris alias citatis probavimus.

Ad II. negatur pariter antecedens; & ratio est, quam asserit Author Anonymus sæpe a nobis laudatus: *Etsi enim aliqualis eorum, voce tenus, & quantum ad precum dispositionem discrepantia sit, in iis tamen plene consentiunt, quæ præcipua & necessaria sunt, scilicet in oblatione, consecratione, hostiæ fractione, oratione dominica, Communione, commemoratione Sanctorum, oratione pro vivis & pro defunctis, lectione scripturæ sacræ, symboli recitatione.*

Ad III. Idem Author Anonymus dicit: *Quod enim in hac materia aliqui Catholici Scriptores decepti fuerint, nihil catholicæ veritati eorum hallucinatione detractum est: sicut enim veritas a cujusvis privati hominis approbatione non pendet: ita nec quorumdam negantium cæspitatione incauta efficitur: quod si quis inconsiderate contenderet cum nullo quantumvis aperta veritas sit, quæ non aliquos experta fuerit adversarios, in incertum omnia mitterentur: & ne principia quidem Religionis ac Philosophiæ naturalis in tuto essent.*

Ad IV. Idem Author Anonymus scribit: *Ut constet Liturgiarum auctoritas, non est necessarium, ut ab ipsis Ecclesiæ incunabilis scriptæ fuerint: sed sufficit ut primis temporibus incruentum sacrificium ritu ab Apostolis accepto sit celebratum; & deinde juxta eamdem formam sint scriptæ Liturgiæ; atqui hæc duo certissima sunt: nam S. Justinus, secundi seculi scriptor, ritum repræsentabat Eucharistiæ consecrandæ, qualis sua ætate vigebat, quem ab Apostolis acceptum declarat; atqui hic ritus per omnia similis est Liturgiis, quæ deinde scriptæ fuerunt, & ab universali Ecclesia approbatæ.*

FINIS.

INDEX

INDEX
VERBORUM, ET RERUM.

A

D

Do-

K

L

Lu-

N

O

Offi-

Q

R

S

Va-

T

Tra-

FINIS.

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
PROGG. - 2.1.83 VIII° (84)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA - CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

controllo numerazione, pulizia a secco con pennello morbido, riearcimento con montaggio a scarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, Vanrow, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P al 2%, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 5 nervi di spago, indorsatura con tela di mussola e pelle di capra scarnita, capitelli cuciti su anima di spago e fili di lino neutro e colorato, incartonatura dei quadranti in cartone accoppiato al durevole, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (Scaricaciottoli) con dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vinavil 59 al 15%.

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

